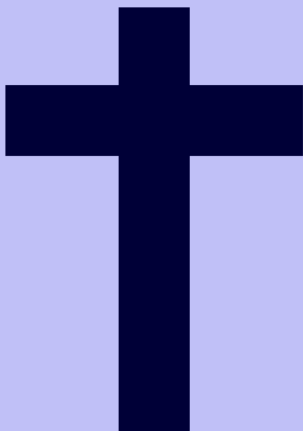

WURUBURE NOMBIA
KPAAKPAA
NŌŌKEBAKESEE WŌLE

o: WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŌŌKEBAKESEE WŌLE N

Testament

**WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA
NŌŌKEBAKESEE WŌLE
Delo: WURUBURE NOMBIA KPAAKPAA NŌŌKEBAKESEE
WŌLE New Testament**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Delo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
80e9f745-c10c-5e3f-94bb-9d65aa1a1b11

Contents

Mateo	1
Maake	57
Luka	91
Gyɔn	150
Kpilala	191
Romantena	244
1 Korintotena	272
2 Korintotena	296
Galatiatena	312
Efesotena	322
Filipitena	330
Kolosekena	337
1 Tesalonikatena	343
2 Tesalonikatena	348
1 Timoti	351
2 Timoti	358
Tituse	363
Filemɔn	366
Hiburutena	368
Gyemisi	389
1 Pita	396
2 Pita	404
1 Gyɔn	409
2 Gyɔn	416
3 Gyɔn	417
Gyuudi	418
Kalesewola	420

Nombia kpaakpaa ŋan Mateo be ŋmarase nɛ Mateo

Yesu duulun man balan

Luka 3:23-38

¹ Gyoo Defidi na Aberaham be naanabii Yesu Kristo duulun man balan yaa.

² Aberaham lolana Asiki
te Asiki mɔ lola Gyekɔpo
te Gyekɔpo mɔ lola Gyuda na ɔ naabia.

³ Gyuda lolana Peresi na Sera ban
be naa yena Tama nɛ,
te Peresi mɔ lola Heserɔn,
te Heserɔn mɔ lola Ram.

⁴ Ram lolana Aminadabo
te Aminadabo mɔ lola Nasɔn
te Nasɔn mɔ lola Salimɔn.

⁵ Salimɔn na ɔ wɛele Rahabo lolana Boase
te Boase na ɔ wɛele Ruute mɔ lolana Obedi
te Obedi mɔ lolana Gyese.

⁶ Gyese mɔ lolana gyoo Defidi te gyoo Defidi mɔ lolana Solomɔn.
Solomɔn ɔ naa yena Yuria lialo ŋon gyoo Defidi ba mo yala nɛ.

⁷ Solomɔn mɔ lolana Rehoboam
te Rehoboam mɔ lolana Abigya
te Abigya mɔ lolana Asa.

⁸ Asa lolana Gyehosafate
te Gyehosafate mɔ lolana Gyehoram
te Gyehoram mɔ lolana Yusia.

⁹ Yusia lolana Gyotam
te Gyotam mɔ lolana Ahase
te Ahase mɔ lolana Hesehia.

¹⁰ Hesehia lolana Manase
te Manase mɔ lola Amɔn
te Amɔn mɔ lola Gyosia.

¹¹ Gyosia lolana Gyekonia na ɔ naabia deban kej boɔ kyan Israetena
yoo man mo gyu Babilɔn tɛele man nɛ.

¹² Ba ke kyan Israetena gyu Babilɔn tɛele man wɔle nɛ
te Gyekonia lola Selateli
te Selateli mɔ lola Serubabeli.

¹³ Serubabeli lolana Abiudi
te Abiudi mɔ lola Eliakim
te Eliakim mɔ lola Aso.

¹⁴ Aso lolana Sadoki
te Sadoki mɔ lola Akim
te Akim mɔ lola Eliudi.

¹⁵ Eliudi mɔ lolana Eliasa
te Eliasa mɔ lola Matan
te Matan mɔ lola Gyekɔpo.

¹⁶ Gyekɔpo mɔ lolana Gyosefo.
Te Gyosefo yala Mɛere ŋon ɔ ba lola Yesu

ñon bæe baake e nyi Kristo nɛ.

Ñon yɛna nyeeleere ñon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ.

¹⁷ Mena dɔɔ lee Aberaham dɔɔ kelii gyoo Defidi dɔɔ yɛɛ kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee gyoo Defidi dɔɔ kelii debanj keŋ bɔɔ kyanj Iseraetena gyu Babilɔn nɛ yɛɛ kalola kegyakaare kufu anaara. Te lee debanj keŋ bɔɔ kyaa Babilɔn kelii debanj keŋ bɔɔ lola Kristo mɔ nɛ yɛɛ kalola kegyakaare kufu anaara.

Yesu Kristo kalola wose man nombia

Luka 2:1-7

¹⁸ Yesu Kristo kalola wose man nombia yaa. Gyosefo na Yesu ɔ naa Mɛere yakowɔ see nyi baa yala dɔŋa. Mɔna Gyosefo ta kpeo ta e ya, te Wurubuare felinj yela Mɛere kyanja fulu. ¹⁹ Na Gyosefo yɛɛ walan ñon ɔ gbɛɛnɛŋ tenɛɛ Wurubuare siaman, te ɔ bæe gyae nyi waa do Mɛere desɛŋ balan man dɔɔ ya nɛ, ɔ yɛɛ wa agyuenj nyi waa yo bæe e keŋ ñolo na ñolo ba gyem ya. ²⁰ Debanj keŋ Gyosefo na mo mena agyuenj kei nɛ, te de Gbɛngyoo Wurubuare kpilale ñolo kaa lese ɔ wose wola e doseɛ man, te ɔ yako e nyiaa, “Defidi ɔ naanabii Gyosefo, na yee Mɛere ke yala ya. Nawolo nyi Wurubuare felinj yele la te ɔ kyanja fulu kei. ²¹ Waa lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. Nawolo nyi ñon ne gyae la waa lese ɔ balan lee be nombiakumɛɛ man.”

²² Keŋa pou kɔŋawɔ mena, na kpene keŋ de Gbɛngyoo Wurubuare be tɛɛ ɔ dekpɛŋkpɛngyɔɔre Yesaya dɔɔ yako see nɛ ke kɔŋ mena ampanj. Nombia ñenanj yɛna nyiaa, ²³ “Alebu ñon ɔ te doo ta na baale see ya nɛ waa kyanj fulu na waa lola bu baale na baa baake e nyi Imanuele.” Keŋ nawolo nyi “Wurubuare kyaa de man.” ²⁴ Mena dɔɔ Gyosefo kefonj nɛ, ɔ moo Mɛere yala ñgba mena keŋ de Gbɛngyoo Wurubuare kpilale ñon be yako e nɛ. ²⁵ Mɔna ñon na Mɛere te doo ñgba alo na baale nɛ ya kaboena ɔ lola bu baale. Te Gyosefo doo e yele nyi Yesu.

2

Siakaralatenaa baale kaa doo Yesu nɔɔ

¹ Ba lola Yesu bo Betelɛhem donɔɔ keŋ ke kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ man. Debanj kenanj na gyoo Herode ne diina gyoori. Be ka lola Yesu nɛ, te di weeya ala ya te siakaralatenaa baale banj ba gyeŋ kyolobiise wose man nombia nɛ lee weese dɛɛlee yenanj kɔŋ Gyerusalem donɔɔ man, ² kaa bɔɔse balan nyiaa, “Alɛŋ te ba lola bu ñon waa kaa bese Gyudatena gyoo nɛ? Da te naa kyolobii ñolo weese dɛɛlee yenanj keŋ na wola daa nyi be ta lola e, mena dɔɔ te de kɔŋawɔ de kaa som e.” ³ Gyoo Herode na banj pou be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ke nyii nombia keŋa nɛ, takaa wɔ nideli. ⁴ Mena dɔɔ gyoo Herode baake Gyudatena saese kegyiise na ba mmaraa wolala pou yilaa te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Alɛŋ te baa lola nyeeleere ñon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ?” ⁵ Keŋte be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Betelɛhem donɔɔ keŋ ke kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ.” Nawolo nyi Wurubuare dekpɛŋkpɛngyɔɔre ñolo yakowɔ see lee Betelɛhem wose man nyiaa, ⁶ Wurubuare kpa,

“ɛmɛɛ Betelɛhemtɛna banj ɛ kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ

ɛ yɛɛ gyoorobiawɔ.

Nawolo nyi ɛ man te gyoo dinaa ñon waa keɛ me balan Iseraetena dɔɔ nɛ waa lee.”

⁷ Mena dɔɔ gyoo Herode moo Siakaralatenaa banj lee yenanj, te ɔ bɔɔse wɔ na waa gyeŋ debanj kitii keŋ kyolobii ñon ba lee. ⁸ Be ke tiranɔɔ fa e

taŋ ne, ɔ yako wɔ nyiaa, “E gyu na ε ke keo bu ŋon nideli. Akpaa ε naa e na ε bese kaa yako maŋ, na maŋ mo ke gyu ka som e.” Kenɛte ɔ loo wɔ gbɛɛ te be laŋa Betelɛhem donoo man. ⁹ Be ke nyii gyoo ŋon nɔwoɔya taŋ ne, ba korowo mo be gbɛɛ bee gyu. Te kyolobii ŋon doo naa weese dɛleɛ yenaŋ ne, tɛɛwo be siaman menɛɛ te ke ka senjawa botoo kenj bu ŋon doo ne adido. ¹⁰ Ba kena kyolobii ŋon mena ne, yɛɛ wɔ gyon nideli. ¹¹ Be ke gyu ka gyoo dekanjalaŋ kenj man ne, be naa bu ŋon na ɔ naa Mɛɛɛɛ kenɛte ba buɛjawa som bu ŋon. Be gyuusu ba akpose te ba lese koba yayam, na oliifi na adudo kyɛɛ bu ŋon. ¹² Kenaŋ wole ne, Wurubuare faree wɔ doseɛ man nyi be na bese gyu ka mo gyoo Herode gyanj bela ya, mena doo ba moo gbɛɛ wole kpoo man gyu be dɛɛ.

Be ka mo Yesu yeu gyu Igyipite tɛɛle man

¹³ Siakaralaten a banj ke lanj wole ne, de Gbenjgyoo Wurubuare kpilale ŋolo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo doseɛ man te ɔ yako e nyiaa, “Koro mo bu ŋon na ɔ naa na ε ke yeu gyu Igyipite tɛɛle man, na ε ke kyaa botoo kelii debanj kenj maa yako ŋon nyi yaa koro botoo. Nawolo nyi gyoo Herode waa keo bu ŋon waa ko.” ¹⁴ Mena doo Gyosefo korowo nelim kenaŋ te ɔ moo bu ŋon na ɔ naa te be yeuwo gyu Igyipite tɛɛle man, ¹⁵ te be kyaawo botoo kaboena gyoo Herode yenaŋwɔ. Kena pou kɔɛjawa mena na kpene kenj de Gbenjgyoo be tɛɛ ɔ dekanjkenjgyooɔre doo yako see ne ke kɔɛj mena ampanj. ɔ yakowo nyiaa, “Igyipite tɛɛle man te ma lese me bu lee.”

¹⁶ Gyoo Herode kena nyi Siakaralaten a banj ta mo adao di ɔ doo, kenj be ta bese kɔɛj kaa mo ɔ gyanj bela ya ne ɔ gyenja banj nideli. Kenɛte ɔ kpila ɔ yoonooɛtena nyi baa gyu Betelɛhem donoo man, na ke donooɛbia ŋan benaa na ke ne, na baa koe bia baala banj pou be ta bee ta kela kulutooneŋ ala ya ne, nawolo nyi mena debanj kenaŋ man te Siakaralaten a banj yako e nyi be naa kyolobii ŋon. ¹⁷ Kei yele la kpene kenj Wurubuare dekanjkenjgyooɔre Gyeremia be yako see ne kɔɛjawa ampanj. ɔ yakowo nyiaa,

¹⁸ “De nyii yeesa na kewii na kayeyɛɛ dinaa Rama tɛɛle man. Rahele ne wii ɔ bia te ɔ te beɛ nyi be na kyoleɛ e ya, nawolo nyi ɔ bia pou te munu.”

Be ka bese kɔɛj Nasarete donoo man

¹⁹ Gyoo Herode yenaŋ wole ne, Wurubuare kpilale ŋolo kaa lese ɔ wose wola Gyosefo doseɛ man Igyipite tɛɛle man te ɔ yako e nyiaa, ²⁰ “Koro na n ka mo bu ŋon na ɔ naa, na ε ka bese gyu Iserae tɛɛle man. Nawolo nyi balanj banj nafa bɛɛ gyae bu ŋon baa ko ne ta yekee.” ²¹ Mena doo Gyosefo desina ɔ wose, te ɔ moo bu ŋon na ɔ naa te be laŋa Iserae tɛɛle man. ²² Mɔna Gyosefo ke nyii nyi gyoo Herode bu Akelɔɛ kyaa la ɔ kya nawoo man ɔ ne di gyoori Gyudia tɛɛle doo ne, ɔ yee botoo ke gyu. Te kenj Wurubuare be faree e doseɛ man doo ne, ɔ kpasewo gyu Galelia tɛɛle man. ²³ Te ɔ gyuuwo ke kyaa donoo kenj bɛɛ baake ke nyi Nasarete ne man. Kei yela kpene kenj Wurubuare be tɛɛ wa akpenjkenjgyooɔra doo yako see ne, kɔɛjawa ampanj. Be yakowo nyiaa, “Baa baake e nyi Nasarete baale.”

3

Gyon Wurubuare loŋɔɔre ŋon ke desina gbɛɛ fa Yesu ke kɔɛj Maake 1:1-8; Luka 3:1-18; Gyon 1:19-28

¹ Debanj kenaŋ man ne, Gyon Wurubuare loŋɔɔre kɔɛjawa ɔ ne kolosi Wurubuare nombia Gyudia depampaa dinaa kenj man. ɔ yakowo nyiaa,

² “E kyεεkee lee ε gbεeneη kumεε man na ε ke kɔη Wurubuare gyan, nawolo nyi Wurubuare gyoori ken ta benaa.” ³ Gyɔn kei yena ηon Wurubuare dekpenkpenγγɔɔre Yesaya be yako ɔ wose man nombia nyiaa, “Njolo ne fae yeesa depampaa dinaa ken man nyiaa, ε desina de Gbenγγoo gbεeneη. E yela ɔ gbεeneη pou ka tenee.”

⁴ Kurumɔɔ tɔne te ba moowɔ ηara Gyɔn kegba, te wonembu tɔne te ɔ moowɔ yεε abɔɔɔ kpan ɔ tenja man. Akpataana na teebɔɔ yena ɔ weeneε. ⁵ Balan lee Gyerusalem donɔɔ man na Gyudia tεεlese man, na donɔɔse ηan ηe kyaa Gyɔɔdan boo ken yenaase ne kɔη ɔ gyan. ⁶ Bεε kaa tɔlee be nombiakumεε ηan pou bɔɔ yεε ne fa e, na ɔ te sɔ wɔ Wurubuare loη Gyɔɔdan boo ken man.

⁷ Gyɔn kena balan burum ban bɔɔ lee Farasiitena na Sadukiitena akpii ηan man kɔη ɔ gyan nyi waa sɔ wɔ Wurubuare loη ne ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Kyoa, emεε ban ε dana nombiakumεε ηgba doma ne. Amɔte faree na ηon nyi yaa yeu lee Wurubuare deηele kewɔη ken gyae ke kɔη balan ɔɔ ne man?” ⁸ E yεε nombia kpaakpaa ηan nawolo nyi ε te kyεεkee lee ε gbεeneη kumεε man kɔη Wurubuare gyan. ⁹ E na yεε ya agyuen nyi ken ε yεε Aberaham ɔ naanasewɔ ɔɔ te Wurubuare lee ηon ya. Mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, Wurubuare waa tale yela boya adon kenja ka bese naanase fa Aberaham. ¹⁰ E keε, Wurubuare tan desina ɔ deηηa see waa tunji daase lo. Mena ɔɔ dan kamase ken ke bεε se bia kpaakpaa ya na, waa tun ke lo na baa keretii ke do boalan man. ¹¹ Kenje Gyɔn besewɔ yako wɔ nyiaa, man ɔɔ loη te me dana mεε sɔ ηon Wurubuare loη na kawola nyi ε te kyεεkee lee ε gbεeneη kumεε man kɔη Wurubuare gyan. Mɔna man wɔle na ηon ɔ kela man ne waa kɔη, ken man tekaboe gba nyi maa tela ɔtenate nkyokotase gba ya. Nɔn ɔɔ, Wurubuare felin na boalan te waa mo sɔ ηon Wurubuare loη. ¹² ɔ dana ɔ pampaa ɔ nyinmaa man waa mo feefu wa amɔla na waa lese amɔla bia ηan do ɔ kpee man, na waa kuu wura ηan ka do boalan ken ke bεε yem ya ne man.

Yesu Wurubuare loηkeso

Maake 1:9-11; Luka 3:21-22; Gyɔn 1:31-34

¹³ Gyɔn keε sɔ balan Wurubuare loη ken ne, te Yesu leewɔ Galelia tεele man kɔη Gyɔɔdan boo nɔɔman nyi Gyɔn waa sɔ e Wurubuare loη. ¹⁴ Mɔna Gyɔn gyaewɔ waa yεε na Yesu ke kyεεkee wa agyuen. Kenje ɔ bɔɔse Yesu nyiaa, “Nyan te kaboena nyi nya sɔ man Wurubuare loη. Weera te nyan besewɔ kɔη me gyan nyi man maa sɔ neη Wurubuare loη?” ¹⁵ Kenje Yesu tiranɔɔ fa Gyɔn nyiaa, “Deban kei man ne, nyan yεε ke mena. De yεε nne na, Wurubuare kegyaebii yaa dεε yεε baa.” Kenje Gyɔn mɔ sεεwɔ. ¹⁶ Gyɔn ke sɔ Yesu Wurubuare loη tan, te Yesu ka mo waa lee loη ken man pε, te adido torowɔ. Kenje ɔ naa Wurubuare felin ηon moo duwulun dinɔɔ tisi kaa gyakaa ɔ ɔɔ. ¹⁷ Botɔɔ te be nyii Wurubuare kolosiwɔ lee adido yako nyiaa, “Kei yena me bu ηon mεε gyae lee me konɔɔ man, te ɔ na gyoo me sia nideli.”

4

Obɔnsam kekεese Yesu

Maake 1:12-13; Luka 4:1-13

¹ Kenje Wurubuare felin ηon yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man. Botɔɔ te obɔnsam keεse e keε. ² Yesu ke bake ɔ nɔɔ weeya sɔηola (40) nelim

na ka weese wole ne, tanam kyanja e nideli. ³ Botoo te obonsam kojawo o gyan kaa yako e nyiaa, "Akpa nyan yena Wurubuaere bu non na, yela boya kera ka bese weenee." ⁴ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Wurubuaere nombia anmarasen see ne yako daa nyiaa,

'Na weenee naagen ne faa na walan nyeedon ya,

mona Wurubuaere noowoya kamase mo ne fa walan nyeedon.' "

⁵ Botoo te obonsam moo Yesu gyu Gyerusalem donoo man, te o moo e gyu Wurubuaere osom deni dinaa ken nyeeman adido adido, ⁶ te o yako e nyiaa,

"Akpa nyan yena Wurubuaere bu non na,

fun n wose lee kebo ke lo tee le man,

nawolo nyi Wurubuaere nombia anmarasen see non ne yako daa nyiaa,

'Nyan doo Wurubuaere waa kpila o kpilala,

na be kaa gyee nen nideli,

na baa kolee nen ken nyi n be gyae n ka mo n nae gyo

na boe koran gba ya.' "

⁷ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Wurubuaere nombia anmarasen see na bese yako daa nyiaa, 'Na keese n Gbengyoo Wurubuaere non kee ya.' "

⁸ Botoo te obonsam besewo mo Yesu gyu bula dinaa daale nyee doo, te o wola e tee le kei doo gyoorobiiri na ka kyeo pou. ⁹ Kenje o yako Yesu nyiaa, "Akpa n bun me nawoo tee som man na, maa mo aboo kera pou fa nen." ¹⁰ Kenje Yesu yako e nyiaa, "Obonsam ta lee me siaman, nawolo nyi Wurubuaere nombia anmarasen see ne yako daa nyiaa, de Gbengyoo Wurubuaere waagen te kaboena nyi dee bun e na dee som e." ¹¹ Botoo te obonsam leewo Yesu gyan lan, te Wurubuaere kpilala kojawo kaa kee o doo.

Yesu kefi o tom keyee ase Galelia tee le man

Maake 1:14-15; Luka 4:14-15

¹² Yesu ke nyii nyi ba te kyan Gyon Wurubuaere lonsoore non to deni ne, te o besewo gyu Galelia tee le man. ¹³ Yesu ka lee Nasarete donoo man ne, o gyuuwo ke kyaa Kapanum donoo man. Donoo kei kyaa Galelia depaa nooman, te ka benaa na Sebulon na Nafitali tee lese. ¹⁴ Kei yela kpene ken Wurubuaere dekpenkpengyooore Yesaya be yako see lee tee le kenan wose man ne kojawo ampan. Yesaya yakowo see nyiaa,

¹⁵ "Emee balan ban e kyaa Sebulon na Nafitali tee lese non ne kyaa benaa na Galelia depaa,

botoo ken balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne boe ne,

na Gyoodan boo dingyin ne, e tei kebo.

¹⁶ Balan ban be doo ditintee man ne te naa kenmanjee dinaa daale.

Balan ban mo be kyaa botoo ken yer ne di gyoori ne,

kenmanjee te kon fa wo."

¹⁷ Lee deban kenan te Yesu fiasse o ne kolosi Wurubuaere nombia nyiaa, "E kyeeke le e gbeneh kumee man na e ke kon Wurubuaere gyan, nawolo nyi Wurubuaere gyoori ken ta benaa."

Yesu ke baake o kaseela gyan gba nyiban ban

Maake 1:16-20; Luka 5:1-11

¹⁸ Wee daale Yesu keta Galelia boo noo noo ne, o naa Simon non o yele daale bela yena Pita ne, na o naabu Anderiase na bee lo asawu boo ken man, nawolo nyi be yee kpee kyanarawo. ¹⁹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E kaa sila man, na maa yela e ke yilaa balan fa man." ²⁰ Debokenan

man te be tinaa ba asawuse ñan yela te be kaa sila Yesu. ²¹ Ɔ ke gyu Ɔ siaman kyomii ne, Ɔ naa Sebedeo bia Gyemisi na Ɔ naabu Gyon na ban na be kya Sebedeo doo degbele man be desina ba asawuse te Yesu baake wɔ, ²² debokenan man te be tinaa degbele ken na be kya yela, te be sila Yesu lan.

*Yesu ke kyɔ kaweesee
Luka 6:17-19*

²³ Kenɛte Yesu kila Galelia tɛele ken pou, na Ɔ na wola wɔ Gyudatena osom denɛɛ man. Ɔ kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa lee Wurubuare gyoori ken wose man, te Ɔ kyɔ kaweesee kpookpoo balan wose man. ²⁴ Mena doo Yesu yele leewɔ Siria tɛele ken doo pou. Kenɛte balan moo kaweesetena kpookpoo, ñgba ban beɛ wee keleuleuse na otakasase na ban ba yenaase ba yekee ne kona e, te Ɔ kyɔ wɔ te Ɔ gberaa felinkumɛɛ lee baale mo man. ²⁵ Mena doo balan burum lee Galelia, na Dekapolise tɛele man na Gyerusalem donoo man na Gyudia tɛele man, na Gyoodan dingyin kaa sila e.

5

*Yesu kawola balan bula doo
Luka 6:20-23*

¹ Yesu kena balan burum ban ne, Ɔ gyenja bula daale gyu ke kyaa ke doo. Kenɛte Ɔ kaseela ban konawɔ kaa kyaa kilisi e. ² Botoo te Ɔ gyuusu Ɔ noo Ɔ na wola wɔ nyiaa,

³ “Emɛɛ ban ε ba mo ε wose pou lo Wurubuare doo ne emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ te Wurubuare gyoori ken yɛɛ ε wui.

⁴ Emɛɛ ban ε ne di walaɲsa ne emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare waa kyɔlee ñon.

⁵ Emɛɛ ban ε ne yɔkɔse ε wose ne emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ te tɛele kei gyae kaa bese ε wui.

⁶ Emɛɛ ban ε loo gyakaa nideli nyi ε ke yɛɛ kpene ken tenɛɛ Wurubuare siaman ne emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare waa fa ñon aboo ñan ε ne gyae lee ε konoo man ne.

⁷ Emɛɛ ban ε ne wii balan waraɲase ne emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare waa wii emɛɛ mo waraɲase.

⁸ Emɛɛ ban dukum kamase be doo ε konooɔse man ya ne emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ ne gyae la ε kena Wurubuare.

⁹ Emɛɛ ban ε ne yele wosefɛɛɛɛɛɛ ne kon balan nsana ne emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ te baa baake nyi Wurubuare bia.

¹⁰ Emɛɛ ban beɛ naase ñon diyem nyi ε ne yɛɛ kpene ken tenɛɛ Wurubuare siaman doo ne, emɛɛ na nyeebam, nawolo nyi emɛɛ te Wurubuare gyoori ken yɛɛ ε wui.”

¹¹ “Emɛɛ ban balan na tee ñon te beɛ naase ñon diyem te beɛ keɛɛ ε nooɔse yako nombiakumɛɛ gyakaa ε doo, nawolo nyi ken e silana man doo ne, emɛɛ na nyeebam. ¹² E yela ke yɛɛ ñon gyon nideli, nawolo nyi kom ken Wurubuare waa to ñon addo ne ka boe. Mena ken beɛ naase ñon diyem ne, mena ke te be naase Wurubuare akpenkpenjgyooora ban boo kyaa pete ε be kon ne diyem.”

*Emɛɛ yena tɛele kei doo yabia na ka kenmanjee
Maake 9:50; Luka 14:34-35*

13 “E yee ngba yabia ne fa balan tseele kei dɔɔ. Mɔna akpaa yabia gyon kenj da lee ke man na, n be gyae n ke tale yela ka ke yee gyon bela ya. Dekɔn mena na yabia kenanj be dei fa kolo na kolo ke yee bela ya. Bee fuj ke bo leki, na balan ke sakatee ke lanj.”

14 “E yee ngba kenmanjee ne fa balan tseele kei dɔɔ. Donɔɔ kenj ke gyakaa bula dɔɔ ne bɛe weese ya. 15 Nɔlo bɛe kyanjee kanea na waa mo kolo wuu ke dɔɔ ya, mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido, na ke nyinj naa fa balan banj pou be kyaa dekpɔnananj man ne. 16 Mena mɔ te e yela balan kena e kenmanjee kenj. Kei ne gyae la ke yela balan kena e nombia kpaakpaa njan e ne yee ne, na baa nyinj lese e kya njon ɔ kyaa adido ne ye.”

Yesu te kɔnj ɔ kaa wɔlɛ Wurubuare mmaraase njan ya

17 Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “E na gyuenj nyi me kɔnjɛ me kaa bɛe Wurubuare mmaraase, yaa nombia njan Wurubuare akpenkpenjgyɔɔra be yako see ne ya. Ma te kɔnj nyi me kaa bɛe nja ya, mɔna me kɔnjɛ na maa yela nombia njenanj pou ke kɔnj ngba ba ke yako see ne. 18 Ampanj yaa mɛe yako njon e ke nyii nyiaa, adido na tseele kei pou nyinja te wɔlɛ ta ya ne, mmaraase njan man dokolonj, yaa kenmarasebii dokolonj koonj gba be gyae ka feefo lee ne man ya, kelii debanj kenj nombia njenanj pou gyae ke kɔnj, ngba mena kenj bɔɔ yako see ne. 19 Mena dɔɔ walanj kamase njon ɔ bɛe nyi ɔ be di Wurubuare mmaraase kenja man kamase dɔɔ ya, te ɔ wola balan mɔ nyi be na di ne dɔɔ ya ne, na mena walanj njonanj waa yee walanj kemaasabii Wurubuare gyoori kenj man. Mɔna walanj kamase njon ɔ di Wurubuare mmaraase njan kamase dɔɔ, te ɔ wola balan mɔ nyi baa di ne dɔɔ ne, baa baake e nyi walanj kegyia Wurubuare gyoori kenj man. 20 Mena dɔɔ mɛe yako njon e ke nyii nyiaa, akpaa e gbɛnenj ta tenee Wurubuare siaman kela Gyudatena mmaraa wolala banj, na Farasiitena dikpii kenj balan ya ne, e be gyae e ka gyoo Wurubuare gyoori kenj man ya.”

Yesu kawola lee banj wose man

21 Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyi, “E nyii Wurubuare nombia yakowɔ nyiaa, benenj benenj kenj na, Wurubuare yako de naanaɔ nyi, ‘E na ko walanj ya, te walanj kamase njon ɔ ko walanj na, maa bu e fɔɔ.’ 22 Mɔna manj ne yako njon baa nyiaa, ‘Walanj kamase njon ɔ gyenj banj do ɔ dɔɔ na baa bu e fɔɔ, te walanj kamase njon ɔ tee ɔ dɔɔ nyi ɔ yee ohuhoo e na, baa mo e gyu kegyiise siaman na be kaa di ɔ nombia. Te walanj kamase njon ɔ baake ɔ dɔɔ nyi Diyinjte na, ɔtenate benaa na boalanj man kagyoo.’ 23 Mena dɔɔ nyi akpaa nyanj njon n mo kolo kɔnj Wurubuare kedeesa boe kenj tee n kaa deesi, te n tɔɔse nyi emɛe na nɔlo dana nombia na, 24 tina nya abɔɔ njan yela kedeesa boe kenj tee botɔɔ, na n ke gyu n dɔɔ njon gyanj na e kaa desina ya nsana, pena n kaa mo nya abɔɔ njan deesi fa Wurubuare. 25 Nyi akpaa nɔlo de samena njan na, yee kakyenj na e ke desina ya nsana pena nombia kedi wee kenj kelii. Na mena ya wee kenanj de lii na, waa mo nenj ka do nombiadiiri njon nyinjmaa man, na njon mɔ ka mo nenj ka do kotɔɔtɔtena nyinjmaa man, na baa mo nenj keto deni. 26 Ampanj yaa mɛe yako nenj n ke nyii nyiaa, n be gyae n ka lee deni kenanj man ya, kaboena n ke tɔ kom kenj pou baa do nenj ne tanj.”

Yesu kawola lee yale kewɔlɛ wose man

Mateo 19:9; Maake 10:11-12; Luka 16:18

27 Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “E nyii Wurubuare nombia yakowɔ nyi alo na baale de yala dɔnja na, nɔlo na lee ɔ dɔɔ wole ya. 28 Mɔna manj ne

yako ñon baa nyi walañ kamase ñon ɔ keɛ alo te ɔ gyakaa e loo na, ɔtenate te yeɛ dukum Wurubuare siaman. Nawolo nyi Wurubuare siaman na ɔ gyae e baa. ²⁹ Akpaa n dunoluj sibii ne ye le la te n ne yeɛ dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya lee kadeñ na n ke kyaa Wurubuare gyañ kela nyi baa mo n dibiliñ pou ka do boalan man. ³⁰ Te akpaa nyi n dunoluj baam ne ye le la te n ne yeɛ dukum na kara ke leki. Dei nyi nya lee kadeñ na n ke kyaa Wurubuare gyañ kela nyi baa mo n dibiliñ pou ka do boalan man.”

³¹ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa “E nyii Wurubuare nombia yakowɔ nyiaa, ‘Walañ kamase ñon waa beɛ ɔ wɛle na, kaboena nyi waa fa e tɔne na kawola nyi ɔ te beɛ e.’ ³² Mɔna mañ ne yako ñon baa nyi akpaa alo te gyae baala ya te ɔ baale de beɛ e na, ɔ te yeli alo ñon te wolɛe yale mmaraase Wurubuare siaman. Te nyan ñon mɔ n yala alo ñon ɔ baale be beɛ e na, Wurubuare siaman na n gyae ñolo wɛle baa.”

Yesu kawola lee ntamse kekan wose man

³³ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “E nyiiwɔ Wurubuare nombia besewɔ yako gyanɔba keñ nyiaa, walañ kamase ñon ɔ kan ntam fa de Gbenɔyoo Wurubuare na, waa yeɛ kakyeñ na waa di ke dɔɔ. ³⁴ Mɔna mañ ne yako ñon baa nyiaa, e na kan ntam korakora gba ya. E na kan adido ntam ya, nawolo nyi botɔɔ te Wurubuare kyaa ɔ ne di gyoori balan pou dɔɔ. ³⁵ E na kan tɛle mɔ ntam ya, nawolo nyi botɔɔ yena Wurubuare nae dɛɛ see. E na kan Gyerusalem donɔɔ mɔ ntam ya, nawolo nyi keñ yena gyoo dinaa ñon donɔɔ. ³⁶ E na kan e nyee ntam ya, nawolo nyi ñolo be gyae waa tale yela ɔ nyeenyɔɔse dokolonj ke biri yaa ka wolose ya. ³⁷ Nombii keñ kaboena nyi nya sɛɛ ‘Ayi’ na sɛɛ nyi ‘Ayi’ te keñ kaboena nyi nya beɛ nyi ‘Koa’ na, beɛ nyi ‘Koa.’ Nombii da lee keña wole na, lee walañkum ñon gyañ.”

Na mo dukum tɔ dukum kom ya

Luka 6:29-30

³⁸ Kenje Yesu besewɔ yako nyiaa, “E nyii Wurubuare nombia yakowɔ nyiaa, akpaa n dɔɔ de yeɛɛ n sibii na nyan mɔ yeɛɛ ɔ wui tɔ kom. Te akpaa n dɔɔ de kulu n keli na, nyan mɔ kulu ɔ wui tɔ kom. ³⁹ Mɔna mañ ne yako ñon baa nyiaa, akpaa ñolo de yeɛ neñ nombiikum na, nyan na mo nombiikum tɔ e kom ya. Te akpaa ñolo da ñmera neñ n dunoluj lakaa man na, besena n demena mɔ wui kpu e. ⁴⁰ Nyi ñolo de samena neñ nyi waa leo n kegba wurikyim na, kpee n kegba atatate keñ mɔ kpu e. ⁴¹ Akpaa ñolo da ñere neñ nyi emɛɛ na e ke ta nawɔɔtɔɔse kufu na, sɛɛ na emɛɛ na e ke ta nawɔɔtɔɔse sao. ⁴² Akpaa ñolo da sola neñ kolo na fa e, te akpaa ñolo de kɔñ ɔ kaa paa n kolo na, na beɛ ya.”

Yesu kpa dɛɛ gyae balan ban beɛ kola daa

Luka 6:27-28, 32-36; 1 Korintotena 13

⁴³ Kenje Yesu besewɔ yako nyiaa, “E nyii Wurubuare nombia yakowɔ nyiaa, gyae n dɔɔ na n ke kola ñon ɔ ne kola neñ ne. ⁴⁴ Mɔna mañ ne yako ñon baa nyiaa, e gyae balan ban beɛ kola ñon ne, na e ke fane fa ban beɛ naase ñon diyem ne, ⁴⁵ na kawola nyi e yeɛ e kya ñon ɔ kyaa adido ne bia gbagbawɔ. Nawolo nyi ɔ ne ye le weese ne gyɔɔ fa balan kumɛɛ na balan kpaakpaa pou, te ɔ ne ye le ɔga ne ñɛɛ fa balan ban be gbɛɛneñ tenɛɛ ɔ siaman, na ban be gbɛɛneñ ba tenɛɛ ɔ siaman ya ne pou. ⁴⁶ Nyi akpaa e ne gyae balan ban beɛ gyae ñon ne baagen bo na, e na gyueñ nyi e ke nyiñ kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyañ ya, nawolo nyi nombiakumɛɛyɛɛra mɔ koran ne gyae ban beɛ gyae wɔ ne. ⁴⁷ Te akpaa e do e gyoona baagen

nɔɔ na, wonj te e ne yee kela balan akan banj? Na mena te balan banj boɔ gyen Wurubuare ya ne mo ne yee yee? ⁴⁸ Mena doɔ e yee balan kpaakpaa ken nombiikum kamase na doo e man ya kelii do, ngba e kya non o kyaa adido ne.”

6

Yesu kawola lee deeli keyee wose man

¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa “E kee nideli nyi e be yee deeli balan man, na baa nyin naa non ya. Akpaa e yee mena na, e be gyae e ke nyin kom keto kamase lee e kya non o kyaa adido ne gyan ya. ² Mena doɔ akpaa e yee deeli fa diyemte nolo na, e na mo ke gyɔ dekpenkpen ngba mena ken balan banj bee beo ba wose ne ne yee Gyudatena osom denee na abonterese man, na balan kenyin kelee wo ne ya. Ampaŋ yaa mee yako non nyiaa, be taŋ nyin ba kom keto pou. ³ Moɔna akpaa n yee deeli fa diyemte nolo na, na yele n doɔ kpaakpaa gba koran ke nyii ya. ⁴ Yela kedoo walaŋ non n be yee deeli ken fa e ne, emee na e e bala nsana. Dekon mena na, n kya Wurubuare non o ne naa kpene ken n be yee weese ne, waa to nen kom.”

Yesu kawola lee kefane wose man

Luka 11:2-4

⁵ Kenje Yesu yako wo nyi, “Akpaa e ne fane ne, e na yee ngba mena ken balan banj bee beo ba wose ne yee ne ya. Nawolo nyi bee gyae Gyudatena osom denee man, na abonterese man keta senjee fane na balan kenyin naa wo. Ampaŋ yaa mee yako non nyi be taŋ to wo ba kom pou. ⁶ Moɔna akpaa e ne gyae e ke fane na, e gyu e denee man na e keto disim na e ke fane fa e kya non e bee naa e na e sia fonee ya ne. Akpaa e yee mena na, e kya non o ne naa kpene ken e be yee weese ne, waa to non kom.

⁷ Akpaa e ne fane na, e na kolosi noowoya burum nan non taŋ tonoo, ngba mena ken balan banj boɔ gyen Wurubuare ya ne yee ne ya. Banj gyen nyi akpaa be kolosi noowoya burum na, te Wurubuare waa nyii wo. ⁸ Mena doɔ e na yee ngba be kee yee ne ya, nawolo nyi e kya Wurubuare wulaa o gyen kpene ken ne hia non koran gba pte e ne boose e.” ⁹ “E ne gyae e ke fane na, e yako nyiaa,

’De kya non n kyaa adido,

dɛe fane nyi balan pou baa lese n yele.

¹⁰ Lese n gyoori deboo,
yela baa yee n kegyaebii teele doɔ,
ngba mena ken bee yee adido ne.

¹¹ Fa daa gyen wee kei weenee.

¹² Mo de nombiakumee kyee daa,
ngba mena ken daa mo na mo kyee balan
banj bee yee nombiakumee tia daa ne.

¹³ Na yele dɛe yala kekeesekeee man ya.

Moɔna lese daa lee walaŋkum non nyinmaa man.’ ”

¹⁴ Nawolo nyi akpaa e mo balan nombiakumee kyee wo na, e kya non o kyaa adido ne mo waa mo emee mo e nombiakumee kyee non. ¹⁵ Moɔna akpaa e ta mo balan nombiakumee kyee wo ya na, e kya non o kyaa adido ne mo be gyae waa mo emee mo wui nombiakumee kyee non ya.

Yesu kawola lee nokebake wose man

¹⁶ Kenje Yesu besewo yako wo nyi, “Akpaa e ne bake e noɔ ne, e na nyane e sia ngba mena ken balan banj bee beo ba wose ne ne yee ne ya.

BEE nyanje be sia na balan ke nyinj naa nyi bee bake be noo. Ampanj yaa mee yako ngon nyi be tanj nyinj ba kom keto. ¹⁷ Mōna akpaa n bake n noo ne, faafo n sia na n ke tiu nurj na n ke fulaa n nyee. ¹⁸ N yee mena na balan ba gye n nyi n ne bake n noo ya. Mōna n kya ngon n bee naa e na n sia fonēe ya, te o ne naa kpene kamase kenj n ne yee weese ne waa to nenj kom.”

Ɛ mo Ɛ sia gyakaa aboo ŋan ŋe kyaa Wurubuarē man nē dōo
Luka 12:33-34

¹⁹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Ɛ na gyae aboo see teelee kei dōo fa Ɛ wose ya. Nawolo nyi teelee kei dōo na, paapaase na kandorose gyae ke tale wolēe ŋa, yaa ŋmēelatena mo baa tale kaa ŋmēele ŋa. ²⁰ Mōna Ɛ gyae aboo see Ɛ wose Wurubuarē man, botoo kenj paapaase na kandorose be wolēe ŋa ya, te ŋmēelatena mo be gyae baa tale gyu ke ŋmēele ŋa ya ne. ²¹ Nawolo nyi botoo kenj nya aboo kpaakpaa doo ne, botoo mo te n loo gyakaa.”

Sia yena n wose kenj kenmanje
Luka 11:34-36

²² Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Sia yee ŋgba kanea ne fa deniwalanj wose. N sia dei na n wose pou doo kenmanje man. ²³ Mōna n sia de wolēe na, n wose pou doo ditiŋtēe tuum man. Nyi akpaa kanea kenj doo n man ne da gyoo ditiŋtēe na, kenanj na ditiŋtēe dinaa ta gyoo nenj.”

Ɛ na mo Ɛ konoo pou gyakaa Ɛ wose man aboo dōo ya
Luka 12:22-31; 16:13

²⁴ “Walanj be kyaa kenj waa tale som gbengyoona bala ya. Dekonj mena na, waa kola ŋolo na waa gyae ŋolo nombia, yaa waa som ŋolo nideli kela ŋolo. Ɛ be gyae Ɛ ke tale som Wurubuarē na koba bom ya.

²⁵ Mena dōo te mee yako ngon nyiaa, Ɛ na yeyee na Ɛ kekyaa man kedi na kenyoo, na aboo ŋan Ɛ ka do ya. Nyeedonj ne hia kela weenee, te deniwalanj wose mo ne hia kela aboo ŋan waa do. ²⁶ Ɛ kee gyebuse, booo ne duu aboo ya te booo ne koo ya te booo dana kpeese yaa denee ŋan man baa see weenee ya. Mōna Ɛ kya ngon o kyaa adido ne ne fa wo weenee. Kaboena ya gye n nyi, Ɛ wose ne hia kela gyebuse. ²⁷ Ɛ man wonji te lee o kayeyee man ne, waa tale mo debanj dokolonj koonj pe kpu na o weeya ŋan Wurubuarē be fa e ne? ²⁸ Wonj dōo te Ɛ na yeyee na aboo ŋan Ɛ ka do. Ɛ kee mena kenj kyenkyenkoo na bee, ŋe bee yee tom ya te ŋe bee loo kanyanŋe mo ya. ²⁹ Mōna mee yako ngon e ke nyii nyiaa, Gyoo Solomōn gba na o wosekenyinj koranj ne, o te nyinj kyenkyenkoo keŋa man dokolonj kyeo ya. ³⁰ Weera dōo te Ɛ bee lee Wurubuarē di nideli ya. Nyi akpaa mena te Wurubuarē ne mia ŋalese ŋan Ɛ kena ŋa gye n kyoo na be fa too ŋa na, kenanj na Ɛ tooŋe nyi Wurubuarē waa mia ŋon kela ŋalese ŋenanj. ³¹ Mena dōo Ɛ na yeyee na kpene kenj Ɛ ke di, yaa kpene kenj Ɛ ke nyoo yaa kpene kenj Ɛ ka do ne dōo ya. ³² Nawolo nyi mena aboo keŋa te teelee kei dōo balan banj booo gye n Wurubuarē ya ne sia ne yee ŋe dōo, mōna Ɛ kya Wurubuarē gye n nyi mena aboo keŋa ne hia emee mo. ³³ Mena dōo Ɛ tanjgbee mo Ɛ loo pou gyakaa Wurubuarē gyoori kenj na o gbēenenj ŋan tenee ne dōo. Nyi akpaa Ɛ yee mena na, Wurubuarē waa mo aboo akanj ŋan pou kpu ŋon. ³⁴ Mena dōo Ɛ na yeyee na kyoo wui nombia ya, te Ɛ na mo gye n wui nombia kpu kyoo wui man ya. Nawolo nyi wee kamase na ke wui nombia.”

7

*Ɛ na mo ɛ wose yee nombiadiira ya
Luka 6:37-38, 41-42*

¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Ɛ na yee ɛ wose balan nombiadiira na ɛ ke bu wo foɔ ya, na Wurubuaɛ mo be di ɛ nombia na waa bu non foɔ ya. ² Nawolo nyi gbɛɛ kenj man ɛ ka mo di ɛ tebia nombia na, mena mo te Wurubuaɛ waa mo di ɛ nombia. Nombii kenj ɛ ka mo yee ɛ tebia nɛ, kenj ke te Wurubuaɛ mo waa mo yee non. ³ Weera doɔ te n ne naa wonsilibii kenj doo n doɔ sibii man, te n be famene na daakpee kenj doo nyan gbagba n sibii man ya? ⁴ Sena te n ke tale yako n doɔ nyi, ‘Me doɔ yela maa lese wonsilibii lee n sibii man, kenj nyan gbagba be famene na daakpee kenj doo n sibii man ya?’ ⁵ Nyan walan non n na beo n wose, kaboena nyi nya tanjgbɛɛ lese daakpee kenj doo n sibii man nɛ, pena n kena nideli na n ka lese wonsilibii kenj doo n doɔ sibii man nɛ.

⁶ Ɛ na mo kpene kenj ke yee kolo kpaakpaa ke Wurubuaɛ siaman nɛ fa babaase ya, na mena ya na baa besena bo konj ɛ doɔ na baa donje non. Ɛ na mo ɛ kegyanase kpaakpaa nyinjan mo funj lo kekuiriise ya, na mena ya na baa sakatee na bo.”

*Ɛ sola Wurubuaɛ kolo na waa fa non
Luka 11:9-13*

⁷ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Ɛ sola Wurubuaɛ kolo na ɛ nyinmaa gyae ke kanj ke. Ɛ keo kolo lee o gyanj na ɛ ke nyinj ke, te ɛ gyɔ e disim na waa toro fa non. ⁸ Nawolo nyi walan kamase non o boose e kolo na o nyinmaa nɛ kanj ke. Non o gyae kolo lee o gyanj na o nɛ nyinj ke, te non mo o gyɔ e disim na waa toro fa e. ⁹ Ɛ man wonti kyaa la kenj nyi o bu da sola e weeneɛ na waa mo boe fa e? ¹⁰ Yaa ɛ man wonti kyaa la kenj nyi o bu da sola e kpepii na waa mo dom fa e? ¹¹ Akpaa emɛɛ banj ɛ yee nombiakumɛyɛrawo koranj gyen aboo kpaakpaa ka mo fa ɛ bia na, de yaa sena te ɛ kya non o kyaa adido nɛ be gyae waa mo aboo kpaakpaa njan kela kenja nɛ fa banj bɛɛ sola e nɛ ya. ¹² Wurubuaɛ mmaraase na Wurubuaɛ akpenkpenjgyoora nombia njan pou boɔ wolo nɛ nja nyee yena nyi, kpene kenj n ne gyae nyi balan baa yee fa nenj na, kenj te kaboena nyi nyan mo nya yee fa wo.”

*Denanoo boboogyee kenj
Luka 13:24*

¹³ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Ɛ yee kakyen na ɛ ka mo denanoo boboogyee kenj man gyoo Wurubuaɛ man. Nawolo nyi denanoo kenj ka keereɛ te ke gbɛɛnaa feleɛ te ke doɔ keta be tanj banj ya nɛ, na mo balan bo gyu kayeyee kenj be tanj oto ya nɛ man. Mɔna ke man te balan burum donje. ¹⁴ Te denanoo boboogyee kenj ke gbɛɛnaa yee pepereɛ te ke doɔ keta dana banj nɛ, na moon balan gyu nyeedonj kenj be tanj oto ya nɛ man. Mɔna balan banj bɛɛ naa ke te bɛɛ moo ke man gyoo nɛ, be ta boo ya.”

*Danj kamase na ke bii kenj keɛ see
Luka 6:43-44*

¹⁵ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Ɛ keɛ ɛ wose man nideli lee akereɛ akpenkpenjgyoora banj wose man. Akpaa be konj ɛ gyanj na, bɛɛ yokɔse ba wose ngba namense nɛ mɔna be konɔse man na be yee ngba gboughouse nɛ. ¹⁶ Be nombia njan bɛɛ yee nɛ te ɛ ka mo gyen wo. Njolo bɛɛ ko mango bia lee akutu danj man ya, mena mo te boɔ nɛ ko apanj lee abotoo wonje man ya. ¹⁷ Mena mo te danj kpaakpaate kamase na se bia kpaakpaa, te

dan kum mo na see bia kumεε. ¹⁸ Dan kpaakpaate be gyae ke tale see bia kumεε ya, te dan kum mo be gyae ke tale see bia kpaakpaa ya. ¹⁹ Dan kamase kej bεε se bia kpaakpaa ya ne, bεε kara ke na be ta mo do boalan. ²⁰ Mena doo nombia njan balan benaj ne yεε ne, te ε ka mo gyej wo.”

Walan njan waa gyoo Wurubuarε gyoori kej man

²¹ “Na walan kamase njan o ne baake man nyi ‘Me Gbenggyoo, me Gbenggyoo’ ne, ne gyae la waa gyoo Wurubuarε gyoori kej man ya. Mona walan njan o ne yεε kpene kej me kya njan o kyaa adido ne gyae ne, njan waagej ne gyae la waa gyoo Wurubuarε gyoori kej man. ²² Nombia kedi wee dinaa kej man ne, balan burum baa kaa yako nyiaa, ‘De Gbenggyoo, na n ye le man te de kolosi Wurubuarε nombia yee? Yaa na n ye le te da moowo gegi felinjumεε lee balan man yee? Na n ye le te da moowo yεε gyakolon nombia na nombia dinaana yee?’ ²³ Botoo te maa toro yako wo nyiaa, ‘Moo gyej njan ya, ε lee me siaman. Emε nombiakumεεyεεra!’ ”

Deneε maara bala Luka 6:47-49

²⁴ Kente Yesu besewo yako wo nyiaa, “Mena doo walan kamase njan o ne nyii me noowoya keja te o ne di ne doo ne, o yεε ngba siakaralate njan o be ban o deni gyakaa boe doo ne. ²⁵ Oga nεεwo te boonej wuuwo te felinj dinaa gyoo deni kej, mona ka te yale ya. Nawolo nyi o see ka mokoo gyakaa boe doo. ²⁶ Mona walan kamase njan o ne nyii me noowoya keja te o be di ne doo ya ne, o yεε ngba diyinte njan o be ma o deni gyakaa anasa doo ne. ²⁷ Oga nεεwo te boonej wuuwo te felinj dinaa gyoo deni kej te ka leewo yala worom tekerii pou.”

²⁸ Yesu ke yako nombia keja tan ne, o kawola kej doo balan dikpii kej noo. ²⁹ Nawolo nyi o wolowo ngba walan njan o dana don nombia njan doo ne, be yεε ngba mena kej ba mmaraa wolala ban na wolo ne ya.

8

Yesu kekyo akuntunte nolo kawee Maake 1:40-45; Luka 5:12-16

¹ Yesu ke tisi lee bula kej doo kon ne, balan burum kaa sila e. ² Kente akuntunte nolo kaa bunjawo o nawoo tεε waase e nyiaa, “Me Gbenggyoo, akpaa n ne gyae na nyan ke tale kyo man me kawee.” ³ Botoo te Yesu tenee o nyinjmaa tina e te o yako e nyiaa, “Mεε gyae, n kawee dεε tan.” Debokenan man te balee njan kawee tanjawo. ⁴ Kente Yesu too e kiinj nyi, “Na ye le walan na walan ke nyii ya, mona mo n wose gyu kawola Wurubuarε sae njan, na n ke deesi fa Wurubuarε ngba mena kej Mosesi ba wola njan ne, na ke di adanseε fa walan kamase nyi n kawee te tan.”

Yesu kekyo Romantena yoonootε kegyia nolo tobaale kawee Luka 7:1-10

⁵ Yesu ke gyu ka gyoo Kapanum donoo man ne, Romantena yoonootena kegyia nolo konjawo kaa waase nyiaa, ⁶ “Me Gbenggyoo lεε man, nawolo nyi me tobaale te tekerii o doo deni man o ne naa diyem nideli.” ⁷ Kente Yesu yako e nyiaa, “Maa kon na me kaa kyo e o kawee.” ⁸ Botoo te yoonootena kegyia njan yako e nyiaa, “Me gbenggyoo, na haa n wose ya. Nawolo nyi ma tekaboe nyi nya kon me dεε ya. Mena doo nyan betaa gyuusuu n noo faree kawee kej, me tobaale njan waa koro. ⁹ Nawolo nyi man gbagba mo yεε walan njan me doo baale tεε, te yoonootena mo doo me tεε. Me yako

ηολο nyi waa gyu yenan daale na ɔ ne gyu, te me yako ηολο nyi waa kɔη na ɔ ne kɔη. Kpene kamase keη me yako be man ηολο nyi waa ye na, keη te ɔ ne ye.” ¹⁰ Yesu ke nyii nɔɔwoya keηa ne, doo ɔ nɔɔ te ɔ yako balan dikpii keη be silana e ne nyiaa, “Ampan yaa mee yako ηon nyiaa, lserae teele kei doo pou ne ma te naa ta walaη ηon ɔ ne lee Wurubuare di ηgba balee kei ne ya.” ¹¹ Mee yako ηon ε ke nyii nyiaa, balan burum baa lee weese deele na weese deeyalae kɔη, na baη na Aberaham na Asiki na Gyekɔpo kaa kyaa Wurubuare gyoori keη man na baa di bom. ¹² Te emee Gyudatena baη nafa kaboena nyi yaa kyaa Wurubuare gyoori keη man ne, baa lese ηon debɔɔ ka see ditiηee keη man. Botɔɔ te ε ke kyan ε nyee ya wii nideli. ¹³ Keηte Yesu yako yoonɔɔtena kegyia ηon nyiaa “Ta gyu dee, mena keη n be lee maη di ne doo gyae ke kɔη mena fa neη.” Debokenaη man te ɔ tobaale ηon kawee taηawɔ.

Yesu kekyɔ balan burum kawee

Maake 1:29-34; Luka 4:38-41

¹⁴ Kenan wole te Yesu korowɔ gyu Pita dee. ɔ ke gyu ne, na Pita wa awu doo ɔ na wee kpanalaη. ¹⁵ Keηte Yesu kyaηa e ɔ nyiηmaa man te kpanalaη keη taηawɔ. Keηte ɔ korowɔ kee be doo.

¹⁶ Keli balinɔɔ ne, ba moo balan baη felinikumee doo be man ne kɔη Yesu gyaη. ɔ moo nombii dokolon koon bo gegi felinikumee ηan pou, te ɔ kyɔɔ kaweesetena baη mo pou. ¹⁷ ɔ ke ye kei yela nombia ηan Wurubuare dekpηkpenηgyɔɔre Yesaya be yako see ne kɔηawɔ ampan. Yesaya yakowɔ nyiaa, “Non lee na de kawee pou, te ɔ moo de kaale mo seele.”

Balaη baη be kaboena nyi baa sila Yesu

Luka 9:57-62

¹⁸ Yesu kena nyi balan burum te kilisi e ne, ɔ yako ɔ kaseela baη nyi baa toη gyu boo keη dingyiη. ¹⁹ Keηte Wurubuare mmaraa wolale ηolo kɔηawɔ ɔ gyaη kaa yako e nyiaa, “De Gbenηgyoo, yenaη kamase keη n ke gyu na, maa sila neη gyu.” ²⁰ Keηte Yesu yako e nyiaa, “Nyanyase dana bɔɔneη te gyebuse mo dana asaase, mona Deniwalaη Bu ηon be taη botɔɔ keη waa mo ɔ nyee teeli ya.” ²¹ Botɔɔ te Yesu silala baη man ηolo mo yako e nyiaa, “Me gbenηgyoo, yela maa taηgbee gyu kewuu me kya pena me kaa sila neη.” ²² Keηte Yesu yako e nyiaa, “Sila maη, na n ke yela woya kewuu ba woya.”

Yesu keyɔkɔse felin ηpo doo

Maake 4:35-41; Luka 8:22-25

²³ Botɔɔ te Yesu gyoowɔ degbele man, te ɔ kaseela baη mo gyoowɔ kpu na e. ²⁴ Karatete dokolon te felin dinaa daale korowɔ ne gyɔɔ loη keη doo, te gyɔɔ loη do degbele keη man. Debaη kenan na Yesu te doo dosoroη. ²⁵ Mena doo Yesu kaseela baη gyuuwɔ ke gyuuu e yako e nyiaa, “De Gbenηgyoo lee daa, dee gyae dee munu.” ²⁶ Keηte Yesu yako wɔ nyiaa, “Emee doo ε keleeedi ta boo ya. Weera doo te ε dana gyakolon mena?” Botɔɔ te ɔ korowɔ te ɔ fae felin keη na loη keη te ηe yeewɔ yididi. ²⁷ Balan baη wose yeηa wɔ te be boose doηa nyiaa, “Walaη wonηi yena kei, te felin na loη koran ne nyii e ne?”

Yesu kekyɔ balan baη felinikumee doo be man ne

Maake 5:1-20; Luka 8:26-39

²⁸ Yesu ka toη gyu boo keη dingyiη Gadaratena teele man ne, baala bala baale leewɔ amuseese man kɔη kaa gyaηee na e. Na felinikumee doo balan

ƙewɔ man, te ba wose dana gyakolonɔ. Mena doo ɲolo beɛ tale mo gbɛɛ kenanɔ man ya. ²⁹ Ba kena Yesu ne be fae yeesa nedonɔ nyiaa, “Wurubuare Bu, wonɔ te n ne gyae de gyanɔ? N konɔae n kaa naase daa diyem pena debaranɔ kenɔ kelii?” ³⁰ Debaranɔ kenanɔ na, kekuiriise dikpii dinaa daale senɛɛ botoo yenanɔ bee dii. ³¹ Kenɛte felinɔkumɛɛ ɲan waase Yesu nyiaa, “Akpa n ke gegi daa na, yela de kaa gyoo kekuiriise dikpii kei man.” ³² Kenɛte Yesu yako felinɔkumɛɛ ɲan nyiaa, “Ɛ lee ta.” Mena doo felinɔkumɛɛ ɲan leewɔ balanɔ banɔ man gyu ka gyoo kekuiriise banɔ man, te be dikpii kenɔ pou yeuwɔ tisi bula kyolonɔkyolonɔ kenɔ gyu ka gyoo lonɔ kenɔ man te be munuwɔ pou. ³³ Kenɛte balanɔ banɔ beɛ keɛ kekuiriise banɔ doo ne, yeuwɔ gyu donoo man te be yako nombia ɲan be konɔ ne pou na kpene kenɔ be konɔ balanɔ banɔ felinɔkumɛɛ doo be man doo ne fa balanɔ. ³⁴ Mena doo donoo kenɔ man balanɔ pou leewɔ konɔ kaa gyanɛɛ na Yesu. Ba kena e ne, be waase e nyi waa lee be teɛle doo.

9

Yesu kekyɔ yenanɔ dayenɔsate ɲolo kawee

Maake 2:1-12; Luka 5:17-26

¹ Yesu gyooowɔ degbele man te ɔ tonɔ boo kenɔ gyu ɲon gbagba ɔ donoo man. ² Kenɛte balanɔ baale seele yenanɔ dayenɔsate ɲolo ɔ dofononɔ doo konɔ Yesu gyanɔ. Yesu kena mena kenɔ balanɔ banɔ be lee e di ne, ɔ yako kaweeɛ ɲon nyiaa, “Me bu, nyin konoo. Me ta mo n nombiakumɛɛ kyɛɛ nenɔ.” ³ Botoo te Wurubuare mmaraa wolala banɔ be kyaa botoo ne ɲorokoteewo nyiaa, “Balee kei ne kolosi mmusuo nombia.” ⁴ Na Yesu gyenɔ kpene kenɔ beɛ gyuenɔ ba nyeeya man ne te ɔ boose wo nyiaa, “Weera doo te ɛ na gyuenɔ nombiakumɛɛ ɛ nyeeya man? ⁵ Nombia kenɔ man wonɔti woɛla na keyako? ‘Me ta mo n dukum kyɛɛ nenɔ, yaa koro senɔ na n ke ta?’ ⁶ Mɔna mɛɛ gyae ɛ ka gyenɔ nyi, manɔ Deniwalanɔ Bu dana donɔ teɛle kei doo nyi maa mo dukum kyɛɛ.” Mena doo ɔ yako kaweeɛ ɲon nyiaa, “Koro senɔ, gate n dofononɔ na n ke ta gyu n deɛ.” ⁷ Kenɛte balee ɲon korowɔ senɔ te ɔ lanɔ ɔ deɛ. ⁸ Balanɔ dikpii kenɔ kena nombia kenɔ ne, doo be noo te ba lese Wurubuare ɲon ɔ ba mo mena donɔ kei fa balanɔ ne yeɛle.

Yesu ke baake Mateo

Maake 2:13-17; Luka 5:27-32

⁹ Yesu ka lee botoo ɔ ne lam ne, ɔ naa balee ɲon beɛ baake e nyi Mateo ne, na ɔ kyaa ɔ lempoo deɛlee man. Te Yesu yako e nyiaa, “Koro sila manɔ” Kenɛte Mateo korowɔ sila e.

¹⁰ Wee daale Yesu ke kyaa Mateo deɛ ɔ ne dii ne, lempoolɛera na nombiakumɛɛyɛera burum konɔawo kaa di bom na Yesu na ɔ kaseela banɔ. ¹¹ Farasiitena banɔ kena mena ne be boose Yesu kaseela banɔ nyiaa, “Weera doo te ɛ Gbenɔgyoo ɲon ne dii bom na lempoolɛera na nombiakumɛɛyɛera?” ¹² Yesu ke nyii nombia kenɔ ne ɔ yako wo nyiaa, “Kaweɛsetena te kaboena nyi baa kyɔ wo kawee. Balanɔ banɔ booo na wee ya ne doo, booo ne hia kawee kekyɔ ya. ¹³ Mɔna ɛ gyu na ɛ kaa gyuenɔ kpene kenɔ Wurubuare nombii anmarasenɔ see kei na wolo ne man. Be ɲmarasewo nyiaa, Wurubuare kpa, ‘Na kedeesa te manɔ Wurubuare ne gyae lee ɛ gyanɔ ya. Kenɔ mɛɛ gyae yena nyi yaa wii donɔ waranɔase.’ Ma te konɔ nyi me kaa baake balanɔ banɔ be gbɛɛnenɔ wulaa tenɛɛ Wurubuare siaman ne ya, mɔna me konɔae me kaa baake nombiakumɛɛyɛera.”

Be boose Yesu nokoebake wose man nombia

Maake 2:18-22; Luka 5:33-39

¹⁴ Wee daale ne, Gyon Wurubuare lonsoore non kaseela konawo kaa boose Yesu nyiaa, “Weera doo te daa na Farasiitena ne bake de noo, te n kaseela ban doo ban bee bake be noo ya?” ¹⁵ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Sena te balan ban be kyaa allowolettee ne baa wii walaasa ken allowole baale kyaa be gyan? Mona deban daale gyaee kekoo ken baa mo allowole baale non lee be gyan. Mena deban kenan man na baa bake be noo. ¹⁶ Nolo bee kara kanyan wole mo taa kakyengbelaa ken ba yem ne ya. Akpaa o yee mena na, kanyan wole ken gyaee ke wonee bene ken tirii na booo ken ke woloose kpu. ¹⁷ Mena mo te nolo bee mo soloo wole do wonembu tone ogele bene man ya. O yee mena na, soloo wole ken gyaee ke yela wonembu tone ogele ken ke bee, na soloo ken ke leki na wonembu tone ogele ken ke wolee. Mena doo kaboena bo nyi baa mo soloo wole do wonembu tone ogele wole man, na ne popou be nyin wolee ya.”

Yesu kegyuusu alebubii nolo, na o kekoo alo non fatabo ne gyo e ne kawee

Maake 5:21-43; Luka 8:40-56

¹⁸ Yesu kee kolosi nombia kenja fa wo ne, Gyudatena osom kegyia nolo kaa bunawo o nawoo tee sola e nyiaa, “Me bu alebu ta yem debokeiman. Mona kon na n kaa mo n nyinmaa gyakaa o doo, na waa nyin nyeedonj.” ¹⁹ Mena doo Yesu korowo sila e, te o kaseela ban mo sila e gyu. ²⁰ Botoo na te alo nolo non fatabo ne gyo e kulutoonej kufu ala ne, moowo Yesu wole te o moo o nyinmaa tina Yesu kegba noobii. ²¹ Nawolo nyi alo non yakowo o nyeeaman nyiaa, “Akpaa me nyin tina o kegba koran na, me kawee gyaee ke tanj.” ²² Kenje Yesu geesewoo kee te o naa alo non te o yako e nyiaa, “Me bu yela n woe ke fee nej. N kelee man di doo te n nyinja kawee kekoo.” Debokenan man te alo non kawee tanawo. ²³ Yesu ke gyu ka gyoo Gyudatena osom kegyia non dee, te o kena ban bee wola keferese na ban bee wii lia nan tee ne, ²⁴ o yako wo nyiaa, “E popou e lee. Nawolo nyi alebu non ta yena ta ya, o doo dosoroj bo.” Kenje balan ban pou boho Yesu. ²⁵ Balan ban ka lee deboo man ne, Yesu gyuowo deni ken man woo non doo ne, te o kyanja e o nyinmaa man te alebu non fonawo. ²⁶ Mena nombia kenja yaaseewoo teelee kenan doo pou.

Yesu kekoo kaweesee

²⁷ Yesu ka lee botoo o ne gyu ne, siayeleesatena bala baale sila e na bee fae yeesa baake nyiaa. “Gyoo Defidi o naanabii, wii de waranjase.” ²⁸ Yesu ke gyu ka gyoo dekanalan man ne, siayeleesatena ban konawo o gyan te o boose wo nyiaa, “E ne lee man di nyi maa tale gyuusu e sia?” Kenje be tiranoo fa e nyi, “Ayi de Gbenjyoo.” ²⁹ Kenje Yesu moo o nyinmaa tina be sia te o yako wo nyiaa, “Mena ken e be lee di ne, deekon mena fa non.” Kenje be sia gyuusuwo. ³⁰ Botoo te Yesu faree wo nideli nyi, “E na yelee nolo na nolo ke nyii nombia kenja ya.” ³¹ Mona ban moo o wose man nombia kperkperen fa balan teelee kenan pou doo.

³² Be ka lee botoo bee gyu ne, ba moo walan non felinkum doo o man te o bee tale kolosi ya ne kon Yesu gyan. ³³ Yesu ke gegi felinkum ken lee balee non man ne, te o kolosiwo. Balan dikpii ken kena mena ne, nombia nan doo be noo te be yakowo nyiaa, “Da te naa ta mena nombia kenja see Iserae teelee kei doo ya.” ³⁴ Mona Farasiitena ban yakowo nyiaa, “Felinikumee pou gyoo non donj yaa o na mo gegi felinkumee ne.”

Yesu kewii balan waranjase

³⁵ Kenje Yesu tɛwɔ kila donɔɔse na akuraase ŋan pou man, na ɔ na wola wɔ Gyudatena ɔsom denɛɛ man. Ɔ ne kolosi Wurubuare gyoori ken nombia kpaakpaa fa wɔ, te ɔ kyɔ kaweesɛ kpookpoo kamase mɔ. ³⁶ Ɔ kena balan dikpii ken nɛ, be nombia yɛɛ e waranjase. Nawolo nyi bɛɛ yeyɛɛ te bɔɔ dana walan ŋon waa lɛɛ wɔ ya. Be nombia yɛɛ ŋgba namense ban bɔɔ dana gbɛngyoo ya nɛ. ³⁷ Botɔɔ te ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Wɔɔman abɔɔ ŋan boe na kekerɛɛ, mɔna tomyɛɛra ban ta boo ya. ³⁸ Mena dɔɔ ɛ fane fa wɔɔte ŋon, na waa lese balan ke kɔŋ ɔ wɔɔ ken man kaa yɛɛ tom.”

10

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala ban Maake 3:13-19; Luka 6:12-16

¹ Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban kɔŋ ɔ gyan, te ɔ faa wɔ don ken baa mo gegi felinikumɛɛ lee balan man, na baa kyɔ kaweesɛ kamase. ² Kpilala kufu bala ban yela yaa. Gyangbate ŋon yɛna Simɔn, ŋon ɔ yele daale mɔ yɛna nyi Pita nɛ, na ɔ naabu Anderiase, na Sebedeo bu Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn, ³ na Filipino na Batolomeo na Tomase na Mateo ŋon nafa ɔ yɛɛ lempoolɛɛre e nɛ, na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose, ⁴ na Simɔn ŋon ɔ ne gyae ɔ balan nideli nɛ, na Gyudase Isekarɔte ŋon waa kaa lese Yesu fa nɛ.

⁵ Mena kpilala kufu bala kɛwɔ te Yesu kpilawɔ te ɔ faree wɔ nyiaa, “ɛ na gyu balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ gyan ya, te ɛ na gyu Samariatena mɔ donɔɔ kamase man ya. ⁶ Mɔna ɛ tangbɛɛ gyu Iseraetena ban gyan. Be yɛɛ ŋgba namense ban bɔɔ yoo nɛ. ⁷ ɛ gyu na ɛ kolosi Wurubuare nombia fa wɔ nyiaa, ‘Wurubuare gyoori ken ta benaa.’ ⁸ ɛ kyɔ kaweesetena na ɛ ke gyuuusu balan ban bɔɔ yekee nɛ, na ɛ ke kyɔ ban bɛɛ wee kawee yayam nɛ, na ɛ ke gegi felinikumɛɛ lee balan man. Ba moo mena don ken kei fa ŋon bo yakaa ken ɛ te tɔ kom ya, mena dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ mo fa wɔ yakaa ken ɛ na lɛɛ wɔ kolo ya. ⁹ ɛ na mo koba na koba tela ya. ¹⁰ ɛ na mo akpo ya, te ɛ na mo kegba alate yaa nkyokota alate yaa gbutu alate tela ya. Nawolo nyi kaboena nyi baa tɔ tomyɛɛre kamase kom.

¹¹ Donɔɔ yaa akuraa kamase ken man ɛ gyoo nɛ, ɛ tangbɛɛ bɔɔse walan ŋon ɔ kaboena te waa lɛɛ ŋon nɛ dɔɔ, na ɛ ke kyaa ɔ gyan kaboena e ka mo lee donɔɔ kenan man. ¹² ɛ gyoo dekanjalan kenan man nɛ, ɛ do dekanjalanmantena ban nɔɔ nyiaa, Wurubuare wosefɛɛrenɛ dɛɛ kyaa ɛ man. ¹³ Nyi akpaa dekanjalanmantena benan de lɛɛ ŋon nideli na, ɛ sola Wurubuare wosefɛɛrenɛ fa wɔ. Te akpaa ba te lɛɛ ŋon nideli ya nɛ, ɛ yela wosefɛɛrenɛ ken ka bese kɔŋ ɛ gyan. ¹⁴ Mɔna donɔɔ yaa akuraa kamase ken ke man balan de bɛɛ ba te lɛɛ ŋon ya, yaa be te nyii ɛ nombia ŋan ya nɛ, nyi akpaa ɛ na lee botɔɔ na ɛ kpiisi ɛ nawɔɔ anjasa lɔ wɔ, na kawola nyi be ta fom Wurubuare. ¹⁵ Ampaŋ yaa mɛɛ yako ŋon nyi wee ken Wurubuare waa di balan nombia nɛ, waa naase mena balan benan diyem kela Sodom na Gomoratena diyem ken bɔɔ naa kaalan nɛ.

¹⁶ ɛ kɛɛ, mee kpila ŋon baa ŋgba namense nɛ, nyi yaa gyu gbougbose man. Mena dɔɔ ɛ yela ɛ sia ke kara ŋgba doma nɛ, na ɛ ke yɔkɔse ɛ wose ŋgba awulunna nɛ. ¹⁷ Mena dɔɔ ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli lee balan wose man. Nawolo nyi baa mo ŋon gyu kegyiise siaman na baa di ɛ nombia, na baa tuku ŋon bɔ ɔsom denɛɛ man. ¹⁸ Lee man dɔɔ, baa mo ŋon gyu tɛɛle kegyiise na gyoonɛn siaman. Kei gyae ke yela ɛ ke nyin gbɛɛ kolosi Wurubuare nombia ŋan fa wɔ, na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya

ne. ¹⁹ Mōna nyi akpaa be kyan ŋon ka senj be siaman ne, ε na wōlee na kpene kenj ε ke yako, na mena kenj ε ke yako ke ya. Deban kenanj de lii ne, Wurubuare waa wola ŋon kpene kenj ε ke yako. ²⁰ Nawolo nyi na emee ne gyae la ε ke kolosi ya. Wurubuare felinj ŋon ne gyae la waa ta ε dōo kolosi. ²¹ Mena debanj kenanj ne, naa lolo bia baa lese dōja fa yenj. Kya waa lese ɔ bu fa yenj, te bia mō baa koro senj ba lolala nyeeya dōo na baa lese wō fa yenj. ²² Lee manj dōo balan pou baa kola ŋon. Mōna walanj ŋon ɔ yee kakyen senj kenkenj ɔ kelēedi man kelii ɔto ne, Wurubuare waa lee ɔ nyee. ²³ Nyi akpaa be naase ŋon diyem donɔɔ daale man na, ε yeu gyu donɔɔ wole man. Ampanj yaa mee yako ŋon nyiaa, ε be gyae ε ke yee tom Iserae donɔɔse ŋan man pou tanj, pete manj Deniwalanj Bu ŋon maa bese kōj ya. ²⁴ Walanj ŋon ɔ ne kasee abɔɔ ne ɔ ba kela ŋon ɔ na wola e ne ya, te gbenj mō ba kela ɔ gbengyoo ya. ²⁵ Kaboena nyi kaseele waa yee ŋgba ɔ wolale ne, na gbenj mō ke yee ŋgba ɔ gbengyoo ne. Te akpaa bēe baake dekpānalanje ŋon nyi ŋon yena felinj kumee gyoo Belisebu na, wonj dōo te bōo mo yela kumee gyakaa ɔ dekpānalanj mantena banj dōo ya?

Walanj ŋon ɔ kaboena nyi yaa yee e

Luka 12:2-9

²⁶ Mena dōo ε na yee wō ya. Nawolo nyi kolo be kyaa kenj bōo wuu ke dōo kenj nyi bōo gyae baa gyuuu ke ya, te nombia aweesenj ŋaale mō be kyaa kenj be gyae ka lee debōo ya. ²⁷ Nombii kamase kenj me yako ŋon nelim na ε yako ke weesetentj, te nombii kamase kenj me kolosi ke adadawoya man do ε denjela man na, ε mo ke gyo dekpēnkpēn. ²⁸ ε na yee balan banj baa tale ko deniwalanj kaagen bo, mōna bōo tale yee kolo kpu bela ne ya. Mōna ε yee Wurubuare ŋon ɔ ko walanj tanj na, ɔ dana dōj nyi waa funj e na ɔ woo pou ka do boalanj kenj bēe yem ya ne man. ²⁹ Akpelee koya yee anjmonj? Na kapere te bēe yōo akpeleese bala yee? Mōna akpaa Wurubuare te fa gbēe ya na, be man dokolonj gba be gyae waa yala yenj ya. ³⁰ ε nyeenyōose koranj ne, Wurubuare gyenj ŋe yaanɔole. ³¹ Mena dōo ε na yee ya, nawolo nyi ε dana tōnɔɔ kela akpeleese burum.

³² ε man walanj kamase ŋon ɔ lee man do denibalanj siaman nyi me yee ɔ Gbengyoo e ne, manj mō maa lee e do me kya ŋon ɔ kyaa adido ne siaman.

³³ Mōna walanj kamase ŋon ɔ te lee manj do denibalanj siaman nyi me yee ɔ Gbengyoo e ya ne, manj mō maa bēe e me kya ŋon ɔ kyaa adido ne siaman.

³⁴ Kenje Yesu yako wō nyiaa, ε na gyuenj nyi wosefēerenj yaa ma moowo kōj teele kei dōo ya. Koa, na wosefēerenj ya, mōna yoo te ma moowo kōj, ŋgba mena kenj Wurubuare nombia anjmarasenj see ne yako ne. ³⁵ Bia baala baa koro senj tia be kyao, na bia alebia mō ka koro senj tia be naɔ, na bia ala mō ka koro senj tia ba awuna. ³⁶ Walanj dekpānalanj man balan gbagba ne gyae la baa kola e.

³⁷ Akpaa ŋolo ne kōj me gyanj ɔ kaa sila manj te ɔ ne gyae ɔ kya yaa ɔ naa kela manj na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. Te walanj ŋon mō ɔ ne gyae ɔ bu tobaale yaa ɔ bu alebu kela manj na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. ³⁸ Te walanj kamase ŋon ɔ ta mō ɔ ɔpanjanj kenj ka senjε fa kaale na yenj ne na waa sila manj ya na, ɔ tekaboena nyi waa yee me kaseele ya. ³⁹ Walanj kamase ŋon ɔ mo ŋon gbagba dōj ɔ ne keo ɔ nyeedonj ne, ke gyae ka lee ɔ nyinjmaa man. Mōna walanj kamase ŋon ɔ mo ɔ wose fa yenj lee manj dōo ne, waa bese nyinj ɔ nyeedonj kenj.

⁴⁰ Walanj kamase ŋon ɔ lee ŋon na manj yaa ɔ lee wō, te ŋon ɔ lee manj na Wurubuare ŋon ɔ be kpila manj ne yaa ɔ lee wō. ⁴¹ Walanj kamase

non o lee Wurubuaare dekpɛnkɛngyɔɔre, nyi ken o yee Wurubuaare dekpɛnkɛngyɔɔre e doo ne, Wurubuaare dekpɛnkɛngyɔɔre kom te Wurubuaare waa mo to walaŋ nonaŋ. Te walaŋ kamase non o lee walaŋ non o gbɛeneŋ tenɛ Wurubuaare siaman nyi ken o gbɛeneŋ tenɛ Wurubuaare siaman doo ne, walaŋ non o gbɛeneŋ tenɛ Wurubuaare siaman ne kom te Wurubuaare waa mo to walaŋ nonaŋ. ⁴² Walaŋ kamase non o fa balan kewo man nolo lon defɛsa leenoo too nyi ken o yee me kaseele e doo ne, Wurubuaare waa to e kom.”

11

Gyon Wurubuaare lonsoore kekpila o kaseela gyu Yesu gyan Luka 7:18-35

¹ Yesu ke kolosi nombia kenja fa o kaseela kufu bala ban tan ne, o leewo botoo gyu donoose akan njan kyaa Galelia teelee man ne ke kolosi Wurubuaare nombia fa wo, te o wola wo nje man nideli.

² Mena deban kenan na ba te kyan Gyon Wurubuaare lonsoore to deni. O ke nyii kpene ken Yesu ne yee ne, o kpila o kaseela nyi ³ baa gyu ke boose Yesu nyiaa, “Nyan yena walaŋ non Wurubuaare be yako see nyi nyan ke kon ne yaa, dee kee walaŋ wole gbɛe?” ⁴ Be ke gyu ke boose Yesu ne te o tiranoo fa wo nyiaa, “E bese gyu ke yako Gyon kpene ken e be nyii na e denjela, na njan e be naa na e sia. ⁵ Siayɛɛsatena ne naa, otakasese ne tee, ban bee wee kawee yayam ne kawee te tan, te denjela atoosatenana ne nyii. Woya ne fonji, te bee yako Wurubuaare nombia njan mo fa ayematena. ⁶ Walaŋ kamase non o bee lee man anmaaren nyi man yena non Wurubuaare be kpili ya ne, non na nyeebam.”

⁷ Gyon kpilala ban ka bese bee gyu ne, Yesu kolosi Gyon wose man nombia fa balan dikpii ken te o boose wo nyiaa, “E ke gyu Gyon gyan depampaa dinaa ken man ne, won te e gyaewo nyi e kena? Njale ken felin ne gyɔ ke wosi ne? ⁸ Akpaa na ken ya na, won te e gyuuwo e kaa kee? Walaŋ non o doona aboo kpaakpaa nyinjan yaa? Ban bee mia mena ne, ne kyaa bo gyoonen dee. ⁹ E yako man maa nyii, won te nafa e gyuuwo nyi e kaa kee? Wurubuaare dekpɛnkɛngyɔɔre? Ampan yaa mee yako non nyi, non e be naa ne gba kela Wurubuaare dekpɛnkɛngyɔɔre. ¹⁰ Nawolo nyi Gyon kei yena non boo yako o wose man nombia Wurubuaare nombia anmarasen see man ne nyiaa,

‘Wurubuaare kpa, mee kpila me kpilale ke ta n siaman,
non ne gyaee la waa desina n gbɛe fa nen.’

¹¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, mee yako non e ke nyii nyiaa, balan ban boo lolo teelee kei doo ne, nolo be kyaa ken nyi o kela Gyon Wurubuaare lonsoore ya. Mona Wurubuaare gyoori ken man ne, walaŋ non o yee kemaasa e koran ne, o kela Gyon kei. ¹² Leenan Gyon Wurubuaare lonsoore deban kaa lii na gyen kei ne, balan na mo kale na don nombia bo gyanee na Wurubuaare gyoori ken nombia njan, te balan ban mo bee gyaee ke ne, na mo siadon bo baa gyoo ke man. ¹³ Nawolo nyi Wurubuaare akpɛnkɛngyɔɔra, na Wurubuaare mmaraase njan pou kolosi Wurubuaare gyoori ken wose man nombia, pete Gyon Wurubuaare lonsoore konjawa. ¹⁴ Akpaa e ke see lee mena nombia kenja di na, non Gyon yena Elia non Wurubuaare dekpɛnkɛngyɔɔre nolo be yako see nyi waa bese kon ne. ¹⁵ Nyan non n dana denjela anenyiin dei na, tei.

16 Kenje Yesu boose wo nyiaa, wonj te maa mo gyen wee kei balan maa na? Sena te be woe? Be yee ngba bia kyaa la abontere man bee yoi ne, na bee fae yeesa yako donja nyiaa,

17 De kpee allowole noonenje fa non
mona e te soe ya!

De kpee lia noonenje mo fa non,
mona e te wii ya.

18 Gyon Wurubuaere lonsoore non konjawo na o ne kyaa bake o noo. O te nyoo solon kamase ya te e kpa nyi 'Felinikumee doola o man.' 19 Manj Deniwalan Bu non konjawo mee dii mee nyoo, te e kpa nyi, 'E kee balee kei. O yee kedikumte na solonyooore e. O gyoona yena lempoolera na nombiakumeyera.' Mona walan non o dana Wurubuaere nyansa ne, o tom na wola la."

*Donoosse nan man ne balan te lee Yesu di ya ne
Luka 10:13-15*

20 Donoosse nan man Yesu be yee gyakolon nombia ne, ne man balan burum te lee e di na baa kyeekee lee be gbeneenje kumee man, na baa konj Wurubuaere gyan ya. Kenje Yesu kolosiwo tia wo nyiaa, 21 "Emee Korasintena na Betesaidatena, e laako! Nawolo nyi gyakolon nombia nan Wurubuaere be yee e gyan ne, nyi akpaa ben yee na Tae na Sidon donoosse man na nafa ben te wulaa do titere aboo kyaa mo tonj buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyeekee ba agyuenj lee be gbeneenje kumee man konj Wurubuaere gyan. 22 Mona mee yako non e ke nyii nyiaa, wee kenj Wurubuaere waa kaa di balan nombia ne, waa wii Taetena na Sidontena waranjase kela non. 23 Te nenee emee Kapanumtena, e gyen nyi Wurubuaere waa kelee non gyina non adido? Koa, waa yokoore non, na waa mo non do boalan kenj bee yem ya ne man, na e kena diyem kekpaakekpa. Nafa gyakolon nombia nan mo yee e man yaa menj yee wo Sodom dono man ne, nafa gyen ke denj see ke kyaa. 24 Mona mee yako non e ke nyii nyi wee kenj Wurubuaere waa kaa di balan pou nombia ne, waa wii Sodomtena waranjase kela non."

*Yesu kpa balan baa konj o gyan na be kaa feefo
Luka 10:21-22*

25 Mena debanj kenanj man te Yesu fanewo nyiaa, "Me kya, adido na ateta pou Gbengyoo, mee fa nenj karan nawolo nyi n ta mo aboo kenja weese nyansatena na banj ba gyen nombia ne, te n lese na wola balan banj be dinoo yee ngba bia ne. 26 Taata, ma gyen nyi kei yena nyanj gbagba n kegyaebii." 27 Botoo te Yesu yako balan banj nyiaa, "Me kya ta mo kpene kamase do manj me nyinmaa man. Nolo ba gyen manj o bu non ya, me kya waagenj koonj gyenja na manj. Nolo mo ba gyen kya non ya, manj o bu non na banj maa lese me kya non wola wo ne, baagenj ne gyae la baa gyen e."

28 Kenje Yesu besewo yako nyiaa, "Emee banj e seelena kasolose yunnyinan te ne takaa non ne, e konj me gyan na maa yela e ke feefo. 29 E konj na daa na non ke yee noodokolon na e ke kasee manj, na e ke nyinj wosefereenj. Nawolo nyi ma woe, te ma te yokoore ma wose mo lee me konoo man. 30 Nawolo nyi gbene kenj doo maa mo non ta ne, be tanj banj ya te kasolo kenj maa bake seefe non ne, be gyae ke yee non yunj ya."

12

*Yesu kawola lee kefeefowee wose man
Maake 2:23-28; Luka 6:1-5*

¹ Te di weeya ala ya ne, Yesu na o kaseela gyuuwo ka mo wo daale man. Na weenee nan senee wo kenan man ne yee ngba kefaa ne. Tanam kyan o kaseela ban te ba kpera naale posaa bee tao. Na wee kenan yee Gyudatena kefeefowee ke. ² Farasiitena ban kena mena ne be yako Yesu nyiaa, “Kee! N kaseela ne yee kpene ken da mmaraa bee fa gbee nyi dee yee da kefeefowee ya.” ³ Botoo te Yesu mo boose wo nyiaa, “E te kala ta lee Wurubuare nombia anmarasen see nan man kpene ken gyoo Defidi be yee deban ken tanam be kyan non na o balan ban ne yee? ⁴ O gyoo wo Wurubuare osom deni dinaa ken man te o ka moo weenee nan boo mo deesi fa Wurubuare, ken nafa tekaboena nyi walan non o te yee Wurubuare sae e ya waa di ya ne, te o diiwo te o moo naale mo fa o balan ban be silana e ne. ⁵ Yaa e ta bese ta kala lee Wurubuare mmaraa tone ken man nyi, saese ban be kyaa Wurubuare osom deni dinaa ken man ne, deesiwo fa Wurubuare kefeefowee ken mona nolo te bu wo foo nyi ba te walaa ke yee? ⁶ Ampa yaa mee yako non nyiaa, walan non o kela Wurubuare osom deni dinaa ken ne kyaa kebo. ⁷ Wurubuare yakowo o nombia anmarasen see man nyiaa, ‘Mee gyae bo nyi yaa wii balan waranase, na kedeesa te mee gyae ya.

Nyi yen nyii nombia kena man ne, nafa e be gyae e ke bu balan ban be nombia dei ne foo ya.’

⁸ Nawolo nyi man Deniwalan Bu non yena kefeefowee ken gbenggyoo.”

*Yesu kekyo baam dayenasate nolo kawee
Maake 3:1-6; Luka 6:6-11*

⁹ Yesu ka lee botoo ne, o gyuuwo Gyudatena osom deni man. ¹⁰ Na balee nolo kyaa botoo ken o baam ba yem. Lee mena ken bee gyae gbee na baa mo nombiikum seele Yesu doo ne, be boose e nyi da mmaraa ne fa daa gbee nyi dee kyoo walan kawee da kefeefowee? ¹¹ Ken te Yesu boose wo nyiaa, “E man won ti te akpaa o dana nam dokolon te o yale gyoo boo man kefeefowee na, waa bee nyi o ba lese e ya? ¹² Deniwalan kela nam. Mena doo gbee doo nyi dee yee deeli kefeefowee.” ¹³ Botoo te Yesu yako balee non nyiaa, “Tenee n baam ken.” Ken te balee non mo tenee ke, te o baam ken yee don ngba alate ken ne. ¹⁴ Lee mena doo Farasiitena ban leewo gyoo keba, lee gbee ken man baa mo na baa ko Yesu.

¹⁵ Yesu kena mena ne, o wona o wose lee yenan. Balan burum sila e te o kyoo be man kaweesetena ban pou, ¹⁶ mona o faree wo nyi be na yako o wose man nombia fa nolo na nolo ya. ¹⁷ Kei yele la Wurubuare nombia nan o be tee o dekpenkpenngyooe Yesaya doo yako ne konawo ampan. Yesaya yakowo nyiaa, Wurubuare kpa

¹⁸ “Kei yena me tobaale non moo lese e, non te mee gyae te me sia na gye o doo.

Maa mo me felin do o man, na waa yako debiise pou nyi deban ken maa lee ba nyee ne te lii.

¹⁹ O be gyae waa ta gyae kale yaa waa ta fae yeesa na abonterese na balan ke nyii ya.

²⁰ Waa nyin konoo fa ban be nombia dana waranase ne, te o be gyae waa yee ban boo tan don mo ne akpanyan nyan ya.

Deban kamase na waa nyin konoo fa mena balan kwo dinoo,
ken nyi o be gyae waa yee kolo na ba wose keyokose wo ya
mo kelii deban ken baa nyin nyeekelee.

²¹ Te debiise balan pou baa mo be loo gyakaa o doo bo.”

Yesu na Belisebu

Maake 3:20-30; Luka 11:14-23

²² Wee daale ba moo walan non felinkum doo o man, te o sia be yelee te o bee tale kolosi mo ya ne kon Yesu gyan. Kenje Yesu kyoo e te o kolosiwo te o sia mo gyusuwo. ²³ Nombia kenja doo balan ban pou noo te be boose donja nyiaa, “Na kei yena gyoo Defidi o naanabii non baa yaa?” ²⁴ Mɔna Farasiitena ban kenyii nombia kenja ne be yakowo nyiaa, “Felinikumɛ pou gyoo Belisebu faa na balee kei don te o ne tale gegi felinkumɛ ne.” ²⁵ Mɔna Yesu gyan kpene ken bee gyuen ne te o yako wo nyiaa, “Teele kamase ken ke man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donja na, teele kenan be gyae ke de ya. Mena mo te donoo yaa dekpajalan daale man balan de kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donja na, dekpajalan kenan ne yelee bo. ²⁶ Akpaa nyi ba mo obonsam don gegi felinkumɛ ne, na ken nawolo baa nyi o gyoori ken man balan te kpase ba wose kpookpoo bee yoo na donja. Dekon mena na, sena te o gyoori ken gyae ke tale sen? ²⁷ Akpaa nyi Belisebu don te mee mo gegi felinkumɛ na, amote don yaa e balan ban mo na mo gegi felinkumɛ? Mena na emee gbagba e balan ne gyae la baa bu non foo. ²⁸ Te akpaa Wurubuare don te mee mo gegi felinkumɛ na, kenan na e wulaa gyan nyi Wurubuare gyoori ken tan kekon e gyan.” ²⁹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Sena te nolo waa tale gyu donje nolo dee na o kaa mo o kolo, ken nyi o te di donje non doo ya? Nyi akpaa o di donje non doo te o bake e see ne, kenan na waa tale kuu wa aboo pou. ³⁰ Walan kamase non o be kpuɛ na man ya ne na o ne kola man, te walan kamase non mo o bee kyoo man na dee yilaa balan fa Wurubuare ya ne, na o ne yaase wo bo. ³¹ Mena doo mee yako non e ke nyii nyiaa, Wurubuare waa mo balan nombiakumɛ na mmusuo nombia nan bee yako ne pou kyee wo, mɔna walan non waa mo mmusuo nombia gyakaa Wurubuare felin non doo ne, Wurubuare be gyae waa mo kyee e korakora ya. ³² Walan kamase non o kolosi nombiikum tia man Deniwalan Bu non ne, Wurubuare waa mo kyee e. Mɔna walan kamase non waa kolosi nombiikum tia Wurubuare felin non ne, Wurubuare be gyae waa mo kyee e gyan yaa kyoo ya.

Dan kamase na ke bii ken kee se

Luka 6:43-45

³³ N kee dan doo nideli te ke de nyin don ne, kee se bia kpaakpaa. Te akpaa n te kee ke doo nideli ya te kawee de kyan ke na, kee se bia kumee bo. Nawolo nyi dan kamase ne, ke bia te bee mo gyan ke dinoo. ³⁴ Emee ban e dana nombiakumɛ ngba doma ne, sena te emee balan kumee kwo e ke tale kolosi nombia kpaakpaa? Nawolo nyi kpene kamase ken be wulu walan konoo man ne, ken na lee la o nooman. ³⁵ Mena ke te denibalan mo doo. Walan kpaakpaate kamase na lese aboo kpaakpaa nan doo o konoo man ne wola, te walan kum kamase mo na lese nombiakumɛ nan doo o konoo man ne wola. ³⁶ Mena doo mee yako non e ke nyii nyiaa, nombiikum kamase ken gyae ka lee walan kamase nooman ne, wee ken Wurubuare waa di balan pou nombia teelee kei doo ne, otenate waa sen Wurubuare siaman na waa tira ke noo fa e. ³⁷ Nawolo nyi walan kamase noowoya te baa mo di o nombia, na baa naa nyi o dii denjele, yaa o dii foo.”

Bee gyae nyi Yesu waa yee gyakolon nombia

Maake 8:11-12; Luka 11:29-32

³⁸ Botoo te Farasiitena na mmaraa wolala ban baale yako Yesu nyiaa, “De Gbenngyoo, dee gyae n ke yee gyakolon nombia wola daa.” ³⁹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Emee gyen wee kei balan, e yee nombiakumee yeraawo te e be yee Wurubuare ya. E ne gyae nyi maa yee gyakolon nombia na e kena, mona moo gyae maa yee gyakolon nombii kamase kpu na ken be kon Wurubuare dekenkenngyoo Gyona doo ne ya. ⁴⁰ Mena ken Gyona be doo kpepii dinaa non tooman weeya atoro nelim na ka weese ne, mena te man Deniwalan Bu non mo maa doo teele tooman weeya atoro nelim na ka weese. ⁴¹ Wee ken Wurubuare waa di balan nombia ne, Niniwetena baa koro sen na baa bu gyen wee kei balan foo, nawolo nyi deban ken Gyona be kolosi Wurubuare nombia nan fa wo ne, be kyeekeewo lee be gbeneh kumee man te be konawo Wurubuare gyen. Mee yako non baa nyiaa, walan non o kela Gyona ne kyaa kebo. ⁴² Mena mo te wee ken Wurubuare waa di balan nombia ne, Seba gyoo non o yee alo e te o ba lee ata yenan ne, waa koro sen na waa bu gyen wee kei balan foo. Nawolo nyi o ke nyii Solomon nyansa nombia nan ne, o teewo leenan teele oto kon kaa nyii na. Mee yako non baa nyiaa, walan non o kela gyoo Solomon nonan ne kyaa kebo.”

Felinikumee kee bese kon

Luka 11:24-26

⁴³ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Felinikum da lee walan man ne o ne tee kila keo teele awolee o ne gyae dekyae, mona o bee nyim ya. ⁴⁴ Akpaa o te nyin dekyae ya na o ne yako o wose nyiaa, maa bese gyu ma dekyae bene ken moo lee ne man. Akpaa o kon kaa naa nyi ba te gbee botoo desina ke nideli ken nyi ayimee kamase be doo ya ne, ⁴⁵ o na bese gyu ka mo felinikumee nyetooro, nan ne dana nombiakumee kela e ne kpu na o wose na be kaa kyaa walan nonan man. Dekon mena na, walan nonan dinoo na bese wolee kela o kekyaa gyannga ken. Mena ne gyae la ke kon gyen wee kei balan kumee doo.”

Yesu o naa na o naabia

Maake 3:31-35; Luka 8:19-21

⁴⁶ Yesu ke gyakaa o ne kolosi fa balan ban ne, o naa na o naabia konawo kaa sen deboo man ken bee gyae gbee baa kolosi na e. ⁴⁷ Botoo te nolo yako Yesu nyiaa, “N naa na n naabia sennee deboo man bee gyae baa naa nen.” ⁴⁸ Kenje Yesu boose wo nyiaa, “Amote yena me naa, te bomo yena me naabia?” ⁴⁹ Kenje o tenee o nyinmaa wola o kaseela ban te o yakowo nyiaa, “Kewo yena me naa na me naabia. ⁵⁰ Nawolo nyi walan kamase non o ne yee me kya non o kyaa adido ne kegyaebii na, non yena me naabu na me deesi na me naa.”

13

Yesu kegyo dudu lee woffarale nolo wose man

Maake 4:1-9; Luka 8:4-8

¹ Mena wee kenan ne, Yesu leewo dekanalan ken man o kyaa ne gyu ke kyaa boo tooman. ² Kenje balan burum kaa yilaawo kilisi e. Mena doo o gyoowo ke kyaa degbele man, na balan ban mo pou sennee dekenken doo. ³ Botoo te o yako wo nombia burum aduya man nyiaa, “Woffarale nolo gyuuwo ke nmatee aboo bia ngba amola ne o wooman. ⁴ O kee nmatee

aboo bia ñan ne, ñaale yalawo woo kenj gbænenj man te gyebuse kaa toosee ña di. ⁵ Ñaale mo yalawo kpananŋe doo te ñe tuuwo, mona teelee ta boo botoo ya. ⁶ Mena doo oga kaa senawo na, te ña botowo. Te kenj ñe te nyinj lila burum doo ya ne, ñe popou yekeewo. ⁷ Bia ñan ñaale mo yalawo kpalamse man te ñe tuuwo, te kpalamse ñan mo tuuwo millii ña mena doo ñe te nyinj ña wose ya. ⁸ Aboo bia ñan ñaale mo yalawo teelee kpaakpaa doo te ñe tuuwo bee, te ña see bia burum. Ñaale see soñononj (100), te ñaale mo see soñotooro (60), te ñaale mo see saonakufu (30).” ⁹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Non o dana denjela waa nyii na, waa tei nideli.”

Yesu ka lese dudu kenj ase

Maaŋe 4:10-12; Luka 8:9-10

¹⁰ Kenje Yesu kaseela banj koñawo o gyanj kaa boose e nyiaa, “Weera n ne kolosi fa balan banj aduya man?” ¹¹ Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Emee doo Wurubuare ta toro ya agyuense na e ka gyenj nombia ñan weesee lee o gyoori kenj wose man, mona na balan pou ya. ¹² Nawolo nyi walanj kamase ñon o gyenj Wurubuare gyoori kenj nombia aweesenj ñan man na, ñon te Wurubuare waa toro wa agyuenj na waa gyenj kpu. Te walanj kamase ñon o ba gyenj kolo lee Wurubuare gyoori kenj nombia aweesenj ñan man ya na, kyomii kenj o na gyuenj nyi o gyenj koranj ne, Wurubuare waa leo ke lee o nyinjmaa man.” ¹³ Kenj doo te mee kolosi fa wo aduya man yena nyiaa, Bee keo keo mona boo ne naa kolo ya.

Bee tei tei,

mona boo ne nyii nombia ñenanj man ya.

¹⁴ Nombia akonanj balanj kewo doo yela Wurubuare dekenjkenjgyooore Yesaya nombia ñan o be yako see ne koñawo ampanj. Yesaya yakowo nyiaa,

“Balanj kewo baa tei tei,

mona boo gyae baa nyii nombia ñenanj man ya.

Te baa keo keo, mona boo gyae baa naa kolo ya.

¹⁵ Nawolo nyi mena balanj kewo dana konooyuj,

te be dana denjela tae.

Ba te kyanj be sia wuu na boo nyinj naa ya.

Nawolo nyi akpaa be sia ne naa te ba denjela mo ne nyii na,

kenje baa nyii nombia ñan man

na baa kyeekee lee be gbænenj kumee man

na baa koñ me gyanj,

na maa mo be nombiakumee kyee wo.

¹⁶ Mona emee doo e te yee nyeebam, nawolo nyi e sia ne naa te e denjela mo ne nyii. ¹⁷ Ampanj yaa mee yako nyiaa, Wurubuare akpenjkenjgyooora na Wurubuare balan banj be gbænenj tenee o siaman banj boo kyaa kaalanj ne, gyaewo nyi baa naa kpene kenj e ne naa ne, mona ba te naa ya. Te be gyaewo nyi baa nyii kpene kenj e ne nyii ne, mona be te nyii ya.”

¹⁸ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Nenee e tei na e ke nyii woofarale ñon dudu kenj ase. ¹⁹ Aboo bia ñan be yale woo kenj gbænenj man ne, senje fa balan banj bee nyii Wurubuare gyoori kenj wose man nombia, te obonsam ne koñ kaa ñmeele ña lee be konooose man, na boo nyinj nyii ase ya ne.

²⁰ Bia ñan be yale kpananŋe doo ne, senje fa balan banj bee nyii Wurubuare nombia ñan, te bee lee ña na gyonj debokenanj man ne. ²¹ Mona kenj Wurubuare nombia ñan te nyinj lila be man doo ya ne, boo ne tale senj kenjenj kelii o to ya. Mena doo akpaa de koñ nyi Wurubuare nombia ñan doo te bee naase wo diyem na, be ta bese be wole bilen. ²² Bia ñan be yale kpalamse man ne, senje fa balan banj bee nyii Wurubuare nombia

ɲan, te tɛɛle kei dɔɔ nombia, na kɔba kegyae beɲ, na tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ akan ɲan kegyae da gyoo be man nɛ, na bee yeli baa bee Kristo man ya. ²³ Abɔɔ bia ɲan be yale tɛɛle kpaakpaa dɔɔ nɛ, seɲɛ fa balan ban bee nyii Wurubuarɛ nombia ɲan te bɛɛ lɛɛ ɲa do konɔɔ kpaakpaa man, te bɛɛ tela ɲa nideli te bɛɛ yɛɛ kakyɛɲ di ɲe dɔɔ nɛ. Mena dɔɔ nombia ɲan ne yeli bɛɛ yɛɛ abɔɔ kpaakpaa ɲgba ɲan ɲɔɔ se bia sɔɲononɲ (100), na sɔɲotooro (60), na saonakufu (30) nɛ.”

²⁴ Keɲte Yesu besewo gyɔ dudu wɔle fa wɔ nyiaa, “Wurubuarɛ gyoori keɲ yɛɛ ɲgba mena keɲ balee ɲolo be gyu ke ɲmateɛ abɔɔ bia kpaakpaa nyinjan ɔ wɔɔman nɛ. ²⁵ Mɔna nelim balan pou kedokii nɛ, ɔ kolare kɔɲawɔ kaa ɲmateɛ ɲalese kumɛɛ bom na abɔɔ bia ɲan te ɔ lanjawɔ. ²⁶ Abɔɔ bia ɲan ketu se bia nɛ, te ɲalese kumɛɛ ɲan mɔ lese ɲa wose debɔɔ.” ²⁷ Botɔɔ te wɔɔte ɲon tewulɛɛ kɔɲawɔ kaa bɔɔse e nyiaa, “De gbɛngyoo, na abɔɔ bia kpaakpaa nyinjan te n ɲmateewɔ n wɔɔ keɲ man yee? Te alɛɲ yaa ɲalese kumɛɛ keɲa leewo?” ²⁸ Keɲte balee ɲon yakowɔ nyiaa, “Me kolare ɲolo kaa yɛɛ laa mena nɛ.” Botɔɔ te ɔ tewulɛɛ ban bɔɔse e nyiaa, “N ne gyae nyi dee gyu ke kulii ɲalese kumɛɛ ɲan?” ²⁹ Keɲte balee ɲon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Koa e yela ɲe ka seɲ, na mena ya nɛ, akpaa e gyu e ne kulii ɲalese kumɛɛ ɲan nɛ, e te kɛɛ nideli ya na e ka kulii abɔɔ bia kpaakpaa ɲan mɔ kpu na ɲa. ³⁰ Mena dɔɔ e yela ɲe popou ka seɲ kelii kekɛɛɛ tɛɛ. Deban kenan nɛ, maa yako ban baa kɛɛɛ ɲa nɛ nyiaa, e tanɲbɛɛ kulii ɲalese kumɛɛ ɲan pɛ, na e ke bake ɲa kaboese man na e ka too ɲa. Kenan wɔle na e ke yilaa abɔɔ bia kpaakpaa ɲan pou ka do me kpeese man.”

Yesu kegyɔ dudu lee Wurubuarɛ gyoori keɲ wose man

Luka 13:18-19; Maake 4:30-32

³¹ Keɲte Yesu besewo gyɔ dudu wɔle fa wɔ nyiaa, “Wurubuarɛ gyoori keɲ yɛɛ ɲgba dan daale bii peperee keɲ ke yɛɛ ɲgba kpeli bii, keɲ balee ɲolo ba mo ke duu ɔ wɔɔman nɛ.

³² Danbii kei yɛna bii peperee daasebia pou man. Mɔna nyi akpaa ke da bee na, kɛɛ bee bese dan dinaa keɲ nyi gyebuse ne kɔɲ kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

³³ Keɲte Yesu besewo gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, “Wurubuarɛ gyoori keɲ yɛɛ ɲgba tee keɲ alo ɲolo ba mo kyakale bodobodo bilin tasa dinaa man, kaboena bilin keɲ pou korowɔ wuku nɛ.”

³⁴ Aduya man te Yesu kolosiwɔ fa balan dikpii keɲ pou. ɔ te kolosi nombii daale fa ɲolo keɲ ɔ te gyɔ dudu ya. ³⁵ Kei yele la Wurubuarɛ nombia ɲan ɔ be tɛɛ ɔ dekpɛɲkpɛngyɔɔre Yesaya dɔɔ yako see nɛ kɔɲawɔ ampan. ɔ yakowɔ nyiaa,

“Aduya man te maa kolosi fa wɔ na maa yako wɔ nombia aweesen ɲan bɔɔ gyɛɲ ya,
leenan tɛɛle kewalan tɛɛ nɛ.”

Yesu kalese ɲalese kumɛɛ dudu keɲ man

³⁶ Keɲte Yesu laɔ balan dikpii keɲ gbɛɛ te ɔ gyuuwɔ dekpanalan man. ɔ kaseela ban kɔɲawɔ ɔ gyan te be yako e nyiaa, “Wola daa dudu keɲ n be gyɔɔ lee ɲalese kumɛɛ ɲan ɲɔɔ tuu wɔɔ keɲ man nɛ asɛɛ.” ³⁷ Keɲte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Walan ɲon ɔ be duu abɔɔ bia kpaakpaa ɲan nɛ yɛna man Deniwalan Bu ɲon, ³⁸ wɔɔ keɲ yɛna tɛɛle kei pou. Abɔɔ bia kpaakpaa ɲan yɛna Wurubuarɛ gyoori keɲ man bia ban. ɲalese kumɛɛ ɲan yɛna ɔbɔnsam ɲon bia. ³⁹ Te walanɲum ɲon ɔ be duu ɲalese kumɛɛ ɲan yɛna ɔbɔnsam ɲon. Kekɛɛɛ tɛɛ keɲ yɛna deban ɔtomante keɲ. Ban baa kɛɛɛ

ne yena Wurubuaɛ kpilala ban. ⁴⁰ Mena keɗ boɔ yilaa ŋalese kumɛɛ ŋan te boɔ too ŋa ne, mena ne gyae la ke koɗ deban otomante keɗ man. ⁴¹ Man Deniwalan Bu ŋon maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa kpene kamase keɗ ne yeli walan ne yee dukum ne, na nombiakumeyɛɛra pou lee me gyoori keɗ man. ⁴² Wurubuaɛ kpilala ban baa fun balan kumɛɛ ban do boalan degyapaa keɗ man. Botɔɔ te baa fae yeesa na baa tao be kela. ⁴³ Mona ban be gbɛɛɛɛɛ tenɛɛ Wurubuaɛ siaman ne, baa ŋalakee ŋgba weese ne be kya ŋon gyoori keɗ man. Ban be dana deɗela anenyiin dei na, baa tei nideli.”

Yesu kekolosi lee Wurubuaɛ gyoori keɗ wose man

⁴⁴ Keɗte Yesu besewo yako wo nyiaa, “Wurubuaɛ gyoori keɗ yee ŋgba kolo kpaakpaate keɗ ke dana koya donɗ te boɔ mo weese teɛle daale man ne. Balee ŋolo ke gyu kena ke ne, te o desina ke weese nideli. Ke yee e gyon gbaa mena doɔ o gyuuwo ka mo kpene kamase keɗ o dana ne yoɔ, te o moowo ke lee teɛle kenan.”

⁴⁵ Yesu besewo yako wo nyiaa, “Wurubuaɛ gyoori keɗ yee ŋgba kebudiiri ŋon o donɗ o ne gyae kegyanase kpaakpaa nyinjan waa lee ne. ⁴⁶ O ke gyu ke nyin kegyan kpaakpaate ne, o gyuuwo ke yoɔ kpene kamase keɗ o dana ne, te o moowo ke lee ke.”

⁴⁷ Yesu besewo yako wo nyiaa, “Wurubuaɛ gyoori keɗ yee ŋgba asawu loora ban boɔ fun ba asawu do lonɗ man te boɔ kyan kpebia kpookpoo ne. ⁴⁸ Ba kena nyi asawu keɗ te wulu ne, be wonɛe ke koɗ dekenken donɗ. Be tisiwo kyaa te be toosee kpebia kpaakpaa nyiban do be donɗase man, te be funii akumɛɛ ban pou leki. ⁴⁹ Mena ne gyae la ke koɗ wee otomante keɗ man. Wurubuaɛ kpilala ban baa koɗ kaa lese balan kumɛɛ ban lee balan kpaakpaa ban man. ⁵⁰ Na baa fun balan kumɛɛ ban do boalan keɗ ke beɛ yem ya ne man. Botɔɔ te baa fae yeesa na baa tao be kela.”

⁵¹ Keɗte Yesu boose wo nyiaa, “E nyii nombia keɗa pou aseɛ?” Te be seewo nyi “Ayi.” ⁵² Keɗte Yesu yako wo nyiaa, “Nombii kei nawolo baa nyiaa, mmaraa wolale kamase ŋon o be kasee Wurubuaɛ gyoori keɗ nombia gyen ŋa ne, o yee ŋgba dekpanalan kegyia ŋon o ne kyaa lese wa aboo wolɛɛ na beneɛ lee wa aboo deɛsee man ne.”

Ba ke beɛ Yesu Nasarete donɗo man

Maake 6:1-6; Luka 4:16-30

⁵³ Yesu ke gyɔ aduya keɗa tan ne, o leewo botɔɔ lan. ⁵⁴ O ke gyu ka gyoo o deɛ ne, o gyuuwo ka wola wo Wurubuaɛ nombia bo osom deni man, te o kawola keɗ doo be popou noɔ, keɗte be boose donɗa nyiaa, “Alen yaa o nyinja nombia kagyen kei, na donɗ keɗ o na mo yee gyakolon nombia na nombia dinaana keɗa lee?” ⁵⁵ Na kapenta ŋon bu yaa yee? Na o naa yena Meere yee, na o naabia yena Gyemisi na Gyosefo na Simɔn na Gyuda yee? ⁵⁶ Na daa na o desina kyaa la kebo yee? Alen kitii yaa o nyinja mena donɗ kei lee? ⁵⁷ Mena doɔ ba te lee e ya. Keɗte Yesu yako wo nyiaa, “Balan ne bu Wurubuaɛ dekpenkpenngyore yenan kamase, mona ŋon gbagba o donɗo man balan, na o dekpanalan mantena bee buu na e ya.” ⁵⁸ Te keɗ ba te lee Yesu di doɔ ya ne, o te yee gyakolon nombia burum o deɛ botɔɔ ya.

14

*Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu
Maake 6:14-29; Luka 9:7-9*

1 Mena deban kenan man te gyoo Herode non o ne kee Galelia teele doo ne, nyii Yesu wose man nombia. 2 Kenje o yako o tewulee nyiaa, gyae ke yee Gyon Wurubuare lonsoore non bese la fon lee yen man kon ne. Mena doo te o ne tale yee gyakolon nombia ne.

3 Nawolo nyi gyoo Herode gbagba yele la be kyana Gyon te be bake e, te ba moo e ke to deni lee o kegyia Filipino weele Herodia doo. 4 Kpene ken doo gyoo Herode be yee mena yena nyi, Gyon yako e nyi gbæe be doo nyi waa mo o kegyia Filipino weele Herodia yala ya. 5 Gyoo Herode gyaewo nyi nafa waa ko Gyon mona o ne yee Gyudatena ban, nawolo nyi bæe læ Gyon di nyi o yee Wurubuare dekprenkpenngyoo e. 6 Wee daale gyoo Herode kee di o kalolawee ne, Herodia bu alebu konawo kaa soe balan ban pou siaman, te yee gyoo Herode kyeo. 7 Mena doo gyoo Herode kanja ntam yako alebu non nyiaa, "Kpene kamase ken n gyae nyi maa fa nen na, yako na maa fa nen." 8 Kenje alebu non o naa feefuwo do o bu nyi waa yako nyiaa, "Mæe gyae n ke kara Gyon Wurubuare lonsoore nyee do tasa tantanalan man fa man debokeiman." 9 Nombia nan takaa gyoo non, mona ntam ken o be kam na balan ban booo yilaa botoo doo ne, o yela be yee alebu non kegyaebii fa e. 10 Mena doo o yela be gyuuwo ke kara Gyon nyee deni ken man. 11 Kenje ba moo Gyon nyee ken do tasa tantanalan man kona alebu non, te o moo ke gyina o naa. 12 Kenan wole te Gyon kaseela gyuuwo ka mo Gyon woo non ke wuu, te be gyuuwo ke yako Yesu.

*Yesu kefa balan kakponse banon weenee
Maake 6:30-44; Luka 9:10-17; Gyon 6:1-14*

13 Yesu ke nyii Gyon Wurubuare lonsoore yen ne, o gyoowo degbele man lan yenan daale gyu ke kyaa waagen koon. Balan dikpii ken ke nyii nyi o te lam ne, te ba leewo be donooe man, mo na be nawoo sila e. 14 Yesu ke tisi lee degbele ken man, te o kena balan dikpii ken ne, be nombia yee e waranase te o kyoo kaweesetena ban pou booo sila wo gyu ne.

15 Ke lii balinoo ne, Yesu kaseela ban konawo o gyan kaa yako e nyiaa, "De Gbengyoo, tee ne yuu te kebo mo yee hale nsana ke. Lo balan ban gbæe, na baa gyu akuraase nan benaa ne man na be kaa gyae kolo læ di." 16 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Tekaboena nyi baa ta ya. Emæe gbagba e gyae kolo fa wo na baa di." 17 Botoo te o kaseela ban yako e nyiaa, "Bodobodose abiliñ anon na kpebia bala pe te de dana." 18 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E mo na kona man." 19 Te o yela balan ban tisiwo kyakee teele man. Kenje Yesu moo bodobodose anon na kpebia bala ban, te o gyinaa o nyee adido te o fanewo do Wurubuare noo, te o keræe na te o moo na fa o kpilala ban, te ban mo moowo kpæe balan ban. 20 Balan ban pou diiwo baa, te be toosee weenee buruburu akan nan na, be nyina donjase kufu ala (12). 21 Balan ban booo di weenee nan ne, be yaanooe gyae ke yee ngba baala kakponse banon (5000) ne. Ba te kala ala na bia kpu ya.

*Yesu keta lon doo
Maake 6:45-52; Gyon 6:15-21*

22 Debokenan man te Yesu yela o kaseela ban gyoowo degbele man kyan gbæe gyu boo ken dingyin na waa nyin lo balan ban gbæe. 23 Yesu ke lo balan ban gbæe tan ne, o gyuuwo bula doo waagen o kaa fane. Kelii balinoo ne, na Yesu waagen kaa la botoo. 24 Deban kenan na degbele ken te lii lem, na felin dinaa daale mo ne gyoo degbele ken wosi lon ken doo. 25 Tee kee

bee kena ne, Yesu tɛwɔ loŋ keŋ dɔɔ ɔ ne gyu ɔ kaseela ban gyan. ²⁶ Ɔ kaseela ban kena e ɔ dɔŋɛ loŋ keŋ dɔɔ ɔ ne kɔŋ ne, be wɔe lɔɔ wɔ gbaa. Kenɛte be kpa “Ɔ yɛe woo e,” te be fae yeesa nawolo nyi gyakolonɛ te kyan wɔ. ²⁷ Debokenaŋ man te Yesu kolosiwɔ fa wɔ nyi, “Ɛ nyiŋ konɔɔ, ɛ na yee ya, maŋ e.” ²⁸ Botɔɔ te Pita yako e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, akpaa nyan e na, yela maa ta loŋ keŋ dɔɔ kɔŋ n gyan.” ²⁹ Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “Kɔŋ” te Pita leewɔ degbele keŋ man ta loŋ keŋ dɔɔ ɔ ne gyu Yesu gyan. ³⁰ Mɔna Pita kena mena keŋ felin keŋ ne gyɔɔ loŋ keŋ dɔɔ ne, gyakolonɛ gyoo e te ɔ fiaseɛ ɔ na gyoo loŋ keŋ man. Kenɛte ɔ fae yeesa nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, lɛɛ maŋ!” ³¹ Debokenaŋ man te Yesu teneɛ ɔ nyiŋmaa kyan e te ɔ yako e nyiaa, “Baale, n kelɛɛdi ta boɔ ya. Weera dɔɔ te n lɛɛ maŋ anmaaren n konɔɔ man?” ³² Yesu na Pita ka gyeŋ gyoo degbele keŋ man ne, te felin keŋ tinaa kegyɔ yela. ³³ Botɔɔ te ban be doo degbele keŋ man ne, korowɔ bun Yesu nawɔtɛɛ te be yako e nyiaa, “Nyaŋ yena Wurubuare bu ŋon ampan.”

³⁴ Be ka toŋ boɔ keŋ ne, be gyuuwɔ kelii tɛɛle keŋ bɛɛ baake ke Genesareti ne dɔɔ. ³⁵ Balan ban be kyaa tɛɛle kenan dɔɔ ka gyeŋ nyi Yesu ŋonan ne, be kpiliiwɔ gyu ke yako donɔɔse ŋan pou kyaa botɔɔ yenan ne. Mena dɔɔ balan moo be kaweesetena pou kɔŋ Yesu gyan. ³⁶ Kenɛte be waase e nyi waa yela kaweesetena ban ka mo be nyiŋmaase tina ɔ kegba nɔɔbii panpan bo gba. Te ban pou boɔ tina ɔ kegba keŋ ne, wose yɛe wɔ dɔŋ.

15

Yesu kawola lee Gyudatena gbɛnɛnɛ man Maake 7:1-13

¹ Kenɛte Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban baale korowɔ lee Gyerusalem donɔɔ man gyu ke boɔse Yesu nyiaa, ² “Weera dɔɔ te n kaseela ban bee di da benɛŋ amanberɛse dɔɔ ya? Nawolo nyi boɔ ne faafɔ be nyiŋmaase ŋgba mena keŋ da benɛŋ amanberɛse nawolo ne pete baa di ya!” ³ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te emɛɛ mɔ, lee ɛ benɛŋ amanberɛse dɔɔ te ɛ bee di Wurubuare mmaraase dɔɔ ya?” ⁴ Nawolo nyi Wurubuare yakowɔ nyiaa, “Bu n kya na n naa, te nyaŋ ŋon n falaa n kya yaa n naa na, kaboena nyi baa ko nen.” ⁵ Mɔna emɛɛ ne yako nyiaa, “Akpaa ŋolo de yako ɔ kya yaa ɔ naa nyi, ‘Kpene keŋ nafa mɛ dana maa fa nen ne, yɛɛ Wurubuare wui.’” ⁶ Mena dɔɔ be kaboena nyi ɔtenate waa mo kpene kenan fa ɔ lolala ya. Nne na ɛ ne yako baa nyi ɔtenate na bu ɔ kya na ɔ naa na waa yɛɛ kpene keŋ kaboena nyi waa yɛɛ fa wɔ ne ya. Kei nawolo baa nyi lee ɛ benɛŋ amanberɛse dɔɔ, ɛ te bɛɛ kpene keŋ Wurubuare kpa yaa yɛɛ ne. ⁷ Emɛɛ ban ɛ na beo ɛ wose, Wurubuare nombia ŋan ɔ be tɛɛ ɔ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya dɔɔ yako see lee ɛ wose man ne yɛɛ ampan. Ɔ yakowɔ nyiaa,

⁸ ‘Balan kɛwɔ na mo be nɔɔ bo yako nyi bee bu maŋ,
mɔna be konɔɔse man na, boɔ na mo maŋ yɛɛ kolo ya.

⁹ Bɛɛ som maŋ bo yakaa, nawolo nyi mmaraase ŋan denibalan gbagba be
kyaa yɛɛ ne,
ŋan te bɛɛ mo wola balan beo wɔ nyi
ŋe yɛɛ maŋ Wurubuare mmaraase ŋa.’ ”

*Kpene keŋ ne yɛɛ walaŋ ayimɛɛ
Maake 7:14-23*

¹⁰ Kenje Yesu besewo baake balan ban pou kon gyan te o yako wo nyiaa, “E popou e tei me gyan, na e ke nyii nombia kenja man nideli. ¹¹ Na kpene kenj na gyoo walan nooman ne ne yee na e ayimee ya, mona kpene kenj na lee o nooman ne, kenj ne yee na e ayimee.” ¹² Kenje Yesu kaseela ban konjawo o gyan kaa boose nyiaa, “Ngba n gyen nyi deban kenj Farasiitena ban be nyii nombia nan na, te yee wo gyon ya?” ¹³ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Dan kamase kenj ka te yee nyi me kya non o kyaa adido ne duu na ke ya na, waa kulu ke na ke lila pou ke leki. ¹⁴ E tina Farasiitena benan yela botoo, be yee ngba siayeleesatena ban bee wola siayeleesatena gbeye ne. Akpaa siayeleesate na wola siayeleesate gbeye ne, be bala pou baa kaa yala booo man bo.” ¹⁵ Botoo te Pita yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, lese dudu kei ase fa daa.” ¹⁶ Kenje Yesu boose o kaseela ban nyiaa, “Kenj doo emee mo nyee ya ta yem? ¹⁷ Kenj doo e ba gyen nyi kpene kamase kenj da gyoo walan nooman na, ne gyu ka gyoo o dubulu man na ke ta bese lee o wose man yee? ¹⁸ Mona nombii kamase kenj na lee walan nooman ne, na lee bo o konoo man, te kenj ne yee na e ayimee. ¹⁹ Nawolo nyi walan konoo man te nombiakumee ngba, balan kako, na yale kewolee na kafon na nmeelejen na balan noo kekerere na balan yela kewolee na lee. ²⁰ Mena aboo kenja ne yee na walan ayimee, mona akpaa nolo te faafo o nyinmaase pete waa di ya ne, ke bee yee e ayimee ya.”

Alo nolo ke lee Yesu di

Maake 7:24-30

²¹ Yesu ka lee botoo ne, o wonja o wose lee botoo gyu Tae na Sidon donoose nan yenan. ²² Kenje Kaanan alo nolo lewo botoo yenan konj Yesu gyan kaa wii fa e nyiaa, “Me Gbenjyoo, gyoo Defidi o naanabii, wii me waranjase! Felinkum doo me bu alebubii man, te kee naase e diyem nideli.” ²³ Mona Yesu te yako daale ya. Mena doo o kaseela ban waase e nyiaa, “Lo alo non gbeye na waa ta, nawolo nyi o ne fae yeesa to daa denjela.” ²⁴ Kenje Yesu yako alo non nyiaa, “Iseraetena ban booo yoo Wurubuare gbeye ne baagen gyan te Wurubuare kpila man.” ²⁵ Mona alo non konjawo kaa bunj Yesu nawoo tee waase e nyiaa, “Me Gbenjyoo, lee man!” ²⁶ Kenje Yesu yako alo non nyiaa, “Tekaboena nyi baa mo bia weenee fa babaase ya.” ²⁷ Botoo te alo non mo sewo nyiaa, “Ayi, me Gbenjyoo, doo mena, mona babaase baa tale fiu weenee nan be gbenjyoo ne dii te nee yale teele man ne di.” ²⁸ Kenje Yesu yako alo non nyiaa, “Alo n keleedi boe. Kpene kenj n ne gyae ne, deekonj mena fa nenj.” Debokenan man te o bu non kawee tanjawo.

Yesu kekyo balan burum kawee

²⁹ Yesu ka lee botoo ne, te o teewo na Galelia booo kenj noo noo. Kenje o gyuuwo ka gyen bulabii daale gyu ke kyaa ke doo. ³⁰ Balan burum moo be kaweesetena konj o gyan. Kawee ngba ban be nawoo ba yekee, na ban be sia be yelee na otakasese na omumuuse na kawee kpookpoo ne. Kenje Yesu kyoo be popou. ³¹ Balan ban kena nyi ban be nawoo ba yekee ne tee, te omumuuse ne kolosi te otakasese wose ne yee wo donj, te siayeleesatena sia ne naa ne, doo be noo. Kenje ba lese Iseraetena Wurubuare non yele.

Yesu kefa balan kakponse banaara weenee

Maake 8:1-10

³² Kenje Yesu baake o kaseela ban konj o gyan te o yako wo nyiaa, “Balan kewo nombia dana man waranjase, nawolo nyi gyen weeya kpaakpaa

atooro yaa ngba be kyaa me gyan te be te dii ta kolo ya ne. Moo ne gyae maa lo wo gbɛɛ na tanam ya, nawolo nyi be sia de kaa biri wo gbɛɛnaa man." ³³ Botoo te o kaseela ban boose e nyiaa, "Aley yaa dee nyin weenɛ fa balan burum kewo nɛale nsana kebo?" ³⁴ Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Bodobodose anmon te e dana?" Te be tiranoo fa e nyi, "Bodobodose nyetooro na kpebia buruburu akalansɛɛ baale te de dana." ³⁵ Kenje Yesu yela balan ban tisiwo kyakee tɛele man. ³⁶ O moo bodobodose nyetooro njan, na kpebia ban te o fanewo fa Wurubuare karan, te o kerɛɛ na mo fa o kaseela ban. Kenje o kaseela ban mo moo na kpeleɛ balan ban. ³⁷ Balan ban pou diiwo baa. Te o kaseela ban toosee buruburu akan njan na, be nyinɛa donjase nyetooro. ³⁸ Balan ban booo di weenɛ njan ne, be yaanoole yɛɛ baala kakponse banaara (4000). Ba te kala ala na bia kpu ya. ³⁹ Yesu ke lo balan ban gbɛɛ tan ne, o gyoowo degbele man te o gyuu tɛele ken be baake ke nyi Magadan ne doo.

16

Gyudatena keyiise ne gyae nyi Yesu waa yɛɛ gyakolon nombia *Maake 8:11-13; Luka 12:54-56*

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Sadukiitena konawo Yesu gyan kaa teese e o nooman nyi waa yɛɛ gyakolon nombia wola wo, na kawola nyi o lee Wurubuare gyan ampan. ² Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "De lii balinoo te noma yaseɛ na e ne tale naa yako nyi, tɛɛ de naa na weese waa gyo. ³ Te nebo mo na, e ne tale keɛ noma dinoo yako nyi gyen oga waa nɛɛ. E ne tale keɛ noma na e kawola kpene ken gyae ke kon. Mona nombia njan ne yɛɛ deban kei man ne, e beɛ tale wola nɛ man ya. ⁴ Emɛɛ gyen wee kei balan, e yɛɛ balan kumɛɛwo te e bee yee Wurubuare ya. E ne gyae nyi maa yɛɛ gyakolon nombia e kena, mona moo gyae maa yɛɛ gyakolon nombia kamase wola non kpu na njan be kon Wurubuare dekenjengyoo Gyona doo ne ya." Kenje Yesu leewo be gyan lan tina wo yela.

Yesu ke faree o kaseela lee Farasiitena na Sadukiitena wose man *Maake 8:14-21*

⁵ Yesu na o kaseela ka ton gyu boo ken dingyin ne, o kaseela ban wolee bodobodo ka mo bo. ⁶ Kenje Yesu faree wo nyiaa, e keɛ e wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Nawolo nyi be dinoo yɛɛ ngba tee ken beɛ mo do bodobodo man te keɛ koro ne. ⁷ Mena doo o kaseela ban boose donja nyiaa, "Kenj de ta mo bodobodo kon doo ya te o ne yako mena nombia kenja yaa?" ⁸ Na Yesu ta gyen kpene ken bee kolosi na donja ne te o yako wo nyiaa, "E keɛɛdi ta boo ya. Weera doo te e ne kolosi nyi e ta mo bodobodo tela ya? ⁹ Mena doo e seɛ e te nyii ta me nombia man yee? E beɛ toosee bodobodose anon njan moo kerɛɛ fa balan kakponse banon, na njan booo dii kaase te e be toosee wulu donjase ne yee? ¹⁰ Yaa e beɛ toosee bodobodose nyetooro njan balan kakponse banaara be dii, na njan booo dii kaase te e be toosee wulu donjase ne yee? ¹¹ Weera doo te e ta gyem nyi na bodobodo wose man nombia yaa mee kolosi fa non ya? Mona e keɛ e wose man nideli lee Farasiitena na Sadukiitena wose man. Be dinoo yɛɛ ngba tee ken beɛ mo do bodobodo man te keɛ koro ne." ¹² Botoo te o kaseela ban gyanawo nyi, na tee ken ne yeli bodobodo na koro ne yaa o ne yako wo nyi baa keɛ ba wose man nideli na ke ya. Mona Farasiitena na Sadukiitena nombia njan beɛ wolo ne yaa o ne yako wo.

Pita keyako nyi Yesu yena nyeeleere non Wurubuaare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ

Maake 8:27-30; Luka 9:18-21

¹³ Yesu na ɔ kaseela ban ka gyoo Kaesaria Filipi tɛele man nɛ, ɔ bɔɔse ɔ kaseela ban nyiaa, “Balan ne kolosi ma wose man nombia na be kpa man Deniwalan Bu non yena amo?” ¹⁴ Kenɛte ɔ kaseela ban tiranɔ nyiaa, “Balan baale kpa nyan yena Gyɔn Wurubuaare lonɔɔore non. Baale mɔ kpa nyan yena Wurubuaare dekpenkpenngyɔɔore Elia, te baale mɔ kpa nyan yena Wurubuaare dekpenkpenngyɔɔore Gyeremia, yaa Wurubuaare akpenkpenngyɔɔora ban man nolo.” ¹⁵ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Emɛɛ mɔ de? E kpa man Deniwalan Bu non yena amo?” ¹⁶ Botɔɔ te Simɔn Pita tiranɔ nyiaa, “Nyan yena Kristo, nyeeleere non Wurubuaare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ. Wurubuaare non ɔ kyaa kekpaakekpa nɛ Bu.” ¹⁷ Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “Gyona bu Simɔn, nyan na nyeebam, nawolo nyi na deniwalan lese na nombia kenja wola nen ya, mɔna me kya non ɔ kyaa adido nɛ lese na ŋa wola nen. ¹⁸ Mena dɔɔ mɛɛ yako nen nyiaa, nyan yena Pita, te n yeke kenan asɛɛ yena nyi boe. Nyan boe kei dɔɔ te maa baake me balan pou yilaa. Te yɛŋ gba koran be gyae ke tale di be dɔɔ ya. ¹⁹ Maa mo Wurubuaare gyoori ken safowaase do n nyinmaa man. Kpene kamase ken nyan ke gyɔ ke dowoe tɛele kei dɔɔ nɛ, baa gyɔ ke dowoe adido, te kpene kamase ken nyan ke booli ke tɛele kei dɔɔ nɛ, baa booli ke adido mɔ.” ²⁰ Kenɛte Yesu faree ɔ kaseela ban nyi, be na yako walan kamase nyi non yena nyeeleere non Wurubuaare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yɛŋ na ɔ kefon wose man

Maake 8:31-9:1; Luka 9:22-27

²¹ Lee deban kenan pou nɛ, Yesu fiasɛɛ ɔ na lese nombia ŋan asɛɛ fa ɔ kaseela ban nyiaa, “Kaboena nyi maa gyu Gyerusalem donɔɔ man, na me kaa naa diyem nideli Gyudatena kegyiise na Wurubuaare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban nyinmaa man. Baa ko man, mɔna weeya atoorote ken man na, Wurubuaare waa gyuuusu man lee yɛŋ man.” ²² Botɔɔ te Pita moo Yesu lee yenan te ɔ tɔɔ e nyi, “Me Gbenngyoo, na yako mena ya. Wurubuaare dɛɛ mo kenja gyu lem. Kenja na kɔŋ n dɔɔ korakora ya.” ²³ Botɔɔ te Yesu gɛɛsewɔ keɛ Pita te ɔ yako e nyiaa, “Ɔbonsam, ta lee me gyan! N ne gyae n ke tɔ man gbɛɛ. Nawolo nyi na Wurubuaare kegyaebii te n na gyuen ya, mɔna denibalan kegyaebii te n na gyuen.”

²⁴ Kenɛte Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Akpa nolo ne gyae waa sila man na, ɔ na yɛɛ kpene ken non gbagba ne gyae ya, mɔna waa mo ɔ ɔpanɔɔan ken seele, na waa sila man wee kamase. ²⁵ Nawolo nyi walan kamase non ɔ ne gyae waa lɛɛ non gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man. Mɔna walan kamase non ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man lee man Yesu na me nombia dɔɔ nɛ, waa bese nyin ke. ²⁶ Akpa nolo de nyin tɛele kei dɔɔ abɔɔ pou te ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man na, won tɔnɔɔ te waa nyin? Yaa won te walan waa tale mo kyɛɛkee na ɔ nyeedon? ²⁷ Man Deniwalan Bu non na me kpilala dɛɛ lee adido kɔŋ me kya Wurubuaare gyoorobiiri man, na me kaa tɔ walan kamase kom lee ɔ tom ken ɔ be yɛɛ nɛ man. ²⁸ Ampan yaa mɛɛ yako non e ke nyii nyiaa, baale senɛɛ e man kebo ken bɔɔ gyae baa yɛŋ ya, kelii deban ken man Deniwalan Bu non maa lese ma wose wola me gyoorobiiri man.”

17

Yesu wose kekyeekke

Maake 9:2-13; Luka 9:28-36

¹ Weeya looro wole ne, Yesu moo Pita na Gyemisi na non Gyemisi o naabu Gyon kpu na o wose te be gyuuwo bula dinaa daale doo baagen. ² Be ka sen botoo ne, karatete dokolon te Yesu wose kyeekeewo be siaman. Na o sia gbee ne njalakee ngba weese ne, te wa aboo nan o doona ne bese aboo wolomee futututu na hje njalakee polepolepole. ³ Debokenan man te Mosesi na Elia kaa beewo lee be doo, te be kolosiwo na Yesu. ⁴ Kenje Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbengyoo, dei ngba daa mo be kon kebo ne. Nyi akpaa n ne gyae na, yela dee ban kefeese atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mo wui daale." ⁵ Pita ke gyakaa o ne kolosi ne, te njoma njeejjele njaaale kaa uuwuwo be doo. Kenje te nyii noowoya njaaale lee njoma nan man nyiaa, "Kei yena me bu non mee gyae e lee me konoo man te o na gyoo me sia, e nyii e." ⁶ O kaseela ban ke nyii noowoya kenja ne, gyakolon gyoo wo te be tisiwo bunji teele man. ⁷ Kenje Yesu kaa mo o nyinmaa tina wo te o yako wo nyiaa, "E koro, e na yee ya." ⁸ Be ka koro gyna be sia ne, ba te naa njolo kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi lee bula kenj doo bee kon ne Yesu too wo kiin nyiaa, "E na yako walan na walan kpene kenj e be naa ne ya, kelii deban kenj Wurubuar e waa gyusu man Deniwalan Bu non lee yen man." ¹⁰ Kenje o kaseela ban boose e nyiaa, "Weera doo te Gyudatena mmaraa wolala ban ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa tangbee kon pena nyeeleere non Wurubuar e be yako see nyi waa kon ne ke kon?" ¹¹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Ke doo mena nyi Elia waa tangbee nyeeleere non kon na o kaa desina kpene kamase see ngba na kedoo nii ne." ¹² Mona mee yako non baa nyi Elia tan wulaa kon lan mona balan ta gyen e ya, te be yee e kpene kamase kenj bee gyae. Mena mo te man Deniwalan Bu non maa naa diyem be nyinmaa man. ¹³ Botoo te o kaseela ban gyenawo nyiaa, Gyon Wurubuar e lonsoore non wose man nombia yaa o ne yako ne.

Yesu kekyo tobaale non o na wee keleuleuse ne

Maake 9:14-29; Luka 9:37-43

¹⁴ Ba ke kon kaa gyoo balan burum ban man ne, balee njolo kaa tisiwo bun Yesu nawootee, ¹⁵ te o yako e nyiaa, "Me Gbengyoo, wii me bu kei waranase fa man. O na wee keleuleuse, te o ne naa diyem nideli mo. Ne kyaa kuu e lo balan yaa lon man. ¹⁶ Ma moo e kon n kaseela ban gyan, mona ba te tale kyoo e ya." ¹⁷ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "Ao! Emee gyen balan ban e bee lee man di ya, te e yee balan kumee wo. Weeya anjon te kaboena nyi maa kyaa e gyan, na maa nyin konoo fa non?" Kenje o yako balee non nyiaa, "Mo n bu non kona man." ¹⁸ Kenje Yesu fae felinkum kenj te ka leewo bu non man, te o kawee tanawo debokenan man. ¹⁹ Kenan wole te Yesu kaseela ban gyuuwo o gyan, te be baake e lee yenan boose e nyiaa, "Weera doo te daa te tale gegi felinkum kenj lee bu non man ya?" ²⁰ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Nawolo nyi e keledi ta boo ya. Mee yako non e ke nyii nyiaa, nyi akpaa e keledi yee peperee ngba kafaabii koran ne, nafa e ke tale yako bula kei nyiaa, 'Kulu lee kebo ke yala nne' te ke gyae ke kon mena. Te kolo be kyaa kenj nyi e be gyae e ke tale yee ya." ²¹ Mona mena felinkumee kenja dinoo doo ne, kefane na nookebake kaagen te n ke tale mo gegi na.

Yesu kekolosi o yeh wose man bela

Maake 9:30-32; Luka 9:43-45

²² Deban ken be popou be kon kaa gyanjee Galelia teele man ne, Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “Baa lese man Deniwalan Bu non fa balan, ²³ na baa ko man, mona weeya atoorote ken ne, Wurubuae waa gyuusuu man lee yeh man.” Botoo te dekokorokoo kyanja o kaseela ban.

²⁴ Yesu na o kaseela ban ke kon kaa gyoo Kapanum donoo man ne, balan ban bee lee lempoo Wurubuae osom deni dinaa ken man ne, konawo kaa boose Pita nyiaa, “E gbenngyoo non bee to Wurubuae osom deni dinaa lempoo ken yee?” ²⁵ Kenje Pita tiranoo fa wo nyiaa, o ne too. Pita ke kon kaa gyoo dekpanalan man pe ne, Yesu tangbee la kolosi na e te o boose e nyiaa, “Simon, sena yena nya agyuen? Balan bomoo gyan te teele kei doo gyoonen ne lee lempoo lee? Donoo setena gyan yaa njoola gyan?” ²⁶ Te Pita tiranoo nyiaa, “Njoola gyan te bee lee.” Kenje Yesu yako e nyiaa, “Akpaa mena na donoo setena te nyin ba wose. ²⁷ Mona ken doo ne gyae nyi daa na wo ke yala donja doo ya ne, mo n darawaa na n ke gyu boo man ke lo. Krepin gyan gbate non n ke kyan ne, n wola o noo na n kena koba ken gyae ka yee daa na nen wui lempoo ken keto. Lese ke na n ka mo gyina wo.”

18

Amote kela na o doo Wurubuae gyoori ken man?

Maake 9:33-37; Luka 9:46-48

¹ Mena deban kenan man ne, Yesu kaseela ban konawo o gyan kaa boose e nyiaa, “Amote yena walan keyia Wurubuae gyoori ken man?”

² Kenje Yesu baake biikyaabii njolo kaa sen be siaman, ³ te o yako wo nyiaa, “Ampan yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, akpaa e te kyeekee e dinoo na e ke yokose e wose yee ngba bia ya ne, e be gyae e ka gyoo Wurubuae gyoori ken man ya.” ⁴ Mena doo walan kamase non o yokose o wose ngba biikyaabii kei ne, non yena walan keyia Wurubuae gyoori ken man. ⁵ Te walan kamase non o lee biikyaabii kei dinoo ma yele man na, man yaa o leewo.

⁶ Mona walan kamase non o yeli bia buruburu kewo ban boo lee man di ne man njolo de yee dukum ne, kenan na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpan o wone man, te be fun e do epo man na dei kela. ⁷ Emee balan ban e kyaa teele kei doo ne e laako lee aboo nan ne yeli balan ne yee dukum ne doo. Kaboena nyi mena aboo kenja dee kon, mona nyan walan non ne gyae ke ta n doo kon ne nyaa laako.

⁸ Nyi akpaa n nyinmaa yaa n nae ne yele la te n ne yee dukum na kara ke leki. Nawolo nyi, dei nyi nya lee kaden na n ka gyoo Wurubuae gyoori ken man, kela nyi baa mo nen nyinmaase ala yaa nawoo ala ka do boalan ken ke bee yem ya ne man. ⁹ Te akpaa nyi n sibii ne yele la te n ne yee dukum na kulu ke leki. Dei nyi nya mo sibii dokolon gyoo Wurubuae gyoori ken man, kela nyi baa mo nen na n sia ala ka do boalan ken ke bee yem ya ne man.

Nam non o ba yoo ne dudu

Luka 15:3-7

¹⁰ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, e kee nideli nyi e be kee balan kewo ban boo lee man di te boo yokose ba wose ngba bia ne nyi be man njolo yee walan yakaate e ya. Mee yako non baa e ke nyii nyiaa, mena balan kewo dana Wurubuae kpilala ban ba senje me kya Wurubuae non o kyaa adido ne siaman, bee fane fa wo deban kamase. ¹¹ Man Deniwalan

Bu ñon kɔŋae me kaa læe ban ɔɔ yoo Wurubuare gbɛe man ne nyee. ¹² Kenje Yesu ɔɔse wɔ nyiaa, sena te ε na gyueŋ lee nombia kenja man? Akpaa ñolo dana namense sɔŋonɔŋ (100) te be man dokolonɔŋ da yoo na wonj te ɔ ne yee? ɔ be gyae waa tina sɔŋonaara na kufu kadaale (99) ban yela bula ɔɔ botɔɔ, na waa ta keo ñon ɔ ba yoo ne kaboena waa ban e yee? ¹³ Ampan yaa mee yako ñon nyi akpaa ɔ naa e na, ɔ sia na gye ɔ ɔɔ nideli kela sɔŋonaara na kufu kadaale ban be ta yoo ya ne. ¹⁴ Mena mo te ε kya ñon ɔ kyaa adido ne, bæe gyae nyi balan ban ɔɔ læe man di ne, be man ñolo deɛ yo ya.

Mena kenj emɛe na n ɔɔ ñon ɔ be yee neŋ dukum ne ε ke kyaa

¹⁵ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, akpaa n ɔɔ Kristo baale de yee neŋ nombiikum na, gyu ɔ gyan na n kaa ɔɔse e. Mɔna yela ka ke yee emɛe na e ε bala nombia. Akpaa ɔ nyii neŋ na, n te tale baa besena e kɔŋ gbɛe kpaakpaate ɔɔ. ¹⁶ Mɔna nyi akpaa ɔ te nyii neŋ ya na, mo Kristo baale dokolonɔŋ yaa balan bala kpu na n wose na ε ke gyu ɔ gyan. Kei gyae ke yela n ke nyii adanseɛtena bala yaa batoooro nombia ñenanɔŋ man, ñgba mena kenj Wurubuare nombia ne yako ne. ¹⁷ Akpaa ɔ bæe ɔ te nyii ñon ya ne, kenan na baake e n tebia Kristotena dikpii kenj gyan. Te akpaa ɔ bæe ɔ te nyii ban mo ya ne, kenan na kee e nyi ɔ yee walaŋ ñon ɔ ba gyan Wurubuare ya, yaa ɔ yee dukumyɛere e. ¹⁸ “Ampan yaa mee yako ñon ε ke nyii nyiaa, kpene kamase kenj ε gyɔ ke dowoe tɛele kei ɔɔ ne, na ba te gyɔ ke dowoe adido, te kpene kamase kenj ε booli ke tɛele kei ɔɔ ne, na ba te booli ke adido mo.” ¹⁹ “Te mee yako ñon baa bela nyiaa, kpene kamase kenj ε man balan bala de yee nɔɔdokolonɔŋ seŋ ke ɔɔ fane tɛele kei ɔɔ na, me kya ñon ɔ kyaa adido ne waa yee ke fa ñon.” ²⁰ Nawolo nyi botɔɔ kenj balan bala yaa balan batoooro de gyanee ma yele man na, me kpuɛ na wɔ.

Betabonjmon te kaboena nyi baa mo walaŋ dukum kyɛe e

²¹ Kenje Pita kɔŋawɔ Yesu gyan kaa ɔɔse e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, betabonjmon te me ɔɔ de yee nombiikum me ɔɔ na te maa mo kyɛe e? Maa mo kyɛe e betabonyetoooro?” ²² Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Koa, na betabonyetoooro ya, mɔna betabosɔŋotooro na kufu akpen nyetoooro (70 x 7).”

²³ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa, “Nne te Wurubuare gyoori kenj doo. Ke yee ñgba gyoo ñon ɔ ne gyae nyi ñon na ɔ tewulɛe ke kyaa, na baa kee koma ñan be dana e ne. ²⁴ Be ka beta fiasɛe bæe gyoo ñe man ne, te ba mo tobaale ñon ɔ dana e kom kɔba na nsendee ya ne kɔna e. ²⁵ Kenj tobaale ñon te nyii kɔba kenj waa tɔ ya ɔɔ ne, ɔ gbenjgyoo ñon yako wɔ nyi baa mo ñon na ɔ wɛele na ɔ bia na wa abɔɔ ñan pou ɔ dana ne ke yɔɔ, na baa mo kaa tɔ kom kenj. ²⁶ Kenje ɔ tobaale ñon tisiwɔ bunj ɔ nawɔɔ tɛe waase e nyiaa, ‘Nyii konɔɔ fa man, maa tɔ neŋ kom kenj pou.’ ²⁷ Botɔɔ te ɔ nombia yee ɔ gbenjgyoo ñon waranjase, te ɔ moo kom kenj pou kyɛe e te ɔ tina e yela nyi waa ta. ²⁸ Mɔna mena tobaale ñonan ka lee botɔɔ ne, ɔ ke gyanee na ɔ ɔɔ ñolo ñon ɔ dana e kom bii daale ne. Botɔɔ te tobaale ñon lɔwɔ kyan ɔ ɔɔ ñon wonje man te ɔ yako e nyiaa, ‘Tɔ man ma kom kenj pou n dana man ne?’ ²⁹ Kenje ɔ ɔɔ ñon mo tisiwɔ bunj ɔ nawɔɔ tɛe waase e nyiaa, ‘Me ɔɔ nyii konɔɔ fa man maa tɔ neŋ n kom kenj pou.’ ³⁰ Mɔna tobaale ñon bæe, te ɔ yela ba moo ɔ ɔɔ ñon keto deni nyi waa doo botɔɔ, kelii deban kenj waa tɔ e ɔ kom kenj pou. ³¹ Tewulɛe akan banj kena mena ne takaa wɔ nideli, kenje be gyuuwɔ ke tɔlɛe nombia ñan pou fa be gbenjgyoo ñon. ³² Botɔɔ te be gbenjgyoo ñon baake tobaale ñon te

o yako e nyiaa, 'N yee walan̄kum n̄olo e. Nyan̄ waase man̄ te ma moo n kom ken̄ n dana man̄ ne pou kyee nen̄. ³³ Won̄ d̄oo te nyan̄ m̄o n te wii n d̄oo n̄on waran̄ase, n̄gba mena ken̄ man̄ be wii nen̄ ne ya?' ³⁴ Mena d̄oo o ghen̄gyoo n̄on gyeŋa ban̄, te o yela ba moo tobaale n̄on keto deni na waa naa diyem kelli deban̄ ken̄, n̄on m̄o waa to o koma n̄an o dana e ne pou. ³⁵ Mena d̄oo em̄ee ban̄ e ta mo e tebia nombiakum̄ee kyee w̄o lee e kon̄oose man ya ne, mena te me kya n̄on o kyaa adido ne waa yee n̄on."

19

Yesu kawola lee yale kebee wose man

¹ Yesu kekolosi nombia ken̄a pou tan̄ ne, o leewo Galelia teele man gyu Gyudia teele man, Gyoodan boo ken̄ dingyin̄. ² Balan̄ burum sila e gyu botoo te o kyoo w̄o be kawese pou.

³ Ken̄te Farasiitena baale kon̄awo be kaa teese o nooman te be boose e nyiaa, "Da mmaraa ne fa daa gb̄ee nyi n̄olo waa tale bee o weele lee nombii kamase d̄oo?" ⁴ Ken̄te Yesu tiran̄oo fa w̄o nyiaa, "E te kala ta Wurubuare nombia an̄marasen̄ see n̄an nyi, lee kewalan̄ ken̄ na, Wurubuare yee alo na baale bo, ⁵ te o yakowo nyiaa, 'Lee kei d̄oo ne baale waa tina o kya na o naa yela, na waa mo o wose mataa na o weele, na be balan̄ bala ka bese walan̄ dokolon̄ yee?' ⁶ Mena d̄oo be ta tekaa yee balan̄ bala bela ya, m̄ona be ta bese walan̄ dokolon̄. Mena d̄oo kpene ken̄ Wurubuare ba mo bom yee ke dokolon̄ ne, n̄olo na n̄olo na kpase ke man ya." ⁷ Ken̄te Farasiitena ban̄ boose Yesu nyiaa, "Nyi akpaa mena te doo na, weera d̄oo te de naana Mosesi yee mmaraa see nyi, baale waa tale n̄marase yale kebee tone fa o weele na waa bee e?" ⁸ Botoo te Yesu tiran̄oo fa w̄o nyiaa, "E kon̄ooyun̄ d̄oo te de naana Mosesi fa n̄on mena gb̄ee kenan̄. M̄ona lee kewalan̄ ken̄ na, be doo mena ya. ⁹ Mena d̄oo mee yako n̄on baa nyiaa, nyi akpaa na alo lee o baale wole bo ya, te o baale de bee e gyu ke yala alo wole ne, Wurubuare siaman na otenate gyae n̄olo weele baa." ¹⁰ Ken̄te Yesu kaseela ban̄ yako e nyiaa, "Nyi akpaa n̄ne te yale wose man nombia doo na, kenan̄ na walan̄ te yale koran̄ ya na dei." ¹¹ Ken̄te Yesu yako w̄o nyiaa, "Nombia n̄an mee yako n̄on ne, na walan̄ kamase ne gyae la waa tale lee n̄a do ya, gyise balan̄ ban̄ Wurubuare ba mo mena beree kenan̄ boele w̄o ne baagen̄. ¹² Balan̄ baale kyaa ken̄ nyi booo gyae baa tale yala ala ya, nawolo nyi mena te ba lola wo. Balan̄ baale mo d̄oo, balan̄ yee na wo ken̄ nyi booo gyae baa tale yala ala ya. Balan̄ baale mo d̄oo, Wurubuare gyoori ken̄ d̄oo te ban̄ gbagba beewo nyi booo yale ya. Walan̄ kamase n̄on waa tale lee nombia ken̄a do na, waa lee n̄a do."

Yesu ke hiraa bia

Maake 10:13-16; Luka 18:15-17

¹³ Ken̄te balan̄ baale moo bia kon̄ Yesu gyan̄ nyi waa mo o nyin̄maa gyakaa be d̄oo na waa fane fa wo. M̄ona o kaseela ban̄ kena mena ne, be n̄manyān balan̄ ban̄. ¹⁴ Yesu kena mena ne o yako w̄o nyiaa, "E yela bia ban̄ ke kon̄ me gyan̄. E na to wo gb̄ee ya, nawolo nyi Wurubuare gyoori ken̄ yee balan̄ ban̄ bee yokose ba wose n̄gba bia kewo dinoo ne wui." ¹⁵ Yesu ka mo o nyin̄maa gyakaa bia ban̄ d̄oo tan̄ ne, te o leewo botoo lan̄.

Kobate n̄olo wose man nombia

Maake 10:17-31; Luka 18:18-30

¹⁶ Wee daale ne tobaale n̄olo kaa boose Yesu nyiaa, "De Ghen̄gyoo, won̄ deeli yaa maa yee na maa nyin̄ nyeedon̄ kekpaan̄ ken̄?" ¹⁷ Botoo

te Yesu boose e nyiaa, “Weera te n ne boose man lee deeli keyee wose man. Wurubuare waagen dei la. Mena dɔɔ nyi akpaa n ne gyae n ke nyin nyeedon kekpaɔa kej ne, kenan na kaboena nyi nya di Wurubuare mmaraase njan dɔɔ.” ¹⁸ Botɔɔ te tobaale njon boose Yesu nyiaa, “Mmaraase njemɔ?” Kenje Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Na ko walan ya, na lee n weele yaa n baale wole ya, na nmeele ya, na kara n dɔɔ nɔɔ ya. ¹⁹ Bu n kya na n naa, na n ke gyae n tebia ngba mena kej n ne gyae nyan gbagba n wose ne.” ²⁰ Kenje tobaale njon yakowɔ nyiaa, “Me wulaa mee di mmaraase kenja pou dɔɔ. Won kaa la nyi maa yee bela?” ²¹ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyi akpaa n ne gyae n ke de kelii ɔto na, gyu ke yoo nya abɔɔ njan pou n dana ne, na n ka mo kɔba kej kpelee ayematena na n ke kɔn kaa sila man. N yee mena na, n ke nyin abɔɔ kpaakpaa see n wose Wurubuare gyarj adido.” ²² Tobaale njon ke nyii nombia kenja ne, ɔ moo waranjase lee botɔɔ nawolo nyi ɔ dana kɔba na nsendee ya.

²³ Kenje Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Mee yako njon e ke nyii nyiaa, gyae ke yee don fa ban be dana kɔba ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kej man. ²⁴ Mee yako njon bela nyiaa, gyae ke yee don fa ban be dana kɔba ne nyi baa gyoo Wurubuare gyoori kej man, kela nyi kurumɔɔ ka gyoo narale bɔɔ man lee.” ²⁵ Yesu kaseela ban ke nyii nombia kenja ne dɔɔ be nɔɔ te be boose e nyiaa, “Nyi nne te doo na, amote ne gyae la waa nyin nyeekelee baa?” ²⁶ Kenje Yesu kee wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Denibalan gyarj na njolo be tale yee nombii kei ya, mɔna kpene kamase be kyaa kej Wurubuare be tale yee ya.”

²⁷ Botɔɔ te Pita boose Yesu nyiaa, “De Gbenjgyoo! Daa dɔɔ de te tina kpene kamase kej de dana ne yela, te de donje de silana nen. Won yaa dee nyin baa?” ²⁸ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Ampan yaa mee yako njon e ke nyii nyiaa, deban kej kpene kamase de kaa bese wole te man Deniwalan Bu njon de kyaa me gyooro gbeli kej dɔɔ me gyoorobiiri man ne, emee ban e be sila man ne e ke kyaa gyooro gbellee kufu ala dɔɔ, na e ke di Iseraetena akpanalanje kufu ala njan balan nombia. ²⁹ Te e man walan kamase njon ɔ be tina ɔ dekanalan yaa ɔ naabia yaa ɔ deesina, yaa ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ bia yaa ɔ teesele yela lee man dɔɔ ne, waa bese nyin na akpen sɔnɔnɔn (100) kpu, na waa bese nyin nyeedon kekpaɔa kej mɔ. ³⁰ Mɔna balan burum ban be yee siamantenawɔ ne, baa kaa bese wole nyiban, na balan burum ban be yee wole nyibanwɔ ne kaa bese siamantena.”

20

Tomyera baale dudu

¹ Kenje Yesu gyoo dudu lese nombia njan ɔ be yako ne man wola wɔ nyiaa, “Wurubuare gyoori kej yee ngba wɔɔfarale njon, ɔ ba koro nebo nebo fuu gyu ɔ ne gyae paasetena na be kaa yee tom ɔ wɔɔman ne. ² Balee njon na paasetena ban pou ke see wee dokolon koya dɔɔ ne, ɔ moo wɔ gyu ɔ wɔɔ kej man nyi ba ke yee tom. ³ Kegyo deban kadaale ne, ɔ lewo gyu abonter man te ɔ kenaa tewulee baale mo senje yakaa bɔɔ ne yee kolo ya. ⁴ Kenje ɔ yako wɔ nyiaa ‘Emee mɔ e gyu me wɔɔ kej man ke yee tom. Maa tɔ njon kom kej kaboena nyi maa tɔ njon ne.’ ” ⁵ Mena dɔɔ ban mɔ gyuuwɔ ɔ wɔɔ kej man. Weese ka senj dee, na ɔ ke geese ne, ɔ besewɔ ka mo balan gyu ɔ wɔɔ kej man bela. ⁶ Ke lii balinɔɔ weese ngba deban anɔn ne, ɔ besewɔ gyu kena balan baale mo senje yakaa. Kenje ɔ boose wɔ nyiaa, “Weera te gyen pou e senje kebo yakaa e bee yee kolo ya?” ⁷ Kenje balan ban tiranɔɔ nyiaa, “Nawolo nyi njolo te fa daa tom dee

yeɛ ya.” Botɔɔ te balee ñon yako wɔ nyiaa, “Kenan na emɛɛ mɔ ɛ gyu ke yeɛ tom me wɔɔman.” ⁸ Ke lii balinɔɔ ne, wɔɔte ñon yako ɔ tewulɛɛ ban man kegyia ñon nyiaa, “Baake paasetena ban na n ke tɔ wɔ kom. Tangbɛɛ tɔ ban ɔɔɔ dɔɔ wɔle gyu wɔɔ keŋ man ne kom, pena n kaa tɔ ban ɔɔɔ tangbɛɛ gyu ne.” ⁹ Balan ban ɔɔɔ dɔɔ wɔle gyu wɔɔ keŋ man balinɔɔ weese ne kɔŋawɔ, te be tɔɔ wɔ kom ŋgba mena keŋ wɔɔte ñon be yako nyi waa tɔ gyangba nyiban ban ne. ¹⁰ Mena dɔɔ ban ɔɔɔ tangbɛɛ gyu wɔɔ keŋ man lee nebo nebo ne kɔŋawɔ na, ba agyuen yena nyi ban baa nyin kela be tebia ban. Mɔna be tɔɔ ban mɔ man walan kamase kom ŋgba wɔle nyiban ban ne. ¹¹ Ba ke lɛɛ be kɔbase tan ne, be fiasɛɛ bɛɛ kolosi tia wɔɔte ñon nyiaa, ¹² “Balan kɛwɔ ban ɔɔɔ kɔŋ wɔle wɔle kei ne, yeɛ tom bo deban dokolon koon. Mɔna daa dɔɔ da seŋawɔ weese kpalala kei man leenan nebo kaa lii balinɔɔ kei. Kenan wɔle koran na, n besewɔ tɔ de popou kom kyɛkyɛɛ.” ¹³ Botɔɔ te wɔɔte ñon tiranɔɔ fa be man ñolo nyiaa, “Me gyoo, me ta ñere neŋ do ya na. Ŋgba daa na neŋ kolosiwo see nyi n yeɛ tom wee dibilin na, nne te maa tɔ neŋ kom. ¹⁴ Mo n kɔba na n ke ta gyu n deɛ. Man gbagba gyae la nyi maa tɔ ban ɔɔɔ dɔɔ wɔle kɔŋ ne kom ŋgba mena keŋ mɔɔ tɔ neŋ ne. ¹⁵ Me dana gbɛɛ keŋ nyi maa mo man gbagba me kɔba yeɛ kpene keŋ mɛɛ gyae. Keŋ me dana wɔe dɔɔ te na wee neŋ ne?” ¹⁶ Keŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Mena mɔ te wɔle nyiban baa kaa bese gyangba nyiban, na gyangba nyiban mɔ kaa bese wɔle nyiban.”

*Yesu ka bese kolosi lee ɔ yerj wose man
Maake 10:32-34; Luka 18:31-34*

¹⁷ Wee daale Yesu kee gyu Gyerusalem donɔɔ man ne, ɔ baake ɔ kaseela kufu bala ban lee yenan te ɔ yako wɔ nyiaa, ¹⁸ “Dee gyu Gyerusalem donɔɔ man baa. Baa lese man Deniwalan Bu ñon fa Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wola ban, na baa di me nombia bu man fɔɔ nyi baa ko man. ¹⁹ Baa mo man do balan ban ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya ne nyinmaa man na baa kulu man, na baa tuku man na baa gyɔ man sakaa ɔpanɔɔɔ dɔɔ na maa yerj. Mɔna weeya atoorote na, Wurubuare waa gyuuu man lee yerj man.”

*Sebedeo bia
Maake 10:35-45*

²⁰ Keŋte Sebedeo bia, Gyemisi na Gyɔn be naa moo wɔ kɔŋ Yesu gyan te ɔ bunawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ sola e nyi waa kyɔ e na nombii daale. ²¹ Keŋte Yesu ɔɔɔɛ e nyiaa, “Wonj te n ne gyae nyi maa yeɛ fa neŋ?” Te alo ñon tiranɔɔ fa Yesu nyiaa, “Mɛɛ gyae nyi n ke fa me bia bala kɛwɔ gbɛɛ, na ñolo ke kyaa n dunolon dɔɔ, na ñolo mɔ ke kyaa n demena dɔɔ n gyoori keŋ man.” ²² Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “E ba gyen kpene ɛ na solo ne ya. E ke tale naa diyem keŋ maa naa ne?” Keŋte be tiranɔɔ fa e nyi, “Ayi, deɛ tale.” ²³ Te Yesu yako wɔ nyiaa, “E ke tale naa diyem keŋ maa naa ne, mɔna mɔɔ tan donj keŋ maa lese walan ñon waa kyaa ma dunolon yaa ma demena dɔɔ ya. Mena akyaese keŋa doe fa balan ban me kya gbagba be desina see wɔ ne.” ²⁴ Yesu kaseela kufu akan ban ke nyii mena nombia keŋa ne, ba gyen ban Gyemisi na Gyɔn dɔɔ. ²⁵ Botɔɔ te Yesu baake ɔ kaseela ban pou yilaa te ɔ yako wɔ nyiaa, “E gyen nyi tɛɛle kei dɔɔ gyooner ne di gyoori bo be balan dɔɔ, te be kegyiise ban mɔ dana donj be dɔɔ. ²⁶ Mɔna emɛɛ dɔɔ, na mena te kaboena nyi deɛ doo e man ya. E man walan kamase ñon ɔ ne gyae nyi waa bese ɛ kegyia ne, kaboena nyi waa bese ɛ kegbetibii. ²⁷ Te e man walan kamase ñon ɔ ne gyae nyi waa bese ɛ siamante ne, kaboena

nyi waa bese ε popou ε keghetibii. ²⁸ Mena mo te man Deniwalan Bu non te kon nyi balan baa som man ya, mona me konae me kaa som balan, na maa yen lee balan burum nyee.”

Yesu kekyo siayeleesatena bala baale

Maake 10:46-52; Luka 18:35-43

²⁹ Yesu na o kaseela ban kee lee Gyeriko donoo man ne, balan burum sila wo. ³⁰ Na siayeleesatena bala baale kyaa gbenaana nooman botoo. Be ke nyii nyi Yesu ne lanja laa ne, be gynaa be noo baake nyiaa “De Gbenjyoo, gyoo Defidi o naanabii, wii de waranjase.” ³¹ Kenje balan ban nmanyan wo nyi baa wu be noo. Mona nenee gba te be desina fae yeesa nedon nyiaa, “De Gbenjyoo, gyoo Defidi o naanabii, wii de waranjase.” ³² Botoo te Yesu doowo senj te o baake wo boose wo nyiaa, “Wonj te e ne gyae nyi maa yee fa non?” ³³ Kenje be tiranoo nyiaa, “De Gbenjyoo, dee gyae de sia ke gyuuu.” ³⁴ Botoo te Yesu wii be waranjase, te o moo o nyinmaa tinaa be sia. Debokenan man te be sia gyuuuwo, te be sila Yesu lan.

21

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Maake 11:1-11; Luka 19:28-40; Gyon 12:12-19

¹ Yesu na o kaseela ka benaa Gyerusalem donoo, te be kelii Betifagi donoo kenj ke kyaa oliifi bula kenj doo ne, o kpila o kaseela bala, ² te o yako wo nyiaa, “E gyu donoo kenj kyaa ε siaman ne man. E gyoo ke man pe ne, ε kena afurum kpanjee na o bu senjee o gyan. E booli wo na ε ka mo wo kona man. ³ Akpaa nolo de boose non nombii daale ne, ε yako e nyiaa, “De Gbenjyoo Yesu ne gyae na wo.” E yako mena ne, waa tina wo yela fa non debokenan man.” ⁴ Mena nombia kenja pou konjawo mena, te yela Wurubuae nombia anmarasenj see nan o be tee o dekpengkpenjyooore doo yako ne, konjawo ampan. ⁵ O yakowo nyiaa, “E yako Gyerusalemtena nyiaa, ‘E kee! E gyoo ne konj ε gyan. O te yokose o wose,

te o kyaa afurum doo.

O kyae afurum bu doo o ne konj.’ ”

⁶ Kenje Yesu kaseela ban gyuuwo ke yee ngba mena kenj o be yako wo ne. ⁷ Ba moo afurum non na o bu konj, te ba moo be kanyanse gyakaa be doo, te Yesu gyanawo kyaa. ⁸ Balan burum felee be kanyanse lo gbenaana kenj man, te baale mo keere daase tombia na ne faarense lo gbenaana man fa e. ⁹ Balan burum ban be donje Yesu siaman, na ban be donjee o wole ne pou fiasse bee fae yeesa nyiaa, “Gyoo Defidi o naanabii, lee daa!

E fa dee lese walan non o ne konj de Gbenjyoo Wurubuae yele man ne yele.

Wurubuae non n kyaa adido, lee daa!”

¹⁰ Yesu ke konj kaa gyoo Gyerusalem donoo man ne, donoo kenj pou sinjiwo te be boose donja nyiaa, “Walan wonji yena kei?” ¹¹ Kenje balan ban tiranoo nyiaa, “Kei yena Yesu, Wurubuae dekpengkpenjyooore non o ba lee Nasarete donoo kenj ke kyaa Galelia teele man ne.”

Yesu kegegi aboojooa Wurubuae osom deni dinaa kenj man

Maake 11:15-19; Luka 19:45-48; Gyon 2:13-22

¹² Yesu gyuu Wurubuaere osom deni dinaa keŋ dekpajalan man, te o kenaawo nyi balan ne di kebu botoo. Kenŋe o gegi balan ban beere yoo aboo na ban beere lee aboo botoo ne pou. O besenaa balan ban beere yelee koba ne tebuluse bunji, te o teese balan ban beere yoo awuluŋna ne mo gbelee lo.

¹³ Kenŋe o yako wo nyiaa, "Wurubuaere nombia anmarasenŋ see ne yako daa nyiaa, Wurubuaere kpa,

'Me deni gyae ke yee botoo keŋ baa fane,'

mona emee ta besena ke yee nmeelatena deegyane.

¹⁴ Siayeleesatena na otakasese koŋawo o gyan Wurubuaere osom deni dinaa keŋ man botoo, te o kyoo wo be kawese pou. ¹⁵ Mona saese kegyiise na mmaraa wola ban kena gyakolon nombia ŋan Yesu be yee, na mena keŋ bia ne fae yeesa Wurubuaere osom deni dinaa keŋ man nyiaa, "Gyoo Defidi o naanabii lee daa" ne, ba gyeŋa ban Yesu doo. ¹⁶ Kenŋe be boose Yesu nyiaa, "N ne nyii nombia ŋan bia ban ne yako?" Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Ayi, mee nyii." Kenŋe o boose wo nyiaa, "E te kala ta na e kena kpene keŋ Wurubuaere nombia anmarasenŋ see ŋan ne yako ne yee? Ba te nmarase see nyiaa,

'Bia buruburu na kyokyoose te n lesewo see nyi baa lese n yele' "

¹⁷ Kenŋe Yesu leewo be gyan donoo keŋ man, te o gyuuwo Betani donoo man, te o doowo botoo.

Yesu ke falaa fiigi dan keŋ

Maake 11:12-14, 20-24

¹⁸ Tee kena nebo nebo fuu keŋ Yesu ba bese o wole o ne koŋ Gyerusalem donoo man ne, na tanam na ko e. ¹⁹ Botoo te o naa fiigi dan daale seŋe gbeena nooman, te o kpasewo gyu ke tee nyi mberem waa nyinŋ ke bia ŋaale di. Mona o te nyinŋ bii dokolon na dokolon ya. Ke yee faarenŋe wolowolo bo. Botoo te Yesu falaa dan kenanŋ nyiaa, "N be gyae n ka tekaa se bii na bii bela ya." Debokenanŋ man te fiigi dan keŋ botowo. ²⁰ O kaseela ban kena mena ne, doo be noo te be boose e nyiaa, "Koŋaa sena te fiigi dan keŋ botowo karatete dokolon mena?" ²¹ Kenŋe Yesu yako wo nyiaa, "Mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, akpaa e lee man di nideli te e te lee anmaarenŋ ya ne, na kpene keŋ be koŋ fiigi dan kei doo ne kaagenŋ te e ke tale yee ya. Mona e ke tale yako bula kei koranŋ nyiaa, 'Koro ke yala epo man' te ke gyae ke koŋ mena. ²² Nyi akpaa e lee man di ne, kpene kamase keŋ e ke fane boose Wurubuaere ne, e nyinmaa gyae ke kanŋ ke."

Ba ke boose Yesu o donŋ wose man nombia

Maake 11:27-33; Luka 20:1-8

²³ Kenŋe Yesu besewo koŋ Wurubuaere osom deni dinaa keŋ man, te o kee wola wo Wurubuaere nombia ŋan ne, saese kegyiise na donoo kegyiise koŋawo o gyan kaa boose e nyiaa, "Donŋ wonŋi yaa n dana n ne yee mena aboo keŋa pou? Amote faa na neŋ mena donŋ kenanŋ?" ²⁴ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Man mo ne gyae maa boose ŋon nombii dokolon. Nyi akpaa e tiranoo fa man ne kenanŋ na man mo maa wola ŋon donŋ keŋ me dana mee yee mena aboo keŋa pou. ²⁵ Gyon Wurubuaere loŋkeso keŋ o be so balan ne, ka lee alenŋ? Ka lee Wurubuaere gyan yaa balan gyan?" Botoo te ba gyoo nombia ŋan man te be boose doŋa nyiaa, "Wonŋ te dee yako? 'Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuaere gyan na, waa boose daa nyi wonŋ doo te da te lee Gyon nombia ŋan di ya?' ²⁶ Te akpaa de yako nyi ka lee balan gyan na, dee yee balan burum kewo mo. Nawolo nyi be popou ne lee di nideli nyi Gyon yee Wurubuaere dekpənkpəŋgyoo e." ²⁷ Mena doo

be tiranoo fa Yesu nyiaa, “Doo gyen ya.” Kenje Yesu mo yako wo nyiaa, “Akpa mena na, man mo ba wola non me don ken da lee ya.”

Bia bala baale wose man dudu

28 Kenje Yesu besewo gyoo dudu fa wo nyiaa, “Balee nolo kyaawo ken o dana bia baala bala. Wee daale ne, o gyuu o bu kegyia non gyan ke yako e nyiaa, ‘Me bu, mee gyae nyi gyen n ke gyu me wooman ke yee tom fa man.’” 29 Kenje o bu non yako e nyiaa, moo gyae maa gyu ya, mona wole wole ne, o kaa kyeeke wa agyuen te o gyuuwo. 30 Kenje balee non gyuuwo o bu kemaasa non gyan ke yako non mo mena ke. O bu kemaasa non seewo nyi, ‘Yoo taata me nyiwo, maa gyu,’ mona o te gyu ya. 31 Botoo te Yesu yako wo nyiaa, e wola man ya agyuen. Bia bala kewo man na, wonji yena o kya non kegyaebii? Te balan ban tiranoo fae e nyiaa, ‘Bu kegyia non.’ Kenje Yesu yako wo nyiaa, ‘Mee yako non e ke nyii nyiaa, lempoolera na kafontena te tangbee non bee gyoo Wurubuare gyoori ken man.’ 32 Nawolo nyi Gyon Wurubuare lonsoore non konawo kaa wola non gbee kpaakpaate ken e ka mo, mona e te lee e di ya. Lempoolera na kafontena ban doo, be lee e di. Kenan wole e kena mena koran ne, e te kyeeke ya agyuen na e ke lee e di ya.”

Paasetena baale dudu

Maake 12:1-12; Luka 20:9-19

33 Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “E nyii dudu daale bela. Wofarale nolo fara woo te o duu daasebia naale nan ne yee ngba akutuse te bee baake na nyi geroo ne. O dii aban kilisi woo ken, te o wula doo ken ba sara daasebia nan ke man na baa lese na lon lee ne man ne. Te o ban deni doolon doolon daale, ken walan ke kya ke man na waa gyee woo kenan. Te o moo woo ken do paasetena baale nyinmaa man nyi baa kee ke doo, te o korowo lan gbee. 34 Deban kelii nyi baa ko daasebia nan ne, o kpila o tewulee gyu paasetena ban gyan nyi baa fa e o wui noo. 35 Botoo te paasetena ban kyan o tewulee ban, te be tuku nolo te ba koo nolo te be funji nolo mo boya. 36 Kenje wooto non besewo kpila o tewulee ban ba boe kela gyan gba nyiban ban gyu paasetena ban gyan, mona be yee ban mo mena ke. 37 Kenan wole ne, wooto non kpila non gbagba o bu te o yakowo nyiaa, ‘Mberem non na baa bu e.’ 38 Mona paasetena ban kena o bu non ne be yako don nyiaa, ‘Kei yena bu non waa kaa di o kya aboo nan. E yela dee ko e na aboo nan nafa waa di ne ka bese de wui!’ 39 Mena doo be wonnee e lee woo ken man ka ko. 40 Botoo te Yesu boose wo nyiaa, Mena doo wee ken wooto non de kon na, won te waa yee paasetena ban?”

41 Kenje be tiranoo fa e nyiaa, “Waa koe mena balan kumee banan pou, na waa mo woo ken do paasetena wolee ban deban de lii na, baa fa e o wui noo ne nyinmaa man.” 42 Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “E te kala ta Wurubuare nombia anmarasen see nan na e kena kpene ken ne yako ne yee? Be nmarasewo see nyiaa,

‘Boe ken deni mmaraa ban be bee ne,

ken kaa bese na mokoo kasee boe ken ne yeli deni ken ne yee don.

De Gben gyoo Wurubuare yee la te konawo mena,

te ke yee kpene ken ke dana gyakolon de siaman’ ”

43 Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Mena doo mee yako non e ke nyii nyiaa, Wurubuare waa leo o gyoori ken lee e gyan, na waa mo fa balan ban baa yee o kegyaebii ne. 44 Walan kamase non o yale mena boe kei doo na, gyae ke kereti e kpetekpetekpete. Te nyan walan kamase non mo boe ken de yale n doo na, nyan ke petee.”

⁴⁵ Saese kegyiise na Farasiitena ban̄ ke nyii Yesu aduya keŋa ne, ba gyeŋawo nyi ba wose man nombia yaa o ne yako. ⁴⁶ Mena doo be gyae gbɛɛ keŋ baa mo kyan̄ e, mona be yee balan̄ dikpii keŋ. Nawolo nyi beɛ leɛ di nideli nyi Yesu yee Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyooɔre e.

22

Alowole dudu Luka 14:15-24

¹ Yesu besewo kolosi fa balan̄ ban̄ aduya man nyiaa, ² “Wurubuare gyoori keŋ yee ŋgba gyoo ŋon o ba do kesaa fa o bu ŋon o ba kpeo alo ne. ³ Keŋte o kpila o tewuleɛ nyiaa, baa gyu ke baake balan̄ ban̄ o be lo yele baake wo ne nyi baa koŋ na be kaa di, mona be beɛ ba te koŋ ya. ⁴ Mena doo o besewo kpila o tewuleɛ woleɛ baale bela nyiaa, e gyu ke yako balan̄ ban̄ moɔ lo yele baake wo ne nyiaa, ‘E koŋ, ma te taŋ kpene kamase. Be ta koe me nunkyue baala na me wonombia ban̄ be dana nuŋ ne, te ba te yee kpene kamase mo taŋ. E koŋ alowole keŋ tee na e kaa di.’ ⁵ Mona balan̄ ban̄ o be lo yele baake ne ta mo o nombia ŋan yee kolo ya. Kei da koro na o te laŋ o woɔ, kei mo da koro na o te laŋ o tom man. ⁶ Balan̄ akan̄ ban̄ kyan̄a gyoo ŋon tewuleɛ ban̄, te be tuku wo te ba koe wo. ⁷ Mena doo gyoo ŋon gyeŋa ban̄ nideli te o kpila o yoonoɔtena te be ka koe balan̄ ban̄ boɔ koe o tewuleɛ ban̄ ne, te ba too be donoo keŋ mo. ⁸ Keŋte gyoo ŋon baake o tewuleɛ ban̄ boɔ kaa ne te o yako wo nyiaa, ‘Ba te saa ma alowole weeneɛ ŋan taŋ, mona balan̄ ban̄ moɔ lo yele baake wo ne, ba tekaboena nyi baa koŋ kaa di ya. ⁹ Mena doo e nɛre gyoo donoo keŋ abonterese man, na e ke baake walan̄ kamase ŋon e kena ne, nyi waa koŋ alowole keŋ tee.’ ¹⁰ Mena doo o tewuleɛ ban̄ gyooɔo donoo keŋ man te be baake balan̄ ban̄ pou boɔ naa ne. Be baake balan̄ kpaakpaa nyiban̄ na balan̄ kumee pou, te balan̄ kaa wulu alowole dekpɛŋalan̄ keŋ man.

¹¹ Mona gyoo ŋon ke koŋ kaa gyoo dekpɛŋalan̄ keŋ man o kaa keɛ balan̄ ban̄ pou boɔ baake ne, o naa baale ŋolo kyaa be man keŋ o ba doona alowoleɛ kegba keŋ kaboena nyi walan̄ kamase waa do ne ya. ¹² Keŋte gyoo ŋon boɔse e nyiaa, ‘Me gyoo, sena te n yewo koŋ kebo keŋ n ba doona alowoleɛ kegba ya?’ Mona baale ŋon te tale tiranoɔ fa e ya. ¹³ Botoo te gyoo ŋon yako o tewuleɛ ban̄ nyi, ‘E bake e o nyiŋmaase na o nawoo, na e ke fuŋ e leki ditinɛte man. Botoo te waa kyan̄ o nyee wii na waa naa diyem nideli.’ ¹⁴ Keŋte Yesu yako wo nyiaa, Wurubuare baake balan̄ burum, mona balan̄ kyomii te o lesewo lee be man.”

Ba ke boɔse Yesu lee lempoo keto wose man Maake 12:13-17; Luka 20:20-26

¹⁵ Keŋte Farasiitena ban̄ korowo lee yenan̄ gyu ke bake Yesu nyeeman, mena keŋ baa kaa teese o nooman na baa mo ŋon gbagba o noowoya kyan̄ e. ¹⁶ Mena doo be kpila be kaseela ban̄ man baale kpu na gyoo Herode balan̄ gyu Yesu gyan̄. Keŋte be yako e nyiaa, “De Gben̄gyoo, da gyeŋ nyi n nombia doo na ŋe gbɛɛ, te n na wola balan̄ Wurubuare gbɛɛneŋ kpaakpaa ŋan bo na anokoare. Da gyeŋ nyi ŋolo be tale beo neŋ ya, nawolo nyi n beɛ keɛ balan̄ siaman ya. ¹⁷ Mena doo yako daa nya agyueŋ. Dei nyi deɛ to lempoo fa Romantena gyoo dinaa ŋon, yaa de na too ya?” ¹⁸ Mona Yesu kena ba agyueŋ kumee ŋan ne o yako wo nyiaa, “Emee ban̄ e na beo e wose, woy doo te e ne gyae e ka teese me nooman. ¹⁹ E mo kobabii keŋ e na mo to lempoo ne koŋ maa keɛ.” Keŋte ba moo kobabii keŋ daale kona e. ²⁰ Keŋte o boɔse wo nyiaa, “Amote nyee na o yele gyakaa la ke doo?”

²¹ Botoo te be tiranoo nyiaa, “Romantena gyoo dinaa non.” Mena doo Yesu yako wo nyiaa, “Mena na kpene ken yee Gyoo dinaa non wui na e mo fa e, te kpene ken yee Wurubuare mo wui na e mo fa e.” ²² Be ke nyii Yesu noowoya kenja ne, doo be noo. Mena doo be lanjawo tina e yela.

Yesu kawola lee yen wole kefon wose man

Maake 12:18-27; Luka 20:27-40

²³ Mena wee kenaj ke ne, Sadukiitena ban bee yako nyi yen wole kefon be kyaa ya ne konawo Yesu gyanj kaa boose e nyiaa, ²⁴ “De Gbenjyoo, de naana Mosesi nmarase mmaraa kei fa daa nyi, akpaa nolo da yem tina o weele yela te be ta lolo bia ya na, kaboena nyi o naabu waa yala lialo non na baa lola bia o kegyia non yele man. ²⁵ Konawo nyi naa bia nyetooro baale kyaawo te kegyia non yala alo te o yenjawo. Mona ken be ta lola bia doo ya ne, te balate non mo yala alo non. ²⁶ O naabu balate na batoorote mo yenjawo yela alo non mena ken be ta lola bia ya. Balan nyetooro kwo pou yala alo kei te ba yekeewo, mona be man nolo na alo non ta lolo ya. ²⁷ Kenaj wole ne, te alo non mo yenjawo. ²⁸ Mena doo wee kenj Wurubuare waa gyuusuu balan ban pou booo yem ne lee yen man na, baala nyetooro kwo ban booo yala alo kei gyanjee ne, be man wonji te alo non waa yee o weele?”

²⁹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E ta yoo, nawolo nyi e ba gyen Wurubuare nombia anmarasenj see nan ya, te e ba gyen Wurubuare donj mo ya. ³⁰ Nawolo nyi wee kenj Wurubuare waa gyuusuu balan lee yen man ne, baala be gyae baa yala ya, te booo gyae baa mo ala mo fa yale ya. Be popou baa yee ngba Wurubuare kpilala ban be kyaa adido ne. ³¹ E te kala ta Wurubuare nombia anmarasenj see nan, na e kena kpene kenj Wurubuare be yako lee kefon lee yen man wose man nombia yee? O yakowo nyiaa,

³² ‘Man yena Aberaham na Asiki na Gyekopo Wurubuare.’

Wurubuare te yee woya Wurubuare e ya,

mona o yee balan ban be kyaa na be sia ne Wurubuare e.”

³³ Balan dikpii kenj ke nyii nombia kenja ne, o kawola kenj doo be noo.

Mmaraa dinaate

Maake 12:28-34; Luka 10:25-28

³⁴ Farasiitena ban ke nyii nyi Yesu ta mo o nyansa di Sadukiitena ban doo ne, be popou kaa gyanjeewo debodokolonj. ³⁵ Kenje be man nolo non o yee mmaraa wolale e ne, konawo o kaa teese Yesu nooman te o boose e nyiaa, ³⁶ “De Gbenjyoo, Wurubuare mmaraase nan pou na, wonji kela la?” ³⁷ Botoo te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “ ‘Mo n konoo pou na n wose pou na nya agyuenj pou gyae n Gbenjyoo Wurubuare.’ ³⁸ Kei yena mmaraa siamante na kenj ka kela ne popou. ³⁹ Alate kenj mo yee ngba gyanjgate kenj ne. Kenj yena nyi, ‘Gyae n doo ngba nyanj gbagha n wose ne.’ ⁴⁰ Mosesi mmaraase nan pou na Wurubuare akpenkpenjgyoora ban pou nombia nan booo wolo ne, senae mmaraase ala kenja doo.”

Amote yena nyeeleere Kristo non?

Maake 12:35-37; Luka 20:41-44

⁴¹ Farasiitena banj ke yilaa debodokolonj ne, Yesu boose wo nyiaa, ⁴² “Sena te e na gyuen lee nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa konj ne wose man? O yee amote o naanabii e?” Kenje be tiranoo nyiaa, “O yee gyoo Defidi o naanabii e.” ⁴³ Kenje Yesu boose wo nyiaa, “Akpaa mena na, weera doo te Wurubuare felinj non yela gyoo Defidi baake nyeeleere non

Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne nyi me 'Gbenggyoo?' Gyoo Defidi yakowɔ nyiaa,

⁴⁴ 'De Gbenggyoo Wurubuare ŋon yako me Gbenggyoo nyi, tisi kyaa me dunolun dɔɔ, keli deban kenj maa mo n kolala banj do n tɛɛ.'

⁴⁵ Akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeelɛere ŋon nyi ɔ 'Gbenggyoo' na, kenan na sena te nyeelɛere ŋon waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?" ⁴⁶ Be man ŋolo te tale tiranɔɔ fa Yesu ya. Te lee mena wee kenan ne gyu mɔ na, ŋolo te tale gyoo ɔ konɔɔ boɔse e nombii daale bela ya.

23

*Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala banj wose man
Maake 12:38-40; Luka 11:37-52; 20:45-47*

¹ Kenje Yesu kolosiwɔ fa balanj dikpii kenj na ɔ kaseela banj nyiaa, ² "Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena banj yena balanj banj be dana gbɛɛ nyii baa tale lese Wurubuare mmaraase ŋan man. ³ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa tei wɔ, na e ke sila kpene kamase kenj bɛɛ wola ŋon nɛ. Mɔna ε na yɛɛ kpene kenj bɛɛ yɛɛ nɛ ya, nawolo nyi boɔ ne di be kawola kenj dɔɔ ya. ⁴ Bɛɛ bake kasolɔse ŋan kela balanj nɛ yere wɔ, mɔna banj gbagba bɛɛ sɛɛ yɛɛ kolo kyomii kyɔ wɔ na baa tale seele be kasolɔse ŋenanj ya. ⁵ Kpene kamase kenj bɛɛ yɛɛ nɛ, bɛɛ yɛɛ bo na balanj ke nyinj naa wɔ. Wonambu tone adakaasebia ŋan bɛɛ yɛɛ te bɛɛ ŋmarase Wurubuare nombia do ŋe man te bɛɛ mo mataa be tirinɔɔse na be baamense dɔɔ nɛ, bee yeli be wui ŋan na keeree. Te ŋmeesenj ŋan bɛɛ mo gbili ba kegba wurikyimse ŋan nɔɔsebia te ŋee wulunj nɛ, bee yeli be wui ne yɛɛ dɔɔlonj dɔɔlonj. ⁶ Bɛɛ gyae akyaese kpaakpaa be dɛɛgyanɛɛ di gyon, na Gyudatena osom denɛɛ man. ⁷ Bɛɛ gyae nyi balanj ke bunji do wɔ nɔɔ balanj dɛɛgyanɛɛ man, te bɛɛ gyae mɔ nyi balanj ke baake wɔ nyi 'Wolala.' ⁸ Mɔna emɛɛ dɔɔ, ε na yele baa baake ŋon nyi 'Wolala' ya, nawolo nyi ε popou dana wolale dokolonj koonj bo, te ε yɛɛ walanj dokolonj mɔ biawɔ. ⁹ Te ε na baake ŋolo mɔ tɛɛle kei dɔɔ nyi ε 'Kya' ya, nawolo nyi ε dana kya dokolonj koonj bo. ŋon yena ŋon ɔ kyaa adido nɛ. ¹⁰ Mena ke te ε na yele baa baake ε man ŋolo nyi 'Siamante' ya, nawolo nyi ε dana siamante dokolonj bo. ŋon yena nyeelɛere ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ. ¹¹ Walanj ŋon ɔ yɛɛ kegyia e ε man nɛ, waa bese ε kegbetibii. ¹² Walanj ŋon ɔ gyina ɔ wose adido na, Wurubuare waa yɔkɔse e, te ŋon ɔ yɔkɔse ɔ wose na, Wurubuare waa gyina adido.

¹³ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena banj ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne tɔ balanj gbɛɛ nyi be na gyoo Wurubuare gyoori kenj man ya. Emɛɛ gbagba bɛɛ gyoo ke man ya, mɔna banj bɛɛ yɛɛ kakyenj baa gyoo ke man mɔ nɛ, ε bɛɛ fa wɔ gbɛɛ ya.

¹⁴ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena banj ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε na beo liala lɛɔ ba abɔɔ ŋan be dana nɛ. ε ne fane kyare na e ka mo beo balanj nyi ε yɛɛ balanj kpaakpaawɔ. Mena dɔɔ Wurubuare waa wɔŋ ε denɛla nideli kela walanj kamase.

¹⁵ Emɛɛ mmaraa wolala na Farasiitena banj ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε na mo epo dɔɔ, kila tɛɛle dɔɔ pou nyi ε ke nyinj walanj dokolonj na ɔ kaa sila Wurubuare. Mɔna akpaa ε nyinj walanj ŋonanj na, ε ne yeli ɔ dinɔɔ na bese wɔlɛɛ koranj kenj nyi diyem kenj waa naa boalanj man nɛ, kela emɛɛ gbagba wui betabola.

¹⁶ Emee siayeleesatena ban ε na wola balan gbεε ne, ε laako nawolo nyi ε kpa akpaa ηolo de kan Wurubuarε osom deni dinaa keη ntam na ka te yeε kolo ya, mɔna akpaa ηolo de kan kɔba yayam abɔɔ ηan doo Wurubuarε osom deni dinaa keη man ntam na, kaboena nyi waa di ntam kenan doo. ¹⁷ Emee siayeleesatena ayinɛna, wonɛti kela na ke doo? Kɔba yayam abɔɔ ηan yaa Wurubuarε osom deni dinaa keη ne yele kɔba abɔɔ ηan na bese Wurubuarε wui ne? ¹⁸ E na bese yako nyi, akpaa ηolo de kan Wurubuarε kedeesa boe keη ntam na te yeε kolo ya, mɔna akpaa ɔ kan abɔɔ ηan gyakaa kedeesa boe keη doo ne ntam na, kaboena nyi waa di ntam keη doo. ¹⁹ Emee siayeleesatena, wonɛti kela na ke doo? Abɔɔ ηan gyakaa kedeesa boe keη doo ne, yaa kedeesa boe keη ne yele kedeesa abɔɔ ηan na bese Wurubuarε wui ne? ²⁰ Lee mena doo walan kamaε ηon ɔ kan Wurubuarε kedeesa boe keη ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kan abɔɔ ηan pou gyakaa ke doo ne ntam. ²¹ Te walan ηon ɔ kan Wurubuarε osom deni dinaa keη ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kan keη na Wurubuarε ηon ɔ kyaa ke man ne ntam. ²² Mena mɔ te walan ηon ɔ kan adido ntam na, nawolo baa nyi ɔ te kan Wurubuarε gyoorogbeli keη, na Wurubuarε ηon ɔ kyaa ke doo ne ntam.

²³ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε na mo ε wooman abɔɔ buruburu gba kufu man dekeη dokolon fa Wurubuarε, mɔna ε te tina kpene keη ne hia nyi yaa yeε mmaraa keη man ne yela. E bee di nombia na ηe gbεε ya, te ε bee wii balan waranase ya, te ε bee di anokoare mɔ ya. Nafɔ kaboena nyi yaa yeε mena abɔɔ keηa pou, na ε ka bese fa ε wooman abɔɔ buruburu ηan kufu man dekeη dokolon bela kpu. ²⁴ Emee siayeleesatena ban ε doη balan siaman. E ne tale kyose lese wonembia buruburu lee ε solonje man, mɔna ε ne lili wonembia dinaana.

²⁵ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne faafɔ ε leenɔɔse na ε nyefaleε wole bo, mɔna ηe man dana ayimεε. Nawolo nyi abɔɔ ηan doo ηe man ne, anibiri na donj te ε na mo ηere balan leo ηa. ²⁶ Emee Farasiitena siayeleesatena, ε tanjbeε faafɔ ε leenɔɔse na ε nyefaleε ηan tooman na, ηe wole mɔ gyae ka lee.

²⁷ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako! Nawolo nyi ε yeε ηgba yeboose ηan boɔ mo kolo wolom gyllaa ηe wole na ke yeε kyeo ne. Mɔna ηe tooman na, denibalan ηɔɔ na ba wosenaane adaleε te wulu ηe man. ²⁸ Mena ke te emεε mɔ doo. Balan siaman na ε ne yeε ε wose ηgba ε yeε balan kpaakpaawɔ ne, mɔna balan kabeo na nombiakumεε te wulu ε konɔɔse man.

Yesu kekolosi lee denjele kewɔη keη gyae ke kɔη be doo ne

²⁹ Emee mmaraa wolala na Farasiitena ban ε na beo ε wose, ε laako. Nawolo nyi ε ne ma Wurubuarε akpenkpenjyɔɔra na balan ban be gbεeneη tenε Wurubuarε siaman ne yeboose nideli, na ηa ke yeε kyeo. ³⁰ Te ε ne yako nyi, 'Daa denj kyaa la de naanao deban keη ne, nafɔ denj te kpuu na wɔ na baa koe Wurubuarε akpenkpenjyɔɔra ban ya.' ³¹ Mena doo ε nɔɔwoya keηa nawola la nyi, ε te sεε nyi balan ban boɔ koe Wurubuarε akpenkpenjyɔɔra ban ne, ε yeε be duulun man balanwɔ. ³² E betaa kyan nombiakumεε ηan ε naanao be yeε ne man, na ε ke yeε ηa kelii ɔto.

³³ E dana nombiakumεε ηgba doma ne. E be gyae ε ke tale yeu lee Wurubuarε nyinmaa man, keη nyi ɔ be bu ηon fɔɔ na waa yela ε ka gyoo boalan man ya. ³⁴ Mεε yako ηon baa ε ke nyii nyiaa, maa kpila Wurubuarε

akpenkpenngyɔɔra na siakaralatenana na wolala ε gyan. Ε ka ko be man baale na ε ke gyo be man baale ɔpanɔan dɔɔ, na ε ke tuku be man baale yɔ ɔsom denεε man na ε ke gegi wɔ na donɔɔse. ³⁵ Ken ε ba koe balan ban be gbεenen tenεε Wurubuareε siaman, lee Abele dɔɔ kelii Berekia bu Sakaria nɔn ε ba koo kedeesa boe ken na Wurubuareε ɔsom deni dinaa ken nsana nsana dɔɔ nε, Wurubuareε waa wɔn ε denjela nideli. ³⁶ Mεε yako nɔn ε ke nyii nyiaa, ken pou denjele kewɔn gyae ke kɔn εmεε gyen wee kei balan dɔɔ.

Mena ken Yesu ne gyae Gyerusalem

³⁷ O Gyerusalemtena! O Gyerusalemtena! Εmεε koona Wurubuareε akpenkpenngyɔɔra, te ε funji balan ban Wurubuareε be kpili ε gyan nε boya. Ma te yεε kakyen nyi maa yilaa nɔn do me tεε, nɔgba mena ken kegyim talabo ne feleε ɔ benkeleε wuu ɔ bia dɔɔ nε, mɔna ε te fa man gbεε ya. ³⁸ Ε kεε, Wurubuareε ta lese ɔ sia lee ε donɔɔ ken dɔɔ. Ka senjεε bo yakaa. ³⁹ Mena dɔɔ mεε yako nɔn ε ke nyi nyiaa, ε be gyae ε ka tekaa naa man bela ya, kelii deban ken ε ke yako nyiaa 'Walan nɔn ɔ ne kɔn de Gbenngyoo Wurubuareε yele man nε, nɔn na nyeebam.'

24

Yesu kekolosi lee Wurubuareε ɔsom deni dinaa ken kewɔleε wose man Maake 3:1-13; Luka 21:5-19

¹ Yesu ka lee Wurubuareε ɔsom deni dinaa ken man ɔ ne gyu nε, ɔ kaseela ban wɔn wa agyuen kɔn denεε nɔn senjεε botɔɔ nε kyeo dɔɔ. ² Ken te ɔ tiranɔ fa wɔ nyiaa, "Nɔgba ε ne naa abɔɔ ken pou. Ampan yaa mεε yako nɔn ε ke nyii nyiaa, baa tekerii nε popou lɔ ken nyi ε be gyae ε kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya."

³ Ken te Yesu gyuuwɔ ke kyaa oliifi bula ken dɔɔ. Botɔɔ te ɔ kaseela ban baagen korowɔ gyu ɔ gyan te be bɔɔse e nyiaa, "De Gbenngyoo yako daa, deban wonɔ te ken pou gyae ke kɔn. Won te dεε mo gyen nyi n kabese kɔn, na deban ɔtomante ken ta benaa?" ⁴ Ken te Yesu tiranɔ fa wɔ nyiaa, "Ε kεε ε wose dɔɔ nideli ken nyi nɔlo ba beo nɔn ya. ⁵ Nawolo nyi balan burum baa kɔn ma yele man, na be kaa mo ba wose nyi ban yena man nyeeleεre nɔn, na baa beo balan burum na baa yo gbεε. ⁶ Ε nyii yoo nombia na, ε na yele ε wɔe ke lɔ nɔn ya. Nawolo nyi kaboena nyi nombia ken pou dεεkɔn, mɔna ken ba bεε wolo nyi ɔto ken te lii ya. ⁷ Tεεlese baa koro senj tia dɔnɔ, na gyoonε nɔ ka koro senj tia dɔnɔ. Tanam dinaa gyae ke yala, te tεεle mɔ gyae kewosi yenaase burum. ⁸ Ken pou yεε yaa nɔgba fulute kadojεε kewalan nε.

⁹ Lee man dɔɔ balan pou baa kɔla nɔn, na baa kyanjεε nɔn na baa naase nɔn diyem na baa koe nɔn. ¹⁰ Deban kenan man te balan burum baa tina man kelεedi yela. Baa kɔla dɔnɔ, na baa lese dɔnɔ fa. ¹¹ Akεrεε akpenkpenngyɔɔra baa kɔn, na be kaa beo balan burum. ¹² Ken nombiakumεε keyεε gyae ka bo dɔɔ, balan burum balan balan kegyae nɔɔ gyae ke yɔkɔse. ¹³ Mɔna walan nɔn ɔ yεε kakyen senj kenken kelii ɔto na, Wurubuareε waa lεε ɔ nyee. ¹⁴ Baa yako nombia kpaakpaa lee Wurubuareε gyoori ken wose man fa tεεle kei dɔɔ balan pou, na debiise pou balan ke nyii, pete ɔto ken ke kɔn.

¹⁵ Akpaa ε naa mmusuo nombii Wurubuareε ɔsom deni dinaa ken man, nɔgba mena ken Wurubuareε be tεε ɔ dekpεnkpenngyɔɔre Daniele dɔɔ kolosi see lee ka wose man nε, na kaboena nyi walan kamase nɔn waa kala mena

nɔɔwoya ɲenan na, waa yɛɛ kakyɛɲ na waa nyii ɲe man nideli. ¹⁶ De kɔɲ mena na, balan ban be kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ, baa yeu gyu bulase dɔɔ. ¹⁷ Nyi akpaa ɲolo kyaa ɔ deni nyee dɔɔ na, ɔ na tisi kɔɲ tɛɛle man nyi ɔ kaa mo ɔ kolo ya. ¹⁸ Te akpaa ɲolo mɔ kyaa wɔɔman na, ɔ na bese gyu dɛɛ nyi ɔ kaa mo ɔ kegba ya. ¹⁹ Weeya ɲenan man na, fulɛɛtena na talabose baa laako. ²⁰ Mena dɔɔ ɛ fane fa Wurubuarɛ nyi, ɛ keyeu wee kenan na kɔɲ waaretɛɛ yaa kefɛɛfowee ya. ²¹ Nawolo nyi deban kenan wui kayeyɛɛ gyae ka bo kela ɲan pou be kɔɲ kaalan, leenan deban ken Wurubuarɛ be yɛɛ tɛɛle kei kaa lii gyɛɲ wee kei nɛ. Te kaale kenan dinɔɔ be gyae ka tekaa kɔɲ wee daale wee daale bela ya. ²² Mɔna Wurubuarɛ tan wula kɔkeɛ kayeyɛɛ weeya kenɔ. Na waa yɛɛ mena ya nɛ, nafa ɲolo na ɲolo be gyae waa ka ya. Mɔna lee ɔ balan ban ɔ ba lese see dɔɔ nɛ, te waa kɔkeɛ weeya ɲenan. ²³ Deban kenan de lii te ɲolo de yako ɲon nyi 'Ɛ kɛɛ Kristo ɲon kyaa kebo yaa ɔ kyaa yenan daale na, ɛ na lɛɛ ke di ya.' ²⁴ Nawolo nyi balan baa dii akɛɛɛ nyi ban yɛna man Kristo ɲon, te baale mɔ baa dii akɛɛɛ nyi be yɛɛ Wurubuarɛ akpenkpenkyɔɔrawɔ. Baa yɛɛ gyakolon nombia na nombia dinaana, na akpaa be tale nyin gbɛɛ koran na, baa mo beo Wurubuarɛ balan ban ɔ ba lese see nɛ. ²⁵ Mɔna ɛmɛɛ dɔɔ, me te wulaa yako ɲon nombia kenɔ penɔ deban ken ke kɔɲ.

²⁶ Mena dɔɔ akpaa ɲolo de yako ɲon nyi, ɛ kɛɛ ɔ kyaa depampaa dinaa ken man na, ɛ na gyu botɔɔ ya. Te akpaa be yako ɲon nyi, ɔ te kɔɲ ɔ yɔɛ yenan daale na, ɛ na lɛɛ di. ²⁷ Nawolo nyi man Deniwalan Bu ɲon kekɔɲ gyae ke yɛɛ bo ɲgba mena ken ɔga ne ɲmaale lee weese dɛɛlee man, te balan pou ne naa ke ɔ dɛɛyalɛ man nɛ. ²⁸ Botɔɔ ken kolo punta doo na, botɔɔ te bapɛtɛna mɔ ne yilaa.

Deniwalan Bu ɲon kekɔɲ

Maake 13:24-31; Luka 21:25-33

²⁹ Weeya ɲenan man kaale kenɔ pou wole nɛ, be gyae ke di weeya ala ya weese waa gyoo ditinɛɛ, te gyaalan mɔ be gyae waa wolose ya. Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te abɔɔ ɲan pou ɲe kyaa adido nɛ, gyae ke wosi. ³⁰ Deban kenan nɛ, balan baa naa kolo adido ken gyae kawola nyi, man Deniwalan Bu ɲon kekɔɲ te lii. Te tɛɛle kei dɔɔ balan pou baa wii walanɔa. Baa naa man Deniwalan Bu ɲon ta mo don na gyoorobiiri lee ɲoma man adido mɛɛ kɔɲ. ³¹ Ba wola kabere dinaa ken na, man Deniwalan Bu ɲon maa kpila me kpilala lee adido kɔɲ tɛɛle kei dɔɔ, na be kaa yilaa me balan ban mɔɔ lese see nɛ lee tɛɛle kei dɔɔ yenaase kamase.

³² Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ɛ kɛɛ fiigi dan na ɛ ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa ɛ naa ɲgba ke tombia da potee faarenɛse woleɛ nɛ, na ɛ gyɛɲ nyi awulunɛɛ ta benaa. ³³ Mena mɔ te akpaa ɛ naa mena nombia kenɔ pou ne kɔɲ na, ɛ gyɛɲ nyi man Deniwalan Bu ɲon kekɔɲ ta benaa tan. ³⁴ Ampan yaa mɛɛ yako ɲon nyi balan ban be kyaa gyɛɲ kei nɛ, be duulun be gyae ke munu tan ya, pɛte nombia kenɔ kekɔɲ. ³⁵ Adido na tɛɛle kei pou gyae ke gyu ɔto, mɔna me nɔɔwoya dɔɔ ɲan gyae ke kyaa kekpaakekpaa.

ɲolo ba gyɛɲ wee na deban ken maa mo kɔɲ ya

³⁶ Kenɛte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ɲolo ba gyɛɲ wee na deban ken kenɔ pou gyae ke kɔɲ ya. Wurubuarɛ kpilala ban be kyaa adido, na man Deniwalan Bu ɲon koran ba gyɛɲ ya. Gyise me kya ɲon ɔ kyaa adido ne waagen gyɛɲ la. ³⁷ Mena ken be kɔɲ Nowa deban ken nɛ, mena te man Deniwalan Bu ɲon mɔ kabese kɔɲ gyae ke yɛɛ. ³⁸ Weeya ɲenan man pɛte

lonj keŋ ke koŋ kaa wolee teelee ne, na balan ne dii na bee nyoo. Baala ne yala ala na bee mo ala mo fa yale, kelii wee keŋ Nowa ba gyoo adakaa dinaa keŋ man ne. ³⁹ Be ta gyeŋ kpene keŋ ne koŋ ya, kelii debaŋ keŋ lonj be kaa waale kuu wo pou lanj ne. Mena te maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon ke koŋ gyae ke yee. ⁴⁰ Debaŋ kenan man na, baala bala baa kyaa wooman bee yee tom. Wurubuare waa mo ŋolo tina ŋolo yela. ⁴¹ Ala bala baa seŋ bee nanj aboo. Wurubuare waa mo ŋolo tina ŋolo yela. ⁴² Mena doo e doo e wose doo, nawolo nyi e ba gyeŋ wee keŋ e gbeŋgyoo ŋon waa koŋ ya. ⁴³ E toose nyiaa, nyi dekpajalanje deŋ gyeŋ debaŋ keŋ ŋmeelate waa koŋ kaa ŋmeele e ne, nafa waa deke o dekpajalanj keŋ nyi ŋmeelate be nyin gbeye kaa gyoo kuu wa aboo ya. ⁴⁴ Mena doo emee mo e doo e wose, nawolo nyi maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon mo maa koŋ debaŋ keŋ e loo be gyakaa ya.

⁴⁵ Keŋte o besewo boose wo nyiaa, amote yena tobaale ŋon o sia be kare te o ne di o gbeŋgyoo mmaraase doo? Ŋon yena tobaale ŋon o gbeŋgyoo waa mo o tebia akanj ban do o nyinmaa man nyi waa kee be doo, na waa fa wo weenee debaŋ keŋ kaboena ne. ⁴⁶ Akpaa tobaale ŋonaj seŋee o tom man o ne yee ke nideli mena, te o gbeŋgyoo ŋon de koŋ kaa naa e na, ŋon na nyeebam. ⁴⁷ Mee yako ŋon e ke nyii nyiaa, mena tobaale ŋonaj o gbeŋgyoo waa mo wa aboo pou do e o nyinmaa man nyi waa kee ŋe doo. ⁴⁸ Mona akpaa nyi tobaale ŋonaj yee tobaale kum e, te o yee wa agyueŋ nyi o gbeŋgyoo be gyae waa koŋ bilenj ya, ⁴⁹ te o gyoo o tebia akanj ban ketuku, te ŋon na solon nyooora ne dii bee nyoo na, ⁵⁰ o gbeŋgyoo ŋon waa kaa lee o doo wee keŋ o loo be gyakaa ya ne. ⁵¹ O gbeŋgyoo ŋon de koŋ kaa naa e mena na, waa wonj o denjele nideli na waa gegi e lee o gyanj, na waa yela o kaa kyaa balan ban bee beo ba wose ne gyanj. Botoo te waa kyanj o nyee wii na waa tao o kela.”

25

Alebia kufu baale dudu

¹ Yesu besewo gyoo dudu fa wo nyiaa, “Weeya ŋenanj man na Wurubuare gyoori keŋ gyae ke yee ŋgba, alebia kufu banj booo koro mo be kanease be kaa gyanjee na alowole baale ne. ² Be man banonj yee ayintenawo, te banonj mo yee siakaralatenawo. ³ Ayintena banj ka mo be kanease na, be ta gym na baa mo nunse tela kpu na ŋan doo be kanease man ne ya. ⁴ Mona siakaralatenana banj doo, banj moo nunj do porontiasi man tela kpu na ŋan doo be kanease man ne. ⁵ Alowole baale ŋon te koŋ bilenj ya, mena doo alebia banj pou moowo bee deneli te be doo dosoronj. ⁶ Ke lii tee nsana ne te akelelee yalawo nyiaa, ‘Alowole baale ŋon te koŋ! E lee kaa gyanjee na e!’ ⁷ Keŋte alebia kufu banj pou korowo te be gynaa be kanea ŋmeesenj ŋan. ⁸ Botoo te ayintena banj yako siakaralatenana banj nyiaa, ‘De kanease na yekee, mena doo e fa daa e nunse ŋan kyomii.’ ⁹ Keŋte siakaralatenana banj yako wo nyiaa, ‘Koa de nunse ŋan be gyae ka yee dee fa ŋon ya.’ Mena doo e gyu donoo man na e kaa gyae ŋaale lee. ¹⁰ Mona debaŋ keŋ ayintena banj be lam be kaa lee nunse ŋan ne te alowole baale ŋon kaa gyoo wo. Alebia banonj banj booo desina ba wose see ne, gyoo wo alowole nookedi deni keŋ man, te be kyanja disim keŋ to. ¹¹ Kenanj wole te alebia akanj banj mo koŋawo kaa gyoo. Keŋte be fae yeesa baake nyi, ‘De Gbeŋgyoo toro daa.’ ¹² Keŋte alowole baale ŋon yako wo nyiaa, ‘Mee yako ŋon e ke nyii nyiaa mooo gyeŋ ŋon ya.’ ¹³ Botoo te Yesu yako o kaseela banj nyiaa, ‘E doo e

wose dɔɔ nideli, nawolo nyi ε ba gyeŋ wee yaa debaŋ keŋ maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon maa bese koŋ ya.’”

Tewulɛɛ batooro baale dudu

Luka 19:11-27

¹⁴ Yesu besewo gyo dudu fa wo nyiaa, “Debaŋ kenan man na Wurubuare gyoori keŋ gyae ke yee ŋgba balee ŋon ɔ ne gyae waa gyu gbɛɛ, te ɔ be baake ɔ tewulɛɛ te ɔ be kpɛɛ wa abɔɔ do wo be nyiŋmaa man ne. ¹⁵ ɔ faa walaŋ kamase ŋgba mena keŋ waa tale tela ne. ɔ faa ŋolo kɔba kakpoŋse anon (5,000) te ɔ faa ŋolo kakpoŋse ala (2,000) te ɔ faa ŋolo mo kakpoŋ dokolon (1,000). Kenɛte ɔ korowo lan ɔ gbɛɛ keŋ. ¹⁶ Tobaale ŋon ɔ be fa e kakpoŋse anon ne, korowo debokenan man te ɔ moo kɔba keŋ ke yee tom te ɔ nyiŋa kakpoŋse anon kpu bela. ¹⁷ Mena mo te ŋon ɔ be fa e kakpoŋse ala ne, nyiŋa kakpoŋse ala bela kpu. ¹⁸ Mona tobaale ŋon bɔɔ fa e kakpoŋ dokolon ne, korowo ke wula bɔɔ te ɔ moo ɔ gbɛŋgyoo kɔba keŋ kewuu.

¹⁹ Be gbɛŋgyoo ŋon kyaawo botɔɔ kyare pete ɔ koŋawo. ɔ ke koŋ ne te ɔ baake ɔ tewulɛɛ ban gyanee nyi baa gyoo be kɔbase ŋan man. ²⁰ Tobaale ŋon ɔ be fa e kɔba kakpoŋse anon ne, moo kakpoŋse kufu koŋ te ɔ yako ɔ gbɛŋgyoo ŋon nyiaa, kɛɛ kakpoŋse anon te n faa maŋ mona me ta bese nyiŋ kakpoŋse anon kpu bela. ²¹ Kenɛte ɔ gbɛŋgyoo ŋon yako e nyiaa, ‘Ao baale kpaakpaa anokoarete, karaŋ na keyɛɛ. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa neŋ kei man, mena dɔɔ maa mo abɔɔ burum do n nyiŋmaa man. Koŋ na dee di gyon keŋ mee dii ne.’ ²² Tobaale ŋon ɔ be fa e kɔba kakpoŋse ala ne mo koŋawo kaa yako e nyiaa, ‘Me gbɛŋgyoo, n faa maŋ kakpoŋse ala, mona me te nyiŋ kakpoŋse ala kpu bela.’ ²³ Kenɛte ɔ gbɛŋgyoo ŋon yako e nyiaa, ‘Tobaale kpaakpaa anokoarete, karaŋ na ke yɛɛ. N te di anokoare lee kyomii maa moo fa neŋ kei man, mena dɔɔ maa mo abɔɔ burum do n nyiŋmaa man. Koŋ na dee di gyon keŋ mee dii ne.’ ²⁴ Tobaale ŋon ɔ be fa e kakpoŋ dokolon ne mo koŋawo te ɔ yako ɔ gbɛŋgyoo ŋon nyiaa, ‘Me gbɛŋgyoo, ma gyeŋ nyi n nombia dana don te botɔɔ keŋ n te duu kolo mo ya ne, botɔɔ te n ne kɔɔ. ²⁵ Me yee neŋ mena dɔɔ ma moo n kɔba keŋ ka weese bɔɔ man. Kɛɛ, n kɔba yaa, lɛɛ n woni.’ ²⁶ Kenɛte ɔ gbɛŋgyoo ŋon yako e nyiaa, ‘N yee tobaale kum na kebɔŋalete e. N gyeŋ nyi mee ko abɔɔ botɔɔ keŋ me te duu ya, te mee yilaa abɔɔ botɔɔ keŋ ma te ŋmatee ya na, ²⁷ weera n ta moo me kɔba ka see maŋ kɔba deɛsee man ya. Nafɔ ma ke koŋ kei na, ŋgba maa gyu ke lɛɛ keŋ na ka lon. Kenɛte ɔ yako ɔ tewulɛɛ ban nyiaa, ²⁸ ε leo kɔba keŋ lee ɔ gyan na ε ka mo kpu ŋon ɔ be nyiŋ kakpoŋse kufu ne. ²⁹ Nawolo nyi walaŋ ŋon ɔ dana kolo na baa kpu e na waa nyiŋ burum, te ŋon ɔ be dana ya na, kyomii keŋ koran ɔ dana ne baa leo ke lee ɔ gyan. ³⁰ Mena dɔɔ ε fun tobaale ohuhoo kei ŋon ɔ be dana tɔnɔɔ ya ne leki ditinɛɛ keŋ man. Botɔɔ te waa kyan ɔ nyee wii na waa tao ɔ kela.’”

Nombia kedi otomante keŋ

³¹ Kenɛte Yesu besewo yako wo nyiaa, “Debaŋ keŋ maŋ Deniwalaŋ Bu ŋon maa bese koŋ na, daa na Wurubuare kpilala ne gyae la deɛ koŋ. Maa koŋ me gyoorobiiri man kaa kyaa me gyooro gbeli keŋ dɔɔ. ³² Teele kei balan pou baa kaa yilaa me gyan, na maa kpase be man akpeŋ ala ŋgba mena keŋ wonombia keɛlere ne kpase asoose lee namense man ne. ³³ Maa mo namense ban see me dunolon dɔɔ, na maa mo asoose ban see ma demena dɔɔ. ³⁴ Botɔɔ te maŋ gyoo ŋon maa yako ban be kyaa ma dunolon dɔɔ ne nyiaa, ‘Emɛɛ ban me kya be hiraa ŋon. ε koŋ kaa kyaa Wurubuare

gyoori keŋ ɔ be wulaa desina see ŋon leenanɔ deban keŋ ɔ be yeε teεle kei ne man. ³⁵ Nawolo nyi deban keŋ tanam na ko man na, ε faa man weeneε me diiwɔ. Deban keŋ lonboanɔ na ko man na ε faa man lon me nyɔwɔ. Deban keŋ me yeε ŋɔle e na, ε leε man gyu ya akpanalanse man, ³⁶ deban keŋ me dɔŋε ditenɔli na, ε faa man abɔɔ ma doowɔ. Deban keŋ mεε wee na ε kaa keε me dɔɔ, deban keŋ bɔɔ kyan man keto deni na, ε ka doo man nɔɔ.

³⁷ Kenɔte mena balan kewɔ ban be gbεenenɔ tenεε Wurubuare siaman ne, baa bɔɔse gyoo ŋon nyiaa, 'De gbenggyoo, woromɔ te de naa neŋ nyi tanam na ko neŋ te de faa neŋ weeneε, yaa lonboanɔ na ko neŋ te de faa neŋ lon n nyɔwɔ. ³⁸ Woromɔ te de naa neŋ nyi n yeε ŋɔle te de leε neŋ gyu da akpanalanse man, yaa n dɔŋε ditenɔli te de faa neŋ abɔɔ n doowɔ? ³⁹ Woromɔ te de naa neŋ nyi n na wee, yaa ba te kyan neŋ keto deni te de kaa doo neŋ nɔɔ?' ⁴⁰ Botɔɔ te man gyoo ŋon maa tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, 'Ampan yaa mεε yako ŋon nyiaa, kpene kamase keŋ ε be yeε fa me balan kewɔ man kemaasabii koran na, man yaa ε yeεwɔ fa!' ⁴¹ Botɔɔ te maa yako ban be kyaa ma demena dɔɔ ne nyiaa, 'ε seŋ lee me gyan, εmε ban Wurubuare be falaa ŋon nyi ya gyu ka gyoo boalan degyapaa keŋ ɔ be desina see fa ɔbɔnsam na ɔ kpilala ban ne man. ⁴² Nawolo nyi tanam koo man na, ε te fa man weeneε ya, lonboanɔ koo man na ε te fa man lon ya. ⁴³ Deban keŋ me yeε ŋɔle e na ε ta mo man gyu ya akpanalanse man ya. Me teεwɔ ditenɔli na, ε te fa man kolo maa do ya. Ma weewɔ mɔna ε te kaa do man nɔɔ ya, te be kyan man keto deni, mɔna ε te kaa do man nɔɔ ya.'

⁴⁴ Botɔɔ te balan ban baa bɔɔse man gyoo ŋon nyiaa, 'De gbenggyoo woromɔ te de naa neŋ nyi tanam na ko neŋ, yaa lonboanɔ na ko neŋ, yaa n yeε ŋɔle e yaa n dɔŋ ditenɔli yaa n weewɔ yaa be kyan neŋ keto deni te da te kyɔ neŋ ya?' ⁴⁵ Kenɔte maa tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, ampan yaa mεε yako ŋon ε ke nyii nyiaa, 'Kpene keŋ ε be bεε ε te yeε fa me balan kewɔ man kemaasabii koran ya ne, na man yaa ε bεεwɔ ε te yeε fa ya.' ⁴⁶ Botɔɔ te baa mo balan benan gyu botɔɔ keŋ baa naa diyem kekpaakekpaa ne, mɔna balan ban be gbεenenɔ tenεε Wurubuare siaman ne dɔɔ, baa nyin nyeedon kekpaakekpaa."

26

Ba kebake Yesu nyeeman

Maake 14:1-2; Luka 22:1-2; Gyɔn 11:45-53

¹ Yesu kawola abɔɔ keŋa pou tan ne, ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, ² "Ŋgba ε gyen nyi teka weeya ala na nyeekeleεwee kedi keŋ te lii. Deban kenan man te baa lese man Deniwalan Bu ŋon fa na baa gyɔ man sakaa ɔpanɔan dɔɔ."

³ Deban kenan man te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena kegyiise gyuuwɔ ke gyanee saese pou kegyia Kaifase dekpanalan man. ⁴ Kenɔte be bakewɔ nyi baa yo kyan Yesu na baa ko e. ⁵ Mɔna be yakowɔ nyi, "Tekaboena nyi dεε ko e nyeekeleεwee kedi kei man ya, na mena ya na balan ban baa yela donɔɔ keŋ ke sinii."

Alo ŋolo ka mo nuŋ woli Yesu Betani donɔɔ man

Maake 14:3-9; Luka 7:36-50; Gyɔn 12:1-8

⁶ Kenan wole na te Yesu gyuuwɔ Simɔn ŋon nafɔ ɔ na wee kawee yayam ne dεε Betani donɔɔ man. ⁷ ɔ keyyaa botɔɔ ne, te alo ŋolo kɔŋawɔ ɔ gyan

na ɔ dana nun ofonofonje keɲ ke dana koyadoɲ ne porontia tɔɔ. Keɲte ɔ toosi nun keɲ woli Yesu nyeeman. ⁸ ɔ kaseela ban kena kpene keɲ alo ɲon be yeɛ ne, yeɛ wo ban te be yakowo nyiaa, “Weera dɔɔ te ɔ ne wolɛɛ nun kei mena.” ⁹ “Nafɔ beɲ yɔɔ nun kei na, baa nyin kɔba burum na baa mo fa ayematena.” ¹⁰ Na Yesu gyeɲ nombia ɲan beɛ gyueɲ ne te ɔ boɔse wo nyiaa, “Weera te e ne kale na alo ɲon mena? Nombii kpaakpaa yaa ɔ yeɛwo fa man ne. ¹¹ Ayematena dɔɔ be kyaa e gyanɲ deban kamase, mɔna man dɔɔ mɔɔ gyae maa kyaa e gyanɲ deban kamase ya. ¹² Mena keɲ ɔ be kyɛɛkee nun kei woli man ne, kei nawolo baa nyi ɔ te desina man fa me kewuu. ¹³ Ampan yaa mɛɛ yako ɲon e ke nyii nyiaa, tɛɛle kei dɔɔ yenan kamase keɲ baa kolosi Wurubuaɛ nombia kpaakpaa ɲan ne, baa yako alo kei nombii waa ayɛɛɲ kei na baa mo tɔɔse e.”

*Gyudase te sɛɛ nyi waa lese Yesu fa
Maake 14:10-11; Luka 22:3-6*

¹⁴ Kenan wole ne, ɔ kaseela kufu bala ban man ɲolo, ɲon beɛ baake e nyi Gyudase Isekarɔte ne, korowo gyu saese kegyiise ban gyanɲ. ¹⁵ Keɲte ɔ ke boɔse wo nyiaa, “Akpaa ma lese Yesu fa ɲon na, won te e ke fa man?” Botɔɔ te be tiranɔɔ fa e nyi dɛɛ fa neɲ kɔba wolom bia sao na kufu (30) Te be kala kɔba keɲ do e ɔ nyinmaa man. ¹⁶ Lee deban kenan te Gyudase fiasɛɛ ɔ ne gyae gbɛɛ keɲ waa mo lese Yesu fa wo.

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekelɛwee weenɛ ɲan

¹⁷ Nyeekelɛwee kedi wee gyanɲgbate keɲ bee di bodobodo keɲ tee be doo ke man ya ne, Yesu kaseela ban kɔɲawɔ ɔ gyanɲ kaa boɔse e nyiaa, “Aleɲ te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekelɛwee weenɛ kedi keɲ?” ¹⁸ Keɲte ɔ yako wo nyiaa, “E gyu baleɲ ɲolo gyanɲ Gyerusalem donɔ keɲ man na e kaa yako e nyiaa, ‘De Gbengyoo ɲon kpa ma deban keɲ te lii, te n dekanalan man te ɔ ne gyae nyi ɲon na daa ɔ kaseela ban kaa di nyeekelɛ weenɛ ɲan.’ ” ¹⁹ Keɲte ɔ kaseela ban gyuuwo ke yeɛ ɲgba mena keɲ ɔ be yako wo ne te be desina nyeekelɛ weenɛ ɲan see. ²⁰ Kelii balinɔɔ ne, Yesu na ɔ kaseela kufu bala ban gyuuwo ke kyaa weenɛ ɲan dedii man. ²¹ Ba ke kyaa bee dii ne Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako ɲon e ke nyii nyi, e man ɲolo waa lese man fa.” ²² Lee nombia ɲan ɔ be yako wo ne dɔɔ, dekokorokɔ kyara ɔ kaseela ban pou te be fiasɛɛ beɛ boɔse e dokolonɲ dokolonɲ nyiaa, “De gbengyoo, man yaa amote?” ²³ Keɲte Yesu tiranɔɔ fa wo nyiaa,

“Walan ɲon daa na e kyaa dɛɛ do nyinmaa nyefale dokolonɲ kei man ne, ɲon ne gyae la waa lese man fa.

²⁴ Man Deniwalan Bu ɲon maa yeɲ ɲgba mena keɲ Wurubuaɛ nombia aɲmarasenɲ see ne yako lee ma wose man ne,

mɔna ɲon waa lese man fa ne waa laako.

Nafɔ beɲ ta lola walan ɲonan ya na, dei.”

²⁵ Keɲte Gyudase ɲon waa kaa lese Yesu fa ne mɔ boɔse e nyiaa, “Me Gbengyoo, man yaa amote?” Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Mena yaa nyan gbagba yakowo ne.”

*Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekelɛwee dinaa weenɛ ɲan
Maake 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:23-25*

²⁶ Be kee dii ne, Yesu moo bodobodo te ɔ fanewɔ fa Wurubuaɛ karanɲ, te ɔ kara ke mo fa ɔ kaseela ban. Keɲte ɔ yako wo nyiaa, “E lɛɛ di, kei yena ma wosenaane keɲ.” ²⁷ Kenan wole te ɔ moo leenɔɔ keɲ te ɔ fanewɔ fa

Wurubuare karanj, te o moo ke fa o kaseela banj. Kenje o yako wo nyiaa “E popou e lee nyoo.” ²⁸ “Kei yena me fatabo kenj Wurubuare ba mo to non na o balan nookebakese ke njo. Kei yena fatabo kenj gyae ke kyeeke leki, na Wurubuare ka mo balan burum nombiakumee kyee wo.” ²⁹ Ampan yaa mee yako non nyi moo gyae maa tekaa nyoo solonj kei bela ya, kelii wee kenj daa na non dee nyoo solonj wole me kya Wurubuare gyoori kenj man.” ³⁰ Kenanj wole ne, be kpee noonej lese Wurubuare yele te ba leewo lanj oliifi bula kenj doo.

*Yesu keyako nyi Pita waa bee e
Maake 14:27-31; Luka 22:31-34; Gyon 13:36-38*

³¹ Kenje Yesu yako o kaseela banj nyiaa, “Gyen nelim kei ne e popou e ke yeu yela manj. Nawolo nyi Wurubuare yakowo o nombia anjarasenj see njan man lee ma wose man nyiaa, ‘Maa gyo namensekelere non lo, na o namense banj pou ke yaasee.’

³² Mona me fom lee yerj man na, maa kyanj non gbeye gyu Galelia taele man.” ³³ Kenje Pita yako e nyiaa, “Akpa be popou de yeu tina nenj yela koranj na, manj doo moo gyae maa tina nenj yela korakora ya.” ³⁴ Botoo te Yesu yako Pita nyiaa, “Ampan yaa mee yako nenj nyi gyen nelim kei pete kegyim kelo woya ne, nyanj ke bee betabotooro nyi n ba gyen man korakora ya.” ³⁵ Kenje Pita tiranoo fa e nyiaa, “Akpa nyi ke yee yerj ke koranj na, moo gyae maa bee nenj korakora ya.” Te o kaseela akanj banj pou mo yakowo mena.

*Yesu kefane Gekyemane
Maake 14:32-42; Luka 22:39-46*

³⁶ Kenanj wole ne, Yesu na o kaseela banj gyuu yenanj daale kenj bee baake botoo nyi Gekyemane ne. Kenje o yako wo nyiaa, “E kyaa kebo, mee gyu siaman me kaa fane maa kooj.” ³⁷ Kenje o moo Pita na Sebideo bia bala banj kpu na o wose. Botoo te dekokorokoo kyanja e kenj nyi o bee gyen mena kenj waa yee o wose ya. ³⁸ Kenje o yako wo nyiaa, “Dekokorokoo te kyanj man gbaa kenj nyi ne gyae ka ko manj. E kyaa kebo na e ka deke.” ³⁹ Botoo te Yesu tuuwoo gyu siaman kyomii te o tisiwo bunj wulunju o nyee te o fanewo fa Wurubuare nyiaa, “Taata, akpa nyi gyae ke de na, yela mena kayeyee kei ke lanj me doo. Mona na manj kegyaebii ya. Yee kpene kenj nyanj gbagba ne gyae.” ⁴⁰ Yesu ka bese kooj o kaseela banj gyen ne, o kaa naawoo nyi ba te doo dosorooj. Kenje o boose Pita nyiaa, “Mena doo e te tale deke debanj dokolonj kooj kenj nyi e be doo yee?” ⁴¹ Kenje o besewo yako wo nyiaa, “E deke na e ke fane, na e be nyinj ka gyoo kekeeseke man ya. Nawolo nyi ma gyenj nyi e konoo man na e ne gyae e ke yee ma kegyaebii, mona e wosenaane betanj mena doj kenanj ya.”

⁴² Kenje Yesu besewo lee o kaseela banj gyanj bolate gyu ke fane nyiaa, “Taata, nyi be gyae ke de nyi mena kayeyee kei ka lee me doo ya ne, kenanj na yee nyanj gbagba n kegyaebii” ⁴³ Yesu ka bese kooj ne, o kaa naawoo nyi o kaseela banj see be dokoe, nawolo nyi dosorooj doo be siaman. ⁴⁴ Kenje o besewo lee be gyanj gyu o kaa fane botoorote. Te o fanewo yako nombii dokolonj kenj ke bela. ⁴⁵ Kenje o besewo kooj o kaseela banj gyanj te o kaa boose wo nyiaa, “E see e doo e ne feefo? E kee, debanj kenj te lii. Be ta lese manj Deniwalanj Bu non do balan kumee nyinjmaa man. ⁴⁶ E koro dee gyu, e kee walanj non waa lese manj fa ne te tunj daa tanj.”

*Ba kekyan Yesu**Maake 14:43-50; Luka 22:47-53; Gyɔn 18:3-12*

⁴⁷ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi ne, ɔ kaseela kufu bala ban man nolo non beɛ baake e nyi Gyudase ne kaa leewɔ botɔɔ. Non na balan dikpii ken bɔɔ lee saese kegyiise na donɔɔ kegyiise gyan ne kɔnala. Na be man baale dana yoosilase na akpokpose. ⁴⁸ Gyudase non waa kaa lese Yesu fa ne tan wulaa yako balan ban nyiaa, "Walan non maa kaa pukaa e ne, non yena walan non ε ne gyae ne. ε kyan e." ⁴⁹ Mena dɔɔ Gyudase tɛwɔ teen gyu Yesu gyan te ɔ baake e nyi "De Gbengyoo, te ɔ pukaa e doo e noɔ." ⁵⁰ Kenɛte Yesu yako e nyiaa, "Me gyoo, yee kpene ken dɔɔ n be kɔn kebo ne." Botɔɔ te balan ban kaa tɔɔ Yesu do te be kyan e. ⁵¹ Botɔɔ te Yesu kaseela ban man nolo lese ɔ yoosila, te ɔ moowɔ kara saese pou kegyia non tobaale denjele lese ke lo. ⁵² Kenɛte Yesu yako ɔ kaseele non nyiaa, "Mo n yoosila ken do ke bɔɔlee man. Nawolo nyi walan kamase non ɔ ne wɔn yoosila na, waa yen bo yoosila noɔman. ⁵³ N ba gyen nyi maa tale sola me kya na waa yela ɔ kpilala kakporɔkakporɔse ka lee adido kɔn debokeiman kaa yoo lee man yee? ⁵⁴ Mɔna akpaa me yee mena na, sena te Wurubuare nombia anmarasen see nan ne yako nyi, kaboena nyi mena nombia ken dɛkɔn ne, gyae ke yee ampan." ⁵⁵ Kenɛte Yesu bɔɔse balan dikpii ken bɔɔ kɔn be kaa kyan e ne nyiaa, "Me yee walan kam e te ε moo yoosilase na akpokpose ε ne kɔn ε kaa kyan man? Wee kamase na mee kyaa Wurubuare osom deni dinaa man wola non Wurubuare nombia, mɔna ε te kyan man ya. ⁵⁶ Mɔna ken pou kɔnɛ mena na nombia nan Wurubuare akpenkpengyɔra be nmarase see ne ke kɔn mena." Botɔɔ te ɔ kaseela ban pou korowɔ yeu tina e yela.

*Be ka mo Yesu gyu kegyiise siaman**Maake 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Gyɔn 18:13-14, 19-24*

⁵⁷ Balan ban bɔɔ kyan Yesu ne moo e gyu saese pou kegyia Kaifase dekanalan man, botɔɔ ken mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise pou be gyanee ne. ⁵⁸ Pita sila Yesu wole wole mense kelii saese kegyia non dekanalan man. ɔ gyooowɔ ke man te ɔ gyuuwɔ ke kyaa tewulɛ ban bee gyee dekanalan ken ne gyan, na waa naa kpene gyae ke kɔn Yesu dɔɔ. ⁵⁹ Saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban pou bɔɔ gyanee botɔɔ ne, ne gyae nombii ken baa mo gyakaa Yesu dɔɔ na baa nyin gbɛɛ ko e. ⁶⁰ Balan burum kɔnawɔ kaa kerɛɛ Yesu noɔse, mɔna be te nyin nombiikum ken baa mo gyakaa ɔ dɔɔ ya. Wole wole na te baala bala baale kɔnawɔ kaa yako nyi, ⁶¹ "De nyiiwɔ balee kei yakowɔ nyi 'Waa tale tekerii Wurubuare osom deni dinaa kei lo, na waa mo weeya atooro ma ke bela.' " ⁶² Botɔɔ te saese kegyia non korowɔ sen te ɔ bɔɔse Yesu nyiaa, "Nombia nan be mo gyakaa n dɔɔ ne, n be tale tira ne noɔ yee?" ⁶³ Mɔna Yesu te gyuuu ɔ noɔ ya. Kenɛte saese kegyia non yako Yesu nyiaa, "Ma te keɛ Wurubuare non ɔ kyaa kekpaakekpa ne nae fa nen, akpaa nyan yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kɔn, non ɔ yee Wurubuare bu dokolon koon non e na, yako daa" ⁶⁴ Kenɛte Yesu tiranɔ fa e nyiaa, "Ken yaa n yakowɔ ne. Mɔna mee yako ε popou ε ke nyii nyiaa, wee daale ne ε kena man Deniwalan Bu non kyaa Wurubuare don pou gbengyoo non dunolon dɔɔ, na ε ka bese naa man na me ta lee noma man addo mee kɔn."

⁶⁵ Saese kegyia non ke nyii nombia ken ne, ɔ kyan ɔ kegba tirii (Ken nawolo nyi nombia nan ta wee e gbaa) te ɔ yakowɔ nyiaa, "ɔ te kolosi mmusuo nombia! Won nombii yaa dɛ gyae dɛ tekaa nyii kpu bela? Nene emɛ gbagba ε nyii mmusuo nombia nan ɔ be kolosi ne. ⁶⁶ Sena

yeŋa ya agyueŋ lee nombia keŋa man?" Keŋte be tiranɔɔ nyi, "Ɔ kaboena yeŋ." ⁶⁷ Keŋte be tɔɔ nɔɔlonse woli ɔ siagbɛɛ te be takee e akɔtase. Baale mɔ ŋmerɛe e ɔ lakaase man, ⁶⁸ te be yako e nyiaa "Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Kristo, wola daa ŋon ɔ be gyɔ neŋ."

Pita keɛɛ Yesu

Maake 14:66-72; Luka 22:56-62; Gyɔn 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Deban kenan na Pita kyaa dekpɛŋalan keŋ man. Keŋte saese kegyia ŋon alebu ŋolo kɔŋawɔ ɔ gyan kaa yako e nyiaa, "Nyan mɔ n kpue na Yesu ŋon ɔ ba lee Galelia tɛɛle man nɛ." ⁷⁰ Keŋte Pita lɛɛ aŋmaaren balan ban pou siaman botɔɔ nyiaa, "Mɔɔ gyeŋ nombia ŋan n ne yako nɛ man korakora ya." ⁷¹ Te ɔ leewɔ gyu dekpɛŋalan keŋ denanɔɔ man. Botɔɔ te alebubii ŋolo mɔ besewɔ naa e te ɔ yako ɔ tebia ban be kyaa botɔɔ nɛ nyiaa, "Balee kei mɔ kpue na Yesu ŋon ɔ ba lee Nasarete donɔɔ man nɛ." ⁷² Keŋte Pita besewɔ lɛɛ aŋmaaren te ɔ kaŋa ntam nyiaa, "Mɔɔ gyeŋ balee kei korakora ya." ⁷³ Te kyare ya nɛ, balan ban be kyaa botɔɔ nɛ kɔŋawɔ Pita gyan kaa yako e nyiaa, "Kei dɔɔ ke yeɛ ampan ke kaen nyi nyan mɔ n kpue na balee kei. N kekolosi koran nawolo nyi n yeɛ be man ŋolo e." ⁷⁴ Botɔɔ te Pita fiasɛɛ ɔ ne falaa ɔ wose te ɔ kaŋa ntam nyiaa, "Mɔɔ gyeŋ balee kei korakora ya." Debokenan man te kegyim lɔɔ woya. ⁷⁵ Keŋte Pita tɔɔse nombia ŋan Yesu be yako e nyiaa, "Pete kegyim ke lɔ woya na, nyan ke bɛɛ betabotooro nyi n ba gyeŋ man ya" nɛ. Te Pita leewɔ debɔɔman ke kyan ɔ nyee wii.

27

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyan

Maake 15:1; Luka 23:1; Gyɔn 18:28

¹ Tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban gyanɛwɔ te be yakowɔ sɛɛ dɔŋa nyi baa ko Yesu. ² Mena dɔɔ be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato ŋon ɔ seŋɛɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man nɛ nyinmaa man.

Gyudase yeŋ

Kpilala 1:18-19

³ Gyudase ŋon ɔ ba lese Yesu fa kena nyi be te bu Yesu fɔɔ nyi baa ko e nɛ, takaa e nideli te ɔ kyɛɛkee wa agyueŋ. Mena dɔɔ ɔ besena kɔba keŋ ɔ be lɛɛ Yesu nyeeman nɛ gyina kegyiise ban. ⁴ Keŋte ɔ yako wɔ nyiaa, "Ma te yeɛ nombiakumɛɛ ŋgba mɔɔ lese walan ŋon dukum kamase be doo ɔ man ya fa ŋon nɛ." Te kegyiise ban mɔ tiranɔɔ fa e nyiaa, daa be famɛnɛ na ŋenan ya. Ne yeɛ nyan gbagba n nombia ŋa. ⁵ Botɔɔ te Gyudase fuŋa kɔba keŋ lɔ wɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man, te ɔ gyuuwɔ kado ɔ wose ŋmelen. ⁶ Keŋte saese kegyiise ban tɔɔsee kɔba ŋan te be yakowɔ nyiaa, "Da mmaraa bɛɛ fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ mo kɔba kei kyakale na do ɔsom deni kɔba man ya. Nawolo nyi kɔba keŋ dana ayimɛɛ." ⁷ Keŋte kegyiise ban moo ba nyeeya ban na dɔŋa te be sɛɛwɔ nyi, baa mo kɔba kenan ke lɛɛ tɛɛle saabuse maare ŋolo gyan, na baa kyaa wuu ŋɔɔla botɔɔ. ⁸ Mena dɔɔ kaa lii nan gyeŋ nɛ, bɛɛ baake tɛɛle kenan bo nyi fatabo tɛɛle. ⁹ Keŋa pou yela Wurubuare nombia ŋan ɔ be tɛɛ ɔ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Gyeremia dɔɔ yako see nɛ kɔŋawɔ mena. Ɔ yakowo nyiaa, "Ba moo kɔba wolom bia sao na kufu 30 ŋan ŋe yeɛ koya keŋ Iseraetena be dii ɔ nyeeman nɛ,

10 ke lee teele saabuse maare gyan ngba mena kenj de Gbenjyoo Wurubuare ba wola man ne.”

*Be kamo Yesu gyu Pilato gyan
Maake 15:2-5; Luka 23:3; Gyɔn 18:33-38*

11 Kenje ba mo Yesu kaa senj Pilato non o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne siaman. Te Pilato boose e nyiaa, “Nyan yena Gyudatena gyoo non?” Te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Kenj yaa n yakowo ne.” 12 Mona debarj kenj saese kegyiise na donoo kegyiise ba mo nombia gyakaa Yesu doo ne, o te gyuusuu o noo ya. 13 Botoo te Pilato boose Yesu nyiaa, “Nombia burum kenja bee mo gyakaa n doo ne, n bee nyii yee?” 14 Mona Yesu bee o te gyuusuu o noo yako nombii dokolonj koonj gba ya. Nombii kei doo Pilato noo nideli.

*Be kalese Yesu fa yerj
Maake 15:5-15; Luka 23:13-25; Gyɔn 18:39-19:6*

15 Gyudatena nyeekelee wee kedi wee kamase ne, kaboeni nyi Pilato non o senje Romantena gyoo dinaa nawoo man ne, waa tina balan banj booo kyam to deni ne man dokolonj, non balan bananj gbagba ne gyae ne yela fa wo. 16 Mena debarj kenanj na Barabase non o yee nombiakumeyeere e, te balan pou be nyii o nombia ne doo deni man. 17 Balanj dikpii kenj ke konj kaa yilaa ne Pilato boose wo nyiaa, “Balan bala kewoo man na be man wonji te e ne gyae nyi maa tina yela fa non. Barabase yaa Yesu non bee baake e nyi Kristo ne?” 18 Nawolo nyi na Pilato gyen nyi, kenj balan banj ne kola Yesu doo te ba lese e fa. 19 Pilato kekyaa o ne di nombia nan ne, o weele kpilawoo kaa yako e nyiaa, “Lese n nyinmaase lee mena walan non nombiikum kamase be doo o man ya ne nombia man. Nawolo nyi nelim me doosi doseje njaale lee o wose man na, yee manj gyakolonj te me naa diyem nideli.”

20 Mona Wurubuare saese kegyiise na kegyiise akanj banj feefuwo do balan dikpii kenj nyi, baa sola Pilato na waa tina Barabase yela na baa ko Yesu. 21 Kenje Pilato besewoo boose balan banj nyiaa, “Balan bala kewoo man na, be man wonji te e ne gyae nyi maa tina e yela?” Te be tiranoo fa nyiaa, “Tina Barabase yela fa daa.” 22 Kenje Pilato besewoo boose wo nyiaa, “Kenanj na sena te maa yee Yesu non bee baake nyi Kristo ne?” Botoo te be popou yakowo nyi, “Yela baa gyo e sakaa opanjanj doo.” 23 Kenje Pilato boose wo nyiaa, “Wonj dukum te o yewoo?” Mona be see bee fae yeesa nedonj nyiaa, “Yela baa gyo e sakaa opanjanj doo.”

24 Pilato kena nyi balan banj noowoya na kela e te o be gyae waa tale yee kolo lee Yesu wose man ya ne, o kyee lonj faafu o nyinmaase balanj dikpii kenj siaman te o yako wo nyiaa, “Manj nyinmaa be doo balee kei yerj man korakora ya. Ke yee emee gbagba e nombia na.” 25 Kenje balan banj pou seewoo yako nyiaa, “Dejele kewonj kenj gyae ke konj lee o kako wose man ne, deekonj daa na de bia doo.” 26 Mena doo Pilato tinaa Barabase yela fa wo, te o yela ba nmereee Yesu dambiise te o moo e fa yoonootena banj nyi baa gyu ke gyo e sakaa opanjanj doo.

*Be kekulu Yesu
Mateo 27:27-32*

27 Kenje Pilato yoonootena banj moo Yesu gyu non Pilato dekpanalanj man, te be baake yoonootena akanj banj pou kaa gyanee kilisi Yesu. 28 Be kyanja o kegbase kpee te ba moo kegba yayam wurikyim daale ngba nan Romantena gyoonen na doo ne do e. 29 Kenje ba moo soose loo gyooro

kototɔɔ wuu e, te ba moo gbutu do e ɔ dunolun nyinmaa man na bæe bun ɔ siaman kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo nyan na ke yeɛ. N nyee dɛɛ wolose." ³⁰ Be tɔɔ nɔɔlonse woli e, te be lɛɔ ɔ gbutu kenj mo nmerɛe e ɔ nyee man. ³¹ Be ke kulu e tanj nɛ, te ba kpɛe kegba yayam kenj bɔɔ mo do nɛ te ba moo nɔn gbagba wui abɔɔ do e. Te ba moo lee be kaa gyɔ e sakaa ɔpanɔanɔ dɔɔ.

Ba kegyɔ Yesu ɔpanɔanɔ dɔɔ

Maake 15:21-32; Luka 23:26-43; Gyɔn 19:17-27

³² Be ka lee debɔɔ man bæe gyu nɛ, te be gyanɛe na balee nɔlo nɔn ɔ ba lee Kirene te bæe baake e nyi Simɔn nɛ. Kenjɛ ba nɛre e nyi waa lɛɛ Yesu ɔpanɔanɔ kenj seele. ³³ Kenjɛ be gyuuwɔ ka gyoo botɔɔ kenj bæe baake nyi "Golgata," kenj nawolo nyi Nyeepookoo dɛɛ nɛ. ³⁴ Botɔɔ te ba moo tee njanjɛ daale mo kyakale na solonj fa Yesu nyi waa nyɔɔ. Mɔna ɔ ke daa ke kɛɛ nɛ te ɔ bɛɛwɔ nyi ɔ be nyɔɔ ya. ³⁵ Ba ke gyɔ e sakaa ɔpanɔanɔ dɔɔ nɛ, te be kpɛɛɛ ɔ kegbase bunji te be lɔɔ boe nɛ dɔɔ na baa naa kenj walanj kamase waa nyin. ³⁶ Kenanj wɔle nɛ, te be kyaawɔ botɔɔ bæe deke e. ³⁷ Kenjɛ be nmarase nombii kenj dɔɔ bɔɔ gyɔ e ɔpanɔanɔ dɔɔ nɛ mataa ɔ nyee gbɛɛ nyiaa,

"KEI YENA YESU, GYUDATENA GYOO NON."

³⁸ Botɔɔ te be gyɔɔ nɛɛɛlatena bala baale sakaa ɔpanɔaase dɔɔ kpu na Yesu. Nɔlo sakaa ɔ dunolun dɔɔ te nɔlo mɔ sakaa ɔ demena dɔɔ.

³⁹ Na balanj banj bæe lam botɔɔ nɛ na tee e na bæe kpiisi ba nyeeya, ⁴⁰ na bæe yako e nyiaa, "Nyanj nɔn n kpa n ke tekerii Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj na n ka mo weeya atooro ma ke nɛ, lɛɛ n wose na dɛɛ kɛɛ. Akpaa nyanj yena Wurubuare bu nɔn na, lɛɛ n wose na n ke tisi lee ɔpanɔanɔ kenj dɔɔ." ⁴¹ Mena mɔ te saese kegyiise na mmaraa wolala na donɔɔ kegyiise banj mɔ kulu e nyiaa, ⁴² "ɔ ne lɛɛ balanj nyee, mɔna ɔ be tale lɛɛ nɔn gbagba wose ya. Ngba n kpa nyanj yena Iseraetena gyoo nɔn, tisi lee danj kenj dɔɔ na dɛɛ lɛɛ nenj di. ⁴³ ɔ na mo ɔ wose lɔ Wurubuare dɔɔ te ɔ ne yako nyi, 'Nɔn yena Wurubuare bu. Akpaa Wurubuare ne gyae e na, ɛ yela dɛɛ kɛɛ nyi waa lɛɛ e.' " ⁴⁴ Mena mɔ te nombiakumɛɛyɛɛra banj bɔɔ gyɔɔ wɔ sakaa ɔpanɔaase dɔɔ kpu na e nɛ mɔ kulu e.

Yesu yɛn

Maake 15:33-41; Luka 23:44-49; Gyɔn 19:28-30

⁴⁵ Lee weese kasɛn dɛɛ kelii ɔ ke gɛɛse nɛ, ditɛntɛɛ kaa lɛɛ tɛɛle kenj dɔɔ pou. ⁴⁶ Debanj kenanj nɛ, te Yesu fae yeesa kenkenj nyiaa, "Eli, Eli lama sabatani?" Kenj nawolo nyi, "Me Wurubuare me Wurubuare, weera te n lese n sia yela manj?" ⁴⁷ Balanj banj ba senjɛɛ botɔɔ ke nyii mena nɛ be yakowɔ nyiaa, "ɛ nyii, ɔ ne baake Elaegya." ⁴⁸ Debokenanj man te be man nɔlo yeuwɔ ka mo kolo ngba kokyaa kenj gyae ke tale lɛɛ lonj nɛ do solonj denyanɛsa daale man, te ɔ moo ke tooso na danj te ɔ gynaa ke adido fa Yesu nyi waa nyɔɔ. ⁴⁹ Kenjɛ balanj akanj banj yakowɔ nyiaa, "ɛ yela dɛɛ kɛɛ nyi Elaegya waa kɔn kaa lɛɛ e?" ⁵⁰ Kenjɛ Yesu besewɔ fae yeesa kenkenj te ɔ kara weesi.

⁵¹ Kekɔn mena nɛ, kanyanj kenj bɔɔ mo kpase Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man nɛ bɛɛsewɔ kyɛɛkyɛɛ ala lee adido kaa lii ka mokɔɔ man. Tɛɛle wosiwɔ, te boya dinaana mɔ yɛɛɛwɔ. ⁵² Yebɔɔse gyuuuwɔ te Wurubuare gyuuusu ɔ balanj banj be gbɛenenj tenɛɛ ɔ siaman te bɔɔ yekee nɛ, man balanj burum lee ba yebɔɔse man. ⁵³ Yesu kefonj lee yɛn man nɛ,

Wurubuare balan ban bɔɔ fonji lee ba yebɔɔse man ne, gyuu Gyerusalem donɔɔ man ka lese ba wose wola balan burum.

⁵⁴ Romantena yoonɔɔtena siamante non na ban ba senɛe beɛ gyee Yesu ne kena tɛle kewosi na gyakolon nombia non be yee pou ne, ba wose yɛna wɔ te be yakowɔ nyiaa, “Balee kei yena Wurubuare bu non ampan.”

⁵⁵ Na ala burum baale mɔ senɛe yenan botɔɔ lemlen beɛ kee. Be wulaa be silana Yesu leenan Galelia donɔɔ man beɛ kee ɔ dɔɔ. ⁵⁶ Ala benan man baale yena Mɛere non ɔ ba lee Magedala ne, na Gyemisi na Gyosefo be naa Mɛere, na Sebedeo bia ban be naa.

Yesu kewuu

Maake 15:42-47; Luka 23:50-56; Gyɔn 19:38-42

⁵⁷ Kelii balinɔɔ ne kobate non beɛ baake e nyi Gyosefo, non ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man ne konjawɔ botɔɔ. Na non mɔ yee Yesu silala ban man non e. ⁵⁸ ɔ gyuu Pilato gyan ka sola e nyi waa fa e gbɛe na waa mo Yesu woo non ke wuu. Kenɛe Pilato sɛɛwɔ nyi baa moo Yesu woo non fa e.

⁵⁹ Kenɛe Gyosefo moo woo non, te ɔ moo akaraleɛ wole wole daale milii e.

⁶⁰ Te ɔ moo e ke wuu boe bɔɔ wole ken non Gyosefo gbagba be kare see ɔ wose ne man. Kenɛe ɔ biliji boe dinaa daale tɔ yebɔɔ ken nɔɔ te ɔ lanjawɔ.

⁶¹ Na Mɛere non ɔ ba lee Magedala ne, na Mɛere balate non banɛe botɔɔ be sia tee na yebɔɔ ken.

⁶² Tɛe kena ken ke yee Gyudatena keɛɛfowee ke ne, Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena ban gyuuwɔ ke gyanɛe Pilato dekanalan man.

⁶³ Kenɛe ba yako Pilato nyiaa, “Kegyia deɛ tɔɔse nyi Yesu dekarate non ke kyaa ken ne ɔ yakowɔ nyiaa, weeya atoorote wole na waa fon lee yer man.

⁶⁴ Mena dɔɔ yela be kaa deke yebɔɔ ken na baa gyee ke nideli kelii weeya atoorote ken. Na mena ya na ɔ kaseela ban baa yo gyu ke nɛmɛle e lese na baa yako nyi, ɔ fonɛe lee yer man. Na mena ya na, dekara alate kei gyae ka kela gyanɛba te ken.”

⁶⁵ Kenɛe Pilato yako wɔ nyiaa, e lese emɛe gbagba e balan na baa gyu ka deke yebɔɔ ken nideli fa non ngba mena ken baa tale ne. ⁶⁶ Mena dɔɔ be gyuuwɔ ke desina yebɔɔ ken tɔ nideli ken nyi non na non be tale tɛese boe ken lee ke nɔɔ man ya. Kenɛe ba lese balan nyi baa gyee yebɔɔ ken nideli.

28

Yesu kefon lee yer man

Maake 16:1-10; Luka 24:1-12; Gyɔn 20:1-10

¹ Gyudatena keɛɛfowee wole tɛe kena nebo nebo fuu ne, Mɛere non ɔ ba lee Magedala na Mɛere balate non korowɔ gyu botɔɔ ken bɔɔ wuu Yesu ne.

² Deban kenan ne tɛele wosiwɔ nawolo nyi de Gbengyoo Wurubuare kpilale te tisi lee adido kon kaa biliji boe ken see yenan, te ɔ tisiwɔ kyaa ke dɔɔ.

³ Na Wurubuare kpilale non ne nɛlakɛe ngba oga kenmaale ne, te ɔ kegba woloseɛ futututu ngba akaraleɛ ne. ⁴ Balan ban beɛ deke yebɔɔ ken kena Wurubuare kpilale non ne, gyakolon gyoo wɔ nideli te be dɔɔwɔ ba senɛe botɔɔ ngba woya ne.

⁵ Kenɛe Wurubuare kpilale non yako ala ban nyiaa, “E na yee ya, ma gyan nyi Yesu non bɔɔ gyɔɔ sakaa ɔpanɛan dɔɔ ne yaa e ne keo. ⁶ ɔ be kyaa kebo ya. ɔ te fom lee woya man ngba mena ken ɔ be yako see ne. E kon kaa kee ɔ dedo man, ⁷ na e ke ta bilenbilen ke yako ɔ kaseela ban nyiaa ‘ɔ te fom lee woya man te ɔ te kyan non gbɛe ɔ ne gyu Galelia tɛle man. Botɔɔ te e kena e. Kei yena nombii ken me dana maa yako non.’ ”

⁸ Kenje ala ban moo gyakolon yeu lee yebɔ ken gyan. Mɔna yee wɔ gyon te be yeuwɔ gyu be kaa yako ɔ kaseela ban. ⁹ Karatete dokolon te Yesu gyanee na ala ban te ɔ doo wɔ nɔɔ nyiaa, “Wurubuare waa fa non wosefereɗ.” Kenje ala ban tuuwɔ benaa e te be tisiwɔ bun kyan ɔ nawɔ som e. ¹⁰ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “E na yee ya, e gyu ke yako me tebia ban nyiaa, baa gyu Galelia tɛele man. Botɔ te baa naa man.”

¹¹ Deban ken ala ban ne gyuu ne, yoonɔɔtena ban bee gyee yebɔ ken ne man baale gyuuwɔ donɔ man ke yako Wurubuare saese kegyiise kpene kamase ken be kon ne. ¹² Botɔ te Wurubuare saese kegyiise na donɔ kegyiise ban gyanee wɔ, te be bakewɔ te be faa yoonɔɔtena ban bee deke yebɔ ken ne kɔba burum daale, ¹³ na baa yako nyi nelim ba ke doo na, te Yesu kaseela ban konawɔ kaa nmɛele ɔ woo non. ¹⁴ Te be yako wɔ nyi akpaa Pilato de nyii nombia ken na, daa dee gyu kekolosi na e na dee lese non lee nombia man. ¹⁵ Mena dɔɔ yoonɔɔtena ban lee kɔba ken te be gyuuwɔ ke yee ngba mena ken kegyiise ban be yako wɔ ne. Mena nombia ken te yaasee Gyudatena tɛele man kaa lii na gyen.

Tom dinaa ken Yesu ba ma do ɔ kaseela nyijmaa man

Maake 16:14-18; Luka 24:47-49

¹⁶ Mena dɔɔ Yesu kaseela kufu daale akan ban gyuuwɔ Galelia tɛele man, te be gyuu bula ken dɔɔ Yesu ba wola wɔ nyi baa gyu ne. ¹⁷ Botɔ te Yesu ka lese ɔ wose wola wɔ te be bunawɔ som e, mɔna be man baale te lee di ya. ¹⁸ Kenje Yesu tuuwɔ benaa wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Wurubuare te fa man don adido na tɛele kei pou dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ e gyu tɛele kei pou dɔɔ na e kaa wola balan na baa bese me kaseela. E sɔ wɔ Wurubuare lon lee Wurubuare kya non na ɔ Bu non na ɔ Felin non yele man. ²⁰ Na e ka wola wɔ na baa di kpene kamase ken mɔɔ faree non ne dɔɔ. Te mɛe yako non e ke nyii nyiaa, me kpue na non deban kamase kelii tɛele kei ɔto.”

Nombia kpaakpaa njan Maake be nmarase ne Maake

Gyon Wurubuaɛ loɲsɔɔre njon ke desina gbɛɛ fa Yesu kekɔɲ
Mateo 3:1-12; Luka 3:1-8; Gyon 1:19-28

¹ Wurubuaɛ bu Yesu Kristo nombia kpaakpaa njan kewalanɲ yaa.
² Wurubuaɛ kpila tobaale njon bɛɛ baake nyi Gyon ne nyi waa kyanɲ Yesu gbɛɛ kɔɲ, nɲgba mena keɲ Wurubuaɛ dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre njon bɛɛ baake e nyi Yesaya be yako Wurubuaɛ nombia anmarasenɲ see njan man ne. ɔ yakowɔ nyiaa,

“Kɛɛ! Mee kpila me kpilale na waa ta n siaman.
Njon ne gyae la waa desina n gbɛɛnenɲ see neɲ.”

³ Wurubuaɛ dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre Yesaya besewɔ yako Gyon wose man nombia Wurubuaɛ nombia anmarasenɲ see njan man bela nyiaa,
“Njolo ne fae yeesa depampaa dinaa keɲ man nyiaa,
‘E desina de Gbenɲgyoo gbɛɛnaa,
na e ke yela ɔ gbɛɛnenɲ pou ka tenee.’ ”

⁴ Mena dɔɔ kɔɲawɔ ampanɲ nyiaa, Gyon njon ɔ ne sɔ balanɲ Wurubuaɛ loɲ ne kyaawɔ depampaa dinaa keɲ man. Na ɔ ne kolosi fa balanɲ nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnenɲ kumɛɛ man na baa kɔɲ Wurubuaɛ gyanɲ, na baa sɔ wɔ Wurubuaɛ loɲ na Wurubuaɛ ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ.

⁵ Mena dɔɔ balanɲ burum leewɔ Gyudia tɛɛlese pou man, na Gyerusalem donɔɔ man gyu ketɔɛɛ be nombiakumɛɛ njan bɛɛ yɛɛ ne fa Gyon, te ɔ sɔ wɔ Wurubuaɛ loɲ Gyɔɔdan boo man. ⁶ Na kurumɔɔ tɔne te ba moowɔ nɲara Gyon kegba, te wonembu tɔne te ɔ moowɔ yɛɛ abɔsɔɔ kpanɲ ɔ tenɲa man. Akpataana na teebɔɔ yɛna ɔ weenɛɛ njan ɔ ne dii. ⁷ Kenɲte Gyon yako balanɲ banɲ nyiaa, “Walanɲ njolo dɔɲ me wɔɛ ɔ ne kɔɲ keɲ ɔ kela manɲ. Manɲ tekaboena nyi maa bunɲ booli ɔtenate nkyokota nmeesenɲ gba ya. ⁸ Manɲ dɔɔ loɲ te manɲ dana mɛɛ sɔ njon Wurubuaɛ loɲ, mona akpaa njon de kɔɲ na Wurubuaɛ felinɲ te waa mo sɔ njon Wurubuaɛ loɲ.”

Yesu Wurubuaɛ loɲkɛsɔ
Mateo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-4

⁹ Gyon kɛɛ sɔ balanɲ Wurubuaɛ loɲ ne, te Yesu leewɔ Nasarete donɔɔ keɲ ke kyaa Galelia tɛɛle man ne kɔɲ, te Gyon sɔɔ e Wurubuaɛ loɲ Gyɔɔdan boo man. ¹⁰ Yesu ka mo waa lee loɲ keɲ man ne, karatete dokolonɲ te ɔ naawɔ na adido ta toro, te Wurubuaɛ felinɲ njon moo duwulɲ dinɔɔ tisi lee adido kaa gyakaa ɔ dɔɔ. ¹¹ Botɔɔ te be nyii woya nɲaale kolosiwɔ lee adido yako nyiaa, “Nyanɲ yena me bu njon mɛɛ gyae lee me konɔɔ man, te n na gyoo me sia nideli.”

¹² Debokenanɲ man te Wurubuaɛ felinɲ njon yela Yesu gyuuwɔ depampaa dinaa daale man. ¹³ Yesu kyaawɔ depampaa kenanɲ man weeya sɔɲola (40). ɔ kekyaa botɔɔ ne, te ɔbɔnsam kɔɲawɔ kaa kɛɛse e kɛɛse e kina. Na Yesu kyae nɲale man wonembia man, te Wurubuaɛ kpilala leewɔ adido kɔɲ kaa kɛɛ ɔ dɔɔ.

Yesu kebaake ɔ kaseela gyanɲgba nyibanɲ
Mateo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11

¹⁴ Te di weeya ala ya te be kyanɔ Gyɔn tɔ deni. Ba ke kyan e tɔ deni wole nɛ, Yesu kɔɲawɔ Galelia tɛle dɔɔ ɔ ne kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ɲan fa balan nyiaa, ¹⁵ “Deban ken te lii, te Wurubuare gyoori ken mo ta benaa. E kyɛkee lee e gbɛnen kumɛ man kɔɲ Wurubuare gyan, na e ke lɛ nombia kpaakpaa ɲan di!”

¹⁶ Ken te Yesu gyuuwɔ ka mo Galelia boo nɔɔman. Botɔɔ te ɔ naa Simɔn na ɔ naabu Anderiase na bɛe lo asawuse boo ken man, nawolo nyi be yɛe kpɛe kyanarawɔ. ¹⁷ Ken te Yesu yako wɔ nyiaa, “E kaa sila man, na maa yela e ke yilaa balan fa man ɲgba mena ken e ne kyan kpɛe nɛ.” ¹⁸ Debokenan man te be tinaa ba asawuse ɲan yela, te be kaa sila Yesu. ¹⁹ ɔ ke gyu ɔ siaman kyomii nɛ, ɔ naa Sebedeo bia Gyemisi na ɔ naabu Gyɔn na be doo ba degbele man bee desina ba asawuse. ²⁰ Debokenan man te Yesu baake wɔ, te be tinaa be kya Sebedeo na be paasetena ban pou yela degbele ken man te be kaa sila Yesu.

Yesu kegegi felɲkum lee balee ɲolo man

Luka 4:31-37

²¹ Ken te be gyuuwɔ Kapanum donɔɔ man. Te Gyudatena kefeɛfowee kelii nɛ, Yesu gyuuwɔ bo ɔsom deni man ɔ kaa wola wɔ Wurubuare nombia. ²² Yesu kawola ken doo balan ban pou nɔɔ. Nawolo nyi ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ wola ɲgba walaɲ ɲon ɔ dana don ɲombia ɲan ɔ na wolo nɛ dɔɔ nɛ. ɔ kawola ken te yɛe ɲgba Gyudatena mmaraa wolala ban nɛ ya. ²³ Deban kenan na balee ɲolo kyaa bo ɔsom deni man botɔɔ ken felɲkum doo ɔ man. Karatete dokolon te ɔ fae yeesa kenken nyiaa, ²⁴ “Nyan Yesu Nasarete baale, won yaa n ne gyae de gyan? N kɔɲae n kaa wɔlɛ daa? Ma gyen nen nyi nyan yena Wurubuare walaɲ ɲon ayimeɛ be doo n man ya nɛ.”

²⁵ Botɔɔ te Yesu faree felɲkum ken nyiaa, “Wu n nɔɔ, na n ka lee ɔ man.”

²⁶ Ken te felɲkum ken wosi balee ɲon nideli, te ke fae yeesa kenken te ka leewɔ ɔ man lan. ²⁷ Nombii kei doo balan ban pou nɔɔ te be boose donɔɔ nyiaa, “Won nombii yaa? Kawola wole? ɔ dana don felɲkumɛ dɔɔ, ken nyi ɔ ne kolosi fa ɲa na ɲee nyii ɔ dei.” ²⁸ Mena dɔɔ Yesu wose man nombia yaaseewɔ gyu Galelia tɛle man na ka yenaase pou.

Yesu kekyɔ balan burum kaweeɛ

Mateo 8:14-17; Luka 4:38-41

²⁹ Be ka lee bo ɔsom deni ken man pe, te ban na Gyemisi na Gyɔn gyuuwɔ Simɔn na Anderiase dɛɛ. ³⁰ Be ke gyu na Simɔn wa awu doo ɔ na wee kpanalan, ken te be yako Yesu. ³¹ Botɔɔ te Yesu gyuuwɔ alo ɲon gyan, te ɔ kyanɔ e ɔ nyinmaa man gate e kyaase. Debokenan man te alo ɲon kawee ken tanawɔ, te ɔ keɛ be dɔɔ.

³² Mena wee kenan balinɔɔ weese kagyoo nɛ, balan moo be kaweesetena na ban pou felɲkumɛ doo be man nɛ kɔɲ Yesu gyan. ³³ Ken te donɔɔ ken man balan pou kɔɲawɔ kaa wuu dekpandalan ken denanɔɔ man. ³⁴ Te Yesu kyɔɔ balan burum be kaweeɛ kpookpoo pou. ɔ gege felɲkumɛ burum mo lee balan man ken ɔ te fa ɲa gbɛe nyi ɲe dee kolosi ya, nawolo nyi ɲa gyeɲ walaɲ ɲon dinɔɔ Yesu yɛɛ.

Yesu kekolosi Wurubuare nombia Galelia tɛle man

Luka 4:42-44

³⁵ Ke tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, Yesu karatɛewɔ lee dekpandalan man gyu yenan daale ken botɔɔ yɛɛ yididi nɛ, te ɔ ke fanewɔ fa Wurubuare. ³⁶ Ken te Simɔn na ɔ tebia ban gyuuwɔ bɛɛ keo e. ³⁷ Ba kena e nɛ te be yako e nyiaa,

“Balan ban pou ne keo neŋ.” ³⁸ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E yela dee gyu donooŋe njan ne kyaa siaman ne man, na me kaa kolosi Wurubuare nombia njan botoo mo. Nawolo nyi keŋ doo te me koŋawo teeŋe kei doo.” ³⁹ Mena doo o teeŋo kila Galeŋia teeŋe pou doo, te o kolosi Wurubuare nombia njan fa wo bo osom denee man pou, te o gegi felinjkumee lee balan man.

Yesu kekyo akuntunte nolo kawee

Mateo 8:1-4; Luka 5:12-16

⁴⁰ Te akuntunte nolo kaa bunawo o doona doo Yesu nawootee waase e nyiaa, “Me Gbengyoo, akpaa n ne gyae na n ke tale kyoo man me kawee kei.” ⁴¹ Botoo ne, o nombia yee Yesu waranase te o moo o nyinmaa gyakaa o doo yako e nyiaa, “Mee gyae, n kawee dee tan.” ⁴² Debokenan man te o kawee keŋ tanawo, te o nyina o wose. ⁴³ Pe Yesu ke lo balee njan gbese ne, o faree e nideli nyiaa, ⁴⁴ “Kee nyi walan na walan na nyii kpene keŋ be koŋ ne ya. Mona mo n wose gyu kawola Wurubuare sae njan, na n keto kedeesa aboo njan de naana Mosesi ba wolo nyi yaa to ne. Kei gyae ke yela walan kamase kena nyi n kawee keŋ te tan.” ⁴⁵ Mona balee njan ka lee deboo man pe te o gyoo nombia njan dekpemkeŋ kegyo, te walan kamase nyiiwo. Lee mena doo Yesu te tale gyoo donoo kamase man na balan kena e ya. O ne gyu bo ke kyaa donoo keŋ nooman, botoo keŋ balan be gyae baa naa e ya ne. Mo keŋ koran na, balan na lee yenan kamase koŋ o gyan.

2

Yesu kekyo otakase nolo kawee

Mateo 9:1-8; Luka 5:17-26

¹ Weeya akalansee njaale wole ne, Yesu besewo gyu Kapanum donoo man te balan nyiiwo nyi o te koŋ dee. ² Kenŋe balan burum kaa wuuwo botoo, keŋ nyi nae dasenae be doo ya. Mena doo gbese be doo keŋ nolo waa mo gyoo dekanalan keŋ man gba ya. Te Yesu kolosi Wurubuare nombia fa wo. ³ Kenŋe balan banaara baale seele otakase nolo bese koŋ Yesu gyan. ⁴ Keŋ balan boe doo be te nyin gbese mo e ta denanoo man ya. Mena doo ba gyeŋa deni keŋ man Yesu kyaa ne nyee doo te be wolee yenan daale, te be tisinaa kaweeŋe njan na o dofoŋon keŋ pou deede see Yesu siaman. ⁵ Yesu kena mena keŋ balan ban be lee e di ne, o yako kaweeŋe njan nyiaa, “Me bu, me ta mo n nombiakumee kyee neŋ.” ⁶ Botoo te Gyudatena mmaraa wolala ban be kyaa botoo ne yakowo ba nyeeŋa man nyiaa, ⁷ “Weera doo te balee kei ne kolosi mena? O te kolosi mmusuo nombia. Lee Wurubuare wole na, amote kyaa la keŋ waa tale mo dukum kyee?” ⁸ Debokenan man te Yesu gyeŋa kpene keŋ bese gyueŋ ne te o yako wo nyiaa, “Woj doo te e na gyueŋ keŋa e nyeeŋa man?” ⁹ Nombia keŋa man wonŋi woela na keyako fa otakase njan? ‘Me ta mo n dukum kyee neŋ,’ yaa ‘Koro seŋ na n ka mo n dofoŋon na n ke ta?’ ¹⁰ Mona mee gyae e ka gyeŋ nyi, Man Deniwalan Bu dana donŋ teeŋe kei doo nyi maa mo dukum kyee.” Mena doo o yako kaweeŋe njan nyiaa, ¹¹ “Koro seŋ. Gate n dofoŋon, na n ke ta gyu n dee.” ¹² Debokenan man te kaweeŋe njan korowo seŋ o nawoo doo, te o gate o dofoŋon keŋ doo o doo ne, te o leewo lan o dee balan ban pou siaman. Nombia keŋa doo balan ban pou doo te ba lese Wurubuare yele yako nyiaa, “Da te naa ta mena nombia keŋa dinoo see ya.”

Yesu ke baake Lewi

Mateo 9:9-13; Luka 5:27-32

¹³ Kenan̄ wole te Yesu besewō gyu Galelia boo n̄ooman, te balan̄ burum k̄on̄awō ō gyan̄ te ō wola w̄o Wurubuar̄e nombia. ¹⁴ Ō ke ta ō ne lam n̄e, ō naa Alfeose bu Lewi n̄on ō ȳe lempool̄eere e n̄e, na ō kyaa ō lempoo del̄e man. Te Yesu yako e nyiaa, “Sila man̄.” Ken̄te Lewi korowō sila e.

¹⁵ Kenan̄ wole n̄e, Lewi baake Yesu na ō kaseela ban̄ gyu ō d̄e be kaa di. Lempool̄eera na nombiakum̄eeȳera burum sila Yesu na ō kaseela ban̄ gyu botoo, te ban̄ na w̄o pou ke diiw̄o bom. ¹⁶ Gyudatena mmaraa wolala ban̄ boo lee Farasiitena dikpii ken̄ man kena ngba Yesu ne dii bom na lempool̄eera na nombiakum̄eeȳera n̄e be boose ō kaseela ban̄ nyiaa, “Weera d̄oo te Yesu ne dii bom na lempool̄eera na nombiakum̄eeȳera?” ¹⁷ Yesu kenyii mena n̄e te ō yako w̄o nyiaa, “Kaweasetena te kaboena nyi baa kȳo w̄o kawee. Balan̄ ban̄ boo na wee ya n̄e, d̄oo boo ne hia kawee kekȳo ya. Ma te k̄on̄ nyi me kaa baake balan̄ ban̄ be gb̄eenēn̄ wulaa ten̄e Wurubuar̄e siaman̄ n̄e ya. M̄ona me k̄on̄ae na me kaa baake balan̄ ban̄ be ȳe nombiakum̄eeȳerawō n̄e.”

Ba ke boose Yesu n̄ookebake nombia
Mateo 9:14-17; Luka 5:33-39

¹⁸ Wee daale balan̄ baale naawō na Gyon̄ Wurubuar̄e lōns̄ore silala na Farasiitena ne bake be n̄oo. Ken̄te be boose Yesu nyiaa, “Weera d̄oo te Gyon̄ Wurubuar̄e lōns̄ore silala na Farasiitena ne bake be n̄oo, te nyan̄ wui k̄ewō d̄oo boo ne bake be n̄oo ya?” ¹⁹ Botoo te Yesu tiran̄oo fa w̄o nyiaa, “Sena te balan̄ ban̄ be kyaa alow̄olet̄e n̄e baa tale bake be n̄oo ken̄ alow̄ole baale kyaa be gyan̄? Alow̄ole baale nyīna ō kyaa be gyan̄ n̄e, boo gyae baa tale bake be n̄oo ya. ²⁰ M̄ona deban̄ daale gyae kek̄on̄ ken̄ baa mo alow̄ole baale n̄on lee be gyan̄. Mena wee kenan̄ man te baa bake be n̄oo. ²¹ N̄olo b̄e kara kanyan̄ wole mo taa kakyen̄gbelaa ken̄ ba yem n̄e boo ya. Akpaa ō ȳe mena n̄e, kanyan̄ wole ken̄ gyae ke tao kakyen̄gbelaa ken̄ wolose ke boo ken̄ ȳe ke dinaa. ²² Mena mo te n̄olo b̄e mo solon̄ wole do wonembu t̄one ogele bene man ya. Akpaa ō ȳe mena na solon̄ ken̄ gyae ke tao t̄one ken̄ lii, na solon̄ ken̄ na wonembu t̄one ogele ken̄ pou ke w̄ol̄e. B̄e mo solon̄ wole bo do wonembu t̄one ogele wole man.”

Yesu kawola lee kefeefowee wose man
Mateo 12:1-8; Luka 6:1-5

²³ Kelii Gyudatena kefeefowee n̄e, Yesu na ō kaseela ban̄ gyuuwō ka mo w̄o daale man. Na weenēe n̄an̄ sen̄e w̄o kenan̄ man n̄e ȳe ngba kefaa n̄e. Ken̄te ba kpera n̄aale posaa b̄e tao. ²⁴ Ken̄te Farasiitena boose Yesu nyiaa, “Weera te n̄ kaseela ban̄ ne ȳe kpene ken̄ d̄e kole n̄e da kefeefowee?” ²⁵ Botoo te Yesu tiran̄oo fa w̄o nyiaa, “E te kala ta lee Wurubuar̄e t̄one ken̄ man kpene ken̄ de naana Defidi be ȳe deban̄ ken̄ tanam be kyan̄ n̄on na ō tebia, te ba wose be kyan̄ w̄o n̄e yee? ²⁶ Deban̄ ken̄ Abiata ȳe Wurubuar̄e sae keygia e n̄e, de naana Defidi gyoowō Wurubuar̄e osom deni dinaa ken̄ man, te ō dii bodobodo ken̄ boo mo deesi fa Wurubuar̄e ken̄ n̄olo be dana gb̄e waa di ke kpu na Wurubuar̄e saese ya n̄e. Ken̄te ō moo n̄aale mo fa ō tebia ban̄ be kpūe na e n̄e, te ban̄ mo diiw̄o.” ²⁷ Te Yesu torowō yako w̄o nyiaa, “Wurubuar̄e ȳe kefeefowee bo fa walan̄. Ō te ȳe walan̄ fa kefeefowee ya. ²⁸ Mena d̄oo man̄ Deniwalan̄ Bu n̄on yena kefeefowee ken̄ gba Gbengyoo.”

3

Yesu kekyo baam dayenasate nolo kawee

Mateo 12:9-14; Luka 6:6-11

¹ Wee daale Yesu besewo gyu Gyudatena osom deni man. O ke gyu ne, na baam dayenasate nolo kyaa botoo. ² Na balan ban baale na deke Yesu nyi waa kyo balee non kawee ba kefeefowee ken, na baa nyin mo nombia gyakaa o doo. ³ Kenje Yesu yako baam dayenasate non nyiaa, "Lee kaa sen siaman kebo." ⁴ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Wonj te da mmaraa ne fa gbEE nyi dEE yeE kefeefowee? Da mmaraa ne fa daa gbEE nyi dEE yeE kolo kpaakpaa yaa dEE yeE kolo kum? DEE lee walan nyee yaa, dee yela waa yenj?" Botoo na, nolo te tale gyuuu o noo ya. ⁵ Te Yesu keE wo pou gyanee ban man, te takaa e nideli lee ba denjele donj ken doo. Kenje o yako kawee non nyiaa, "Tenee n baam." Botoo te balee non tenee o baam ken, te kawee ken tanjawo te o baam ken yeE donj. ⁶ Mena doo Farasiitena na Herode silala leewo be kaa bake mena ken baa mo ko Yesu.

Balan burum kesila Yesu

Mateo 12:15-16; Luka 6:17-19

⁷ Kenanj wole te Yesu na o kaseela ban wonja ba wose lee botoo gyu Galelia boo nooman, te balan burum ban boo lee Galelia ne sila e gyu botoo. ⁸ Be ke nyii kpena ken o ne yeE ne, balan burum leewo Gyerusalem na Idumia donoose na teele ken ke kyaa Gyoodan boo dingyin ne, na donoose nan be kilisi Tae na Sidon ne man konj o gyanj. ⁹ Balan ban booron doo o yako o kaseela ban nyi baa gyae degbele fa e, na balan ban be nyinj to e do ya. ¹⁰ Nawolo nyi o te kyo balan burum kawee, mena doo ban be seE be dana kawee ne te kaa wuu o doo kenj beE gyae baa mo be nyinmaese tina e. ¹¹ Te akpaa balan ban felinkum doo be man ne de naa e na, beE bunji o nawootEE na beE fae yeesa nyiaa, "Nyan yena WurubuaE bu non." ¹² Kenje Yesu faree wo nyi, be na yela balan ka gyen walan non dinoo o yeE ya.

Yesu ka lese o kpilala kufu bala ban

Mateo 10:1-4; Luka 6:12-16

¹³ Kenje Yesu gyenja bula daale, te o baake balan ban o ne gyae ne te be kaa yilaawo o gyanj. ¹⁴ Te o lese balan ban man baala kufu bala, te o baake wo o kpilala nyi baa kpu na e na waa kpilii wo na baa ta yako WurubuaE nombia nan. ¹⁵ Na waa fa wo donj na baa gberaa felinkumEE lee balan man. ¹⁶ Baala kufu bala ban Yesu ba lese ne yela yaa, Simon te o doo e yele nyi Pita, na ¹⁷ Sebedeo bu Gyemisi na o naabu Gyon, te o besewo do wo yela nyi Boanegesi. Yele kei nawolo nyi beE yeE nombia bo yakaa yakaa na donj ngba oga kefae ne, ¹⁸ na Anderiase na Filipino na Batolomeo na Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Tadeose na Kaanan baale Simon non o ne gyae o balan nideli ne, ¹⁹ na Gyudase Isekarote non o ba lese Yesu fa ne.

Yesu na Belisebu

Mateo 12:25-29; Luka 11:17-22

²⁰ Yesu ka lese o kpilala ban tanj ne te o gyuuwo o dEE. Kenje balan burum konjawo kaa wuu o doo, kenj non na o kaseela beE nyinj gbEE baa di weeneE panpanj gba ya. ²¹ O lonjtona kenyii mena ne be gyuuwo be kaa kyanj e gyu dEE, nawolo nyi na balan ban kpa o nyee ne woleE. ²² Botoo te Gyudatena mmaraa wolala ban boo lee Gyerusalem donoo man konj botoo

ne yakowɔ nyiaa, “Feliŋkumεε pou gyoo ñon bæe baake e nyi Belisebu ne doola Yesu man. Ñon faa na e donj te ɔ na mo gberaa feliŋkumεε lee balan man ne.” ²³ Kenje Yesu baake balan ban kɔŋ ɔ gyan yako wɔ aduya man nyiaa, “Sena te ɔbonsam waa tale gegi ɔ wose? ²⁴ Akpaa tεεle daale man balan de kpase ba wose bee yoo na donja ne, tεεle kenaj be gyae ke senj ya. ²⁵ Mena mo te akpaa dekpajalan daale man balan de kpase ba wose bee yoo na donja ne, dekpajalan kenaj mo be gyae ke tale senj ya. ²⁶ Te akpaa ɔbonsam na ɔ tewulεε de kpase ba wose kpookpoo te ba koro senj tia donja na, ɔ be gyae waa tale senj ya. Na ɔ gyoori kenj ɔto kenaj.” ²⁷ Kenje Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, ñolo be tale gyu donje ñolo dεε na ɔ kaa mo ɔ kolo, kenj nyi ɔ te di donje ñon dɔɔ ya. Nyi akpaa ɔ di donje ñon dɔɔ te ɔ bake e see ne, kenaj na waa tale kuu wa abɔɔ pou. ²⁸ Mεε yako ñon anokoare baa ε ke nyii nyiaa, Wurubuare waa tale mo balan pou nombiakumεε na mmusuo nombia ñan bæe yεε ne kyεε wɔ. ²⁹ Mona walan ñon waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare felinj ñon ne, ɔ be gyae waa mo kyεε ɔtenate korakora ya. Nawolo nyi walan ñonanj te yεε nombiakumεε ñan ñe doo kekpaakekpaa. ³⁰ Kenj dɔɔ te Yesu be yako nombia kenja yena nyiaa, na balan ne yako nyi feliŋkum doo la ɔ man.

Yesu ɔ naa na ɔ naabia

Mateo 12:46-50; Luka 8:19-21

³¹ Kenje Yesu ɔ naa na ɔ naabia kɔŋawɔ kaa senj debɔɔman kpila nyi baa baake e fa wɔ. ³² Na balan burum kyaa kilisi e te be yako e nyiaa, “Kεε, n naa na n naabia senjeε debɔɔman bæe gyae nenj.” ³³ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Bomɔ yena me naa na me naabia?” ³⁴ Kenje ɔ kεε ban be kyaa kilisi e ne gyanje te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kεε, me naa na me naabia yena kεwɔ. ³⁵ Walan kamase ñon ɔ ne yεε Wurubuare kegyaebii ne, ñon yena me naabu na me deesi na me naa.”

4

Yesu kegyɔ dudu lee wɔɔfarale ñolo wose man

Mateo 13:1-17; Luka 8:4-10

¹ Wee daale Yesu besewɔ ɔ na wola Wurubuare nombia Galelia boo ñoɔman. Te mena kenj balan burum be kaa wuu ɔ dɔɔ dɔɔ ne, ɔ gyoowɔ ke kyaa degbele man gyu lonj kenj dɔɔ na balan akan ban pou senjeε dekenjenj dɔɔ. ² Botɔɔ te ɔ wola wɔ nombia aduya man. ³ Te ɔ yako wɔ nyiaa, “E tei kebo, wɔɔfarale ñolo gyuuwɔ ke ñmatee abɔɔbia ñgba amɔla ne ɔ wɔɔman. ⁴ ɔ kεε ñmatee ña ne, ñaale yalawɔ gbεenenjbia ñan doo wɔɔ kenj man ne man, te gyebuse kaa tɔɔsee ña di. ⁵ Ñaale mo yalawɔ kpananjse dɔɔ te ñe tuuwɔ, mɔna tεεle ta boo botɔɔ ya. ⁶ Mena dɔɔ ɔga kaa senjawo na te ña botowɔ. Te kenj ñe te nyinj lila burum dɔɔ ya ne, ñe popou yekeewo. ⁷ Bia ñan ñaale mo yalawɔ kpalamse man te ñe tuuwɔ, te kpalamse ñan mo tuuwɔ milii ña. Mena dɔɔ ñe te nyinj ña wose se bia ya. ⁸ Abɔɔbia ñan ñaale mo yalawɔ tεεle kpaakpaa dɔɔ te ñe tuuwɔ bee, te ña see bia burum. Ñaale see bia sao na kufu (30), te ñaale mo see bia sɔŋotooro (60), te ñaale mo see bia sɔŋononj (100).” ⁹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Ñon ɔ dana denjela waa nyii na, waa tei nideli.” ¹⁰ Keka Yesu waagenj ne, ɔ kaseela kufu bala ban na balan banj be kyaa botɔɔ kpu na wɔ ne yako e nyi waa wola wɔ dudu kenj aseε. ¹¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Emεε dɔɔ Wurubuare ta toro ya agyuenje na ε ka gyenj nombia

ɲan weesɛɛ lee ɔ gyoori keɲ wose man. Mɔna balan baɲ baɔ kpuɛ na ɲon ya ne dɔɔ, aduya man te baa kolosi fa wɔ, ¹² na ke yela, 'Baa kɛɔ kɛɔ mɔna baɔ gyae baa naa kolo ya, te baa tei tei mɔna baɔ gyae baa nyii nombia ɲenanɲ man ya.

Na mena ya ne,

baa kyɛɛkee lee be gbɛenɛɲ kumɛɛ man, na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ.' "

Yesu kalese dudu keɲ asɛɛ

Mateo 13:18-23; Luka 8:11-15

¹³ Keɲte Yesu yako wɔ nyiaa, "Akpaɛ ɛ bee nyii dudu kei asɛɛ ya na, sena te ɛ ke yɛɛ na ɛ ke nyii aduya akanɲ man? ¹⁴ Abɔɔbia ɲan wɔɔfarale ɲon be ɲmatee ne senɛɛ fa Wurubuare nombia ɲan. ¹⁵ Balan baale yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale wɔɔ keɲ gbɛenɛɲbia man nɛ. Be nyii Wurubuare nombia ɲan pɛ, na ɔbɔnsam te kɔɲ kaa lese ɲa lee be konɔɔse man. ¹⁶ Balan baale mo yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale kpananɲe dɔɔ nɛ. Be nyii Wurubuare nombia ɲan na, bɛɛ lɛɛ ɲa na gyon debokenanɲ man. ¹⁷ Mɔna keɲ Wurubuare nombia ɲan te nyiɲ lila be man dɔɔ ya nɛ, baɔ ne tale seɲ keɲkeɲ kelii ɔto ya. Mena dɔɔ akpaɛ de kɔɲ nyi Wurubuare nombia ɲan dɔɔ te bɛɛ naase wɔ diyem na, be ta bese be wɔle bilerɲ. ¹⁸ Balan baale mo yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale kpalamse man nɛ. Bee nyii Wurubuare nombia ɲan, ¹⁹ mɔna akpaɛ tɛɛle kei dɔɔ nombia na kɔba kegyae bein, na tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ akanɲ ɲan kegyae da gyoo be man nɛ, na bee yele baa bee Kristo man ya. ²⁰ Balan baale mo yɛɛ ɲgba bia ɲan be yale tɛɛle kpaakpaɛ dɔɔ nɛ. Bee nyii Wurubuare nombia ɲan te bɛɛ lɛɛ ɲa do konɔɔ kpaakpaɛ man, te bɛɛ tela ɲa nideli te bɛɛ yɛɛ kakyen di ɲe dɔɔ. Mena dɔɔ nombia ɲan ne yele bɛɛ yɛɛ abɔɔ kpaakpaɛ ɲgba ɲan ɲɔɔ se bia sao na kufu (30) na sɔɲotooro (60), na sɔɲononɲ (100), nɛ."

Yesu kegyɔ dudu lee kanea wose man

Mateo 5:15; Luka 8:16-18

²¹ Keɲte Yesu yako wɔ nyiaa, "Nolo bɛɛ kyanɲee kanea na waa mo kolo wuu ke dɔɔ yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mɔna ɔ na mo ke bo gyakaa kolo dɔɔ adido. ²² Nawolo nyi kolo ba weesɛɛ keɲ be gyae ka lee debɔɔ ya, te kolo mo be wue keɲ nyi be gyae ka lee debɔɔ ya. ²³ Walaɲ ɲon ɔ dana denjele anenyiin dei nɛ, waa see denjele na waa tei." ²⁴ Keɲte Yesu yako wɔ bela nyiaa, "ɛ kɛɛ ɛ wose nideli lee nombia ɲan ɛ ne nyii nɛ man. Nawolo nyi kpene keɲ n mo yɛɛ n dɔɔ nɛ, keɲ ke te Wurubuare mo waa mo yɛɛ neɲ, te waa yɛɛ neɲ gba kela mena keɲ n ba mo yɛɛ n dɔɔ nɛ. ²⁵ Nyiɲ ɲon n dana kolo na Wurubuare waa kpu neɲ na n ke nyiɲ kpu. Te nyiɲ ɲon n be dana kolo ya na, kyomii keɲ n na gyuenɲ nyi n dana koranɲ nɛ, Wurubuare waa lɛo ke lee n nyiɲmaa man."

Wɔɔman kolo kabee dudu

²⁶ Yesu besewɔ gyɔ dudu fa wɔ nyiaa, "Wurubuare gyoori keɲ yɛɛ ɲgba mena keɲ walaɲ ne ɲmatee abɔɔbia ɲaale ɲgba amɔla ɔ wɔɔman nɛ. ²⁷ Nelim na ka weese ɔ doo te ɔ fom na abɔɔbia ɲan ne tuu na ɲɛɛ bee, mɔna ɲon gbagba ba gyenɲ mena keɲ ne yɛɛ pɛte ɲɛɛ bee ya. ²⁸ Tɛɛle keɲ gbagba ne yele la te bia ɲan ne tuu. Ne tangbɛɛ yɛɛ faarenɲe na te fulu, pɛte kaa yɛɛ bia. ²⁹ Amɔla bia ɲan de yɛɛ pɛ, na wɔɔte ɲon ta mo ɔ sakawa gyu ke kara ɲa, nawolo nyi amɔla ɲan kekara debanɲ te lii."

Danjii keŋ bɛɛ baake ke nyi Mastade nɛ dudu

Mateo 13:31-32, 34; Luka 13:18-19

³⁰ Yesu besewo boose wo nyiaa, “Won te dɛɛ mo Wurubuarɛ gyoori keŋ maa na? Yaa dudu won ti te dɛɛ gyɔ na dɛɛ mo lese ke man? ³¹ Wurubuarɛ gyoori keŋ yɛɛ nɔba danjii peperee daale keŋ bɛɛ baake nyi Mastade nɛ. Wɔɔ man abɔɔ njan bee duu pou nɛ, danjii kei yɛna nɛ man kemaasa. ³² Mɔna nyi akpaa be duu ke nɛ, kɛɛ bee bese kolo dinaa kela daasebia akan njan pou, keŋ nyi gyebuse ne kɔŋ kaa loo ba asaase do ke tombia man.”

³³ Aduya burum nɔba kei dinɔɔ nɛ te Yesu moowo kolosi Wurubuarɛ nombia fa balan ban, nɔba mena keŋ baa tale nyii nɛ man nideli nɛ. ³⁴ ɔ te kolosi nombii yakaa fa wo keŋ ɔ te gyɔ dudu ya. Mɔ nyi akpaa de ka njon na ɔ kaseela ban baagen nɛ, ɔ na lese aduya njan pou man wola wo.

Yesu keyokɔse felin epɔ dɔɔ

Mateo 8:23-27; Luka 8:22-25

³⁵ Mena wee kenan balinɔɔ nɛ, Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “ɛ yela dɛɛ tonj gyu boo keŋ dingyin.” ³⁶ Ken te tinaa balan dikpii keŋ yela, te njon na ɔ kaseela ban gyoowo degbele man te be lanawo. Na agbelese njaale mo silana wo. ³⁷ Be kee gyu na te felin dinaa daale korowo ne gyɔɔ, te gyɔɔ lon do degbele keŋ man te ke yela ke munu. ³⁸ Deban kenan na Yesu te doo dosoron degbele keŋ wole mo ɔ nyee gyakaa keputu dɔɔ. Ken te ɔ kaseela ban ke gyusu e boose e nyiaa, “De Gbenjyoo, n be famenɛ nɔba dɛɛ gyae dee munu yee?” ³⁹ Botɔɔ te Yesu korowo te ɔ fae felin keŋ te ɔ yako lon keŋ nyiaa, “Yɛɛ yididi!” Ken te felin keŋ tinaa kegyɔ yela, te lon keŋ mo yɛɛwo yididi. ⁴⁰ Ken te Yesu boose ɔ kaseela ban nyiaa, “Won dɔɔ te ɛ dana gyakolon mena? ɛ sɛɛ ɛ te lɛɛ ta man di yee?” ⁴¹ Gyakolon kyanja ɔ kaseela ban te be boose donja nyiaa, “Walan won ti yaa kei, te felin na lon gba ne nyii ɔ dei nɛ?”

5

Yesu keyoɔ walan njon felinkumɛɛ doo ɔ man nɛ

Mateo 8:28-34; Luka 8:26-39

¹ Kenan wole te Yesu na ɔ kaseela ban tonja boo keŋ gyu Gerasenetena tɛɛle man. ² Yesu ka lee degbele keŋ man pɛ te balee nolo njon felinkum doo ɔ man nɛ, leewo amusee man kɔŋ kaa gyanɛe na e. ³ Na mena balee njonan kyae amusee man botɔɔ, te nolo na nolo bɛɛ tekaa tale kyan e do agbaraagbaraa bela ya. ⁴ Nawolo nyi nafa bɛɛ mo agbaraagbaraa do e ɔ nyinmaase na ɔ nawoɔ man, mɔna ɔ ne tirii nja pou leki. Te nolo be dana don keŋ waa tale yokose e ya. ⁵ Nelim na ka weese na ɔ don amusee man na bulase dɔɔ botɔɔ ɔ ne fae yeese, na ɔ na mo boya kɛɛɛ ɔ wose. ⁶ Balee njonan kena Yesu ne kɔŋ lemlɛn nɛ, te ɔ yeuwo ke bun ɔ siaman. ⁷⁻⁸ Botɔɔ te Yesu fae felinkum keŋ nyi waa lee balee njon man. Ken te balee njon fae yeese keŋkeŋ nyiaa, “Yesu, Wurubuarɛ Adidote Bu, won te n ne gyae me gyan? Mɛɛ mo Wurubuarɛ mɛɛ doo neŋ teree nyi, na naase man diyem ya.” ⁹ Te Yesu boose balee njon nyi, “N yele yɛna sena?” Te ɔ yako e nyi, “Ma yele yɛna dikpii, nawolo nyi da boe.” ¹⁰ Ken te balee njon wase Yesu agbaatee agbaatee nyi, ɔ na gegi felinkumɛɛ njan lee depun kenan man ya. ¹¹ Kekon mena na kekuiriise dikpii daale seŋɛɛ bula keŋ teŋa man bee dii. ¹² Ken te felinkumɛɛ njan doo Yesu teree nyi, “Waaseda, fa daa gbɛɛ na de kaa gyoo kekuiriise kɛwo man.” ¹³ Botɔɔ te Yesu sɛɛwo te ba leewo ka

gyoo kekuriise banj man. Kekuriise banj baa yee ngba kakponse ala ne, te be yeuwo tisi dekenken kyolonkyolon kenj gyu ka gyoo lonj man, te be popou munuwo.

14 Mena dɔɔ balan banj bɛɛ kɛɛ kekuriise banj dɔɔ ne yeuwo, te be gyuuwo ke yako kpene kenj be kɔn ne fa balan banj be kyaa donɔɔ kenj man ne na akuraase njan man pou. Kenje balan kɔnawɔ kaa kɛɛ kpene kenj be kɔn ne. 15 Mena dɔɔ te kyare ya te balan kɔnawɔ Yesu gyanj te be naa walan njon nafa felinkumɛɛ doo ɔ man ne banjɛɛ, na ɔ doona wa abɔɔ na ɔ ditenj kenj te tanj. Ba kena nyi balee njon ditenj te tanj ne, gyakolonj gyoo wɔ nideli. 16 Botɔɔ te balan banj bɔɔ naa kpene kenj be kɔn balee njon felinkumɛɛ doo ɔ man na kekuriise banj dɔɔ ne, yako nombia njan pou be kɔn ne fa balan akanj banj. 17 Kenje balan banj waase Yesu nyi waa lee be tɛɛle dɔɔ. 18 Yesu ka mo waa gyoo degbele man ne, balee njon ɔ be kyɔ e ne waase e nyi waa sila e. 19 Mɔna Yesu te sɛɛ ya te ɔ yako e nyiaa, “Ta gyu n dɛɛ, na n kaa yako n lonjtona kpene kenj n Gbenjgyoo be yee fa nen, na mena kenj ɔ be wii n waranjase ne.” 20 Mena dɔɔ balee njon lanawɔ, te ɔ gyuuwo donɔɔse kufu njan ne kyaa dupunj kenanj man ne ɔ ne yako kpene kenj Yesu be yee fa e ne. Te gyakolonj gyoo balan banj pou.

Yesu kegyuusu Gyariose bu alebubii nolo, na ɔ kekyɔ alo njon fatabo ne gyɔ e ne kawee

Mateo 9:18-26; Luka 8:40-56

21 Kenanj wole te Yesu besewɔ gyoo degbele man tonj boo kenj gyu dingyinj. Kenje balan burum kɔnawɔ kaa wuu ɔ dɔɔ boo nɔɔman botɔɔ. 22 Kenje Gyudatena ɔsom deni man kegyia njon bɛɛ baake e nyi Gyariose ne kɔnawɔ botɔɔ. ɔ kena Yesu ne, ɔ ke bunawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ, 23 te ɔ waase e nideli nyiaa, “Me bu alebubii ne gyae waa yenj. Kɔn na n kaa mo n nyinjmaa gyakaa ɔ dɔɔ na waa nyinj nyeedonj.” 24 Mena dɔɔ Yesu sila e lanj. Be kee gyu na balan burum silana wɔ, na bɛɛ soko e.

25 Na alo nolo kyaa kenj fatabo ne gyɔ e kulutoonenj kufu ala yaa. 26 ɔ te naa diyem nideli teenenjena nyinjmaa man, te ɔ wolɛɛ ɔ kɔba kenj pou ɔ dana ne nyi waa nyinj kawee kekyɔ. Mɔna ɔ kawee kenj na bese bo yee donj kpu. 27-28 Alo njon ke nyii Yesu wose man nombia ne, ɔ gyooowɔ balan banj man kaa sila Yesu te ɔ yakowɔ ɔ nyeeman nyiaa, “Akpaa me nyinj mo me nyinjmaa tina ɔ kegba koranj na, me kawee gyae ke tanj.” Kenje ɔ njereteketeɛ ɔ wose do balan banj man ka senj Yesu wole, te ɔ moo ɔ nyinjmaa tina ɔ kegba. 29 Karatete dokolonj te fatabo kenj ne gyɔ e ne karawɔ, te ɔ naawɔ ɔ wose man nyi ɔ kawee te tanj. 30 Debokenanj man te Yesu naawɔ nyi donj daale ta lee ɔ man. Kenje ɔ besenawɔ kɛɛ balan banj gyanjɛɛ te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Amɔte tinaa na ma kegba?” 31 Botɔɔ te ɔ kaseela banj yako e nyiaa, “Nyanj gbagba n naa mena kenj balan be wuu n dɔɔ, na n na bese bɔɔse nyi ‘Amɔte tinaa na manj?’ ” 32 Mɔna Yesu gyakaa ɔ ne keo nyi waa naa walan njon ɔ be tina ɔ kegba ne. 33 Alo njon kena mena kenj ɔ wose be yee e ne, ɔ moo gyakolonj na wose keseree kaa bunj Yesu nawɔɔtɛɛ te ɔ yako e kpene kenj be kɔn ne pou. 34 Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Me bu, n keɛɛ manj di dɔɔ te n nyinja kawee kekyɔ. Ta wosefɛɛrenj man, nawolo nyi n kaale kenj pou te tanj.”

35 Yesu ka senj botɔɔ ɔ ne kolosi ne, baale leewɔ Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose njon dɛɛ kaa yako e nyiaa, “N bu alebu njon ta yem. Weera te n ne naase de Gbenjgyoo njon diyem bela” 36 Mɔ Yesu ta mo balan banj nombia njan bɔɔ kaa yako njon ne yee kolo ya. Mena dɔɔ ɔ yako ɔsom

deni man kegyia non nyiaa, “Na yee ya, nyan lɛɛ man di.” ³⁷ Mena doo Yesu te yela nɔlo ke sila e kpu na Pita na Gyemisi, na Gyemisi ɔ naabu Gyɔn baagen ya. ³⁸ Be ka benaa Gyudatena osom deni man kegyia Gyariose non dɛɛ nɛ, Yesu nyiiwo na balan ne wii na bɛɛ fae yeesa kenken. ³⁹ Yesu ka gyoo dekpajalan ken man nɛ te ɔ boose balan ban nyiaa, “Weera te ε ne wii te ε ne fae yeesa? Bu non ta yɛna ta ya, ɔ doo dosoron bo.” ⁴⁰ Botoo te balan ban bonjo Yesu. Kenɛte ɔ gegi balan ban pou lee te ɔ moo bu non ɔ kya na ɔ naa, na ɔ kaseela batooro ban be silana e nɛ, te be gyuuwo deni ken man woo non doo nɛ. ⁴¹ Kenɛte ɔ kyanja bu non nyinmaa man te ɔ yako e nyiaa, “Talita kumi!” Kei nawolo nyi, “Aleubii, me kpa koro.” ⁴² Karatetee dokolon te alebu non korowo sen ɔ ne tɛɛ. Kenɛte gyakolon gyoo wo nideli. Na bu non te di kulutoonen kufu ala. ⁴³ Botoo te Yesu faree wo nideli nyi be na yeli walan na walan ke nyii nombii kei ya. Te ɔ yako wo nyi baa gyae kolo fa bu non ke di.

6

Ba ke bɛɛ Yesu Nasarɛte donoo man

Mateo 13:53-58; Luka 4:16-30

¹ Kenan wolɛ te Yesu na ɔ kaseela ban lee botoo gyu non gbagba ɔ dɛɛ. ² Gyudatena kefeefowee kelii nɛ, ɔ korowo gyu bo osom deni man ɔ na wola wo Wurubuare nombia. ɔ nombia nan ɔ na wolo nɛ doo balan ban pou noo te be boosewo nyiaa, “Alen yaa balee kei nyin aboo ken pou lee? Alen yaa ɔ nyin mena nyansa kei lee? Kɛɛ gyakolon nombia nan ɔ ne yɛɛ? ³ Na kapenta non yaa yee? Na ɔ naa yɛna Mɛɛɛ yee? Na ɔ naabia yɛna Gyemisi na Gyosefo na Simɔn na Gyuda yee? Na daa na ɔ desina kyaa la kebo yee?” Mena doo ba te lɛɛ e do ya. ⁴ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “Balan ne bu Wurubuare dekpɛnkɛngyooɛ yɛnan kamase, mona non gbagba ɔ donoo man balan, na ɔ lonɛtona na ɔ dekpajalanmantena bee buu na e ya.” ⁵ Mena doo Yesu te tale yɛɛ gyakolon nombia burum ɔ dɛɛ botoo ya. ɔ moo ɔ nyinmaa bo gyakaa balan kyomii baale bo doo, te ɔ kyoo wo be kaweesɛ. ⁶ Yesu wose yɛna e ngba mena ken ɔ balan gbagba te lɛɛ e di ya nɛ doo. Kenɛte ɔ leewo donoo ken man, ta kila akuraase nan man ɔ na wola wo Wurubuare nombia.

Yesu kekpila ɔ kaseela kufu bala ban

Mateo 10:5-15; Luka 9:1-6

⁷ Te Yesu baake ɔ kaseela kufu bala ban te ɔ kpilii wo bala bala. Te ɔ fa wo don ken baa mo di felinkumɛɛ doo. ⁸ Kenɛte ɔ yako wo nyiaa, “E na mo kolo tela kpu na ε gbutuse ya. E na mo weenɛɛ, yaa akpo yaa koba tela ya. ⁹ E do nkyokotase, mona ε na mo kegbase tela kpu ya. ¹⁰ E gyu donoo daale man te dekpajalan ken man be lɛɛ non nɛ, ε kyaa botoo kaboena ε ka mo lee donoo kenan man. ¹¹ Te akpaa ε gyu yɛnan daale te ba te lɛɛ non yaa be te nyii non ya nɛ, ε lee botoo na ε kpiisi ya nkyokotase anasa lo na ke di adanɛɛ tia wo nyi Wurubuare be gyae waa tina wo yela ya.” ¹² Mena doo be gyuuwo kekolosi Wurubuare nombia nan fa balan, nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man kon Wurubuare gyan. ¹³ Be gegi felinkumɛɛ burum lee balan man, te ba moo nun fee kaweesetena burum te ba wose yɛɛ wo don.

Gyɔn Wurubuare lonsoore yɛn

Mateo 14:1-12; Luka 9:9-13, 19-20

14 Abɔɔ ɲan pou Yesu be yee ne, yela ɔ yele yaasewo gyu yenan kamase te gyoo Herode mo nyiiwo. Be ke nyii Yesu yele ne, na baale kpa “Gyon Wurubuare loɲsoore ɲon ɔ ba yem ne yaa Wurubuare gyuuuwo lee yerɲ man, mena doo te ɔ nyiɲa doɲ ɔ ne yee gyakolonɲ nombia na nombia dinaana keɲa ne.” 15 Baale mo kpa, “Nɔn yena Wurubuare dekpɛɲkpɛɲgyɔɔre Elia,” te baale mo kpa “Ɔ yee gyanɲba Wurubuare akpɛɲkpɛɲgyɔɔra baɲ boɔ kyaa kaalan ne man ɲolo e.” 16 Gyoo Herode kenyii mena ne ɔ yakowo nyiaa, “Gyon ɲon moɔ kara ɔ nyee ne bese la foɲ ne!” 17-18 Nawolo nyi na Gyon gyakaa ɔ ne yako gyoo Herode nyi, “Gbɛe be doo nyi waa mo ɔ kegyia Filipino weele yala ɲgba mena keɲ ɔ be yee ne ya.” Mena doo gyoo Herode gbagba yela be kyanɲa Gyon te ba doo e agbaraagbaraase mo e keto deni. 19 Nombii kei doo Herodia mo Gyon do ɔ toɔ man, te ɔ gyae gbɛe keɲ waa mo ko e mɔna ɔ bɛɛ tale ya. 20 Nawolo nyi gyoo Herode gyeɲ nyi Gyon yee walanɲ ɲon ɔ gbɛeneɲ tenɛe Wurubuare siaman, te ɔ ta mo ɔ wose mo fa Wurubuare. Mena doo gyoo Herode na weese Gyon keɲ nyi nombiikum daale be yee e ya. Debaɲ kamase keɲ gyoo Herode de nyii Gyon noowoya na bɛɛ seɲ e nideli ya, mɔna ɔ ne gyae nyi waa tei e.

21 Keɲa pou wole ne, gbɛe kaa torowo fa Herodia. Nawolo nyi Gyoo Herode kee di ɔ kalolawee ne, ɔ baake ɔ kegyiise na ɔ yoonɔotena kegyiise na Galeliatena baɲ ba wose dana obuo ne, nyi be kaa di wee keɲ kyɔ e. 22 Ba ke gyanɲee keɲ ne, Herodia bu alebu koɲawɔ kaa soe te yee gyoo Herode na balan baɲ pou kyee. Botoo te gyoo Herode yako alebu ɲon nyiaa, “Yako maɲ kpene kamase keɲ n ne gyae, na maa fa neɲ.” 23 Keɲte gyoo Herode kaɲa ntam kpu fa bu ɲon nyiaa, “Kpene kamase keɲ n boose maɲ na maa fa neɲ. Akpaa me gyoori koranɲ te n ne gyae na, maa kpase ke man fa neɲ.” 24 Botoo te alebu ɲon leewɔ yenan gyu ke boose ɔ naa nyiaa, “Nna, wonɲ te maa boose?” Botoo te ɔ naa yako e nyiaa, “Yako nyi n ne gyae Gyon Wurubuare loɲsoore ɲon nyee.” 25 Debokenaɲ man te alebu ɲon barasewo gyu gyoo Herode gyanɲ ke yako e nyiaa, “Mɛɛ gyae n ke kara Gyon Wurubuare loɲsoore nyee do tasa tantanalanɲ man fa maɲ.” 26 Nombii kei takaa gyoo Herode nideli, mɔna ntam keɲ ɔ be kam ɲoola baɲ siaman doo ne, ɔ te tale bɛɛ ya. 27 Mena doo debokenaɲ man te ɔ kpila ɔ balan baɲ bɛɛ keɛɛ balan nyeeɲa ne man ɲolo nyi, waa gyu ke kara Gyon nyee kɔna e. Keɲte balee ɲon gyuu deni keɲ man Gyon doo ne ka lese e kara ɔ nyee. 28 Keɲte ɔ moo ke do tasa tantanalanɲ man kɔna gyoo Herode te ɔ moowo fa alebu ɲon, te ɲon mo moo ke fa ɔ naa. 29 Gyon kaseela baɲ kenyii ɔ yerɲ ne, be gyuuwo ka mo e ke wuu.

Yesu kefa balan kakpoɲse banon weeneɛ

Mateo 14:13-21; Luka 9:10-17; Gyon 6:1-14

30 Yesu kpilala kufu bala baɲ ɔ be kpilii ne besewo koɲ kaa yako e nombia ɲan pou boɔ yee, na ɲan pou boɔ wola balan ne. 31 Na mena keɲ balan na gyem tisi be doo beɲ doo ne, be te nyiɲ gbɛe baa di weeneɛ gba ya. Mena doo Yesu yako wo nyiaa, “E yela deɛ wonɲ da wose lee yenan gyu botoo keɲ balan be kyaa ya ne, na e kaa feɛfo.” 32 Keɲte ba gyooowo degbele man te be lanɲa botoo keɲ balan be kyaa ya ne. 33 Mo be kee gyu ne, balan burum naa wo te ba gyeɲawo nyi baɲ benaɲ. Mena doo balan leewo donooɔe ɲan man pou yeu gyu ka gyoo botoo keɲ bee gyu ne, peɲe Yesu na ɔ kaseela baɲ kaa gyooowo botoo. 34 Yesu ke tisi lee degbele keɲ man na ɔ kena balan burum baɲ ne, be nombia yee e waranase. Nawolo nyi na be yee ɲgba namense baɲ boɔ dana gbɛɲgyoo ya ne. Mena doo ɔ fiasɛɛ ɔ na wola wo

aboo burum. ³⁵ Mena deban kenan na te lii balinoo, mena doo o kaseela ban kɔnawo o gyan kaa yako e nyiaa, “Kebo yee nɔle nsana ke, te tee mo te yuu. ³⁶ Lo balan ban gbɛɛ na baa gyu donooɔse na akuraase nan na benaa ne man, na be kaa gyae kolo lee di.” ³⁷ Mo Yesu yako wo nyiaa, “Emɛɛ gbagba e gyae kolo fa wo na baa di.” Kenɛte be boose e nyiaa, “Da mo tomyɛere kulutoo dokolon koba lee weenɛɛ koran na, gyae ka yee balan burum kewo pou?” ³⁸ Botoo te Yesu mo boose wo nyiaa, “Bodobodose anmon te e dana? E gyu ke keɛ.” Be ke gyu ke keɛ ne te be kaa yako e nyiaa, “Bodobodose abilin anon na kpebia bala pe te de dana.” ³⁹ Kenɛte Yesu yako o kaseela ban nyi baa yela balan ban ke kyakee akpii akpii nɔlese nalan nan doo. ⁴⁰ Mena doo balan ban kyakeewo akpii akpii. Akpii nɔale yee balan sojonon (100) te nɔale mo yee balan sojola na kufu (50). ⁴¹ Botoo te Yesu moo bodobodose anon na kpebia bala ban, te o gynaa o nyee keɛ adido te o fanewo do Wurubuare nɔo. Te o keɛɛ nɔ fa o kaseela ban nyi baa kpelee fa balan ban. ⁴² Balan ban pou diiwo baa ba kegyaebii. ⁴³ Be ke di tan ne, o kaseela ban toosee bodobodose na kpebia buruburu nan doo dii kaase na, be nyina donase kufu ala (12). ⁴⁴ Balan ban boɔ di weenɛɛ nan ne, be man baala baagen yee balan kakponse banon (5000).

Yesu keta lon doo

Mateo 14:22-23; Gyɔn 6:15-21

⁴⁵ Debokenan man te Yesu yela o kaseela ban gyoowo degbele man kyan gbɛɛ bee gyu Betesaida donoo ken ke kyaa boo ken dingyin ne, na non ke lo balan ban gbɛɛ. ⁴⁶ O ke lo balan ban gbɛɛ tan ne, o gyuuwo bula doo o kaa fane. ⁴⁷ Kelii balinoo ne, na degbele ken te lii boo ken nsana nsana, te kaa Yesu waagen boo ken dingyin. ⁴⁸ Botoo te Yesu keewo na felin ne gyoo gyanee na o kaseela ban, mena doo be kaa na degbele ken kesaa. Kenɛte o karateewo ta lon ken doo gyu be gyan, te o yee wo nɔgba o ne gbaa wo ne. ⁴⁹ O kaseela ban kena e o don lon ken doo o ne kon ne, na ba gyen nyi o yee woo e te be fae yeesa. ⁵⁰ Nawolo nyi be popou naa e te gyakolon kyan na wo. Debokenan man te Yesu kolosiwo na wo nyi, “E nyin konoo! E na yee ya! Man e.” ⁵¹ Botoo te o gyoowo kyaa degbele ken man kpu na wo, te felin non nɔo yokoewo. Nombia ken na doo o kaseela ban nɔo nideli. ⁵² Yesu ka mo bodobodose anon kpala balan kakponse banon ban ne, o kaseela ban te nyii ka aseɛ ya, nawolo nyi na be seɛ be ta gyerja walan non dinoo Yesu yee ya.

Yesu kekyo kaweesɛ Genesareti teeɛle man

Mateo 14:34-36

⁵³ Kenɛte ba ton ba boo ken gyu Genesareti teeɛle man, te be kpana ba degbele ken botoo. ⁵⁴ Be ka betaa lee degbele ken man pe, te balan naa Yesu te ba gyenawo nyi non nonan. ⁵⁵ Mena doo balan yekiiwo lee teeɛle kenan yenan kamase man kon o gyan. Yenan kamase ken be nyii nyi Yesu kyaa na, beɛ kon na ba seele be kaweesetena ba afojonse doo beɛ kon botoo. ⁵⁶ Te akuraase yaa donooɔse kamase nan man Yesu de gyu ne, balan na mo be kaweesetena kaa see abontere man, na ba te waase e nyi waa yela kaweesetena ban ka mo be nyinmaase tina o kegba nɔobii panpan bo gba. Te ban pou doo tina o kegba ken ne, wose yee wo don.

7

*Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala kolosi be naanao kesila wose man nombia**Mateo 15:1-9*

¹ Wee daale ne, Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala baale banj boole Gyerusalem donoo man ne, kaa yilaawo Yesu gyanj. ² Botoo te be naawo nyi, o kaseela banj baale te faafo be nyinmaase ngba mena kenj ba benenj amanberese na wola wo ne ya pete bee dii. ³ Nawolo nyi Farasiitena na Gyudatena banj pou bee tina ba benenj amanberese njan yela ya. Mena doo nyi akpaa ba te faafo be nyinmaase ngba mena kenj be naanao be yako see ya na booo ne dii ya. ⁴ Mena ke mo te akpaa ba lee kebu man koo na, bee saase ba wose pete baa di weenee. Ba benenj amanberese boe nideli. Be dana gbeneenj njan bee mo saase ba leenooose na tasase na osunse mo. ⁵ Mena doo Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala banj boooose Yesu nyiaa, "Weera doo te n kaseela banj bee di da benenj amanberese doo ya? Nawolo nyi booo ne faafo be nyinmaase ngba mena kenj da benenj amanberese nawolo ne pe baa di ya!" ⁶ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E ne yee e wose ngba e yee balan kpaakpaawo ne, mona e na beo e wose bo. E nombia njan Wurubuare be tee o dekpenkpenjyooore Yesaya doo yako o nombia anmarasenj see njan man ne yee ampanj. O yakowo nyiaa, 'Wurubuare kpa, balan kewo dana be noo bo bee yako nyi bee bu manj, mona be konooose man na booo na mo manj yee kolo ya."

⁷ Bee som manj bo yakaa,

nawolo nyi mmaraase njan denibalanj be yee ne
te be dana bee wola balan nombia.'

⁸ E te tina Wurubuare mmaraase njan yela, te e dana e benenj amanberese njan balan na wolo ne man." ⁹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "E gyenj adao gbeneenj njan e na mo bee Wurubuare nombia njan, na e ke nyin di e benenj amanberese njan doo. ¹⁰ Nawolo nyi gyangba kenj de naana Mosesi yakowo Wurubuare mmaraase njan man nyiaa, 'Bu n kya na naa, te walanj kamase njon o kolosi nombiakumee tia o kya yaa o naa na, kaboena nyi baa ko e.' ¹¹ Mona emee ne yako nyiaa, 'Akpaa nolo de yako o kya yaa o naa nyi, "Kpene kenj nafa me dana maa mo kyoo nenj ne yee Koriban ke." ' (Koriban kei nawolo nyi, kpene kenj yee Wurubuare wui). ¹² Dekoo mena na, e bee tekaa fa otenate gbene waa yee kolo fa o kya yaa o naa ya. ¹³ Mena yaa e na mo e benenj amanberese njan wolee Wurubuare nombia njan, te e yee na see e bia mo. Te e ne yee nombia burum njan ne yee ngba kenja dinoo ne kpu."

*Kpene kenj ne yee walanj ayimee**Mateo 15:10-20*

¹⁴ Kenan wole ne, Yesu besewo baake balan banj pou kaa yilaa o gyanj te o yako wo nyiaa, "E popou e tei manj, na e ke nyii nombia kenja man nideli. ¹⁵ Kolo be kyaa kenj ke da lee yenanj gyoo walanj wose man na, ke gyae ke tale yee e ayimee ya. Mona kpene kenj na lee walanj man koo ne, kenj ne yee na e ayimee. ¹⁶ Walanj kamase njon o dana denjele anenyiinj dei ne, waa see denjele na waa nyii." ¹⁷ Yesu ka lee balan banj man gyoo dekpanalanj man ne, o kaseela banj boooose e dudu kenj ase. ¹⁸ Botoo te o boooose wo nyiaa, "Mena doo emee mo bee nyii nombia ase yee? E ba gyenj nyi kpene kamase kenj na lee yenanj gyoo walanj wose man na, ke bee yee e ayimee yee? ¹⁹ E ba gyenj nyi na o konoo man te nee gyoo ka gyoo yee? Nee gyoo bo ka gyoo o dubulu man, na ta lee o wose man." Yesu ke yako

kei ne, na ɔ nawolo baa nyi weeneɛ kamase dei na kedi. ²⁰ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Kpene kamase ken na lee walaŋ konɔɔ man ne, ken ne yeɛ na e ayimeɛ. ²¹ Nawolo nyi walaŋ konɔɔ man te nombiakumɛɛ pou na lee. Mena abɔɔ kenja ŋaale yena, kafon na ŋmɛlen na balaŋ kako na yale kewɔɔɛ, ²² na sibii na nombiakumɛɛ keyeɛ, na kabeo na kewɔɔɛ nombia na balaŋ kekola, na nombiakumɛɛ ka mo gyakaa balaŋ dɔɔ, na wose kegate adido na diyin nombia. ²³ Nombiakumɛɛ kenja pou na lee bo walaŋ konɔɔ man, te ŋan ne yeɛ na e ayimeɛ.”

Siria alo ŋolo ke lee Yesu di

Mateo 15:21-28

²⁴ Lee botɔɔ te Yesu korowɔ gyu Tae na Sidon donɔɔse ŋan ŋe yeɛ Israetena donɔɔse ŋa ne yenan. Te ɔ ka gyoowɔ dekpɔŋalan daale man ken ɔ te gyae nyi ŋolo ka gyeŋ nyi ɔ kyaa botɔɔ ya, mɔna balaŋ naa e. ²⁵ Te alo ŋolo ŋon felinikum doo ɔ bu alebubii man ka betaa nyii nyi Yesu kyaa botɔɔ ne, te ɔ kaa bunawɔ ɔ nawɔɔ tɛɛ. ²⁶ Na alo ŋonan yeɛ Giriiki alo e, te ba lola e bo Fonia ken ke kyaa Siria tɛɛle man ne. Kenje ɔ sola Yesu nyi waa gegi felinikum ken lee ɔ bu ŋon man. ²⁷ Botɔɔ te Yesu boɔse e nyiaa, “Nyi n dana bia na, n ke sɛɛ mo be weeneɛ fa babaase? Koa, n ke tangbɛɛ mo weeneɛ ŋan fa bia kedi pɛ. Te akpaa be dii kaase na, pɛna na n ka mo fa babaase.” ²⁸ Kenje alo ŋon mɔ yako e nyiaa, “Ayi, me Gbengyoo, doo mena. Mɔ babaase baa tale fiu weeneɛ ŋan bia ne dii te ŋɛɛ yale tɛɛle man ne di.” ²⁹ Botɔɔ te Yesu yako alo ŋon nyiaa, “Nɔɔ ken n be tiri fa man ne dɔɔ ta, felinikum ken ta lee n bu alebubii ŋon man.” ³⁰ Alo ŋon ka lee botɔɔ gyu ɔ dɛɛ ne, te ɔ kenaawɔ nyi ɔ bu ŋon doo mpa dɔɔ na felinikum ken ta lee ɔ man.

Yesu kekyɔ omumuu ŋolo kawee

Mateo 15:29-31

³¹ Yesu ka lee Tae donɔɔ man ne, ɔ tɛɛwɔ Sidon donɔɔ man ka lee Galelia boɔ nɔɔ nɔɔ kɔŋ donɔɔse kufu ŋaale tɛɛle man. ³² Kenje balaŋ baale moo balee ŋolo ŋon ɔ denjela be tɔɔ te ɔ bɛɛ tale kolosi nideli ya ne kɔŋ Yesu gyan. Te ba sola e nyi waa mo ɔ nyinmaa gyakaa ɔ dɔɔ, na waa kyɔ e ɔ kawee. ³³ Botɔɔ te Yesu moo kawee te ŋon lee balaŋ ban man gyu yenan. Te ɔ moo ɔ nyinmaasebia do kawee te ŋon denjela man, te ɔ tɔɔ nɔɔlon mo tina ɔ laakem. ³⁴ Te Yesu kɛɛ adido te ɔ lee weeseɛ te ɔ yako e nyiaa, “Efata!” Ken nawolo nyi toro! ³⁵ Debokenan man te ɔ denjela torowɔ te ɔ laakem booliwɔ, te ɔ talewɔ kolosi nideli. ³⁶ Kenje Yesu faree balaŋ ban nideli nyi be na yako walaŋ kamase ya. Mɔna ken na ɔ ke faree wɔ koran ne, ken gba te be yela balaŋ nyiiwɔ bein. ³⁷ Balaŋ ban wose yenawɔ nideli te be yakowɔ nyiaa, “Yesu te yeɛ kpene kamase nideli. ɔ te yela denjela atɔɔsatena ne nyii dei, te omumuuse mɔ ne kolosi.”

8

Yesu kefa balaŋ kakponse banaara (4000) weeneɛ

Mateo 15:32-39

¹ Deban daale bela ne, balaŋ burum baale besewɔ kɔŋ kaa yilaa Yesu gyan. Na boɔ dana kolo baa di ya, te Yesu baake ɔ kaseela ban kɔŋ ɔ gyan yako wɔ nyiaa, ² “Balaŋ kɛwɔ nombia dana man waranase. Nawolo nyi gyeŋ weeya kpaakpaa atooro yaa ŋgba be kyaa me gyan, te kolo be doo baa di ya ne. ³ Nyi akpaa me lo wɔ gbɛɛ na tanam na, be sia gyae kaa biri wɔ gbɛɛnaa man. Nawolo nyi be man baale lee lemlem”

4 Botɔɔ te ɔ kaseela ban ɔɔse e nyiaa, “Alen te walan waa nyin weeneɛ depampaa kei ɔɔ na ka yee mena balan burum kɛwɔ?” 5 Kenɛte Yesu ɔɔse wɔ nyiaa, “Bodobodose anmon te ε dana?” Te be yako e nyi be dana bodobodose nyetooro. 6 Te Yesu yela balan ban kyakeewɔ tɛele man, te ɔ moo bodobodose nyetooro njan te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan, te ɔ kerɛe nja mo fa ɔ kaseela ban nyi baa mo kpeleɛ balan ban. Kenɛte ban mo moo nja kpeleɛ balan ban. 7 Na ɔ kaseela ban dana kpebia kyomii baale mɔ. Te Yesu moo kpebia ban mɔ te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karan te ɔ moo nja fa wɔ nyi baa mo kpeleɛ fa balan ban. 8 Balan ban pou diiwɔ baa nideli. Kenan wole te ɔ kaseela ban tɔɔsee buruburu akan njan na, be nyin donatɔɔse nyetooro. 9 Balan ban ɔɔ de le weeneɛ njan nɛ, be man baala yɛ balan kakponse banaara (4000). Yesu ke lo balan ban gbɛe nɛ, 10 te njan na ɔ kaseela ban gyoowɔ degbele man gyu Dalimanuta tɛele man.

Farasiitena ne gyae nyi Yesu waa yɛe gyakolon nombia wola wɔ Mateo 16:1-4

11 Kenɛte Farasiitena baale kɔnawɔ Yesu gyan bɛɛ ɔɔse e nombia na baa mo teese ɔ nɔɔ man. Be yako e nyi waa yɛe gyakolon nombia na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyan ampan. 12 Botɔɔ te Yesu lee weeneɛ ɔ man te ɔ yako wɔ nyiaa, “Won ɔɔ te emɛe gyɛn wee kei balan ne gyae nyi maa yɛe gyakolon nombia wola njan? Ampan yaa mɛɛ yako njan nyiaa, mɔɔ gyae maa yɛe gyakolon nombia wola njan ya.” 13 Kenɛte Yesu leewɔ balan ban gyan, te ɔ moo degbele ton gyu boo ken dingyin.

Yesu kefaree ɔ kaseela lee Farasiitena na Herodetena wose man Mateo 16:5-12

14 Yesu na ɔ kaseela ban kee gyu nɛ, na ɔ kaseela ban te wolee be ta mo bodobodo njaale tela kpu na dokolon ken doo ba degbele ken man nɛ ya. 15 Te Yesu faree ɔ kaseela ban nyiaa, “E keɛ ε wose man nideli lee Farasiitena na Herodetena wose man. Nawolo nyi be dinɔɔ yɛe nɔgba tee ken bɛɛ mo do bodobodo man te keɛ koro nɛ.” 16 Botɔɔ te ɔ kaseela ban yako donja nyiaa, “Ken de ta mo bodobodo tela ya ɔɔ te ɔ ne yako mena nɛ.” 17 Yesu ka gyɛn kpene ken bɛɛ yako nɛ te ɔ ɔɔse wɔ nyiaa, “Weera ɔɔ te ε ne kolosi nyi ε ta mo bodobodo tela ya? Mena ɔɔ ε ta gyɛn ta nombia man yee? Ya agyɛnse man ta toro ta yee? 18 ε dana sia nɛ, ε bɛɛ naa yee? Te ε dana denɛla mɔ nɛ, ε be nyii nombia yee? ε bɛɛ tɔɔse nombia yee? 19 Deban ken mɔ kerɛɛ bodobodose anon njan kpeleɛ balan kakponse banon ban te ɔɔ dii baa nɛ, donatɔɔse anmon te ε tɔɔsee buruburu akan njan wulu?” Kenɛte be tiranɔɔ nyi, “Donatɔɔse kufu ala.” 20 Te Yesu besewɔ ɔɔse wɔ nyiaa, “Deban ken mɔ kerɛɛ bodobodose nyetooro njan kpeleɛ balan kakponse banaara (4000) ban te ɔɔ dii baa nɛ, donatɔɔse anmon te ε tɔɔsee buruburu akan njan wulu?” Kenɛte be tiranɔɔ nyi, “Donatɔɔse nyetooro.” 21 Botɔɔ te Yesu ɔɔse wɔ nyi, “E sɛɛ ε te nyii ta nombia njan man yee?”

Yesu kekyɔ siayɛlɛsate nolo

22 Yesu na ɔ kaseela ban ke kɔn Betesaida donɔɔ man nɛ, te balan baale moo siayɛlɛsate nolo kɔn ɔ gyan te ba waase e nyi waa mo ɔ nyinmaa tina e na ɔ sia ke gyuusu. 23 Botɔɔ te Yesu kyan siayɛlɛsate nolon nyinmaa man te ɔ moo e lee donɔɔ ken man, te ɔ tɔɔ nɔɔlon woli ɔ sia te ɔ moo ɔ nyinmaa gyakaa ɔ ɔɔ te ɔ ɔɔse e nyiaa, “N ne naa kolo?” 24 Kenɛte balee njan gynaa ɔ sia keɛ adido te ɔ yakowɔ nyiaa, “Mɛɛ naa balan, mona be yɛ nɔgba daase ne tɛɛ la nɛ.” 25 Te Yesu besewɔ mo ɔ nyinmaa tina balee

ñon sia bela. Kenje ɔ sia gyuuuwo, te ɔ naa kpene kamase nideli. ²⁶ Botoo te Yesu loo balee ñon gbɛɛ te ɔ faree e nyiaa, “Na bese gyu donoo kenj man bela ya. Ta gyu n dɛɛ.”

Pita kpa Yesu yɛna nyeeɛɛre ñon

Mateo 16:13-20; Luka 9:18-21

²⁷ Kenanj wole te Yesu na ɔ kaseela banj gyuu donooɛe ñan ñe kyaa benaa na Kaesaria Filipi donoo kenj nɛ. Be kee gyu kenj nɛ te ɔ boooɛ ɔ kaseela banj nyiaa, “Balanj ne kolosi ma wose man nombia na, be kpa manj yɛna amoo?” ²⁸ Botoo te ɔ kaseela banj tiranoo nyi, “Baale kpa nyanj yɛna Gyɔn Wurubuare loɔsoore ñon, baale mo kpa nyanj yɛna Wurubuare dekenjkenjyooore Elia, te baale mo kpa n yɛɛ Wurubuare akpenjkenjyooora banj man ñolo e.” ²⁹ Kenje Yesu boooɛ wo nyiaa, “Ɛmɛɛ mo de? Ɛ kpa manj yɛna amoo?” Botoo te Pita tiranoo nyiaa, “Nyanj yɛna Kristo, nyeeɛɛre ñon Wurubuare be yako see nyi waa koɔn nɛ” ³⁰ Botoo te Yesu faree wo nyi be na yako ɔ wose man nombia fa ñolo na ñolo ya.

Yesu kekolosi lee ɔ yɛn na ɔ kefoɔn wose man

Mateo 16:21-28; Luka 9:22-27

³¹ Kenanj wole te Yesu fiaseɛ ɔ na wola ɔ kaseela banj nombia nyiaa, “Kaboena nyi manj Deniwalanj Bu ñon maa naa diyem nideli, na Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj ke bɛɛ manj nyi na manj yɛna nyeeɛɛre ñon ya. Baa ko manj, mo weeya atoorote kenj na maa foɔn lee yɛn man.” ³² Yesu ka toro nombia kenja yako fa ɔ kaseela banj nɛ, te Pita moo e lee yɛnanj te ɔ faree e nyi ɔ na kolosi mena ya. ³³ Botoo te Yesu gɛɛsewo kɛɛ ɔ kaseela banj te ɔ fae Pita nyiaa, “Ta lee me gyanj, obɔnsam! Na Wurubuare kegyaebii te n na gyuenj ya, mona denibalanj kegyaebii te n na gyuenj.”

³⁴ Kenje Yesu baake balanj dikpii kenj na ɔ kaseela banj koɔn ɔ gyanj te ɔ yako wo nyiaa, “Akpa ñolo ne gyae waa sila man na ɔ na yɛɛ kpene kenj ñon gbagba ne gyae ya. Mɔna waa mo ɔ opandanj kenj seele, na waa sila manj. ³⁵ Nawolo nyi walanj kamase ñon ɔ ne gyae waa lee ñon gbagba nyeedonj na, ke gyae ka lee ɔ nyinjmaa man. Te walanj kamase ñon ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinjmaa man lee manj Yesu na me nombia doo nɛ, waa bese nyinj ke. ³⁶ Akpa ñolo de nyinj tɛɛle kei doo aboo pou te ɔ nyeedonj da lee ɔ nyinjmaa man na, wonj tonoo te waa nyinj? ³⁷ Yaa wonj te walanj waa tale mo kyɛɛkee na ɔ nyeedonj? ³⁸ Akpa manj Yesu na me nombia de yɛɛ ñolo desɛn gyɛn wee kei balanj banj booo besena be wole tee Wurubuare te be yɛɛ nombiakumɛyɛɛrawo nɛ siaman na, kenanj na wee kenj manj Deniwalanj Bu ñon maa bese koɔn daa na me kya Wurubuare na Wurubuare kpilala banj gyoorobiiri man nɛ, walanj ñonanj mo nombia gyae ke yɛɛ manj desɛn.”

9

¹ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Ampanj yaa mɛɛ yako ñon nyi ɛ man baale kyaa kebo kei kenj booo gyae baa yɛn ya, kelii debanj kenj baa naa Wurubuare gyoori kenj nyi ka seɛɛ na ke donj.”

Yesu wose kekyɛɛkee

Mateo 17:1-3; Luka 9:28-36

² Weeya looro wole nɛ, Yesu moo Pita na Gyemisi na Gyɔn kpu na ɔ wose te be gyuuwo bula dinaa daale doo banj baagenj. Botoo te Yesu wose kyɛɛkeewo be siaman. ³ Wa aboo ñan ɔ doona nɛ bese aboo wolomɛɛ pareparepare, na ñɛɛ ñalakee polepolepole. Ña wolosewo kenj nyi, ñolo

be kyaa tæele kei dɔɔ keŋ waa tale faafɔ kolo na ke ka lee mena ya. ⁴ Keŋte Mosesi na Elia kaa bæwɔ lee be dɔɔ, te be kolosiwɔ na Yesu. ⁵ Botɔɔ te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbenɔyoo, dei ngba daa mɔ be kɔŋ kebo nɛ. Yela dɛɛ baŋ kefeɛse atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale te Elia mɔ wui daale.” ⁶ Na Pita ta gyeŋ kpene waa yako ya, nawolo nyi gyakolon te kyan wɔ gbaa. ⁷ Botɔɔ te ŋɔma kaa wuu be dɔɔ, te be nyii nɔɔwoya ŋaale ŋɔma keŋ man nyiaa, “Kei yena me bu ŋon mɛɛ gyae e. Ɛ nyii e.” ⁸ Debokenaŋ man ɔ kaseela batooro baŋ besewɔ keɛ na, ba te naa walaŋ kamase kpu na Yesu ya.

⁹ Be ke tisi bula keŋ bæɛ kɔŋ nɛ Yesu faree wɔ nyi, “Mɔɔ ne gyae nyi ɛ ke yako ŋolo na ŋolo kpene keŋ ɛ be naa nɛ ya, kelii debaŋ keŋ man Deniwalaŋ Bu ŋon maa foŋ lee yeŋ man.” ¹⁰ Mena dɔɔ nombia ŋan dɔɔwɔ ba nyeeya man na bæɛ boose dɔŋa nyiaa, kefoŋ lee yeŋ man kei na wolo baa nyi sena? ¹¹ Keŋte be boose Yesu nyiaa, “Weera dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala baŋ ne yako nyi, kaboena nyi Elia waa kyan gbɛɛ kɔŋ pena Kristo ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ nɛ ke kɔŋ?” ¹² Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ke yeɛ ampaŋ nyi Elia waa tangbɛɛ nyeeleere ŋon kɔŋ, na ɔ kaa desina kpene kamase see nideli. Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan besewɔ yako yenaŋ daale lee Deniwalaŋ Bu ŋon wose man nyiaa, kaboena nyi waa naa diyem nideli na baa bæɛ e nyi na ŋon yena nyeeleere ŋon ya. Weera dɔɔ te be ŋmarase mena nombia keŋa? ¹³ Mɔ mɛɛ yako ŋon baa nyiaa, Elia taŋ kekoŋ te balaŋ yeɛ e kpene kamase keŋ be gyae ngba mena keŋ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see be yako lee ɔ wose man nɛ.”

*Yesu kekɔɔ tobaale ŋon ɔ na wee keleuleuse nɛ
Mateo 17:14-21; Luka 9:37-42*

¹⁴ Ba ke kɔŋ ɔ kaseela akaŋ baŋ gyaŋ nɛ, be naa balaŋ burum te yilaa kilisi wɔ. Na Gyudatena mmaraa wolala baŋ, na ɔ kaseela baŋ ne wɔŋee nombia ŋaale. ¹⁵ Balaŋ baŋ pou ke gyo sibia naa Yesu nɛ, doo be nɔɔ te be yeuwɔ ke gyaŋee na e te ba doo e nɔɔ. ¹⁶ Botɔɔ te Yesu boose ɔ kaseela baŋ nyiaa, “Wɔŋ nombia yaa emɛɛ na wɔ ne wɔŋee?” ¹⁷ Keŋte balaŋ baŋ man ŋolo tiranɔɔ nyiaa, “De Gbenɔyoo, ma moo me bu tobaale ŋon felinikum doo ɔ man, te keŋ dɔɔ ɔ bæɛ tale kolosi ya nɛ baa kɔna neŋ nyi nya kyɔ. ¹⁸ Debaŋ kamase keŋ ka de kɔŋ ɔ dɔɔ nɛ, nɛ fun e lo tæele man. Afofose na lee ɔ nɔɔman, na ɔ ne tao ɔ kela na ɔ te kem. Me yako n kaseela baŋ nyi baa gegi felinikum keŋ lee ɔ man, mɔna ba te tale ya.” ¹⁹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ao! Emɛɛ gyeŋ balaŋ baŋ ɛ bæɛ lɛɛ Wurubuare di ya. Weeya aŋmon yaa ɛ ne gyae nyi maa nyin konɔɔ kyaa ɛ gyaŋ, pena ɛ ke lɛɛ man di? Ɛ mo bu ŋon kɔna man.” ²⁰ Mena dɔɔ ba moo tobaale ŋon kɔna Yesu. Felinikum keŋ kena Yesu nɛ, debokenaŋ man te ke yela bu ŋon keŋawɔ ngba keleuleuse kyan na e nɛ. Bu ŋon leewɔ yala tæele man, na ɔ ne bilinji gyu kɔŋ, na afofose na lee ɔ nɔɔman. ²¹ Botɔɔ te Yesu boose bu ŋon ɔ kya nyiaa, “Weeya aŋmon yaa ngba kawee kei ba gyoo e nɛ?” Keŋte balee ŋon tiranɔɔ nyiaa, “Lee naŋ ɔ biatɛɛ. ²² Kawee keŋ ne tale fun e do boalaŋ yaa lon man yeŋ yeŋ wui. Nyi akpaa n ke tale yeɛ kolo na, wii de waraŋase na n ke kyɔ daa.” ²³ Keŋte Yesu boose e nyi, “N ne boose man nyi maa tale nɛ, nafa nyan gbagba nyan ke tale, nyi akpaa n lɛɛ man di na. Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon ɔ ne lɛɛ Wurubuare di nɛ, kpene kamase ne dee fa e.” ²⁴ Debokenaŋ man te bu ŋon ɔ kya fae yeesa yako nyiaa, “Mɛɛ lɛɛ di. Kyɔ man na maa lɛɛ neŋ di kpu nideli.” ²⁵ Yesu

kena nyi balan te yeu bæe kɔŋ botɔɔ nɛ, ɔ faree felin̄kum keŋ nyiaa, “Nyaŋ deŋela atɔɔsa na omumuu felin̄kum, mɛɛ yako ŋon nyi ɛ lee ɔ man. Lee gyɛŋ ne gyu, ɛ na tekaa kaa gyoo ɔ man bela ya.” ²⁶ Botɔɔ te felin̄kum keŋ fae yeesa te ke wosi bu ŋon nideli ŋgba keleuleu weere nɛ, te ka leewɔ ɔ man laŋ. Na bu ŋon doo tɛele man ŋgba ɔ yenjæ nɛ, mena dɔɔ balan burum kpa ɔ ta yem. ²⁷ Ken̄te Yesu kyaŋa bu nyin̄maa man gate e seŋ ɔ nawɔɔ dɔɔ, te ɔ senjawɔ.

²⁸ Kenan̄ wole Yesu ka gyoo deni man nɛ, ɔ kaseela ban̄ bɔɔse e deni man nyiaa, “Wɔŋ dɔɔ te daa te tale gegi felin̄kum keŋ lee bu ŋon man ya?” ²⁹ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Nyi akpaa ɛ te fane fa Wurubuare nideli ya nɛ, ɛ be gyæ ɛ ke tale gegi mena felin̄kum kei dinɔɔ ya.”

Yesu kekolosi ɔ yeŋ wose man bela

Mateo 17:22-23; Luka 9:43-45

³⁰ Be ka lee botɔɔ nɛ, be tɛwɔ na Galelia tɛele man. Na Yesu te gyæ nyi walan̄ kamase ka gyeŋ botɔɔ keŋ be kyaa ya. ³¹ Nawolo nyi na ɔ na wola ɔ kaseela ban̄ nombia. Ken̄te ɔ yako wɔ nyiaa, “Baa lese man̄ Deniwalan̄ Bu ŋon fa balan̄ na baa ko, mɔ weeya atoorote keŋ nɛ maa fon̄ lee yeŋ man.” ³² Mɔna ɔ kaseela ban̄ te nyii keŋ ɔ be yako nɛ man ya, te be yee mena keŋ baa bɔɔse e nombia ŋenan̄ man.

Amɔte kela na ɔ dɔɔ Wurubuare gyoori keŋ man?

Mateo 18:1-5; Luka 9:46-48

³³ Kenan̄ wole te be kɔŋawɔ Kapanum donɔɔ man. Be ke gyu dɛɛ nɛ te ɔ bɔɔse ɔ kaseela ban̄ nyiaa, “Wɔŋ an̄maareŋ yaa ɛ ne lɛɛ gbɛɛnaa man nɛ?” ³⁴ Mɔna be man ŋolo te tale kolosi ya. Nawolo nyi gbɛɛnaa man nɛ na bæe lɛɛ an̄maareŋ nyi be man won̄ti kela na ɔ dɔɔ. ³⁵ Botɔɔ te Yesu tisiwɔ kyaa te ɔ baake ɔ kaseela kufu bala ban̄ yako wɔ nyiaa, “Akpaa ŋolo ne gyæ nyi waa yeɛ siamante nɛ, kaboena nyi waa yɔkɔse ɔ wose ŋgba biikyaa nɛ, na waa som ɛ popou.” ³⁶ Botɔɔ te ɔ moo biikyaabii ŋolo kaa seŋ ba nsana, te ɔ pukaa e te ɔ yako wɔ nyiaa, ³⁷ “Walan̄ kamase ŋon ɔ lɛɛ biikyaabii kei dinɔɔ ma yeŋ man na ɔ te lɛɛ man̄, te ŋon ɔ lɛɛ man̄ na ɔ te lɛɛ ŋon ɔ be kpila man̄ nɛ.”

Balee ŋolo moo Yesu yeŋ ɔ ne gegi felin̄kumɛɛ

Luka 9:49-50

³⁸ Botɔɔ te Gyɔn yako Yesu nyiaa, “De Gben̄gyoo, de naa balee ŋolo na ɔ ne gegi felin̄kumɛɛ lee n yeŋ man te de tɔɔ e, nawolo nyi ɔ be kpue de man ya.” ³⁹ Ken̄te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ na tɔ e gbɛɛ ya. Nawolo nyi ŋolo be kyaa keŋ waa mo ma yeŋ yeɛ gyakolon̄ nombia, na waa bese kolosi ma wose man nombiikum debokenan̄ man ya. ⁴⁰ Nawolo nyi walan̄ kamase ŋon ɔ bee yoo na daa ya nɛ, na ɔ kpue na daa. ⁴¹ Ampan̄ yaa mɛɛ yako ŋon nyiaa, walan̄ kamase ŋon ɔ fa ŋon lon̄ leenɔɔ tɔɔ nyi keŋ ɛ yeŋ man̄ Kristo balan̄wɔ dɔɔ nɛ, Wurubuare waa tɔɔ ɔtenate kom.”

Kpene keŋ ne yeŋ walan̄ ne yeɛ dukum

Mateo 18:6-9; Luka 17:1-2

⁴² “Walan̄ kamase ŋon ɔ yeli bia buruburu kɛwɔ ban̄ bɔɔ lɛɛ man̄ di nɛ man ŋolo de yeɛ dukum nɛ, kenan̄ na nyi akpaa ba mo boe dinaa dinaa kpan̄ ɔ wɔŋe man, te be fun̄ e do epo man na dei kela. ⁴³ Nyi akpaa n nyin̄maa ne yeŋ la te n ne yeɛ dukum na, kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya lee kadeŋ na n gyoo Wurubuare gyoori keŋ man, kela keŋ n ka mo nyin̄maase ala ka gyoo boalan̄ keŋ ke bæe yem ya nɛ man. ⁴⁴ Nawolo nyi

feelɛɛ ban̄ bɛɛ gyoo balan̄ botoō nɛ booō na yem ya, te boalan̄ ken̄ mō bɛɛ yem korakora ya. ⁴⁵ Te akpaa n̄ nae ne ye le la te n̄ ne yɛɛ dukum na kara ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo nae dokolon̄ gyoo Wurubuare gyoori ken̄ man, kela nyi baa mo nen̄ na n̄ nawoō ala ka do boalan̄ ken̄ ke bɛɛ yem ya nɛ man. ⁴⁶ Nawolo nyi feelɛɛ ban̄ bɛɛ gyoo balan̄ botoō nɛ booō na yem ya, te boalan̄ ken̄ mō bɛɛ yem korakora ya. ⁴⁷ Te akpaa n̄ sibii ne ye le la te n̄ ne yɛɛ dukum na kulu ke leki. Nawolo nyi dei nyi nya mo sibii dokolon̄ gyoo Wurubuare gyoori ken̄ man, kela nyi baa mo nen̄ na n̄ sia ala ka do boalan̄ ken̄ ke bɛɛ yem ya nɛ man. ⁴⁸ Nawolo nyi feelɛɛ ban̄ bɛɛ gyoo balan̄ botoō nɛ booō na yem ya, te boalan̄ ken̄ mō bɛɛ yem korakora ya. ⁴⁹ Wurubuare waa mo boalan̄ desina walan̄ kamase, ngba mena ken̄ bɛɛ mo yabia do kolo man te ke bɛɛ wɔlɛɛ ya nɛ. ⁵⁰ Yabia dei, mona akpaa ka gyon̄ da lee ke man na, sena te ɛ ke yɛɛ na ka gyon̄ ken̄ ka bese kaa gyoo ke man bela? Ɛ yela ɛ nombia ayɛɛsa ke yɛɛ gyon̄ ngba yabia nɛ, na ɛ ke kyaa na doŋa wosefɛeren man.”

10

Yesu kawola lee yale kebɛɛ wose man

Mateo 19:1-12; Luka 16:18

¹ Yesu ka lee botoō nɛ, ɔ gyuwo Gyudia tɛɛle ken̄ ke kyaa Gyoodan booō ken̄ dingyin̄ nɛ. Balan̄ burum besewoō kaa wuu ɔ dooō botoō, te ɔ wola wō nombia ngba mena ken̄ ɔ ne kyaa wola wō nɛ. ² Ken̄te Farasiitena baale kon̄awoō be kaa teese ɔ nɔoman te be boose e nyiaa, “Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi nolo waa tale bɛɛ ɔ wɛɛle?” ³ Botoō te Yesu boose wō nyiaa, “Sena te de naana Mosesi yako non̄ nyi yaa yɛɛ?” ⁴ Ken̄te be yako e nyi, “De naana Mosesi faa gbɛɛ nyi baale waa tale n̄marase yale kebɛɛ tone ken̄ nawolo nyi ɔ te bɛɛ ɔ wɛɛle nɛ, pena waa bɛɛ e” ⁵ Te Yesu yako wō nyiaa, “Ɛ kon̄oyun̄ doo te Mosesi yɛɛ mena mmaraa kenan̄ fa non̄. ⁶ Nawolo nyi lee kewalan̄ ken̄ nɛ, ‘Alo na baale te Wurubuare yɛɛwō.’ ⁷ ‘Lee kei doo baale waa tina ɔ kya na ɔ naa yela na non̄ na ɔ wɛɛle kaa bom, ⁸ na non̄ na ɔ wɛɛle ka bese walan̄ dokolon̄.’ Mena doo be ta tekaa yɛɛ kpookpoo ya, mona be ta bese walan̄ dokolon̄. ⁹ Lee mena doo kpene ken̄ Wurubuare ba mo bom yɛɛ ke dokolon̄ nɛ, nolo na nolo na kpase ke man ya.”

¹⁰ Be ke gyu kagyoo deni man bela nɛ, Yesu kaseela ban̄ boose e nombia ken̄a man. ¹¹ Ken̄te ɔ tiranoō fa wō nyiaa, “Nyi akpaa baale de bɛɛ ɔ wɛɛle te ɔ ke yala alo wole nɛ, na yɛɛ yaa ngba ɔ lee ɔ wɛɛle non̄ wole baa nɛ. ¹² Te akpaa alo mō de bɛɛ ɔ baale te ɔ ke yala baale wole nɛ, na yɛɛ yaa ngba non̄ mō lee ɔ baale wole baa nɛ.”

Yesu kehiraa bia

Mateo 9:13-15; Luka 18:15-17

¹³ Botoō te balan̄ moo bia kon̄ Yesu gyan̄ nyi waa mo ɔ nyinmaa gyakaa be doo. Mona ɔ kaseela ban̄ n̄manyar̄ balan̄ ban̄ booō mo bia ban̄ kon̄ nɛ bo. ¹⁴ Yesu kena mena nɛ, te yɛɛ e gyon̄ ya te ɔ yako wō nyiaa, “Ɛ yela bia ban̄ kekon̄ me gyan̄, ɛ na to wō gbɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare gyoori ken̄ yɛɛ balan̄ ban̄ bɛɛ yokoō ba wose ngba bia kewoō dinoō nɛ wui. ¹⁵ Ampan̄ yaa mɛɛ yako non̄ nyiaa, walan̄ kamase non̄ ɔ te yokoō ɔ wose do Wurubuare tɛɛ ngba biikyaa e ya nɛ, ɔ be gyae waa gyoo Wurubuare gyoori ken̄ man korakora ya.” ¹⁶ Ken̄te Yesu kyan̄a bia ban̄ nyinmaa man te ɔ moo ɔ nyinmaa gyakaa be doo, te ɔ hiraa wō.

*Kɔbate ɲolo wose man nombia
Mateo 19:16-30; Luka 18:18-30*

¹⁷ Yesu ka mo gbɛɛ ɔ ne gyu nɛ, tobaale ɲolo yeuwo kaa bun ɔ nawɔtɛɛ te ɔ boɔse e nyiaa, “Me Gbɛngyoo kpaakpaa, won ɛ te kaboena nyi man yɛɛ na maa nyin nyeedon kekpa?” ¹⁸ Botɔɔ te Yesu boɔse e nyiaa, “Won dɔɔ te n ne baake man walaŋ kpaakpaa? Lee Wurubuare wole nɛ, walaŋ kamase be kyaa keŋ ɔ yɛɛ walaŋ kpaakpaate e ya.” ¹⁹ Ngba n gyen Wurubuare mmaraase ɲan ne yako nyi, “Na ko walaŋ ya, na lee n baale yaa n wɛɛle wole ya, na ɲmɛɛle ya, na kara n dɔɔ nɔɔ ya, na ɲere ɲolo do ya, bu n kya na n naa nɛ?” ²⁰ Keŋte balee ɲon mo yakowo nyiaa “Me Gbɛngyoo, me wulaa mee di mmaraase keŋa pou dɔɔ leenan me biatɛɛ” ²¹ Botɔɔ te Yesu keɛ ɔ siaman yididi, na ɔ ne gyae ɔ nombia, mena dɔɔ ɔ yako e nyiaa, “Ta bese ka neŋ kolo dokolon n ke yɛɛ. Gyu ke yɔɔ nya abɔɔ ɲan pou n dana nɛ, na n ka mo kɔba keŋ kpɛɛɛ ayematena, na n ke koŋ kaa sila man. N yɛɛ mena na, n ke nyin abɔɔ kpaakpaa see n wose Wurubuare gyan adido.” ²² Tobaale ɲon ke nyii nombia keŋa nɛ, ɔ mo waraŋase lee botɔɔ nawolo nyi na ɔ dana ɔ wose nideli.

²³ Keŋte Yesu keɛ balan ban gyanɛ te ɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Dana don fa balan ban be dana ba wose nideli nɛ, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori keŋ man.” ²⁴ ɔ kaseela ban ke nyii nombia keŋa nɛ, doo be nɔɔ. Te Yesu besewo yako wo nyiaa, “Me bia, ngba e naa mena keŋ gyae ke yɛɛ don fa balan ban be dana ba wose nideli nɛ, nyi baa gyoo Wurubuare gyoori keŋ man. ²⁵ Gyae ke yɛɛ don fa balan ban be dana ba wose nideli nɛ nyi baa gyoo Wurubuare gyoori keŋ man, kela nyi kurumɔɔ ka gyoo ɲarale boɔ man lee.” ²⁶ ɔ kaseela ban ke nyii nombia keŋa nɛ, besewo doo be nɔɔ nideli te be boɔse donɲa nyiaa, “Nyi nne te doo na, amote ne gyae la waa nyin nyeekeɛɛ baa?” ²⁷ Te Yesu keɛ wo yididi yako wo nyiaa, “Balan gyan na dana don, mona Wurubuare gyan na be dana don ya. Nawolo nyi Wurubuare gyan na, kpene kamase gyae ke tale koŋ mena.” ²⁸ Botɔɔ te Pita yako Yesu nyiaa, “De Gbɛngyoo, daa mo te tina kpene kamase keŋ de dana nɛ yela, te de silana neŋ.” ²⁹ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, e man ɲolo be kyaa keŋ ɔ be tina ɔ dekpanalan yaa ɔ naabia yaa ɔ desina, yaa ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ bia yaa ɔ tɛɛlese yela lee man na nyeekeɛɛ nombia ɲan dɔɔ, ³⁰ te ɔ be gyae waa bese nyin akpanalanɛ na naabia na desina na naa na kya na bia na tɛɛlese akpen sɔŋonon (100) kpu gyen weeya keŋa man ya. Mo kayeyɛ gyae ke koŋ ɔ dɔɔ, na balan kekɔla e kpu. Te kenan wole na, waa nyin nyeedon kekpaakekpa. ³¹ Mo balan burum ban be yɛɛ siamantenawo nɛ baa kaa bese wole nyiban, na wole nyiban kaa bese siamantena.”

*Yesu ka bese kolosi lee ɔ yeŋ wose man
Mateo 20:17-19; Luka 18:31-34*

³² Lee botɔɔ te Yesu na ɔ kaseela ban moo gbɛɛ bee gyu Gyerusalem donɔɔ man, na Yesu donɛɛ la be siaman. Be kee gyu nɛ, ɔ kaseela ban wose yeŋa wo, te gyakolon mo kyanɲa balan ban be silana wo nɛ. Keŋte ɔ baake ɔ kaseela kufu bala ban lee yenan te ɔ yako wo kpene keŋ gyae ke koŋ ɔ dɔɔ nɛ nyiaa, ³³ “E keɛ! Dee gyu Gyerusalem donɔɔ man baa. Baa lese man Deniwalan Bu ɲon fa Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban. Baa di me nombia na baa bu man fɔɔ nyi baa ko man, na baa mo man do balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ nyinmaa man. ³⁴ Baa kulu man na baa to nɔɔlon woli man, na baa ɲmeree man

dambiise na baa ko man. Mōna weeya atooro wole na, maa fon lee yen man."

Sebedeo bia

Mateo 20:20-28

³⁵ Kenan wole ne, Sebedeo bia Gyemisi na Gyon konawo Yesu gyan kaa yako e nyiaa, "De Gbengyoo, dɛɛ gyae nyi kpene kamase kenj de boose nen na, n ke yɛɛ ke fa daa." ³⁶ Botoo te Yesu boose wo nyi, "Wonj te e ne gyae nyi maa yɛɛ fa non?" ³⁷ Kenje be yako e nyiaa, "Dɛɛ gyae nyi de man nolo ke kyaa n dunolun doo, na nolo mo ke kyaa n demena doo n gyoori kenj man." ³⁸ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "E ba gyen kpene kenj e ne boose ne ya. E ke tale nyin konoo naa diyem kenj maa naa ne, yaa e ke tale gyoo kayeyee kenj man maa gyoo ne?" ³⁹ Kenje be tiranoo fa e nyi, "Ayi, dɛɛ tale." Te Yesu yako wo nyiaa, "E ke tale naa diyem kenj maa naa, na e ka gyoo kayeyee kenj maa gyoo ne man. ⁴⁰ Mōna moɔ tanj donj kenj maa lese walan non waa kyaa ma dunolun yaa ma demena doo ya. Mena akyaese kenja doe fa balan banj me kya Wurubuare gbagba be desina see wo ne." ⁴¹ Yesu kaseela kufu akan banj kenyii nombia kenja ne, ba gyen banj Gyemisi na Gyon doo. ⁴² Botoo te Yesu baake o kaseela banj pou yilaa te o yako wo nyiaa, "E gyen nyi teele kei doo gyoonen ne di gyoori bo be balan doo, te be kegyiise banj mo dana donj be doo. ⁴³ Mo emee doo, na mena te kaboena nyi dɛɛ doo e man ya. E man walan kamase non o ne gyae nyi waa bese e kegyia ne, kaboena nyi waa bese e kegbetibii. ⁴⁴ Te e man walan kamase non o ne gyae nyi waa bese e siamante ne, kaboena nyi waa bese e popou e kegbetibii. ⁴⁵ Nawolo nyi manj Deniwalan Bu non te konj nyi balan baa som manj ya, mōna me konjae me kaa som balan, na maa yenj mo ma nyeedonj lee balan burum nyee."

Yesu kegyuusu Batimeo sia

Mateo 20:29-34; Luka 18:35-43

⁴⁶ Kenan wole te Yesu na o kaseela banj gyuuwo Gyeriko donoo man. Non na o kaseela na balan burum banj ka lee botoo bee gyu ne, be naa Timeo bu Batimeo non o sia be yelee ne na o kyaa gbɛɛnaa nooman o na solee aboo. ⁴⁷ Balee non kenyii nyi Yesu Nasarete baale non ne konj ne, o fae yeesa yako nyiaa, "Yesu, gyoo Defidi o naanabii, wii me waranjase." ⁴⁸ Kenje balan banj man burum too be noo gyakaa o doo nyi waa wu o noo. Mōna nenɛɛ gba te o ne fae yeesa kenkenj nyiaa, "Gyoo Defidi o naanabii, wii me waranjase." ⁴⁹ Botoo te Yesu senawo yako wo nyi, "E baake e fa manj." Te be baake siayeleesate non yako e nyiaa, "Yela ke yɛɛ nenj gyon na n ka koro senj. O ne baake nenj." ⁵⁰ Botoo te o funja o kegba wurikyim lo yenanj, te o tonawo senj ta konj Yesu gyan. ⁵¹ Kenje Yesu boose e nyiaa, "Wonj te n ne gyae nyi maa yɛɛ fa nenj?" Botoo te siayeleesate non yako e nyiaa, "Me Gbengyoo, mɛɛ gyae me sia ke gyuuusu." ⁵² Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Ta, n ke lee manj di doo n kawee te tanj." Debokenanj man te o sia gyuuusuwo, te o sila Yesu lanj.

11

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Luka 19:28-40; Gyon 12:12-19

¹ Kenje Yesu na o kaseela banj korowo mo gbɛɛ bee gyu Gyerusalem donoo man. Be kelii Betifagi na Betani donooɔɔɔ nen nɛ kyaa oliifi bula kenj tenja man ne, o kpila o kaseela banj man bala nyiaa, ² "E gyu donoo

kenj ke kyaa ε siaman ne man. Ε betaa ε na gyoo ke man pe ne, ε kena afurum bu ηolo kpanjεε kenj ηolo te kyaa ta o dɔɔ see ya. Ε booli e na ε ka mo e kɔna man. ³ Akpaa ηolo de boose ηon nyi, Weera dɔɔ te ε ne booli e na? Ε yako e nyiaa, De Gbenjgyoo ne gyae na e, mona be gyae ke kyare ya waa besena e kɔn.” ⁴ Kenjte be gyuuwo kena afurum bu ηon kpanjεε denanɔ man benaa na gbεε te be booli e. ⁵ Be kεε booli e ne, balan banj ba senjεε botɔɔ ne boose wo nyiaa, “Wɔn yaa ε ne booli e ε ke yεε?” ⁶ Botɔɔ te be tiranɔɔ ηgba mena kenj Yesu be yako wo ne, te balan banj yela ba moo e lanj. ⁷ Kenjte ba moo e kɔna Yesu te ba moo be kanyanse gyakaa o dɔɔ, te Yesu gyenawo kyaa o dɔɔ. ⁸ Botɔɔ te balan burum moo be kanyanse na ba kegbase ηaale lo gbεenaa man, te baale mo moo faarense ηan boɔ kεεε lee ηale man ne lo gbεenaa man. ⁹ Na balan banj be dɔnjεε Yesu siaman na banj be dɔn o wole ne ne fae yeesa kεεε e akelegyi yako nyiaa, “Wurubuare waa hiraa walanj ηon o ne kɔn De Gbenjgyoo yele man ne.

¹⁰ De naana Defidi gyoori kenj bese la kεε kɔn.

Wurubuare dee yela ka kekɔn.

Mena dɔɔ ε yela dεε lese Wurubuare ηon o kyaa adido ne yele.”

¹¹ Yesu kelii Gyerusalem donɔɔ man ne, o gyoo Wurubuare osom deni dinaa kenj man te o kεε abɔɔ ηan pou gyanjεε. Na tεε te lam dɔɔ, ηon na o kaseela kufu bala banj gyuu Betani donɔɔ man.

Yesu kefalaa fiigi danj daale

Mateo 21:18-19

¹² Tεε kena kenj Yesu na o kaseela banj ba lee Betani bεε kɔn Gyerusalem donɔɔ man ne tanam kyanja e. ¹³ Kenjte o naa fiigi danj daale lemlem kenj faarense doo ke man, te o tuuwo benaa ke nyi waa nyinj ke bia di. O ke gyu ke gyanj na ke yεε faarense bo kenj bia be doo ke man ya. Nawolo nyi na te lii ta debanj kenj fiigi daase na see ya. ¹⁴ Botɔɔ te o falaa danj kenj nyiaa, “Lee gyen ne gyu n be gyae n ka tekaa se bia na ηolo ke di ya.” Te o kaseela banj nyii kpene kenj o be yako ne.

Yesu kegegi abɔɔɔɔra Wurubuare osom deni dinaa kenj man

Mateo 21:12-17; Luka 19:45-48; Gyon 2:13-22

¹⁵ Be kelii Gyerusalem donɔɔ man ne, o gyuuwo Wurubuare osom deni dinaa kenj dekpanalanj man. O ke gyu botɔɔ ne, na balan banj ta mo botɔɔ besena kebu dedii. Kenjte o gegi balan banj bεε yoo abɔɔ na banj bεε lee abɔɔ botɔɔ ne. O besena banj bεε yεεε kobase ne tebuluse bunjii, te o tεese banj bεε yoo awulunja ne gbεεε mo lo. ¹⁶ Te o te fa ηolo gbεε waa seele kolo aneyɔɔn kaalanj Wurubuare osom deni dinaa kenj dekpanalanj man ya. ¹⁷ Botɔɔ te o boose balan banj nyiaa, “E te kala ta Wurubuare nombia anjarasenj see ηan ne yako nyi, Wurubuare kpa,

‘Me deni gyae ke yεε botɔɔ kenj tεεle kei dɔɔ balan pou baa kɔn kaa fane, mona emεε ta besena ke yεε ηmεelatena dεεgyanjεε.’ ”

¹⁸ Saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj ke nyii kpene kenj o be yako ne, be gyae gbεε kenj baa mo koe e. Monna gyakolonj gyoo wo, nawolo nyi o kawola kenj te yeli balan banj pou wose ta yenj wo. ¹⁹ Kelii balinɔɔ ne, te ba leewo Gyerusalem donɔɔ man lanj.

Yesu kawola fiigi danj kenj yenj aseε

Mateo 21:20-22

²⁰ Tεε kena nebo kenj be dɔnj beε gyu ne, be naawo nyi fiigi danj kenj Yesu be falaa ke ne ta yem leenanj ke lila man. ²¹ Botɔɔ te Pita tɔɔse kpene kenj Yesu be yako ne te o yako e nyiaa, “Me Gbenjgyoo, kεε! Fiigi danj kenj n

be falaa ke ne ta yem.” ²² Kenje Yesu yako wo nyiaa, “E lee Wurubuaare di. ²³ Ampan yaa mee yako non nyiaa, walan kamase non waa yako bula kei nyi, ‘Kulu lee kebo ka gyoo epo man’ te o te lee o wose anmaaren ya, te o lee di nyi kpene kenj o be yako ne gyae ke konj mena fa e ne, ke gyae ke konj mena fa otenate. ²⁴ Mena doo mee yako non nyiaa, kpene kamase kenj e fane nyi Wurubuaare waa yee fa non ne, e lee di nyi e te wulaa nyinj ke, te e ke nyinj ke mo. ²⁵ Te akpaa n seje e n ne fane fa Wurubuaare, te n toose nyi nolo nombia doo n konoo man ne, kaboena nyi nya mo otenate nombiakumee kyee e, na n kya Wurubuaare non o kyaa addido mo ke nyinj mo n wui nombiakumee kyee nenj. ²⁶ Mona akpaa e ta mo e tebia nombiakumee kyee wo ya ne, e kya non o kyaa addido mo be gyae waa mo e wui nombiakumee kyee non ya.”

Ba ke boose Yesu o donj wose man nombia

Mateo 21:23-27; Luka 20:1-8

²⁷ Kenje Yesu na o kaseela banj besewo konj Gyerusalem donoo man. Te Yesu ke ta Wurubuaare osom deni dinaa kenj dekanjalan man o ne lam ne, Wurubuaare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na Gyudatena kegyiise konjawo o gyanj. ²⁸ Te be boose e nyiaa, “Donj wonji yaa n dana n ne yee mena aboo kenja pou? Amote faa na nenj mena donj kenanj?” ²⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Man mo ne gyae maa boose non nombii dokolonj. Nyi akpaa e tiranoo fa man ne, kenanj na maa wola non donj kenj me dana mee yee mena aboo kenja pou. ³⁰ Gyon Wurubuaare lonkeso kenj o be so balan ne, ka lee Wurubuaare gyanj yaa ka lee balan gyanj? E tiranoo fa manj.” ³¹ Botoo te ba gyoo nombia njan man te be boose donja nyiaa, “Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuaare gyanj na waa boose daa nyi, ‘Kenanj na wonj doo te da te lee Gyon nombia njan di ya?’ ³² Te akpaa de yako nyi ‘Ka lee balan gyanj’ na, dee yee balan burum kewo mo. Nawolo nyi be popou ne lee di nideli nyi Gyon yee Wurubuaare dekenj kpenjgyoo e.” ³³ Mena doo be tiranoo fa Yesu nyiaa, “Doo gyej ya.” Kenje Yesu mo yako wo nyiaa, “Akpaa mena na manj mo ba wola non me donj kenj me dana mee yee tom ne dalee ya.”

12

Paasetena baale dudu

Mateo 21:33-46; Luka 20:9-19

¹ Kenje Yesu besewo kolosi nombia burum fa wo aduya man, te o gyoo dudu fa wo nyiaa, “Woo farale nolo fara woo te o duu daasebia naale njan ne yee ngba akutuse te bee baake nja nyi gerepo ne ke man. O dii abanj kilisi woo kenj, te o wula booo kenj baa sara daasebia njan ke man na baa lese njan lonj lee njan ne. Te o banja deni doolonj doolonj daale kenj walanj ke kyaa ke man na waa gyee woo kenanj. Te o moo woo kenj do paasetena baale nyinjmaa man nyi baa kee ke doo, te o korowo lanj gbee. ² Debanj kelii nyi baa ko daasebia njan ne, balee non kpila o tobaale nolo gyu paasetena banj gyanj nyi baa fa e o wui doo. ³ Mona paasetena banj kyanja o tobaale non, te be tuku e te be yela o lanjawo nyinjmaase kufu nawoo kufu. ⁴ Kenje woote non besewo kpila o tobaale nolo bela gyu paasetena banj gyanj. Mona be tuku non mo do e gyamee o nyee man, te ba doo e desenj. ⁵ Kenanj wole woote non besewo kpila o tobaale nolo bela, mona paasetena banj koo e bo. O kpila tewulee burum, mona be tuku baale te ba koe baale. ⁶ Walanj non o be kaa kenj woote non waa kpila yena, non gbagba bu dokolonj koonj non o bee see o doo ya ne. Wole wole ne, o kaa kpila non mo gyu paasetena banj

gyanj te ɔ yakowɔ nyiaa, 'Mberem me bu na, baa bu e.' ⁷ Mɔ paasetena ban kena ɔ bu non ne be yako donja nyiaa, 'Kei yena bu non waa kaa di ɔ kya abɔɔ njan. E yela dɛɛ ko e, na abɔɔ njan nafa waa di ne ka bese de wui!' ⁸ Mena dɔɔ be kyanja bu non ko, te be wɔnɛe e lee wɔɔ ken man ke leki." ⁹ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Wɔn te wɔɔte non waa yɛɛ? Waa kɔn kaa koe mena paasetena benan, na waa mo wɔɔ kenj do paasetena wɔɔɛ nyinjmaa man." ¹⁰ Te ɔ besewɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "E te kala ta Wurubuare nombia anmarasenj see njan na e kena kpene kenj ne yako ne yee? Be nmarasewɔ nyiaa,

'Boe kenj deni maara ban be bɛɛ ne,

kenj kaa bese na mokɔɔ kasee boe kenj ne yeli deni kenj ne yɛɛ donj.

¹¹ De Gbenjyoo Wurubuare yɛɛ la te kɔnjawɔ mena,

te ke yɛɛ kpene kenj ke dana gyakolonj de siaman' "

Saese kegyiise na Farasiitena banj ke nyii Yesu aduya kenja ne, ba gyenawɔ nyi ba wose man nombia yaa ɔ ne yako ne.

¹² Botɔɔ te Gyudatena kegyiise banj gyae gbɛɛ baa kyanj Yesu, nawolo nyi be naawɔ nyi banj dɔɔ te ɔ gyɔɔ dudu kei. Mɔna bee yee balan banj, mena dɔɔ be tinaa e yela te be lanjawɔ.

Ba ke bɔɔse Yesu lee lempoo ketɔ wose man

Mateo 22:15-22; Luka 20:20-26

¹³ Kenanj wole te Gyudatena kegyiise banj gyuuwɔ ke kpila gyoo Herode balan baale, na Farasiitena banj baale nyi baa kɔn kaa teese Yesu nooman na baa nyinj gbɛɛ kyanj e. ¹⁴ Banj mɔ kɔnjawɔ ɔ gyanj kaa bɔɔse e nyiaa, "De Gbenjyoo, da gyen nyi n bee di dekara ya, te n be famenɛ na kpene kenj balan ne yako ne ya. N bɛɛ kɛɛ walanj siaman ya, te n na wola Wurubuare gbɛenenj kpaakpaa njan nɛ gbɛɛ dɔɔ. Dei nyi dɛɛ tɔ lempoo fa Romantena gyoo dinaa Kaesa, yaa de na tɔɔ ya?" ¹⁵ Mɔ Yesu kena ba agyuenj kumɛɛ njan ne ɔ yako wɔ nyiaa, "Emɛɛ banj e na beo e wose, wɔn dɔɔ te e ne gyae e ka teese me nooman. E mo kɔbabii kenj kɔn maa kɛɛ" ¹⁶ Kenjɛ ba mo kɔbabii dokolonj kɔna e. Botɔɔ te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Amɔte nyee na ɔ yele gyakaa la ke dɔɔ?" Te be yako e nyi gyoo dinaa Kaesa wui. ¹⁷ Kenjɛ Yesu yako wɔ nyiaa, "Kpene kenj yɛɛ gyoo Kaesa wui na e mo fa e, te kpene kenj mɔ yɛɛ Wurubuare wui ne, e mo ke fa e." Botɔɔ te gyakolonj gyoo balan banj lee nɔɔ kenj Yesu be tiri fa wɔ ne dɔɔ.

Yesu kawola lee yɛn wole kefonj wose man

Mateo 22:23-33; Luka 20:27-40

¹⁸ Kenanj wole te Sadukiitena banj bɔɔ ne lɛɛ di nyi walanj da yem na waa bese fonj ya ne, man baale kɔnjawɔ Yesu gyanj kaa bɔɔse e nyiaa, ¹⁹ "De Gbenjyoo, de naana Mosesi nmarase mmaraa fa daa nyi, akpaa walanj da yem tina ɔ wɛɛle yela te be ta lola bia ya na, ɔ naabu waa yala lialo non na baa lola bia ɔ kegyia non yele man. ²⁰ Kɔnjawɔ nyi balee njolo bia baala nyetooro baale kyaawɔ, te be kegyia non yala alo kenj be ta lola bia ya te ɔ yɛnjawɔ. ²¹ Balate non mɔ yala alo nonanj te non mɔ yɛnjawɔ kenj be ta lola bia ya. Batoorote non mɔ mena. ²² Mena mɔ te akanj banj mɔ pou yala alo nonanj, mɔna be ta lola ya. Te kyare ya, te alo non mɔ yɛnjawɔ. ²³ Mena dɔɔ wee kenj Wurubuare waa gyuuu balan banj pou bɔɔ yem ne lee yɛn man na, baala nyetooro kɛwɔ banj bɔɔ yala alo kei gyanjɛɛ ne, be man wɔnɛɛ te alo non waa yɛɛ ɔ wɛɛle?"

²⁴ Kenjɛ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "E ta yoo, nawolo nyi e ba gyenj Wurubuare nombia anmarasenj see njan ya, te e ba gyenj Wurubuare donj

keŋ mo ya. ²⁵ Wee keŋ Wurubuaɛ waa gyusu balan lee yeŋ man nɛ, baala be gyaɛ baa yala ya, te bɔɔ gyaɛ baa mo ala mo fa yale ya. Be popou baa yeɛ bo ŋgba Wurubuaɛ kpilala ban be kyaa adido nɛ. ²⁶ Lee kefon lee yeŋ man wose man nombia na, ɛ te kala ta de naana Mosesi tone man mena keŋ Wurubuaɛ be kolosi na ŋon Mosesi deponfa keŋ ne kpaɛ nɛ man yee? ɔ yakowo nyiaa, 'Man yena Aberham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuaɛ.' Wurubuaɛ keyako kei nɛ, na nawolo baa nyi ɔ siaman na balan kɛwɔ sɛɛ be kyaa ²⁷ Wurubuaɛ te yeɛ woya Wurubuaɛ e ya, ɔ yeɛ balan ban be kyaa na be sia nɛ Wurubuaɛ e. Mena dɔɔ ɛ ta yoo nideli ŋgba ɛ ne yako nyi yeŋ wole kefon be kyaa ya nɛ."

Mmaraa dinaate

Mateo 22:34-40; Luka 10:25-28

²⁸ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban man ŋolo kɔŋawɔ botɔɔ. ɔ ke kɔŋ kaa nyii mena keŋ bɛɛ wɔŋee nombia ŋan, na ɔ kena nyi Yesu ke tiranɔɔ fa wɔ nideli nɛ ɔ bɔɔse e nyiaa, "Wurubuaɛ mmaraase ŋan pou na, wɔŋti yena keŋ ne hia kela?" ²⁹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, "Isaetena pou ɛ nyii, 'De Gbenjgyoo Wurubuaɛ ŋon yeɛ dokolonj. ³⁰ Mena dɔɔ kaboena nyi nya mo n konɔɔ pou na nya agyueŋ pou na n donj pou gyaɛ n Gbenjgyoo Wurubuaɛ.' ³¹ Alate keŋ mo yena nyi, 'Gyaɛ n dɔɔ ŋgba nyanj gbagba n wose nɛ.' Mmaraa daale be kyaa keŋ kela keŋja ya." ³² Keŋte Gyudatena mmaraa wolale ŋon yako Yesu nyiaa, "De Gbenjgyoo, ampanj yaa n yakowo nyi Wurubuaɛ yeɛ dokolonj, te ŋolo be kyaa kpu na e ya. ³³ Te n besewɔ yako nyi kaboena nyi walanj waa mo ɔ konɔɔ pou na ɔ donj pou na wa agyueŋ pou gyaɛ Wurubuaɛ, na waa bese gyaɛ ɔ dɔɔ ŋgba ŋon gbagba nɛ. Mmaraase keŋja dɔɔ kedi dei kela keŋ walanj ka mo abɔɔ ke deesi fa Wurubuaɛ." ³⁴ Yesu kena nyi Gyudatena mmaraa wolale ŋon te tiranɔɔ nideli nɛ ɔ yako e nyiaa, "Ɛmɛɛ na Wurubuaɛ gyoori keŋ nsana be dana lem ya." Lee kei wole nɛ, ŋolo te tale gyɔ ɔ konɔɔ bɔɔse e nombii daale bela ya.

Amɔte yena Kristo nyeeleɛre ŋon?

Mateo 22:41-46; Luka 20:41-44

³⁵ Yesu ke gyakaa ɔ na wolo Gyudatena ɔsom deni dinaa keŋ dekpanalan man nɛ ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, "Sena dɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban ne tale yako nyi, Kristo ŋon Wurubuaɛ ba lese ne yeɛ gyoo Defidi ɔ naanabii e? ³⁶ Nawolo nyi Wurubuaɛ felinj ŋon yela gyoo Defidi gbagba yakowo nyiaa,

'Me Gbenjgyoo Wurubuaɛ yako me Gbenjgyoo nyi,

Tisi kyaa me dunoluj dɔɔ,

kelii debanj keŋ maa mo n kolala pou do n tɛɛ.'

³⁷ Te akpaa nyi gyoo Defidi baake nyeeleɛre ŋon nyi ɔ 'Gbenjgyoo' na, kenanj na sena te nyeeleɛre ŋon waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?" Keŋte yeɛ balan ban pou bɔɔ gyanjɛɛ bee tei nɛ gyonj.

Yesu kefareɛ ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban wose man

Mateo 23:1-36; Luka 20:45-47

³⁸ Yesu kɛɛ wolo nɛ ɔ fareɛ wɔ nyiaa, "Ɛ kɛɛ ɛ wose nideli na Gyudatena mmaraa wolala ban. Bɛɛ gyaɛ kegbase dɔolonj nyinjan kado na be dɔŋ na kebu agantanj man, na balan kenjinj do wɔ nɔɔ. ³⁹ Akpaa be gyanjɛɛ Gyudatena ɔsom denɛɛ man, na botɔɔse ŋan bɛɛ gyanjɛɛ di be nɔɔ nɛ, na bɛɛ gyaɛ akyaese kpaakpaa baa kyaa. ⁴⁰ Bɛɛ beo liala leo ba abɔɔ

kamase njan be dana ne. Te bee fane balan man kyare mo wola ba wose. Wurubuare waa won mena balan benan dinoo denjela nideli.”

Lialo diyemte njolo koba kado

Luka 21:1-4

⁴¹ Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuare osom deni dinaa ken man ne, o ke kyaawo yenan mo o sia tee adakaa ken bee do koba ke man ne. Te o gyinaa o sia o ne kee mena ken balan na mo koba kaa do adakaa ken man. Balan ban be dana koba ne, moo koba burum kaa do adakaa ken man. ⁴² Kenje lialo diyemte njolo moo kobabia ala, njan ne gyae ke yee njgba kotoku dokolon ne kaa do adakaa ken man. ⁴³ Botoo te Yesu baake o kaseela ban gyanee te o yako wo nyiaa, “Ampan yaa mee yako non nyi lialo diyemte kei ta do koba kela balan akan ban pou. ⁴⁴ Nawolo nyi balan ban pou lese koba kyomii bo lee burum njan be dana ne man kaa do. Mo lialo diyemte kei doo, ken na o diyem koran ne kpene kamase ken o dana ne yaa o moowo kaa do ne.”

13

Yesu kekolosi lee Wurubuare osom deni dinaa ken kewolee wose man

Mateo 24:1-2; Luka 21:5-6

¹ Yesu kee lee Gyudatena osom deni dinaa ken man ne, o kaseela ban man njolo yako e nyiaa, “De Gbengyoo, kee boya njan boo mo ma deni kei, na deni ken mo kyeo!” ² Botoo te Yesu mo yako wo nyiaa, “Njgba e ne naa denee dinaana kena? Baa tekerii ne popou lo ken nyi e be gyae e kena boe na boe gyakaa ke doo doo ya.”

Yesu kawola lee diyem ken gyae kekoi ne wose man

Mateo 24:3-14; Luka 21:7-19

³ Kenje Yesu gyuuwo ke kyaa oliifi bula ken doo, te o moo o sia tee Wurubuare osom deni dinaa ken. O keyyaa botoo te Pita na Gyemisi na Gyon na Anderiase baagen koiawo o gyan kaa yako e nyiaa, ⁴ “Wola daa deban ken nombia kena pou gyae ke koi. Won te dee mo naa nyi kena pou gyae ke koi?” ⁵ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E kee e wose man nideli, na njolo ba beo non ya. ⁶ Balan burum baa koi ma yele man na be kaa yako nyi, ‘Ban yena man Nyeelere non,’ na baa beo balan burum na baa yo gbeye. ⁷ Akpaa e nyii yoo na yoose nombia ne, e na yeli e woe ke lo non ya. Kaboena nyi mena aboo kena pou deekoi mena, mona kei bee wolo nyi deban otomante ken te lii ya. ⁸ Teelese baa koro senj tia doja, na gyoonen mo ka koro senj tia doja. Teele gyae ke wosi yenaese burum, te tanam mo gyae ke yala teele doo. Mona kena pou yee yaa njgba fulute kadonje kewalan ne.”

⁹ Mena doo e kee e wose doo nideli, nawolo nyi baa mo non gyina donoo kegyiise na baa tuku non Gyudatena osom denen man. Lee man doo, baa mo non gyu teele kegyiise na gyoonen siaman. Kei gyae ke yela e ke nyin gbeye kolosi Wurubuare nombia njan fa wo. ¹⁰ Mona kaboena nyi me silala baa tangbeye kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa njan fa teele kei doo balan pou pe. ¹¹ Nyi akpaa be kyan non gyu nombia dedii man ne, e na wolee na kpene ken e keyako ya. Kpene ken Wurubuare waa mo do e noose man deban kenan ne, kenj te kaboena nyi yaa yako. Nawolo nyi na emee ne gyae la e kekolosi ya, mona Wurubuare felin non ne gyae la waa kolosi fa non. ¹² Naa lolo bia baa lese doja fa yen, na kya mo ka lese o bu fa yen. Bia baa koro senj tia ba lolala, na baa lese wo fa yen. ¹³ Man doo

balan pou baa kola non. Mo walan non o kyan o wose sen kenken kelii oto ne, Wurubuare waa lee o nyee.

¹⁴ Nyi akpaa e naa kpene ken bæ kole te ke dana duwaare ne de kaa sen botoo ken tekaboena nyi ke dee sen ya ne, (kaboena nyi walan kamase non o ne kala tone kei ne, waa yee kakyen na waa nyii ke man). Dekon mena na, balan ban be kyaa Gyudia teelee doo ne, baa yeu gyu bulase doo. ¹⁵ Nyi akpaa nono kyaa o deni nyee doo na, o na tisi kon teelee man nyi o kaa mo o kolo ya. ¹⁶ Te akpaa nono mo kyaa wooman na, o na bese gyu dee nyi o ka mo o kegba ya. ¹⁷ Mena weeya nenan man ne, fulætena na talabose baa laako. ¹⁸ Mena doo e fane fa Wurubuare nyi, mena nombia kenja naa kon waaretæ ya. ¹⁹ Nawolo nyi weeya nenan man ne, balan baa naa diyem ken leenan deban ken Wurubuare be yee teelee kei kaa lii na gyen ne, mena diyem kenan te konja ta see ya, te ke dinoo mo be gyae kekon mo see ya. ²⁰ Na Wurubuare ke kokee kayeyee weeya kenja ya ne, nafa nono na nono be gyae waa ka ya. Mona lee o balan ban o ba lese see ne doo, te o kokee weeya nenan. ²¹ Deban kenan de lii te nono de yako non nyi 'E kee Kristo non kyaa kebo, yaa o kyaa yenan daale na' e na lee ke di ya. ²² Nawolo nyi balan baa dii akere nyi ban yena man Kristo non, te baale mo baa dii akere nyi be yee Wurubuare akpenkpengyoo rawo. Baa yee gyakolon nombia na nombia dinaana, te akpaa be tale nyin gbæ koran na, baa mo beo Wurubuare balan ban o ba lese see ne. ²³ Mona emæ doo e doo e wose doo, nawolo nyi me tan wulaa yako non nombia kenja."

*Deniwalan Bu non kekõn
Mateo 24:29-31; Luka 21:25-28*

²⁴ Weeya nenan man kayeyee kenja pou wole na weese waa gyoo ditiætæ, te gyaalan mo be gyae waa wolose ya. ²⁵ Kyolobiise baa lee adido kaa yala. Te aboo nan pou ne kyaa adido ne, gyae ke wosi. ²⁶ Deban kenan ne, balan baa naa man Deniwalan Bu non ta mo don na gyoorobiiri lee nona man adido mæ kon. ²⁷ Te maa kpila me kpilala lee adido na be kaa yilaa me balan ban Wurubuare ba lese wo see teelee kei doo yenan kamase ne.

²⁸ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "E kee fiigi dan na e ke kasee kolo lee ka wose man. Akpaa e naa ngba ke tombia da potee faarense wolee ne, na e gyen nyi awulunætæ ta benaa baa. ²⁹ Mena mo te akpaa e naa mena nombia kenja ne kon na, e gyen nyi man Deniwalan Bu non kekõn ta benaa tan. ³⁰ Ampan yaa mæe yako non nyi balan ban be kyaa gyen kei ne, be duulun be gyae ke munu tan ya, pete nombia kenja kekõn. ³¹ Adido na teelee kei pou gyae ke gyu oto, mona me noowoya doo nan gyae ke kyaa kekpaakekpa."

*Nolo ba gyen mena deban ken nombia kenja gyae kekõn ya
Mateo 24:36-44*

³² Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, "Nolo ba gyen wee na deban ken kenja pou gyae ke kon ya. Wurubuare kpilala ban be kyaa adido, na man Deniwalan Bu non koran ba gyen ya. Gyise me kya non o kyaa adido ne waagen gyenja la. ³³ Mena doo e kee nideli na e ke desina e wose see, nawolo nyi e ba gyen wee ken deban kenan gyae ke kon ya. ³⁴ Ke yee ngba walan non o ba koro o ne gyu gbæe, te o ba mo o dekanalan do o tewulee nyinmaa man ne. O faa be man walan kamase tom ken waa yee, te o yako non o na deke denanoo ken ne nyi waa deke ke nideli. ³⁵ Mena doo emæ mo e doo e wose doo, nawolo nyi e ba gyen wee ken dekanalan te non

waa kɔŋ ya. Waa tale kɔŋ balinɔɔ yaa tɛɛnsana, yaa kegyim kɛɛ lo woya, yaa nebo nebo. ³⁶ Ɛ doo ɛ wose doo na ɔ be kɔŋ kaa futaa ŋon nyi ɛ doo dosoron man ya. ³⁷ Nombii kei mɛɛ yako ŋon nɛ, mɛɛ yako baa fa balan pou. Ɛ doo ɛ wose doo.”

14

Kegyise ne bake Yesu nyee man

Mateo 26:1-5; Luka 22:1-2; Gyɔn 11:45-53

¹ Keka weeya ala na Gyudatena nyeekeleɛwee dinaa keŋ kedi kelii nɛ, Wurubuare saese kegyise ban na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbɛɛ keŋ baa mo adao gbɛɛneŋ kyan Yesu na baa ko e. ² Kenjte be yakowɔ nyi, “Ɛ na fa dɛɛ kyan e nyeekeleɛwee dinaa kei kedi man ya, na mena ya na balan ban baa yela donɔɔ keŋ ke sinjii.”

Alo ŋolo ka mo nuŋ woli Yesu Betani donɔɔ man

Mateo 26:6-13; Gyɔn 12:1-8

³ Yesu ke kyaa Betani donɔɔ man nɛ, ɔ gyuuwɔ Simɔn ŋon nafa ɔ na wee kawee yayam nɛ dɛɛ ɔ kaa di. Te alo ŋolo kɔŋawɔ botɔɔ na ɔ dana nuŋ ofonofonte keŋ ke dana koyadon nɛ porontia tɔɔ. Botɔɔ te ɔ toro ke te ɔ toosi nuŋ keŋ woli Yesu nyee man. ⁴ Te balan ban be kyaa botɔɔ nɛ baale gyeŋa ban boɔse donɔ nyiaa, “Weera doo te ɔ wolɛɛ nuŋ kei mena. ⁵ Nafa baa tale yɔɔ nuŋ kei kela tomyɛere kulutoo dokolon kɔba, na waa mo ke fa ayematena.” Botɔɔ te ba too be nɔɔ gyakaa alo doo. ⁶ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, “Ɛ yela e, weera doo te ɛ ne kale na alo ŋon mena e? Ɔ te yɛɛ kolo kpaakpaa fa man. ⁷ Ayematena doo, baa kyaa ɛ gyan deban kamase. Te deban kamase keŋ ɛ gyae na, ɛ ke tale yɛɛ deeli fa wɔ. Mona man doo, mɔɔ gyae maa kyaa ɛ gyan kelii ɔto ya. ⁸ Ɔ te yɛɛ kpene keŋ waa tale. Ɔ te tanjbeɛ kyɛɛke nuŋ woli man, na kawola nyi ɔ te desina man fa me ke wuu pena maa yen. ⁹ Ampan yaa mɛɛ yako ŋon e ke nyii nyiaa, tɛɛle kei doo yenan kamase keŋ baa kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa ŋan nɛ, baa yako kpene keŋ alo kei be yɛɛ nɛ na baa mo tɔɔse e.”

Gyudase te sɛɛ nyi waa lese Yesu fa

Mateo 26:14-16; Luka 22:3-6

¹⁰ Kenjte Gyudase Isekarɔte ŋon ɔ yɛɛ Yesu kaseela kufu bala ban man ŋolo e nɛ, gyuuwɔ Wurubuare saese kegyise ban gyan nyi waa lese Yesu fa wɔ. ¹¹ Be ke nyii mena nɛ, yɛɛ wɔ gyon te be yakowɔ see nyi baa fa e kɔba. Lee botɔɔ te Gyudase Isekarɔte keɔ gbɛɛ keŋ waa mo lese e fa wɔ.

Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekeleɛwee dinaa weenɛ ŋan

Mateo 26:17-25; Luka 22:7-14, 21-23; Gyɔn 13:21-30

¹² Nyeekeleɛwee kedi wee gyan gbate keŋ bee di bodobodo keŋ tee be doo ke man ya, te bɛɛ ko Nyeekeleɛwee kedi nambu ŋon kelii nɛ, Yesu kaseela ban kɔŋawɔ ɔ gyan kaa boɔse e nyiaa, “Alen te n ne gyae nyi de kaa desina see fa nyeekeleɛwee dinaa weenɛ ŋan?” ¹³ Botɔɔ te ɔ kpila ɔ kaseela ban bala te ɔ yako wɔ nyiaa, “Ɛ gyu Gyerusalem donɔɔ man. Ɛ ne gyu na ɛ ke gyanee na balee ŋolo seele na lon na ogele. Ɛ sila e. ¹⁴ Dekpanalan keŋ man waa gyoo nɛ, ɛ yako dekpandalante ŋon nyi, De Gben gyoo ŋon kpa dɛɛ boɔse nen nyiaa, ‘Alen te ŋkola deni keŋ daa na me kaseela ban dɛɛ kaa di nyeekeleɛwee dinaa weenɛ ŋan nɛ kyaa?’ ¹⁵ Balee ŋonan waa wola ŋon abansoro deni dinaa daale keŋ ke kyaa adido te boɔ desina ke man nideli nɛ. Ɛ desina botɔɔ na de kaa di weenɛ ŋan.” ¹⁶ Ɔ

kaseela banj ke gyu kelii donoo kenj man ne, be naa kpene kamase kenj Yesu be yako wo ne pɛpɛɛɛ, te be desina nyeekelee weeneɛ njan see botoo.

¹⁷ Kelii balinoo ne, Yesu na o kaseela kufu bala banj konawo botoo. ¹⁸ Ba ke kyaa bee dii ne, te Yesu yako wo nyiaa, "Ampanj yaa mee yako non nyi emee banj daa na non kyaa dee dii ne, e man njolo waa lese man fa."

¹⁹ Botoo te dekokorokoo kyanja o kaseela banj, te be boose Yesu dokolonj dokolonj nyiaa, "De Gbenjgyoo, manj yaa amote?" ²⁰ Te Yesu yako wo nyiaa, "Emee kufubala kewo man njolo non daa na e na do de nyinjmaa nyefale dokolonj kei man ne. ²¹ Manj Deniwalanj Bu non maa yenj ngba mena kenj Wurubuaɛ nombia anjmarasenj see ne yako lee ma wose man ne, mona walanj non waa lese manj fa ne waa laako. Nyi benj ta lola walanj nonanj ya na, nafa dei."

Yesu na o kaseela kedi nyeekelee wee dinaa weeneɛ njan

Mateo 26:26-30; Luka 22:14-20; 1 Korintotena 11:22-25

²² Yesu na o kaseela banj kee dii ne, o moo bodobodo te o fanewo fa Wurubuaɛ karanj, te o kara ke mo fa o kaseela banj. Kenje o yako wo nyiaa, "E lee di, kei yena ma wosenaane kenj." ²³ Kenanj wole te o moo leenoo kenj solonj doo ke man ne te o fanewo fa Wurubuaɛ karanj, te o moo ke fa o kaseela banj. Kenje be popou nyoo wo lee ke man. ²⁴ Botoo te o yako wo nyiaa "Kei yena me fatabo kenj Wurubuaɛ be kyeekee leki na waa mo to nookebakese wole kenj noo. Kei ne gyae la ke yela na Wurubuaɛ ka mo balanj burum nombiakumee kyee wo. ²⁵ Ampanj yaa mee yako non nyiaa, moo gyae maa tekaa nyoo solonj kei bela ya, kelii wee kenj maa bese nyoo ke wole Wurubuaɛ gyoori kenj man." ²⁶ Ba ke kpee noononj lese Wurubuaɛ yele ne, te ba leewo donoo kenj man gyu oliifi bula kenj doo.

Yesu keyako nyi Pita waa kaa bee e

Mateo 26:31-35; Luka 22:31-34; Gyɔn 13:36-38

²⁷ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "E popou e ke yeu tina manj yela. Nawolo nyi Wurubuaɛ yakowo o nombia anjmarasenj see njan man lee ma wose man nyiaa,

'Maa gyoo namensekeelere non lo,
na o namense banj pou ke yaasee.'

²⁸ Mona me fom lee yenj man na, maa kyanj non gbɛɛ gyu Galelia teelee man." ²⁹ Kenje Pita yako e nyiaa, "Akpaa be popou de yeu tina nenj yela koranj na, manj doo moo gyae maa tina nenj yela korakora ya." ³⁰ Botoo te Yesu yako Pita nyiaa, "Ampanj yaa mee yako nenj nyi gyenj nelim kei pete keyim kelo woya betabola ne, nyanj ke bee betabotooro nyi n ba gyenj manj korakora ya." ³¹ Kenje Pita yakowo senj ke doo kenjenj nyiaa, "Akpaa nyi ke yee yenj ke koranj na, moo gyae maa bee nyi moo gyenj nenj korakora ya." Te o kaseela akanj banj pou mo yakowo mena.

Yesu kefane Gekyɛmane

Mateo 26:36-46; Luka 22:40-46

³² Yesu na o kaseela banj kelii botoo kenj bee baake nyi Gekyɛmane ne o yako wo nyiaa, "E kyaa kebo na me kaa fane." ³³ Te o moo Pita na Gyemisi na Gyɔn sila o wose. Botoo te nombia takaa e nideli, kenj nyi o bee gyenj mena kenj waa yee o wose ya. ³⁴ Te o yako o kaseela banj nyiaa, "Nombia ne takaa manj nideli kenj mee gyae maa yenj. E kyaa kebo, e na doo ya." ³⁵ Kenje o gyuuwo o siaman kyomii te o tisiwo bunj te o fanewo

fa Wurubuare nyi, akpaa ɔ ne gyae na waa yela kaale kei ke lan ɔ nyee dɔɔ. ³⁶ Te ɔ yakowɔ nyi, “Me kya, kpene kamase be tan nej don ya. Lese kaale kei me dɔɔ. Mɔ na yee kpene kej man ne gyae ya. Yee kpene kej nyan gbagba ne gyae.” ³⁷ ɔ ka bese kɔn ne, ɔ kaa naawɔ na ba te doo te ɔ gyuusɔ wɔ bɔɔse Simɔn Pita nyiaa, “Simɔn, e te doo? E te tale kyaa na e ka deke deban dokolon koon kej nyi e be doo yee? ³⁸ E na doo ya, e fane na e be nyin gyoo kekeeseke man ya. Ma gyej nyi e konɔɔse man na e ne gyae e ke yee ma kegyaebii, mona e wosenaane man na e be tan mena don kenan ya.” ³⁹ Kenje Yesu besewɔ gyu ke fane yako nombii dokolon kenan bela. ⁴⁰ ɔ ka bese kɔn be gyan na be see be doo, nawolo nyi dosoron doo be siaman te be ta gyej kpene kej baa yako ya. ⁴¹ Kenje Yesu besewɔ kɔn be gyan betabotoorote te ɔ bɔɔse wɔ nyi, “E see e gyakaa dosoron kei dɔɔ e ne fɛɛfo? Tekaboe mena, deban kej te lii. Be ta lese man Deniwalan Bu non fa nombiakumɛɛyɛra. ⁴² E koro dee gyu de kaa gyanje na wɔ. Non ɔ na lese man waa fa ne te tun daa tan.”

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Luka 22:47-53; Gyɔn 18:3-12

⁴³ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi ne, Gyudase non ɔ yee kaseela kufu bala ban man nolo e ne, kaa beewɔ lee be dɔɔ. Na balan dikpii kej be dana yoosilase na akpokpose, na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban Gyudatena kegyiise ba lese do na e ne silana e. ⁴⁴ Na Gyudase non ɔ ba lese e fa ne tan tangbɛe yako balan ban nyiaa, “Walan non maa pukaa e ne non nonan, e kyan e kenken na e ka mo e ta.” ⁴⁵ Gyudase ka betaa lii Yesu gyan ne, ɔ baake e nyi, “Me Gbenggyoo,” te ɔ pukaa e. ⁴⁶ Botɔɔ te balan ban kyan e. ⁴⁷ Kenje Yesu kaseela ban man nolo non ɔ senje botɔɔ ne lese ɔ yoosila kara Wurubuare saese kegyia non tobaale denje lese ke lo. ⁴⁸ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, “Me yee walanɔm e te e moo yoosilase na akpokpose e ne kɔn e kaa kyan man? ⁴⁹ Wee kamase kej me kyaa e gyan Wurubuare osom deni dinaa kej man mee wola non ne, e te kyan man ya. Mɔna nomba kenja pou kɔnae, na ke yela Wurubuare nomba anmarasen see nan ke kɔn mena.” ⁵⁰ Kenje Yesu kaseela ban pou yeuwɔ tina e yela.

⁵¹ Na tobaale nolo non ɔ wuuna kyanɔbii ne silana Yesu. Be ka mo baa kyan e ne, ⁵² te ɔ leewɔ be nyinmaa man yeu ditenteli tina ɔ kyanɔbii kej yela.

Be kamo Yesu gyu kegyiise siaman

Mateo 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Gyɔn 18:13-14, 19-24

⁵³ Kenje ba moo Yesu gyu Wurubuare saese kegyia non gyan, te Wurubuare saese kegyiise ban pou na Gyudatena mmaraa wolala, na Gyudatena kegyiise kaa gyanee wɔ botɔɔ. ⁵⁴ Na Pita silana Yesu wole wole lemlen gyu Wurubuare saese kegyia non dekanalan man. Botɔɔ te Pita gyuuwɔ ke kyaa kotɔɔtɔna ban bee gyee dekanalan kej ne gyan bee woli boalan. ⁵⁵ Na Wurubuare saese kegyiise, na Gyudatena kegyiise akan ban ne keɔ nombii kej baa mo gyakaa ɔ dɔɔ na baa nyin gbɛe ko e, mɔ be te nyim ya. ⁵⁶ Balan burum kɔnawɔ kaa kerɛe ɔ nɔɔse, mona be nɔɔwoya nan te kyaa na don ya. ⁵⁷ Te baale korowɔ kerɛe ɔ nɔɔse nyiaa, ⁵⁸ “De te nyii nyi ɔ kpa waa tekerii Wurubuare osom deni dinaa kej balan be maa ne, te weeya atooro wole na waa ma wole kej te yee walan maa na ke ya.” ⁵⁹ Ban mɔ nomba nan bɔɔ kaa yako ne, te kyaa na don ya.

⁶⁰ Botɔɔ te Wurubuare saese kegyia ɲon korowɔ seŋ kebu keŋ nsana nsana te ɔ boɔse Yesu nyiaa, “N be tiranɔɔ yee? Wonɔ dɔɔ te balan kewɔ ne keɛɛ n nɔɔse, te n be tiranɔɔ ya?” ⁶¹ Mɔ Yesu te gyuuu ɔ nɔɔ ya. Botɔɔ te Wurubuare saese kegyia ɲon boɔse e nyi, “Nyaŋ yena nyeeleere ɲon Wurubuare be yako see nyi nyaŋ ke koŋ ne? Nyaŋ yena Wurubuare ɲon kaboena nyi baa lese ɔ yele ne bu dokolon ɲon?” ⁶² Kenɛte Yesu tiranɔɔ nyi, “Ayi, maŋ ɲonanɔ. E kena maŋ Deniwalaŋ Bu ɲon kyaa Wurubuare doŋte ɲon dunolonɔ dɔɔ. Na e ka bese naa maŋ na me doŋ ɲoma man adido meɛ koŋ.” ⁶³ Botɔɔ te Wurubuare saese kegyia ɲon tirii ɲon gbagba kegba te ɔ boɔse wɔ nyiaa, “Wonɔ adansɛe yaa dɛɛ gyae dee nyii bela?” ⁶⁴ E te nyii mmusuo nombia ɲan ɔ be yako yee? Sena yaa e na gyuenɔ lee ke man? Te kegyiise baŋ pou too be nɔɔ gyakaa ɔ dɔɔ bu e fɔɔ nyi, “Kaboena nyi baa ko e.” ⁶⁵ Kenɛte balan baŋ baale fiasɛɛ beɛ tɔ nɔɔlon woli e, te be wuu ɔ sia na beɛ takee e akɔtase. Te be boɔse e nyi, “Wurubuare dekpenkpenɔyɔɔre, wola daa ɲon ɔ be gyɔ neŋ.” Kenɛte ba moo e fa kotɔɔtɔena baŋ te baŋ mɔ ke tuku e.

Pita kebeɛ Yesu

Mateo 26:69-75; Luka 22:56-62; Gyɔn 18:15-18, 25-27

⁶⁶ Pita ke kyaa dekpaŋalaŋ keŋ man ne, Wurubuare saese kegyia ɲon alebu ɲolo koŋawɔ botɔɔ. ⁶⁷ ɔ kena Pita kyaa ɔ ne woli boalaŋ ne, ɔ keɛ e yididi te ɔ yako e nyiaa, “Nyaŋ mɔ n kpue na Yesu Nasarete baale ɲon.” ⁶⁸ Mɔ Pita lee aŋmaarenɔ te ɔ yako e nyi, “Mɔɔ gyeŋ kpene keŋ n ne yako ne man korakora ya.” Botɔɔ te Pita leewɔ gyu denanɔɔ keŋ man. ⁶⁹ Alebu ɲon ka bese naa Pita botɔɔ ne ɔ yako balan baŋ ba seŋɛɛ botɔɔ ne nyiaa, “Balee kei mɔ kpue na wɔ.” ⁷⁰ Mɔ Pita besewɔ beɛ ke bela. Kenaŋ wole ne, balan baŋ ba seŋɛɛ botɔɔ ne besewɔ yako Pita nyiaa, “Ke yeɛ ampaŋ nyi n kpue na wɔ, nawolo nyi n yeɛ Galelia baale e.” ⁷¹ Botɔɔ te Pita moo nɔɔdonɔ kolosi te ɔ kaŋa ntam kpu nyiaa, “Mɔɔ gyeŋ balee kei ɲon e ne kolosi ɔ wose man nombia ne korakora ya” ⁷² Debokenaŋ man te kegyim lɔɔ woya betabolate. Kenɛte Pita tɔɔse nombia ɲan Yesu be yako e ne nyiaa, “Pɛ kegyim kelɔ woya betabola na, nyaŋ ke beɛ betabotooro nyi n ba gyeŋ maŋ ya.” Kenɛte ɔ yeleeɔ do ɔ ne wii.

15

Be kamo Yesu gyu gyoo Pilato gyaŋ

Mateo 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Gyɔn 18:28-38

¹ Tɛɛ kena nebo nebo fuu ne, saese kegyiise na donɔɔ kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyaŋeewɔ te be bake Yesu nyeeman. Mena dɔɔ be bake e te ba moo e gyu ka do Pilato ɲon ɔ seŋɛɛ Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man ne, nyiŋmaa man. ² Kenɛte Pilato boɔse e nyiaa, “Nyaŋ yena Gyudatena gyoo ɲon?” Te Yesu tiranɔɔ nyi, “Mena yaa n yakowɔ ne.” ³ Te Gyudatena saese kegyiise baŋ keɛɛ ɔ nɔɔse mo nombia burum gyakaa ɔ dɔɔ. ⁴ Kenɛte Pilato boɔse e nyi, “Be ta mo nombia keŋa beɛ gyakaa n dɔɔ na, n ba lese n nɔɔse yee?” ⁵ Botɔɔ te nombia ɲan doo gyoo Pilato nɔɔ, nawolo nyi Yesu te yako daale ya.

Be kalese Yesu fa yeŋ

Mateo 27:15-27; Luka 23:13-25; Gyɔn 18:39-19:16

⁶ Gyudatena nyeekeleɛwee kedi kamase ne, kaboena nyi Pilato waa tina balan baŋ boɔ kyam tɔ deni ne man dokolonɔ, ɲon balan benaŋ gbagba ne gyae ne yela fa wɔ. ⁷ Mena debaŋ kenaŋ na ba te kyaŋ Barabase tɔ deni.

Barabase kei kpue balan ban bɔɔ koro sen tia gyoo dinaa, te bɔɔ ko balan ne man. ⁸ Botɔɔ te balan dikpii ken kɔɔa Pilato gyan nyi waa yee kpene ken ɔ ne tan yee deban kamase ne fa wɔ. ⁹ Te Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, “E ne gyae nyi maa lese Gyudatena gyoo non fa non?” ¹⁰ Ken dɔɔ Pilato be bɔɔse mena yena nyi, ɔ gyen nyi saese kegyiise ban ne kola Yesu dɔɔ te ba lese e fa yen. ¹¹ Mɔ Wurubuare saese kegyiise ban feefuwɔ do balan dikpii ken nyi, baa yako Pilato nyi waa lese Barabase fa wɔ. ¹² Botɔɔ te Pilato bɔɔse wɔ nyi, “Sena te e ne gyae maa yee walan non e ne baake e nyi Gyudatena gyoo ne?” ¹³ Te balan dikpii ken fae yeesa nyi, “Yela baa gyo e nyeelabia sakaa ɔpanɔan dɔɔ na waa yen” ¹⁴ Ken te Pilato bɔɔse wɔ nyiaa, “Wɔn dukum te ɔ yeeɔw?” Mɔna be gyakaa bo bee fae yeesa kenken nyi, “Gyo e nyeelabia sakaa ɔpanɔan dɔɔ” ¹⁵ Ken Pilato ne gyae mena ken be woe ke fee wɔ dɔɔ ɔ lese Barabase fa wɔ, te ɔ yela ɔ yoonɔotena tuku Yesu te ɔ moo e fa nyi baa gyu ke gyo e nyeelabia sakaa ɔpanɔan dɔɔ.

*Be kekulu Yesu
Mateo 27:27-31*

¹⁶ Ken te yoonɔotena ban moo Yesu gyu Pilato dekanalan man botɔɔ ken bee di nombia ne, te be baake be tebia yoonɔotena akan ban pou gyanee. ¹⁷ Te ba moo kegba yayam do e, te ba moo sɔɔse loo gyoooro kotɔɔ wuu e. ¹⁸ Na bee kulu e nyiaa, “Gyudatena gyoo, n nyee dee wolose” ¹⁹ Botɔɔ na be gyakaa bee mo dan nmerere e ɔ nyeeman, na bee to nɔolon woli e na bee bun ɔ nawɔɔee kulu e. ²⁰ Be ke kulu e tan ne, ba kpee kegba yayam ken te ba moo non gbagba wui ken do e. Te ba moo e lee be kaa gyo e sakaa ɔpanɔan dɔɔ.

*Ba kegyo Yesu ɔpanɔan dɔɔ
Mateo 27:32-44; Luka 23:26-43; Gyɔn 19:17-27*

²¹ Be ka lee donɔɔ ken man bee gyu ne, te be gyanee na Simɔn non ɔ ba lee Kirene donɔɔ man ne na ɔ ne kɔɔ. Simɔn kei bia yena Alekesanda na Rufuse. Ken te ba ntere e nyi waa lee Yesu ɔpanɔan ken seele. ²² Te ba moo Yesu gyu botɔɔ ken bee baake nyi “Golgata” ken nawolo nyi “Nyeepookoo” dee ne. ²³ Ken te ba moo tee ken bee baake nyi mɛere ne kyakale solon man fa Yesu nyi waa nyɔɔ, mɔna ɔ te nyɔɔ ke ya. ²⁴ Ba ke gyo e sakaa ɔpanɔan dɔɔ ne, te be kpelee ɔ kegbase bunji te be loo boe ne dɔɔ, na baa naa ken walan kamase waa nyin. ²⁵ Gyae ke yee nɔba nebo weese deban atoorote man ne, te be gyo e Yesu sakaa ɔpanɔan dɔɔ. ²⁶ Ken te be nmarase dukum ken be kpa ɔ be yee ne mataa ɔ nyee gbee nyiaa,

“GYUDATENA GYOO NON YAA.”

²⁷ Botɔɔ te be gyo e nmeelatena bala baale mɔ sakaa ɔpanɔaase dɔɔ kpu na Yesu. Nolo sakaa ɔ dunolon dɔɔ, te nolo mɔ sakaa ɔ demena dɔɔ. ²⁸ Kei yela Wurubuare nombia anmarasen see nɔan kɔɔawɔ mena. Nombia nɔan yena nyi, “Be ta mo e kpu na nombiakumee yera.” ²⁹ Na balan ban bee lam botɔɔ ne, na tee e na bee kpiisi ba nyeya yako nyiaa, “Nyan non n kpa n ke tekerii Wurubuare ɔsom deni dinaa ken na n ka mo weeya atooro maa ke ne, ³⁰ lee n wose na n ke tisi lee ɔpanɔan ken dɔɔ na dee kee.” ³¹ Mena mɔ te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena nmaraa wolala ban mɔ kulu e. Te be yako dɔɔa nyiaa, “ɔ ne tale lee baale nyee, mɔna ɔ be tale lee non gbagba nyee ya.” ³² Nyi akpaa non yena nyeedon Gben gyoo na Israetena gyoo non Wurubuare be yako see nyi waa kɔɔ ne, kenan na waa lee ɔ wose lee ɔpanɔan ken dɔɔ na dee naa na dee lee

e di. Te balan bala ban bɔɔ gyɔ wɔ sakaa ɔpanɔdaase dɔɔ kpu na e ne mo tee e mena.

Yesu yɛn

Mateo 27:45-56; Luka 23:44-49; Gyɔn 19:28-30

³³ Weese ka seɲ dɛɛ ne, ditiɲtɛɛ kaa lɛɛ tɛɛle keɲ dɔɔ pou kelii ɔ ke gɛɛse. ³⁴ Te weese ke gɛɛse kenan ne Yesu fae yeesa keɲken nyiaa, “Eli, Eli, lama sabatani?” Keɲ nawolo nyi, “Me Wurubuaɛ, Me Wurubuaɛ, weera te n lese n sia yela maɲ?” ³⁵ Balan ban ba seɲɛ botɔɔ ke nyii mena ne be yakowɔ nyiaa, “E nyii, ɔ ne baake Elaegya.” ³⁶ Debokenan man te be man ɲolo yeuwɔ ka mo kolo ɲgba kokyaa keɲ gyae ke tale lɛɛ loɲ ne do soloɲ denyanɛsa daale man, te ɔ moo ke tooso na dan te ɔ gynaa ke adido fa Yesu nyi waa nyɔɔ. Keɲte ɔ yakowɔ nyiaa, “E seɲ dɛɛ kɛɛ nyi Elaegya waa koɲ kaa lese e lee ɔpanɔdan keɲ dɔɔ.” ³⁷ Botɔɔ te Yesu besewɔ fae yeesa keɲken, te ɔ kara weesi. ³⁸ Kekɔɲ mena ne, kanyan keɲ bɔɔ mo kpase Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa keɲ man ne bɛɛsewɔ kyɛkyɛ ala lee adido kaa lii ka mokɔɔ man.

³⁹ Yoonɔɔtɛna kegyia ɲon ɔ seɲɛ botɔɔ kena Yesu ke fae yeesa kara weesi ne, ɔ yakowɔ nyiaa, “Balee kei yɛna Wurubuaɛ bu ɲon ampan.”

⁴⁰ Na ala baale seɲɛ lemlɛm bɛɛ kɛɛ. Ala benan man baale yɛna Mɛɛre ɲon ɔ ba lee Magedala ne, na Gyemisi kemaasa na Gyose be naa Mɛɛre na Salome. ⁴¹ Ala kɛwɔ silana Yesu kɛɛ ɔ dɔɔ deban keɲ ɔ kya Galelia ne. Na ala burum ban bɔɔ sila e koɲ Gyerusalem donɔɔ man ne mo seɲɛ botɔɔ.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Luka 23:50-56; Gyɔn 19:38-42

⁴² Na wee kenan yɛɛ wee keɲ Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefɛɛfowee keɲ kedi. Ke lii balinɔɔ ne, ⁴³ balee ɲon bɛɛ baake e nyi Gyosefo ɲon ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man ne gyɔɔ ɔ konɔɔ gyu Pilato gyan ka sola e nyi waa mo Yesu woo ɲon fa e ɔ kaa wuu. Gyosefo kei yɛɛ donɔɔ kegyia ɲolo e, te ɲon mo ne gyeki Wurubuaɛ gyoori keɲ. ⁴⁴ Pilato ke nyii nyi Yesu ta yem ne, yɛɛ e gyakolon. Mena dɔɔ ɔ baake ɔ yoonɔɔtɛna kegyia ɲon bɔɔse e nyiaa, “Yesu ɲon wulaa yɛɲawɔ?” ⁴⁵ ɔ ke nyii lee yoonɔɔtɛna kegyia ɲon nɔɔman nyi ke yɛɛ ampan ne, ɔ faa Gyosefo ɲon gbɛɛ nyi waa gyu ka mo woo ɲon. ⁴⁶ Mena dɔɔ Gyosefo gyuuwɔ ke lɛɛ akaralɛɛ te ɔ lese woo ɲon lee ɔpanɔdan keɲ dɔɔ te ɔ moo akaralɛɛ keɲ milii e. Keɲte ɔ moo e ke wuu yebɔɔ keɲ bɔɔ kare boe daale man ne man. Te ɔ biliɲi boe dinaa daale tɔ yebɔɔ keɲ nɔɔ. ⁴⁷ Na Mɛɛre ɲon ɔ ba lee Magedala ne, na Gyose ɔ naa Mɛɛre seɲɛ botɔɔ. Mena dɔɔ be naa botɔɔ keɲ bɔɔ wuu e ne.

16

Yesu kefoɲ lee yɛn man

Mateo 28:1-8; Luka 24:1-12; Gyɔn 20:1-10

¹ Gyudatena kefɛɛfowee keɲ ke tan ne, Mɛɛre ɲon ɔ ba lee Magedala na Gyemisi ɔ naa Mɛɛre na Salome, lɛɛ abɔɔ ofon nyinɲan be kaa buraa Yesu woo ɲon. ² Kosida nebo nebo weese ke bɛɛ ne, ala ban korowɔ bee gyu yebɔɔ keɲ tɛɛ. ³ Be kee gyu na bɛɛ bɔɔse dɔɲa nyiaa, “Amote ne gyae la waa biliɲi boe keɲ lee yebɔɔ keɲ nɔɔman fa daa?” ⁴ Mo be ke gynaa be sia kɛɛ na, be naawɔ nyi be te biliɲi boe dinaa dinaa keɲ lee yebɔɔ keɲ nɔɔman. ⁵ Be ka mo baa gyoo yebɔɔ keɲ man ne, te be naa tobaale ɲolo na ɔ doona kegba wolom wurikyim na ɔ banɛɛ dunolon dɔɔ te be ɲɛɲawɔ. ⁶ Botɔɔ te ɔ yako ala ban nyiaa, “E na ɲɛɲii ya. Ma gyeɲ nyi Yesu ɲon ɔ ba

lee Nasarete, non bɔɔ gyɔ e sakaa ɔpanɔan dɔɔ ne yaa e ne keɔ. ɔ te fom. ɔ be kyaa kebo ya. E keɛ botɔɔ keɛ ɔ be doo ne. ⁷ Mena dɔɔ e gyu ke yako ɔ kaseela ban na Pita nyiaa, 'ɔ te kyan non gbɛe ɔ ne gyu Galelia donɔɔ man. Botɔɔ te e kena e nɔɔba mena keɛ ɔ be yako non ne.' " ⁸ Keɛte ala ban leewɔ yebɔ keɛ man bilen, nawolo nyi yakolon ta gyoo wɔ te ba wose mɔ ta yey wɔ. Te ba te yako nɔlo mɔ kolo ya, nawolo nyi bee yee.

⁹ Yesu kefon lee yey man Kosida nebo nebo fuu keɛ ne, ɔ tangbɛɛwɔ lese ɔ wose wola Mɛere non ɔ ba lee Magedala ne. Mɛere kei te Yesu gegi felinkumɛɛ nyetooro lee ɔ man ne. ¹⁰ Mena dɔɔ non mɔ gyuuwɔ ke yako balan ban be silana Yesu ne. ɔ ke gyu na be kyaa bee wii na bee di walaɔsa. ¹¹ Keɛ na be ke nyii nyi Yesu te fom te Mɛere naa e koran ne, ba te lɛɛ di ya.

¹² Kenan wɔle ne, Yesu lese ɔ wose dinɔɔ wɔle daale man wola ɔ kaseela bala baale deban keɛ bee gyu donɔɔ daale man ne. ¹³ Keɛte ban mɔ besewɔ kɔn kaa yako be tebia akan ban. Mɔ ban mɔ te lɛɛ wɔ di ya.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela kufu daale ban

Mateo 28:16-20; Luka 24:36-49; Gyɔn 20:19-23; Kpilala 1:6-8

¹⁴ Keɛna pou wɔle ne, ɔ kaseela kufu daale ban yilaawɔ bee dii te Yesu besewɔ kaa lese ɔ wose wola wɔ. Keɛte ɔ gyeɛna ban do wɔ lee mena keɛ balan be kɔn kaa yako wɔ nyi ɔ te fom, te ba lɛɛ wɔ di ya ne dɔɔ. ¹⁵ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, "E gyu tɛɛle kei pou dɔɔ na e kaa kolosi Wurubuare nombia nɔn fa balan pou. ¹⁶ Walaɔ kamase non ɔ lɛɛ nombia nɔn di te be sɔ e Wurubuare lon na, waa nyin nyeedon. Mɔ walaɔ kamase non ɔ te lɛɛ nombia nɔn di ya ne, Wurubuare waa bu e fɔɔ. ¹⁷ Balan ban baa lɛɛ man di ne, baa yɛɛ yakolon nombia keɛna. Baa gberaa felinkumɛɛ lee balan man lee ma ye le man, na baa kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo nɔn bɔɔ gyeɛ ya. ¹⁸ Nyi akpaa be gate doma na be nyinmaase yaa be nyɔɔ teekum daale koran na, be gyae ke yɛɛ wɔ kolo ya. Baa mo be nyinmaase gyakaa kaweesetena dɔɔ, na ba wose ke yɛɛ wɔ don."

¹⁹ De Gbenɔgyoo Yesu kekolosi fa wɔ tan ne, Wurubuare moo e gyu adido te ɔ ke kyaawɔ Wurubuare dunolon dɔɔ. ²⁰ Yesu kaseela ban ka lee botɔɔ ne, be gyuuwɔ tɛɛle kei pou dɔɔ kekolosi Wurubuare nombia nɔn. Te de Gbenɔgyoo seɔawɔ be wɔle te be yɛɛ yakolon nombia, na kawola nyi Wurubuare nombia nɔn yɛɛ ampan.

Nombia kpaakpaa ñan Luka be ñmarase ne Luka

¹ Kegyia kpaakpaa Teyofilose, balan burum te yee kakyen ñmarase nombia ñan be kɔŋ de gyan kebo lee Yesu Kristo wose man ne see. ² Nombia ñan bɔɔ ñmarase ne, mena nombia ñenan ke te ban bɔɔ mo be sia naa ña leenan kewalan, te bɔɔ kolosi de Gbenjyoo Yesu Kristo wose man nombia fa daa ne yakowɔ. ³ Kegyia Teyofilose, lee mena dɔɔ man gbagba gyoo nombia kenja man nideli leenan ña kewalan ken na, me naawɔ nyi kaboena nyi maa tɔlee ña kekɔŋ bii dokolon dokolon fa nen, ⁴ na n ke nyin gyen nyi nombia ñan pou bɔɔ wola nen ne yee ampan.

Gyan Wurubuare lojɔɔre ñon kalola wose man nombia

⁵ Deban ken gyoo Herode ne di gyoori Gyudia tɛee man ne, na Wurubuare sae ñolo kyaa ken bee baake e nyi Sakaria. Na ɔ kpue Abigya saere dikpii man, te ɔ wɛee Elisabete mo lee Wurubuare sae Aaron duulun man. ⁶ Sakaria na ɔ wɛee gbɛene tenɛ Wurubuare siaman. Te bee di de Gbenjyoo Wurubuare mmaraase na ɔ nombia ñan pou dɔɔ nideli ken ba wose man be dana nombiikum daale ya. ⁷ Mɔna bɔɔ tan bu ya nawolo nyi Elisabete yee ɔlamanbo e, te ñon na ɔ baale Sakaria mo pou te ñmɛe.

⁸ Wee daale ne, kaa liiwɔ Sakaria saese dikpii ken dɔɔ nyi baa gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ke fa Wurubuare kedi. ⁹ Be loɔ boe ñgba mena ken ba amanbere na wolo ne, te yalawɔ Sakaria dɔɔ nyi waa gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ɔ kaa too oliifi. ¹⁰ Deban ken ɔ ba gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man ɔ kaa too oliifi ne, na balan dikpii ken pou kyaa debɔɔ man bee fane. ¹¹ Sakaria kɛe too oliifi ken ne, botɔɔ te Wurubuare kpilale kɔŋawɔ ɔ gyan kaa sen kedeese boe ken ɔ na too oliifi ke dɔɔ ne dunolon dɔɔ. ¹² Sakaria kena e ne, ɔ wɔe loɔ e te gyakolon gyoo e. ¹³ Kenɛ Wurubuare kpilale ñon yako e nyiaa, “Sakaria na yee ya, Wurubuare te nyii n kefane mena dɔɔ n wɛee Elisabete waa lola bu baale fa nen, na n ka do e yele nyi Gyon. ¹⁴ Ba lola bu ñon na, gyae ke yee nen gyon nideli te balan burum mo sia gyae ka gye ɔ dɔɔ, ¹⁵ nawolo nyi bu ñon waa yee walan dinaa Wurubuare siaman, mena dɔɔ ɔ na mo solon na solon daa ɔ noɔ ya. Wurubuare waa mo ɔ felin do ɔ man leenan ɔ naa tɔɔman pena baa lola e. ¹⁶ Te waa kyɛkee Iseraetena balan burum agyuen kɔŋ be Gbenjyoo Wurubuare gyan. ¹⁷ Wurubuare waa mo ɔ felin do ɔ man, na waa fa e don ñgba mena ken ɔ be fa ɔ dekenkpenjyɔɔre Elia ne. Waa ta de Gbenjyoo ñon siaman na waa desina kyaa na be bia nsana, te balan ban bɔɔ ne bu Wurubuare ya ne, waa besena wɔ kɔŋ gbɛe kpaakpaate ken dɔɔ na waa desina de Gbenjyoo balan see e.”

¹⁸ Botɔɔ te Sakaria bɔɔse Wurubuare kpilale ñon nyiaa, “Sena te maa yee na maa naa nyi nombia kenja yee ampan? Nawolo nyi daa na me wɛee pou te ñmɛe.” ¹⁹ Kenɛ Wurubuare kpilale ñon tiranɔɔ fa e nyiaa, “Man yena Gaberele, Wurubuare kpilale ñon ma senɛe ɔ siaman deban kamase. Ñon kpila na man nyi me kaa yako nen mena nombia kpaakpaa kenja. ²⁰ Nombia ñan moɔ yako nen ne, gyae kekɔŋ ñgba mena ken moɔ yako see ne. Mɔna ken n te lee me nombia kenja di ya dɔɔ ne, n be gyae n ke tale kolosi ya kaboena nombia ñan mee yako nen ne kekɔŋ ampan deban ken moɔ see nen ne.”

²¹ Deban kenan pou man na, balan ban kyaa deboo man bee daa Sakaria, na bee gyuen kpene ken doo o be doo Wurubuare osom deni dinaa ken man mena. ²² Deban ken o ba lee kon balan ban gyan ne, o te tale kolosi na wo ya, mena doo ba gyenawo nyi o te naa kalesewola daale Wurubuare osom deni dinaa ken man. ²³ Nyinmaase te o moowo kolosi na wo, nawolo nyi o ta bese omumuu. ²³ Deban ken o be yee o saere tom ken tan ne, te o besewo gyu o dee. ²⁴ Nombia kena kekon wole ne, te kyare ya te o weele Elisabete kyan fulu, te o weese o wose gyaalanba banon ken o bee lee deboo ya. ²⁵ Kenje o yakowo nyiaa, "De Gbengyoo Wurubuare te wii me waranjase ngba o ba lese desan dinaa kei lee me doo balan siaman ne."

Yesu kalola dekenken kegyo

²⁶ Elisabete fulu ken ke di gyaalanba looro ne, Wurubuare kpila o kpilale Gaberele gyu Nasarete ken kyaa Galelia teele doo ne. ²⁷ O kpila e gyu alebu nolo non o te doo ta na baale ya ne gyan. O yele yena Meeere. Meeere kei na Gyosefo non o ba lee gyoo Defidi duulun man ne bake la see nyi baa yala doja ne. ²⁸ Kenje Wurubuare kpilale non gyuuwo ke yako e nyiaa, "Meeere nyan na nyeebam, nawolo nyi Wurubuare kpue na nen, te o nyinmaa gyakaa n doo nideli." ²⁹ Meeere kenyii noowoya kena ne, o wose gbirisi e nawolo nyi o te nyii nombia nan man nideli ya.

³⁰ Kenje Wurubuare kpilale non yako e nyiaa, "Meeere na yee ya, Wurubuare ta mo o berere boele nen. ³¹ Nyan ke kyan fulu na n ka lola bu baale na n ka do e yele nyi Yesu. ³² Waa yee walan dinaa Wurubuare siaman, na baa baake e nyi Wurubuare Kpatakpere non bu. De Gbengyoo Wurubuare waa yela waa di gyoori ngba o naana Defidi ne. ³³ Waa di gyoori Gyekoo duulun man balan doo kekpaakekpa, te o gyoori kenan betan oto ya." ³⁴ Botoo te Meeere boose Wurubuare kpilale non nyiaa, "Sena te nombia kena gyae ke tale kon mena, deban ken moo gyen baale na baale ya?" ³⁵ Kenje Wurubuare kpilale non tiranoo fa e nyiaa, "Wurubuare felin non gyae kekon kaa gyoo n man, na Wurubuare Kpatakpere non ka mo o don ken do n man na n ke kyan fulu. Mena doo bu non nyan ka lola ne, waa yee bu non ayimee be doo o man ya, te baa baake e nyi Wurubuare bu. ³⁶ Kee! N lonjo Elisabete non be kpa o yee olamanbo e te o be nyimee koran mo ne, te kyan fulu gyaalanba looro yaa. ³⁷ Nawolo nyi kpene kamase be kyaa ken nyi Wurubuare be gyae waa tale yee ya." ³⁸ Kenje Meeere yakowo nyiaa, "Ma nyee tesee bo na Wurubuare. Nan pou n be yako man ne deekon mena." Kenje Wurubuare kpilale non lanjawa yela e.

Meeere kegyu Elisabete gyan

³⁹ Weeya akalansae naale wole ne, Meeere desina o wose te o gyuu Sakaria na o weele Elisabete gyan Gyudia teele man. Na donoo ken man be kyaa ne, gyakae bulase doo. ⁴⁰ O ka gyoo donoo ken man ne, o gyuuwo Sakaria dee te o doo Elisabete noo. ⁴¹ Deban ken Elisabete be nyii Meeere noo kado ken ne, o bu non wosi o wose o tooman, te Wurubuare felin non kaa gyoowo Elisabete man nideli. ⁴² Kenje Elisabete nyanjeewo fae yeesa nyiaa, "Nyan yena alo non Wurubuare ba mo o nyinmaa gyakaa n doo nideli ala pou man, te o ta mo o nyinmaa gyakaa n bu non nyan ka lola ne doo." ⁴³ Won nombia dinaana yaa Wurubuare yee wo fa man ne, nyi me Gbengyoo o naa waa kon kaa do man noo? ⁴⁴ Nawolo nyi me ka betaa nyii n noo kado pe, te me bu non o doo me tooman ne nyanjeewo wosi o wose. ⁴⁵ Wurubuare

te hiraa nen, ngba n be lædi nyi de Gbengyoo nombia ñan ɔ be yako nɛ, gyae kekɔŋ mena fa nen nɛ. ⁴⁶ Kenɛte Mɛere yakowɔ nyiaa, "Mɛɛ lese de Gbengyoo yele lee me konɔɔ man.

⁴⁷ Wurubuare yɛna ma nyeeleere, mena dɔɔ te mɛɛ nyanɛe,

⁴⁸ nawolo nyi ɔ te tɔɔse man wa alebu kei dinɔɔ, ñon nafa bɔɔ ne kala man do balan man ya nɛ.

Lee nenɛɛ ne gyuu nɛ, walaŋ kamase waa baake man nyi, alo ñon Wurubuare be hiraa e.

⁴⁹ Nawolo nyi Wurubuare Kpatakperɛ ñon te yɛɛ nombia dinaana fa man. ɔ yɛɛ Wurubuare ñon ayimɛɛ be doo ɔ man ya.

⁵⁰ Deniwalaŋ duuluŋ kamase man nɛ, ɔ ne wii ban pou bee yee e nɛ waraŋase.

⁵¹ ɔ ta mo ɔ doŋ yɛɛ gyakolon nombia, te ɔ yaase balan ban bee gyina ba wose nɛ na be nombia ñan pou beɛ gyuen ba nyeyya man nɛ lee ɔ siaman.

⁵² ɔ te yɔkɔse gyoonɛɛ dinaana tɛɛle man, te ɔ gyinaa balan ban beɛ yɔkɔse ba wose nɛ adido.

⁵³ ɔ te yeli ban tanam na ko wɔ nɛ te nyin abɔɔ kpaakpaa, te ɔ yela ban be dana koba nɛ laŋawɔ nyinmaase kufu nawɔɔ kufu.

⁵⁴ ɔ te di ntam ken ɔ be kan fa de naanaɔ nɛ dɔɔ, te ɔ konjawɔ kaa kyɔ ɔ tewulɛɛ Iseraetena,

⁵⁵ ngba mena ken ɔ be yako see nyi, waa wii Aberaham na ɔ duuluŋ man balan pou waraŋase kekpaakekpa nɛ."

⁵⁶ Mɛere kyaawɔ Elisabete gyan ngba gyaalaŋna batooro nɛ, te ɔ besewɔ gyuu ɔ dɛɛ.

Gyon Wurubuare lonɔɔre kalola

⁵⁷ Deban ken Elisabete kalola be lii nɛ, ɔ lola bu baale. ⁵⁸ Balan ban be kyaa benaa na e, na ɔ lonɔtona nyii mena ken de Gbengyoo be wii ɔ waraŋase nideli nɛ, be popou nyanɛewɔ kpu na e. ⁵⁹ Bu ñon kedi weeya gyanaara nɛ, be konjawɔ be kaa kara ɔ baala wose na baa mo ɔ kya Sakaria yele do e, ⁶⁰ mona ɔ naa beɛwɔ te ɔ kpa "Baa baake e nyi Gyon." ⁶¹ Kenɛte balan ban yako e nyiaa, "Yele kei te yɛɛ n dekanjalaŋ man yele ya." ⁶² Botɔɔ te ba moo be nyinmaase kolosi na ɔ kya bɔɔse e yele ken ɔ ne gyae nyi baa mo do ɔ bu ñon. ⁶³ Kenɛte Sakaria yako wɔ nyiaa baa fa e kolo waa ñmarase ke dɔɔ, te ɔ ñmarasewɔ nyi, "ɔ yele yena Gyon." Nombii kei yɛɛ be popou gyakolon. ⁶⁴ Debokenaŋ man te Sakaria nɔɔ gyuusuwɔ te ɔ fiaseɛ kolosi lese Wurubuare yele. ⁶⁵ Kenɛte gyakolon gyoo be tebia ban pou, te nombia ñenaŋ yaaseewɔ gyuu Gyudia tɛɛle man donɔɔse ñan ñe kyaa bulase dɔɔ nɛ pou man. ⁶⁶ Walaŋ kamase ñon ɔ be nyii nombii kei nɛ bɔɔse ɔ wose nyiaa, "Walaŋ wonɛti dinɔɔ yaa bu kei waa kaa yɛɛ baa?" Nawolo nyi be naawɔ nyi, de Gbengyoo Wurubuare nyinmaa yakaa ɔ dɔɔ nideli.

Sakaria ke kpee nɔɔnɛɛ lese Wurubuare yele

⁶⁷ Wurubuare moo ɔ felin ñon do Gyon ɔ kya Sakaria man, te ɔ kolosi Wurubuare nombia see nyiaa,

⁶⁸ "De Gbengyoo Wurubuare,

dɛɛ lese n yele nawolo nyi n te kon kaa læɛ n balan Iseraetena nyee.

⁶⁹ N te fa daa nyeeleere dinaa ñolo,

ɲon ɔ ba lee n tobaale Defidi duulurɲ man.

70 ɲgɓa mena keɲ n be tɛɛ nya akpenkpenɲgyɔɔra ban ayimɛɛ be doo be man ya nɛ dɔɔ kolosi see nɛ nyiaa,

71 waa lɛɛ daa lee de kɔlala,
na ban bɔɔ ne naa de sia lanɲ ya nɛ nyinmaa man.

72 N yakowɔ nyi nyanɲ ke wii de naanaɔ waranase,
na n ke tɔɔse nɔɔkebakeseɛ keɲ emɛɛ na wɔ be bake see nɛ.

73 N kaɲa ntam fa de naana Aberaham,
te emɛɛ na e bakewɔ see nyi,

74 n ka lese daa lee de kɔlala nyinmaase man,
na ke yela dɛɛ tale gyo de konɔɔ som nenɲ keɲ dɔɔ yee gyakolonɲ ya,

75 na dɛɛ yɛɛ balanɲ ban be gbɛɛnenɲ tenɛɛ n siaman,
na ban ba wose betanɲ ayimɛɛ ya kelii debanɲ keɲ dɛɛ yɛɲ nɛ.

76 Sakaria ke yako keɲa pou tanɲ ne
te ɔ kolosiwɔ fa bu ɲon nyiaa,
nenɛɛ nyanɲ me bu Gyɔn,
baa baake nenɲ nyi

Wurubuare Kpatakɓere ɲon dekpenkpenɲgyɔɔre,
nawolo nyi nyanɲ keta de Gbɛɲgyoo ɲon siaman
na n ke desina ɔ gbɛɛnenɲ fa e.

77 Na n ke yela ɔ balanɲ ka gyɛɲ nyi ba sola Wurubuare te ɔ mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ na,
baa nyinɲ nyeekeleɛɛ.

78 Nawolo nyi Wurubuare yɛɛ waranasete e,
te ɔ te kpila nyeeleɛɛre ɲon nyi waa kɔɲ kaa lɛɛ da nyee.

ɔ kekɔɲ gyaɛ ke yɛɛ ɲgɓa keɲmanɲee nɛ,

79 keɲmanɲee kei gyaɛ ka lee adido kɔɲ ban pou be kyaa ditiɲtɛɛ man na
yɛɲ gbɛɛnenɲ man nɛ dɔɔ,
na kawola daa gbɛɛ kpaakɓaa keɲ dɛɛ ta wosefɛɛrenɲ man.”

80 Keɲte bu ɲon beewɔ te de Gbɛɲgyoo Wurubuare moo ɔ felinɲ ɲon do
ɔ man te ɔ nyinɲa doɲ. ɔ kyaawɔ depampaa dinaa man kaboena wee keɲ
ɔ ba lese ɔ wose debɔɔ wola Israetena nɛ liiwɔ.

2

Yesu kalola wose man nombia

1 Debanɲ kenanɲ man te Roman gyoo dinaa ɲon bɛɛ baake e Agustuse nɛ, faa mmaraa nyi baa kala balanɲ ban pou be kyaa ɔ tɛɛle man nɛ. 2 Kei yɛna balanɲ kekala gyanɲgbate, debanɲ keɲ Kireniumɛ kyaa Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man Siria tɛɛle man nɛ. 3 Lee mmaraa keɲ gyoo ɲon be faa dɔɔ, walanɲ kamase gyuu ɔ dɛɛ ɔ kaa ɲmarase ɔ yele. 4 Keɲte Gyosefo mɔ lee Nasarete keɲ kyaa Galelia tɛɛle man nɛ, gyu Betelehem keɲ ke kyaa Gyudia tɛɛle man nɛ. Betelehem donɔɔ kei man te ba lola gyoo Defidi. Gyosefo gyuu botɔɔ nawolo nyi ɔ lee gyoo Defidi duulurɲ man. 5 Non na Mɛere ɲon, ɲon na e be yako see nyi baa yala dɔɲa nɛ, gyuu la be kaa ɲmarase ba yela. Debanɲ kenanɲ man na Mɛere dana fulu. 6 Ba keyyaa Betelehem botɔɔ nɛ te kadoɲee kyanɲa Mɛere. 7 Keɲ be te nyinɲ deni ɲɔɔla dasoe keɲ man ya dɔɔ, be gyue ka gyoo wonembia dedoi man. Botɔɔ te ɔ lola ɔ bu baale gyanɲgbate te ɔ mo kakyɛɲgbelaase mili e mo e doosi adakaa keɲ wonembia ne dii ke man nɛ man.

Wurubuare kpilala ban kekolosi na namensekɛɛlera baale

⁸ Deban kenan man na, namensekɛɛlɛra baale kyaa n̄ale man benaa na botɔɔ yenan̄ bee gyee be namense nelim kenan̄. ⁹ Botɔɔ te de Gbɛngyoo Wurubuare kpilale n̄olo kaa bɛɛwɔ lee be dɔɔ te de Gbɛngyoo Wurubuare gyoorobiiri ken̄ n̄alakeewɔ kilisi wɔ, ken̄te gyakolon̄ gyoo wɔ. ¹⁰ Ken̄te Wurubuare kpilale n̄on yako wɔ nyiaa, “Ɛ naa yee ya! Ɛ kɛɛ! Me ta mo nombia kpaakpaa n̄aale mɛɛ kɔna n̄on. Nombia ken̄a gyae ke yɛɛ balan̄ pou gyon̄. ¹¹ Nawolo nyi gyen̄ wee kei nɛ, be ta lola ɛ nyeeɛɛre fa n̄on gyoo Defidi donɔɔ Betelɛhem man. N̄on yena de Gbɛngyoo Kristo, (walan̄ n̄on Wurubuare be yako see nyi waa kaa lɛɛ ɔ balan̄ nyee nɛ). ¹² Kpene ken̄ gyae kawola nyi nombia n̄an mɛɛ yako nɛ yɛɛ ampan̄ yena nyi, ɛ kena kyokyoo n̄on doo adakaa ken̄ wonombia ne dii ke man nɛ man, na be ta mo kakyen̄gbelaase milii e.” ¹³ Debokenan̄ man te Wurubuare kpilala burum baale kɔnawɔ kaa kpɛ na kpilale gyan̄gbate n̄on, te be kpee n̄ɔɔnen̄ lese Wurubuare yele nyiaa,

¹⁴ “Wurubuare n̄on n kyaa adido,
n gyoorobiiri kaboena nen̄.

N wosefɛɛren̄ dɛɛkɔn̄ balan̄ ban̄
bɛɛ gyoo n sia tɛɛle kei dɔɔ nɛ man.”

¹⁵ Wurubuare kpilala ban̄ ka bese lee be gyan̄ gyɛ adido nɛ, namensekɛɛlɛra ban̄ yako dɔn̄a nyiaa, “Ɛ fa dee gyɛ Betelɛhem, na de kaa kɛɛ kpene ken̄ be kɔn̄ te de Gbɛngyoo Wurubuare ba lese wola daa nɛ.”

¹⁶ Mena dɔɔ be yɛɛwɔ bilen̄ te be gyuuwɔ te ba ke naa Mɛɛre na Gyosefo na kyokyoo n̄on, na ɔ doo adakaa ken̄ wonombia ne dii ke man nɛ man.

¹⁷ Namensekɛɛlɛra ban̄ kena kyokyoo n̄on nɛ, be yako wɔ mena ken̄ Wurubuare kpilale n̄on be kolosi kyokyoo n̄on wose man nombia fa wɔ nɛ. ¹⁸ Nombia n̄an namensekɛɛlɛra ban̄ be yako nɛ, yela balan̄ ban̄ pou bɔɔ nyii n̄a nɛ wose gbirisi wɔ. ¹⁹ Mɔna Mɛɛre kyan̄a nombia ken̄a pou do ɔ kɔnɔɔ man, na ɔ na gyuen̄ n̄e man nideli. ²⁰ Namensekɛɛlɛra ban̄ besewɔ lan̄, na bee kpee n̄ɔɔnen̄ lese Wurubuare yele lee n̄an pou bɔɔ nyii te bɔɔ naa nɛ dɔɔ, nawolo nyi nombia n̄an pou bɔɔ nyii te bɔɔ naa nɛ, kyaawɔ na n̄an Wurubuare kpilale n̄on be yako wɔ nɛ.

Be kado Yesu yele

²¹ Weeya gyanaarate ken̄ kelii nyi baa kara bu n̄on baala wose nɛ, ba doo e yele nyi Yesu. Mena yele kei te Wurubuare kpilale n̄on yakowɔ nyi baa baake e pete Mɛɛre kyan̄a ɔ fulu.

Gyosefo na Mɛɛre kamo Yesu gyɛ Gyerusalem

²² Deban ken̄ ba ayimɛɛ kegberaa weeya n̄an be gyan̄ee n̄gba mena ken̄ Wurubuare mmaraase n̄an ɔ be yeli Mosesi be n̄marase see nawolo nɛ, Gyosefo na Mɛɛre moo Yesu gyɛ Gyerusalem donɔɔ man be kaa do de Gbɛngyoo Wurubuare nyin̄maa man, ²³ nawolo nyi de Gbɛngyoo Wurubuare mmaraase n̄an ɔ be yeli Mosesi be n̄marase see ne nɛ yako nyiaa, “Bu baale kamase n̄on ɔ naa waa tan̄gbɛɛ lola na, baa mo e ka do de Gbɛngyoo Wurubuare nyin̄maa man.” ²⁴ Ken̄te Gyosefo na Mɛɛre gyuuwɔ ke deesi fa Wurubuare n̄gba mena ken̄ Wurubuare mmaraase n̄an ɔ be yeli Mosesi be n̄marase see ne yako nɛ nyiaa, “Baa mo donɔɔ man yaa n̄ale man awulun̄na bala deesi nɛ.”

²⁵ Deban kenan̄ na balee n̄olo kyaa Gyerusalem donɔɔ man ken̄ ɔ yele yena Simeɔn. Ɔ yɛɛ walan̄ n̄on ɔ gbɛnen̄ tenɛɛ Wurubuare siaman te ɔ ne yee Wurubuare. Wurubuare felin̄ doo ɔ man te ɔ ne daa wee ken̄ Wurubuare waa kaa lɛɛ Iseraetena nyee nɛ. ²⁶ Wurubuare felin̄ n̄on lese

la wola e nyi, waa naa nyeeleere non de Gbengyoo Wurubuare be yako see nyi waa kon ne pena non Simeon ka yen. ²⁷ Wurubuare felin non yela Simeon gyuu Wurubuare osom deni dinaa ken man. Gyosefo na Meeere ka mo be bu Yesu non kon be kaa do de Gbengyoo Wurubuare nyinmaa man, ngba mena ken Wurubuare mmaraase nan ne yako ne, ²⁸ te Simeon tee o nyinmaase lee bu non te o lese Wurubuare yele nyiaa,

²⁹ “De Gbengyoo Wurubuare,
nombii ken n be yako see ne n te di ke doo.

Mena doo nyan ke tale lo n tobaale gbEE wosefEeren man.

³⁰ Nawolo nyi man gbagba ta mo me sibii naa nyeeleere non n be kpili ne,

³¹ n kpila e nyi waa kon na balan pou kena e.

³² Non yena kenmanee ken
gyae ke yela ban boo yEE Iseraetenawo ya ne,
kena n gbEenej na baa lese n balan Iseraetena yele.”

³³ Simeon noowoya nan o be yako lee be bu non wose man ne, doo bu non o kya na o naa noo. ³⁴ Kenje Simeon fanewo fa wo nyi Wurubuare waa hiraa wo te o yako bu non o naa Meeere nyiaa, “Wurubuare lese na bu kei. Iseraetena burum ban baa bee e na baa naa diyem, te ban mo baa lee e di na baa nyin nyeedon. Bu kei waa yEE Wurubuare gbagba tobaale, mona balan baa koro sen tia e, ³⁵ na ka lese nan balan burum na gyuen ne pou deboo. Te nyan Meeere n kena diyem ngba sila te ba moowo soo nen n konoo man ne.”

Ana kekolosi lee Yesu wose man

³⁶ Alo kegyia nolo kyaawo non bee baake e nyi Ana. O yEE Wurubuare dekpenkpenjyooore e te o kya yele yena Fanuweli. Fanuweli kei lee Asa dekpanalan man. Ana kei yalawo te non na o baale kyaawo kulutoonenj nyetooro, te o baale yenawo yela e. ³⁷ Te o kyaawo lialo man kulutoonenj sojtonaara na anaara (84). Nelim na ka weese pou na o kyae Wurubuare osom deni dinaa ken man o ne bake o noo fane. ³⁸ Simeon kee kolosi ne, te non Ana mo konawo. O fanewo fa Wurubuare karan, te o kolosiwo lee bu non wose man fa balan ban bee daa nyeeleere non waa kon kaa lese Gyerusalemtena lee ba diyem man ne.

³⁹ Gyosefo na Meeere keyee kpene kamase tan ngba mena ken de Gbengyoo Wurubuare mmaraase nan nawolo ne, ba besewo gyu be dee Nasarete ken kyaa Galelia teele man ne. ⁴⁰ Bu non beewo yEE donj te o sia karawo nideli, te Wurubuare moo o beree boele e.

Yesu kegyu Wurubuare osom deni dinaa man

⁴¹ Kulutoo kamase ne, Yesu o kya na o naa ne gyu Gyerusalem ke di ba nyeekeleewe dinaa ken. ⁴² Yesu ke di kulutoonenj kufu ala ne, be gyuu Gyerusalem be kaa di ba nyeekeleewe dinaa kei ngba mena ken bee tan gyu ne. ⁴³ Be ke di wee ken tan bese bee gyu ne, Yesu doowo Gyerusalem botoo mona o kya na o naa ta gyem ya. ⁴⁴ Na ban gyen nyi o kpuE na be balan dikpii ken mena doo be teeewo wee debilin pou, pete ba gyoo e kekeo be tebia na ba lonjtona man. ⁴⁵ Kenj ba te naa e ya doo, ba besewo gyu Gyerusalem dooo man be kaa keo e. ⁴⁶ Ka weeya atoorote te ba ke naa e Wurubuare osom deni dinaa ken man na non na Gyudatena mmaraa wolala ban kyaa la. O ne tei be nombia, na non mo ne boose wo nombia. ⁴⁷ Mena ken o ne nyii nombia nan aseE na mena ken o ne tira ne noo fa wo ne, doo ban pou be tei ne noo. ⁴⁸ O kya na o naa ke gyu kena e botoo

ne, ba wose ghirisi wo. Kenje o naa boose e nyiaa, “Me bu, weera te n yee daa mena? Kee, daa na n kya sia te yee, de donje dee keo nej.” ⁴⁹ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Weera doo te e ne keo man? E ba gyej nyi kaboena nyi maa kyaa me kya dee yee?” ⁵⁰ Mona o kya na o naa te nyii kpene ken o be yako wo ne ase ya. ⁵¹ Botoo te Yesu korowo sila wo gyu Nasarete donoo man, te o nyii o kya na o naa dei. O naa moo nambia kenja pou do o konoo man, na o na gyuej ne man nideli. ⁵² Yesu beewo nideli te o sia karawo kpu, te o gyoo Wurubuare na balan pou sia.

3

Gyon Wurubuare lojsoore ke desina gbEE fa Yesu kekoo

Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8

¹⁻² Deban ken Sakaria bu Gyon see o kyaa depampaa dinaa ken man ne, Wurubuare kolosiwo fa e nyi waa gyu kekolosi Wurubuare nombia fa balan. Deban kenan na gyoo dinaa Kaesa Tiberiuse ke di gyoori Roman teelee doo kulutoonej kufu anonte man kenan, na Pontiose Pilato ne diina gyoori Gyudia teelee doo. Herode mo ne diina gyoori Galelia teelee doo, te o naabu Filipino mo ne diina gyoori Iturea na Tirakonitise teelee doo, te Lisaniase mo ne di gyoori Abilene teelee doo. Na Ana na Kaifase mo yena Wurubuare saese kegyiise Gyerusalem donoo man. ³ Kenje Gyon teeewo donooe njan ne kyaa Gyoodan boo nooman ne pou doo o ne kolosi nyiaa, “E kyeekee lee e gbenej kumee man na e ke kooj Wurubuare gyan, na waa mo e nombiakumee pou kyee njan.” ⁴ Ngba mena kenj Wurubuare dekpenkpenjgyooore njan bee baake nyi Yesaya be nmarase o tone man lee Gyon wose man ne nyiaa,

“Nolo ne fae yeesa depampaa dinaa man nyiaa,
e desina de Gbengyoo gbenej,
na e ke yela o gbenej pou ka tenee.

⁵ E to bonobii kamase
na e ke yelee bulase na bulasebia pou,
na na ke doo kyeekyee.

E tenee gbenej njan be gokii ne,
na e ke kyalase gbenej njan na be kyalase ya ne.

⁶ Kenja pou wole na,
balan pou baa naa nyeelere njan
Wurubuare ba lese nyi o kaa lee daa ne.”

⁷ Balan burum konawo Gyon gyan nyi waa so wo Wurubuare loj te o boose wo nyiaa, “Emee ban e dana nombiakumee ngba doma ne, amote faree na njan nyi yaa yeu lee Wurubuare ban dinaa kenj gyaee kekoo balan doo ne man? ⁸ E yee nombia kpaakpaa njan nawolo nyi e te kyeekee lee e gbenej kumee man ne. E na yee ya agyuej nyi kenj e yee Aberaham o naanasewo doo te Wurubuare lee njan ya. Mee yako njan nyi Wurubuare waa tale yela boya adonj kenja ka bese naanase fa Aberaham. ⁹ Wurubuare te desina o debeja see waa tunjii daase lo, mena doo danj kamase kenj bee se bia kpaakpaa ya na, waa tunj ke lo na baa keretii ke do boalan man.”

¹⁰ Botoo te balan dikpii kenj boose Gyon nyiaa, “Akpa mena na, wonj te kaboena nyi dee yee?” ¹¹ Kenje Gyon tiranoo fa wo nyiaa, “Nyan njan n dana kegbase ala na, mo dokolonj fa njan o be tanj ya ne, te nyan njan mo n dana weene na, fa njan o be tanj ya ne.” ¹² Lempoolera baale mo konawo nyi Gyon dee so wo Wurubuare loj te be boose e nyiaa, “De Gbengyoo, wonj te kaboena nyi daa mo dee yee?” ¹³ Kenje Gyon tiranoo fa wo nyiaa,

“E na lee koba kela kej kaboena nyi yaa lee ne ya.” ¹⁴ Yoonootena baale mo boose e nyiaa, “Daa mo de? Woy te kaboena nyi dee yee?” Kejte Gyon yako wo nyiaa, “E na mo siadon leo nolo koba ya, yaa e na mo nombiakumee gyakaa nolo doo ya. E yela koba kej bee to non ne ka gyoo e sia.”

¹⁵ Lee mena kej balan ban ne daa nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kon doo ne, walan kamase yee wa agyuej nyi Gyon yena nyeeleere non. ¹⁶ Kejte Gyon tiranoo fa be popou nyiaa, “Man doo lonj te mee mo so non Wurubuare lon, mona non o kela man ne waa kon kej man tekaboe gba nyi maa bun booli o nkyokota nmeesen koran gba ya. Non doo Wurubuare felin na boalan, te waa mo so non Wurubuare lon. ¹⁷ O dana o pampaa o nyinmaa man waa mo feefu wa amola, na waa lese amola bia nan do o kpee man, na waa kuu wura nan ka do boalan kej bee yem ya ne man.”

¹⁸ Kejte Gyon tee wo gbenej burum doo kolosi Wurubuare nombia fa wo, te o doo wo kakyej nyi baa kyeeke lee be gbenej kumee man. ¹⁹ Gyon lese nombiakumee burum nan Herode non o seje Romantena gyoo dinaa nawoo man be yee ne si e, na mena kej o be leo non gbagba o kegya weele Herodia yala ne. ²⁰ Te nombiikum kej Herode be yee to noo koran yena nyi, o yela be kyanja Gyon ke to deni.

Yesu Wurubuare lojkeso

Mateo 3:13-17; Gyon 1:31-34; Maake 1:9-11

²¹ Gyon ke so balan dikpii kej Wurubuare lon tan ne, o soo Yesu mo Wurubuare lon. O ke so e tan na te Yesu moowo o ne fane. Botoo te adido torowo, ²² kejte Wurubuare felin non moo duwulun dinoo te o kaa gyakaawo Yesu doo. Botoo te be nyii noowoya naale lee adido nyiaa, “Nyan yena me bu non mee gyae nerj lee me konoo man, te n na gyoo me sia nideli.”

Yesu o naanao

²³ Deban kej Yesu be fi o tom keyee ase ne, na o te di ngba kulutoonen sao na kufu ne, na balan na gyuej nyi Yesu yee Gyosefo bu dalolasa e.

Gyosefo o kya yena Heli,

²⁴ Heli mo o kya yena Matati,
te Matati mo o kya yena Lewi.

Lewi o kya yena Melki
te Melki mo o kya yena Yanai
te Yanai o kya yena Gyosefo.

²⁵ Gyosefo o kya yena Matatia,
te Matatia o kya yena Amose
te Amose o kya yena Nahum
te Nahum mo o kya yena Esili,
te Esili o kya yena Nagai.

²⁶ Nagai o kya yena Maati
te Maati mo o kya yena Matatia,
te Matatia o kya yena Semeni
te Semeni o kya yena Gyoseki
te Gyoseki o kya yena Gyoda.

²⁷ Gyoda o kya yena Gyoana
te Gyoana o kya yena Resa
te Resa o kya yena Sorobabeli,
te Sorobabeli o kya yena Selateli

te Selateli ɔ kya yena Neri.

28 Neri mo ɔ kya yena Meliki
te Meliki mo ɔ kya yena Adi.
Adi ɔ kya yena Kosam
te Kosam mo ɔ kya yena Elemadam
te Elemadam mo ɔ kya yena Eri.

29 Eri ɔ kya yena Gyosua
te Gyosua mo ɔ kya yena Eliasa
te Eliasa ɔ kya yena Gyorim
te Gyorim ɔ kya yena Matati
te Matati mo ɔ kya yena Lewi.

30 Lewi ɔ kya yena Simeon
te Simeon ɔ kya yena Gyuda,
te Gyuda ɔ kya yena Gyosefo
te Gyosefo ɔ kya yena Gyonam,
te Gyonam ɔ kya yena Eliakim.

31 Eliakim ɔ kya yena Melea
te Melea ɔ kya yena Mena.
Mena ɔ kya yena Matata
te Matata mo ɔ kya yena Natan,
te Natan mo ɔ kya yena Defidi.

32 Defidi ɔ kya yena Gyese
te Gyese mo ɔ kya yena Obedi.
Obedi ɔ kya yena Boase
te Boase ɔ kya yena Salimon,
te Salimon mo ɔ kya yena Nason.

33 Nason ɔ kya yena Aminadabo
te Aminadabo ɔ kya yena Adimi,
te Adimi mo ɔ kya yena Arini
te Arini ɔ kya yena Heseron
te Heseron mo ɔ kya yena Peresi,
te Peresi ɔ kya yena Gyuda.

34 Gyuda ɔ kya yena Gyekopo
te Gyekopo ɔ kya yena Asiki
te Asiki ɔ kya yena Aberaham,
te Aberaham mo ɔ kya yena Tera
te Tera ɔ kya yena Naho.

35 Naho mo ɔ kya yena Serugi
te Serugi ɔ kya yena Rewu,
te Rewu ɔ kya yena Pelegi
te Pelegi mo ɔ kya yena Eberi,
te Eberi mo ɔ kya yena Sela.

36 Sela ɔ kya yena Kainan
te Kainan mo ɔ kya yena Afahade
te Afahade mo ɔ kya yena Sem,
te Sem mo ɔ kya yena Nowa,
te Nowa mo ɔ kya yena Lameke.

37 Lameke ɔ kya yena Metusala
te Metusala mo ɔ kya yena Enoke,
te Enoke mo ɔ kya yena Gyaredi
te Gyaredi mo ɔ kya yena Mahalali,
te Mahalali mo ɔ kya yena Kainan.

38 Kainan mo ɔ kya yena Enose

te Enose mo o kya yena Seete,
te Seete o kya yena Adam,
te Wurubuaere mo yena Adam.

4

Obonsam kekese Yesu

Mateo 4:1-11; Maake 1:12-13

¹ Yesu ka lee Gyoodan boo kenj man ne, na Wurubuaere felinj doo o man nideli. Te Wurubuaere felinj non yela Yesu gyuu depampaa dinaa daale man, ² botoo te obonsam kaa keese e weeya sonjola. Weeya nenanj man pou na o ta mo kolo daa o noo ya. Te weeya nenanj kesi ne, tanam kyanja e nideli. ³ Botoo te obonsam yako e nyiaa, "Akpa nyan yena Wurubuaere bu non na, yela boe kei ka bese weenee."

⁴ Kenjte Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Wurubuaere nombia anmarasenj see ne yako daa nyiaa, na weenee kaagenj ne gyae la ke fa walanj nyeedonj ya."

⁵ Botoo te obonsam moo Yesu gyu bula dinaa daale nyee doo, te o lese teele kei doo gyoorobiiri pou wola e karatete dokolonj. ⁶ Kenjte o yako Yesu nyiaa, "Maa mo gyoorobiiri na aboo nya ananj kenja pou donj do n nyinjmaa man na n ke di ne doo. Nawolo nyi be ta mo ne popou fa manj, mena doo maa tale mo na fa walanj kamase non mee gyae. ⁷ Mena doo nyi akpa n bunj me nawootee som manj na, aboo kenja pou gyae ka bese n wui."

⁸ Kenjte Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Wurubuaere nombia anmarasenj see ne yako daa nyiaa, De Gbenjyoo Wurubuaere waagenj te kaboena nyi nya bunj na n ka som e."

⁹ Botoo te obonsam moo Yesu gyu Gyerusalem donoo man te o mo e gyu Wurubuaere osom deni dinaa kenj nyee man adido adido te o yako e nyiaa, "Akpa nyan yena Wurubuaere bu non na, funj n wose lee kebo ke lo teele man, ¹⁰ nawolo nyi Wurubuaere nombia anmarasenj see non ne yako daa nyi,

'Nyanj doo Wurubuaere waa kpila o kpilala
na be kaa gyee nenj nideli,

¹¹ na baa kolee nenj kenj nyi,
n be gyae n ka mo n nae gyo na boe koranj gba ya.' "

¹² Kenjte Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Wurubuaere nombia anmarasenj see na bese yako daa nyiaa, 'Na keese n Gbenjyoo Wurubuaere non kee ya.' "

¹³ Debanj kenj obonsam be keese e kina tanj ne, o tinaa Yesu yela pe kelii debanj kenj waa bese nyinj gbее wole bela.

Yesu kefi o tom keyee ase Galelia teele man

Mateo 4:12-17; Maake 1:14-15

¹⁴ Wurubuaere felinj non yela Yesu besewo gyu Galelia teele man, te o wose man nombia yaaseewo teele kenanj pou doo. ¹⁵ Yesu teewo wola Gyudatena osom denee man, te walanj kamase kelee e.

Ba kebee Yesu Nasarete donoo man

Mateo 13:53-58; Maake 6:1-6

¹⁶ Yesu gyuuwo Nasarete botoo kenj boo keele e ne, te Gyudatena kefee fowee kelii ne, o gyuuwo Gyudatena osom deni man ngba mena kenj o ne tanj yee ne. Kenjte o korowo senj nyi waa kala Wurubuaere nombia non, ¹⁷ botoo te ba moo Wurubuaere dekprenjkenjgyooore Yesaya tone fa e. O gyuuu tone kenj te o kala botoo kenj boo nmarase nyiaa,

- 18 “De Gben̄gyoo Wurubuare felin̄ doo me man, nawolo nyi ɔ ta lese man̄ see nyi maa kolosi ɔ nombia kpaakpaa n̄an fa ayematena. ɔ te kpila man̄ nyi maa yako yoo gben̄a nyi Wurubuare waa lese wɔ lee be gben̄iri man, na maa yako siayel̄esatena nyi be sia gyae ke gyuuusu, na ban̄ mɔ bee wuritii wɔ n̄e ke nyin̄ ba wose,
- 19 na maa yela balan̄ pou ka gyeŋ nyi, deban̄ keŋ de Gben̄gyoo Wurubuare waa kaa l̄e ɔ balan̄ nyee n̄e ta benaa.”
- 20 Ken̄te Yesu bɔɔ t̄one keŋ te ɔ besena ke fa tobaale n̄on ɔ ba mo ke fa e n̄e, te ɔ tisiwɔ kyaa. Balan̄ ban̄ pou be kyaa bɔ ɔsom deni keŋ man n̄e, f̄e be sia b̄e k̄e e n̄e fee. 21 Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Gyeŋ wee kei n̄e, Wurubuare nombia ma akal̄an̄ keŋa te k̄on̄ mena em̄e gbagba e siaman n̄ga mena keŋ e be nyii mɔɔ kale n̄e.”
- 22 Nombia kpaakpaa n̄an Yesu be yako n̄e, doo balan̄ ban̄ pou bɔɔ gyan̄ee botɔɔ n̄e n̄ɔ te be kelee e. Ken̄te be b̄oose d̄on̄a nyiaa, “Na Gyosefo bu n̄on yaa yee?”
- 23 Ken̄te Yesu yako wɔ nyiaa, “Ma gyeŋ nyi e ke gyɔ man̄ dudu kei nyi ‘Nyan̄ n̄on n̄ ne kyɔ balan̄ n̄e, kyɔ n̄ wose na d̄e k̄e.’ Te e ka bese yako man̄ nyi, ‘Gyakolon̄ nombia n̄an d̄ɔ nyii n̄ be ye Kapanum donɔɔ man n̄e, ye n̄a nyan̄ gbagba n̄ donɔɔ man̄ kebo mɔ na d̄e k̄e.’ ”
- 24 Yesu besewɔ yako wɔ kpu nyiaa, “Aman̄ yaa m̄e yako n̄on nyi Wurubuare dekpen̄kpen̄gyɔore n̄olo be kyaa keŋ b̄e l̄e e n̄on gbagba ɔ d̄e ya.” 25 Aman̄ yaa m̄e yako n̄on nyi, deban̄ keŋ Wurubuare dekpen̄kpen̄gyɔore Elia be kyaa n̄e, na liala burum kyaa Iserae t̄ele d̄ɔ, m̄ona deban̄ keŋ ɔga ba sem kulutoon̄eŋ atooro na yaale, te tanam dinaa be yale t̄ele keŋ pou d̄ɔ n̄e, 26 Wurubuare te kpila Elia nyi waa gyu ke kyɔ be man̄ n̄olo ya. ɔ kpila e bo gyu lialo n̄on ɔ te ye Iserae alo e ya, te ɔ kyaa Sarefate donɔɔ keŋ kyaa Sidon̄ t̄ele man̄ n̄e gyan̄. 27 Wurubuare dekpen̄kpen̄gyɔore Elisa m̄o ke kyaa n̄e, na akun̄tun̄tena burum kyaa Iserae t̄ele d̄ɔ m̄ona Wurubuare te kyɔ be man̄ n̄olo ya. Siria baale Naaman n̄on waageŋ te ɔ kyɔwɔ.
- 28 Balan̄ ban̄ pou be kyaa Gyudatena ɔsom deni keŋ man̄ kenyii nombia keŋa n̄e, ba gyeŋa ban̄ nideli. 29 Botɔɔ te balan̄ ban̄ korowɔ gyu ke kyan̄ Yesu wɔn̄ee e lee donɔɔ keŋ man, te ba moo e gyu bula keŋ d̄ɔ donɔɔ keŋ gyakaa n̄e nyee man, nyi baa fun̄ e ke lɔ delokotɔɔ keŋ man. 30 M̄ona Yesu moowɔ balan̄ ban̄ pou nsana nsana te ɔ lan̄awɔ.

Yesu kegegi felin̄kum lee balee n̄olo man

Maake 1:21-28

- 31 Yesu gyuuwɔ Kapanum donɔɔ keŋ ke kyaa Galelia t̄ele man n̄e man. Te Gyudatena kefeefowee kelii na, ɔ gyuuwɔ ka wola wɔ Wurubuare nombia. 32 Yesu kawola keŋ doo balan̄ ban̄ pou n̄ɔ, nawolo nyi ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ wola n̄gba walan̄ n̄on ɔ dana don̄ nombia n̄an ɔ na wolo n̄e d̄ɔ n̄e.
- 33 Na balee n̄olo kyaa Gyudatena ɔsom deni keŋ man keŋ felin̄kum doo ɔ man. ɔ fae yeesa ken̄ken̄ nyiaa, 34 “Nyan̄ Yesu Nasarete baale, won̄ yaa n̄ ne gyae de gyan̄? N̄ kon̄ae n̄ kaa wol̄e daa? Ma gyeŋ nen̄ nyi nyan̄ yena Wurubuare walan̄ n̄on ayimee be doo n̄ man ya n̄e.”
- 35 Botɔɔ te Yesu yase ɔ sia yako felin̄kum keŋ nyiaa, “Wu n̄ n̄ɔ, na n̄ ka lee ɔ man.” Ken̄te felin̄kum keŋ fun̄a balee n̄on lɔ balan̄ ban̄ pou siaman

te ka leewo o man lan, mona balee non te gooli ya. ³⁶ Nombii kei doo balan ban pou noo te be boose donya nyiaa, "Won kawola yena kei? O na mo don kolosi fa felinkumee na hae lee balan man." ³⁷ Kenje Yesu wose man nombia yaaseewo gyu debiise nan na benaa na botoo ne pou man.

Yesu kekyo balan burum kaweesee

Mateo 8:14-17; Maake 1:29-39

³⁸ Yesu ka lee Gyudatena osom deni ken man na, te o gyuuwo Simon dee. O ke gyu botoo na Simon wa awu doo o na wee kpanalan. Kenje be waase Yesu nyi waa kyoo e kawee fa wo. ³⁹ Botoo te o ka senawo alo non yenan te o fae kpanalan ken, te o kawee ken tanawo. Debokenan man te alo non korowo kyaa te o kee be doo.

⁴⁰ Kelii balinoo ne, balan burum moo kaweesetena ban bee wee kaweesee kprokproo ne kon Yesu gyan, te o moo o nyinmaa gyakaa kawee kamase doo te o kyoo wo. ⁴¹ Felinkumee mo leewo balan burum man na hae fae yeesa nyi, "Nyan yena Wurubuaere bu non." Mona o fae na ken o te fa na gbeye na ke kolosi ya, nawolo nyi na gyen nyi non yena Kristo, nyeeleere non Wurubuaere be yako see nyi waa kon ne.

Yesu kolosi nombia burum Galelia teelee man

⁴² Tee kena ne, Yesu wona o wose lee yenan. Botoo na balan ban te fiasee bee keo e. Ba kena e ne, ba te fa e gbeye waa lee be gyan ya. ⁴³ Mona o yako wo nyiaa, "Kaboena nyi maa kolosi Wurubuaere gyoori ken wose man nombia kpaakpaan nan fa donoose akan nan mo, nawolo nyi ken doo te Wurubuaere kpila man." ⁴⁴ Mena doo Yesu teeewo kolosi Wurubuaere nombia Gyudatena osom denee man Galelia teelee doo pou.

5

Yesu kebaake o kaseela gyan gba nyiban ban

Mateo 4:18-22; Maake 1:16-20

¹ Wee daale Yesu ka sen Genesareti boo nooman ne, balan burum kaa yilaawo kilisi e bee nyii Wurubuaere nombia. ² Kenje o naa agbelese ala boo ken nooman, na kpee kyanara ban ta lee bee faafo ba asawuse. ³ Yesu gyooowo degbele ken daale man, ken ke yee Simon wui ne. Te o yako e nyi waa teese e gyu lon ken man kyomii. Yesu kyaawo degbele ken man botoo te o wola balan dikpii ken Wurubuaere nombia.

⁴ O kekolosi tan ne, o yako Simon nyiaa, "E saa gyu lon ken nsana nsana botoo ken dana siilin ne, na e ke lo ya asawuse nan na e ke kyan kpee."

⁵ Botoo te Simon tiranoo nyiaa, "De Gben gyoo, da te yee tom nelim pou da te kyan kolo ya! Mona ken nyan be yako doo, dee lo da asawuse." ⁶ Ba ke lo ba asawuse nan ne, be kyan kpee burum ken nyi ba asawuse nan ne lee gbeye ne ke tirii. ⁷ Mena doo be baake be tebia ban be doo degbele daale man ne nyi be kaa kyoo wo. Ba kekoni ne, be kaa lese kpee wulu agbelese ala nan pou ken nyi, ne lee gbeye nafa ne ke munu.

⁸ Simon Pita kena kpene ken be kon ne, o bunawo o doona doo Yesu siaman yako e nyiaa, "Lee me gyan, me Gben gyoo! Me yee nombiakumeyee e."

⁹ Nawolo nyi lee kpee burum ban boo kyan ne doo, doo non na o tebia ban pou noo. ¹⁰ Mena mo te doo o tebia Sebedeo bia Gyemisi na Gyon ban ban na wo ne yee tom ne noo. Botoo te Yesu yako Simon nyiaa, "Na yee ya, lee gyen ne gyu ne, balan te maa yela n ke kyan."

11 Mena dɔɔ ba ke saa ba agbelese njan kɔŋ dekenken dɔɔ nɛ, be tinaa kpene kamase yela botɔɔ te be sila Yesu lan.

Yesu kekyɔ akuntunte nolo kawee

Mateo 8:1-4; Maake 1:40-45

12 Yesu kekyaa donɔɔse njan daale man nɛ, balee nolo kɔŋawɔ ken kaweeɣayam te di ɔ wose pou. ɔ kena Yesu nɛ, ɔ kaa bunjawɔ ɔ nawɔɔtɛɛ waase e nyiaa, “Me Gbenɣyoo, akpaa n ne gyae na nyan ke tale kyɔ man kawee.”

13 Botɔɔ te Yesu tenee ɔ nyinmaa tina e te ɔ yako nyiaa, “Mɛɛ gyae, n kawee dɛɛ tan.” Debokenan man te balee njan kawee tanjawɔ.

14 Kenɛte Yesu tɔɔ e kiin nyi, “Na yeli walan na walan ke nyii ya, mɔna mo n wose gyu kawola Wurubuare sae njan, na n ke deesi nɣba mena ken Mosesi ba wola njan nɛ, na kedi adanseɛ fa walan kamase nyi n kawee te tan.”

15 Mɔna nɛnɛɛ gba te Yesu wose man nombia yaaseewɔ gyu yenan kamase, te balan burum kɔŋawɔ be kaa nyii e na waa kyɔ wɔ be kaweeɛe.

16 Mɔna Yesu ne kyaa wɔŋ ɔ wose lee yenan gyu kefane.

Yesu kekyɔ yenan dayenasate nolo kawee

Mateo 9:1-8; Maake 2:1-12

17 Wee daale Yesu keɛ wolo nɛ, na Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban bɔɔ lee Galelia na Gyudia tɛɛlese man, na Gyerusalem donɔɔ man nɛ, baale kyaa botɔɔ. Deban kenan na, de Gbenɣyoo Wurubuare donɔɔ Yesu man ken waa tale mo kyɔ kaweeɛe. 18 Te balan baale seele walan njan ɔ yenan ba yem nɛ dofoŋɔŋ dɔɔ kɔŋ, na bɛɛ gyae gbɛɛ na baa mo e gyoo dekpɔŋalan ken man ka see Yesu siaman, 19 mɔna be te nyin gbɛɛ mo e ta denanɔɔ man ya, nawolo nyi balan boe. Mena dɔɔ ba gyeŋawɔ gyu deni ken nyee dɔɔ te be wolee yenan daale, te be tisinaa e na ɔ dofoŋɔŋ ken pou dɛɛdɛɛ see Yesu siaman balan ban nsana nsana.

20 Yesu kena mena ken bɔɔ lɛɛ e di nɛ, ɔ yako kaweeɛe njan nyiaa, “Me gyoo, me ta mo n nombiakumɛɛ pou kyɛɛ nen.”

21 Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena ban fiasɛɛ bɛɛ bɔɔse donɔɔ nyiaa, “Walan wɔŋti yaa kei te ɔ na mo ɔ wose keɛɛe na Wurubuare mena? Lee Wurubuare wɔle na amɔ kyaa la ken waa tale mo dukum kyɛɛ?”

22 Na Yesu gyeŋ kpene ken bɛɛ gyuen nɛ te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “Wɔŋ dɔɔ te ɛ na gyuen kenɛ ɛ nyeeɣa man? 23 Nombia kenɛ man wɔŋti wɔle na keyako? ‘Me ta mo n dukum kyɛɛ nen,’ yaa ‘Koro sen na n ke ta?’ 24 Mɔna mɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ nyi man Deniwalan Bu dana donɔɔ tɛɛle kei dɔɔ nyi maa mo dukum kyɛɛ. Mena dɔɔ ɔ yako kaweeɛe njan nyiaa, Koro sen, gate n dofoŋɔŋ na n ke ta gyu n dɛɛ!”

25 Debokenan man te kaweeɛe njan korowɔ sen ɔ nawɔɔ dɔɔ be siaman te ɔ gate ɔ dofoŋɔŋ ken dɔɔ ɔ doo nɛ, te ɔ lanɛ ɔ dɛɛ. ɔ ne gyu na ɔ na lese Wurubuare ye. 26 Nombia kenɛ doo balan ban pou nɔɔ nideli te ba lese Wurubuare ye. “Gyakolon gyoo wɔ te be yakowɔ nyiaa, gyeŋ dɔɔ da te naa nombia njan te kɔŋa ta see ya.”

Yesu ke baake Lewi

Mateo 9:9-13; Maake 2:13-17

27 Nombia kenɛ wɔle nɛ Yesu leewɔ te ɔ ke naa lempoolɛɛre nolo njan bɛɛ baake e nyi Lewi nɛ, na ɔ kyaa ɔ lempoo delɛɛ man. Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “Koro sila man.” 28 Debokenan man te Lewi tinaa kpene kamase yela te ɔ korowɔ sila Yesu.

²⁹ Kenje Lewi moo Yesu gyu non Lewi dee te o ke saa e weenee ampan ampan. Lempoolera burum na balan yakaa nyiban kowawo kaa di bom na wo. ³⁰ Botoo te Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban boo lee Farasiitena dikpii ken man ne norokoteewo boose Yesu kaseela ban nyiaa, “Weera doo te emee na lempoolera na nombiakumeyera ne dii te e ne nyoo bom?”

³¹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Kaweesetena te kaboena nyi baa kyo wo kawee. Ban boo na wee ya ne doo, boo ne hia kawee kekyo ya. ³² Ma te kow nyi me kaa baake balan ban be gbeneh wulaa tenee Wurubuare siaman ne ya, mona me kowae me kaa baake nombiakumeyera na baa kyeekee lee be gbeneh kumee man na baa kow Wurubuare gyan.”

Ba ke boose Yesu nookebake wose man nombia
Mateo 9:14-17; Maake 2:18-22

³³ Kenje be yako Yesu nyiaa, “Gyon Wurubuare lonsoore non silala ne kyaa bake be noo fane, te mena mo yaa Farasiitena silala mo ne yee. Mona nyan wui kewo doo bee dii bee nyoo deban kamase.”

³⁴ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “E ke tale yela balan ban be kyaa alowoletee ne ke bake be noo ken alowole baale kyaa be gyan? ³⁵ Mona deban daale gyae kekow ken baa mo alowole baale non lee be gyan. Mena weeya nenan man te baa bake be noo.”

³⁶ Kenje Yesu gyoo wo dudu kei nyiaa, “Nolo bee kara kanyan wole mo taa kakyengbelaa ken ba yem ne ya. Akpaa o yee mena na o te wolee kanyan wole ken, nawolo nyi kanyan wole ken be gyae ke kyaa na bene ken ya. ³⁷ Mena mo te nolo bee mo solon wole do wonembu tone ogele bene man ya. O yee mena na solon wole ken gyae ke tao wonembu tone ogele ken lii na solon ken ke leki, na wonembu tone ogele ken mo ke wolee. ³⁸ Mena doo kaboena bo nyi baa mo solon wole do wonembu tone ogele wole man. ³⁹ Te nolo be kyaa ken nyi o nyoo solon apaesa na, waa yako nyi o ne gyae ntonkum waa nyoo bela ya. Nawolo nyi o ne yako nyi apaesate ken yena kpaakpaate.”

6

Yesu kawola lee kefefowee wose man
Mateo 12:1-8; Maake 2:23-28

¹ Gyudatena kefefowee daale ne, Yesu na o kaseela gyuuwo ka mo woo daale man. Na weenee nan senje woo ken man ne yee ngba kefaa ne. Kenje o kaseela ban kpera naale posaa bee tao. ² Kenje Farasiitena baale naa wo te be boose wo nyiaa, “Weera doo te e ne yee kpene ken da mmaraa bee fa gbene nyi baa yee da kefefowee ya ne?”

³ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E te kala ta lee Wurubuare tone man kpene ken gyoo Defidi be yee deban ken tanam be kyan non na o balan ban yee? ⁴ O gyuuwo Wurubuare osom deni dinaa ken man te o ka moo weenee nan boo mo deesi fa Wurubuare, ken nafa tekaboena nyi walan non o te yee Wurubuare sae e ya waa di ya ne, te o diiwo te o moo naale mo fa o balan ban be silana e ne.” ⁵ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Man Deniwalan Bu non yena kefefowee ken Gbengyoo.”

Yesu kekyo baam dayenasate nolo kawee
Mateo 12:9-14; Maake 3:1-6

⁶ Gyudatena kefefowee daale bela ne, Yesu gyuu Gyudatena osom deni man o na wola wo. Na baale nolo kyaa botoo ken o dunolon baam ba yem.

7 Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena baale gyaе gbее keп kеa mo nombiikum daale seele Yesu na baa nyin kyan e, mena dоо ba deke e na baa kee nyi waa kyо nоlo kawee Gyudatena kefeefowee keп.

8 Mоna na Yesu gyeп kpeпe keп бее gyueп te о yako baam dayenasate non nyiaa, “Koro seп na n ke kоп kaa seп balan kewо pou siaman.” Keпte balee non korowо kaa seп be siaman.

9 Botоо te Yesu боосе wо nyiaa, “Wоп te da mmaraa ne fa gbее nyi deе yeе kefeefowee keп? Da mmaraa ne fa daa gbее nyi deе yeе kolo kpaakpaa yaa deе yeе kolo kum? Deе lee walaп nyee yaa dee yela waa yeп?”¹⁰ Keпte Yesu kee wо pou gyaпee te о yako balee non nyiaa, “Tenee n baam.” Balee non tenee о baam keп te kawee keп tanjawо te о baam keп yeе doп. ¹¹ Botоо te kegyiise ban gyeпja ban nideli, te be fiasее бее gyueп kpeпe keп baa mo yeе Yesu.

Yesu kalese о kpilala kufu bala ban
Mateo 10:1-4; Maake 3:13-19

¹² Deban kenan man wee daale ne Yesu gyuuwо hula dоо о kaa fane, te о fanewо fa Wurubuare nelim kenan pou. ¹³ Teе kena ne о baake о kaseela kоп о gyan te о lese baala kufu bala lee be man nyi baa yeе о kpilala. ¹⁴ Baala kufu bala ban Yesu ba lese ne yela yena Simоn, non Yesu ba do e yele nyi Pita ne, na о naabu Anderiase na Gyemisi na Gyоn na Filipino na Batolomeo na ¹⁵ Mateo na Tomase na Alfeose bu Gyemisi na Simоn non о ne gyaе о balan nideli ne ¹⁶ na Gyemisi bu Gyudase na Gyudase Isekarote non waa kaa lese Yesu fa ne.

Yesu kekyо kawee
Mateo 4:23-5:1; Maake 3:7-12

¹⁷ Yesu na о kpilala ban ka lee bulabii keп dоо kоп detangya man ne, о kaseela burum na balan dikpii burum ban боо lee Gyudia teele dоо na Gyerusalem donоо man na Tae na Sidоn donоосе nan kyaa epо noоman ne kопawо о gyan. ¹⁸ Be kопawо be kaa nyii Wurubuare nombia na waa kyо wо be kawee. Ban felinkumее ne haa wо ne, о kyоо ban mo. ¹⁹ Na balan ban pou ne gyaе nyi baa tina e, nawolo nyi doп na lee о man na ne kyо wо be kawee pou.

Yesu kawola lee siakagye na waranase wose man
Mateo 5:3-4; 5:6; 5:11-12

²⁰ Yesu gyinaa о sia kee о kaseela ban te о yako wо nyiaa, “Emее ban e yeе ayematенawо ne emее na nyeebam, nawolo nyi emее te Wurubuare gyoori keп yeе e wui.

²¹ Emее ban танam dana non debokeiman ne emее na nyeebam, nawolo nyi emее ne gyaela e kaa baa. Emее ban e ne wii debokeiman ne emее na nyeebam, nawolo nyi emее ne gyaela e kaa boпo.

²²⁻²³ Emее ban balan ne kоla non te боо ne lee non do ba wose man ya te бее tee non, te бее baake non nyi balan kumее lee man Deniwalaп Bu non dоо ne emее na nyeebam. Mena ke te be naanaо mo naase Wurubuare akpenkpenгыоora ban diyem. Dekоп mena na e yela e sia ka gye na e ke nyanee nideli, nawolo nyi kom keп Wurubuare waa to non adido ne te yeе nsendee ya.

²⁴ Mоna emее ban e dana kоba ne e laako, nawolo nyi e tan ke di e gyоп pou tan teele kei dоо.

²⁵ Emее ban e be dii baa deban kei ne e laako,

nawolo nyi tanam gyae kaa ko ñon.
 Emɛɛ ban ɛ na boño deban kei ne ɛ laako,
 nawolo nyi yaa kaa wii na ɛ ke di walanja.

²⁶ Emɛɛ ban balan pou ne kolosi ɛ wose man nombia kpaakpaa ne ɛ laako,
 nawolo nyi mena mo te
 be kyao yee balan ban boɔ dii akereɛ
 nyi be yee Wurubuare akpenkpenjyooɔrawo ne.

Yesu kpa deɛ gyae ban bee kola daa ne nombia

Mateo 5:39-48

²⁷ Emɛɛ ban ɛ ne tei man ne mee yako ñon na ɛ ke nyii nyiaa, ɛ gyae balan ban bee kola ñon ne na ɛ ke yee deeli fa wo. ²⁸ ɛ sola Wurubuare na waa hira ban bee falaa ñon ne, na ɛ kefane fa ban bee naase ñon diyem ne. ²⁹ Akpaa ñolo de gyoo n lakaa man na besena alate ken mo fa e. Mena mo te akpaa ñolo da mo n kegba wurikyim na mo atatate ken mo kpu e. ³⁰ Akpaa ñolo da sola nen kolo na fa e te akpaa ñolo da mo n kolo na, na gyu ke boose ke doo bela ya. ³¹ Kpene ken n ne gyae nyi walan waa yee fa nen ne nyan mo yee ke fa e.

³² Akpaa ɛ ne gyae balan ban bee gyae ñon ne baagen bo na, ɛ na gyuen nyi ɛ ke nyin kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyan ya, nawolo nyi nombiakumeyeera mo koran ne gyae ban bee gyae wo ne. ³³ Akpaa ɛ yee deeli fa ban bee yee deeli fa ñon ne baagen na, ɛ na gyuen nyi ɛ ke nyin kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyan ya. Nawolo nyi nombiakumeyeera mo koran ne yee mena. ³⁴ Te akpaa ɛ pakee aboo fa balan ban ɛ gyan nyi baa nyin to ñon na, ɛ na gyuen nyi ɛ ke nyin kolo kpaakpaa lee Wurubuare gyan ya. Nawolo nyi nombiakumeyeera koran ne pakee aboo fa be tebia ban ba gyan nyi baa nyin pou to wo ne. ³⁵ Mona ɛ gyae ban bee kola ñon ne na ɛ ke yee deeli fa wo. ɛ paa wo kolo na ɛ lese ɛ loo lee ke doo. ɛ yee mena na, Wurubuare waa to ñon kom nideli te ɛ ka bese Wurubuare ñon kpene kamase doo o tee ne bia. Nawolo nyi o dana woe fa ban kolo bee gyoo be sia ya, na ban be dana nyeemandon ne pou. ³⁶ ɛ wii balan waranjase ngba mena ken ɛ kya Wurubuare ne wii balan waranjase ne.”

ɛ na mo ɛ wose yee nombiadiira ya

Mateo 7:1-5

³⁷ “ɛ na mo ɛ wose yee balan nombiadiira na ɛ ke bu wo foo, na Wurubuare mo be nyin di ɛ nombia na waa bu ñon foo ya. ɛ mo balan nombiakumee kyee wo, na Wurubuare mo ka mo ɛ nombiakumee kyee ñon. ³⁸ ɛ yee deeli fa balan na Wurubuare mo ke yee deeli fa ñon. ɛ yee mena na, kpene ken Wurubuare waa fa ñon ne te yee nsendee ya. Waa nyin konoo maa ke nideli na ke wulu gba leki, na waa mo do ɛ nyinmaa man. Nawolo nyi mena ken ɛ ke maa fa ɛ tebia ne, mena ke te Wurubuare mo waa maa fa ñon.”

³⁹ Botoo te Yesu gyoo wo dudu kei nyiaa, “Siayelesate waa tale wola o doo siayelesate gbeye? Akpaa o yee mena na, be balan bala pou be gyae be kaa gyoo boɔ man yee? ⁴⁰ Kaseele bee kela o gbengyoo ya, mona kaseele kamase ñon o kasee tom nideli ne waa yee ngba o gbengyoo ne.

⁴¹ Weera doo te n ne naa wonsilibii ken doo n doo sibii man, te n be famene na daakpee ken doo nyan gbagba n sibii man ya? ⁴² Sena te n ke tale yako n doo nyi, ‘Me doo, yela maa lese wonsilibii lee n sibii man,’ ken nyan gbagba be famene na daakpee ken doo n sibii man ya? Nyan walan ñon n na beo n wose, kaboena nyi nya tangbee lese daakpee ken doo n

sibii man ne, pena n kena nideli lese wonsilibii kenj doo n dɔɔ sibii man ne.”

Danj kamase na ke bii kenj kee see

Mateo 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Danj kpaakpaate kamase bæe se bia kumæe ya, mena mɔ te danj kum bæe se bia kpaakpaa ya. ⁴⁴ Danj kamase ne, ke bia te bæe mo gyen ke. Bɔɔ ne kɔ akutu bia lee mango danj man ya, mena mɔ te bɔɔ ne kɔ aparj lee abotoɔ wonse man ya. ⁴⁵ Mena ke te denibalanj mɔ doo. Walanj kpaakpaate kamase na lese abɔɔ kpaakpaa njan doo ɔ konɔɔ man ne wola, te walanj kum kamase mɔ na lese nombiakumæe njan doo ɔ konɔɔ man ne wola. Kpene kamase kenj be wulu walanj konɔɔ man ne, kenj na lee la ɔ nooman.

Yesu kekolosi lee deni maara bala wose man

Mateo 7:24-27

⁴⁶ Kenjte Yesu boose wɔ nyiaa, “Wonj dɔɔ te ε ne baake manj nyi, ‘E Gbenjgyoo,’ te ε bæe yæe kpene kenj mɔɔ yako njon nyi yaa yæe ne ya? ⁴⁷ Walanj kamase njon ɔ ne kɔnj me gyanj te ɔ ne nyii me noowoya te ɔ ne di njɛ dɔɔ ne, maa wola njon mena kenj ɔ dinɔɔ doo. ⁴⁸ ɔ yæe njgba walanj njon ɔ ne ma deni te ɔ be wula bɔɔ te ɔ ba see ka mokɔɔ nideli boe dɔɔ ne. Kenjte boo wuuwɔ kaa mo ke dɔɔ mona ka te yale ya, nawolo nyi ɔ see ka mokɔɔ nideli. ⁴⁹ Mɔna walanj njon ɔ ne nyii me noowoya te ɔ bee di njɛ dɔɔ ya ne, ɔ yæe njgba walanj njon ɔ be ma deni te ɔ ta see ka mokɔɔ nideli ya ne. Boo wuuwɔ kaa mo ke dɔɔ, te ke yalawɔ tekerii pou kenj n be naa ka mokɔɔ gba ya.”

7

Yesu kekyɔ Romantena yoonɔɔte kegyia njolo tobaale kawee

Mateo 8:5-13

¹ Yesu kekolosi nombia kenja fa balan banj tanj ne, ɔ gyuu Kapanum donɔɔ man. ² Donɔɔ kenanj man na, Romantena yoonɔɔtɛna kegyia njolo kyaa na ɔ dana tobaale njolo njon ɔ bæe sɛɛ ɔ dɔɔ ya. Te kawee kaa gyɔɔ mena tobaale kei yenj yenj. ³ Yoonɔɔtɛna kegyia kei ke nyii Yesu nkanj ne, ɔ kpila Gyudatena kegyiise baale gyuu ɔ gyanj nyi waa kɔnj kaa kyɔ ɔ tobaale njon fa e. ⁴ Kenjte Gyudatena kegyiise banj kɔnjawɔ Yesu gyanj kaa waase e nideli nyiaa, “Yæe kakyen na n ke kyɔ balee kei fa daa, ⁵ nawolo nyi ɔ ne gyae de tæele kei deeli, te njon gba maana dɔ ɔsom deni fa daa.”

⁶ Mena dɔɔ Yesu sila wɔ gyuu. ɔ ka benaa yoonɔɔtɛna kegyia njon dæe ne, ɔ kpila ɔ gyoona gyuu keyako Yesu nyiaa, “Me Gbenjgyoo, na haa n wose ya nawolo nyi ma tekaboena nyi nya kɔnj me dæe ya, ⁷ mena ke te ma gyen nyi manj gbagba mɔ tekaboena nyi maa kɔnj n gyanj ya. Mena dɔɔ nyanj yako nombii dokolonj bo, me tobaale njon waa koro. ⁸ Nawolo nyi manj gbagba mɔ yæe walanj njon me doo baale tæe, te yoonɔɔtɛna mɔ doo me tæe. Me yako njolo nyi waa gyuu yenanj daale na ɔ ne gyuu, te me yako njolo nyi waa kɔnj na ɔ ne kɔnj. Kpene kamase kenj me yako be man njolo nyi waa yæe na, kenj te ɔ ne yæe.”

⁹ Yesu ke nyii noowoya kenja ne, doo ɔ noɔ te ɔ gæsewɔ kee balan dikpii kenj be silana e ne te ɔ yako wɔ nyiaa, “Amparj yaa mæe yako njon nyiaa, Iserae tæele kei dɔɔ pou ne ma te naa ta walanj njon ɔ ne læe Wurubuare di njgba balee kei ne ya.”

¹⁰ Kenjte yoonɔɔtɛna kegyia njon kpilala banj besewɔ gyuu be dæe. Be gyuuwɔ na ɔ tobaale njon ta koro.

Yesu kegyuusu lialo ŋolo bu

¹¹ Kei wole ne Yesu gyuu donɔɔ keŋ beɛ baake ke nyi Nai ne man. ɔ kaseela ban na balan burum sila e gyu botɔɔ. ¹² Yesu ka betaa benaa donɔɔ keŋ nɔɔman ne, te ɔ naa ba seelena woo ŋolo beɛ kɔŋ be kaa wuu. Na woo ŋonanŋ waagenŋ yena bu baale ŋon ɔ naa ba lolo te ɔ naa ŋon mɔ yee lialo e. Na donɔɔtena ban burum silana alo ŋon. ¹³ De Gbengyoo Yesu kena alo ŋon ne waranase kyanja e te ɔ yako e nyiaa, "Alo na wii ya."

¹⁴ Botɔɔ te Yesu gyuuwo ke tina woo ŋon, te ban ba seelena e ne senjawɔ. Kenŋte Yesu yakowɔ nyiaa, "Tobaale, koro." ¹⁵ Kenŋte woo ŋon korowɔ kyaa te ɔ fiasɛɛ ɔ ne kolosi, te Yesu besena e fa ɔ naa.

¹⁶ Nombia kenja yee walaŋ kamase gyakolonŋ te ba lese Wurubuarɛ yele yako nyiaa, "Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre dinaa ŋolo te kaa beɛ lee de gyanŋ," te ba besewɔ yako nyiaa "Wurubuarɛ te kɔŋ kaa kyɔ ɔ balanŋ."

¹⁷ Yesu wose man nombia kenja yaaseewɔ Gyudia teeɛe dɔɔ pou na teeɛese ŋan pou benaa na botɔɔ ne.

Gyon Wurubuarɛ lonɔɔɔre kepila ɔ kaseela gyu Yesu gyan

Mateo 11:2-19

¹⁸ Gyon Wurubuarɛ lonɔɔɔre kaseela gyuuwo keyako e abɔɔ ŋan pou Yesu be yee ne. ¹⁹ Kenŋte Gyon kpila ɔ kaseela bala baale nyi baa gyu ke boɔse de Gbengyoo Yesu nyiaa, "Nyanŋ yena walaŋ ŋon Wurubuarɛ be yako see nyi nyanŋ kekɔŋ ne yaa deɛ keɛ walaŋ wole gbɛɛ?"

²⁰ Gyon kaseela ban ke gyu Yesu gyan ne be yako e nyiaa, "Gyon Wurubuarɛ lonɔɔɔre ŋon kpila na daa n gyanŋ nyi de kaa boɔse neŋ nyiaa, 'Nyanŋ yena walaŋ ŋon Wurubuarɛ be yako see nyi nyanŋ kekɔŋ ne yaa deɛ keɛ walaŋ wole siaman?' "

²¹ Debanŋ kenanŋ man na Yesu te kyɔ balan burum kaweesɛ lese wɔ lee be kayeyee man. ɔ gegi felinŋkumee lee baale mɔ man, te ɔ kyɔɔ siayeeɛsatena burum mɔ. ²² Mena dɔɔ Yesu tiranɔɔ fa Gyon kpilala ban nyiaa, "E bese gyu keyako Gyon kpene keŋ e be naa na e sia, na ŋan e be nyii na e denjela. Siayeeɛsatena ne naa, ɔtakasese ne tee, ban beɛ wee kawee yayam ne kaweesɛ te tanŋ, te denjele atɔɔsatena ne nyii. Woya ne fonŋii, te beɛ yako Wurubuarɛ nombia ŋan mɔ fa ayematena. ²³ Walaŋ kamase ŋon ɔ beɛ lee man anmaarenŋ nyi manŋ yena ŋon Wurubuarɛ be kpili ya ne, ŋon na nyeebam."

²⁴ Gyon kpilala ban ka bese lanŋ ne, Yesu kolosi Gyon wose man nombia fa balanŋ dikpii keŋ te ɔ boɔse wɔ nyiaa, "E ke gyu Gyon gyanŋ depampaa dinaa keŋ man ne, wonŋ te e gyaewɔ nyi e kena? Nale keŋ felinŋ ne gyɔ ke wosi ne? ²⁵ Akpaa na keŋ ya na, wonŋ te e gyuuwo e kaa keɛ? Walaŋ ŋon ɔ doona abɔɔ kpaakpaa nyinŋan yaa? Ban beɛ mia mena te bee di gyonŋ ne ne kyaa bo gyoonenŋ akpanalanŋ man. ²⁶ E yako manŋ maa nyii, wonŋ te nafɔ e gyuuwo nyi e kaa keɛ? Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre? Ampaŋ yaa mee yako ŋon nyi, ŋon e be naa ne gba kela Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre.

²⁷ Nawolo nyi Gyon yena Wurubuarɛ kpilale ŋon Wurubuarɛ nombia anmarasenŋ see ŋan ne yako nyiaa, Wurubuarɛ kpa, 'Mee kpila me kpilale keta n siaman, ŋon ne gyae la waa desina n gbɛɛ fa neŋ.' "

²⁸ Kenŋte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa,

"Mee yako ŋon e ke nyii nyiaa,
balanŋ ban boɔ lolo teeɛe kei dɔɔ ne,
ŋolo be kyaa keŋ nyi ɔ kela Gyon ya.
Mona Wurubuarɛ gyoori keŋ man ne,

walan̄ ñon ɔ yee kamase e koran̄ ne
ɔ kela Gyɔn ñonan̄.”

²⁹ Deban̄ ken̄ balan̄ ban̄ pou na lempoolɛera be nyii nombia ken̄a ne, be lɛɛwɔ do nyi Wurubuare gbeɛneɛ tenɛɛ, nawolo nyi be sɛɛwɔ Gyɔn sɔw wɔ Wurubuare lon̄. ³⁰ Mɔna Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ban̄ bɛɛ kpene ken̄ Wurubuare ne gyae nyi waa yee fa wɔ ne, nawolo nyi be bɛɛwɔ nyi Gyɔn na sɔ wɔ Wurubuare lon̄ ya.

³¹ Ken̄te Yesu bɔɔsɛwɔ nyiaa, “Won̄ te maa mo gyɛn̄ wee kei balan̄ maa na? Sena te be doo?” ³² Be yee ñgba bia kyaa la kebu man bee yoi ne, na bɛɛ fae yeesa yako dɔna nyiaa,

‘De kpee alowole nɔɔnɛn̄se fa ñon,

mɔna ɛ te sɔe ya!

De kpee lia nɔɔnɛn̄se mɔ,

mɔna ɛ te wii ya!’

³³ Gyɔn Wurubuare lon̄sɔɔre ñon kɔnawɔ na ɔ ne kyaa bake ɔ nɔɔ ken̄ ɔ te nyɔɔ solon̄ kamase ya. Te ɛ kra nyi, ‘Felin̄kumɛɛ doola ɔ man.’ ³⁴ Man̄ Deniwalan̄ Bu ñon mɔ kɔnawɔ mee dii mɛɛ nyɔɔ, te ɛ kra nyi, ‘Ɛ kɛɛ balee kei! Ɔ yee kedikumte na solon̄nyɔɔre e. Ɔ gyoona yena lempoolɛera na nombiakumɛyɛɛra.’ ³⁵ Mɔna ban̄ bɔɔ lɛɛ Wurubuare di ne, ta lese wola nyi Wurubuare dana nyansa nideli.”

Alo dukumyɛere ñolo ke tiu Yesu nun̄

³⁶ Wee daale ne Farasii baale ñolo baake Yesu nyi waa kɔn̄ ɔ dɛɛ na ñon na e ke di bom. Yesu sɛɛwɔ te ɔ gyuuwɔ ke kyaa bee dii. ³⁷ Na alo ñolo kyaa donɔɔ kenan̄ man ken̄ ɔ yee futooli alo e. Ɔ kenyii nyi Yesu kyaa Farasii baale ñon dɛɛ ɔ ne dii ne, ɔ moo nun̄ ofonɔfon̄te daale porontia tɔɔ kɔn̄ botɔɔ, ³⁸ ken̄te ɔ kaa senawɔ Yesu wole benaa na ɔ nawɔɔ. Ken̄te ɔ wii siasaran̄ woli Yesu nawɔɔ. Te ɔ moo ɔ nyeenyɔɔse feefo Yesu nawɔɔ ñenan̄ te ɔ kyan̄a ña obuo man, te ɔ toosi nun̄ ofonɔfon̄te ken̄ woli ña.

³⁹ Farasii baale ñon ɔ be baake Yesu gyu ɔ dɛɛ kena mena ne, ɔ yakowɔ ɔ nyeeman nyiaa, “Akpa balee kei den̄ yee Wurubuare deken̄kpen̄gyɔɔre gbagba e na, nafa waa gyɛn̄ alo ñon ɔ ne tina e ne dinɔɔ. Nawolo nyi ɔ yee dukumyɛere e.” ⁴⁰ Ken̄te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Simɔn, me dana kolo maa yako nen̄.” Ken̄te ɔ yako e nyiaa, “De Gben̄gyoo, yako man̄.”

⁴¹ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ e dudu kei nyiaa, “Balan̄ bala baale kyaawɔ te be gyuuwɔ ke paa kɔba lee kɔbate ñolo gyan̄. Ñolo wui yee kɔbabia kakpon̄ yaale, te ñolo mɔ wui yee sɔn̄ola na kufu. ⁴² Be man kamase bɛɛ tale waa tɔ ɔ kom ya, mena dɔɔ balee ñon moo ba koma ñan̄ pou kyɛɛ wɔ. Yako man̄! Balan̄ bala kɛwɔ na, be man won̄ti ne gyae la waa gyae kɔbate ñon nombia nideli?” ⁴³ Ken̄te Simɔn tiranɔɔ nyiaa, “Mɛɛ lɛɛdi nyi ñon ɔ kom boe ne.” Te Yesu yako e nyiaa, “N tiranɔɔ nideli.”

⁴⁴ Botɔɔ te Yesu besena ɔ sia tee alo ñon te ɔ yako Simɔn nyiaa, “N naa alo kei? Me kɔn̄a n dɛɛ na n te fa man̄ lon̄ maa faafo me nawɔɔ ya. Mɔna alo kei dɔɔ ñon ta mo ɔ siasaran̄ faafo me nawɔɔ te ɔ moo ɔ nyeenyɔɔse feefo ña. ⁴⁵ N te pukaa man̄ ya, mɔna lee deban̄ ken̄ mɔɔ kɔn̄ kebo ne, alo kei te tinaa ta me nawɔɔ ke pukaa yela ya. ⁴⁶ N ta mo nun̄ pan̄pan̄ gba tiu ma nyee ya, mɔna alo kei dɔɔ ñon kyɛɛkee nun̄ woli me nawɔɔ.

⁴⁷ Mena dɔɔ mɛɛ yako nen̄ n ke nyii nyi ɔ nombiakumɛɛ ñan̄ pou ɔ be yee ne, Wurubuare ta mo ña kyɛɛ e, mena dɔɔ te ɔ ne gyae me nombia nideli. Nyan̄ ñon ñolo da mo n dukum kyomii kyɛɛ nen̄ na, n ne gyae ɔtenate nombia bo kyomii.” ⁴⁸ Botɔɔ te Yesu yako alo ñon nyiaa, “Wurubuare ta

mo n nombiakumee kyee neŋ.” ⁴⁹ Kenŋe balan ban be kyaa botoo bee dii ne boose doŋa nyiaa, “Amote yena kei, ŋon o na mo nombiakumee kyee?” ⁵⁰ Botoo te Yesu yako alo ŋon nyiaa, “N keledi te yeli n te nyin nyeedon kekpa, ta wosefereŋ man.”

8

Ala ban boo tee sila Yesu

¹ Kedi weeya ala ne Yesu gyuuwo ke kila donoose na akuraase pou man, na o ne yako Wurubuaere gyoori kenŋ wose man nombia kpaakpaan ŋan fa balan, na o kaseela kufu bala ban mo silana e. ² Na ala baale ban o be kyoo wo be kawee te o be gegi felinkumee lee be baale man ne mo kpu na e. Be man baale yena Meeere ŋon bee baake e nyi Magedala, ŋon Yesu be gegi felinkumee nyetooro lee o man ne, ³ na Gyoana ŋon o baale yena Kusa ne. Kusa kei yee keyia ŋolo e gyoo Herode dekpajalan man, na Susana na ala burum ban boo mo ba aboo kee Yesu na o kaseela doo ne.

Yesu keyoo dudu lee woffarale ŋolo wose man *Mateo 13:1-23; Maake 4:1-20*

⁴ Deban kenŋ balan burum kpu na ban boo lee debiise man koŋ be kaa yilaa Yesu gyan ne, o gyoo dudu fa wo nyiaa, ⁵ “Woffarale ŋolo gyuuwo ke ŋmatee aboo bia ŋgba amola ne o wooman. O kee ŋmatee ŋa ne ŋaale yalawo woo kenŋ gbeneŋ man te balan teeoo ŋe doo sakatee ŋa lan, te gyebuse kaa tooŋee ŋa di. ⁶ ŋaale mo yalawo kpananŋe doo te ŋe tuuwo, mona te kyare ya te ŋa yekeewo. Nawolo nyi teelee ta boo kpananŋe ŋan doo na ke lee loŋ see ya. ⁷ Bia ŋan ŋaale mo yalawo kpalamse man te ŋe tuuwo, te kpalamse ŋan mo tuuwo milii ŋa. ⁸ ŋaale mo yalawo teelee kpaakpa doo te ŋe tuuwo bee, te ŋa see bia burum.” Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “ŋon o dana denjele waa nyii na, waa tei nideli.”

Yesu kalese dudu kenŋ ase

⁹ Kenŋe Yesu kaseela ban yako e nyi waa wola wo dudu kenŋ ase. ¹⁰ Te Yesu yako wo nyiaa, “Emee doo Wurubuaere ta toro ya agyuenŋe na e ka gyeŋ nombia ŋan weese lee o gyoori kenŋ wose man. Mona balan akan ban doo aduya kaageŋ man te maa kolosi fa wo.

‘Baa keo na baa keo mona boo gyae baa naa ya,
te baa tei na baa tei mona boo gyae baa nyii ase ya.’ ”

¹¹ Kenŋe Yesu yako wo nyiaa, dudu kenŋ mo gyoo ne ka ase yaa. “Aboo bia ŋan seŋee fa Wurubuaere nombia ŋan. ¹² Bia ŋan be yale gbenaana man ne, seŋee fa balan ban bee nyii Wurubuaere nombia ŋan te obonsam ne koŋ kaa ŋmeele ŋa lee be konoose man, na boo nyin lee ŋa di na Wurubuaere ke lee ba nyee ya ne. ¹³ Bia ŋan be yale kpananŋe doo ne seŋee fa balan ban bee nyii Wurubuaere nombia ŋan te bee lee ŋa na gyon, mona ŋe bee nyin lila be man ya. Bee lee ŋa di deban kyomii bo, te akpa obonsam de keese wo kee na ba te yale. ¹⁴ Bia ŋan be yale kpalamse man ne seŋee fa balan ban bee nyii Wurubuaere nombia ŋan, te teelee kei doo nombia, na koba keyae bein, na teelee kei doo aboo akan ŋan keyae da gyoo be man ne, na bee yeli baa bee Kristo man ya. ¹⁵ Aboo bia ŋan be yale teelee kpaakpa doo ne seŋee fa balan ban bee nyii Wurubuaere nombia ŋan, te bee lee ŋa do konoo kpaakpa man, te bee tela ŋa nideli te bee yee kakyeŋ di ŋe doo kelii deban kenŋ nombia ŋan ne yeli bee yee aboo kpaakpa ne.”

Yesu kegyo dudu lee kanea wose man

Maake 4:21-25

¹⁶ Yesu besewo gyoo dudu fa wo nyiaa, "Nolo bee kyanee kanea na waa mo kolo wu ke doo yaa waa mo ke do mpa ateta ya. Mona o na mo ke bo gyakaa kolo doo addido na kena dekanjalan pou, na ban bee kon na baa nyin naa. ¹⁷ Kolo ba weesee ken be gyae ka lee deboo ya, te kolo mo be wue ken nyi be gyae ka lee deboo ya. ¹⁸ Mena doo e kee e wose nideli lee mena ken e na mo tei nombia nan. Nawolo nyi nyan non n dana kolo na Wurubuaru waa kpu nen burum, te nyan non n be dana kolo ya na kyomii ken n na gyuen nyi n dana koran ne, Wurubuaru waa leo ke lee n nyinmaa man."

Yesu o naa na o naabia

Mateo 12:46-50; Maake 3:31-35

¹⁹ Yesu o naa na o naabia konawo o gyan, mona balan dikpii ken doo be te nyin baa benaa e ya. ²⁰ Botoo te nolo yako Yesu nyiaa, "N naa na n naabia senee deboo man bee gyae baa naa nen." ²¹ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Me naa na me naabia yena ban bee nyii Wurubuaru nombia nan te bee di ne doo ne."

Yesu keyokose felin epo doo

Mateo 8:23-27; Maake 4:35-41

²² Wee daale ne Yesu yako o kaseela ban nyiaa, "E yela dee ton gyu boo ken dingyin." Mena doo ba gyoo wo degbele man te be lanawo. ²³ Deban ken be kyaa degbele ken man bee gyu ne te dosoron moo Yesu. Kenje felin dinaa daale korowo ne gyoo lon ken doo, mena doo ke gyoo lon do degbele ken man te Yesu kaseela ban sia yee wo nideli. ²⁴ Mena doo Yesu kaseela ban gyuuwo ke gyuuu e yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, de Gbenjyoo dee gyae dee munu." Botoo te Yesu korowo te o fae felin ken na lon ken pou te ne yee wo yididi. ²⁵ Kenje Yesu boose o kaseela ban nyiaa, "Weera doo te e bee lee man di ya?" Gyakolon kyanu wo te ba wose yena wo te be boose donu nyiaa, "Walan wonti yena kei? O ne kolosi fa felin na lon koran na ne nyii e."

Yesu kekyo walan non felinkumee doo o man ne

Mateo 8:28-34; Maake 5:1-20

²⁶ Kenje Yesu na o kaseela ban tonawo gyu Gerasenetena teele man ken kyaa Galelia boo dingyin ne. ²⁷ Yesu ka betaa lee degbele ken man pe, te baale nolo non felinkumee doo o man ne leewo donoo ken man kon kaa gyanee na e. O te tee ditenteli kyare te o bee kyaa dee ya. O kyae amuseese man. ²⁸ Deban ken o be naa Yesu ne o fae yeese te o leewo yala o nawoo tee, na o ne fae yeese kenken nyiaa, "Yesu Wurubuaru Adidote Bu, wonj te n ne gyae me gyan? Mee waase nen bo, na naase man diyem ya." ²⁹ Nawolo nyi na Yesu tanj ke fae felinkum ken nyi ke dee lee o man. Deban kamase na felinkum ken ne naase e diyem, na ba te kyan e bake e agbaraagbaraase o nyinmaase na o nawoo man na balan ne gyee e. Ken koran na o ne tirii na, na felinkum ken ta mo e gyu kefula man. ³⁰ Kenje Yesu boose e nyiaa, "N yele yena sena?" Te balee non tiranoo nyi ma yele yena "Dikpii" O tiranoo mena nawolo nyi felinkumee burum doo o man. ³¹ Botoo te felinkumee nan waase Yesu nyi, o na gegi wo ka do boo ken betan oto ya ne man ya.

³² Deban kenan na kekuriise dikpii daale senee bula daale doo bee dii. Kenje felinkumee nan waase Yesu nyi waa yela be kaa gyoo kekuriise

banj man, te Yesu faa wɔ gbɛɛ. ³³ Mena dɔɔ felɛnkumɛɛ njan leewɔ balee njon man ka gyoo kekuiiriise banj man, te ba dikpii kenj pou yeuwɔ tisi bula kyolonkyolon kenj gyu ka gyoo lonj kenj man te be munuwɔ pou.

³⁴ Balanj banj bɛɛ kɛɛ kekuiiriise banj dɔɔ kena kpene kenj be kɔnj nɛ, ba korowɔ yeu gyu ke yako kpene kenj be kɔnj nɛ fa balanj banj be kyaa donɔɔ kenj man nɛ na akuraase njan man pou. ³⁵ Kenje balanj yeuwɔ gyu be kaa kɛɛ kpene kenj be kɔnj nɛ. Ba ke kɔnj Yesu gyanj nɛ, be naa walaŋ njon nafa felɛnkumɛɛ doo ɔ man nɛ banjɛɛ Yesu nawɔɔ tɛɛ, na ɔ wose te fɛɛ e kenj ɔ doona abɔɔ. Te gyakolonj gyoo balanj banj pou. ³⁶ Balanj banj bɔɔ naa kpene kenj be kɔnj nɛ yako banj bɔɔ kɔnj nɛ mena kenj Yesu be kyɔ balee njon kawee. ³⁷ Kenje balanj banj pou be kyaa Gerasene tɛɛle dɔɔ nɛ waase Yesu nyi waa lee be gyanj nawolo nyi gyakolonj dinaa ta gyoo wɔ. Mena dɔɔ Yesu gyoo wɔ degbele kenj man te ɔ lanjawɔ. ³⁸ Walaŋ njon Yesu be gegi felɛnkumɛɛ lee ɔ man nɛ waase Yesu nyi waa sila e. Mɔna Yesu bɛɛwɔ te ɔ yako e nyiaa, ³⁹ “Bese gyu n dɛɛ, na n kaa yako kpene kenj Wurubuare be yɛɛ fa nenj nɛ fa balanj.” Mena dɔɔ balee njon gyuuwɔ donɔɔ kenj man ke yako balanj pou kpene kenj Yesu be yɛɛ fa e nɛ.

Yesu kegyuusu Gyariose bu alebu lee yenj man

Mateo 9:18-26; Maake 5:21-43

⁴⁰ Yesu ka bese lee boo kenj dingyinj kɔnj nɛ, balanj burum kɔnjawɔ kaa gyanjɛɛ na e. Nawolo nyi na be popou nɛ kɛɛ ɔ gbɛɛ. ⁴¹ Botɔɔ te balee nɔlo njon bɛɛ baake nyi Gyariose, njon ɔ yɛɛ Gyudatena ɔsom deni man kegyia e nɛ kɔnjawɔ kaa bunj Yesu nawɔɔ tɛɛ sola e nyi waa kɔnj ɔ dɛɛ. ⁴² Nawolo nyi ɔ bu alebu dokolonj kooŋ njon ɔ be di kulutoonej kufu ala nɛ ne gyae waa yenj. Yesu kee gyuu kenj nɛ na balanj banj be silana e te yɛɛ nsendee ya, mena dɔɔ na ɔ bee nyinj gbɛɛ gba waa besena ɔ wose ya.

⁴³ Na alo nɔlo kpue balanj burum banj be silana Yesu nɛ man kenj fatabo ne gyɔ e kulutoonej kufu ala yaa, mɔna nɔlo te tale kyɔ e ya. ⁴⁴ Alo njon moowɔ balanj banj man ka lee Yesu wɔle te ɔ tinaa ɔ kegba nɔɔbii. Debokenanj man te fatabo kenj ne gyɔ e nɛ karawɔ. ⁴⁵ Botɔɔ te Yesu bɔɔsewɔ nyiaa, “Amɔte tinaa na manj?” Balanj banj pou ke bɛɛ nyi be te tina e ya nɛ te Pita yako e nyiaa, “De Gbenjgyoo, balanj burum ke kilisi nenj gyanjɛɛ te bɛɛ tɛɛse dɔŋa kei na, n ne bɔɔse nyi amɔte tinaa na nenj?”

⁴⁶ Mɔna Yesu yakowɔ nyiaa, “Nɔlo te tina manj. Nawolo nyi ma te naa nyi dɔŋ daale ta lee me man.” ⁴⁷ Alo njon kena nyi ɔ be gyae waa tale weese ɔ wose ya nɛ, ɔ moo gyakolonj na wose keseree kaa bunj Yesu nawɔɔ tɛɛ. Botɔɔ te ɔ yako kpene kenj dɔɔ ɔ be tina Yesu kegba, na mena kenj ɔ kawee kenj be tanj debokenanj man nɛ balanj banj pou siaman. ⁴⁸ Kenje Yesu yako alo njon nyiaa, “Me bu, n ke lɛɛ manj di dɔɔ te n nyinja kawee kekyɔ. Ta wosefɛɛrenj man.”

⁴⁹ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi nɛ, walaŋ nɔlo lee Gyudatena ɔsom deni man kegyia Gyariose njon dɛɛ kaa yako e nyiaa, “N bu alebu njon ta yem. Na tekaa naase de Gbenjgyoo njon diyem bela ya.”

⁵⁰ Yesu ke nyii nombia kenja nɛ ɔ yako Gyariose nyiaa, “Na yee ya, nyanj lɛɛ manj di. N bu njon waa nyinj nyeedonj.”

⁵¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyariose dɛɛ nɛ, ɔ te yeli nɔlo ke sila e gyoo deni kenj man ya. Pita na Gyɔn na Gyemisi na bu njon ɔ kya na ɔ naa baagenj te ɔ moowɔ sila ɔ wose. ⁵² Na balanj banj bɔɔ yilaa botɔɔ nɛ pou ne wii na bee di walaŋsa. Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ na wii ya, alebu kei ta yenja ta ya, ɔ doo dosoronj bo.”

⁵³ Kenje balan ban pou bonjo Yesu, nawolo nyi ba gyen nyi bu non ta yem. ⁵⁴ Kenje Yesu kyanja alebu non nyinmaa man te o yakowo nyiaa, "Me bu! Koro sen." ⁵⁵ Botoo te bu non woo besewo kon kaa gyoo o man te o korowo sen debokenan man. Kenje Yesu yako wo nyi baa gyae kolo fa bu non na waa di. ⁵⁶ Gyakolon gyoo bu non o kya na o naa, te Yesu too wo nideli nyi be na yako walan na walan kpene kenj be kon ne ya.

9

Yesu kekpila o kaseela kufu bala ban
Mateo 10:1, 7, 9-11, 14; Maake 6:7-13

¹ Wee daale Yesu baake o kaseela kufu bala ban gyanjee, te o faa wo don nyi baa mo di felinkumee doo na baa kyo kaweesee. ² Kenje o kpila wo nyi baa gyu ke yako Wurubuare gyoori kenj wose man nombia na baa kyo kaweesetena. ³ Botoo te o yako wo nyiaa, "E ne gyu na e na mo kolo na kolo tela ya. E na mo gbutu yaa akpo yaa weenee, yaa koba, yaa kegba alate gba tela ya. ⁴ Dekpanalan kamase kenj man e soo te be lee non atu na, e kyaa botoo kaboena e ka mo lee donoo kenan man. ⁵ Donoo kenj man e gyu te ba te lee non ya na, e na lee ke man na e kpii e nawoo anasa lo wo na ke di adanse tia wo nyi Wurubuare be gyae waa tina wo yela ya."

⁶ Mena doo Yesu kaseela ban korowo gyu akuraa kamase man, na be donj bee yako Wurubuare nombia nan te be kyoo balan kaweesee yenan kamase.

Gyoo dinaa Herode ne gyae waa naa Yesu
Mateo 14:1-2; Maake 6:14-16

⁷ Galeliatena Gyoo dinaa Herode ke nyii aboo nan pou Yesu be yee ne ne haa e o konoo man, nawolo nyi balan baale ne yako nyi, "Gyon Wurubuare lonsoore non o ba yem ne fonjala lee yenj man. ⁸ Baale mo kpa Wurubuare dekpenkpengyooore Elia bee la lee, te baale mo kpa Wurubuare akpenkpengyooora benee ban man non fonjala lee yenj man." ⁹ Botoo te gyoo Herode yakowo nyiaa, "Ma te yela ba te kara Gyon yee, te walan wonti yena non mee nyii o wose man yakolon nombia kenja ne?" Mena doo o yase o sia gyae gbEE kenj waa mo naa Yesu.

Yesu kefa balan kakponse banonj weenee
Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Gyon 6:1-14

¹⁰ Deban kenj kpilala kufu bala ban ba bese konj ne, be yako Yesu kpene kamase kenj boo yee ne. Kenje Yesu baake wo te non na wo gyuu donoo kenj bee baake ke nyi Betesaida ne man. ¹¹ Balan dikpii kenj kenyii nyi o te lam botoo ne be sila o gbEE. Be ke gyu kena ne o lee wo atu te o kolosi Wurubuare gyoori kenj wose man nombia fa wo, te o kyoo ban be hia kawee kekyc ne. ¹² Ke lii balinoo weese ne, Yesu kpilala kufu bala ban konjowo o gyan kaa yako e nyiaa, "Yela balan ban keta na baa gyu akuraase na donooe nan benaa ne man, na be kaa gyae weenee na adoese, nawolo nyi kebo kei yee njale nsana kenj kolo be kyaa ya." ¹³ Mona Yesu yako wo nyiaa, "Emee gbagba e fa wo kolo baa di." Botoo te be tiranoo nyi, "Nan pou de dana yena bodobodose abilin anon na kpebia bala. Yaa n ne gyae nyi dee gyu ke lee weenee kona balan dikpii kei pou?" ¹⁴ Na baala ban baagen baa yee ngba balan kakponse banonj (5000)ne. Kenje Yesu yako o kpilala ban nyiaa, "E yela balan ban ke kyaa dikpii, dikpii. Dikpii kamase dee yee balan sonola na kufu (50)." ¹⁵ Kenje kpilala ban yela balan ban pou kyakeewo ngba mena kenj Yesu be yako ne. ¹⁶ Botoo te Yesu moo

bodobodose abilin anon njan na kpebia bala banj te o gyinaa o nyee adido, te o fanewo do Wurubuare nwo te o kerere na te o moo na fa o kpilala banj nyi baa mo kpelee balan banj. ¹⁷ Balan banj pou diiwo baa, te be toosee weenee buruburu akan njan na be nyinja donjase kufu ala (12).

Pita keyako nyi Yesu yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kofe ne

Mateo 16:13-28; Maake 8:27-9:1

¹⁸ Wee daale Yesu kee fane waagen ne o kaseela banj gyuuwo ke kpu na e te o boose wo nyiaa, "Balan ne kolosi ma wose man nombia na be kpa man yena amoo?"

¹⁹ Kenje o kaseela banj tiranoo nyiaa, "Balan baale kpa nyan yena Gyon Wurubuare lonsoore non. Baale mo kpa nyan yena Wurubuare dekenjkenjgyooore Elia, te baale mo kpa Wurubuare akpenjkenjgyooora benee banj man njolo fonjala." ²⁰ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Emee mo de? E kpa man yena amoo?" Te Pita tiranoo nyiaa, "Nyan yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kofe ne." ²¹ Botoo te Yesu too wo nideli nyi be na yako nombii kei fa walan na walan ya.

Yesu kekolosi lee o yef na o kefon wose man

Mateo 16:20-28; Maake 8:30-9:1

²² Kenje o besewo yako wo nyiaa, "Kaboena nyi man Deniwalan Bu maa naa diyem nideli. Gyudatena kegyiise na Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj baa bee man. Baa ko man, te weeya atoorote kenj man na, Wurubuare waa gyuuu man lee yef man."

²³ Kenje Yesu yako be popou nyiaa, "Akpaa njolo ne gyae waa sila man na o na yee kpene kenj non gbagba ne gyae ya, mona waa mo o opanjan seele na waa sila man wee kamase. ²⁴ Nawolo nyi walan kamase non o ne gyae waa lee non gbagba nyeedon na, ke gyae ka lee o nyinjmaa man. Mona walan kamase non o nyeedon da lee o nyinjmaa man lee man Yesu doo ne waa bese nyinj ke. ²⁵ Akpaa njolo de nyinj teele kei doo aboo pou te o nyeedon da lee o nyinjmaa man na, wonj tonoo te waa nyinj? ²⁶ Akpaa man Yesu na me nombia de yee njolo desej teele kei doo ne, kenaj na wee kenj man Deniwalan Bu non maa bese kofe daa na me kya Wurubuare na Wurubuare kpilala banj gyoorobiiri man ne, walan nonan mo nombia gyae ke yee man desej. ²⁷ Ampaj yaa mee yako non nyi e man baale kyaa kebo kei kenj booo gyae baa yef ya, kelii debanj kenj baa naa Wurubuare gyoorobiiri kenj."

Yesu wose kekyekee

Mateo 17:1-9; Maake 9:2-9

²⁸ Yesu keyako nombia kenja weeya gyanaara wole ne, o moo Pita na Gyemisi na Gyon sila o wose gyu bula doo o kaa fane. ²⁹ O kee fane ne, karatete dokolonj te o sia gbee kyeekeewo te wa aboo njan o doona ne bese aboo wolomee futututu na nje njalakee ne polepole. ³⁰ Debokanaj man te baala bala baale kaa bese lee Yesu doo te be kolosiwo na e. Balan bala kewo yena Mosesi na Elia. ³¹ Be konjawo gyoorobiiri man kaa yako Yesu mena kenj waa yef Gyerusalem donoo man, ngba mena kenj Wurubuare be bake see ne. ³² Mena debanj kenaj na Pita na o tebia banj booo sila Yesu gyu ne te doo dosoronj. Ba ke fonji ne, be naa Yesu gyoorobiiri man na baala bala senje o gyanj. ³³ Baala bala banj ka lee Yesu gyanj bee gyu ne te Pita yako Yesu nyiaa, "De Gbenjgyoo, dei ngba daa mo be kofe

kebo ne. Yela dee ban kefeese atooro kebo. N wui daale, Mosesi wui daale, te Elia mo wui daale." Mona o ba gyen kpene ken o ne yako ne ya.

³⁴ Pita kee kolosi ken ne te roma kaa wuuwo be doo, kente gyakolon kyanja kaseela ban ngba roma nan be kaa wuu be doo ne. ³⁵ Botoo te be nyii noowoya naale lee roma nan man nyiaa, "Kei yena me bu non moo lese e, e nyii e."

³⁶ Noowoya nan kekolosi tan ne, be kee na Yesu waagen senne la te kaseela ban wuu be noo. Ba te yako walan kamase kpene ken boo naa weeya nenan man ne ya.

Yesu kekyo tobaale non o na wee keleuleuse ne

Mateo 17:14-18; Maake 9:14-27

³⁷ Tee kena ken boo lee bula ken doo bee kon ne, balan burum konawo kaa gyanee na Yesu, ³⁸ botoo te balee nolo fae yeesa lee balan burum ban man nyiaa, "De Gbengyoo, mee waase nen kee me bu fa man, nawolo nyi non waagen yena me bu. ³⁹ Felinkum ne kyaa o doo na o te peti fae yeesa na te fun e nmera na o noo ne to afofose. Ne yee don pete kee koro o doo, mona ke gyakaa kee wolee e. ⁴⁰ Me waase n kaseela ban nyi baa gegi felinkum ken, mona ba te tale ya."

⁴¹ Botoo te Yesu tiranoo nyiaa, "Ao! E mee gyen balan ban e bee lee man di ya te e gbeneen ba tenne ya. Weeya anmon te kaboena nyi maa kyaa e gyan na maa nyin konoo fa non?" Kente o yako balee non nyi, "Mo n bu non kona man."

⁴² Bu non kee kon ne, felinkum ken doo o man ne kara e lo na ne wonnee e tokii. Mona Yesu fae felinkum ken te o kyoo bu non kawee te o besena e fa o kya.

⁴³ Balan ban wose yena wo lee Wurubuar don dinaa ken boo naa ne doo. Nombia nan Yesu be yee ne doo balan ban noo te be ka sen bee gyuen ne man ne o yako o kaseela ban nyiaa, ⁴⁴ "E nyii nombia nan mee gyae maa yako non ne nideli. Baa lese man Deniwalan Bu non do balan nyinmaa man." ⁴⁵ Mona o kaseela ban te nyii kpene ken o ne yako wo ne man ya. Nawolo nyi Wurubuar ta lese wola wo na baa nyii ase ya, mona bee yee nyi baa boose e nombii kenan man.

Amote kela na o doo Wurubuar gyoori ken man?

Mateo 18:1-5; Maake 9:33-40

⁴⁶ Kente anmaaren gyoo Yesu kaseela ban man nyi be man wonji kela na o doo. ⁴⁷ Na Yesu gyen kpene ken bee gyuen ne te o kyanja biikyaabii nolo kaa sen o yenan, ⁴⁸ kente o yako wo nyiaa, "Walan non o lee biikyaabii kei ma yele man na o te lee man, te non o lee man na o te lee non o be kpila man ne. Nawolo nyi walan non e bee mo e yee kolo e man ya ne, non kela na e popou."

⁴⁹ Botoo te Gyon yako Yesu nyiaa, "De Gbengyoo, de naa balee nolo na o ne gegi felinkumee lee n yele man te de too e, nawolo nyi o be kpue de man ya." ⁵⁰ Kente Yesu tiranoo fa e nyiaa, "E na to e gbene ya, nawolo nyi non o bee yoo na non ya ne, na o senne e wolee."

Samariatena kebee Yesu

⁵¹ Weeya nan Wurubuar waa mo Yesu gyu adido kee benaa ne, o yee wa gyuen nyi waa gyu Gyerusalem donoo man. ⁵² Kente o kpila o kaseela baale nyi baa kyan gbene gyu Samaria donoo daale man na be kaa desina botoo see e. ⁵³ Mona balan ban be kyaa botoo ne bee nyi boo lee e ya, nawolo nyi na o sia gyakae nyi o ne gyu Gyerusalem donoo man. ⁵⁴ O

kaseela Gyemisi na Gyɔn kena mena ne be boose e nyiaa, “De Gbenɔgyoo, n ne gyae deɛ baake boalanj lee adido na kaa kpa wɔ wɔlɛ?” ⁵⁵ Botɔɔ te Yesu besenawɔ kɛɛ wɔ te ɔ faree wɔ nyi be naa yɛɛ mena ya. ⁵⁶ Kenɛte be popou gbaawɔ gyu akuraa wɔle man.

Balanj banj be kaboena nyi baa sila Yesu

Mateo 8:18-22

⁵⁷ Ba ke ta bee gyu kenj ne, walanj njolo koŋawɔ kaa yako Yesu nyiaa, “Yenanj kamase kenj n ke gyu ne maa sila nenj gyu.” ⁵⁸ Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyanyase dana boɔnenj te gyebuse mɔ dana asaase, mɔna Deniwalanj Bu njon betanj botɔɔ kenj waa mɔ ɔ nyee teeli ya.”

⁵⁹ Walanj wɔle njolo mɔ koŋawɔ Yesu gyanj te Yesu yako e nyi, “Sila manj.” Mɔna walanj njon yako e nyiaa, “Me Gbenɔgyoo, yela maa tanɔgbɛɛ gyu kewuu me kya pena me kaa sila nenj.” ⁶⁰ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Yela woya kewuu ba woya, mɔna nyanj dɔɔ gyu na n kaa kolosi Wurubuare gyoori kenj wose man nombia.”

⁶¹ Njolo mɔ yako Yesu nyiaa, “Me Gbenɔgyoo maa sila nenj, mɔna yela maa gyu kekala ma lonɔtona pe.” ⁶² Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “Nyanj walanj njon n bunɛɛ fare dɔɔ te n ne geɛse kɛɛ n wɔle ne, n tekaboena Wurubuare gyoori kenj man ka gyoo ya.”

10

Yesu kekpila ɔ silala sɔŋotooro na kufu bala banj (72)

¹ Kei wɔle ne de Gbenɔgyoo lese baala sɔŋotooro na kufu bala (72) te ɔ kpila wɔ bala bala nyi, baa kyanj gbɛɛ gyu donɔɔse na yenaase njan pou man njon gbagba ne gyae waa gyu ne. ² Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “Wɔɔman weeneɛ njan boe na ke tekerii, mɔna balanj banj baa tekerii ne ta boɔ ya. Mena dɔɔ e waase wɔɔte njon na waa kpila balanj burum koŋ wɔɔ kenj man na be kaa tekerii. ³ E ta! Mee kpila njon baa njɔba namensebia ne gyuula gboughouse man ne. ⁴ E ne gyu na e na mo kɔba yaa akpo yaa nkyokota ya. Te e na wɔlɛ debanj na balanj nɔɔ kado gbɛɛnaa man ya. ⁵ Dekpanalanj kamase kenj man e gyoo na, e tanɔgbɛɛ yako dekanalanjmantena banj nyi, ‘Wosefɛɛrenj deɛkɔŋ dekanalanj kei man.’ ⁶ Akpaa walanj njon ɔ ne gyae wosefɛɛrenj kyaa dekanalanj kenanj man na, e wosefɛɛrenj gyae ke kyaa na e. Te akpaa walanj njon ɔ ne gyae wosefɛɛrenj be kyaa botɔɔ ya na, e wosefɛɛrenj kenj gyae ka bese koŋ e gyanj. ⁷ Nyi be leɛ njon na e kyaa dekanalanj kenanj man na e ke di na e ke nyɔɔ kpene kamase kenj baa fa njon ne, nawolo nyi kaboena nyi baa to tomyɛere kamase kom. E na tɛɛ na akpanalanj yakaa yakaa ya. ⁸ Akpaa e gyu donɔɔ daale man te be leɛ njon atuu na, e di kpene kamase kenj balanj banj baa fa njon ne. ⁹ E kyɔ kaweesetena kawee donɔɔ kenanj man, na e keyako donɔɔsetena benanj nyi, ‘Wurubuare gyoori kenj ta benaa njon tanj.’ ¹⁰ Mɔna donɔɔ kenj man e gyu te ba te leɛ njon ya ne, e gyu ka abɔnterese njan man na e ke yako nyiaa, ¹¹ ‘E donɔɔ anɔasa njan be mataa de nawɔ koranj ne, de te kpiisi njan woli e nyeeya nsana. Mɔna e tɔɔse nyi Wurubuare gyoori kenj ta benaa tanj.’ ¹² Mɛɛ yako njon na e ke nyii nyi wee kenj Wurubuare waa koŋ kaa di balanj nombia ne, waa wii Sodomtena waranjase koranj kela mena donɔɔ kenanj man balanj.”

Donɔɔse njan njɛ balanj te leɛ Yesu di ya ne

Mateo 11:20-24

13 “Korasin na Betesaida donɔɔsetena! Mɛɛ fa ɲon laako. Nawolo nyi gyakolonɔ nombia ɲan Wurubuare be yɛɛ ɛ gyanɔ nɛ, nyi akpaa beɲ yɛɛ ɲa Tae na Sidon donɔɔse man nɛ nafa beɲ te wulaa do titere abɔɔ kyaa mo tɔɲ buraa ba wose, na kawola nyi ba te kyɛɛkee ba agyuen lee be gbɛɛneɲ kumɛɛ man kɔɲ Wurubuare gyanɔ. 14 Mɔna wee keɲ Wurubuare waa kaa di balanɔ nombia nɛ, waa wii Taetena na Sidontena waranase kela ɲon. 15 Te nenɛɛ ɛmɛɛ Kapanumtena! Ɛ gyeɲ nyi baa gyina ɲon adido gyu Wurubuare gyanɔ? Koa, baa tisina ɲon ateta ateta kɔɲ botɔɔ keɲ ɛ kena diyem kekpaakekpaa.” 16 Kenɛte Yesu yako ɔ kaseela banɔ nyiaa, “Walanɔ ɲon ɔ nyii ɲon na man yaa ɔ nyiiwo, te ɲon ɔ bɛɛ ɲon na man yaa ɔ bɛɛwo. Te ɲon ɔ bɛɛ man na ɔ te bɛɛ ɲon ɔ be kpila man nɛ.”

17 Te kyare ya te balanɔ soɲotooro na kufu bala banɔ Yesu be kpila wo nɛ besewo kɔɲ. Na te yɛɛ wo gyonɔ nideli te be yako e nyiaa, “De Gbenɲyoo, lee n yele man doɔ felinɲkumɛɛ gba ne nyii daa.” 18 Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa wo nyiaa, “Me naa ɔbɔnsam lee adido kaa yala ɲgba ɔga ɲmaalela nɛ. 19 Ɛ nyii, ma te fa ɲon donɔɔ nyi yaa mo sakatee doma na kanase doɔ na ɛ ke di ɛ kolare ɲon donɔɔ, te kolo be gyae ke tale yɛɛ ɲon ya. 20 Ɛ na yela keyɛɛ ɲon gyonɔ nyi felinɲkumɛɛ ne nyii ɲon ya, mɔna ɛ yela keyɛɛ ɲon gyonɔ nyi ba te ɲmarase ɛ yela adido.”

Yesu kefane fa Wurubuare karan

Mateo 11:25-27; 13:16-17

21 Debanɔ kenanɔ man te Wurubuare felinɔ ɲon yela gyonɔ kaa gyoowo Yesu man nideli te ɔ yakowo nyiaa, “Me kya adido na ateta pou Gbenɲyoo! Mɛɛ fa neɲ karanɔ nawolo nyi n ta mo abɔɔ keɲa weese nyansatena na banɔ ba gyeɲ nombia nɛ, te n lese ɲa wola banɔ be dinɔɔ yɛɛ ɲgba bia nɛ. Taata, ma gyeɲ nyi kei yɛna nyanɔ gbagba n kegyaebii.” 22 Botɔɔ te Yesu yako balanɔ banɔ nyiaa, “Me kya ta mo kpene kamase do man me nyinmaa man. Nolo ba gyeɲ man ɔ Bu ɲon ya, me kya waagen koonɔ gyena na man. Nolo mo ba gyeɲ kya ɲon ya, man ɔ Bu ɲon na banɔ maa lese me kya ɲon wola wo nɛ daagen ne gyae la dɛɛ gyeɲ e.”

23 Kenɛte Yesu besenawo kɛɛ ɔ kaseela banɔ te ɔ yako wo nyiaa, “Ɛ te yɛɛ nyeebam ɲgba ɛ ne naa men abɔɔ ɲan ɛ ne naa nɛ! 24 Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, Wurubuare akpenɲkpenɲgyoɔra na gyooneɲ gyaewo baa naa kpene keɲ ɛ ne naa nɛ mɔna ba te naa ya, te be gyaewo baa nyii kpene keɲ ɛ ne nyii nɛ mɔna be te nyii ya.”

Yesu kegyo dudu lee Samaria baale ɲolo wose man

25 Wee daale nɛ Gyudatena mmaraa wolale ɲolo kɔɲawo ɔ kaa teese Yesu nɔɔman te ɔ boɔse e nyiaa, “De Gbenɲyoo, wonɔ te maa yɛɛ na maa nyin nyeedon kekpaakeɲ?” 26 Botɔɔ te Yesu boɔse e nyi, “Wonɔ te be ɲmarasewo do Wurubuare mmaraa tɔne keɲ man? Sena te ɛ ne nyii mmaraase ɲan man?” 27 Kenɛte balee ɲon tiranɔɔ nyiaa, “Be ɲmarasewo nyi mo n konɔɔ pou na n wose pou na n donɔɔ pou na nya agyuen pou gyae n Gbenɲyoo Wurubuare, na n ke gyae n doɔ ɲgba nyanɔ gbagba n wose nɛ.” 28 Kenɛte Yesu yako e nyiaa, “N tiranɔɔ nideli, yɛɛ ɲgba mena keɲ n be yako nɛ na n ke nyin nyeedon kekpaakeɲ.”

29 Mɔna keɲ mmaraa wolale ɲon ne gyae waa wola nyi ɔ gbɛɛneɲ tenɛɛ Wurubuare siaman doɔ nɛ, ɔ boɔse Yesu nyi, “Amote yɛna me doɔ?”

30 Botɔɔ te Yesu gyoo dudu daale tiranɔɔ fa e nyiaa, “Wee daale balee ɲolo lee Gyerusalem donɔɔ man tisi ɔ ne gyu Gyeriko donɔɔ man. Kenɛte ɔ gyuuwo kegyanɛe na ɲmɛelatena, te be ɛɔ ɔ kpene kamase te be tuku e yeɲ yeɲ, te be tinaa e yela ditɛnteli. 31 Te kɔɲawo nyi Wurubuare Sae ɲolo

tisiwɔ mo gbɛɛ kenan ɔ ne gyu. ɔ kɛna balee nɔn doo nɛ ɔ kpasewɔ mo yenan lan. ³² Mena mɔ te Lewi baale nɔlo mɔ kɔnawɔ kaa mo botɔɔ te ɔ kɛna balee nɔn doo nɛ, nɔn mɔ kpasewɔ mo yenan lan. ³³ Mɔna Samaria baale nɔlo nɔn ɔ ne gyu ɔ gbɛɛ nɛ, kaa leewɔ balee nɔn doo. ɔ kɛna e keɲ nɛ ɔ tɔɔ nyakee e, te waranase kyanɛ e fa balee nɔn. ³⁴ ɔ tuuwɔ benaa e te ɔ doo e tee ɔ gyamɛɛ nɔn man te ɔ bake nɛ. Botɔɔ te ɔ moo balee nɔn gyakaa nɔn gbagba ɔ wonembu nɔn ɔ kyaa nɛ doo, te ɔ moo e gyu nɔla dɛɛsoe keɲ man nyi baa kɛɛ ɔ doo fa e. ³⁵ Tɛɛ kɛna nɛ, ɔ lese koba fa kegyia nɔn ɔ ne kɛɛ nɔla dɛɛsoe keɲ doo nɛ te ɔ yako e nyiaa, ‘Kɛɛ balee kei doo fa man. Ma bese kɔn na me kaa tɔ neɲ kom kamase keɲ n be wɔlɛɛ ɔ doo nɛ kpu.’ ”

³⁶ Keɲte Yesu boɔse balee nɔn nyiaa, “Nya agyueɲ man na, balan batooro kɛwɔ man wonɲi yena balee nɔn nɛmɛlatena be tuku e nɛ ɔ doo?”

³⁷ Keɲte mmaraa wolale nɔn tiranɔɔ nyiaa, “Walan nɔn ɔ be wii ɔ waranase nɛ.” Botɔɔ te Yesu yako e nyiaa, “Nyaɲ mɔ gyu na n kaa yɛɛ wɔe mena.”

Yesu kegyu Maata na Mɛere dɛɛ

³⁸ Yesu na ɔ kaseela kegyakaa be gbɛɛ doo beɛ gyu nɛ, ɔ keliwɔ akuraa daale man te alo nɔn bɛɛ baake e nyi Maata nɛ moo e gyu ɔ dɛɛ. ³⁹ Na Maata dana naabu nɔlo nɔn bɛɛ baake e nyi Mɛere. Keɲte Mɛere kɔnawɔ kaa kyaa de Gbenɲgyoo Yesu gyan ɔ ne nyii Wurubuarɛ nombia. ⁴⁰ Maata kɛɛ ka ɔ wose na nɔla ban kedi man nɛ, ɔ kɔnawɔ kaa boɔse Yesu nyiaa, “De Gbenɲgyoo, n be famene nɲba me naabu be tina man yela maagen yee? Yako e nyi waa kɔn kaa kyɔ man.”

⁴¹ Keɲte de Gbenɲgyoo Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Maata, Maata, n ne naase n wose diyem abɔɔ burum doo, ⁴² mɔna kolo dokolon ne hia la keɲ kaboena nyi nya yɛɛ. Mena kolo kpaakpaa kenan yaa Mɛere moowɔ, te boɔ gyae baa lɛo ke lee ɔ nyinmaa man ya.”

11

Yesu wola ɔ kaseela mena keɲ baa fane *Mateo 6:9-13*

¹ Wee daale Yesu gyuu yenan daale ɔ ne fane. ɔ kefane tan nɛ, ɔ kaseela ban man nɔlo yako e nyiaa, “De Gbenɲgyoo, wola daa mena keɲ dɛɛ fane nɲba mena keɲ Gyɔn ba wola ɔ kaseela nɛ.” ² Keɲte Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ ne gyae e ke fane na e yako nyiaa,
De kya,

dɛɛ fane nyi balan pou baa lese n yele
Lese n gyoori debɔɔ.

³ Fa daa wee kamase weenɛɛ nɔn ne hia daa nɛ.

⁴ Mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa,

3 nawolo nyi daa mɔ na mo kyɛɛ balan ban bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ tia daa nɛ.

Na yeli dɛɛ yala kekeɛsekeɛ man ya.’ ”

⁵ Yesu besewɔ yako ɔ kaseela ban nyiaa, “ɛ yela dɛɛ mo ke nyi n dana gyoo, te n gyu ɔ dɛɛ tɛɛ nsana ke gyɔ ɔ disim yako e nyi ‘Me gyoo, waaseda paa man weenɛɛ kyomii. ⁶ Nawolo nyi me gyoo nɔlo ta lee gbɛɛ kɔn me gyan, te mɔɔ dana kolo na kolo maa fa e ya.’ ⁷ Na n gyoo nɔn te tiranɔɔ deni tɔɔman nyi, ‘Na haa man ya, me tan ketɔ me disim te daa na me bia mɔ tan kedoo. Mɔɔ gyae maa tale koro kaa fa neɲ kolo ya.’ ” ⁸ Keɲte Yesu

yako wɔ nyiaa, “Akpaa nyi nnon na e gyoori kaagen wui dɔɔ ne nafa ɔ be gyae waa koro ya. Mɔna mena ken ɔ ne gyɔ disim ken kakyekyemaare man dɔɔ ne, waa koro toro na waa fa e kpene ken ɔ ne gyae ne.

⁹ Mena dɔɔ mɛe yako nnon baa nyi e sola Wurubuare kolo na, e nyinmaa gyae ke kan ke. E keo kolo lee ɔ gyan na e ke nyin ke, te e gyɔ e disim mo na waa toro fa nnon. ¹⁰ Nawolo nyi walan kamase nnon ɔ bɔɔse e kolo na ɔ nyinmaa ne kan ke, te nnon ɔ gyae kolo lee ɔ gyan na ɔ ne nyin ke, te nnon mo ɔ gyɔ e disim na waa toro fa e. ¹¹ Lolala, e man wonɔti kyaa la ken nyi ɔ bu da sola e kpebi na, waa mo dom fa e? ¹² Yaa ɔ sola e wɛe na, waa mo kana fa e? ¹³ Akpaa emɛe ban e yɛe nombiakumɛyɛerawɔ koran gyen abɔɔ kpaakpaa ka mo fa e bia na, de yaa sena te e kya nnon ɔ kyaa adido ne, ba mo ɔ felin do ban bɛe sola e ne man nideli ya?”

Yesu na Belisebu

Mateo 12:22-30; 12:43-45; Maake 3:22-27

¹⁴ Wee daale Yesu gberaa felinkum ken ne yeli walan bɛe tale kolosi ya ne lee balee nɔlo man. Felinkum ken ka lee ne, balee nnon kolosiwo te doo balan dikpii ken be kyaa botɔɔ ne pou nɔɔ. ¹⁵ Kenɛe balan ban baale yakowɔ nyiaa, “Felinɔkumɛe pou gyoo Belisebu faa na balee kei don te ɔ ne tale gegi felinɔkumɛe ne.” ¹⁶ Ken baale mo ne gyae baa teese Yesu nɔɔman dɔɔ be yako e nyi waa yɛe gyakolon nombia, na kawola nyi ɔ lee Wurubuare gyan.

¹⁷ Mɔna Yesu gyen kpene ken bɛe gyuen ne te ɔ yako wɔ nyiaa, “Tɛele kamase ken ke man balan de kpase ba wose kpoopoo bee yoo na don na, tɛele kenan be gyae ke de ya. Mena mo te dekanalan daale man balan de kpase ba wose kpoopoo bee yoo na don na, dekanalan kenan ne yɛɛe bo. ¹⁸ Akpaa nyi ɔbɔnsam gyoori ken man balan de kpase ba wose kpoopoo bee yoo na don na, sena te ɔ gyoori ken gyae ke tale sen? Ken dɔɔ mɛe yako kei yɛna nyi, emɛe kpa felinɔkumɛe pou gyoo Belisebu faa na man don te mɛe mo gegi felinɔkumɛe. ¹⁹ Akpaa nyi Belisebu don te mɛe mo gegi felinɔkumɛe na, amɔte don yaa e silala ban na mo gegi felinɔkumɛe? Emɛe gbagba e silala ne gyae la baa bu nnon fɔɔ. ²⁰ Te akpaa Wurubuare don te mɛe mo gegi felinɔkumɛe na, kenan na e wulaa gyen nyi Wurubuare gyoori ken tan kekɔn e gyan. ²¹ Akpaa donɛe nɔlo de desina ɔ wose mo yoo abɔɔ ɔ na deke ɔ deɛ ne, nɔlo be tale kaa mo ɔ kolo ya. ²² Mɔna akpaa walan nnon ɔ dana don kela e de kɔn kaa yokii na e te ɔ di ɔ dɔɔ ne, ɔ ne leo ɔ yoo abɔɔ nnon ɔ na mo ɔ wose lo nɛe dɔɔ ne pou, na ɔ te kuu wa abɔɔ pou ke kpeɛɛe balan. ²³ Walan kamase nnon ɔ be kpue na man ya ne na ɔ ne kola man, te walan kamase nnon mo ɔ bɛe kyɔ man na dee yilaa balan fa Wurubuare ya ne, ɔ ne yaasee wɔ bo.”

²⁴ Kenɛe Yesu yako wɔ nyiaa, “Felinɔkum da lee walan man ne, ɔ ne tɛe kila keo tɛele awolɛe ɔ ne gyae dekyae. Akpaa ɔ te nyin dekyae ya na ɔ ne yako ɔ wose nyiaa, ‘Maa bese gyu ma dekyae bene ken moɔ lee ne man.’ ²⁵ Akpaa ɔ kɔn kaa naa nyi ba te gbɛe botɔɔ desina ke nideli ken nyi ayimɛe kamase be doo ya ne.

²⁶ ɔ na bese gyu ka mo felinɔkumɛe nyetooro nnon nɛe dana nombiakumɛe kela e ne kpu na ɔ wose na be kaa kyaa walan nnon man. Dekɔn mena na, walan nnon dinɔɔ na bese wɔɛɛe kela ɔ kekyaa gyanɔba ken.”

²⁷ Yesu keɛ kolosi nombia kenɛe ne, alo nɔlo gyinaa ɔ nɔɔ balan ban man yako nyiaa, “Alo nnon ɔ ba lola nen te ɔ be keɛle nen ne, nnon na nyeebam.”

²⁸ Kenje Yesu tiranoo nyiaa, “Balan ban bee nyii Wurubuaere nombia nan te bee di ne doo ne, ban gba te kaboena nyi be sia dee gye.”

Bee gyae nyi Yesu waa yee gyakolon nombia
Mateo 12:38-42

²⁹ Balan ban ke kon kaa wuku ne Yesu besewo yako nyiaa, “Gyen wee kei balan yee nombiakumeyeerawo. Bee gyae bo nyi baa naa gyakolon nombia, mona mo gyae maa yee gyakolon nombia kpu na nan be kon Wurubuaere dekpenkpengyoo Gyona doo ne ya. ³⁰ Mena ken Gyona nombia nan ba bese kolo kekasee fa Niniwetena ne, mena mo te man Deniwalan Bu non mo me nombia gyae ka bese kolo kekasee fa gyen wee kei balan. ³¹ Wee ken Wurubuaere waa kon o kaa di balan nombia ne, Seba gyoo non o yee alo e te o ba lee ata yenan ne, waa koro sen na waa bu gyen wee kei balan foo. Nawolo nyi o ke nyii Solomon nyansa nombia nan ne, o tsewo leenan teele oto kon kaa nyii na. Mee yako non baa nyi walan non o kela gyoo Solomon nonan kyaa kebo mona e bee nyii e ya. ³² Mena mo te wee ken Wurubuaere waa kon o kaa di balan nombia ne, Niniwetena baa koro sen na baa bu gyen wee kei balan foo. Nawolo nyi deban ken Gyona be kolosi Wurubuaere nombia nan fa wo ne, be kyeekeewo lee be gbeneen kumee man te be konawo Wurubuaere gyen. Mee yako non baa nyi walan non o kela Gyona nonan ne kyaa kebo.”

Deniwalan wose kanea
Mateo 5:15; 6:22-23

³³ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa “Nolo bee kyanjee kanea na waa mo ke weese yaa waa mo kolo wu ke ya. Mona o na mo ke bo yakaa kolo doo adido na balan ban bee kon dekanalan ken man ne ke nyin naa. ³⁴ Deniwalan kanea yena o sia. N sia ne naa na n wose pou yee kenmanjee ke, mona n sia de wolee na n wose pou doo ditinte tuum man. ³⁵ Mena doo e kee nideli nyi kenmanjee ken doo e man ne ba bese ditinte ya. ³⁶ Nyi akpaa n wose pou doo kenmanjee man te ka yenan daale be doo ditinte man ya na, kenan na n wose pou gyae ke jalakee ngba mena ken kanea ne jalakee ne.”

Yesu kekolosi Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala nombia
Mateo 23:1-36

³⁷ Yesu kekolosi tan ne Farasii baale nolo baake e gyu o dee o kaa di, mena doo o gyuwo keyyaa weenee nan tee. ³⁸ Farasii baale non kena nyi Yesu te faafo o nyinmaase ngba mena ken ba benen mmaraa nawolo ya ne, doo o noo.

³⁹ Kenje de Gbenyyoo Yesu yako e nyiaa, “Emee Farasiitena ne faafo e leenooe na e nyefalee wole bo, mona ne man dana ayimee. Mena te emee mo konooe man doo, e dana sibii te nombiakumee mo te wulu e man. ⁴⁰ Emee ayintena; E ba gyen nyi Wurubuaere non o be yee kolo wole ne, non yena ke tooman mo yee? ⁴¹ Mena doo e yee deeli fa ayematena, na kawola nyi e wose betan ayimee ya.

⁴² Emee Farasiitena e laako! Nawolo nyi e na mo e wooman aboo buruburu gba kufu man deken dokolon fa Wurubuaere, mona e bee di nombia na ne gbey ya te e bee mo Wurubuaere mo yee kolo ya. Kaboena nyi nafa yaa yee mena aboo kena pou, na e ka bese fa e wooman aboo buruburu nan kufu man deken dokolon bela kpu.

⁴³ Ɛmɛɛ Farasiitena ɛ laako! Nawolo nyi ɛ ne gyae akyaese kpaakpaa Gyudatena ɔsom denɛɛ man, te ɛ ne gyae mɔ nyi ɛ lii balan man na balan dee bunj do ɲon nɔɔ.

⁴⁴ Ɛ laako! Nawolo nyi ɛ yɛɛ ɲgba yebɔɔse ɲan ba yoo te balan ne tɛɛ ɲe dɔɔ keɲ bɔɔ gyeɲ nyi ɲe yɛɛ yebɔɔse ɲa ya nɛ.”

⁴⁵ Botɔɔ te mmaraa wolala banj man ɲolo bɔɔse e nyiaa, “De Gbenjyoo, nya ayakonj keɲa ne ɲgba n tee daa mɔ baa.”

⁴⁶ Kenjɛ Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Ɛmɛɛ mmaraa wolala mɔ ɛ laako! Nawolo nyi ɛ ne bake kasolɔse ɲan kela balan ne yere wɔ, mɔna ɛmɛɛ gbagba bɛɛ yɛɛ kolo kyomii kyɔ wɔ na baa tale seele be kasolɔse ɲenanj ya.

⁴⁷ Ɛ laako! Nawolo nyi ɛ ne desina Wurubuare akpenkpenjyɔɔra banj yebɔɔse, mɔna ɛmɛɛ gbagba ɛ naanaɔ koono wɔ. ⁴⁸ Mena dɔɔ kei nawolo baa nyiaa, ɛmɛɛ gbagba te lee nombia ɲan ɛ naanaɔ be yɛɛ ne do. Nawolo nyi ɛ naanaɔ koono Wurubuare akpenkpenjyɔɔra banj, te ɛmɛɛ mɔ kɔɲawɔ ɛ ne desina ba yebɔɔse. ⁴⁹ Kei dɔɔ te Wurubuare nyansate ɲon kolosiwɔ nyiaa, ‘Maa kpila ma akpenkpenjyɔɔra na me kpilala be gyanj. Baa ko be man baale, na baa naase be man baale mɔ diyem.’ ⁵⁰ Wurubuare akpenkpenjyɔɔra banj bɔɔ koo lee debanj keɲ Wurubuare be yɛɛ tɛɛle kei nɛ, ka denjele kewɔɲ gyae ke kɔɲ ɛmɛɛ gyeɲ balan kɛwɔ dɔɔ, ⁵¹ lee Abele kako man kelii Sakaria dɔɔ. Sakaria kei te ba koowo Wurubuare kedeesa boe keɲ, na Wurubuare ɔsom deni dinaa keɲ nsana nsana nɛ. Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, keɲa pou denjele kewɔɲ gyae ke kɔɲ ɛmɛɛ gyeɲ balan kɛwɔ dɔɔ.

⁵² Ɛmɛɛ mmaraa wolala ɛ laako! Ɛ ta mo Wurubuare kagyɛɲ gbɛɛ weese balan te ɛmɛɛ gbagba mɔ bɛɛ tɛɛ gbɛɛ kenanj dɔɔ ya, te ɛ ne tɔ banj bɛɛ gyae baa ta gbɛɛ kenanj dɔɔ mɔ ne gbɛɛ.”

⁵³ Yesu ka lee botɔɔ nɛ, mmaraa wolala na Farasiitena banj moo nombia gyu ke tunj e banj man te be bɔɔse e nombia burum, ⁵⁴ mo teese ɔ nɔɔman na baa nyiɲ kyanj e.

12

Ɛ kɛɛ ɛ wose dɔɔ nideli

Mateo 10:26-33; 12:32; 10:19-20

¹ Debanj kenanj man nɛ, balan burum kɔɲawɔ kaa yilaa keɲ nae dasenjae be doo ya. Kenjɛ Yesu fiasɛɛ ɔ ne yako ɔ kaseela banj nyiaa, “Ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli na Farasiitena dincɔ keɲ ke yɛɛ ɲgba tee keɲ bɛɛ mɔ do kolo man te ne wuku nɛ. Nawolo nyi bɛɛ yɛɛ ba wose ɲgba be yɛɛ balan kpaakpawɔ nɛ mɔna bɛɛ beo bo. ² Te kolo be kyaa keɲ bɔɔ wu ke dɔɔ keɲ nyi bɔɔ gyae baa gyuuusu ke ya, te nombia aweesenj ɲaale mɔ be kyaa keɲ be gyae ka lee debɔɔ ya. ³ Mena dɔɔ nombii kamase keɲ ɛ be yako ke ditinɲɛɛ man nɛ gyae ka lee debɔɔ, te nombii kamase keɲ ɛ be kolosi adadawoya man do ɲolo denjele man deni tɔɔman nɛ, baa mo ke gyɔ dekpɛɲkɛɲ.

⁴ Me tebia mɛɛ yako ɲon baa nyi ɛ na yee balan banj bɛɛ ko wosenaane kaagenj bo, mɔna bɔɔ tale yɛɛ kolo kpu bela nɛ ya. ⁵ Mɛɛ gyae maa wola ɲon walanj ɲon kaboena nyi yaa yee. Ɛ yee Wurubuare ɲon ɔ ko walanj na, ɔ dana donj nyi waa funj ɔ woo ka do boalanj keɲ bɛɛ yem ya nɛ man. Ampanj yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, ɲon yena walanj ɲon kaboena nyi yaa yee. ⁶ Akpelee koya yɛɛ aɲmonj? Na kapere ala te bɛɛ yɔɔ akpeleese banonj yee? Mɔna Wurubuare bee wolee be man dokolonj koranj gba ya. ⁷ Ɛ nyeenyɔɔse

koran ne, Wurubuare gyen ne yaanoole. Mena doo ε na yee ya, nawolo nyi ε dana tonoo kela akpeleese burum.”

⁸ Kenje Yesu kpa, “Mεε yako non ε ke nyii nyiaa, walan kamase non o lee man do denibalan siaman nyi me yee o Gbenngyoo e na, man Deniwalan Bu non mo maa lee e do Wurubuare kpilala ban siaman adido. ⁹ Mōna walan non o te lee man do denibalan siaman nyi me yee o Gbenngyoo e ya ne, man Deniwalan Bu non mo maa bee e Wurubuare kpilala ban siaman adido. ¹⁰ Nyi akpaa nolo de kolosi nombiakumεε tia man Deniwalan Bu non ne Wurubuare waa mo kyεε e, mōna nyi akpaa nolo de kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare felin non na, Wurubuare be gyae waa mo kyεε e korakora ya. ¹¹ Akpaa be wōnee non gyu Gyudatena osom denεε man na gyoonej na donoo kegyiise siaman nyi be kaa di ε nombia na, ε na wōlee na mena ken ε ke tira ε noose yaa kpene ken ε ke yako ya. ¹² Nawolo nyi deban kenan ne, Wurubuare felin non ne gyae la waa wola non kpene ken ε ke yako.”

Yesu keryo dudu lee kobate diyinje nolo wose man

¹³ Yesu kee kolosi ne, walan nolo korowo balan dikpii ken man yako e nyiaa, “De Gbenngyoo, yako me kegyia na deε kpala de kya aboo.” ¹⁴ Kenje Yesu tiranoo fa e nyi “Baale, amote lese na man nyi maa yee ε nombiadiiri yaa ya aboo kpalare?” ¹⁵ Kenje o yako wo nyiaa, “ε kee nideli na e ka deke ε wose lee kedikum kamase man, nawolo nyi deniwalan nyeedonj be doo aboo burum kenyin man ya.” ¹⁶ Kenje Yesu gyoo dudu kei fa wo nyiaa, “Kobate nolo kyaawo ken o wooman weenεε deewo fa e nideli. ¹⁷ Kenje balee nonan yako o wose nyiaa, ‘Woj te maa yee, nawolo nyi mo tan botoo kenj maa see me weenεε bela ya.’ ¹⁸ Kenje balee non yako o wose nyi ‘Ma gyen kpene kenj maa yee, maa tekerii me kpeese benεε njan pou na maa ban dinaana na maa see me weenεε na ma aboo pou ne man.’ ¹⁹ Na maa yako ma wose nyiaa, ‘Me dana aboo kpaakpaa burum njan gyae ke doo fa man kulutoonej burum. Mena doo maa kyaa fεεfo na maa di na maa nyoo na maa di gyon!’ ” ²⁰ Mōna Wurubuare yako e nyiaa, “Nyan diyinje! Gyen nelim kei maa leo n nyeedonj lee n nyinmaa man. Na nya aboo njan pou n be gyae see ne, gyae ka bese amote wui?” ²¹ Kenje Yesu yakowo nyiaa, “Nne kei te gyae ke kon walan kamase non o ne gyae aboo burum fa o wose teεle kei doo, mōna Wurubuare siaman na o be doo kolo man ya ne doo.”

Mo n loo gyakaa Wurubuare doo

Mateo 6:24-34

²² Kenje Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “Mena doo te mεε yako non nyi ‘ε na naase ε wose diyem lee ε kekyaa man kedi na kenyo na aboo njan ε ka do ya. ²³ Nyeedonj ne hia kela weenεε, te deniwalanj wose mo ne hia kela aboo njan waa do. ²⁴ ε kee gyebuse, boo ne duu aboo ya te boo ne koo ya, te boo dana kpeese yaa denεε njan man baa see weenεε ya, mōna Wurubuare ne fa wo weenεε. Kaboena yaa gyen nyi ε wose ne hia kela gyebuse. ²⁵ ε man wonji te lee o kayeyεε man ne, waa tale mo deban dokolonj koonj pe kpu na o weeya njan Wurubuare be fa e ne? ²⁶ Akpaa nyi ε be gyae ε ke tale yee kolo peperεε kei ya na, wonj doo te ε ne naase ε wose diyem aboo akanj njan doo? ²⁷ ε kee mena kenj kyenkyenkooε na bee, ne bee yee tom ya te ne bee loo kanyanse mo ya. Mōna mεε yako non ε ke nyii nyi Gyoo Solomōn na o wosekenyin koran ne, o te nyin kyenkyenkooε kenja man dokolonj kyeo ya. ²⁸ Weera doo te ε bee lee Wurubuare di nideli ya? Nyi

akpaa mena te Wurubuaɛ ne desina n̄alese n̄an ɛ kena n̄a gyeŋ kyoo na be ta too n̄a na, kenan̄ na ɛ tɔɔse nyi Wurubuaɛ waa tale desina n̄on kela n̄alese n̄enan̄. ²⁹ Mena dɔɔ ɛ na mo ɛ konɔɔ gyakaa kpene ken̄ ɛ ke di yaa kpene ken̄ ɛ ke nyɔɔ dɔɔ ya. ɛ na yeyɛɛ na mena abɔɔ n̄enan̄ ya. ³⁰ Nawolo nyi mena abɔɔ ken̄a te tɛɛle kei dɔɔ balan̄ ban̄ bɔɔ gyeŋ Wurubuaɛ ya ne sia ne yeɛ n̄e dɔɔ, mɔna ɛ kya Wurubuaɛ gyeŋ nyi mena abɔɔ ken̄a ne hia ɛmɛɛ mɔ. ³¹ Mena dɔɔ ɛ tan̄gbɛɛ mo ɛ loo pou gyakaa Wurubuaɛ gyoori ken̄ dɔɔ. Nyi akpaa ɛ yeɛ mena na, Wurubuaɛ waa mo abɔɔ akan̄ n̄an pou kpu n̄on.

³² “ɛmɛɛ me balan̄ dikpiibii, ɛ ta boɔ ya mɔna ɛ na yee ya nawolo nyi dana ɛ kya Wurubuaɛ gyeŋ nyi waa yela ɛ ke di gyoori kpu na e. ³³ ɛ yɔɔ ya abɔɔ na ɛ ka mo n̄e kɔba pou fa ayematena. Kei gyae ke yela ɛ ke nyin̄ abɔɔ kpaakpaa see ɛ wose Wurubuaɛ man. N̄mɛɛlate be gyae waa tale gyu botɔɔ ke n̄mɛɛle ya, te kolo be gyae ke tale wɔlɛɛ n̄a mɔ ya. ³⁴ ɛ tɔɔse nyi botɔɔ ken̄ ya abɔɔ kpaakpaa dɔɔ n̄e, botɔɔ te ɛ loo mɔ gyakaa.”

ɛ doo ɛ wose dɔɔ

Mateo 24:45-51; Maake 13:32-37

³⁵ Ken̄te Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “ɛ doo ɛ wose dɔɔ nideli na ɛ ke kyan̄ee ɛ kanease see, ³⁶ n̄gba tewulɛɛ ban̄ bɛɛ daa be gbɛngyoo ka lee alowɔle tɛɛ kɔŋ n̄e. Na nyi akpaa ɔ betaa kɔŋ kaa gyɔ disim na baa koro toro e bilen̄. ³⁷ Tewulɛɛ ban̄ be gbɛngyoo waa kaa naa nyi ba delena n̄e, ban̄ na nyeebam. Ampan̄ yaa mɛɛ yako n̄on nyiaa, be gbɛngyoo n̄on waa kpee wa abɔɔ desina ɔ wose na waa yela baa kyakee na waa fa wɔ weenɛɛ baa di. ³⁸ Akpaa nyi be gbɛngyoo n̄on da bese kɔŋ tɛɛ nsana yaa nebo fuu koran̄ te ɔ naa nyi ɔ tewulɛɛ ban̄ delena na, ban̄ na nyeebam. ³⁹ Mɔna ɛ tɔɔse nyiaa, akpaa dekan̄jalante den̄ gyeŋ deban̄ ken̄ n̄mɛɛlatena baa kɔŋ kaa n̄mɛɛle e n̄e, nafa waa dɔɔ ɔ wose dɔɔ na bɔɔ nyin̄ kɔŋ kaa kuu wa abɔɔ ya. ⁴⁰ Mena dɔɔ kaboena nyi ɛmɛɛ mɔ yaa dɔɔ ɛ wose dɔɔ, nawolo nyi man̄ Deniwalan̄ Bu n̄on mɔ maa kɔŋ bo deban̄ ken̄ ɛ loo be gyakaa ya n̄e.”

⁴¹ Botɔɔ te Pita bɔɔse Yesu nyiaa, “Me Gbɛngyoo, daa yaa n̄ gyɔɔ dudu kei fa yaa walan̄ kamase?” ⁴² Ken̄te Yesu tiranɔɔ fa e nyi, “Amote yena tobaale n̄on bɛɛ lɛɛ e di te ɔ sia be kare?” N̄on yena walan̄ n̄on ɔ gbɛngyoo ba mo e nyi waa kɛɛ ɔ tewulɛɛ akan̄ ban̄ dɔɔ, na waa fa wɔ weenɛɛ deban̄ ken̄ kaboena n̄e man. ⁴³ Nyi ɔ gbɛngyoo n̄on de kɔŋ kaa naa e nyi ɔ ne yeɛ ɔ tom n̄gba mena ken̄ ɔ kpa waa yeɛ n̄e, na n̄on na nyeebam. ⁴⁴ Ampan̄ yaa mɛɛ yako n̄on nyiaa, ɔ gbɛngyoo n̄on waa mo wa abɔɔ pou do tobaale n̄onan̄ nyin̄maa man nyi waa kɛɛ n̄e dɔɔ. ⁴⁵ Mɔna akpaa tobaale kei de yako ɔ wose nyiaa, “Me gbɛngyoo te kyare ɔ bɛɛ kɔŋ ya, te ɔ gyoo tewulɛɛ na alebia akan̄ ban̄ akpanyan̄nyan̄ keyɛɛ te ɔ ne dii te ɔ ne nyɔɔ deɛse n̄e, ⁴⁶ ɔ gbɛngyoo n̄on da bese kɔŋ wee yaa deban̄ ken̄ tobaale n̄on loo be gyakaa ya n̄e, waa wɔŋ tobaale n̄onan̄ den̄ele na waa gegi e na waa yela waa naa diyem n̄gba ban̄ bɔɔ ne lɛɛ Wurubuaɛ di ya n̄e. ⁴⁷ Tobaale n̄on ɔ gyeŋ kpene ken̄ ɔ gbɛngyoo ne gyae te ɔ te desina ɔ wose see na waa yeɛ ɔ gbɛngyoo kegyaebii ya n̄e, baa kebii e dambiise nideli. ⁴⁸ Mɔna tobaale n̄on ɔ ba gyeŋ kpene ken̄ ɔ gbɛngyoo ne gyae ya te ɔ yeɛ kpene ken̄ kaboena ketuku na, baa tuku e bo kyomii. Walan̄ kamase n̄on ba mo abɔɔ burum do ɔ nyin̄maa man na, baa bɔɔse abɔɔ burum lee ɔ gyan̄. Te n̄on mɔ ba mo abɔɔ n̄an n̄a boe nideli do e ɔ nyin̄maa man na, mena ke mɔ te baa bɔɔse lee ɔ gyan̄.”

Yesu nombia ta mo kekpase kɔŋ

Mateo 10:34-36

⁴⁹ Kenŋte Yesu yako wɔ nyiaa, “Me kɔŋae me kaa do boalanŋ tɛele kei doo, te ma kegyaebii yena nyi nafa ke denŋ wulaa kɛɛ kpaa. ⁵⁰ Kaale daale doo daa na man te mɛɛ yeyɛ kelii debanŋ kenŋ kaale kenanŋ gyae ke tanŋ. ⁵¹ E gyenŋ nyi wosefɛɛrenŋ yaa ma moowɔ kɔŋ tɛele kei doo? Koa! Na wosefɛɛrenŋ ya, mɔna me kɔŋae na balanŋ kekpase kpookpoo. ⁵² Lee gyenŋ ne gyu ne dekanŋalanŋ kenŋ ke man balanŋ yɛɛ balanŋ banonŋ na baa kpase ba wose. Balanŋ batooro baa koro senŋ tia balanŋ bala, na balanŋ bala mɔ ka koro senŋ tia balanŋ batooro. ⁵³ Kyaɔ baa koro senŋ tia be bia baala te bia baala mɔ baa koro senŋ tia be kyao. Naɔ baa koro senŋ tia be bia alebia te bia alebia mɔ baa koro senŋ tia be naɔ. Awuna baa koro senŋ tia be bia ala te bia ala mɔ baa koro senŋ tia ba awuna.”

Debanŋ ɔtomante kenŋ wose man nombia

Mateo 16:2-3

⁵⁴ Kenŋte Yesu besewɔ yako balanŋ dikpii kenŋ nyiaa, “E naa ŋɔma da lee weese deɛyalae man ne, debokenanŋ man na e kpa ‘ɔga ne kɔŋ’ na ampanŋ ɔga te ŋɛɛ. ⁵⁵ Te e naa ŋgba felinŋ ne gyoo lee ata yenanŋ na e kpa ‘Weese waa senŋ’ na ampanŋ te kɔŋ mena. ⁵⁶ Emɛɛ banŋ e na beo e wose! E ne tale kɛɛ adido na atɛta na e ta wola kpene kenŋ gyae ke yɛɛ. Wonŋ doo te e be tale kɛɛ aboo ŋan ne kɔŋ gyenŋ ne, na e ka wola ŋe man ya? ⁵⁷ Wonŋ doo te emɛɛ gbagba be tale gyuenŋ naa kpene kenŋ dei fa ŋon na e ke yɛɛ ya? ⁵⁸ Nyi akpaa ŋolo de samenaa nenŋ te e ne gyu e kaa di nombia ŋan na, yɛɛ kakyenŋ na e ke desina ya nsana gbɛɛnaa man. Na mena ya na waa mo nenŋ gyu nombiadiiri ŋon gyanŋ na ŋon mɔ ka mo nenŋ kefa kotɔɔtɔtena na banŋ mɔ kewɔŋɛ nenŋ ketɔ deni. ⁵⁹ Mɛɛ yako nenŋ n ke nyi nyiaa, n be gyae n ka lee deni man botɔɔ ya kaboena n ketɔ kom kenŋ baa kara fa nenŋ ne pou tanŋ.”

13

Kyɛɛkee lee n gbɛɛnenŋ kumɛɛ man na n ke kɔŋ Wurubuare gyanŋ

¹ Yesu ke gyakaa ɔ ne kolosi fa balanŋ banŋ ne balanŋ baale kɔŋawɔ kaa yako e nyiaa, Galeliatena baale gyuuwɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenŋ man be kaa deesi fa Wurubuare. Kenŋte gyoo dinaa Pilato yela be ka koo wɔ, te be fatabo kyakalewɔ na ba kedeesa fatabo kenŋ. ² Kenŋte Yesu boose wɔ nyiaa, “E na gyuenŋ nyi Galeliatena banŋ boɔ naa mena diyem kei gyu ka yenŋ ne, be nombiakumɛɛ kela Galeliatena akanŋ banŋ pou? ³ Koa be doo mena ya, mɛɛ yako ŋon baa nyiaa akpaa e te kyɛɛkee lee e gbɛɛnenŋ kumɛɛ man na e ke kɔŋ Wurubuare gyanŋ ya ne, emɛɛ mɔ e ka yenŋ. ⁴ Yaa e na gyuenŋ nyi balanŋ kufu gyanaara banŋ deni doolonŋte kenŋ be yale ŋere wɔ Siloam ne, be nombiakumɛɛ kela balanŋ akanŋ banŋ be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne pou? ⁵ Koa be doo mena ya, mɛɛ yako ŋon baa nyiaa akpaa e te kyɛɛkee lee e gbɛɛnenŋ kumɛɛ man na e ke kɔŋ Wurubuare gyanŋ ya ne, emɛɛ mɔ e ka yenŋ.”

Danŋ kenŋ ke bɛɛ see ya ne dudu

⁶ Botɔɔ te Yesu gyoo dudu kei fa wɔ nyiaa, “Balee ŋolo duu danŋ kenŋ bɛɛ baake ke nyi fiigi ne ɔ wooman, te ɔ gyuuwɔ ɔ kaa kɛɛ nyi waa nyinŋ ke bia di mɔna ke ta see ya. ⁷ Kenŋte ɔ yako ɔ paate ŋon nyiaa, ‘Kɛɛ kulutoonenŋ atooro soɔŋ yaa ŋgba mɛɛ kɔŋ kebo kaa kɛɛ nyi maa nyinŋ danŋ kei bia, mɔna me beɛ nyim ya. Kara ke leki! Wonŋ doo te ka senŋɛ kɛɛ wolɛɛ me

tæele?' ⁸ Kenje ɔ paate ñon tiranɔɔ nyiaa, 'Me gbenggyoo, yela ke ka sen kulutoo dokolonj kpu na maa wula tæele kenj ke dei ne kaa do ka ateta na dæe kæe. ⁹ Akpaa ke da see bia kulutoo anekɔnanj na dei, te akpaa ke ta see ya na dæe kara ke leki.' "

Yesu kekyɔ alo ñolo kawee Gyudatena kefeefowee

¹⁰ Gyudatena kefeefowee daale ne, na Yesu na wolo Gyudatena ɔsom deni daale man. ¹¹ Na alo ñolo kyaa botɔɔ kenj felinikum ba do e kawee kulutoonej kufu gyanaara, te ke yela ɔ goowɔ kenj ɔ bæe tale waa tenee ɔ wose koranj ya. ¹² Yesu kena alo ñon ne, ɔ baake e kaa senj balanj siaman te ɔ yako e nyiaa, "Alo, n te nyinj kawee kekyɔ." ¹³ Kenje Yesu moo ɔ nyinjmaa gyakaa ɔ dɔɔ, debokenanj man te alo ñon teneewɔ te ɔ lese Wurubuare yele.

¹⁴ Botɔɔ te bo ɔsom deni man kegyia ñon gyenja banj nyi Yesu te kyɔ walanj kawee ba kefeefowee, mena dɔɔ ɔ kolosiwo fa balanj banj boɔ gyanje botɔɔ ne nyiaa, "E dana weeya looro kenj e na mo yæe tom. E kɔnj weeya ñenanj man na baa kyɔ ñon e kawee, te yæe nyi kefeefowee te e ke kɔnj ya."

¹⁵ Kenje de Gbenggyoo Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa "Emæe banj e na beo e wose! E man wonji bæe booli na ɔ wonembu lee ɔ dekpɔnjæe man mo e gyu kefa e lonj kefeefowee ya? ¹⁶ Te nenæe alo kei ñon ɔ ba lee Aberaham duulunj man te ɔbɔnsam ba do e kawee kulutoonej kufu gyanaara sɔɔnj yaa ne, tekaboena nyi maa kyɔ e kawee kefeefowee yee?" ¹⁷ Yesu nɔɔ ketira kenj yela ɔ kɔlala banj pou sia yenawɔ, te gyakolonj nombia ñan ɔ be yæe ne yæe balanj banj pou gyonj.

Yesu kegyɔ dudu lee Wurubuare gyoori kenj wose man

Mateo 13:31-33; Maake 4:30-32

¹⁸ Kenje Yesu boɔse wɔ nyiaa, "Sena te Wurubuare gyoori kenj doo? Yaa wonj te dæe mo ke maa na? ¹⁹ Ke yæe ngba danj daale bii peperee ngba kpeli bii kenj balee ñolo ba mo ke duu ɔ wɔɔman ne. Te ke tuuwɔ bese danj dinaa dinaa te gyebuse kɔnjawɔ kaa loo ba asaase do ke tombia man."

²⁰ Kenje Yesu besewɔ boɔse wɔ nyiaa, "Wonj te maa mo Wurubuare gyoori kenj maa na? ²¹ Wurubuare gyoori kenj yæe ngba tee kenj alo ñolo ba mo kyakale bodobodo bilinj tasa dinaa man, kaboena bilinj kenj pou korowo wuku ne."

Denanɔɔ bɔbɔɔkyee kenj

Mateo 7:13-14, 21-23

²² Yesu ka mo ɔ nyee banj ɔ ne gyu Gyerusalem donɔɔ man ne, ɔ tæewɔ donɔɔse na akuraase man ɔ na wola wɔ Wurubuare nombia. ²³ Kenje walanj ñolo boɔse e nyiaa, "Me Gbenggyoo, balanj akalansæe te Wurubuare waa læe ba nyee yaa?" Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, ²⁴ "Nyi akpaa e ne gyae e ka gyoo Wurubuare gyoori kenj man ne, e yæe kakyenj na e ka mo denanɔɔ bɔbɔɔkyee kenj man gyoo. Nawolo nyi balanj burum baa perree nyi baa mo botɔɔ gyoo, mɔna boɔ gyae baa tale ya. ²⁵ Debanj kenj dekpɔnjalanje ñon waa koro na waa to ɔ disim ne, debanj kenaj te e ka senj debɔɔ man na e ke gyɔ disim kenj na e ke waase e nyiaa, 'De Gbenggyoo toro denanɔɔ kenj fa daa.' Kenje waa tiranɔɔ fa ñon nyi, 'Mɔɔ gyenj ñon ya te mɔɔ gyenj botɔɔ kenj e ba lee mɔ ya.'

²⁶ Botɔɔ te e ke tiranɔɔ nyiaa, daa na nenj doo nyinjmaa di te de nyɔɔwɔ, te n wola nombia de debiise mɔ man.

²⁷ Mɔna dekpɔnjalanje ñon waa bese yako nyiaa, 'Mɔɔ gyenj ñon ya te mɔɔ gyenj botɔɔ kenj e ba lee mɔ ya. E ta lee me siaman, emæe

nombiakumεεγερα!’ ²⁸ Deban ken ε kena de naanao Aberaham na Asiki na Gyekopo na Wurubuaε akpenkpenngyooora ban pou Wurubuaε gyoori ken man te ε be gyae ε ke tale ke kpu na wo ya ne, botoo te ε ke kyan ε nyeeya wii na ε ka donεε ε nyimbiam. ²⁹ Balan baa lee weese deεlee na weese deεyalae man, na ado na ata yenan kon kaa kyaa Wurubuaε gyoori ken man di gyon. ³⁰ Mεε yako non ε ke nyii nyiaa, balan ban boo doo wole ne baa kaa lan siaman, te ban be kyaa siaman ne baa doo wole.”

Mena ken Yesu ne gyae Gyerusalem

Mateo 23:37-39

³¹ Deban kenan man te Farasiitena baale konawo Yesu gyan kaa yako e nyi “Lee kebo kei gyu yenan daale, nawolo nyi gyoo Herode ne gyae nen waa ko.”

³² Kenεte Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E gyu ke yako mena adaote nonan nyiaa, maa gberaa felinkumεε na maa kyoo balan gyen na kyoo, te weeya atoote man na maa tan ma tom.” ³³ Mona kaboena nyi maa mo me sia tee me dee gyue deεdeε gyen na kyoo na ke teε kena. Nawolo nyi yεε senaa ne, Gyerusalem donoo man te kaboena nyi Wurubuaε dekenkpenngyooora waa yen.

³⁴ Kenεte Yesu yakowo nyiaa, “O Gyerusalemtena, O Gyerusalemtena, emεε koona Wurubuaε akpenkpenngyooora ban te ε funii Wurubuaε kpilala ban o be kpili ε gyan ne boya. Ma te yεε mena ken maa yilaa non kon me gyan ngba mena ken kegyim talabo ne yilaa o bia do o benkeleε teε ne, mona ε te fa man gbεε ya. ³⁵ E keε, Wurubuaε ta lese o sia lee ε donoo ken doo. Te mεε yako non ε ke nyii nyiaa, ε be gyae ε kena man bela ya kelii deban ken ε keyako nyiaa, ‘Walan non o ne kon de Gbenngyoo Wurubuaε yele man ne, non na nyeebam.’ ”

14

Yesu kekyo balee nolo kawee

¹ Gyudatena kefeεfowee daale ne, Yesu gyuu Farasiitena siamante nolo deε o kaa di. O ke kyaa botoo ken na, Farasiitena ban na deke e baa keε nyi baa nyin kolo yako lee o wose man. ² Kenεte balee nolo non o ba bokee ne konawo Yesu gyan, ³ te Yesu boose Gyudatena mmaraa wolala ban na Farasiitena ban nyiaa, “Da mmaraa ne fa gbεε nyi deε kyoo walan kawee kefeεfowee yaa bεε fa daa gbεε ya?” ⁴ Mona be man nolo te gyusu o noo ya. Kenεte Yesu kyan kawee non nyinmaa man te o kyoo e kawee te o loo e gbεε. ⁵ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, “Akpa ε man nolo dana bu baale hii yaa wonembu te o yale ditribun man kefeεfowee na, o be gyae waa lese e debokenan man yee?” ⁶ Mona ba te tale tiranoo fa e ya.

Wose keyokose

⁷ Yesu kena mena ken balan ban boo baake wo kon weeneε nan teε keε tooose akyaeε kpaakpa nyinjan ne, o gyoo dudu kei fa wo nyiaa, ⁸ “Akpa nolo de baake nen alowolere weeneε teε ne na pereε dekyae kpaakpaate ya. Nawolo nyi gyae ke tale kon nyi o te baake walan nolo non o kela nen ne mo kon botoo. ⁹ Akpa de kon mena na walan non o be baake ε bala ne, waa kon kaa yako nen nyiaa ‘Koro mo n dekyae fa balee kei.’ Botoo na desεn gyae ke kyan nen, na n ke gyu ke kyaa botoo ken be tan obuo ya ne. ¹⁰ Mona nyi akpa nolo de baake nen gyu o deε ne, gyu ke kyaa botoo ken be tan obuo ya ne te akpa walan non o be baake nen de kon ne waa yako nen nyiaa, ‘Me gyoo koro ke kyaa dekyae kpaakpaate man.’ Kei gyae

ke fa neŋ obuo balan ban bɔɔ baake wɔ ne pou siaman. ¹¹ Nawolo nyi walan kamase non ɔ gyina ɔ wose na Wurubuare waa yɔkɔse e, te walan kamase non ɔ yɔkɔse ɔ wose na Wurubuare waa gyina e adido.” ¹² Botɔɔ te Yesu yako walan non ɔ be baake e gyu ɔ deɛ ne nyiaa, “Akpa na do kesaa te n ne gyae n ke baake balan kaa di be nɔɔ ne, na baake n gyoona yaa n naabia yaa n lonɔtona yaa n tebia ban be dana kɔba ne ya. Nawolo nyi n yeɛ mena na ban mɔ baa kaa baake neŋ wee daale tɔ kom. ¹³ Mena dɔɔ nyi akpa na do kesaa na, baake ayematena na ɔtakasese na abafanɛe na siayeleɛsatena. ¹⁴ N yeɛ mena na Wurubuare waa hiraa neŋ. Nawolo nyi ban be gyae baa tale yeɛ mena tɔ neŋ kom ya, mɔna Wurubuare ne gyae la waa tɔ neŋ kom wee keŋ waa gyuuu balan ban be gbɛeneŋ tenɛ ɔ siaman lee yeŋ man ne.”

Nɔɔkedi dinaa daale dudu

Mateo 22:2-10

¹⁵ Balan ban ban na wɔ kyaa bee di weeneɛ ŋan man nolo kenyii nombia keŋa ne ɔ yako Yesu nyiaa, “Walan non waa di weeneɛ Wurubuare gyoori keŋ man ne, non na nyeebam!” ¹⁶ Keŋte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Balee nolo kyaawɔ te wee daale ɔ doo kesaa, te ɔ baake balan burum nyi be kaa di. ¹⁷ Deban keŋ weeneɛ ŋan kedi be lii ne, ɔ kpila ɔ tobaale nyi waa ta baake balan ban ɔ be lo ye le baake wɔ ne nyiaa, ‘E kɔŋ, ba te tan kpene kamase.’

¹⁸ Mɔna be popou wɔŋee ba wose lee wɔle dokolon dokolon. Walan gyanɔbate non tobaale non be gyu ɔ gyan ne yakowɔ nyiaa, ‘Ma ke lee tee le daale yaa te mee gyu me kaa keɛ ke mena dɔɔ mee waase neŋ bo mɔɔ gyae maa tale kɔŋ ya.’

¹⁹ Nolo mɔ yako e nyiaa, ‘Ma te lee nunkyuuse baala kufu ban baa yeɛ tom fa man te mee gyu me kaa mo wɔ fara keɛ be don man, mena dɔɔ mee waase neŋ bo mɔɔ gyae maa tale kɔŋ ya.’

²⁰ Keŋte nolo mɔ yakowɔ nyiaa, ‘Ma ke yala alo yaa, mena dɔɔ mɔɔ gyae maa tale kɔŋ ya.’

²¹ Mena dɔɔ tobaale non besewɔ gyu ke yako ɔ gbengyoo non nombia ŋan bɔɔ yako e ne. ɔ gbengyoo non ke nyii nombia keŋa ne ɔ gyeŋa ban nideli te ɔ yako ɔ tobaale non nyiaa, ‘Bese gyu donɔɔ keŋ abonterese na ŋe gbɛeneŋ nɔɔman, na n kaa baake ayematena na ɔtakasese na siayeleɛsatena na abafanɛe nyi be popou baa kɔŋ.’

²² Te kyare ya ne tobaale non besewɔ kɔŋ kaa yako ɔ gbengyoo non nyiaa, ‘Me gbengyoo, kpene keŋ n be kpila man nyi maa yeɛ ne, ma te yeɛ mɔna akyaese seɛ doo burum.’ ²³ Keŋte balee non yako ɔ tobaale non nyiaa, ‘Gyu donɔɔ keŋ denɛɛ wɔla na ke gbɛeneŋ pou man, na n kaa mo balan kɔŋ na ma dekanalan keŋ kenyin wulu.’ ²⁴ Mee yako non e ke nyii nyiaa, ‘Balan ban mɔɔ lo ye le baake wɔ ne, be man nolo na nolo nɔɔ be gyae ke daa me weeneɛ keŋa ya.’ ”

Kaale keŋ doo Yesu kesila

Mateo 10:37-38

²⁵ Wee daale balan burum baale kesila Yesu bee gyuu ne, ɔ besena ɔ sia tee wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, ²⁶ “Akpa nolo ne kɔŋ me gyan ɔ kaa sila man te ɔ te gyae man kela ɔ kya na ɔ naa na ɔ wɛle na ɔ bia na ɔ kegyiise na ɔ naabia na ɔ deesina na non gbagba ɔ wose koran ya ne, ɔ be gyae waa tale bese me kasele ya. ²⁷ Te walan kamase non ɔ ta mo ɔ ɔpanɔŋ keŋ ka seŋɛ fa kaale na yeŋ na waa sila man ya ne, ɔ be gyae waa tale bese me kasele ya.

²⁸ Akpaa ε man ηolo ne gyaε waa banj deni dinaa na, ɔ beε kyaa na waa bu deni kenj abɔɔ koya keε nyi kɔba kenj ɔ dana ne gyaε ka yee deni kenanj kebanj yee? ²⁹ Nawolo nyi akpaa ɔ see deni kenj mokɔɔ te ɔ te tale tanj ke ya na, banj pou baa naa ke ne baa bonjo e, ³⁰ nyiaa ‘Balee kei korowɔ nyi ɔ ne banj deni mɔna ɔ nyinjmaa te gyanjee ya.’

³¹ Kenje Yesu besewɔ yako nyiaa, akpaa gyoo ηolo dana yoonɔɔtena kakponje kufu (10,000) te ɔ ne gyu ɔ kaa yoo na ɔ dɔɔ gyoo ηon ɔ dana yoonɔɔtena kakponje sao (20,000) na, ɔ be gyaε waa kyaa na waa gyuenj keε nyi waa tale mo ɔ wui yoonɔɔtena kakponje kufu (10,000) banj ke yoo na ɔ dɔɔ ηon wui yoonɔɔtena kakponje sao (20,000) banj yee? ³² Nyi akpaa ɔ keε nyi ɔ be tale yoo na e ya ne, debanj kenj ɔ ta benaa ta e ya na waa kpila teree gyu ke doo e nyi waa yela baa desina ba nsana na baa kyaa wosefεerenj man. ³³ Mena mɔ te ε man walanj kamase ηon ɔ be gyaε waa tale tina kpene kamase kenj ɔ dana yela ya ne, ɔ be gyaε waa tale bese me kasele ya.”

³⁴ Kenje Yesu besewɔ yako nyiaa, “Yabia dei mɔna akpaa ka gyonj kenj da lee ke man ne, n be gyaε n ke tale yela ka ke yee gyonj bela ya. ³⁵ De kɔnj mena na, yabia kenanj be dei fa kolo na kolo keyee bela ya, bee funj ke bo leki. Walanj kamase ηon ɔ dana denjela anenyiinj dei na, waa tei nombia njan mee yako ne.”

15

Nam ηon ɔ ba yoo ne dudu

Mateo 18:12-14

¹ Debanj daale ne, lempoolεera burum na nombiakumεεyεera kɔnjawɔ Yesu gyanj be kaa nyii nombia njan ɔ na wolo ne. ² Kenje Farasiitena na Gyudatena mmaraa wolala ηorokosowɔ yako nyiaa, “Balee kei dɔɔ ɔ ne leε nombiakumεεyεera do ɔ wose man te ɔ ne dii bom na wɔ gba koranj.”

³ Mena dɔɔ Yesu gyɔɔ dudu kei fa wɔ nyiaa, ⁴ “Akpaa ε man ηolo dana namense sɔjɔnonj (100) te be man ηolo da yoo na wonj te ɔ ne yee?” ɔ be gyaε waa tina sɔjɔnaara na kufu kadaale (99) banj yela ηale nsana botɔɔ na waa ta keo ηon ɔ ba yoo ne kaboena waa naa e yee? ⁵ Te akpaa ɔ naa e na, ɔ be gyaε waa nyanjee na waa gate e gyakaa ɔ degbanjbanj dɔɔ mo e gyu dεε yee? ⁶ ɔ gyu dεε ne waa baake ɔ gyoona na ɔ tebia gyanjee na waa yako wɔ nyiaa, “ε yela dεε nyanjee nawolo nyi ma te naa me nam ηon ɔ ba yoo ne. ⁷ Mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, mena ke te akpaa nombiakumεεyεere dokolonj de kyεεkee lee ɔ gbεenenj kumεε man te ɔ kɔnj Wurubuare gyanj ne, banj be kyaa Wurubuare man adido ne baa nyanjee ɔ dɔɔ kela balanj sɔjɔnaara na kufu kadaale banj beε gyuenj nyi be gbεenenj tenεε Wurubuare siaman, mena dɔɔ tekaboena nyi baa kyεεkee lee be gbεenenj kumεε man ya ne.”

Kɔbabii kenj kɔɔ yoo ne dudu

⁸ Yesu besewɔ yako nyiaa, akpaa alo ηolo dana kɔba wolom bia kufu te ηe man dokolonj da yoo na wonj te ɔ ne yee? ɔ be gyaε waa kyanjee kanea na waa gbεe ɔ deni man na waa keo yenanj kamase nideli kaboena waa naa ke yee? ⁹ Te akpaa ɔ naa ke na, ɔ ne baake ɔ gyoona na ɔ tebia gyanjee na waa yako wɔ nyiaa, “ε yela dεε nyanjee nawolo nyi ma te naa me kɔba wolom bii kenj kɔɔ yoo ne. ¹⁰ Mεε yako ηon ε ke nyii nyiaa, mena ke te akpaa nombiakumεεyεere dokolonj de kyεεkee lee ɔ gbεenenj kumεε man te ɔ kɔnj Wurubuare gyanj ne, Wurubuare kpilala banj be kyaa adido ne baa nyanjee ɔ dɔɔ.”

Yesu kegyo dudu lee bu non o ba yoo ne wose man

11 Yesu besewo gyɔ dudu kei fa wo nyiaa, “Balee nolo kyaawo na o dana bia baala bala. 12 Wee daale balee kei bu kemaasa non yako o kya nyiaa, ‘Taata, kpala nya aboo non n dana ne na n ka mo me wui fa man.’ Mena doo o kya non kpala wa aboo non fa o bia ban.

13 Te di weeya ala ya te o bu kemaasa non yoo aboo non o be nyim ne pou te o moo koba ken do o wose man te o moo o nyee ban teele wole daale man. O ke gyu botoo ne, o moo koba ken o dana ne ke yee kehuhoori wolee ke pou. 14 O ke wolee koba ken pou tan ne, tanam dinaa daale yalawo teele kenan pou doo te o wose kyanja e nideli. 15 Mena doo o gyuuwo o kaa di paa fa donoo te nolo, te donoo te non moo e gyu nyi waa gyu ke kee o kekuriise doo. 16 Na nafa o loo gyakaa nyi waa nyin kekuriise ban weenee non naale di, mona nolo te fa e na ya.

17 O sia ke nmanee e ne o yako o wose nyiaa, ‘Me kya tewulee pou ne dii baa kaase, te man kyaa kebo ken tanam ne gyae ke kara ma nyee?’ 18 Maa koro na maa bese gyu me kya gyan na me kaa yako e nyiaa, ‘Taata, ma te yee nombiakumee tia Wurubuare te ma te yee tia nyan mo. 19 Mena doo ma tekaboena nyi nya baake man n bu bela ya, mo man yee ngba n tewulee ban man nolo ne.’ ” 20 Mena doo o korowo mo gbese o ne gyu o kya gyan. Deban ken o donne lemlem o ne kon dee ne, o kya naa e te o bu non nombia yee e waranjase te o yeuwo kegyanee na e te o pukaa e nyanee na e.

21 Botoo te o bu non yako e nyiaa, “Taata, ma te yee nombiakumee tia Wurubuare te ma te yee tia nyan mo. Mena doo ma tekaboena nyi nya baake man n bu bela ya. Mo man yee ngba n tewulee ban man nolo ne.”

22 Kenje o kya non baake o tewulee ban yako wo nyiaa, “E kan e wose na e ka lese kegba doolon kpaakpaate ken kon kaa do e. E do e kolabia o nyinmaa man na e ka do e nkyokotase. 23 Na e ke gyu ka mo nunkyue baale dinaa non kon kaa ko na dee di de noo. 24 Nawolo nyi yee yaa ngba me bu kei yanee te o besewo fon ne. Nafa na o ta yoo te nenee ma te naa e bela.” Kenje be fiasee bese nyanee na bee di be noo.

25 Deban ken bese yee kenja pou ne, na o bu kegyia non kyaa wooman. O ka lee woo o ne kon te o ba benaa dee ne, o nyii noonen na suya ne tao kela. 26 Kenje o baake o kya tewulee ban man nolo boose e kpene ken be kon dekanalan man. 27 Te o tirano fa e nyiaa, “N naabu non ta bese kon donoo te n kya koo nunkyue baale dinaa non, nawolo nyi o ta bese kon dee na nyeedon.”

28 Botoo te o bu kegyia non gyan ban bese nyi o ba gyoo dekanalan ken man bela ya. O kya ke nyii mena na te o leewo kon kaa waase e nyi waa gyoo dee. 29 Kenje o yako o kya nyiaa, “Taata nyan kee, kulutoonen kenja pou me kyaa mee som nerj ngba gbeni ne, te ma te yee denjele don n doo ya. Won te n faa man? N te faa ta man asoobii panpan gba na daa na me gyoono mo kedi de noo ya. 30 Mona n bu kei non o ba mo nya aboo pou ke wolee futooli ala doo te o ba bese kon donoo nyinmaase wolo ne te n koo nunkyue baale dinaa non fa.” 31 Kenje o kya non yako e nyiaa, “Me bu, deban kamase n kyae me gyan te kpene kamase ken me dana ne yee n wui. 32 Mona kaboena nyi dee di de noo na dee nyanee. Nawolo nyi yee yaa ngba n naabu kei yanee te o besewo fon ne, nafa na o ta yoo te nenee da te naa e.”

16

Tomyeere kegyia nolo wose man dudu

¹ Kenje Yesu gyoo dudu fa o kaseela ban nyiaa, "Kobate nolo kyaawo kenje o dana tobaale non o ne kee wa aboo pou doo, te be yako balee non nyi o tobaale non ne wolee o koba. ² Mena doo balee non baake o tobaale non te o boose e nyiaa, won nombia yaa mee nyii lee n wose man ne? Kon kaa bu aboo nan pou doo n nyinmaa man ne akontaa fa man, nawolo nyi n ba tekaa kee ma aboo doo bela ya." ³ Botoo te tobaale non yakowo o nyee man nyiaa, "Me gbengyoo ne gyae waa gegi man lee ma tom man. Sena te maa yee? Moo tan don me kaa fara ya, te aboo kasolee mo dana man deson." ⁴ Kenje o yako o wose nyi me ta gyen kpene kenje maa yee kenje nyi akpaa ma tom de wolee na, maa nyin balan ban baa lee man be dee. ⁵ Mena doo o baake balan ban pou be dana o gbengyoo non koma ne dokolon dokolon. Kenje o boose gyangbate non nyiaa, "Kom anmon te n dana me gbengyoo?" ⁶ Kenje o tiranoo fa nyiaa, "Nun garawaase sononaara na kufu (90)." Te tobaale non lese o kom tone kenje fa e te o yako e nyiaa, "Tisi kyaa bilen na n ke kyeeke ke yee garawaase sonola na anon (45)." ⁷ Kenje o besewo boose balate non mo nyi, "Kom anmon te nyan dana me gbengyoo?" Te non mo tiranoo fa e nyiaa, "Man dana e kom kameese tasase kakpon (1000)." Kenje tobaale non lese o kom tone fa e te o yako e nyiaa, "Kyeeke ke yee sonononje akpen gyanaara (800)." ⁸ O gbengyoo non ke nyii wa ayee ne, o kelee o tobaale nkontopote non nyi o gyen adao nideli. Nawolo nyi teele kei doo balan gyen adasebia nan baa mo kyaa na be tebia kela balan ban bee yee Wurubuare ne.

⁹ "Mena doo mee yako non e ke nyii nyi e mo teele kei doo aboo yee deeli lese gyoori, na akpaa aboo nan de tan ne, na ke yela Wurubuare ke lee non na e ke kyaa o gyan kekpaakekpa. ¹⁰ Wala kamase non o ne di anokoare kolo peperee doo kekee man ne, waa di anokoare kolo dinaa mo doo kekee man. Te wala kamase non o bee di anokoare kolo peperee doo kekee man ya ne, o be gyae waa di anokoare kolo dinaa mo doo kekee man ya. ¹¹ Akpaa nyi n bee di anokoare teele kei doo aboo kekee doo ya na, amote ne gyae la waa mo aboo kpaakpaa nan ne dana tonoo Wurubuare man ne do ne n nyinmaa man? ¹² Te akpaa n te di anokoare kee nolo aboo doo nideli ya na, amote ne gyae la waa see mo nyan gbagba wui do ne n nyinmaa man? ¹³ Tobaale kamase be gyae waa tale som gbengyoona bala ya. De kon mena na waa kola nolo na waa gyae nolo nombia, yaa waa som nolo kela nolo. E be gyae e ke tale som Wurubuare na koba bom ya."

¹⁴ Farasiitena ban be sia ne yee koba doo nideli ke nyii nombia kenje ne, ba bono Yesu kulu e. ¹⁵ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Emee yena balan ban e ne desina e wose balan siaman, mona Wurubuare gyen e konoo man. Nawolo nyi kpene kamase kenje balan ne bu ke nideli ne, ke yee kolo anekolan ke Wurubuare siaman. ¹⁶ Wurubuare mmaraase nan, na Wurubuare akpenkpengyoora nombia nan doo te balan ne dii pete Gyon Wurubuare lonsoore non konawo. Lee mena deban kenje Gyon be kon pou na, bee kolosi Wurubuare gyoori kenje wose man nombia kpaakpaa nan, te wala kamase na pere nyi waa gyoo ke man. ¹⁷ Dana don nyi kolo bii peperee ka yo lee Wurubuare mmaraase nan man, kela nyi adido na ateta ke njaalaa. ¹⁸ Wala kamase non o bee o weele te o yala alo wole ne, Wurubuare siaman na otenate gyae nolo weele baa Te wala kamase non

mɔ ɔ yala alo ɔ baale be bɛɛ e na, Wurubuare siaman na ɔtenate mɔ gyae ɔlo wɛɛle baa.”

Kɔbate ɔlo na Lasarose wose man nombia

¹⁹ Kenɛte Yesu besewo yako nyiaa, “Kɔbate ɔlo kyaawɔ kenɛ ɔ na do abɔɔ kpaakpaa nyinɔn ɔn nɛ dana koyadorɛ te ɔ ne di gyon wee kamase. ²⁰ Wee na wee mɔ na, bɛɛ mo balee diyemte ɔlo ɔn bɛɛ baake e nyi Lasarose nɛ, kaa see kɔbate ɔn denanɔɔ man. Na Lasarose kei wose pou te kulii gyamɛɛ. ²¹ ɔ ne kɔn kaa kyaa botɔɔ gyakaa loo nyi waa nyin kɔbate ɔn weenɛɛ ɔn ne yale tɛɛle man nɛ ɔnɛale di. Na babaase gba ne kɔn kaa denɛɛ ɔ gyamɛɛ ɔn. ²² Wee daale nɛ, balee diyemte ɔn kaa yenawɔ te be wuu e te Wurubuare kpilala kaa seele ɔ woo gyu Aberaham gyan Wurubuare man. Kenan wole te kɔbate ɔn mɔ kaa yenawɔ te be wuu e te ɔ gyuuwɔ ka gyoo boalan kenɛ ke bɛɛ yem ya nɛ man. ²³ ɔ ke doo botɔɔ ɔ ne naa diyem nɛ, ɔ gynaa ɔ sia kɛɛ adido na te ɔ naa Aberaham lemlem na Lasarose ɔn kyaa ɔ yenan. ²⁴ Botɔɔ te kɔbate ɔn gynaa ɔ nɔɔ baake Aberaham nyiaa, ‘Me kya Aberaham! Wii me waranase na n ke yela Lasarose ka mɔ ɔ nyimbii ke sɔɔ lon man, na waa mo kaa tina me laakem na ma wose ke fɛɛ man kyomii, nawolo nyi mɛɛ naa diyem nideli boalan kei man!’ ²⁵ Kenɛte Aberaham tiranɔɔ fa e nyiaa, ‘Me bu, tɔɔse nyi deban kenɛ n kyaa tɛɛle doo nɛ n nyina abɔɔ kpaakpaa di gyon, na Lasarose ɔn doo diyem man ɔ na yeyɛɛ, te nɛnɛɛ ɔn mɔ ne di gyon kebo te nyan mɔ n doo diyem man n na yeyɛɛ. ²⁶ Te agyakan yena nyi, bɔɔ dinaa dinaa daale doo daa na ɔn nsana kenɛ nyi ban be kyaa kebo nɛ be gyae baa tale gbaa kɔn ɛ gyan ya, mena mɔ te ban be kyaa botɔɔ nɛ be gyae baa tale gbaa kɔn de gyan kebo ya.’ ²⁷ Kenɛte kɔbate ɔn yako e nyiaa, ‘Me kya, kenan na mɛɛ sola nen bo, kpila Lasarose ka bese gyu me kya dɛɛ, ²⁸ nawolo nyi me dana naabia baala banon na ɔ kaa faree wɔ, na mena ya na ban mɔ baa kɔn kaa naa diyem boalan kei man.’ ²⁹ Kenɛte Aberaham yako kɔbate ɔn nyiaa, ‘Ba gyan Wurubuare mmaraase ɔn ɔ be yeli Mosesi be jmarase see, na Wurubuare nombia ɔn Wurubuare akpenkpenjgyɔɔra ba wolo nɛ. Mena doo baa tei nombia ɔnanɛn nideli.’ ³⁰ Botɔɔ te kɔbate ɔn tiranɔɔ nyiaa, ‘Koa me kya Aberaham! Akpaa ɔlo da lee woya man kebo gyu keyako wɔ nɛ, baa kyɛɛkee lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ man na baa kɔn Wurubuare gyan.’ ³¹ Kenɛte Aberaham yako e nyiaa, ‘Nyi akpaa be te nyii Mosesi na Wurubuare akpenkpenjgyɔɔra ban nombia ya nɛ, mena mɔ te ɔlo de fom lee yerɛ man kebo gyu be gyan koran na bɔɔ gyae baa tanɛ bua e ya.’ ”

17

Yesu kekolosi lee dukum na kelɛdi na tom keyɛɛ wose man

¹ Kenɛte Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Abɔɔ ɔn ne yeli balan ne yɛɛ dukum nɛ gyae ke kɔn, mona nyan ɔn nɛ gyae ke ta n doo kɔn nɛ nya laako! ² Akpaa nyi ba mo boe dinaa dinaa kpan n wɔnɛ man te be funɛnɛ do epo man nɛ, dei fa nen kela nyi n ke yela bia buruburu kɛwɔ man ɔlo keyɛɛ dukum. ³ Mena doo ɛ kɛɛ ɛ wose nideli. Akpaa n doo de yɛɛ nen dukum na lese si e, te akpaa ɔ nyii ɔ wose asɛɛ te ɔ kyɛɛkee na mo kyɛɛ e. ⁴ Akpaa ɔ yɛɛ nɛbiikum tia nen betabonyetooro wee dokolon, te ɔ bese kɔn n gyan betabonyetooro wee dokolon kenan kaa doo nen tere na mo kyɛɛ e.”

⁵ Kenjte Yesu kpilala kufu bala ban yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, yela da keleedi ka bo kpu.” ⁶ Kenjte de Gbenjyoo Yesu yako wo nyiaa, “Akpa e keleedi yee peperee ngba kefaabii koran ne, e ke tale yako dan nyi ‘Kulu na n lila pou na n kaa sen epo man, te gyae ke kon mena.’” ⁷ Dee mo ke nyi e man njolo dana tobaale non o ne fare fa e yaa o ne kee o namense doo. Akpa tobaale non da lee njale man kon ne, o gbenjyoo non bee yako e nyi tisi kyaa bilen na n kedi ya. ⁸ Mona o ne yako e bo nyi, ‘Desina n wose na n ke saa me balinoo weenee fa man na n ke kyaa daa man maa di na maa nyoo, me tan na pena nyan mo n kaa di na n ke nyoo.’ ⁹ Kaboena nyi balee non waa do o tobaale non noo nyi o te yee kpene ken o be yako e nyi waa yee doo? Koa. ¹⁰ Mena te doo fa emee mo, nyi akpa e yee kpene kamase ken moo yako non nyi yaa yee ne, kaboena yaa yako nyi de tan yee n tewulewo, tom ken kaboena nyi dee yee ne te de yee wo.”

Yesu kekyo balan kufu baale kawee yayam

¹¹ Yesu ka mo o nyee ban o ne gyu Gyerusalem donoo man ne, o tee wo Samaria na Galelia teesele wulu man. ¹² Deban ken o na gyoo akuraa daale man ne, balan kufu baale ban bee wee kawee yayam ne konawo be kaa gyanee na e te be doowo sen lemlen, ¹³ kenjte be gynaa be noo nyiaa, “De Gbenjyoo Yesu! Waaseda wii de waranjase!”

¹⁴ Yesu kena wo ken ne, o yako wo nyiaa “E mo e wose kawola Wurubuar e saese ban.” Be kee gyuu ne te be kawee njan tanawo.

¹⁵ Be man njolo kena nyi o kawee te tan ne, o besewo kon Yesu gyan na o ne fae yeesa lese Wurubuar e yele. ¹⁶ Kenjte o kaa burjawo Yesu nawootee do e noo. Na mena balee kei yee Samaria baale e.

¹⁷ Botoo te Yesu boosewo nyiaa, “Na balan kufu te me kyoo wo yee? Te nde balan kadaale akan ban? ¹⁸ Weera doo te njoole kei waagen yena walan non o ba bese kon o kaa fa Wurubuar e karan?” ¹⁹ Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Koro na n ke ta, n keleedi doo te n nyinja kawee kekyo.”

Yesu kekolosi lee Wurubuar e gyoori ken wose man

Mateo 24:23-28, 37-41

²⁰ Wee daale ne Farasiitena baale boose Yesu nyiaa, deban wonti te Wurubuar e gyoori ken gyae ke kon. Kenjte Yesu tiranoo fa wo nyi, “Wurubuar e gyoori ken be gyae ke kon na e kena ke na e sia fon ee nyi kee kon ya. ²¹ Njolo be gyae waa yako non nyiaa ‘E kee, ken yaa kebo,’ yaa ke kyaa yenan daale ya! Nawolo nyi Wurubuar e gyoori ken kyaa e man.”

²² Kenjte Yesu yako o kaseela ban nyiaa, “Deban daale gyae kek on ken e ke gyae nyi e ka bese naa man Deniwalan Bu non kekyaa man wee dokolon gba, mona e be gyae e kena ya.” ²³ Balan baa yako non nyiaa, “O kyaa kebo, yaa o kyaa yenan daale! Mona e na yekii sila wo ya. ²⁴ Nawolo nyi wee ken man Deniwalan Bu non maa bese kon ne, walan kamase waa naa man ngba mena ken oga ne njaaale adido te walan kamase ne naa ka kenmanee ken ne. ²⁵ Mona kaboena nyi maa tanjbee naa diyem nideli, na gyen wee kei balan ke bee man pe.

²⁶ Mena ken be kon Nowa kekyaa man ne, mena mo te gyae ke kon man Deniwalan Bu non ka bese kon man. ²⁷ Mena Nowa weeya nenan man ne, na balan gyakaa bee dii na bee nyoo, na ala na baala mo ne yala donja kelii deban ken Nowa ba gyoo adakaa ken man te lon ken waalewo kaa koe balan pou.

²⁸ Mena mo te yee wo loote kekyaa man. Balan gyakaa bee dii na bee nyoo, na baale ne yoo aboo na baale mo ne lee, na baale ne duu aboo na

baale mɔ ne ma denɛɛ. ²⁹ Mɔna wee keŋ Looɛte ba lee Sodom donɔɔ man nɛ, Wurubuare yela boalan na kpatakpele leewɔ adido koŋ kaa kpa Sodom donɔɔ pou.

³⁰ Mena mɔ te wee keŋ maŋ Deniwalan Bu ŋon maa bɛɛ lee nɛ gyae ke futaa balan. ³¹ Mena wee kenan nɛ walan kamase ŋon ɔ be kyaa ɔ deni man ya te wa aboo doo ɔ deni man nɛ, ɔ na bese gyu ka lese ŋa ya. Mena mɔ te walan ŋon ɔ kyaa wooman nɛ ɔ na bese gyu dɛɛ nyi ɔ kaa mɔ ɔ kolo ya. ³² Ɛ na wolee kpene keŋ be koŋ Looɛte wɛele doo nɛ ya. ³³ Walan kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa lɛɛ ŋon gbagba nyeedon na ke gyae ka lee ɔ nyinmaa man, mɔna walan ŋon ɔ nyeedon da lee ɔ nyinmaa man lee maŋ doo nɛ waa bese nyin ke. ³⁴ Mena doo mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyi mena wee kenan nelim nɛ balan bala baa doo dofonon dokolon doo, mɔna Wurubuare waa mo ŋolo tina ŋolo yela. ³⁵ Ala bala baa seŋ debodokolon bɛɛ nan aboo, mɔna Wurubuare waa mo ŋolo tina ŋolo yela. ³⁶ Mena mɔ te baala bala baa seŋ wooman bɛɛ yɛɛ tom, mɔna Wurubuare waa mo ŋolo tina ŋolo yela.”

³⁷ Botoo te ɔ kaseela ban boose e nyiaa, “De Gbengyoo, aleŋ gbɛɛ te mena nombia keŋa pou gyae kekɔŋ?” Keŋte Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Botoo keŋ kolo punta doo nɛ, botoo te bapɛtɛɛna ne yilaa.”

18

Lialo ŋolo na nombiadiiri ŋolo wose man dudu

¹ Keŋte Yesu gyoo dudu fa ɔ kaseela ban wola wo nyiaa, kaboena nyi baa fane wee kamase keŋ ba wose na yokose wo ya.

² Ɔ yako wo nyiaa “Donoo daale man nɛ nombiadiiri ŋolo kyaawo keŋ ɔ bee yee Wurubuare ya, te ɔ be famenɛ na walan mɔ ya. ³ Na lialo ŋolo mɔ kyaa donoo kenan man. Ɔ ne kyaa koŋ nombiadiiri ŋon gyan kaa waase e wee kamase nyiaa, ‘Kɛɛ na n ke di daa na me walan ŋon daa na e be nyim nɛ nombia ŋan nideli fa maŋ.’ ⁴ Nafɔ nombiadiiri ŋon bɛɛwo kelii deban daale, mɔna wole wole nɛ ɔ yako ɔ wose nyiaa, ‘Yɛɛ ampan nyi moo ne yee Wurubuare ya te moo famenɛ na walan mɔ ya. ⁵ Mɔna alo kei nombia te poro maŋ mena doo maa kɛɛ na maa di ɔ nombia ŋan nideli fa e, na ɔ be nyin gyem tisi me doo naase maŋ diyem bela ya.’ ”

⁶ Botoo te Yesu yakowo nyiaa, “Ɛ nyii kpene keŋ nombiadiiri kum kei be yako. ⁷ Akpaa mena na Wurubuare be gyae waa di nombia anokoare man fa ɔ balan ban bee wii baake e nelim na ka weese nɛ yee? Ɛ ne lɛɛdi nyi waa wonɛɛ ɔ wose nyi ɔ be kyoo wo yee? ⁸ Mɛɛ yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, Wurubuare waa di nombia ŋan anokoare man fa wo bilen na waa yela baa di deŋele. Te nyi akpaa maŋ Deniwalan Bu ŋon ma bese koŋ na, balan baa kyaa tɛɛle kei doo keŋ baa lɛɛ maŋ di?”

Farasii baale ŋolo na lempoolɛere ŋolo wose man dudu

⁹ Yesu besewo gyoo dudu kei fa balan ban bɛɛ kɛɛ ba wose gyoo konoo nyi be gbɛɛnen tenɛ Wurubuare siaman, te boɔ na mo walan kamase yɛɛ kolo ya nɛ nyiaa! ¹⁰ “Baala bala baale gyuu Wurubuare osom deni dinaa keŋ man be kaa fane. Ŋolo yɛɛ Farasii baale e te ŋolo mɔ yɛɛ lempoolɛere e. ¹¹ Farasii baale ŋon korowo seŋ te ɔ fanewo kɛɛɛ ɔ wose nyiaa, ‘Wurubuare mɛɛ fa neŋ karan nyi ma te yɛɛ nombiakumɛɛyɛere e ŋgba balan akan ban nɛ ya. Moo yɛɛ ŋgba ŋmɛlatena na balan kumɛɛ na kafontena yaa ŋgba lempoolɛere kei nɛ ya. ¹² Mɛɛ bake me noo betabola weeya nyetooro kamase man, te mɛɛ kpase ma kpene kamase keŋ mee

nyim ne akpen kufu na me ta mo deken dokolon fa nyan Wurubuaere.'
 13 Mona lempoolere non doo, non gyuuwo ka sen yenan ken nyi o te gyina o sia kee adido gba ya te o moo o nyinmaase gyakaa o konoo doo waranjase man yako nyiaa, 'Wurubuaere, wii man nombiakumeeeyere kei waranjase.' " 14 Kenje Yesu yakowo nyiaa, "Mee yako non e ke nyii nyi ba ke fane tan ne, lempoolere non te Wurubuaere leewo do nyi o gbenejen tene non Wurubuaere siaman. Nawolo nyi walan kamase non o gyina o wose adido na Wurubuaere waa yokose e, te walan kamase non o yokose o wose na Wurubuaere waa gyina e adido."

Yesu kehira bia

Mateo 19:13-15; Maake 10:17-20

15 Wee daale balan baale moo be bia kon nyi Yesu waa mo o nyinmaa gyakaa be doo na waa hiraa wo. O kaseela ban kena mena ne, be nmanyen balan ban. 16 Kenje Yesu baake bia ban kon o gyan te o yakowo nyiaa, "E yela bia ban kekon me gyan, e na to wo gbese ya. Nawolo nyi Wurubuaere gyoori ken yee balan ban bese yokose ba wose ngba bia kewo dinoo ne wui. 17 Ampan yaa mee yako non nyiaa, walan kamase non o te yokose o wose do Wurubuaere tee ngba biikyaa e ya ne, o be gyae waa gyoo Wurubuaere gyoori ken man korakora ya."

Yesu na kobate nolo wose man nombia

Mateo 19:16-29; Maake 10:17-30

18 Wee daale ne Gyudatena siamante nolo kaa boose Yesu nyiaa "De Gbenjyoo kpaakpaa, won te maa yee na maa nyin nyeedon kekpa ken?" 19 Botoo te Yesu boose e nyiaa, "Won doo te n ne baake man walan kpaakpaa? Lee Wurubuaere wole ne walan kamase be kyaa ken o yee walan kpaakpaate e ya." 20 Ngba n gyen Wurubuaere mmaraase njan ne yako nyi, "Na lee n baale yaa n weele wole ya, na ko walan ya na nmele ya, na kara n doo noo ya. Bu n kya na n naa ne?" 21 Kenje balee non mo tiranoo nyiaa "Me wulaa mee di mmaraase kena pou doo leenan me biatee" 22 Yesu ke nyii o noowoya njan ne o yako e nyiaa, "Ta bese ka nen kolo dokolon koon n ke yee. Gyu ke yoo nya aboo njan pou n dana ne na n ka mo koba ken kpelee ayematena na n ke kon kaa sila man. N yee mena na n ke nyin aboo kpaakpaa see n wose Wurubuaere gyan adido." 23 Balee non ke nyii nombia kena ne, takaa e nideli nawolo nyi o dana aboo burum. 24 Kenje Yesu geesewo kee e te o yakowo nyiaa, "Gyae ke yee don fa ban be dana koba ne nyi baa gyoo Wurubuaere gyoori ken man. 25 Mee yako non e ke nyii nyiaa, gyae ke yee don fa ban be dana koba ne nyi baa gyoo Wurubuaere gyoori ken man, kela nyi kurumoo ka gyoo narale bo man lee."

26 Balan ban ke nyii nombia kena ne be boose e nyiaa, "Nyi nne te doo na, amote ne gyae la waa nyin nyeekelee baa?"

27 Kenje Yesu tiranoo nyiaa, "Kpene ken deniwalan be gyae waa tale yee ya ne, Wurubuaere doo waa tale yee." 28 Botoo te Pita yakowo nyiaa, "De gbenjyoo, daa doo de te tina kpene kamase ken de dana ne yela, te de donje de silana nen." 29 Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Mee yako non e ke nyii nyiaa, walan kamase non o be tina o dekanalan yaa o weele yaa o naabia yaa o kya na o naa yaa o bia yela lee Wurubuaere gyoori ken doo ne, 30 waa bese nyin na burum kpu gyen weeya kena man, na waa bese nyin nyeedon kekpa wee daale."

Yesu besewo kolosi lee o yerj na o kefoj wose man

Mateo 20:17-19; Maake 10:32-34

³¹ Wee daale ne Yesu baake o kaseela kufu bala ban lee yenaŋ te o yako wo nyiaa, “Dee gyu Gyerusalem donoo man baa, te kpene kamase keŋ Wurubuare akpenkpengyoora be nmarase lee maŋ Deniwalan Bu non wose man ne, gyae ke koŋ mena. ³² Baa mo maŋ do balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne nyinmaa man, na baa kulu maŋ na baa tee maŋ na baa to noolon woli maŋ na baa tuku maŋ na baa ko maŋ. ³³ Mona weeya atoorote keŋ ne, Wurubuare waa gyuuu maŋ lee yerj man.”

³⁴ Yesu kaseela ban te nyii nombia keŋa man ya, nawolo nyi Wurubuare ta lese ne man wola wo ya mena doo be te nyii ne man dokolon man ya.

Yesu kekyo siayelɛsate nolo kawee

Mateo 20:29-34; Maake 10:46-52

³⁵ Yesu kee benaa Gyeriko donoo man ne, na siayelɛsate nolo kyaa gbɛɛnaa man o na solee aboo. ³⁶ O ke nyii balan burum ban kee lam ne, o boose wo nyi won koŋala? ³⁷ Keŋte balan ban yako e nyiaa “Yesu Nasarete baale non ne laŋa laa.” ³⁸ Botoo te o gynaa o noo baake nyiaa, “Yesu, Defidi o naanabii! Wii me waranjase!” ³⁹ Balan ban be donɛɛ siaman ne nmanyan e nyi waa wu o noo. Mona nenɛɛ gba te o desinaa fae yeesa nedon nyiaa, “Defidi o naanabii! Wii me waranjase.” ⁴⁰ Mena doo Yesu seŋawo te o yakowo nyi baa mo siayelɛsate non koŋ o gyan. O ka benaa e ne, Yesu boose e nyiaa, ⁴¹ “Won te n ne gyae nyi maa yee fa nen?” Keŋte siayelɛsate non tiranoo nyiaa, “Me Gbengyoo, mee gyae me sia ke gyuuu.” ⁴² Keŋte Yesu yako e nyiaa, “N sia dee gyuuu na n kena. N ke lee maŋ di doo te n nyina kawee kekyo.” ⁴³ Debokenan man te o sia gyuuuwo, te o naawo te o sila Yesu na o na lese Wurubuare yele. Balan dikpii keŋ pou kena ne, ban mo lese Wurubuare yele.

19

Yesu na Sakio wose man nombia

¹ Yesu ke gyu ka gyoo Gyeriko donoo man o ne lam ne, ² na balee nolo kyaa botoo keŋ o yele yena Sakio. O yee lempoolɛra kegyia e te o dana koba mo nideli. ³ Sakio kei gyaewo nyi waa naa Yesu mona o yee walan dugunŋe e doo o te tale naa e ya, nawolo nyi balan ban boe. ⁴ Mena doo o kyanja gbɛɛ gyu siaman ka gyeŋ dan daale, na waa nyin naa e nawolo nyi botoo te Yesu waa kaa mo. ⁵ Yesu kelii dan keŋ tee ne o gynaa o sia kee adido te o naa Sakio te o baake e nyiaa, “Sakio tisi koŋ bilen, nawolo nyi gyey n deɛ te maa soo.” ⁶ Mena doo Sakio mo tisiwo bilen koŋ te o lee Yesu gyon man. ⁷ Balan ban pou boo naa ne fiasɛɛ beɛ nrorokotee nyi, “Balee kei ne gyu o kaa soo nombiakumɛyɛere kei.” ⁸ Be ke gyu ka gyoo Sakio deɛ ne, o korowo kaa seŋ balan ban siaman te o yako Yesu nyiaa, “De Gbengyoo kee, maa kpase ma aboo nan pou me dana ne yaale fa ayematena. Te akpaa me te sisii nolo na maa to e betabonaara kpu” ⁹ Keŋte Yesu yako Sakio nyiaa, “Gyeŋ Wurubuare te lee emɛɛ na n dekanalanmantena pou nyee, nawolo nyi nyan mo n yee Aberaham o naanabii e. ¹⁰ Nawolo nyi maŋ Deniwalan Bu koŋae me kaa keo na maa lee ban boo yoo ne nyee.”

Yesu kegyo dudu lee koba bia njaale wose man

Mateo 25:14-30

¹¹ Balan ban kee tei mena nombia keŋa ne, Yesu besewo gyoo dudu fa wo nawolo nyi beɛ benaa Gyerusalem donoo man, na balan gyeŋ nyi

Wurubuare gyoori kenj gyae ke bæe lee debokenan man. ¹² Mena dɔɔ Yesu yakowɔ nyiaa, “Balee ɲolo kyaawɔ kenj ɔ yɛɛ gyooro bu e, te ɔ korowɔ gyu tɛele daale dɔɔ lemlem ɔ kaa di gyoori na waa bese kɔɲ. ¹³ Deban kenj ɔ ne gyae waa gyu ne ɔ baake ɔ tewulɛe kufu baale te ɔ faa wɔ kɔba kyɛekyɛe te ɔ yako wɔ nyiaa, ‘E mo kɔba kei besena e wose keliɔi deban kenj maa bese kɔɲ.’ ¹⁴ Mɔna ɔ dɛstena ban bæe gyae ɔ nombia ya, mena dɔɔ be kpila balan gyu keyako donɔɔ kenj man ɔ ne gyu ne kegyiise nyiaa, ‘De bæe gyae balee kei kaa bese de gyoo ya.’ ¹⁵ Mɔna kegyiise ban see balee ɲon gyoo te ɔ besewɔ kɔɲ ɔ dɛɛ. ɔ ka bese kɔɲ ne ɔ kpilawɔ baake ɔ tewulɛe ban ɔ be fa wɔ kɔba ne nyi baa kɔɲ, na waa kee kpene kenj bɔɔ nyim gyakaa be kɔbase ɲan dɔɔ. ¹⁶ ɔ tobaale gyanɲbate ɲon kɔɲawɔ kaa yako e nyiaa, ‘Me gbɛngyoo, kɔba kenj n ba mo fa man ne ta lola kufu kpu na bene kenj.’ ¹⁷ Kenje ɔ gbɛngyoo ɲon yako e nyiaa, ‘Nyɔɲ na keyɛɛ, n yɛɛ tobaale kpaakpaate e! Mena kenj n be di anokoare abɔɔ peperee kenja man dɔɔ ne, maa yela n ke kee donɔɔse kufu dɔɔ fa man.’ ¹⁸ ɔ tobaale balate ɲon mo kɔɲawɔ kaa yako e nyiaa, ‘Me gbɛngyoo, n kɔba kenj n ba mo fa man ne ta lola anɔɲ kpu na bene kenj.’ ¹⁹ Botɔɔ te ɔ yako e nyiaa, “Nyɔɲ mo n ke kee donɔɔse anɔɲ dɔɔ fa man.” ²⁰ Kenje ɔ tobaale ɲolo mo kɔɲawɔ kaa yako e nyiaa, “Me gbɛngyoo, n kɔba kenj n ba mo fa man ne yaa, ma moo ke kpaɲ na kakyɛngbelaa ka weese. ²¹ Nawolo nyi na mee yee neɲ nyi n nombia dana donj. N na mo kpene kenj te yɛɛ n wui ya, te n ne kɔ abɔɔ ɲan n te duu ya ne mo.” ²² Kenje ɔ gbɛngyoo ɲon yako e nyiaa, “N yɛɛ tobaale kum e, nyɔɲ gbagba n nɔɔwoya te maa mo bu neɲ fɔɔ. N gyeɲ nyi me nombia dana donj te mɛɛ mo kpene kenj te yɛɛ me wui ya, te mɛɛ kɔ abɔɔ ɲan me te duu ya na, ²³ wonj dɔɔ te n ta mo me kɔba kenj ka do kɔba dɛɛsee man na me kɔɲ na, me kaa lɛɛ kenj na ka lonj kenj ya?” ²⁴ Botɔɔ te be gbɛngyoo ɲon yako ban ba senɛɛ botɔɔ ne nyiaa, “E lɛo kɔba kenj lee ɔ gyanj na e ka mo fa walanj ɲon ɔ kɔba ba lola kufu kpu ne.”

²⁵ Kenje ɔ tewulɛɛ ban yako e nyiaa, “De gbɛngyoo, ɲgba ɲon wulaa ɔ dana kɔba burum?”

²⁶ Botɔɔ te be gbɛngyoo ɲon tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Mɛɛ yako ɲon e ke nyii nyi walanj kamase ɲon ɔ wulaa ɔ dana abɔɔ burum ne baa mo ɲaale kpu e bela. Te walanj kamase ɲon ɔ betan ya ne, kyomii kenj gba ɔ dana koran ne baa lɛo ke lee ɔ nyinmaa man. ²⁷ Te me kolala ban ba te gyae nyi maa di gyoori be dɔɔ ya ne, e mo wɔ kɔɲ na e kaa koe wɔ me siaman kebo.”

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man
Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Gyon 12:12-19

²⁸ Yesu keyako nombia kenja tanj ne, ɔ tɛɛwɔ balan ban siaman te ba moo ba nyee ban bee gyu Gyerusalem donɔɔ man. ²⁹ ɔ kee benaa Betifagi na Betani donɔɔse ɲan kyaa oliifi bula kenj tenja man ne, ɔ kpila ɔ kaseela ban man balan bala ³⁰ nyiaa, “E gyu akuraa kenj kyaa e siaman ne man. E betaa e na gyoo ke man pɛ ne, e kena afurum bu ɲolo kpaɲɛɛ kenj walanj na walanj te kyaa ta ɔ dɔɔ see ya. E booli e na e ka mo e kɔna man kebo. ³¹ Akpaa ɲolo de bɔɔse ɲon nyi, ‘Weera dɔɔ te e ne booli e?’ na ‘E yako e nyi de Gbɛngyoo Yesu ne gyae na e.’ ” ³² Kenje ban Yesu be kpili ne gyuuwɔ kena afurum bu ɲon kpaɲɛɛ ɲgba mena kenj ɔ be yako wɔ ne. ³³ Be kee booli afurum bu ɲon ne ɔ gbɛngyoo bɔɔse wɔ nyiaa, “Weera

doo te e ne booli ma afurum bu non?" ³⁴ Kenje be tiranoo fa e nyiaa, "De Gbenjyoo Yesu ne gyae na e."

³⁵ Te ba moo afurum bu non kona Yesu. Botoo te o kaseela ban moo be kanyanŋe gyakaa afurum bu non doo te be gate Yesu gyakaa o doo. ³⁶ Yesu kekya o doo o ne gyuu ne, baale felee be kanyanŋe lo gbena na man fa e.

³⁷ Yesu kee gyoo Gyerusalem donoo man, te o ka benaa na botoo kenj gbex kenj be tisi lee oliifi bula kenj nyee man ne konj ka tenja man ne, o silala burum ban pou sia gyeewo te be fiasse bee fae yeesa lese Wurubuare yele gyonj man lee nombia dinaana na yakolonj nombia nan booo naa ne doo.

³⁸ Be fae yeesa yako nyiaa,

"E fa dex lese gyoo non o ne konj
de Gbenjyoo Wurubuare yele man ne yele.

Wosefereŋ dex kyaa adido,
te Wurubuare non o kyaa adido mo ne
gyoorobiiri dex kaboena e."

³⁹ Na Farasiitena baale kpue na balan banj be silana e ne te be yako Yesu nyiaa, "De Gbenjyoo, to n silala banj nyi baa wu be noo." ⁴⁰ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Akpa balan kewo de wu be noo koranj ne, boya gyae ke fae yeesa lese Wurubuare yele."

Yesu kewii fa Gyerusalemtena

⁴¹ Yesu ka benaa Gyerusalem donoo te o kena ke ne, o wiwo fa ke, ⁴² kenje o yakowo nyiaa, "Nafoo akpa emee Gyerusalemtena denj gyeŋ kpene kenj gyae ke fa non wosefereŋ gyeŋ wee kei ne, nafoo na dei. Mona e ba gyeŋ ke ya! ⁴³ Te weeya naale gyae kekoo kenj e kolala baa kilisi non, na baa to non do lee yenanj kamase. ⁴⁴ Na baa wole emee na e donoo kenj pou kenj nyi boe na boe be gyae ke yakaa ke doo doo ya, nawolo nyi debanj kenj Wurubuare be konj nyi o kaa lee non ne e bee e bo."

Yesu kegegi abooɔɔra Wurubuare osom deni dinaa kenj man Mateo 21:12-17; Maake 11:15-19; Gyon 2:13-22

⁴⁵ Kenje Yesu gyuuwo ka gyoo Wurubuare osom deni dinaa kenj dekpanalanj man. Na balan ne yoo aboo botoo te o gegi wo, ⁴⁶ te o yako wo nyiaa, "Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyi Wurubuare kpa, 'Me deni dinaa kenj gyae ke yee botoo kenj baa fane. Mona emee ta besena ke yee nmeelatena dexgyanjee!'"

⁴⁷ Wee na wee na Yesu ne kyaa wola balanj Wurubuare nombia Wurubuare osom deni dinaa kenj man. Te saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donoo kegyiise banj gyae gbex nyi baa ko e. ⁴⁸ Mona be ta gyeŋ gbex kenj baa mo kyanj e ya, nawolo nyi na balan banj pou ne tei o nombia nan o na wolo ne nideli kenj booo ne gyae na ke lanj wo ya.

20

Ba kebooŋse Yesu o doŋ wose man nombia Mateo 21:23-27; Maake 11:27-33

¹ Wee daale Yesu ke kyaa Wurubuare osom deni dinaa kenj man o na wola balanj nombia te o ne kolosi Wurubuare nombia kpaakpa nan fa wo ne, saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala na donoo kegyiise konjawo o gyanj ² kaa booo e nyiaa, "Yako daa, doŋ wonji yaa n dana n ne yee mena aboo kenj pou? Amote faa na nej mena doŋ kenanj?" ³ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "Manj mo ne gyae maa boooŋ non nombii

dokolon. ⁴ Gyɔn Wurubuare lonkeso ken ɔ be so balan ne, lee Wurubuare gyan yaa balan gyan?" ⁵ Botɔɔ te be lee anmaaren na donya nyiaa, "Wonj te deɛ yako? Akpaa de yako nyi ka lee Wurubuare gyan na, waa boose daa nyi wonj dɔɔ te da te lee Gyɔn nombia njan di ya?" ⁶ Te akpaa de yako nyi ka lee balan gyan na, balan dikpii kewo pou baa funji daa boya. Nawolo nyi bee lee di nideli nyi Gyɔn yee Wurubuare dekpɛnkɛngyɔɔre e." ⁷ Mena dɔɔ be tiranɔɔ fa Yesu nyiaa "Dɔɔ gyen botɔɔ ken kɔɔ lee ya." ⁸ Kenje Yesu mo yako wo nyiaa, "Akpaa mena na, manj mo ba wola njon me donj ken da lee ya."

Paasetena baale dudu

Mateo 21:33-46; Maake 12:1-12

⁹ Botɔɔ te Yesu gyɔɔ dudu kei fa balan ban nyiaa, "Wɔɔfarale nolo fara wɔɔ te ɔ duu daasebia njaale njan ne yee ngba akutuse te bee baake na nyi gerepo ne, te ɔ moɔ na do paasetena baale nyinmaa man nyi baa kee ne dɔɔ, te ɔ korowo gyu teele wole daale man lemlem ke kyaa botɔɔ kyare. ¹⁰ Debanj kelii nyi bee ko daasebia njan ne, ɔ kpila ɔ tobaale nolo gyu paasetena ban gyan nyi baa fa e ɔ wui nɔɔ. Botɔɔ te paasetena banj tuku tobaale njan, te be tina e yela ɔ lanjawo nawɔɔ kufu nyinmaase kufu. ¹¹ Wɔɔte njon besewo kpila tobaale wole bela, mona be tuku njon mo do e desɛn te be yela e ɔ lanjawo nawɔɔ kufu nyinmaase kufu. ¹² Botɔɔ te ɔ besewo kpila tobaale batoorote, mona be tuku njon mo do e gyamɛɛ te be gese e lee wɔɔ ken man."

¹³ Kenje wɔɔte njon yakowo nyiaa, "Wonj te maa yee? Maa kpila manj gbagba me tooman lolo bu, mberem njon na baa bu e."

¹⁴ Mona paasetena ban kena bu njon ne be yako donya nyiaa, "Kei yena bu njon waa di ɔ kya abɔɔ njan. E yela deɛ ko e na wa abɔɔ njan ka bese de wui." ¹⁵ Mena dɔɔ be wɔneɛ e lee wɔɔ ken man ka ko.

Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Wonj te e ne leedi nyi wɔɔte njon waa yee paasetena banj?" ¹⁶ "Waa konj na ɔ kaa ko paasetena benanj, na waa mo wɔɔ ken do balan woleɛ nyinmaa man."

Debanj kenj balan banj be nyii nombia kenja ne be yakowo nyiaa, "Wurubuare na yeli kekɔn mena ya." ¹⁷ Kenje Yesu kee wo te ɔ boose wo nyiaa,

"Nyi akpaa mena na,

sen a te e ne nyii Wurubuare nombia kenja asɛɛ?

'Boe kenj deni maara banj be bee ne,

ta bese mokɔɔ kaseɛ boe kenj ne yeli deni kenj ne yee donj.'

¹⁸ Walañ kamase njon ɔ yale boe kei dɔɔ na,

ke gyae ke keretii e kpetekpetekpete.

Te nyanj walañ kamase njon mo boe kenj de yale n dɔɔ na,

nyanj ke petɛɛ."

Ba kebɔɔse Yesu lee lempoo ketɔ wose man

Mateo 22:15-22; Maake 12:13-17

¹⁹ Botɔɔ na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala banj gyae gbɛɛ baa kyanj Yesu debokenanj man. Nawolo nyi ba gyen nyi banj yaa ɔ gyɔɔ dudu kenj, mona na bee yee balan banj. ²⁰ Kenj dɔɔ ba moɔ be sia gyakaa ɔ dɔɔ. Botɔɔ te kegyiise banj gyae koba fa balan te be kpila wo nyi baa yee ba wose ngba be yee balan kpaakpaawo ne na baa deke Yesu, na be kaa teese ɔ nɔɔman na baa nyin lese e fa gyoo dinaa njon ɔ ne di be dɔɔ ne. ²¹ Kenje balan banj gyuuwo ke boose e nyiaa, "De Gbengyoo, da gyen nyi kpene kenj n ne yako te n na wolo mo ne yee ampanj. Da gyen nyi n bee kee walañ

siaman ya, mɔna n na wola balan Wurubuaɛ gbɛɛnɛn kpaakpaa ŋan bo na anokoare. ²² Dei nyi dɛɛ tɔ lempoo fa Romantena gyoo dinaa ŋon yaa de na tɔɔ ya?" ²³ Yesu kena ba adao ŋan bee dii nɛ ɔ yako wɔ nyiaa, ²⁴ "Ɛ mo kɔbabii keŋ daale kɔŋ maa kɛɛ. Amɔte nyee na ɔ yeke gyakaa la ke dɔɔ?" Botɔɔ te be tiranɔɔ nyi "Romantena gyoo dinaa ŋon." ²⁵ Mena dɔɔ Yesu yako wɔ nyiaa, "Mena na kpene keŋ yɛɛ Gyoo dinaa ŋon wui na ɛ mo fa e, te kpene keŋ yɛɛ Wurubuaɛ mɔ wui na ɛ mo fa e." ²⁶ Kpene keŋ ɔ be yako nɛ dɔɔ ba te tale mo ɔ nɔɔwoya ŋan kyan e balan ban siaman ya. Mena dɔɔ ɔ nɔɔwoya yɛɛ wɔ gyakolon te be wuu be nɔɔse.

Yesu kawola lee yerj wɔle kefon wose man

Mateo 22:23-33; Maake 12:18-27

²⁷ Kenjte Sadukiitena ban bɛɛ yako nyi yerj wɔle kefon be kyaa ya nɛ man baale kɔŋawɔ Yesu gyan kaa bɔɔse e nyiaa, ²⁸ "De Gbɛngyoo, de naana Mosesi ŋmarase mmaraa kei fa daa nyi, 'Akpa walan ŋolo ɔ kegyia yaa ɔ naabu da yem tina ɔ wɛɛle yela te be ta lola bia ya na, kaboena nyi ŋon ɔ kyaa nɛ waa mo lialo ŋon yala na baa lola bia yere ŋon yeke man.' ²⁹ Kɔŋawɔ nyi baala nyetooro baale kyaawɔ te be kegyia ŋon yala alo te ɔ yerjawɔ keŋ ɔ ta lola bia ya. ³⁰ Botɔɔ te balate ŋon mɔ yala alo ŋon, ³¹ te batoorote ŋon mɔ mena. Balan nyetooro kɛwɔ pou yala alo kei te ba yekeewɔ, mɔna be man ŋolo na alo ŋon ta lola ya. ³² Kenan wɔle na te alo ŋon mɔ yerjawɔ. ³³ Mena dɔɔ wee keŋ Wurubuaɛ waa gyuuu balan ban pou bɔɔ yem nɛ lee yerj man na, baala nyetooro kɛwɔ ban bɔɔ yala alo kei gyanɛe nɛ, be man wonɛti te alo ŋon waa yɛɛ ɔ wɛɛle?"

³⁴ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Bɛɛ mo ala ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ fa yale te baala ban mɔ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ ne yala ala, ³⁵ mɔna balan ban be kaboena nyi Wurubuaɛ waa gyuuu wɔ lee yerj man na baa kyaa kekpaakekpaa nɛ, baala be gyae baa yala ya te bɔɔ gyae baa mo ala mɔ fa yale deban wɔle kenan man ya. ³⁶ Yerj be tale ko wɔ bela ya nawolo nyi be yɛɛ ŋgba Wurubuaɛ kpilala nɛ. Be yɛɛ Wurubuaɛ biawɔ, nawolo nyi ba te fom lee yerj man. ³⁷ Mosesi mɔ torowo yako nyiaa, balan ayenjan baa fon lee yerj man. Nawolo nyi deban keŋ ɔ be naa deponfa keŋ nɛ kpa nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, de Gbɛngyoo Wurubuaɛ yena Aberaham na Asiki na Gyekɔpo Wurubuaɛ. ³⁸ Kei nawolo baa nyiaa, ɔ yɛɛ balan ban be kyaa na be sia nɛ Wurubuaɛ e. ɔ te yɛɛ woya Wurubuaɛ e ya, nawolo nyi Wurubuaɛ siaman na ɔ balan pou delena." ³⁹ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala ban baale yakowɔ nyiaa, "De Gbɛngyoo, n tiranɔɔ nideli." ⁴⁰ Mena dɔɔ ŋolo te tale gyɔ ɔ konɔɔ bɔɔse e nombii bela ya.

Amote yena nyeeɛere Kristo ŋon?

Mateo 22:41-46; Maake 12:35-37

⁴¹ Kenjte Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Sena te baa tale yako nyi nyeeɛere ŋon Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔŋ nɛ yɛɛ gyoo Defidi ɔ naanabii e?"

⁴² Nawolo nyi gyoo Defidi gbagba yakowɔ nɔɔnɛn tone keŋ man nyiaa, 'De Gbɛngyoo Wurubuaɛ ŋon yako me Gbɛngyoo nyi

"Tisi kyaa me dunolun dɔɔ,

⁴³ kelii deban keŋ maa mo n kolala ban do n tɛɛ." '

⁴⁴ Gyoo Defidi baake nyeeɛere ŋonan nyi ɔ Gbɛngyoo. Akpa mena na, sena te nyeeɛere ŋonan waa bese gyoo Defidi ɔ naanabii?"

Yesu kefaree ɔ silala lee Gyudatena mmaraa wolala ban wose man

Mateo 23:1-36; Maake 12:38-40

⁴⁵ Balan ban pou kee tei Yesu ne o yako o kaseela ban nyiaa, ⁴⁶ “E kee e wose nideli na Gyudatena mmaraa walala ban. Bee gyae kegbase dɔlon nyinjan keta do kila, te bee gyae balan ke bunji do wo nɔɔ balan deegyane man, te bee gyae akyaese kpaakpaa Gyudatena osom denee na e be deegyane di gyon man. ⁴⁷ Bee beo liala leo ba aboo nan be dana ne. Bee fane kyare na baa mo beo balan nyi be yee balan kpaakpawo.” Wurubuare waa won mena balan kewo dinoo denjela nideli kela walan kamase.

21

Lialo diyemte non koba kado

Maake 12:41-44

¹ Yesu kekyaa Wurubuare osom deni dinaa ken man ne, o gyinaa o nyee na o naa kobatena kee mo be koba kaa do koba adakaa ken man, ² te o naa lialo diyemte non mo moo kobasebia ala kaa do koba adakaa ken man. ³ Botoo te Yesu yakowo nyiaa, “Ampan yaa mee yako non nyi lialo diyemte kei ta do koba kela balan akan ban pou. ⁴ Nawolo nyi ban pou boo do koba ne, ba lese kyomii bo lee nan be dana ne man. Mona lialo kei na o diyem koran na, o moo koba ken pou o dana ne kaa do.”

Yesu kekolosi lee Wurubuare osom deni dinaa ken kewolee wose man

Mateo 24:1-21; Maake 13:1-19

⁵ Na Yesu kaseela ban man baale ne kolosi Wurubuare osom deni dinaa ken kyeo na mena ken boo mo boya kpaakpaa nyinjan ma ke, na aboo kpaakpaa nan balan ba mo kaa fa Wurubuare te boo mo desina deni kenan ne wose man nombia. Kenje Yesu yako wo nyiaa, ⁶ “Aboo nan pou e ne naa kebo ne, deban daale gyae kekɔn ken baa tekerii ne popou lo ken nyi e be gyae e kena boe na boe gyakaa ke dɔɔ dɔɔ ya.” ⁷ Kenje o kaseela ban boose e nyiaa, “De Gbenjyoo, deban wonji te mena nombia kenja gyae kekɔn? Won ne gyae la ke yee na kawola nyi deban ken nombia kenja gyae ke kɔn ne te lii?”

⁸ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E kee e wose nideli nyi non na beo non ya. Nawolo nyi balan burum baa ken ma yele man nyi, ‘Ban yena man nyeleere non,’ na baa yako non nyi ‘Deban ken te lii.’ Akpaa e nyii mena na e na sila wo ya. ⁹ Te akpaa e nyii yoo na yoo nombia na e na yeli gyakolon kekyan non ya, nawolo nyi kaboena nyi mena nombia kenja pou deekɔn. Mona kenja bee wolo nyi deban otomante ken gyae ke kɔn debokenan man ya.”

¹⁰ Kenje Yesu besewo yako wo nyiaa, “Teelese gyae ka koro yokii na donja, te gyoonen mo baa yokii na donja. ¹¹ Teele gyae ke wosi, tanam dinaa gyae ke yala teelese dɔɔ te kaweesse mo gyae ke gbiki teelese dɔɔ. Gyakolon nombia na nombia dinaana gyae ka lee addo kɔn.

¹² Mona pete kenja pou kekɔn ne, lee man dɔɔ baa kyan non na baa naase non diyem. Baa mo non fa Gyudatena osom denee man kegyiise na gyoonen na gyoonen kegyiise na baa di e nombia na baa do non denee man. ¹³ Kenja gyae ke yela e kenyin gbɛɛ kolosi Wurubuare nombia kpaakpaa nan fa wo. ¹⁴ Mona e yela ke doo ya agyuen man nyiaa, te yee ken e ka yeyee na nombii ken e ka mo kolosi lese e noose ya, ¹⁵ nawolo nyi man ne gyae la maa wola non nombia nan e ke yako. Na maa fa non nyansa ken e kolala be gyae baa tale sen e siaman nyi emee na wo kedi nombia ya. ¹⁶ Emee gbagba e kyao na e naɔ na e naabia na e lonjtona na e gyooona ne gyae la baa lese non fa, na baa koe e man baale. ¹⁷ Lee man dɔɔ

balan pou baa kola non. ¹⁸ Mōna ε nyeenyōose dokolon koran gba be gyae ka yo ya. ¹⁹ Ε sen kenken ε keledi man kelii oto na, ε ke nyin nyeedon.”

Yesu kekolosi lee mena ken baa wolee Gyerusalem donoo ne wose man Mateo 24:15-21; Maake 13:14-19

²⁰ Kenje Yesu yako wo nyi, “Deban ken ε naa yoonootena de kaa kilisi Gyerusalem donoo ne, botoo te ε ka gyen nyi ka kewolee ta benaa.

²¹ Akpaa de kon mena na balan ban be kyaa Gyudia teelee man ne, baa yeu gyu bulase doo te ban mo be kyaa Gyerusalem donoo man ne baa lee ke man, te ban mo be kyaa ka yenaase ne be na bese kon donoo ken man ya. ²² Nawolo nyi kei yena denjele kewon ken gyae ke kon ngba mena ken Wurubuare nombia anmarasen see nan be yako ne. ²³ Weeya nenan man ne, fuleetena na talabose baa laako. Nawolo nyi kayeyee dinaa gyae ke kon teelee kei doo, na Wurubuare denjele kewon kekōn balan kewo doo. ²⁴ Baa mo sila ko balan ban baale, na baa kyan baale keto deni teelese wolee doo. Balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne baa di Gyerusalem donoo doo kelii deban ken Wurubuare ba see ne.”

Deniwalan Bu non ka bese kon Mateo 24:29-31; Maake 13:24-27

²⁵ Kenje Yesu yakowo nyiaa, “E kena gyakolon nombia weese na gyaalan na kyolobiise man, te gyakolon gyae ka gyoo teelee kei doo balan pou te boo gyae baa gyen kpene ken baa yee ya, lee mena ken epo ne muusu te kee gyoo nedon ne doo. ²⁶ Deban ken bee wolee na nombia nan gyae ke yee teelee kei doo ne, gyakolon gyae ke yela balan woya ke yekii lee be man, nawolo nyi aboo nan ne kyaa adido te ne dana don ne pou gyae ke wosi. ²⁷ Deban kenan ne, ε kena man Deniwalan Bu non ta mo don na gyoorobiiri lee nona man adido mee kon. ²⁸ Akpaa ε naa aboo kenja ne kon na ε koro sen na ε ke kpan ε gbegyase, nawolo nyi ε nyeekelee ta benaa.”

Fiigi dan ken dudu Mateo 24:32-35; Maake 13:28-31

²⁹ Kenje Yesu gyoo dudu fa wo nyiaa, “E kee fiigi dan ken na daase akan nan pou. ³⁰ Akpaa ε naa ngba ne tombia ne porokee na, ε gyen nyi dekpao ta benaa. ³¹ Mena mo te akpaa ε naa mena aboo kenja ne kon na, ε gyen nyi Wurubuare gyoori ken ta benaa. ³² Ampan yaa mee yako non nyiaa, mena duulun kei be gyae ke munu pete aboo kenja pou ke kon ya. ³³ Adido na teelee kei pou gyae ke gyu oto, mona me noowoya nan doo nan gyae ke kyaa kekpaakekpa.”

³⁴ “E kee ε wose doo nideli! E na yeli teelee kei doo aboo kegyae ka bere ε sia ya. E na mo solon kenyoo do ε wose ya. E na gyuen teelee kei doo nombia bein, na wee ken be nyin kon kaa futaa non ya. ³⁵ Nawolo nyi mena wee kenan gyae ke kon teelee kei balan pou doo. ³⁶ Mena doo ε kee ε wose doo nideli deban kamase na ε ke fane na ε kenyin tale lese ε wose lee nombia nan pou gyae ke kon ne man, na ε ke nyin tale sen man Deniwalan Bu non siaman.”

³⁷ Wee kamase na, Yesu na wolo Wurubuare osom deni dinaa ken man te balinoo de lii na o ne gyu ke doo oliifi bula ken doo. ³⁸ Tee de naa nebo nebo na, balan ban pou ne gyu ke yilaa Wurubuare osom deni dinaa ken man na baa nyii o nombia nan.

22

*Gyudase Isekarote kalese Yesu fa**Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Gyɔn 11:45-53*

¹ Gyudatena deban ken bɛɛ baake ke nyi nyeekelee deban ken bee di bodobodo ken bodobodo tee be doo ke man ya nɛ keɛ benaa nɛ, ² Wurubuarɛ saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala gyae gbɛɛ ken baa mo ko Yesu, mɔna bee yee balan ban.

³ Kenɛte ɔbɔnsam gyoo Yesu kaseela kufu bala ban man ɲolo ɲon bɛɛ baake nyi Gyudase Isekarote nɛ man. ⁴ Kenɛte Gyudase gyuuwɔ te ɲon na Wurubuarɛ saese kegyiise na Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa ken kotɔɔɔtɔna kegyiise bakewɔ see mena ken waa lese Yesu fa wɔ. ⁵ Yɛɛ kegyiise ban gyon te be sɛwɔ nyi baa fa e kɔba. ⁶ Kenɛte Gyudase mɔ sɛwɔ te ɔ gyae gbɛɛ ken waa mo lese Yesu fa wɔ ken balan ba gym ya.

*Yesu na ɔ kaseela kedi nyeekelee wee dinaa weenɛ ɲan**Mateo 26:17-25; Maake 14:12-21; Gyɔn 13:21-30*

⁷ Gyudatena wee dinaa ken bee di bodobodo ken bodobodo tee be doo ke man ya, te bɛɛ mo nyeekelee nambu ɲon mɔ deesi kelii nɛ, ⁸ Yesu kpila Pita na Gyɔn nyiaa, “ɛ gyu ke desina abɔɔ ɲan dɛɛ mo di nyeekelee weenɛ ɲan nɛ see.” ⁹ Botɔɔ te be bɔɔse e nyiaa, “Alenɛ te n nɛ gyae de kaa desina see?” ¹⁰ Kenɛte Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛ betaa ɛ na gyoo donɔɔ ken man nɛ, ɛ kena balee ɲolo seelena lonɲ na ogele. ɛ sila e gyu dekpɔnalɔn ken man waa gyoo nɛ, ¹¹ na ɛ ke yako dekpɔnalɔnɛ ɲon nyiaa, ‘De Gbenggyoo ɲon kpa dɛɛ bɔɔse nenɲ nyi alenɛ te ɲɔla deni ken daa na me kaseela dɛɛ kaa di nyeekelee wee weenɛ ɲan nɛ kyaa?’ ¹² Balee ɲonanɲ waa wola ɲon abansoro deni dinaa daale ken ke kyaa adido te bɔɔ desina ke man nideli nɛ. ɛ desina botɔɔ na de kaa di weenɛ ɲan.”

¹³ Yesu kaseela ban ke gyu ken nɛ, be naa kpene kamase doo pɛpɛpɛ ɲgba mena ken Yesu be yako wɔ nɛ, te be desina nyeekelee weenɛ ɲan see botɔɔ.

¹⁴ Deban ken kelii nɛ, Yesu na ɔ kaseela ban kyaawɔ bom baa di. ¹⁵ Kenɛte Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Me gyawɔ nideli me konɔɔ man nyi daa na ɲon ke di mena nyeekelee weenɛ kenɲa pɛna me kaa naa diyem! ¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, mɔɔ gyae maa tekaa di weenɛ kenɲa bela ya kelii wee ken kpene kenɲ mena kedi kei senɛ fa nɛ, gyae ke kɔɲ mena Wurubuarɛ gyoori ken man.” ¹⁷ Kenɛte Yesu moo leenɔɔ ken te ɔ fanewɔ do Wurubuarɛ nɔɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, “ɛ lɛɛ kei na ɛ ke nyɔɔ fa dɔɲa. ¹⁸ Nawolo nyi mɛɛ yako ɲon baa nyiaa, mɔɔ gyae maa nyɔɔ solon kei bela ya kelii wee ken Wurubuarɛ gyoori ken gyae ke kɔɲ.” ¹⁹ Kenɛte ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ do Wurubuarɛ nɔɔ te ɔ kara ke mo fa wɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei yɛna ma wosenaane kenɲ mɔɔ mo deesi fa ɲon. ɛ kyaa yɛɛ kei na ɛ ka mo tɔɔse man.” ²⁰ Mena mɔ te be ke di tan nɛ, ɔ moo leenɔɔ te ɔ yakowɔ nyiaa, “Kei yɛna me fatabo kenɲ Wurubuarɛ be kyɛkeɛ leki mo tɔ nɔɔkebakesee wɔle kenɲ nɔɔ fa ɲon. ²¹ Mɔna mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, walanɲ ɲon waa lese manɲ fa nɛ kpue na man weenɛ kenɲa dedii man kebo. ²² Manɲ Deniwalɲ Bu ɲon maa yenɲ ɲgba mena kenɲ Wurubuarɛ be yako see nɛ, mɔna walanɲ ɲon waa lese manɲ fa nɛ waa laako.” ²³ Botɔɔ te ɔ kaseela ban gyoo dɔɲa ke bɔɔse nyiaa, “De man walanɲ wonɲi kitii nɛ gyae la waa yɛɛ mena nombii kei?”

*Amote yena kegyia?**Mateo 20:20-28; Maake 10:35-45*

²⁴ Kenje anmaarenj gyoo Yesu kaseela banj man nyi be man wõnti ne gyae la waa yee be kegyia? ²⁵ Botoo te Yesu yako o kaseela banj nyiaa, "Teele kei doo gyoonerj ne di donj be balanj doo, mona balanj ne baake mena gyoonerj kewo nyi be yee balanj kpaakpaawo. ²⁶ Mona tekaboena nyi emee ke yee ngba mena balanj kewo ne ya. Walanj ñon o yee kegyia e e man ne waa yee o wose ngba e man kemaasabii ne, te ñon o yee e siamante e ne waa som ñon. ²⁷ Walanj ñon o kyaa o ne dii na ñon o na som e ne, be man wõnti yena kegyia? Na walanj ñon o kyaa o ne dii ne yee? Mona manj kyaa e man ngba walanj ñon o na som ne.

²⁸ Emee yena banj e ba sem me wole lee me kayeyee man pou, ²⁹ mena doo mee see ñon gyoori ngba mena kenj me kya ba see manj gyoo ne. ³⁰ Na daa na ñon kedi na dee nyoo me gyoori kenj man, na e ke kyaa me gyooro gbelee ñan doo e ke di Israetena akpanalanj kufu ala ñan balanj nombia."

*Yesu keyako nyi Pita waa bee e**Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Gyõn 13:36-38*

³¹ Kenje Yesu yako Simon Pita nyi "Simon, Simon nyii! Obonsam ta sola gbæe lee Wurubuare gyanj waa keese e popou kee na waa kpase e man ngba mena kenj bee feefu amola lese bia ne. ³² Mona ma te fane fa nyanj Simon na n keleedi be yokose ya. Te akpaa n kyækee lee n gbæenerj kumee man bese konj me gyanj ne, do n tebia me kaseela akanj banj kakyerj." ³³ Botoo te Pita tiranoo nyiaa, "Me Gbenjgyoo, nyi akpaa ke yee deni kedoo ke yaa yenj ke koranj na, ma te desina ma wose nyi maa sila nenj." ³⁴ Kenje Yesu tiranoo nyiaa, "Pita, mee yako nenj nyi pete kegyim keloo woya gyen na, nyanj ke bee betabotooro nyi n ba gyanj manj korakora ya."

³⁵ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Debanj kenj moo kpila ñon kenj e ta mo koba yaa akpo, yaa e ta mo nkyokotase tela ya ne kolo hia ñon?" Kenje be tiranoo nyiaa, "Koa, kolo te hia daa ya." ³⁶ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Nenee doo nyanj ñon n dana koba yaa akpo na mo tela, te nyanj ñon n be dana sila ya na yoo n kegba na n ka mo ke lee daale.

³⁷ Nawolo nyi ba te ñmarase ma wose man nombia see nyiaa, 'Ba te kala e do nombiakumee yera man,' te mee yako ñon e ke nyii nyiaa, Wurubuare nombia ñan boo ñmarase see lee ma wose man ne, kaboena nyi ñe dee konj mena. Ampanj kpene kenj boo ñmarase see lee ma wose man ne ta benaa ka ke konj." ³⁸ Botoo te o kaseela banj yako e nyiaa, "De Gbenjgyoo kee silase ala yaa." Kenje Yesu yako wo nyi, "Tekaboe mena."

*Yesu kefane Gekyemane**Mateo 26:36-46; Maake 14:32-42*

³⁹ Kenje Yesu leewo donoo kenj man gyu oliifi bula kenj doo ngba mena kenj o ne kyaa gyu ne, te o kaseela banj sila e gyu. ⁴⁰ Be kelii botoo ne Yesu yako o kaseela banj nyiaa, "E fane na e be nyinj gyoo kekeesekee man ya." ⁴¹ Kenje o wonj o wose lee yenanj gyu siaman kyomii te o ke bunawo fane nyiaa, ⁴² "Taata, akpaa ke yee n kegyaebii ke na, lese manj lee kaale kei man. Mona na yee manj kegyaebii ya, yee nyanj gbagba n kegyaebii." ⁴³ Botoo te Wurubuare kpilale lee adido konj kaa do e kakyerj. ⁴⁴ Yesu kee yeyee kenj ne, o kyanj o wose fane nideli te dufunj kenj ba lee e ne kyosewo yala teele man ngba fatabo ne. ⁴⁵ O ke fane tanj kenj ne te o besewo gyu o kaseela banj gyanj. O ke gyu kenj na o ke naawo ngba o kaseela banj te dokii, nawolo nyi dekokorokoo te kyanj wo. ⁴⁶ Kenje Yesu boose wo nyiaa,

“Weera ε ne doo? Ε koro na ε ke fane na ε be nyin gyoo kekεεsekεε man ya.”

Ba kekyan Yesu

Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Gyon 18:2-11

⁴⁷ Yesu ka senj ɔ ne kolosi ne balan dikpii baale kaa bεεwɔ lee ɔ doo, na Gyudase non ɔ yεε Yesu kaseela kufu bala ban man nolo e ne doηεε la be siaman. ɔ kena Yesu ne te ɔ kɔηawɔ ɔ kaa pukaa e. ⁴⁸ Kenje Yesu boose e nyiaa, “Gyudase, kepukaa te nyan ka mo lese man Deniwalan Bu non fa?”

⁴⁹ Yesu kaseela ban kena kpene kenj ne gyae ke kɔη ne te be boose e nyiaa, “De Gbengyoo, dεε mo de silase na dee yoo?” ⁵⁰ Botɔɔ te Yesu kaseela ban man nolo moo ɔ yoosila kara saese kegyia tobaale nolo dunolun denjele lese ke lɔ. ⁵¹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “E tina yela, ε na yεε mena ya.” Te ɔ tina balee non denjele kenj te ka towaawɔ bela. ⁵² Kenje Yesu boose saese kegyiise na Wurubuarε dεε kotɔɔtɔtena kegyiise na kegyiise ban bo kɔη botɔɔ be kaa kyan e ne nyiaa, “Weera te ε moo yoosilase na akpokpose ε ne kɔη me doo ηgba me yεε walan̄kum e ne? ⁵³ Wee kamase daa na non ne kyaa la Wurubuarε ɔsom deni dinaa kenj man, mɔna ε te kyan man ya. Nenεε te gbεε torowɔ fa non nyi yaa kyan man, na ε ke yεε ɔbɔnsam ditin̄tεε gyoo non kegyaebil.”

Pita keβεε Yesu

Mateo 26:57-58, 69-75; Maake 14:53-54, 66-72; Gyon 18:12-18, 25-27

⁵⁴ Botɔɔ te be kyan̄a Yesu mo e gyu Wurubuarε saese kegyia non dekp̄analan man, na Pita mɔ silana wɔ wɔle wɔle. ⁵⁵ Kenje balan ban doo boalan dekp̄analan kenj nsana nsana te be yilaawɔ ke gyan bee woli, te Pita mɔ gyuuwɔ ke kyaa be gyan. ⁵⁶ Alebia ban bεε yεε tom dekp̄analan kenj man ne nolo naa Pita kyaa boalan kenj gyan, te ɔ gyene e nideli te ɔ yakowɔ nyi “Na balee kei mɔ kpue na Yesu!” ⁵⁷ Kenje Pita lεε anmaaren̄ nyiaa, “Alebu, mɔɔ gyen e ya.” ⁵⁸ Te kyare ya te nolo mɔ naa e te ɔ yako e bela nyiaa, “Nyan mɔ n yεε be man nolo e!” Kenje Pita tiranɔɔ nyiaa, “Baale, mɔɔ kpue na wɔ ya!” ⁵⁹ Deban dokolon daale wɔle ne, nolo mɔ kaa yase ɔ sia do Pita nonan̄ nyiaa, “Ke yεε ampan̄ kaen̄ nyi balee kei kpue na Yesu, nawolo nyi ɔ yεε Galelia baale e!” ⁶⁰ Botɔɔ te Pita tiranɔɔ nyiaa, “Baale, mɔɔ gyen nombia n̄an n ne yako ne man ya.” Pita ke gyakaa ɔ ne kolosi ne te kegyim lɔɔ woya. ⁶¹ Botɔɔ te de Gbengyoo Yesu gεεsewɔ keε Pita, te Pita tɔɔse de Gbengyoo Yesu nombia n̄an ɔ be yako e ne nyiaa, “Pe kegyim ke lɔ woya gyen na, nyan ke bεε betabotooro nyi n ba gyen man ya ne.” ⁶² Kenje Pita lewɔ debɔɔ man gyu ke kyan ɔ nyee wii nideli.

Be ketuku Yesu

Mateo 26:67-68; Maake 14:65

⁶³ Balan ban bεε keε Yesu doo ne fiasεε bee kulu e na bee tuku e. ⁶⁴ Ba moo kanyan bake ɔ sia na bεε takee e akɔtase na bεε boose e nyi “Yako daa, amote gyoo na nenj?” ⁶⁵ Te ba tee e tuubia kpan kpan kpu.

Be kamo Yesu gyu donɔɔ kegyiise siaman

Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Gyon 18:19-24

⁶⁶ Tεε kena kenj ne, donɔɔ kegyiise na Wurubuarε saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban gyan̄εewɔ te ba moo Yesu kɔη kaa senj be siaman. ⁶⁷ Kenje be yako Yesu nyiaa, “Akpa nyan yena nyeeleεre non Wurubuarε be yako see nyi waa kɔη ne na yako daa dee nyii.” Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Akpa me yako non na ε be gyae ε ke lεε man

di ya, ⁶⁸ te akpaa me bɔɔse ɲon nombia mɔ ne ε be gyae ε ke tiranɔɔ fa man ya. ⁶⁹ Mɔna lee deban kei ne gyu ne, man Deniwalan Bu ɲon maa kyaa Wurubuare Kpatakpere ɲon dunolun dɔɔ." ⁷⁰ Kenɛte be popou bɔɔse e nyiaa, "Akpaa mena na nyan yena Wurubuare bu ɲon?" Kenɛte Yesu tiranɔɔ nyi, "Mena yaa ε ne yako ne." ⁷¹ Kenɛte be yakowɔ nyiaa, "Wɔn nombia yaa dɛε gyae dɛε bese nyii kpu bela. Daa gbagba te nyii lee ɲon gbagba nɔɔman!"

23

*Be kamo Yesu gyu Pilato na Gyoo Herode gyan
Mateo 27:1-2, 11-31; Maake 15:1-5; Gyɔn 18:28-38*

¹ Kenɛte balan ban bɔɔ gyanɛe botɔɔ ne pou korowɔ mo Yesu gyu Pilato ɲon ɔ seɲɛε Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man ne gyan, ² te be fiasɛε bɛε mo nombia gyakaa ɔ dɔɔ nyiaa, "De naa balee kei dɔɔ de balan siaman ɔ na wola wɔ nombiakumɛε keyɛε. ɔ ne bɛε nyi be na tɔ lempoo fa gyoo dinaa Kaesa ya, te ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ yako nyi ɲon yena nyeeleɛre ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ ne, te ɔ yɛε gyoo mɔ e." ³ Botɔɔ te Pilato bɔɔse Yesu nyiaa, "Nyan yena Gyudatena gyoo ɲon?" Te Yesu tiranɔɔ nyi, "Mena yaa n yakowɔ ne." ⁴ Kenɛte Pilato yako saese kegyiise ban na balan dikpii keɲ nyiaa, "Ma te naa nombiikum keɲ balee kei be yɛε keɲ kaboena nyi maa bu e fɔɔ ya." ⁵ Mɔna nɛnɛε gba te ba seɲɛε be nɔɔwoya dɔɔ keɲkeɲ nyi, "ɔ ta mo ɔ kawola keɲ wɔleε balan agyueɲ Gyudia tɛle kei dɔɔ pou. ɔ fiasɛε lee Galelia tɛle dɔɔ te nɛnɛε ɔ te kaa lii de gyan kebo."

⁶ Pilato ke nyii nombia keɲa ne ɔ bɔɔsewɔ nyiaa, "Balee kei yɛε Galelia baale e?" ⁷ Pilato ka gyeɲ nyi Yesu lee gyoo Herode tɛle man ne, ɔ yela ba mo e gyu gyoo Herode gyan. Deban kenan na gyoo Herode mɔ kyaa Gyerusalem donɔɔ man botɔɔ. ⁸ Gyoo Herode kena Yesu ne yɛε e gyon nideli, nawolo nyi ɔ wulaa nyii Yesu wose man nombia te ɔ ne gyae e mɔ waa naa. Lee mena keɲ ɔ be nyii Yesu wose man nombia dɔɔ ne, wa agyueɲ yena nyi waa yɛε gyakolon nombia wola e. ⁹ Mena dɔɔ gyoo Herode bɔɔse Yesu nombia burum, mɔna ɔ te tira ɲe man dokolon nɔɔ ya. ¹⁰ Botɔɔ na saese kegyiise na Gyudatena mmaraa wolala ban seɲɛε keɲkeɲ bɛε keɛε nombia dinaana gyakaa Yesu dɔɔ. ¹¹ Kenɛte gyoo Herode na ɔ yoonɔɔtɛna ban kulu Yesu te ba do e desɛɲ. Ba doo e gyoo keɲba te ɔ yela ba besena e gyina Pilato. ¹² Lee wee kenan te gyoo Herode na Pilato nsana besewɔ de, nafa na bɔɔ na gyoo ya.

¹³ Botɔɔ te Pilato baake saese kegyiise ban na donɔɔ kegyiise na balan ban pou gyanɛe, ¹⁴ te ɔ yako wɔ nyiaa, "Emɛε moona balee kei kɔɲ me gyan te ε kpa ɔ na beo balan ban. Man gyoo ke man ε siaman kebo mɔna ma te naa nombiakumɛε ɲan ɔ be yɛε te ε ne kara ɔ nɔɔ ya. ¹⁵ Gyoo Herode mɔ te naa nombiikum lee ɔ wose man ya, te ɔ yela ba besena e kona daa. N keε paa na balee kei te yɛε kolo kum keɲ kaboena nyi baa ko e ya. ¹⁶ Mena dɔɔ maa yela baa tuku e na baa tina e yela." ¹⁷ Na ke yɛε ba mmaraa ke nyi ba nyeekeleεwee kedi kamase na, kaboena nyi Pilato waa tina balan ban bɔɔ kyam tɔ deni man ne, be man ɲolo ɲon ban Gyudatena ne gyae ne yela fa wɔ.

¹⁸ Botɔɔ te balan dikpii keɲ pou fae yeesa nedon nyiaa, "Ko balee kei na n ke tina Barabase yela fa daa." ¹⁹ Keɲ dɔɔ bɔɔ kyan Barabase tɔ deni yena nyi, ɲon tɛε la balan siaman te ba korowɔ seɲ tia kegyiise te ɔ koo walan nombia ɲenan man. ²⁰ Keɲ Pilato ne gyae waa tina Yesu yela dɔɔ

ne, o besewo kolosi fa balan ban. ²¹ Mona balan ban gyakaa bee fae yeesa nyiaa, “Yela baa gyo e sakaa opanɗan doo” ²² Kenɗe Pilato besewo kolosi fa wo betabotoorote nyiaa, “Wonɗi nombiikum yaa balee kei yeewo? Man te naa kpene keɗi o be yee keɗi kaboena nyi baa ko e ya. Mena doo maa yela baa tuku e na maa tina e yela.” ²³ Mona balan ban seɗee kenken bee fae yeesa nedonɗi nyi baa gyo e sakaa opanɗan doo, te be yeesa nan kela Pilato. ²⁴ Mena doo Pilato yee wa agyuenɗi nyi waa yee balan ban kegyaebii fa wo. ²⁵ Kenɗe Pilato tinaa Barabase non doo kyam to deni ne yela fa wo. Barabase kei tee la balan baale siaman te ba korowo seɗi tia kegyiise te o koo walan mo. Non yena walan non balan ban be yako nyi waa tina e yela fa wo ne. Te o moo Yesu fa wo nyi baa gyu ke yee e ba kegyaebii.

Ba kegyo Yesu sakaa opanɗan doo

Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Gyɗon 19:17-27

²⁶ Be ka mo Yesu lee Pilato gyan bee gyuu ne, be gyanee na balee nolo non bee baake e nyi Simon non o ba lee Kirene donoo man ne, na o ta lee akuraa o ne konɗi Gyerusalem donoo man. Kenɗe be kyanɗa e te ba nere e mo opanɗan keɗi seele e na o silana Yesu wole wole.

²⁷ Na balan burum silana Yesu, mo kpu na ala ban bee wii te be toose ne kyonɗi wo fa e ne. ²⁸ Kenɗe Yesu besenawo kee wo te o yako wo nyiaa, “Gyerusalem ala, e na wii fa man ya. Mona e wii fa e wose na e bia. ²⁹ Nawolo nyi deban daale ne konɗi keɗi ke yako nyiaa, ‘Olamanbose, emee ban bia te doo e toooman see ya te bia te nmase ya ade ya ne, emee na nyeebam.’

³⁰ Deban kenan te balan baa yako bulase nyiaa,
‘E kaa nere daa,’

na baa yako bulasebia mo nyiaa,

‘E kaa wuu de doo!’

³¹ Akpaa dan lanɗe ne kpaa la nne na, sena te dan dowolo gyae ke yee?”

³² Kenɗe ba moo nombiakumeyyera bala baale mo kaa kpu na Yesu na be kaa ko wo.

³³ Be kelii botoo keɗi bee baake ke nyi “Nyeepookoo dde” ne, be gyoo Yesu sakaa opanɗan doo. Kenɗe be gyoo nombiakumeyyera bala ban mo sakaa opanɗaase kpu na e. Nolo sakaa o dunolun doo te nolo mo sakaa o demena doo. ³⁴ Kenɗe Yesu yakowo nyiaa, “Taata! Mo balan kewo nombiakumee kyee wo, nawolo nyi doo gyen kpene keɗi bee yee ne ya.” Kenɗe be loo boe mo kpala Yesu kegbase. ³⁵ Na balan burum seɗee botoo bee kee te Gyudatena kegyiise ban mo kulu e nyiaa, “O ne lee balan nyee, e yela waa lee o wose na dde kee. Ngba non kpa non yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa konɗi ne.” ³⁶ Kenɗe yoonootena ban mo kulu e te be faa e solonɗi keɗi koo nyanɗe ne, ³⁷ te be yakowo nyiaa, “Akpaa nyan yena Gyudatena gyoo non na, kenan na lee n wose!” ³⁸ Te be nmarase nombia kenɗa see o nyee addido nyiaa,

“KEI YENA GYUDATENA GYOO NON.”

³⁹ Botoo te nombiakumeyyera bala ban be sakaa opanɗaase doo ne man nolo tee Yesu nyiaa, “Na nyan yena nyeeleere non yee? Lee n wose na n ke lee daa mo.” ⁴⁰ Kenɗe o balate non gyoo o noo doo nyiaa, “N bee yee Wurubuare ngba de popou doo denjele kewonɗi dokolon man yee? ⁴¹ De nombiakumee nan doo yee ne, na denjele kewonɗi yaa de nyinjawo ne. Mona balee kei doo o te yee nombiikum daale ya.” ⁴² Botoo te o yako Yesu nyi “Yesu, n konɗi n gyoori keɗi man na, na wolee man ya.” ⁴³ Kenɗe Yesu yako

e nyiaa, "Ampan yaa mee yako neŋ nyiaa, gyen nyan ke kyaa me gyan Wurubuae man."

Yesu yen

Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Gyɔn 19:28-30

⁴⁴ Weese ka seŋ dɛɛ nɛ, weese tinaa kegyɔ yela te ditɪntɛɛ lɛɛ tɛɛle keŋ dɔɔ pou kelii debar keŋ weese be gɛɛse nɛ. ⁴⁵ Botɔɔ te kanyar keŋ kpanɛɛ Wurubuae ɔsom deni dinaa keŋ man nɛ bɛɛsewɔ kyɛkyɛɛ ala. ⁴⁶ Keŋte Yesu fae yeesa keŋkeŋ nyiaa, "Taata, me ta mo ma woo do n nyinmaa man." ɔ ka betaa yako mena pɛ te ɔ kara weesi. ⁴⁷ Yoonɔɔtena kegyia ŋon kena kpene keŋ be kɔŋ nɛ, ɔ lese Wurubuae yele yako nyiaa "Ampan, balee kei gbɛɛnenɛ tenɛɛ Wurubuae siaman!" ⁴⁸ Balaŋ baŋ pou bɔɔ gyanɛɛ botɔɔ bɛɛ kɛɛ nɛ naa kpene keŋ be kɔŋ, te ba besewɔ gyu donɔɔ man na ba nyinmaase gyakaa ba nyeeya dɔɔ waraŋase man. ⁴⁹ Mɔna baŋ pou ba gyen Yesu na ala baŋ bɔɔ sila e lee Galelia donɔɔ man nɛ, seŋawɔ lemlɛm bɛɛ kɛɛ nombia keŋa.

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Gyɔn 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Balee ŋolo kyaawɔ na bɛɛ baake e nyi Gyosefo. ɔ lee Gyudatena donɔɔ keŋ bɛɛ baake ke nyi Arimatia nɛ man. Na ɔ gbɛɛnenɛ tenɛɛ Wurubuae siaman te bee bu e mɔ nideli. ɔ yɛɛ walaŋ ŋon ɔ ne kɛɛ Wurubuae gyoori keŋ siaman te ŋon mɔ kpue Gyudatena kegyiise baŋ man, mɔna ɔ te lɛɛ kpene keŋ bɔɔ bake na kpene keŋ bɔɔ yɛɛ nɛ do ya. ⁵² Mena balee kei gyuuwɔ Pilato gyan ka sola gbɛɛ nyi waa mo Yesu woo ŋon ke wuu. ⁵³ Keŋte ɔ ka lese woo ŋon lee ɔpanɔan keŋ dɔɔ te ɔ mo akaralɛɛ mili e te ɔ mo e ke wuu yebɔɔ keŋ bɔɔ kare boe man te be te wuu ta walaŋ na walaŋ ke man see ya nɛ man. ⁵⁴ Wee kenar yɛɛ wee keŋ Gyudatena na mo desina ba wose fa ba kefeefowee keŋ kedi. ⁵⁵ Ala baŋ bɔɔ sila Yesu lee Galelia kɔŋ nɛ, sila Gyosefo gyu te ba ke naa yebɔɔ keŋ na mena keŋ ɔ be wuu Yesu. ⁵⁶ Keŋte ba besewɔ gyu ba akpanalanse man be kaa gyae teenɛŋ ofonofon ŋan bɛɛ mo desina woo nɛ, na baa mo kaa buraa woo ŋon na ɔ be nyin wolɛɛ bilen ya. Mɔna be feefowɔ Gyudatena kefeefowee keŋ ŋgba mena keŋ Mosesi mmaraase ŋan na wolo nɛ.

24

Yesu kefon lee yen man

Mateo 28:1-10; Maake 16:1-8; Gyɔn 20:1-10

¹ Ba kefeefowee keŋ wole tɛɛ kena nebo nebo fuu nɛ, ala baŋ moo ba teenɛŋ ofon nyinjan ŋan bɔɔ gyae see nɛ te be gyuuwɔ yebɔɔ keŋ tɛɛ. ² Be kelii botɔɔ nɛ be naawɔ ŋgba boe keŋ bɔɔ mo tɔ yebɔɔ keŋ nɔɔman nɛ te biliŋi laŋ yenaŋ, ³ mena dɔɔ ba gyoowɔ yebɔɔ keŋ man mɔna ba te naa de Gbengyoo Yesu woo ŋon ya. ⁴ Be ka seŋ botɔɔ bɛɛ gyuen nombia keŋa man nɛ, karatetee dokolonɛ te baala bala baŋ ba doona kegbase wolomɛɛ ŋan ŋɛɛ ŋalakee ŋgba akaralɛɛ nɛ kaa bɛɛwɔ lee be dɔɔ. ⁵ Gyakolonɛ kyanja ala baŋ te be gɔŋase ba nyeeya. Keŋte baala baŋ bɔɔse wɔ nyiaa, "Weera dɔɔ te e ne kɛɔ walaŋ ŋon ɔ delena nɛ woya dɛɛ?" ⁶ ɔ be kyaa kebo ya ɔ te fom. E te wolee nombia ŋan ɔ be yako ŋon debar keŋ ɔ kyaa e gyan Galelia nɛ nyiaa, ⁷ 'Kaboena nyi baa lese man Deniwalan Bu ŋon fa nombiakumɛɛyɛɛra, na baa gyɔ man nyeelabia sakaa ɔpanɔan dɔɔ na maa yen. Mɔna weeya atoorote na Wurubuae waa gyuuu man lee yen

man.' " ⁸ Botoo te ala ban toose o noowoya kena. ⁹ Be ka lee yeboo kenj tee ne, ba ke yako nombia kena pou fa o kpilala kufu daale ban na o kaseela akanj ban pou. ¹⁰ Meeere Magedala na Gyoana na Gyemisi o naa Meeere, na ala akanj ban be kpue na wo ne gyuu la ke yako nombia kena fa kpilala ban. ¹¹ Mona kpilala ban gyuenwo nyi njan ala ban be yako ne pou yee diyin nombia na, mena doo ba te lee wo di ya. ¹² Kenje Pita non korowo yeu gyu yeboo kenj tee. O ke bunjawo do o sibii kee yeboo kenj man na, o naa akaralee kenj boo mo millii e ne kaagenj doo la. Botoo te o besewo gyu dee na o na gyuenj nombia njan be konj ne man.

Yesu kalese o wose wola o kaseela bala baale

Maake 16:12-13

¹³ Mena wee kenanj ne, Yesu kaseela bala baale leewo Gyerusalem donoo man bee gyu donoozii daale kenj bee baake ke nyi Emause ne man. Lee botoo gyu Gyerusalem donoo man gyae ke yee ngba gbekemaase nyetooro (kilometase kufu daale) ne. ¹⁴ Na be donje bee yoo nombia njan be konj ne afa. ¹⁵ Ba ke ta bee yoo afa kena ne, Yesu gbagba kaa beewo lee be doo. ¹⁶ Mona be ta gyem nyi Yesu nonanj ya.

¹⁷ Botoo te Yesu boose wo nyiaa, "Wonj afa yaa e donje e ne yoo mena?" Kenje be doowo senj waranjase man. ¹⁸ Te be man njolo non bee baake e nyi Kilopase ne boose Yesu nyiaa, "N yee njole e Gyerusalem donoo man kebo, kenj n ba gyenj kpene kenj be konj weeya ala kena yee?"

¹⁹ Botoo te Yesu boose wo nyiaa "Wonj nombia konjala?" Kenje be tiranoo fa e nyiaa, "Yesu Nasarete baale non wose man nombia. Balee kei yee Wurubuar e dekpjenkpenjyoo e te o kekolosi na o nombia njan o be yee ne, lesewo wola nyi Wurubuar e kpue na e te balanj mo lee e di. ²⁰ Wurubuar e saese kegyiise na de donoo kegyiise lese na e fa nyi baa ko, te be gyoo e sakaa opanjanj doo. ²¹ Mona nafa non te de loo gyakaa o doo nyi waa kaa lee Iseraetena nyee. Gyenj yena weeya atoorote ngba kena pou be konj ne. ²² Kena wole ne, ala baale ban be kpue na daa ne konjawo kaa yako daa gyakolonj nombia naale. Be kpa be karateewo gyu yeboo kenj tee, ²³ mona ba te naa Yesu woo non ya te ba besewo konj kaa yako nyi, Wurubuar e kpilala bala baale kaa lese ba wose wola wo, te be yako wo nyi Yesu delena. ²⁴ De man baale mo gyuu yeboo kenj tee na, ba ke naa kpene kamase ngba mena kenj ala banj be yako ne mona banj mo te naa Yesu non ya."

²⁵ Botoo te Yesu yako wo nyiaa, "O emee ayinjtena, weera doo te e yee nyoenyoe na nombia njan pou Wurubuar e akpenkpenjyooora banj be yako see ne ke lee di mena. ²⁶ Tekaboena nyi nyeeleere non Wurubuar e be yako see nyi waa konj ne, waa naa diyem kei pena waa gyoo o gyoori kenj man yee?" ²⁷ Botoo te Yesu fiasse o na wola wo kpene kenj boo nmarase Mosesi mmaraase njan man, na njan Wurubuar e akpenkpenjyooora be yako see lee o wose man ne man.

²⁸ Be ka benaa donoozii kenj man bee gyuu ne, Yesu yeeewo ngba o ne gbaa waa lanj ne. ²⁹ Mona be waase e nideli nyi, "Tee te yuu doo waa konj kaa doo be gyanj." Mena doo o gyuuwo kekyaa be gyanj.

³⁰ Non na wo ke kyaa baa di ne, o moo bodobodo te o fanewo do Wurubuar e noo te o kerere ke kpala wo. ³¹ Botoo te be sia gyuusuwu te ba gyenjawo nyi Yesu nonanj, kenje o naalaawo be siaman. ³² Kenje be boose donj nyiaa, "Debanj kenj o ne kolosi na daa gbexnaa man te o ba lese Wurubuar e nombia anmarasej see njan man wola daa ne, de woe te lo daa yee?"

³³ Debokenaŋ man te ba korowo bilen bese gyu Gyerusalem donoo man. Botoo te ba ke naa kpilala kufu daale ban na balan akan ban te yilaa botoo ³⁴ na bee yako nyiaa, "Ampan de Gbengyoo non te fom! O ta lese o wose wola Simon!" ³⁵ Botoo te kaseela bala ban mo yako wo kpene ken be kon Emause gbenaana man ne, na mena ken Yesu be kereε bodobodo kpala wo te boo gyeŋ nyi non nonan ne.

Yesu kalese o wose wola o kaseela ban

Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Gyon 20:19-23; Kpilala 1:6-8

³⁶ Ba ke gyakaa bee kolosi o wose nombia ken ne, Yesu gbagba kaa senawo be gyan te o yako wo nyiaa, "Wosefereŋ deε kyaa ε man." ³⁷ Be njanawo te gyakolon kyan wo, na ban gyeŋ nyi woo yaa be naawo. ³⁸ Ken te Yesu boose wo nyiaa, "Won doo te ε ne yee yaa won doo te ε ne lee anmaaren ε nyeyya man? ³⁹ E keε me nyinmaase na me nawoo! Man gbagba nonan. E tina man keε! Nawolo nyi woo be dana wosenaane na non ngba mena ken ε ne naa man dana ne ya." ⁴⁰ O kekolosi tan ne, o moo o nyinmaase na o nawoo wola wo. ⁴¹ Nombia nan doo be noo te yee wo gyon gbaa ken nyi ba te lee di ya. Ken te Yesu boose wo nyiaa, "E dana weeneε njaale kebo?" ⁴² Ken te ba moo kpebii ken boo naseε ke ne dugun fa e. ⁴³ Te o lee ke tao be siaman botoo.

⁴⁴ Ken te o yako wo nyiaa, "Deban ken me kyaa ε gyan ne me yako non nyiaa, nombii kamase ken boo nmarase Mosesi mmaraase nan man, na nan Wurubuaε akpenkpengyoora be nmarase see na nan boo nmarase see nononε tone man lee ma wose man ne, kaboena nyi ne deε kon mena." ⁴⁵ Botoo te o toro ba agyuen na baa nyin nyii Wurubuaε nombia anmarasen see nan man. ⁴⁶ Ken te Yesu yako wo nyiaa, "Be yakowo Wurubuaε nombia anmarasen see nan man nyiaa, nyeeleεre non Wurubuaε be yako see nyi waa kon ne, waa naa diyem na waa yen mona ka weeya atoorote ken na waa fon lee yen man, ⁴⁷ te baa kolosi Wurubuaε nombia o yele man fa balan pou teεle kei doo, na baa kyεkeε lee be gbeneŋ kumεε man na baa kon Wurubuaε gyan, na Wurubuaε ka mo be nombiakumεε kyεε wo. Baa fiasεε lee Gyerusalem donoo man, pena baa gyu donooε akan nan man. ⁴⁸ Emeε yena balan ban ε ke di mena nombia ken wose man adanseε. ⁴⁹ Maa mo me kya Wurubuaε felin non o be yako see nyi waa fa non ne kaa do ε man. Mona ε kyaa Gyerusalem donoo man kebo kelii deban ken waa mo mena don kei lee adido kaa do ε man."

Yesu kegyu adido

Maake 16:19-20; Kpilala 1:9-11

⁵⁰ Ken te Yesu moo o kaseela ban lee donoo kenan man gyu Betani donoo nonman, botoo te o gyinaa o nyinmaase adido te o hiraa o kaseela ban. ⁵¹ O kee hiraa wo ne, o tinaa wo yela te Wurubuaε moo e lan adido. ⁵² Ken te ba som e te ba moo kenyanee dinaa bese kon Gyerusalem donoo man, ⁵³ te deban kamase na bee gyu ke kyaa Wurubuaε osom deni dinaa ken man lese Wurubuaε yele.

Nombia kpaakpaa ñan Gyon be ñmarase ne Gyon

Wurubuarɛ nombii keɗ keɗ fa nyeedon

¹ Lee kewalanɗ keɗ pena Wurubuarɛ ke yɛɛ kpene kamase na, ñon bɛɛ baake e nyi Wurubuarɛ nombii ñon ne wulaa ɔ kyaa. Na ñon na Wurubuarɛ kyaa la, te ñon yena Wurubuarɛ. ² Ñon na Wurubuarɛ kyaa la leenanɗ kewalanɗ kenanɗ man. ³ Ɔ ɗoo te Wurubuarɛ tɛɛwɔ yɛɛ kpene kamase, te Wurubuarɛ ta lee ɔ wɔle yɛɛ kolo na kolo ya. ⁴ Wurubuarɛ nombii kei ne faa na nyeedonɗ, te nyeedonɗ kenanɗ yena kenmanɗee keɗ ne gyuusɗ balanɗ sia na baa naa Wurubuarɛ gbɛɛ. ⁵ Kenmanɗee kenanɗ ne ñmanɗee ditɗɗɛ man, mɔna ditɗɗɛ keɗ bɛɛ tale di ke ɗoo ya.

⁶ Debanɗ daale liiwɔ na Wurubuarɛ kpila ɔ kpilale ñolo ñon bɛɛ baake e nyi Gyon. ⁷ Ñon konjala ɔ kaa di adansɛɛ lee kenmanɗee keɗ wose man fa balanɗ, na balanɗ pou kenyinɗ ta ɔ ɗoo lɛɛ kenmanɗee keɗ di. ⁸ Na ñon Gyon gbagba yena kenmanɗee keɗ ya, mɔna ɔ konjaɛ kaa di adansɛɛ lee kenmanɗee keɗ wose man. ⁹ Ñon bɛɛ baake e kenmanɗee gbagba keɗ ne waa konɗ tɛɛle kei ɗoo, na ɔ kaa ñmanɗee fa walanɗ kamase. ¹⁰ Kenmanɗee kenanɗ kaa kyaawɔ tɛɛle kei ɗoo. Ɔ ɗoo te Wurubuarɛ tɛɛwɔ yɛɛ kpene kamase tɛɛle kei ɗoo, mɔna tɛɛle kei ɗoo balanɗ ta gyen e ya. ¹¹ Ɔ konjawɔ ñon gbagba ɔ balanɗ gyanɗ, mɔna ɔ balanɗ te lɛɛ e ya. ¹² Mɔna balanɗ banɗ pou bɔɔ lɛɛ e te bɔɔ lɛɛ di ne, ɔ faa wɔ gbɛɛ te ba bese Wurubuarɛ bia. ¹³ Ba te yɛɛ Wurubuarɛ bia ñgba mena keɗ alo na baale na lola bia ba kegyae man ne ya. Mɔna Wurubuarɛ gbagba kegyaebii man te ɔ lese wɔ nyi baa yɛɛ ɔ bia.

¹⁴ Ñon bɛɛ baake e nyi Wurubuarɛ nombii ne, kaa bese deniwalanɗ te ɔ kaa kyaawɔ de man weeya akalansɛɛ ñaale. De naa ɔ gyoorobiiri keɗ nawolo nyi ñon waagen yena ɔ kya Wurubuarɛ bu dokolonɗ ñon ne. Ɔ man te Wurubuarɛ bɛɛɛ na anokoare keɗ doo.

¹⁵ Gyon dii adansɛɛ lee ɔ wose man. Ɔ fae yeese yako nyi, “Walanɗ kei wose man nombia yaa me wulaa yako ñon nyiaa, ‘Walanɗ ñon ɔ ɗonɗ me wɔle ɔ ne kɔɗ ne ɔ kela manɗ, nawolo nyi ɔ wulaa ɔ kyaa pete ba lola man.’ ” ¹⁶ Lee ɔ bɛɛɛ keɗ be wulu ɔ man ne ɗoo, te ɔ ne hiraa daa agbaatee agbaatee. ¹⁷ Mosesi ɗoo te Wurubuarɛ tɛɛwɔ mo mmaraase ñan fa daa, mɔna Yesu Kristo ɗoo te ɔ tɛɛwɔ wola daa ɔ bɛɛɛ na wa anokoare keɗ. ¹⁸ Ñolo na ñolo te naa ta Wurubuarɛ na ɔ sia ya, mɔna Wurubuarɛ bu dokolonɗ koonɗ ñon loɗ bɛɛ lam ñon na ɔ kya nsana ya ne, kaa lesena Wurubuarɛ dinɔɔ wola daa.

Gyon Wurubuarɛ lonɗɗore ñon kekolosi Wurubuarɛ nombia Mateo 3:1-12; Maake 1:1-8; Luka 3:1-18

¹⁹ Gyudatena kegyiise banɗ be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne, kpila Wurubuarɛ saese na Lewitena baale nyi be kaa boose Gyon nyiaa, “Nyanɗ yena amote?” Gyon ta beo wɔ ya. ²⁰ Mɔna ɔ torowɔ yako wɔ nyiaa, “Na manɗ yena nyeeleere ñon Wurubuarɛ be yako see nyi waa kɔɗ ne ya.” ²¹ Kenɗe be boose e nyiaa, “Kenanɗ na nyanɗ yena amote? Nyanɗ yena Elaegya?” Kenɗe ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyi, “Koa, na manɗ yena Elaegya ya.” Ba

besewo boose e nyiaa, "Nyan yena Wurubuaere dekprenkpenngyore non dee daa ne?" Kenje Gyon tiranoo fa wo nyi "Koa, na man ya."

²² Kenje be boose e nyi "Te kenaj na nyan yena amote? Yako daa nombii dokolon na dee nyin gyu ke yako ban booo kpila daa ne. Sena te n ne yako lee nyan gbagba n wose man?" ²³ Botoo te Gyon moo noowoya njan Wurubuaere dekprenkpenngyore Yesaya be yako see ne tiranoo fa wo nyiaa, "Man yena woya njan ne fae yeesa depampaa dinaa ken man ne nyiaa, E tenee de Gbengyoo Wurubuaere gbese see e na o kaa ta ke doo." ²⁴ Balan ban booo kpili gyu Gyon gyan ne, man baale yee Farasiitenawo, ²⁵ kenje be boose Gyon nyiaa, "Akpaa na nyan yena nyeeleere non Wurubuaere be yako see nyi waa kon ne ya, yaa Elaegya yaa Wurubuaere dekprenkpenngyore non ya na, won doo te n ne so balan Wurubuaere lon?" ²⁶ Botoo te Gyon tiranoo fa wo nyiaa, "Man doo lon yakaa te me dana mee so balan Wurubuaere lon, mona nolo kyaa e man ken e ba gyen e ya. ²⁷ Non yena walan non o don me wole o ne kon, ken ma te kaboe gba nyi maa bun booli o nkyokota nmeesen koran gba ya." ²⁸ Nombia kenja pou konjae Gyodan boo dingyin donoo ken be baake ke Betani ne man, botoo ken Gyon ne so balan Wurubuaere lon ne.

²⁹ Tee kena ne, Gyon naa Yesu ne kon o gyan te o yakowo lee Yesu wose man nyiaa, "E kee Wurubuaere nambu non. Non na lesena balan lee be dukum man. ³⁰ Kei yena walan non moo wulaa yako non o wose man nombia nyiaa, 'Walan non o don me wole o ne kon ne o kela man. Nawolo nyi o wulaa o kyaa pete ba lola man.' ³¹ Nafu na man gbagba ba gyen e ya, mona non doo te Wurubuaere kpila man nyi me kaa so balan Wurubuaere lon, na maa lese e deboo wola Iseraetena na baa nyin gyen e." ³² Kenje Gyon dii adanse nyiaa, "Me naa Wurubuaere felin non moo duwulun dinoo tisi lee adido kaa kyaa o doo. ³³ Nafu man gbagba ba gyen e ya, mona Wurubuaere non o be kpila man nyi me kaa mo lon so balan Wurubuaere lon ne yako na man nyiaa, 'Walan non n naa Wurubuaere felin non de tisi kaa kyaa o doo ne, non ne gyaela waa mo Wurubuaere felin non so balan Wurubuaere lon.' ³⁴ Ma te naa te mee di adanse nyiaa, non yena Wurubuaere bu non."

Yesu kpilala gyangba nyiban ban

³⁵ Tee kena ne, Gyon na o kaseela bala besewo gyu boo ken nooman. ³⁶ Kenje Gyon naa Yesu ne lam. O kena e ne te o yakowo nyiaa, "E kee Wurubuaere nambu non!" ³⁷ Gyon kaseela bala ban kenyii Gyon noowoya kenja ne, be tinaa Gyon yela gyu ke sila Yesu. ³⁸ Yesu geseewo kee na te o naa wo kenje o boose wo nyiaa, "Won yaa e ne gyae?" Botoo te ban mo boose e nyiaa, "De Gbengyoo, alen te n kyaa?" ³⁹ Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E kon na e kaa kee." Mena doo be gyuuwo kena botoo ken o kyaa. Deban kenaj na te gyo balinoo deban anaara te be kyaawo o gyan wee kenaj pou. ⁴⁰ Balan bala ban booo nyii Gyon noowoya te booo sila Yesu ne, be man nolo yena Simon Pita o naabu Anderiase. ⁴¹ Kpene ken Anderiase be tangbee yee yena nyi, o gyuuwo ke keo o kegyia Simon te o yako e nyiaa, "Da te naa Mesaya non, nyeeleere non Wurubuaere be yako see nyi waa kon ne." ⁴² Kenje Anderiase moo Simon kon Yesu gyan. Yesu kena Simon ne o kee e yididi te o yako e nyiaa, "Me gyen nyi nyan yena Gyon bu Simon non. Baa baake nen nyi Kefase yaa Pita." Ka ase yena nyi boe.

Yesu kebaake Filipino na Natanele

⁴³ TEE kena ne, Yesu yee wa agyueŋ nyi waa gyu Galelia teeŋe man. Kenŋe ɔ naa Filipino te ɔ yako e nyiaa, “Kaa sila maŋ.” ⁴⁴ Filipino lee donɔɔ kenŋ beɛ baake ke Betesaida ne man. Donɔɔ kenanŋ man mɔ te Anderiase na Pita mɔ leewɔ. ⁴⁵ Filipino mɔ naa Natanele te ɔ yako e nyiaa, “Da te naa walaŋ ŋon Mosesi be ŋmarase ɔ wose man nombia do mɔmaraa tɔne kenŋ man, te Wurubuare akpenŋkpenŋgyɔɔra banŋ mɔ be ŋmarase ɔ wose man nombia ne. BEE baake e nyi Yesu. Ŋon yena Yesu, Gyosefo bu ŋon ɔ ba lee Nasarete ne.” ⁴⁶ Kenŋe Natanele boɔse e nyiaa, “Nasarete ya? Kolo kpaakpaa daale gyae ke tale lee botɔɔ?” Kenŋe Filipino yako e nyiaa, “Nyanŋ kɔŋ na n kaa kee.” ⁴⁷ Yesu kena Natanele ne kɔŋ ɔ gyanŋ ne ɔ kolosiwɔ lee ɔ wose man nyiaa, “E kee, Iserae baale gbagba yaa kei kenŋ dekaara be doo ɔ man ya.” ⁴⁸ Botɔɔ te Natanele boɔse e nyiaa, “Sena te n yeeɔɔ gyenŋ maŋ?” Kenŋe Yesu tiranɔɔ fa e nyi, “Me wulaa naa nenŋ fiigi danŋ kenŋ tee pete Filipino baake nenŋ.” ⁴⁹ Kenŋe Natanele torowɔ yako nyiaa, “De Gbenŋgyoo, nyanŋ yena Wurubuare bu ŋon! Nyanŋ yena Iseraetena gyoo ŋon!” ⁵⁰ Kenŋe Yesu yako e nyiaa, “Kenŋ mɔ yako nenŋ nyi me naa nenŋ fiigi danŋ kenŋ tee doo te n ne lee maŋ di? N kena nombia dinaana ŋan kela kenŋa.” ⁵¹ Kenŋe Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “MEE yako ŋon e ke nyii nyiaa, e kena ŋgba adido ta toro na Wurubuare kpilala banŋ na gyem tisi maŋ Deniwalanŋ Bu ŋon doo.”

2

Alowɔle keyee Kaanan donɔɔ man

¹ Ka weeya atoorote kenŋ ne, ba kpeo alo ŋolo Kaanan donɔɔ kenŋ ke kyaa Galelia teeŋe man ne man. Na Yesu ɔ naa mɔ kyaa botɔɔ. ² Be baake Yesu na ɔ kaseela mɔ kɔŋ alowɔle kenŋ tee botɔɔ. ³ Balanŋ banŋ solonŋ ke tanŋ ne, Yesu ɔ naa yako e nyi “Balanŋ banŋ solonŋ te tanŋ.” ⁴ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Nna kei te yee daa na nenŋ de nombia ya. Debanŋ kenŋ Wurubuare ba see maŋ ne te lii ta ya.” ⁵ Kenŋe Yesu ɔ naa yako dekanŋalanŋ kenŋ tewulee banŋ nyiaa, “Kpene kamase kenŋ ɔ yako ŋon nyi yaa yee na, e yee ke.” ⁶ Debanŋ kenanŋ na, osunŋe dinaana looro ŋaale banŋee botɔɔ. Gyudatena ɔsom man na, osunŋe kenŋa man te bee kyekii lonŋ do mɔ faafo ba wose. Dokolonŋ gyae ke lee lonŋ ŋgba garawaase anonŋ yaa looro ne. ⁷ Botɔɔ te Yesu yako tewulee banŋ nyiaa, “E kyekii lonŋ do osunŋe ŋan man wulu.” Kenŋe tewulee banŋ kyekii lonŋ wulu ŋa belebelebe. ⁸ Kenŋe ɔ yako wɔ nyiaa, “NENE e kyee lonŋ kenŋ ŋaale gyina kegyia ŋon ɔ senŋee alowɔle kenŋ siaman ne.” Te be kyeewɔ gyina e. ⁹ Kegyia ŋon daa lonŋ kenŋ ba bese solonŋ ne kee. ɔ naawɔ nyi solonŋ kenŋ dei, mɔna ɔ ba gyenŋ ke dalee ya, mɔna tewulee banŋ boɔ kyee lonŋ kenŋ kɔna e ne banŋ gyenŋ botɔɔ kenŋ kɔɔ lee. Kenŋe kegyia ŋon baake alowɔle baale ŋon lee yenanŋ, ¹⁰ te ɔ yako e nyiaa, “Balanŋ degyanŋee na, bee tanŋbɛe bo mɔ solonŋ kpaakpaate fa wɔ, te akpaa be deese na te bee mɔ solonŋ kenŋ kɔɔ dei ya ne kɔŋ. Mɔna nyanŋ moɔ solonŋ kpaakpaate kenŋ bo weese kaa lii debanŋ kei pete n lese ke debɔɔ.”

¹¹ Kei yena gyakolonŋ nombia gyanŋgbate kenŋ Yesu be yee Kaanan donɔɔ kenŋ ke kyaa Galelia teeŋe doo ne man. ɔ moo ke lese ɔ gyoorobiiri wola, te ɔ kaseela banŋ mɔ lee e di. ¹² Kei wɔle ne, ŋon na ɔ naa na ɔ naabia na ɔ kaseela banŋ gyuu donɔɔ kenŋ beɛ baake ke Kapanum ne man ke di weeya akalansɛe ŋaale botɔɔ.

Yesu kegegi balanŋ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenŋ man
Mateo 21:12-13; Maake 11:15-17; Luka 19:45-46

13 Debanj keŋ Gyudatena nyeekeleewee keŋ na benaa ne, Yesu gyuu Gyerusalem donoo man. 14 Yesu ke gyu ka gyoo Wurubuare osom deni dinaa keŋ dekpaŋalanj man ne, o naawo nyi baale ne yoo nunkyuese na namense na awuluŋna, na balan baale mo kyakee be ee yelee koba. 15 Mena doo o moo nmeeseŋ nme ye ee dambila te o moowo gegi balan banj na be nunkyuese na be namense pou lee dekpaŋalanj keŋ man. O yaasee be kobasebia njan te o besena be tebuluse njan pou bunji. 16 Kenje o yako balan banj be ee yoo awuluŋna ne nyiaa, “E mo wo lee kebo! E na mo me kya dee besena e kebu dedii ya!” 17 Nombia keŋa yela o kaseela banj toose Wurubuare nombia anmaraseŋ see njan ne yako nyi, “O Wurubuare, n deni dinaa keŋ man nombia ne hia manj nideli, te ne te di ma nyee mo.”

18 Botoo te Gyudatena kegyiise kaa boose e nyiaa, “Wonj gyakolonj nombia te nyanj ke tale yee na kawola daa nyi Wurubuare faa na neŋ doŋ nyi nya yee mena aboo keŋa?” 19 Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “E yelee Wurubuare osom deni dinaa kei, weeya atoorote na maa ma ke bela.” 20 Botoo te Gyudatena kegyiise banj yako Yesu nyiaa, “Ba moo kulutooneŋ soŋola na looro bo ma Wurubuare osom deni dinaa kei, te nyanj n ke tale mo weeya atooro ma ke?” 21 Mona Wurubuare osom deni dinaa keŋ Yesu ne kolosi ka wose man nombia ne, yena njan gbagba o wose. 22 Mena doo debanj keŋ Yesu be fom lee yeŋ man ne, o kaseela banj toosewo nyi o yako mena nombia keŋa. Te be lee Wurubuare nombia anmaraseŋ see, na Yesu nombia njan o be yako ne di nideli. 23 Yesu ke kyaa Gyerusalem Gyudatena nyeekeleeweeya kedi njan man ne, balan burum naa gyakolonj nombia njan o be yee ne te be lee e di. 24 Mona Yesu ta mo o wose lo be doo ya, nawolo nyi o gyeŋ walanj kamase dinoo. 25 Te yee keŋ nyi njolo keyako deniwalanj nombii fa e ya, nawolo nyi o gyeŋ walanj kamase nyeeman nombia.

3

Yesu kawola Nikodemose nombia

1 Mena debanj kenanj man ne, na Gyudatena kegyia njolo kyaawo keŋ o yelee yena Nikodemose. O kpu ee Farasiitena dikpii keŋ man. 2 Wee daale nelim ne o korowo gyu Yesu gyanj te o yako e nyiaa, “Kegyia, da gyeŋ nyi n yee wolale e njan Wurubuare be kpila neŋ. Nawolo nyi njolo be kyaa keŋ waa tale yee gyakolonj nombia na nombia dinaana njan n ne yee ne, keŋ nyi Wurubuare be kpu ee na e ya.” 3 Botoo te Yesu yako e nyiaa, “Mee yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa be ta bese lola walanj ya ne, o be gyae waa naa Wurubuare gyoori keŋ ya.”

4 Kenje Nikodemose boose Yesu nyiaa, “Walanj njan o ba bee na, sena te baa bese tale lola e? Waa bese tale gyoo o naa toooman na baa lola e bela?” 5 Botoo te Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Mee yako neŋ anokoare n ke nyii nyiaa, akpaa ba te so neŋ Wurubuare lonj na Wurubuare ka mo o felinj do n man ya na, n be gyae n ke tale gyoo Wurubuare gyoori keŋ man ya.” 6 Deniwalanj na lola o dinoo bo, te Wurubuare felinj njan mo na lola walanj bo ngba Wurubuare dinoo ne. 7 Na yela keyee neŋ gyakolonj nyi me kpa, kaboena nyi ba bese lola neŋ bela ya. 8 Felinj ne gyoo bo gyu botoo keŋ kee gyae. N ne nyii mena keŋ kee gyoo mona n ba gyeŋ ke dalee yaa ke dee gyue ya. Mena mo te doo fa walanj kamase njan Wurubuare felinj ba lola e ne.”

9 Kenje Nikodemose boose Yesu nyiaa, “Sena te keŋa gyae ke tale konj mena?” 10 Botoo te Yesu boose e nyiaa, “Nngba n yee Gyudatena wolale

kegyia e. N bee nyii mena nombia keɲa man yee? ¹¹ Mɛɛ yako neɲ anokoare n ke nyii nyiaa, nombia ɲan da gyeɲ ne te deɛ yako te ɲan deɛ naa mɔ ne te deɛ di ɲa wose man adanseɛ, mɔna ɛ beɛ leɛ nombia ɲan deɛ yako ɲon ne di ya. ¹² Mɛɛ yako ɲon tɛle kei dɔɔ nombia te ɛ beɛ leɛ ɲa di ya na, sena te me yako ɲon Wurubuare man nombia na ɛ keleɛ ɲa di? ¹³ Nɔlo na ɲolo te gyuu ta Wurubuare man ya, Gyise maɲ Deniwalan Bu ɲon mɔɔ lee botɔɔ kɔɲ ne maagen.

¹⁴ Ɛ gyeɲ nyi gyanɲba keɲ na Wurubuare yela Mosesi yɛɛ dom te ɔ moowɔ mataa na danj adido depampaa dinaa keɲ man. Walaɲ kamase ɲon ɔ be gyina ɔ sia keɛ mena dom kei na ɔ nyiɲa nyeedoɲ. Mena ke te baa gyo maɲ Deniwalan Bu ɲon mɔ mataa na ɔpanɲan adido. ¹⁵ Na walaɲ kamase ɲon ɔ leɛ maɲ di na, waa nyiɲ nyeedoɲ kekpaɲ keɲ.

¹⁶ Lee mena keɲ Wurubuare ne gyae balan dɔɔ te ɔ moo ɔ bu dokoloɲ kooɲ ɲon fa, nyi walaɲ kamase ɲon ɔ leɛ e di na ɔ be gyae waa yeɲ leki ya, mɔna waa nyiɲ nyeedoɲ kekpaɲ.” ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare te kpila ɔ bu tɛle kei dɔɔ nyi ɔ kaa bu balan fɔɔ ya, mɔna ɔ kpila e bo na balan ke ta ɔ dɔɔ nyiɲ nyeedoɲ.

¹⁸ Walaɲ kamase ɲon ɔ leɛ e di na bɔɔ gyae baa bu e fɔɔ ya, te ɲon ɔ te leɛ e di ya na be wulaa bu e fɔɔ, nawolo nyi ɔ te leɛ Wurubuare bu dokoloɲ kooɲ ɲon di ya. ¹⁹ Nombia ɲan bɔɔ mɔ bu tɛle kei dɔɔ balan fɔɔ yena nyi, keɲmaɲee te kɔɲ tɛle kei dɔɔ, mɔna balan ne gyae ditiɲtɛɛ bo kela keɲmaɲee keɲ. Nawolo nyi be nombia ɲan beɛ yeɛ ne yeɛ dukum ke. ²⁰ Walaɲ kamase ɲon ɔ ne yeɛ dukum na, ɔ ne kɔla keɲmaɲee keɲ te ɔ beɛ benaa ke ya. Nawolo nyi ɔ beɛ gyae nyi ɔ nombiakumɛɛ ɲan ka lee debɔɔ ya. ²¹ Mɔna walaɲ kamase ɲon ɔ ne yeɛ nombia kpaakpaɲ ne, ɔ na benaa keɲmaɲee keɲ. Nawolo nyi keɲmaɲee keɲ gyae ka lese ɔ nombia ɲan ɔ ne yeɛ ne wola nyi ɔ ne yeɛ Wurubuare kegyaebii.

Gyɔn Wurubuare loɲsɔɔre kedi Yesu wose man adanseɛ

²² Keɲa wɔle ne Yesu na ɔ kaseela banj gyuu Gyudia tɛle man. Yesu kyaawɔ botɔɔ weeya akalansɛɛ ɲaale te ɔ sɔɔ balan Wurubuare loɲ. ²³ Deban kenan na Gyɔn mɔ ne sɔ balan Wurubuare loɲ donɔɔ keɲ beɛ baake ke nyi Aenɔn keɲ ka benaa na Salim donɔɔ ne man. Nawolo nyi na loɲ boe botɔɔ, te balan mɔ na gyem tisi ɔ dɔɔ nyi waa sɔ wɔ Wurubuare loɲ. ²⁴ Deban kenan na ba te kyanja ta Gyɔn tɔ deni ya.

²⁵ Gyuda baale ɲolo na Gyɔn kaseela banj man baale leɛ aɲmaareɲ lee mena keɲ beɛ mo loɲ faafa ba wose lee ba amanbere ɛ gbɛɛ ne wose man. ²⁶ Botɔɔ te Gyɔn kaseela banj kɔɲawɔ Gyɔn gyan kaa yako e nyiaa, “De Gbenɲyoo, n ne tɔɔse balee ɲon nafa ɔ kpue na daa Gyɔɔdan boo keɲ diɲɲyɲ, te n be di ɔ wose man adanseɛ nideli ne? Keɛ, ɔ ne sɔ balan Wurubuare loɲ, te balan pou ne gyu ɔ gyan.” ²⁷ Keɲte Gyɔn tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nyi Wurubuare te fa walaɲ gbɛɛ nyi waa yeɛ kolo ya ne, ɔtenate be gyae waa tale yeɛ ya. ²⁸ Ɛmɛɛ gbagba ɛ ke tale di maɲ adanseɛ nyi me yakowɔ nyiaa, Na maɲ yena Nyeeleere ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kɔɲ ne ya, mɔna Wurubuare kpila maɲ bo nyi maa kyan gbɛɛ ta ɔ siaman kɔɲ.”

²⁹ Keɲte Gyɔn gyoɔ dudu yako wɔ nyiaa, “Walaɲ ɲon ɔ dana allowɔle na, ɲon yena allowɔle ɲon baale. Mɔna allowɔle baale ɲon ɔ gyoono dɔɔ beɛ sem bo yenan tei, te akpaɲ be nyii allowɔle baale ɲon woya na ne yeɛ wɔ gyon nideli. Mena mɔ yaa yeɛ maɲ gyon nideli debokeiman ɲgba mɔɔ nyii Yesu nkan ne. ³⁰ Kaboena nyi Yesu yele deɛ lee kela maɲ.

³¹ Walaŋ ɲon ɔ ba lee adido koŋ ne ɔ kela walaŋ kamase, te walaŋ ɲon ɔ ba lee tɛele kei doo ne ɔ yɛ tɛele kei doo walaŋ e te ɔ ne kolosi tɛele kei doo nombia bo. Walaŋ ɲon ɔ ba lee adido ne, ɔ kela kpene kamase. ³² Nombia ɲan ɔ be naa na ɲan ɔ be nyii ne wose man adanseɛ te ɔ ne dii, mɔna ɲolo te lɛɛ wa adanseɛ keŋ di ya. ³³ Te walaŋ ɲon ɔ be lɛɛ wa adanseɛ keŋ di na, na ɔtenate te sɛɛ baa nyi Wurubuare nombia ɲan yɛɛ ampaŋ. ³⁴ Walaŋ ɲon Wurubuare be kpila e na ɔ ne kolosi Wurubuare nombia bo, nawolo nyi Wurubuare ta mo ɔ felin ɲon do walaŋ ɲonan man nideli. ³⁵ Kya ɲon ne gyae ɔ bu ɲon nombia, te ɔ moo kpene kamase do e ɔ nyinmaa man. ³⁶ Walaŋ kamase ɲon ɔ lɛɛ ɔ bu ɲon di na waa nyin nyeedon kekpaɛ, te walaŋ kamase ɲon ɔ bɛɛ ɔ bu ɲon na ɔ be gyae waa nyin nyeedon kei ya, mɔna Wurubuare waa gyeŋ baŋ do e kekpaakekpaɛ.”

4

Yesu kekolosi na Samaria alo ɲolo

¹ Farasiitena baŋ nyiiwo nyi Yesu ne nyin balan burum so wo Wurubuare loŋ kela Gyon Wurubuare loŋsoore. ² Mɔna Yesu gbagba doo ɔ te so ɲolo na ɲolo Wurubuare loŋ ya, ɔ kaseela baŋ soɔ na wo. ³ Yesu ke nyii mena keŋ balan ne kolosi ɔ wose man nombia ne, ɔ korowo lee Gyudia tɛele man bese gyu Galelia tɛele man. ⁴ Na kaboena nyi waa mo na Samaria tɛele man. ⁵ Mena doo ɔ moowo botoo kelii Samariatena donoo keŋ bɛɛ baake ke nyi Sikya ne man. Sikya donoo kei benaa na tɛele keŋ Gyekopo ba mo fa ɔ bu Gyosefo ne. ⁶ Na Gyekopo ditiribun doo botoo. Yesu kelii botoo ne, na ɔ te kaa mena doo ɔ tisiwo kyaa ditiribun keŋ gyaŋ. Debaŋ kenan na weese ta seŋ dɛɛ.

⁷ ɔ ke kyaa botoo ne Samaria alo ɲolo koŋawo botoo ɔ kaa kyee loŋ, keŋte Yesu sola e nyi “Fa maŋ loŋ maa nyoo.” ⁸ Debaŋ kenan na, ɔ kaseela baŋ te lam donoo keŋ man be kaa lɛɛ weeneɛ. ⁹ Botoo te Samaria alo ɲon yako Yesu nyiaa, “N yɛɛ Gyuda baale e te maŋ mo yɛɛ Samaria alo e. Woŋ doo te n na sola maŋ loŋ?” Keŋ doo ɔ be boose mena yena nyi, Gyudatena na Samariatena bɛɛ gyoo ya. ¹⁰ Keŋte Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Akpaa nyen gyeŋ Wurubuare kolo anefaŋ na walaŋ ɲon ɔ na sola neŋ loŋ kei ne, nafaŋ ka sola e na waa fa neŋ loŋ keŋ kɛɛ fa nyeedon ne.”

¹¹ Botoo te alo ɲon yako e nyiaa, “Kegyia, ditiribun keŋ dana siilin te n be dana kpene keŋ n ka mo kyee loŋ keŋ ya. Aleŋ te nyaŋ kenin mena nyeedon loŋ kei. ¹² Yaa nyaŋ kela na de naana Gyekopo ɲon ɔ be wula ditiribun kei fa daa ne? ɲon gbagba na ɔ bia na ɔ wonembia pou nyoo loŋ lee ditiribun kei man.” ¹³ Keŋte Yesu tiranoo fa alo ɲon nyiaa, “Walaŋ kamase ɲon waa nyoo loŋ kei ne, loŋboaneŋ gyae ka ko e bela. ¹⁴ Mɔna walaŋ kamase ɲon waa nyoo loŋ keŋ maa fa e ne, loŋboaneŋ be gyae ka ko e bela ya. Loŋ keŋ maa fa e ne gyae ke doo ɔ man ɲgba ditiribun ne, na ka ke fa e nyeedon loŋ na waa nyin nyeedon kekpaakekpaɛ.” ¹⁵ Botoo te alo ɲon yako e nyiaa, “Kegyia, akpaa mena na fa maŋ mena loŋ kei na loŋboaneŋ ba tekaa ko maŋ bela ya, na maa tina ditiribun kei man kekɔŋ yela.”

¹⁶ Keŋte Yesu yako e nyiaa, “Gyu ke baake n baale n baale e ke koŋ.” ¹⁷ Te alo ɲon yako e nyiaa, “Moo dana baale ya.” Keŋte Yesu yako e nyiaa, “N te yako anokoare nyi n be dana baale ya. ¹⁸ N taŋ ke yala baala banon, te ɲon gyaŋ n kyaa debokeiman ne ɔ te yɛɛ n baale e ya. Mena doo nombia ɲan n be yako maŋ ne yɛɛ ampaŋ.” ¹⁹ Botoo te alo ɲon yako e nyiaa, “Kegyia ma

te naa nyi n yee Wurubuaare dekpɛnkpɛngyoo e ampan. ²⁰ De naanao som Wurubuaare bo bula kei dɔɔ, mona emee Gyudatena kpa Gyerusalem donɔɔ man te kaboena nyi deɛ som Wurubuaare.” ²¹ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Alo lee man di, deban daale gyae kekɔn keɔ gyae baa tekaa som Wurubuaare bula kei dɔɔ yaa Gyerusalem donɔɔ man ya. ²² Emee Samariatena na som Wurubuaare non e ba gyeɔ e ya, te daa Gyudatena dɔɔ deɛ som Wurubuaare non da gyeɔ e, nawolo nyi nyeekelee gyae ke ta bo Gyudatena dɔɔ kɔn.

²³ Deban daale ne kɔn te ke tan kekɔn, keɔ nyi ban bee som Wurubuaare anokoare man ne, baa mo Wurubuaare Felij na anokoare bo som Wurubuaare nawolo nyi mena somra kewo dinɔɔ te Wurubuaare ne gyae.

²⁴ Wurubuaare yee felij e, mena dɔɔ ban baa som e ne kaboena nyi baa mo o felij na anokoare som e.” ²⁵ Botɔɔ te Samaria alo non yako e nyiaa, “Ma gyeɔ nyi nyeelɛere non bee baake e nyi Kristo ne waa kɔn. O kɔn na waa kaa lese kpene kamase man fa daa.” ²⁶ Kenje Yesu torowo yako e nyiaa, “Man non mee kolosi na neɔ ne, man yena nyeelɛere non.”

²⁷ Be kee kolosi kenan ne, te Yesu kaseela ban leewo donɔɔ man kɔn. Ba kena ngba Yesu na alo non seɔe bee kolosi ne, yee wo gyakolon. Mona be man nono te tale boose alo non nyi won te o ne gyae ya, te ba te tale boose Yesu mo nyi weera o ne kolosi na alo non ya. ²⁸ Botɔɔ te alo non tina osun keɔ yela, te o yeuwo gyu donɔɔ keɔ man ke yako balan nyiaa, ²⁹ “E kɔn kaa kee balee nono non o be yako man ma wose man nombia non pou moɔ yee ne. Na non yena Kristo, nyeelɛere non Wurubuaare be yako see nyi waa kɔn ne baa yaa?” ³⁰ Mena dɔɔ balan leewo donɔɔ keɔ man kɔn Yesu gyan.

³¹ Deban kenan na te o kaseela ban waase e nyiaa, “De Gbengyoo mo kolo tina n noɔ” ³² Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Me dana weeneɛ njaale maa di keɔ e ba gyeɔ ya.” ³³ Botɔɔ te o kaseela ban boose donɔɔ nyiaa, “Doona nono saa weeneɛ baa kona e?” ³⁴ Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Me weeneɛ yena nyi maa yee me kya non o be kpila man ne kegyaebii, na maa yee tom keɔ o ba mo fa man ne kelii o. ³⁵ Emee gbagba ne tale yako nyi ‘Te ka gyaalanɔna banaara na weeneɛ kekerɛe te lii.’ Mee yako non e ke nyii nyiaa, e gyina e sia na e ke kee woose non. E kena nyi aboo non te yee na kekerɛe. ³⁶ Walaɔ non o ne keere weeneɛ non ne baa to e kom, te o ne yilaa aboo nonan bo see fa nyeedon kekpaakekpa keɔ. Mena dɔɔ walaɔ non o be fare na walaɔ non o be keere ne pou baa bom di gyon. ³⁷ Dudu keɔ boɔ gyoo nyi, ‘Nono ne duula te nono mo ne karala’ ne yee ampan. ³⁸ Me kpila non baa nyi ya gyu ke keere weeneɛ woɔ keɔ e te yee tom ya ne man. Baale yena tom keɔ, te emee kɔnawo e ne di ba tom keɔ boɔ yee ne toɔɔ.”

³⁹ Balan ban be kyaa Samaria donɔɔ keɔ man ne, be man burum lee Yesu di nawolo nyi alo non yakowo nyiaa, “O te yako man ma wose man nombia non pou weese ne.” ⁴⁰ Mena dɔɔ Samariatena ban kekɔn o gyan ne, be waase e nyi waa kyaa be gyan, te Yesu dii weeya ala be gyan. ⁴¹ Yesu nombia non o ba wolo ne yela balan burum lee e di. ⁴² Kenje be yako alo non nyiaa, “Neneɛ dɔɔ ne na n noɔwoya non dɔɔ te de lee e di ya, mona daa gbagba te nyii e te da te naa nyi non yena balan pou nyeelɛere gbagba non.”

Yesu kekyo tomyeere kegyia nono bu kawee

⁴³ Yesu kedi weeya ala botɔɔ wole ne, o leewo botɔɔ bese gyu Galelia teele man. ⁴⁴ Nawolo nyi Yesu gbagba yakowo nyiaa, “Boo ne lee Wurubuaare

dekpenkpenngyooore kamase do non gbagba o donoo man ya." ⁴⁵ Yesu kekoo kaa gyoo Galelia ne, botootena lee e nideli, nawolo nyi be naa nombia non pou o be yee Gyerusalem donoo man debari kenj booo gyu be kaa di ba nyeekelee wee kenj ne.

⁴⁶ Kenje Yesu besowo gyu Kaanan donoo kenj ke kyaa Galelia teelee man ne man. Mena donoo kenari man te o besena lonj yee solonj ne. Debari kenari na tomyeere kegyia njolo kyaa botoo kenj o bu na wee Kapanum donoo man. ⁴⁷ Tomyeere kegyia non kenyii nyi Yesu ta lee Gyudia konj Galelia botoo ne, o gyuuwo o gyari ke waase e nyi o bu na wee o doo Kapanum donoo man o ne gyae waa yenj. Mena doo waa konj na o kaa kyoo e kawee fa e. ⁴⁸ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Na e kena gyakolonj nombia na nombia dinaana ya ne, nafa e man walanj kamase be gyae waa lee man di ya." ⁴⁹ Kenje kegyia non yako Yesu nyiaa, "Me Gbengyoo, waase konj dee gyu bilenj na mena ya na me bu non waa yenj." ⁵⁰ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Ta, n bu non waa nyinj nyeedonj." Balee non lee Yesu noowoya non di te o lanjwo. ⁵¹ Balee non keta o ne gyu o dee ne, o gyarije na o tewulee gbenaana man te be yako e nyiaa, "N bu non wose te yee e donj." ⁵² Botoo te balee non boose o tewulee barj nyiaa, debari wonji man te me bu non wose yee e donj? Kenje be tiranoo fa nyiaa, "Dana weesetenjen kegyoo ngba debari dokolonj ne, te bu non wose yee e donj." ⁵³ Botoo te o kya non toosewo nyiaa, debari kenari man papepepe te Yesu yako e nyiaa, "N bu non wose gyae ke yee e donj." Mena doo non na o dekanalanjmantena pou lee Yesu di. ⁵⁴ Yesu ka lee Gyudia konj Galelia teelee man ne, kei yena gyakolonj nombia bolate kenj o be yee.

5

Yesu kekyoo otakase njolo kawee

¹ Kenja wole ne, Gyudatena ne di bo osom wee dinaa daale Gyerusalem donoo man, te Yesu mo gyuu botoo. ² Na depaa daale kyaa Gyerusalem donoo man kenj bee baake ke be dee dei man nyi Betesaida. Mena depaa kei benaa na denanoo kenj bee baake ke nyi "Namense Denanoo" ne, te be banje kefeese anonj kilisi ke. ³ Kaweesetena kpookpoo burum ngba siayeleesatena na otakase na barj ba yenaase ba yekee ne na lee donoo kenj man kaa doo botoo daa lonj kenj kewosi. ⁴ Nawolo nyi be kyaa be kyaa na, Wurubuare kpilale ne kyaa kaa wosi lonj kenari te kawee non o tanjbee ka gyoo lonj kenj man na, o kawee ne tanj.

⁵ Na balee njolo non o be tekerii kulutoonej sao na kufu gyanaara ne doo botoo. ⁶ Yesu kena balee nonari te o ke nyii nyi o ta wee kyare ne o boose e nyiaa, "N ne gyae n kawee ke tanj?" ⁷ Botoo te kawee non tiranoo fa e nyiaa, "Me Gbengyoo, akpaa be wosi lonj kenj na, moe ne nyinj non waa gate manj ka do ke man ya. Akpaa ma mo maa yee kakyej koro ka gyoo na njolo te tanjbee manj." ⁸ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "Koro! Gate n dofononj na n ke ta." ⁹ Debokenari man te balee non kawee tanjwo te o korowo gate o dofononj te o tee wo lanj. Mena wee kenari yee Gyudatena kefeefowee ke. ¹⁰ Mena doo Gyudatena kegyiise yako balee non booo kyoo e ne nyiaa, "Gyen yee da kefeefowee ke, te da mmaraa bee fa gbee nyi nya seele n dofononj ya." ¹¹ Kenje balee non tiranoo fa wo nyiaa, "Walanj non o be kyoo manj me kawee ne, yako na manj nyi maa gate ma dofononj na maa ta." ¹² Botoo te be boose e nyiaa, "Walanj wonji yako na nenj nyi nya gate n dofononj na n keta?" ¹³ Mona balee non Yesu be kyoo e o kawee ne, ta

gyem nyi Yesu kyɔɔna e ɔ kawee kej ya. Nawolo nyi na balan boe botɔɔ te Yesu mɔ ta nɛre gyoo be man. ¹⁴ Kenan wole nɛ, Yesu kena balee nonan Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man te ɔ yako e nyiaa, “Kɛɛ, nɛnɛɛ n wose te yɛɛ nen don, na tekaa yɛɛ dukum bela ya. Na mena ya na kpene kej gyae kekon n dɔɔ nɛ, gyae ka kela kei.” ¹⁵ Botɔɔ te balee non gyuuwo keyako Gyudatena kegyiise ban nyiaa, Yesu kyɔɔ na e ɔ kawee kej.

¹⁶ Mena dɔɔ Gyudatena kegyiise ban naase Yesu diyem, nawolo nyi ɔ te kyɔ kawee ba kefɛɛfowee. ¹⁷ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “Me kya Wurubuare ne yɛɛ tom deban kamase kaa lii na gyeɲ, mena dɔɔ kaboena nyi man mɔ maa yɛɛ tom mena.” ¹⁸ Lee mena nombia keɲa dɔɔ nɛ Gyudatena kegyiise ban yase sia gyae gbɛɛ kej baa mo ko Yesu. Nawolo nyi na kej ɔ be wɔlɛɛ ba kefɛɛfowee kej kaagerɲ dɔɔ ya, mɔna ɔ kpa ɔ kya yɛna Wurubuare kej nawolo nyi ɔ dokoso yɛna Wurubuare. ¹⁹ Kenje Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Ampan yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, kolo be kyaa kej man Wurubuare bu non ne yɛɛ na wose dɔɔ ya. Kpene kej ne naa me kya ne yɛɛ na kej te mɛɛ yɛɛ. Kpene kej kya non ne yɛɛ na, kej te man ɔ bu non mɔ ne yɛɛ. ²⁰ Nawolo nyi me kya ne gyae man te ɔ na wola man kpene kamase kej non gbagba ne yɛɛ nɛ. Waa wola man abɔɔ dinaana njan kela keɲa na maa yɛɛ, na ɛ wose ka yeɲ non. ²¹ Mena kej kya non ne gyusu woya te ɔ ne fa wɔ nyeedon nɛ, mena kee te man ɔ bu non mɔ maa fa balan ban man gbagba ne gyae nɛ nyeedon. ²² Kya non gbagba beɛ di balan nombia ya. ɔ ta mo balan nombia kedi pou do man ɔ bu non nyinmaa man, ²³ na balan pou ke nyin lese man ɔ bu non yele nɲba mena kej bɛɛ lese me kya non yele nɛ. Walaɲ non ɔ bɛɛ lese man ɔ bu non yele ya na, ɔ bɛɛ lese me kya non ɔ be kpila man ɔ bu non nɛ yele ya.

²⁴ Ampan yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, walaɲ kamase non ɔ nyii me nɔɔwoya te ɔ lɛɛ walaɲ non ɔ be kpila man nɛ di na, waa nyin nyeedon kekpa te bɔɔ gyae baa bu e fɔɔ ya. Kei nawolo baa nyi ɔ ta lee yeɲ man kɔɲ nyeedon man. ²⁵ Ampan yaa mɛɛ yako non ɛ ke nyii nyiaa, deban daale ne kɔɲ te ke tan ke kɔɲ kej balan ban be yɛɛ nɲba woya nɛ, nawolo nyi ba te lɛɛ Wurubuare nombia njan di dɔɔ ya nɛ, baa nyii man Wurubuare bu non dei. Balan ban baa nyii me dei te baa yɛɛ kpene kej mɔɔ yako wɔ nɛ na baa nyin nyeedon. ²⁶ Mena kej me kya non ne fa balan nyeedon nɛ, mena mɔ te ɔ faa man ɔ bu don nyi maa fa balan nyeedon. ²⁷ ɔ te fa man ɔ bu non don nyi maa di balan nombia, nawolo nyi man yɛna Deniwalan Bu non. ²⁸ ɛ na yeli nombia keɲa ke yɛɛ non gyakolon ya, nawolo nyi deban daale gyae kekon kej woya pou baa nyii ma woya, ²⁹ na baa lee ba yebɔɔse man kɔɲ. Ban bɔɔ yɛɛ nombia kpaakpa nɛ baa koro na baa nyin nyeedon, te ban bɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ baa koro na baa bu wɔ fɔɔ.”

Yesu adanseɛtena

³⁰ “Man gbagba bɛɛ yɛɛ kolo me baam dɔɔ ya. Mena kej me kya Wurubuare de yako man nɛ, mena te mee di balan nombia, te me nombia kedi mɔ doo na ke gbɛɛ. Nawolo nyi na man gbagba kegyaebii te mɛɛ yɛɛ ya, mɔna me kya non ɔ be kpila man nɛ kegyaebii te mɛɛ yɛɛ. ³¹ Nyi akpaa man gbagba de di ma wose man adanseɛ na, ɛ be gyae ɛ ke lɛɛ man di ya. ³² Mɔna nɔlo kyaa kej ɔ ne di ma wose man adanseɛ, te ma gyeɲ nyi wa adanseɛ kej ɔ ne dii lee ma wose man nɛ yɛɛ ampan. ³³ ɛ kpila balan gyu Gyon gyan, te ɔ dii anokoare kej wose man adanseɛ fa non. ³⁴ Na mɛɛ gyae bo nyi denibalan baa di ma wose man adanseɛ ya, mɔna

ε nyeedon kenyin dɔɔ te mee yako kenja. ³⁵ Gyon yee ngba kanea kenj kee naa te kee njalakee ne, te ε gyaewɔ nyi ε ke di kanea kenanj gyon kyomii. ³⁶ Me dana njolo njon ɔ ne di ma wose man adanseε, te wa adanseε kenanj kela Gyon wui kenj ɔ be dii lee ma wose man ne. Nawolo nyi tom kenj me kya Wurubuarε ba mo do manj me nyinjmaa man nyi maa yee ke kelii ɔto te mee yee ke ne, ne diina adanseε lee ma wose man nyi me kya njonan kpila na manj. ³⁷ Me kya njon ɔ be kpila manj ne, njon gbagba mɔ ne di ma wose man adanseε. ε te nyii ta ɔ nɔɔwoya ya, te ε te naa ta ɔ dinɔɔ mɔ ya. ³⁸ ɔ nombia be doo ε konɔɔse man ya, nawolo nyi ε bee lee walan njon ɔ be kpili ne di ya. ³⁹ ε ne yase ε sia kasee Wurubuarε nombia njan nawolo nyi na ya agyuenj yena nyi ne man te ε ke nyinj nyeedonj kekpaε kenj. Te mena Wurubuarε nombia anjarasenj see kenja ne di ma wose man adanseε. ⁴⁰ Mɔna ε bee gyae ε ke kɔnj me gyan na ε kaa nyinj nyeedonj kekpaε kenj ya.

⁴¹ Na ma kegyaebii yena nyi balan baa kelee manj ya. ⁴² Mɔna ma gyenj ε dinɔɔ te ma gyenj nyi ε bee gyae Wurubuarε lee ε konɔɔse man ya. ⁴³ Me kɔnjε me kya njon yele man mɔna ε te lee manj ya. Mɔna akpaε njolo de kɔnj njon gbagba yele man na ε ke lee e. ⁴⁴ ε ne gyae nyi ε ke kelee dɔnja, mɔna ε bee gyae nyi Wurubuarε dokolonj njon ke kelee njon ya. Kenanj na sena te ε ke tale lee man di? ⁴⁵ ε na gyuenj nyi manj ne gyaela me kaa yako ε nombiakumεε fa me kya Wurubuarε ya. Mosesi njon ε ba mo ε loo gyakaa ɔ dɔɔ ne, njon ne gyaela waa mo ε nombiakumεε gyu me kya siaman. ⁴⁶ Nyi yenj lee Mosesi di na nafɔ ε kelee manj mɔ di, nawolo nyi ma wose man nombia te Mosesi njmarasewɔ. ⁴⁷ Mɔna nyi akpaε ε bee lee kpene kenj ɔ be njmarase ne di ya na, sena te ε kelee kpene kenj mee yako ne di?"

6

Yesu kefa balan kakponse banonj (5000) weenεε
Mateo 14:13-21; Maake 6:30-44; Luka 9:10-17

¹ Weeya akalansεε njaaale wɔle ne, Yesu tonja Galelia depaa kenj bee baake ke bela nyi Tiberiase ne gyu ke dingyin. ² Balanj burum sila ɔ gbεε gyu botɔɔ, nawolo nyi be naa gyakolonj nombia na nombia dinaana njan ɔ be yee lee mena kenj ɔ be kyɔ balan kaweesε ne dɔɔ. ³ Kenjte Yesu na ɔ kaseela banj gyenja bula daale keyyaa botɔɔ. ⁴ Debanj kenanj na Gyudatena nyeekeleεwee kedi kenj ta benaa.

⁵ Yesu gεεsewɔ keε te ɔ naawɔ nyi balan burum ne kɔnj ɔ gyanj kenjte ɔ bɔɔse Filipino nyiaa, "Alenj te dee nyinj weenεε lee fa balan burum kewɔ dinɔɔ kedi?" ⁶ Yesu bɔɔse Filipino mena nombia kenja na waa mo kee wa agyuenj nawolo nyi njon gbagba wulaa ɔ gyenj kpene kenj waa yee. ⁷ Botɔɔ te Filipino tiranɔɔ fa e nyiaa, "Pε walanj kamaseε kenyinj kyomii di koranj na, kaboena nyi dεε mo tomyεere kegyia njolo gyaalanjna gyanaara koba bo lee weenεε." ⁸ Kenjte ɔ kaseela banj njolo njon bee baake e nyi Anderiase, njon ɔ kegyia yena Simɔn Pita ne yakowɔ nyiaa, ⁹ "Bu njolo kyaa kebo kenj ɔ dana bodobodose anonj na kpebia bala. Mɔna wonj te kenja gyae keyεε balan burum kewɔ." ¹⁰ Botɔɔ te Yesu yako ɔ kaseela banj nyiaa, "ε yela balan banj pou ke tisi kyakeε." Na njalese murumuru njaaale kyaa botɔɔ, mena dɔɔ balan banj pou tisiwɔ kyakeε botɔɔ. Baala banj be kyaa botɔɔ ne baa yee ngba balan kakponse banonj ne. ¹¹ Kenjte Yesu moo bodobodose njan te ɔ fanewɔ fa Wurubuarε karanj, te ɔ moo nj kpelee fa balan banj be kyaa botɔɔ ne. Mena ke te ɔ moo kpebia njan mɔ te ɔ fanewɔ fa Wurubuarε

karaŋ te ɔ kpɛɛɛ ŋa fa balan ban pou. Balan ban diiwo baa ba kegyaebii. ¹² Balan ban pou kedi baa ne Yesu yako ɔ kaseela ban nyiaa, “Ɛ tɔɔsee weeneɛ akan ŋan pou, ɛ na yeli ŋa kewɔɛɛ ya.” ¹³ Weeneɛ ŋan balan ban be dii kaase ne, be tɔɔsee ŋa buruburu akan ŋan na be nyiŋa donjase kufu ala. ¹⁴ Balan ban kena gyakolonɔ nombia ŋan Yesu be yee ne be yakowo nyiaa, “Kei yena Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ŋon ɔ be yako see nyi waa koŋ tɛɛle kei doo ne ampan.” ¹⁵ Na Yesu taŋ kena nyi balan ban ne gyae be kaa kyan e, na baa ŋere e mo e see be gyoo mena doo ŋon waagen wɔŋa ɔ wose lee be man gyu ke kyaa bula keŋ doo bela.

Yesu keta loŋ doo

Mateo 14:22-33; Maake 6:45-52

¹⁶ Kelii balinoo ne Yesu kaseela ban besewo gyu depaa keŋ nooman, ¹⁷ kenɛte ba gyoowo degbele daale man te ba moo ba nyee ban bee gyu Kapanum donoo man. Deban kenan na tɛɛ te biri mona Yesu see ɔ te koŋa ta be gyan ya. ¹⁸ Te felin dinaa daale korowo ne gyoo loŋ keŋ doo keŋ te yee nsendee ya. ¹⁹ Ɔ kaseela ban kesaa degbele keŋ gyu siaman keŋ gyae keyee ŋgba gbɛɛkema aatooro na yale ne, be naa Yesu doŋɛɛ loŋ keŋ doo ɔ ne koŋ ba degbele keŋ gyan, kenɛte gyakolonɔ gyoo wo. ²⁰ Kenɛte Yesu yako wo nyiaa, “Ɛ na yee ya, man ŋonan.” ²¹ Botoo te be lee Yesu gyon man do ba degbele keŋ man, debokenan man te be kelii botoo keŋ bee gyu ne.

²² Tɛɛ kena ne, balan burum ban booo kaa depaa keŋ dingyin ne naawo nyi degbele dokolonɔ doo la botoo. Te ba gyen mo nyi Yesu ta gyoo degbele kenan man kpu na ɔ kaseela ban ya. Ɔ kaseela ban baagen gyoola ke man lan. ²³ Agbelese ŋaale mo lee Tiberiase donoo man koŋ dingyin botoo, benaa na botoo keŋ Yesu ba mo bodobodo fane fa Wurubuarɛ karaŋ te ɔ ba mo fa balan burum ban be dii ne. ²⁴ Balan burum ban kena nyi Yesu na ɔ kaseela ban be kyaa botoo ya ne, ba gyoowo agbelese ŋenan man gyu Kapanum donoo man beɛ keo e.

Yesu yena nyeedon weeneɛ

²⁵ Balan ban ke gyu kena Yesu boo keŋ dingyin ne be boose e nyiaa, “De Gbɛngyoo, deban wɔnti yaa n taŋ kaa lii kebo?” ²⁶ Kenɛte Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Ampan yaa mee yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, na gyakolonɔ nombia ŋan ɛ be naa moo yee ne doo te ɛ silana me gbɛɛ ya, mona weeneɛ ŋan ɛ be nyim di baa ɛ kegyaebii ne doo te ɛ silana me gbɛɛ. ²⁷ Ɛ na naase ɛ wose diyem gyae weeneɛ ŋan gyae kewɔɛɛ ne ya, mona ɛ yee kakyen gyae weeneɛ ŋan gyae kefa ŋon nyeedon kekpa keŋ ne. Weeneɛ kenɛ ta mo koŋ do mo man keŋ nawolo nyi ɔ te lee man do.” ²⁸ Kenɛte be boose Yesu nyiaa, “Wɔŋ te kaboena nyi deɛ yee, na deɛ tale yee kpene keŋ Wurubuarɛ ne gyae nyi deɛ yee ne?” ²⁹ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Tom keŋ Wurubuarɛ ne gyae nyi yaa yee yena nyiaa, ɛ lee walaŋ ŋon ɔ be kpila e ne di.”

³⁰ Kenɛte be boose Yesu nyiaa, “Wɔŋ gyakolonɔ nombia te nyan ke yee wola daa na deɛ lee neŋ di nyi Wurubuarɛ kpila na neŋ? Wɔŋ te nyan ke yee?” ³¹ De naanao dii weeneɛ ŋan beɛ baake ŋa nyi maana ne depampaa keŋ man, ŋgba mena keŋ Wurubuarɛ nombia anmarasen see ŋan ne yako daa ne nyiaa, ‘Ɔ faa wo weeneɛ lee adido te be diiwo.’ ” ³² Kenɛte Yesu yako wo nyiaa, “Ampan yaa mee yako ŋon nyiaa, na Mosesi faa na ŋon weeneɛ lee adido ya, mona me kya yena walaŋ ŋon ɔ ne fa weeneɛ gbagba ŋan ba lee adido ne. ³³ Nawolo nyi weeneɛ ŋan me kya Wurubuarɛ ne faa ne

yena non o ba lee adido kon tæele kei doo, te o ne fa balan nyeedon kekpaa ne." ³⁴ Kenje be yako e nyiaa, "De Gbenjyoo, akpaa mena na lee gyen ne gyu na fa daa weenee kenja wee kamase."

³⁵ Te Yesu yako wo nyiaa, "Man yena nyeedon weenee nan. Walaŋ kamase non o kon me gyan ne, tanam be gyae ka ko e ya. Te walaŋ kamase non o lee man di na, lonboaneŋ be gyae ka ko e ya. ³⁶ Ngba mena kenj mo tanj yako non kaalan ne, e te naa man mona e bee lee man di ya. ³⁷ Walaŋ kamase non me kya ba mo e fa man ne, waa kon me gyan. Te walaŋ kamase non o kon me gyan ne, moo gyae maa gegi e ya. ³⁸ Nawolo nyi me ta lee adido kon tæele kei doo nyi me kaa yee man gbagba kegyaebii ya, mona me konæ me kaa yee non o be kpila man ne kegyaebii. ³⁹ Non o be kpila man ne kegyaebii yena nyiaa, balan ban pou o ba mo do man me nyinmaa man ne, me na yela be man dokolon ka yo ya. Mona wee otomante kenj man ne, maa gyuuu wo pou lee yen man kon nyeedon man. ⁴⁰ Nawolo nyi me kya non kegyaebii yena nyi walaŋ kamase non o mo o loo gyakaa me doo te o lee man di na, waa nyin nyeedon kekpaa kenj. Te wee otomante kenj man ne, maa gyuuu mena walaŋ nonan lee yen man kon nyeedon man."

⁴¹ Botoo te Gyudatena ban fiasæ bee norokoso lee Yesu wose man nawolo nyi o kpa, non yena weenee nan ba lee adido kon ne. ⁴² Kenje be yakowo nyiaa, "Na kei yena Gyosefo bu non bee baake e nyi Yesu ne yee? Da gyen o kya na o naa. Wonj doo te nene o ne yako daa nyi o lee adido bo kon?" ⁴³ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E na norokoso na donja ya. ⁴⁴ Nyi akpaa me kya non o be kpila man ne te wonj nolo benaa na man ya ne, mena walaŋ nonan be gyae waa tale kon me gyan ya. Te wee otomante kenj ne, maa gyuuu mena walaŋ nonan lee yen man na waa nyin nyeedon. ⁴⁵ Wurubuaræ akpenkpenjyooa ban man nolo nmarasewo see nyiaa, 'Wurubuaræ ne gyaela waa wola walaŋ kamase nombia.' Mena doo walaŋ kamase non o tei me kya Wurubuaræ nombia te o kasee na ne, waa kon me gyan. ⁴⁶ Kei bee wolo nyi nolo te naa me kya non ya. Walaŋ non o ba lee Wurubuaræ gyan kon ne, non waagen naa na e. ⁴⁷ Ampaŋ yaa mee yako non nyiaa, walaŋ non o lee man di na waa nyin nyeedon kekpaa kekpaa.

⁴⁸ Man yena nyeedon weenee nan. ⁴⁹ E naanao dii weenee nan bee baake na nyi maana ne depampaa kenj man, mona ba yekeewo. ⁵⁰ Mona nyeedon weenee nan ba lee Wurubuaræ man kon te mee yako non na wose man nombia ne doo, walaŋ kamase non o di ke na o be gyae waa yen ya. ⁵¹ Man yena nyeedon weenee nan ba lee adido kon tæele kei doo ne. Walaŋ kamase non o di mena weenee kenja na, waa nyin nyeedon kekpaa kekpaa. Weenee nan maa mo fa balan na baa nyin nyeedon ne yena ma wosenaane."

⁵² Botoo te Gyudatena ban gyoo anmaaren na donja nyiaa, "Sena te balee kei waa tale mo o wosenaane fa daa na dee di?" ⁵³ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "Ampaŋ yaa mee yako non nyiaa, nyi akpaa e te di man Deniwalan Bu wosenaane na e kenyoo me fatabo ya ne, e be gyae e ke nyin nyeedon ya. ⁵⁴ Walaŋ kamase non waa di ma wosenaane na waa nyoo me fatabo ne, waa nyin nyeedon kekpaa kenj. Wee otomante kenj man ne, maa gyuuu mena walaŋ nonan lee yen man. ⁵⁵ Nawolo nyi ma wosenaane yena weenee anedin gbagba, te me fatabo mo yena kolo anenyooŋ gbagba. ⁵⁶ Walaŋ kamase non o di ma wosenaane te o nyoo me fatabo na, daa na e ta bese walaŋ dokolon. ⁵⁷ Me kya non o ne fa balan nyeedon ne kpila na man, te wa adaworoma doo te me dana nyeedon. Mena ke mo te

walan kamase non o di ma wosenaane na, maa fa e nyeedon. ⁵⁸ Man yena weeneε njan ba lee adido kon teelee kei doo ne. Ma te yee ngba weeneε njan e naanao be dii te booo yekee ne ya. Walan kamase non wa di mena weeneε kenja ne, waa nyinj nyeedon kekpaakekpa." ⁵⁹ Deban ken Jesu na wolo Gyudatena osom deni man Kapanum donoo man ne, te o yako mena nombia kenja.

⁶⁰ Jesu kaseela ban kenyii nombia kenja ne be yakowo nyiaa, "Mena kawola kenja man dana don. Amote ne gyaela waa tale lee na do?" ⁶¹ Jesu ka gyej nyi o kaseela ban na norokoso lee nombia kenja wose man ne o boose wo nyiaa, "Nombia kenja ne takaa non?" ⁶² Kenan na akpaa e naa man Deniwalan Bu non na gyem mee gyu adido, botoo kenj moo lee na sena te e ke yee? ⁶³ Wurubuaε felin ne faa na balan nyeedon. Kpene kenj denibalan na mo ban gbagba be don yee ne be tan tonoo ya. Nombia non moo yako non ne lee Wurubuaε felin non man te neε fa nyeedon. ⁶⁴ Mona e man baale bee lee di ya." Jesu yako nombia kenja nawolo nyi lee kewalan ken na, o wulaa o gyej ban booo gyaε baa lee e di ya, na non waa kaa lese e fa. ⁶⁵ Kenje Jesu besewo yako wo nyiaa, "Kei doo te me yako non nyiaa, akpaa me kya te fa nolo gbεε nyi waa kon me gyan ya na, o be gyaε waa tale kon ya ne."

⁶⁶ Kei wole ne, o silala ban man balan burum wonja ba wose lee wole kenj be te sila e bela ya. ⁶⁷ Kenje Jesu boose o kaseela kufu bala ban mo nyiaa, "Emεε mo ne gyaε e ka bese e wole yaa?" ⁶⁸ Botoo te Simon Pita tiranoo nyiaa, "De Gbenjyoo, amote gyan te dee gyu? Nyan nyaagenj danaana nombia njan neε fa nyeedon kekpa kenj. ⁶⁹ Nenεε da te lee nen di, te de ta gyem nyi nyan yena walan non Wurubuaε be kpili te ayimεε be doo o man ya ne." ⁷⁰ Kenje Jesu boose wo nyiaa, "Na emεε balan kufu bala te me baakewo yee? Mona e man nolo yee walanjum e." ⁷¹ Na Simon Isekarote bu Gyudase wose man nombia yaa Jesu ne yako ne. Nawolo nyi Gyudase yee o kaseela kufu bala ban man nolo e, mona non ne gyaε la o kaa lese Jesu fa yej.

7

Yesu na o naabia

¹ Nombia kenja wole ne Jesu teeεwo kila Galelia donooεe man. O te gyaε nyi waa gyu Gyudia teelee man ya, nawolo nyi Gyudatena keyiise ban be kyaa botoo ne ne gyaε gbεε baa ko e. ² Deban kenan na Gyudatena kefeεεe man keyyaa wee dinaa kedi ta benaa. ³ Mena doo Jesu o naabia yako e nyiaa, "Kaboena nyi nya lee kebo na n ke gyu Gyuda teelee man na n kaseela ban ke nyinj naa yakolonj nombia njan n ne yee ne. ⁴ Nawolo nyi walan ne gyaε o yele ka lee na, o bee yee kolo weese ya. Mena doo n keta n ne yee yakolonj nombia kenja ne, kaboeni nyi nya lese n wose deboo fa balan pou." ⁵ O naabia ban kolosi nombia kenja nawolo nyi ban gbagba koran te lee e di ya. ⁶ Kenje Jesu yako wo nyiaa, "Deban kenj Wurubuaε ba see fa man ne te lii ta ya, mona emεε doo deban kamase dei fa non. ⁷ Teelee kei doo balan bee kola non ya mona manj doo bee kola man, nawolo nyi me gyakaa mee yako wo nyi be nombia njan bee yee ne be dei ya. ⁸ Emεε e ta gyu kedi wee dinaa kenj, man be gyaε maa gyu ya nawolo nyi ma deban kenj te lii ta ya." ⁹ O ke yako nombia kenja fa wo tan ne, te non doowo Galelia teelee man.

¹⁰ Yesu ɔ naabia ke lan̄ ba wee dinaa keŋ dedii man ne, te ŋon mo korowo gyu botɔɔ. Mɔna ɔ weese ɔ wose bo. ¹¹ Na Gyudatena kegyiise ban̄ dɔŋɛɛ beɛ keo e na beɛ boose nyiaa “ɔ kyaa alen̄?” ¹² Ken̄te balan̄ ban̄ man balan̄ burum gyoo kekolosi na dɔŋa lee Yesu wose man. “Baale kpa ɔ yee walan̄ kpaakpa e, te baale mo kpa koa, ɔ na beo balan̄ bo na baa yo lee Wurubuare gbeɛneŋ ŋan man.” ¹³ Mɔna ŋolo te tale kolosi ɔ wose man nombia balan̄ man ya, nawolo nyi be yee Gyudatena kegyiise ban̄.

¹⁴ Be kedi ba wee dinaa keŋ kelii nsana nsana ne, Yesu gyuu Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man ɔ na wola balan̄ Wurubuare nombia. ¹⁵ ɔ kawola keŋ doo Gyudatena kegyiise ban̄ noɔ te be boosewo nyiaa, “Sena te balee kei yeeɔo gyeŋ nombia keŋa keŋ nyi ɔ te kasee lee ŋolo gyan̄ ya?” ¹⁶ Ken̄te Yesu tiran̄ɔ fa wo nyiaa, “Kpene keŋ mee wolo ne ta lee man̄ gbagba gyan̄ ya, mɔna ka lee me kya Wurubuare ŋon ɔ be kpila man̄ ne gyan̄. ¹⁷ Walan̄ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa di Wurubuare nombia ŋan doo ne, ɔtenate waa gyeŋ nyi kpene keŋ mee wolo ne, lee Wurubuare gyan̄ yaa lee man̄ gbagba gyan̄. ¹⁸ Walan̄ kamase ŋon ɔ ne kolosi ŋon gbagba ɔ baam doo ne, na ɔ ne gyae ye le bo wa fa ɔ wose. Te walan̄ kamase ŋon ɔ ne gyae bo nyi waa lese ŋon ɔ be kpila e ne ye le na, ɔ nombia doo na ke gbɛe keŋ nyi de kara be doo ke man ya. ¹⁹ Na Mosesi faa na ŋon mmaraase ŋan yee? Mɔna e man ŋolo bee di ŋe doo ya. Won̄ doo te e ne gyae e ka ko man?” ²⁰ Botɔɔ te balan̄ dikpii keŋ tiran̄ɔ fa e nyiaa, “Feliŋkumee doo n man. Amote ne gyae la waa ko nen̄?” ²¹ Ken̄te Yesu yako wo nyiaa, “Gyakolon̄ nombii dokolon̄ te me yeeɔo e kefeefowee, keŋ na doo na ŋon gyakolon̄ ne. ²² Mosesi yako ŋon nyi ya kara e bia baalawose. (Kei ta lee Mosesi gyan̄ ya, mɔna ka lee e naanao gyan̄), mena doo e ne kara e bia baalawose e kefeefowee. ²³ Nyi akpaa e ne kara e bia baalawose e kefeefo te keŋ beɛ woleɛ ya mmaraa ya na, weera doo te e na gyeŋ ban̄ do man̄ nyi ma te kyɔ walan̄ dibilin̄ kawee kefeefowee? ²⁴ E na barase bu balan̄ foɔ ya, e di nombia na ŋe gbɛɛ.”

²⁵ Ken̄te Gyerusalemtena baale boosewo nyiaa, “Na balee kei te beɛ keo nyi baa ko ne yee? ²⁶ E kee ɔ ka sen̄ balan̄ man ɔ ne kolosi keŋ ŋolo beɛ boose e daale ya. Yaa nen̄ɛ doo kegyiise ban̄ te lee e do nyi ŋon yena nyeeleere ŋon? ²⁷ Balee kei doo de popou gyeŋ botɔɔ keŋ ɔ ba lee. Mɔna akpaa nyi nyeeleere ŋon waa koŋ na, ŋolo be gyae waa gyeŋ botɔɔ keŋ waa lee ya.” ²⁸ Yesu kee wola aboo Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ man ne, ɔ gyinaa ɔ woya boose wo nyiaa, “Mena doo e gyeŋ man̄ nideli na botɔɔ keŋ moɔ lee? Na man̄ gbagba me baam doo te me koŋawo ya. Walan̄ ŋon ɔ be kpila man̄ ne ɔ yee anokoarete e, mɔna ŋon doo e ba gyeŋ e ya. ²⁹ Mɔna man̄ doo ma gyeŋ e nawolo ɔ gyan̄ te ma leewo te ŋon kpila na man̄.” ³⁰ Mena doo be yela baa kyan̄ Yesu, mɔna ŋolo te tale mo ɔ nyin̄maa tina e ya, nawolo nyi deban̄ keŋ Wurubuare ba see nyi waa yen̄ ne te lii ta ya. ³¹ Mɔna balan̄ burum lee e di te be boosewo nyiaa, “Akpaa nyeeleere ŋon de koŋ na, waa yee gyakolon̄ nombia kela balee kei aneyeeŋ keŋa?”

Be kpila balan̄ nyi baa gyuu ke kyan̄ Yesu

³² Farasiitena ke nyii mena keŋ balan̄ ne kolosi nombia keŋa adadawoya man lee Yesu wose man ne, ban̄ na Wurubuare saese kegyiise kpila kotɔɔtena ban̄ beɛ deke Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ ne nyi baa gyuu kekyan̄ e koŋ. ³³ Ken̄te Yesu yakowo nyiaa, “Maa kyaa e gyan̄ bo weeya akalansɛe ŋaale na maa bese gyuu walan̄ ŋon ɔ be kpila man̄ ne gyan̄. ³⁴ E ke keo man̄ mɔna e be gyae e kena man̄ ya, te botɔɔ keŋ me kyaa mo ne, e

be gyae ε ke tale kɔŋ ya.” ³⁵ Botɔɔ te Gyudatena kegyiise banj boose donja nyiaa, “Alenj yaa balee kei ne gyae waa yeu gyu te dɔɔ gyae dɛɛ naa e ya? Yaa ɔ ne gyae waa yeu ba gyu Girikitenana gyanj botɔɔ kenj de balanj be yaasee gyu ne ɔ kaa wola wɔ abɔɔ?” ³⁶ ɔ ke yako nyi, “E ke keo manj mona ε be gyae ε kena manj ya, Te botɔɔ kenj me gyu ne ε be gyae ε ke tale gyu ya ne, na sena yaa ɔ ne yako baa? Na wonj nombia yena kenja baa?”

Nyeedonj nombia

³⁷ Gyudatena kefeese man kekyaa weekedi ɔtomante kenj ne, Yesu korowɔ senj te ɔ gyinaa ɔ nɔɔ kolosi te ɔ yako wɔ nyiaa, “Akpaan nyanj non lonjboanej dana nenj na kɔŋ me gyanj na n kaa nyɔɔ lonj. ³⁸ ‘Walanj kamase nonj ɔ lɛɛ manj di na, nyeedonj nombia gyae ka lee ɔ man kɔŋ nɔŋba mena kenj lonj na lee ditiribunj man kɔŋ ne. Nne te Wurubuare nombia anjmarasenj see yakowɔ.’ ” ³⁹ Yesu kekolosi kei ne, na Wurubuare felinj nonj waa kaa mo do banj baa lɛɛ e di ne man nombia yaa ɔ ne kolosi ne. Debanj kenanj na ɔ ta moo ta Wurubuare felinj nonj do njolo man ya, nawolo nyi Yesu gyoorobiiri kenj ta lee ta debɔɔ ya.

Balanj kekpase lee Yesu dɔɔ

⁴⁰ Balanj banj ke nyii Yesu nɔɔwoya kenja ne be man baale yakowɔ nyiaa, “Ampanj, balee kei yena Wurubuare dekpɛnkɛngyɔɔre nonj Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne.” ⁴¹ Baale mo yakowɔ nyiaa, “Balee kei yena nyeelɛere nonj Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne ampanj. Mona baale mo yakowɔ nyiaa, na Galelia tɛle man te nyeelɛere nonj waa lee ya.” ⁴² Wurubuare nombia anjmarasenj see njan ne yako nyiaa, “Nyeelɛere nonj waa lee bo Betelɛhem donɔɔ man botɔɔ kenj Gyoo Defidi be kyaa ne, te waa lee bo gyoo Defidi lonjtoro man.” ⁴³ Lee Yesu dɔɔ, balanj banj man kpasewɔ. ⁴⁴ Balanj banj baale gyaewɔ nyi baa kyanj Yesu, mona njolo te tale mo ɔ nyinjmaa tina e ya.

Gyudatena kegyiise te lɛɛ Yesu di ya

⁴⁵ Wɔle wɔle kenj ne, kotɔɔtɔtena banj beɛ deke Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj te bɔɔ kpila wɔ ne besewɔ kɔŋ Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena banj gyanj. Kenjte kegyiise banj boose wɔ nyiaa, “Weera dɔɔ te ε te kyanj e kɔŋ ya?” ⁴⁶ Kenjte be tiranɔɔ fa kegyiise banj nyiaa, “Njolo na njolo te kolosi ta see njba balee kei ne ya.” ⁴⁷ Te Farasiitena banj boose wɔ nyiaa, “Doona ɔ tanj beo emɛɛ mo? ⁴⁸ E te nyii nyi donɔɔ kegyiise kɛwɔ man njolo yaa Farasiitena kɛwɔ man njolo te lɛɛ Yesu di? ⁴⁹ Mona mena balanj burum kɛwɔ banj bɔɔ gyenj Mosesi mmaraa kenj ya ne, banj doola kafaala tɛɛ.” ⁵⁰ Nikodemose nonj ɔ be kyaa gyu Yesu gyanj ne yɛɛ kegyiise banj man njolo e. Te ɔ boose wɔ nyiaa, ⁵¹ “Da mmaraa ne fa daa gbɛɛ nyi dɛɛ bu njolo fɔɔ kenj de te nyii ta ɔ nɔɔman nombia yee?” ⁵² Kenjte be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Weera nyanj mo ne kolosi njba n yɛɛ Galelia baale e ne? Nyanj kɛɛ Wurubuare nombia anjmarasenj see njan man nideli, n kena nyi Wurubuare dekpɛnkɛngyɔɔre njolo ta lee ta Galelia ya.” ⁵³ Kenjte be popou yaaseewɔ dokolonj dokolonj gyu be dɛɛɛ.

8

Alo futoolite njolo nombia

¹ Balanj banj ke yaasee ne, Yesu gyuuwɔ oliifi bula kenj dɔɔ. ² Tɛɛ kena ne ɔ besewɔ kɔŋ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man. Balanj banj pou be kyaa botɔɔ ne kaa wuuwɔ ɔ dɔɔ te ɔ tisiwɔ kyaa ɔ na wola wɔ Wurubuare

nombia. ³ Botɔɔ te Gyudatena mmaraa wolala na Farasiitena banj moo alo ɲolo ɲon ɔ ba lee ɔ baale wole te bɔɔ kyanj e nyinjmaa nyinjmaa ne kɔnj kaa senj Yesu na balanj banj pou siaman. ⁴ Kenjte be yako Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo, da te kyanj alo kei ɔ ne gyae baala. ⁵ Mosesi mmaraa ɲan na wola daa nyi dee funji mena alo kei dinɔɔ boya ko. Te nyanj mɔ n kpoo?” ⁶ Be yako nombia kenja nyi baa mo teese Yesu nɔɔman, na baa nyinj mo nombia gyakaa ɔ dɔɔ. Mɔna Yesu gɔnjasewɔ te ɔ moo ɔ nyimbii ɲmarase kolo tɛele man. ⁷ Be kaseɲ bɛe daa e nyi waa tiranɔɔ fa wɔ ne, ɔ korowɔ senj te ɔ yako wɔ nyiaa, “Nyanj ɲon n gyeɲ nyi n te yeɛ fa dukum see ya ne tanjgbɛe mo boe funj e” ⁸ Te ɔ besewɔ gɔnjase ɲmarase kolo tɛele man. ⁹ Be ke nyii nombia kenja ne, be yaaseewɔ dokolon dokolon tina e yela. Be man kegyiise banj tanjgbɛe la lee botɔɔ, te kaa Yesu na alo ɲon na balanj dikpii kenj baagenj. ¹⁰ Kenjte Yesu korowɔ senj te ɔ bɔɔse alo ɲon nyiaa, “Alo nde wɔ? ɲolo te tale bu neɲ fɔɔ yee?” ¹¹ Te alo ɲon tiranɔɔ fa e nyiaa, “Me Gbenjyoo, ɲolo te bu manj fɔɔ ya.” Te Yesu yako e nyiaa, “Manj mɔ be gyae maa bu neɲ fɔɔ ya. Ta, na tekaa yeɛ dukum bela ya.”

Yesu yɛna kenjanjɛe fa balanj tɛele kei dɔɔ

¹² Nombia kenja wole ne Yesu besewɔ kolosi fa balanj banj nyiaa, “Manj yɛna kenjanjɛe fa balanj tɛele kei dɔɔ. Walaɲ kamase ɲon ɔ sila manj na ɔ sia gyae ke gyuuusu na waa naa nyeedonj gbɛe kenj. ɔ be gyae waa ta ditiɲtɛe man ya.” ¹³ Kenjte Farasiitena banj yako e nyiaa, “Nyanj gbagba ne diina n wose man adanseɛ, mɔna nya adanseɛ kenj betanj tɔnɔɔ fa daa ya.” ¹⁴ Botɔɔ te Yesu yako wɔ nyiaa, “Nyi akpaa manj gbagba de di ma wose man adanseɛ koranj ne, ke doo na ke gbɛe. Nawolo nyi ma gyeɲ botɔɔ kenj mɔɔ lee na botɔɔ kenj mee gyu. ɛmɛɛ ba gyeɲ botɔɔ kenj mɔɔ lee ya, te e ba gyeɲ botɔɔ kenj mee gyu ya. ¹⁵ ɛmɛɛ ne bu balanj fɔɔ bo lee denibalanj nombia kedi gbɛe man, mɔna manj dɔɔ mɔɔ ne bu ɲolo fɔɔ ya. ¹⁶ Mɔna nyi akpaa me yako nyi maa bu ɲolo fɔɔ koranj ne, ke doo na ke gbɛe nawolo nyi na manj maagenj ne buu na fɔɔ kenj ya. Daa na me kya ɲon ɔ be kpila manj ne ne buu na fɔɔ kenaj. ¹⁷ Ba te ɲmarase do ya mmaraa tɔne man nyiaa, akpaa adanseɛtɛna bala nɔɔ de yeɛ dokolonj lee nombii man na, na ke yeɛ ampanj. ¹⁸ Manj gbagba ne di ma wose man adanseɛ, te me kya ɲon ɔ be kpila manj ne mɔ ne di ma wose man adanseɛ.” ¹⁹ Kenjte be bɔɔse e nyiaa, “N kya ɲonanj kyaa alɛɲ?” Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “E ba gyeɲ manj ya te e ba gyeɲ me kya ɲon mɔ ya. Nyi akpaa yeɲ gyeɲ manj ne, nafa e ka gyeɲ me kya ɲon mɔ.” ²⁰ Debanj kenj Yesu na wola nombia kenja Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa kenj man ne, na ɔ senjɛ benaa na adakaase ɲan bɛe mo abɔɔ do ɲe man fa Wurubuarɛ ne. Mɔna ɲolo te tale kyanj e ya, nawolo nyi debanj kenj Wurubuarɛ ba see e ne te lii ta ya.

Yesu kekolosi lee ɔ ka bese gyu adido wose man

²¹ Kenjte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Mee gyu baa. E ke keɔ manj, mɔna e ka yeɲ e nombiakumɛe man. E be gyae e ke tale gyu botɔɔ kenj mee gyu ne ya.” ²² Mena dɔɔ Gyudatena kegyiise banj bɔɔse dɔɲa nyiaa, “Na ɔ ne gyae waa ko ɔ wose baa yaa sena te ɔ ne yako nyi, e be gyae e ke tale gyu botɔɔ kenj mee gyu ya ne?” ²³ Kenjte Yesu yako wɔ nyiaa, “ɛmɛɛ lee tɛele kei dɔɔ kebo, mɔna manj dɔɔ ma lee adido. E yeɛ tɛele kei dɔɔ balanjwɔ, mɔna manj te yeɛ tɛele kei dɔɔ walaɲ e ya. ²⁴ Mena dɔɔ te mɛɛ yako ɲon nyiaa, e ka yeɲ e nombiakumɛe man ne. Nyi akpaa e bɛe e te lɛɛ manj di nyi manj yɛna ɲon ɔ kyaa pete be yeɛ kpene kamase ya ne, e ka yeɲ e

nombiakumεε man.” ²⁵ Keɛte be boose Yesu nyiaa, “Nyaɛ yena amote?” Te Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Maɛ yena walaɛ ɛn moɔ taɛ wulaa yako ɛn lee kewalaɛ keɛ ne. ²⁶ Me dana nombia burum ɛn kaboena nyi maa yako lee ε wose man na maa bu ɛn foɔ. Mɔna walaɛ ɛn o be kpila maɛ ne o nombia doo na ke gbεε, mena doo kpene keɛ me nyi lee o gyaɛ na, keɛte mεε yako fa balaɛ tεεle kei doo.” ²⁷ Mɔna balaɛ baɛ te nyii nombia ɛn man nyi Yesu ne kolosi baa lee o kya Wurubuare wose man ya. ²⁸ Mena doo Yesu yako wo nyiaa, “Nyi akpaa ε gyɔ maɛ Deniwalaɛ Bu ɛn opanɛdaɛ doo mataa adido ne, botoo te ε kena nyi maɛ yena walaɛ ɛn me kpa me yεε ne. Botoo te ε kena nyiaa moɔ ne yεε kolo me baam doo ya. Mɔna mεε kolosi kpene keɛ me kya ɛn ne yako maɛ ne bo. ²⁹ Te ɛn o be kpila maɛ ne kpuε na maɛ. O te tinaa ta maɛ yela maageɛ ya, nawolo nyi debaɛ kamase na mεε yεε o kegyaebii bo.” ³⁰ Keɛte balaɛ burum baɛ doo nyii nombia ɛn Yesu ne yako ne lee e di.

Anokoare keɛ ne gyaela ke yela ε ke nyii ε wose

³¹ Mena doo Yesu yako Gyudatena baɛ doo lee e di ne nyiaa “Akpaa ε di kpene keɛ mεε wola ɛn ne doo na, kenaa na ε yεε me kaseela gbagbawo. ³² Kei gyaε ke yela ε ka gyeɛ anokoare keɛ, te anokoare keɛ gyaε ke yela ε ke nyii ε wose.” ³³ Keɛte be tiranoo nyiaa, “De yεε Aberaham o naanasewo, te de ta bese ta ɛolo gbenji ya. Sena yaa n ne yako nyi deε lee gbenjiri man na dee nyii da wose?” ³⁴ Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Anokoare yaa mεε yako ɛn nyi nyaɛ ɛn n yεε dukum ne, n ta bese gbenji fa dukum keɛ. ³⁵ Gbenji bεε bese dekpaaɛlaɛ duuluɛ walaɛ ya, mɔna dekpaaɛlaɛte bu doo o yεε dekpaaɛlaɛ duuluɛ walaɛ e kekpa. ³⁶ Mena doo nyi maɛ Wurubuare bu de yela n nyii n wose na, n ke nyii n wose kekpa. ³⁷ Ma gyeɛ nyi ε yεε Aberaham o naanasewo mɔna ε ne gyaε ε ka ko maɛ, nawolo nyi me nombia be doo ε konoose man ya. ³⁸ Nombia ɛn me kya ba wola maɛ ne ɛn te mee kolosi fa ɛn, te emεε doo ɛn ε be nyii lee ε kya gyaɛ ne ɛn te ε ne yεε.” ³⁹ Botoo te be tiranoo fa e nyiaa, “Aberaham yena de kya.” Te Yesu yako wo nyiaa, “Akpaa ε yεε Aberaham biawo ne, nafa ε keyεε aboo ɛn Aberaham be yεε ne. ⁴⁰ Mɔna ε te yase sia nyi ε ka ko maɛ nawolo nyi ma te yako ɛn anokoare keɛ moɔ nyii lee Wurubuare gyaɛ ne. Aberaham te yεε mena nombia keɛa dinoo ya. ⁴¹ E ne yεε kpene keɛ emεε gbagba ε kya ne yεε ne bo.” Te be lee ka aɛmaareɛ nyiaa, “Wurubuare waageɛ yena de kya, da te yεε diidooɛre bia ya.”

⁴² Keɛte Yesu yako wo nyiaa, “Nyi akpaa ε kya yena Wurubuare ne nafa ε ke gyaε maɛ, nawolo nyi Wurubuare ɛn naɛ gyaɛ te ma leewo koɛ kebo. Na maɛ gbagba me baam doo te me koɛawo ya. Wurubuare ɛn naɛ gbagba kpila na maɛ. ⁴³ Weera doo te ε be nyii me nombia ɛn man ya? Nawolo nyi ε bεε gyaε ε ke nyii me nombia ya. ⁴⁴ E kya yena obonsam te ε kya ɛn naɛ kegyaebii te ε ne gyaε ε ke yεε. O yεε awudiini e leenaɛ gyaɛgba gyaɛgba keɛ, te o bεε gyaε anokoare ya nawolo nyi anokoare be doo o man ya. Akpaa o ne di dekaɛ ne ke yεε ɛn gbagba dinoo ke, nawolo nyi akereε te wulu o maɛ te ɛn yena akereε pou nyee. ⁴⁵ Mɔna maɛ doo nombia ɛn ne doo na ne gbεε ne te mεε yako ɛn, mena doo te ε bεε lee maɛ di ya. ⁴⁶ E man wonɛi ne gyaε la waa tale wola nyi nombiikum kei te me yεεwo? Te akpaa mεε yako ɛn anokoare na, wonɛi doo te ε bεε lee maɛ di ya? ⁴⁷ Walaɛ ɛn o yεε Wurubuare walaɛ e ne, o ne nyii Wurubuare dei. Kpene keɛ doo te ε beε nyii Wurubuare dei yena nyi, e te yεε o balaɛwo ya.”

48 Kenje Gyudatena kegyiise banj boose Yesu nyiaa, “De yako nyi n yee Samaria baale e te felinkum doo n man na, de karae?” 49 Botoo te Yesu yako wo nyiaa, “Felinkum be doo me man ya. Mee lese me kya non yele bo, mona emee bee bu man ya. 50 Moo ne gyae maa lese man gbagba yele ya, mona njolo kyaa kenj waa lese ma yele. Non yena nombiadiiri non. 51 Ampanj yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, walan kamase non o di me nombia doo ne o be gyae waa yenj ya.”

52 Kenje Gyudatena kegyiise banj yako e nyiaa, “Nene da te naa gyen nyi felinkum doo n man. Aberaham ta yem mena mo te Wurubuae akpenkpengyoora banj mo yekeewo. Mona nyanj ne yako nyi walan kamase non o di n nombia doo na o be gyae waa yenj ya. 53 Nyanj kela na de naana Aberaham non? Aberaham ta yem mena mo te Wurubuae akpenkpengyoora banj mo yekeewo. N ne yako baa nyi nyanj yena amote?” 54 Kenje Yesu yako wo nyiaa, “Akpaa ma lese man gbagba yele ne, ma yele kalese kenj yee yakaa. Me kya non emee kpa non yena e Wurubuae ne na lesena ma yele. 55 Emee ba gyen e ya, mona manj doo ma gyen e. Nyi akpaa me yako non nyi moo gyen e ya ne na me ta bese dekarate ngba emee ne, mona ma gyen e te mee dii o nombia doo. 56 Yee e kya Aberaham gyon ngba o be naa ma kekoy ne. O naa ke te yee e gyon.” 57 Kenje Gyudatena kegyiise banj boose Yesu nyiaa, “N te dii ta kulutoonej sojola na kufu gba ya, sena te n yee wo naa Aberaham?” 58 Kenje Yesu tiranoo fa wo nyiaa “Ampanj yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, pe baa lola Aberaham ne na man kyaa.” 59 Botoo te be gate boya baa funji e, mona Yesu sarakeewo lee Wurubuae osom deni dinaa kenj man.

9

Yesu kekoy siayeleesate njolo kawee

1 Yesu keta o ne lam ne o naa balee njolo non o sia be yelee leenaj o biatee ne. 2 Botoo te o kaseela banj boose e nyiaa, “De Gbenjgyoo, amote dukum faa la te ba lola e siayeleesate? Yee non gbagba wui yaa o lolala wui?” 3 Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “O sia keyelee te yee o dukum yaa o lolala wui ya. Ba lola e bo mena na balan kena gyakoloy nombia nan Wurubuae waa yee o man. 4 Weese nyinja o kyaa ne, kaboena nyi dee yee non o be kpila man ne tom, Tee gyae ke yuu kenj njolo be gyae waa tale yee tom bela ya. 5 Me nyinja me kyaa teelee kei doo ne, man yena kenmanjee fa teelee kei balan.” 6 O keyako nombia kenja tanj ne, Yesu too noolon lo teelee man te o buu teelee te o moowo taa balee non sia nan doo, 7 kenje o yako e nyiaa, “Gyu kefaafo n sia depaa kenj bee baake ke Siloam ne man.” (Siloam kei ase yena “Kekpila.”) Mena doo balee non gyuuwo kefaafo o sia, o ka bese koy dee na o sia te gyuuu.

8 O tebia na balan banj ba gyen e nyi nafa o kyaa na o na solee aboo ne boosewo nyiaa, “Na balee kei ne kyaa la kyaa solee aboo ne yee?” 9 Botoo te baale kpa “Non nonanj” mona baale mo kpa “Koa, na non nonanj ya, o lee e bo.” Mena doo balee non gbagba yakowo nyiaa, “Manj nonanj.” 10 Te be boose e nyiaa, “Sena yaa n yee wo te n sia gyuuuwo?” 11 Kenje o tiranoo fa wo nyiaa, “Balee non bee baake e nyi Yesu ne, buuna teelee te o moowo mataa me sia te o yako manj nyi maa gyu Siloam depaa kenj man kefaafo me sia. Mena doo me gyuuwo, te me kabetaa faafo me sia na te ne gyuuuwo.” 12 Kenje be boose e nyiaa, “O kyaa alenj?” Te o tiranoo fa wo nyi “Moo gyen ya.”

Farasiitena ne keo balee non kekyo ken man

¹³ Te ba moo balee non nafa o sia be yelee ne kon Farasiitena gyan.
¹⁴ Wee kenan ken Yesu be buu teele mo kyoo siayeleesate non ne yee Gyudatena kefeefowee ke. ¹⁵ Mena doo Farasiitena ban besewo boose balee non bela mena ken be yee te o sia nan be gyuuusu. Kenje o yako wo nyi, "O buu teele bo taa me sia, te me gyuuwo kefaafote ne gyuuusuwo." ¹⁶ Botoo te Farasiitena ban baale yakowo nyi "Balee non o be yee nombii kei ne ta lee Wurubuare gyan ya, nawolo nyi o bee di da kefeefowee ken doo ya." Mona baale mo yakowo nyiaa, "Sena te walan non o yee nombiakumeyere e ne, waa tale yee gyakolon nombia kenja?" Botoo na te be man kpasewo. ¹⁷ Mena doo Farasiitena ban besewo boose balee non bela nyiaa, "N sia te o gyuuusuwo. Mena doo sena te n ne yako lee o wose man?" Kenje balee non tiranoo nyiaa, "O yee Wurubuare dekenpengyooore e."

¹⁸ Kenja pou wole ne Gyudatena kegyiise ban te see lee di nyi o sia yelee wo te nene ba te kyoo e kawee ya, te ba ke baake o kya na o naa kon, ¹⁹ te be boose wo nyiaa, "E bu yena kei? E ne yako baa nyi ba lola e na o sia te yelee? Sena konala te nene doo o ne naa?" ²⁰ Kenje o kya na o naa tiranoo nyiaa, "Da gyan nyi de bu nonan, te da gyan nyi da lola e na o sia te yelee. ²¹ Mona doo gyan mena ken be kon te o ne naa ne ya, te doo gyan non o be kyoo e ya. E boose e, o ta bee ken waa tale tiranoo fa o wose." ²² O kya na o naa yako nombia kenja nawolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise ban. Na Gyudatena ban tan kan ntaam nyi nyan non n ka koro yako nyi Yesu yena nyeelere non na baa gegi nen lee bo osom deni man. ²³ Mena doo te balee non o kya na o naa yakowo nyi, "O ta bee, e boose e ne."

²⁴ Te ba besewo baake balee non nafa o sia be yelee ne kon te be yako e nyiaa, "Kan Wurubuare nyi nyan keyako anokoare. Da gyan nyi balee non o be kyoo nen ne yee dukumyere e." Yako mena na n ka mo lese Wurubuare yele. ²⁵ Kenje balee non tiranoo fa wo nyiaa, "O yee dukumyere o, o yee walan kpaakpaa e o man ba gyan ya. Ken man gyan yena nyi nafa na me sia te yelee te nene doo mee naa." ²⁶ Kenje ba besewo boose e nyiaa, "Wonje te o yee nen te n sia gyuuusuwo?" ²⁷ Te o tiranoo nyiaa, "Me tan keyako non, te e bee gyae e ke tei ya. Wonje doo te e ne gyae e kenyii ke bela? Emee mo ne gyae e ka bese o kaseela?" ²⁸ Kenje ba tee e te be yakowo nyiaa, "Nyan yena walan nonan kaseele, mona daa yee Mosesi wui kaseelawo. ²⁹ Da gyan nyi Wurubuare kolosiwo fa Mosesi, te balee kei doo doo gyan botoo ken o ba lee gba ya." ³⁰ Botoo te balee non yako wo nyiaa, "Te doo me noo ngba e ba gyan botoo ken o ba lee ya, mona non gyuuusu na me sia. ³¹ Da gyan nyi Wurubuare bee nyii nombiakumeyera ya. O ne nyii balan ban bee nyii e te bee yee kpene kenje o ne gyae ne bo. ³² Lee teele kei kewalan ne, nolo te nyii ta nyi nolo te gyuuusu walan non boo lola e na o sia te yelee ne sia ya. ³³ Akpaa balee kei ta lee Wurubuare gyan ya ne, o be gyae waa tale yee nombii kei ya." ³⁴ Te be tiranoo fa e nyiaa, "Nyan non boo lola nen dukum man te boo keele nen dukum man na, nyan ne gyae n kawola daa nombia?" Kenje be gegi e lee te be too e nyi o na kon bo osom deni ken man bela ya.

³⁵ Yesu kenyii nyi ba te gegi e lee bo osom deni ken man ne, o ke keo e te o naa e te boose e nyiaa, "N ne lee Deniwalan Bu non di?" ³⁶ Te balee non tiranoo fa e nyi, "Me Gbengyoo, amote nonan? Yako man na maa lee e di." ³⁷ Botoo te Yesu yako e nyiaa, "N tan kena e. Non yena non o ne kolosi fa nen debokeiman ne." ³⁸ Te balee non yakowo nyiaa, "Mee lee e di

me Gbengyoo." Te ɔ bunawo Yesu siaman som e. ³⁹ Botoo te Yesu yakowo nyiaa, "Me kɔnae tɛele kei doo na balan nombiakumɛɛ ka lee deboo. Na ban bɔɔ ne naa ya ne kena, na ban bɛɛ naa ne sia keyeɛɛ." ⁴⁰ Farasiitena ban be kyaa ɔ gyan botoo ne, baale nyii kpene keɲ ɔ be yako mena doo be boose e nyiaa, "Mena doo n ne yako baa nyi daa mo sia te yeɛɛ?" ⁴¹ Keɲte Yesu tiranoo fa wo nyiaa, "E sia deɲ te yeɛɛ ne nafa ɲolo be gyae waa bu ɲon foo ya. Te keɲ e kpa e ne naa doo te e sɛɛ e doo e dukum keyeɛ man."

10

Yesu yena namensekɛɛlere kpaakpaate ɲon

¹ Keɲte Yesu yakowo nyiaa, "Mɛɛ yako ɲon e ke nyii nyiaa, walan ɲon ɔ ta mo denanoo keɲ man gyoo namense debooɔoo keɲ man ya, te ɔ gyeɲ mo yenaɲ kale gyoo na ɔ yeɛ ɲmɛɛlate e, te ɔ na mo don bo leo balan. ² Walan ɲon ɔ na mo denanoo keɲ man gyoo na, ɲon yena namensekɛɛlere ɲon. ³ Denanoo dekere ɲon na toro fa e te namense ban ne nyii ɔ woya. ɔ ne baake ɲon gbagba namense ban yeɛ na ɔ ta mo wo lee. ⁴ Te ɔ mo wo pou lee na ɔ ne tɛɛ be siaman, te namense ban ne sila e nawolo nyi ba gyeɲ ɔ woya. ⁵ Boo gyae baa sila walan yakaate ya. Baa yeu lee ɔ gyan nawolo nyi boo gyeɲ ɔ woya ya." ⁶ Yesu gyoo dudu kei fa wo, mona be te nyii kpene keɲ ɔ ne yako ne aseɛ ya.

⁷ Mena doo Yesu besewo yako wo nyiaa "Ampan yaa mɛɛ yako ɲon nyiaa, man yena namense debooɔoo keɲ denanoo. ⁸ Ban pou boo tangbɛɛ man kɔɲ kaa beo nyi Wurubuare kpila na wo ne, be yeɛ ɲmɛɛlatenawo na ban bɛɛ mo don leo balan aboo ne, mona namense ban te nyii wo ya. ⁹ Man yena denanoo keɲ, akpaa ɲolo de tɛɛ me man gyoo na, maa lee ɔ nyee. Waa gyoo na waa lee na waa nyiɲ weeneɛ kpaakpaa di. ¹⁰ ɲmɛɛlate doo ɔ ne kɔɲ bo kaa ɲmɛɛle na ɔ ta koo na ɔ te woɛɛ aboo. Man kɔnae na e kenyiɲ nyeedon, na e kenyiɲ ke kekpa.

¹¹ Man yena namensekɛɛlere kpaakpaate ɲon. Namensekɛɛlere kpaakpaate ɲon na mo ɔ wose fa yeɲ ɔ namense ban doo. ¹² Mɔna paate ɲon boo moo nyi waa keɛ namense ban doo na baa to e kom ne, na ɲon yena namensekɛɛlere ɲon ɔ tee namense ban ya. Mena doo ɔ naa nyi gboughouse ne kɔɲ na, ɔ ne yeu tina namense ban yela, na gboughouse ban te kyanɲ baale na akan ban te yaasee. ¹³ ɔ ne yeu nawolo nyi ba mo e bo na bɛɛ to e kom, mena doo ɔ be famene na namense ban ya.

¹⁴⁻¹⁵ Man yena namensekɛɛlere kpaakpaate ɲon. Mena keɲ me kya gyeɲ man te man mo gyeɲ e ne mena ke te ma gyeɲ me namense te ban mo gyeɲ man, te ma te sɛɛ nyi maa mo ma wose fa yeɲ me namense ban doo.

¹⁶ Me dana namense baale ban boo kpue kɛwo man ya. Kaboena nyi maa mo ban mo kaa kpu na kɛwo na be popou keyeɛ walan dokolon namense, debooɔoo dokolon man, na be kɛɛlere ke yeɛ dokolon na baa nyii ma dei.

¹⁷ Kpene keɲ doo me kya ne gyae me nombia yena nyi, ma te desina ma wose nyi maa mo ma wose fa yeɲ ma kegyaebii man na maa bese fon lee yeɲ man. ¹⁸ ɲolo be gyae waa tale leo ma nyeedon lee me gyan ya. Mɔna man gbagba ma kegyaebii man te maa mo ma wose fa yeɲ. Me dana don maa mo ma wose fa yeɲ, te me dana don maa bese nyi nyeedon bela. 'Kei yena kpene keɲ me kya ɲon be yako man nyi maa yeɛ.' "

¹⁹ Lee noowoya keɲa doo Gyudatena ban besewo kpase ba wose man.

²⁰ Be man balan burum yakowo nyiaa, "ɔ dana felinkum mena doo ɔ nyee ne woɛɛ. Won doo te e ne nyii e?" ²¹ Baale mo kpa, "Walan ɲon felinkum

doo ɔ man be gyae waa tale kolosi nne ya! Sena te felinkum gyae ke tale gyuuusu siayeɛɛsate sia?"

Balan ban keɛɛ Yesu

²² Kenɛ Gyudatena wee dinaa daale kaa liiwɔ. Mena wee kei te bee dii mo tɔɔse deɓan kenɛ bɔɔ mo bɔ ɔsom deni dinaa kenɛ do Wurubuare nyinmaa man nɛ. Mena deɓan kenan yee waare tɛɛ Gyerusalem donɔɔ man. ²³ Na Yesu donɛɛ ɔ ne kila poto kenɛ bɛɛ baake ke Solomon poto Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɛ deɓanalan man nɛ. ²⁴ Kenɛ Gyudatena baale kaa yilaawɔ ɔ gyan bɔɔse e nyiaa, "Sena yaa n tinaa daa yela te de bɛɛ gyen da nyee na de nawɔɔ ya nɛ? Yako daa anokoare kenɛ. Nyan yena nyeeɛɛre ɛn Wurubuare be yako see nyi waa kɔn nɛ?" ²⁵ Kenɛ Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, "Me tan keyako ɛn mona e bɛɛ lɛɛ man di ya. Gyakolonɛ nombia ɛn mɔɔ yee me kya yele man nɛ, ne diina ma wose man adanseɛ, ²⁶ mona e bɛɛ lɛɛ man di ya, nawolo nyi e te yee me namensewɔ ya. ²⁷ Me namense ne nyii me dei, te ma gyen wɔ te bee sila man. ²⁸ Mɛɛ fa wɔ nyeedonɛ kekpaɛ kenɛ, te bɔɔ gyae baa yo lee Wurubuare siaman ya. Nolo be gyae waa tale lɛɔ wɔ lee me gyan ya. ²⁹ Me kya ɛn ɔ ba mo wɔ do me nyinmaa man nɛ, dana donɛ kela kolo kamase te nolo be gyae waa tale lɛɔ wɔ lee me kya nyinmaa man ya. ³⁰ Daa na me kya yee walan dokolonɛ."

³¹ Botɔɔ te Gyudatena ban gate boya baa fun e bela. ³² Kenɛ Yesu yako wɔ nyiaa, "Me kya te yeli ma te yee nombia kpaakpaɛ burum e siaman, ɛn man wonɛi dɔɔ te e ne gyae e ke funɛi man boya?" ³³ Te Gyudatena ban tiranɔɔ fa e nyiaa, "Na abɔɔ nya ayɛɛn kenɛ dɔɔ te dɛɛ gyae dee funɛi nenɛ boya ya, mona mena kenɛ n ne yako mmusuo nombia dɔɔ. Nawolo nyi n yee deniwalan e, mona n na mo n wose maa na Wurubuare." ³⁴ Botɔɔ te Yesu bɔɔse wɔ nyiaa, "Ba te ɛmarase emɛɛ gbagba mmaraa tɔne kenɛ man nyi, Wurubuare kpa, e yee Wurubuare kemaasawɔ yee? ³⁵ Da gyen nyi kpene kenɛ Wurubuare nombia ɛn ne yako nɛ yee anokoare kekpaɛ. Te Wurubuare de baake balan ban ɔ ba mo ɔ nombia ɛn fa ne nyi be yee Wurubuare kemaasawɔ na, ³⁶ weera dɔɔ te e ne yako man ɛn Wurubuare ba lese man te ɔ be kpila man kɔn tɛɛle kei dɔɔ nɛ nyi mɛɛ mo ma wose maa na Wurubuare kenɛ mɛɛ yako nyi me yee Wurubuare bu e dɔɔ? ³⁷ Akpaɛ me bɛɛ yee kpene kenɛ me kya ɛn kpa ma yee ya na, e na lɛɛ man di ya, ³⁸ te akpaɛ mɛɛ yee ɛn na, nyi e be lɛɛ man di koranɛ ya na e lɛɛ abɔɔ ɛn mɛɛ yee nɛ di, na e ka gyen na e kenyii aseɛ nyiaa daa na me kya ɛn yee dokolonɛ" ³⁹ Mena dɔɔ be gyaewɔ baa kyan e bela, te ɔ sarakewɔ lee be man.

⁴⁰ Kenɛ Yesu besewɔ tonɛ Gyɔɔdan boɔ kenɛ gyu botɔɔ kenɛ Gyɔn be kyaa sɔ balan Wurubuare lonɛ kaalan nɛ, te ɔ ke kyaawɔ botɔɔ. ⁴¹ Balan burum kɔnawɔ ɔ gyan te be yako donɛ nyiaa, "Gyɔn te yee gyakolonɛ nombia ya, mona kpene kamase kenɛ ɔ be yako lee balee kei wose man nɛ yee ampanɛ." ⁴² Kenɛ balan burum ban ba senɛɛ botɔɔ nɛ lɛɛ Yesu di.

11

Lasarose yen

¹ Balee nolo kyaawɔ Betani donɔɔ man kenɛ bɛɛ baake e nyi Lasarose. Betani donɔɔ kenanɛ man te Mɛɛre na ɔ kɔɔ Maata leewɔ. ² Mɛɛre kei yena walan ɛn ɔ be toosi nunɛ ofonɛfonɛ woli Yesu nawɔɔ, te ɔ ba mo ɔ nyeenyɔɔse feefo ɛn nɛ. ɔ ɛmɛtee yena Lasarose ɛn ɔ na wee nɛ. ³ Mena

doo Mɛere na Maata doo Yesu tiila nyiaa, “De Gbenjyoo, n gyoo ñon lon bɛɛ lam emɛɛ na e nsana ya nɛ na wee.”

⁴ Yesu kenyii tiila keŋ nɛ ɔ yakowo nyiaa, “Kawee kei te yɛɛ kawee keŋ gyae ka ko Lasarose ya. Mɔna ke gyae ke yela balan kena Wurubuarɛ gyoorobiiri na ka ke yela baa lese manj Wurubuarɛ bu ñon mo yele.” ⁵ Na Yesu ne gyae Maata na ɔ naabu Mɛere na Lasarose nombia. ⁶ Mɔna ɔ kenyii nyi Lasarose na wee nɛ, ɔ besewo di weeya ala botoo keŋ ɔ kyaa nɛ.

⁷ Kenan wole nɛ ɔ yako ɔ kaseela banj nyiaa, “E fa dɛɛ bese gyu Gyudia tɛɛle man bela.” ⁸ Botoo te ɔ kaseela banj yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, weeya akalanɛɛ ñaale yaa ngba Gyudatena be yele baa funjii neŋ boya nɛ. Wonj doo te n ne gyae n ka bese gyu botoo bela?” ⁹ Kenjɛ Yesu tiranoo fa wo nyiaa, “Wee kamase dana ke nelim na ka weese. Akpaa ñolo donjɛ weesetɛntɛn nɛ, ɔ bɛɛ gyɔ ɔ nae ya nawolo nyi weese kyaa. ¹⁰ Mɔna nyi akpaa ɔ donjɛ ditinjɛɛ man na ɔ ne gyɔ ɔ nae, nawolo nyi kenjanjɛɛ be kyaa na waa naa ya.” ¹¹ Kei wole na Yesu besewo yako wo nyiaa, “De gyoo Lasarose te doo dosoronj mɔna maa gyu na me kaa gyuuu e.” ¹² Botoo te ɔ kaseela banj tiranoo nyiaa, “De Gbenjyoo, akpaa ɔ doe na ɔ kawee keŋ gyae ke tanj.” ¹³ Na Lasarose yɛn nombia yaa Yesu ne yako, mɔna ɔ kaseela banj na gyuenj bo nyi dosoronj gbagba yaa Lasarose doowo. ¹⁴ Botoo te Yesu torowo yako wo nyiaa, “Lasarose ta yem, ¹⁵ mɔna lee emɛɛ doo dana manj gyenj nyi moo kyaa botoo pete ɔ yɛnawo ya, na e kenyinj lɛɛ manj di. E fa dee gyu ɔ gyanj.” ¹⁶ Mena doo ɔ kaseela banj man ñolo ñon bɛɛ baake e Tomase yaa Ata nɛ yako ɔ tebia kaseela akanj banj nyiaa, “E fa de popou ke sila da wolale ñon gyu. Nyi yɛɛ yɛn ke na, de popou ka yɛn kpu na e.”

¹⁷ Yesu ke gyu ka gyoo Betani donoo man nɛ, be yako e nyiaa be kewuu Lasarose weeya anaarate kenan. ¹⁸ Betani yɛɛ donoo keŋ ka benaa na Gyerusalem donoo. Ke lem gyae ke yɛɛ ngba gbɛɛkemaase atooro nɛ. ¹⁹ Na Gyudatena burum te kɔŋ Maata na Mɛere gyanj be kaa gyaam wo lee be ñmɛɛtee ñon yɛn man. ²⁰ Maata ke nyii nyi Yesu ne kɔŋ nɛ, ɔ leewo gyu ke gyanjɛɛ na e. Na Mɛere doo ñon kyaa dekanalanj man. ²¹ Maata ke gyu ke tunj Yesu nɛ ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, nyi akpaa nyɛn kyaa kebo na nafa me ñmɛɛtee denj ta yem ya! ²² Mɔna ma gyɛn nyi debokeiman koranj nɛ, kpenɛ kamase keŋ n boose Wurubuarɛ na waa yɛɛ fa neŋ.” ²³ Kenjɛ Yesu yako e nyiaa, “N ñmɛɛtee ñon waa bese foŋ na waa nyinj nyeedonj bela.” ²⁴ Te Maata yako e nyiaa, “Ayi ma gyɛn nyi wee otomante keŋ woja pou baa foŋ lee yɛn man nɛ, ñon mo waa foŋ.” ²⁵ Kenjɛ Yesu yako e bela nyiaa, “Man yɛna walanj ɔ ne gyuuu balan lee yɛn man te be nyinj nyeedonj. Walanj kamase ñon waa lɛɛ manj di na, nyi ɔ yem koranj na waa bese nyinj nyeedonj, ²⁶ te walanj kamase ñon ɔ kyaa te ɔ lɛɛ manj di na, ɔ be gyae wa yɛn leki ya.” Kenjɛ Yesu boose Maata nyiaa, “N ne lɛɛ nombia keŋa di?” ²⁷ Te Maata sɛɛ e nyiaa, “Ayi me Gbenjyoo, mɛɛ lɛɛ di nyi nyanj yɛna nyeeɛere, Wurubuarɛ bu ñon dɛɛ daa nyi waa kɔŋ tɛɛle kei doo nɛ.”

Yesu kewii

²⁸ Maata kekolosi nombia keŋa tanj nɛ, ɔ besewo gyu dekanalanj man ke baake ɔ naabu Mɛere lee yɛnanj te ɔ yako e nyiaa, “De Gbenjyoo ñon te kɔŋ te ɔ kpa nya kɔŋ.” ²⁹ Mɛere kenyii mena nɛ, ɔ korowo bilenj gyu ke gyanjɛɛ na e. ³⁰ Debanj kenanj na Yesu ta gyoo ta donoo keŋ man ya. Na ɔ sɛɛ ɔ kyaa botoo keŋ Maata be gyu ke tunj e nɛ. ³¹ Debanj kenanj mo na, Gyudatena te kɔŋ dekanalanj keŋ man bee kolosi do Mɛere. Ba kena

ngba Mɛere ba koro karatete dokolon lee ɔ ne gyu nɛ, na ban gyen nyi ɔ ne gyu baa ɔ nɛmɛtee Lasarose yebɔ ken tɛɛ ɔ kaa wii. Mena dɔɔ ban mo korowɔ sila e.

³² Mɛere ke gyu kelii botɔ ken Yesu kyaa nɛ te ɔ tisiwɔ bun Yesu nawɔ tɛɛ te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, nyen kyaa kebo na nafa me nɛmɛtee den ta yem ya.” ³³ Yesu kena mena ken Mɛere na Gyudatena ban be silana e ne wii nɛ, takaa e te dekokorokoo kyanɔ e. ³⁴ Kenje ɔ boose wɔ nyiaa, “Alen te e wuu e?” Te be yako e nyiaa, “De Gbenjyoo, kɔn na n kaa kɛɛ.” ³⁵ Kenje Yesu wiwɔ. ³⁶ Kenje Gyudatena ban yakowɔ nyiaa, “E kɛɛ mena ken ɔ ne gyae Lasarose nombia.” ³⁷ Mɔna balan baale yakowɔ nyiaa, “Na Yesu kei gyuusuna siayɛɛsate non sia yee? Nafa ngba non talewɔ lɛ Lasarose na ɔ ba yem ya?”

³⁸ Dekokorokoo kyanɔ Yesu bela te ɔ gyuu botɔ ken bɔɔ wuu Lasarose nɛ. Na be wuu e bo boe bɔɔ daale man, te be biliɔ boe dinaa daale tɔ ke nɔɔ. ³⁹ Kenje Yesu yako wɔ nyiaa, “E biliɔ boe ken lee yebɔ ken nɔɔman.” Te yere non ɔ deesi Maata yako Yesu nyiaa, “De Gbenjyoo, deban kei dɔɔ ɔ ne wolɛɛ. Nawolo nyi gyen yena weeya anaara yaa ngba bɔɔ wuu e nɛ.” ⁴⁰ Te Yesu yako e nyiaa, “Ma te yako nen nyi akpaa n lɛɛ man di na nyan kena Wurubuare gyoorobiiri ken yee?” ⁴¹ Mena dɔɔ be biliɔ boe ken lee yebɔ ken nɔɔman. Botɔ te Yesu gyinaa ɔ nyee kɛɛ adido te ɔ fanewɔ fa Wurubuare nyiaa, “Taata, mɛɛ fa nen karan ngba n ne nyii man nɛ. ⁴² Man dɔɔ ma gyen nyi n ne nyii man deban kamase, mɔna balan ban ba senɛ kebo dɔɔ te mɛɛ yako mena na baa nyin gyen nyi nyan kpila na man.” ⁴³ Yesu ke yako mena tan nɛ, te ɔ fae yeesa kenken baake Lasarose nyiaa, “Lasarose, lee kɔn!” ⁴⁴ Kenje Lasarose non ɔ ba yem nɛ lewɔ kɔn, na kewuu abɔɔ nan bɔɔ mo bake ɔ nyinmaase na ɔ nawɔɔ, na kanyan ken bɔɔ mo bake ɔ sia gbɛɛ nɛ doo mena. Te Yesu yako wɔ nyiaa “E booli e, na waa ta.”

*Ba kebake Yesu nyeeman
Mateo 26:1-5; Maake 14:1-2; Luka 22:12*

⁴⁵ Gyudatena burum ban bɔɔ kɔn Mɛere gyan te bɔɔ naa kpene ken Yesu be yɛɛ nɛ lɛɛ e di. ⁴⁶ Mɔna be man baale besewɔ gyu Farasiitena ban gyan gyu ke yako wɔ kpene ken Yesu be yɛɛ nɛ. ⁴⁷ Kenje Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena baake donɔɔ kegyiise gyanɛɛ. Te be boose donɔ nyiaa “Sena yaa dɛɛ yɛɛ? Nawolo nyi balee kei ne yɛɛ gyakolon nombia burum. ⁴⁸ Akpaa de tina e yela te ɔ gyakaa ɔ ne yɛɛ mena tom kei na, balan ban pou baa lɛɛ e di na ke yela Romantena kaa yɛɛɛ de Wurubuare ɔsom deni dinaa ken na baa lɛɔ de tɛɛle pou.” ⁴⁹ Te balan ban man nolo non bɛɛ baake e nyi Kaifase non ɔ be yɛɛ saese kegyia kulutoo kenan man nɛ yakowɔ nyiaa, “Emɛɛ dɔɔ e ba gyen daale ya. ⁵⁰ E ba gyen nyi dei nyi walan dokolon waa yen fa balan ban pou kela ken nyi tɛɛle pou balan kewɔɛɛ yee?” ⁵¹ Te yɛɛ Kaifase gbagba agyuen yaa ɔ moowɔ yako nombia kenɔ ya, mɔna ken ɔ be yɛɛ Wurubuare sae kegyia kulutoo kenan man dɔɔ te Wurubuare yela ɔ yako mena nombia nenan see nyi, kaboena nyi Yesu waa yen fa Gyudatena pou. ⁵² Te yɛɛ nyi Gyudatena baagen te Yesu waa yen fa ya, mɔna waa yen bo fa Wurubuare bia ban pou bɔɔ yaase nɛ na waa nyin mo wɔ kaa yilaa. ⁵³ Leenan wee kenan ken kegyiise ban be gyanɛɛ nɛ, te be fiasɛɛ bɛɛ gyae gbɛɛ ken baa mo ko Yesu. ⁵⁴ Lee mena dɔɔ na Yesu bɛɛ tekaa lese ɔ wose debɔɔ Gyudia tɛɛle man bela ya. Mɔna

o leewo botoo gyu donoo kenj bee baake ke nyi Eferam te ka benaa na depampaa dinaa daale ne. Botoo te non na o kaseela banj gyuuwo ke kyaa.

⁵⁵ Na Gyudatena nyeekeleewe kedi kenj ta benaa, mena doo balanj burum lee donoose njan man gyu Gyerusalem be kaa gyoraa ba wose pena nyeekeleewe kedi kenj kelii. ⁵⁶ Debanj kenanj man pou na bee keo Yesu. Be ka seŋ Wurubuare osom deni dinaa kenj man ne be boose doŋa nyiaa, "Sena yena ya gyuen? Doona o be gyae waa koŋ nyeekeleewe kedi kei man ya?" ⁵⁷ Na Wurubuare saese kegyiise na Farasiitena banj te yako wo nyiaa, walaŋ kamase non o gyen Yesu dekyae na o kaa yako wo na be kaa kyan e.

12

Alo nolo ka mo nunj woli Yesu Betani donoo man

Mateo 26:6-13; Maake 14:3-9; Luka 7:37-39

¹ Keka weeya looro na Gyudatena kedi ba nyeekeleewe dinaa kenj ne, Yesu gyuu Betani donoo man. Mena donoo kenanj man te Lasarose non Yesu be gyuuu e lee yenj man ne leewo. ² Be loo yele saa weenee fa Yesu. Maata mo kpue banj bee kpelee weenee njan ne man. Na Lasarose mo kpue na banj be kyaa bee dii ne. ³ Kenje Meere moo nunj ofonofonte kenj ke dana koyadorj ne porontia too, te o kaa toosi ke woli Yesu nawoo te o moo o nyeenyoose feefo o nawoo njan. Te nunj kenj ofonj lee dekanjalanj kenj pou. Danj kenj bee baake ke nyi Naade ne te ba moowo yee nunj kenanj ⁴ Te Yesu kaseela banj man nolo non bee baake e nyi Gyudase Isekarote, non waa kaa lese Yesu fa na baa ko ne yakowo nyiaa, ⁵ "Wonj doo te ba te yoo mena nunj ofonofonj kei na baa mo ke koba kenj fa ayematena ya." Nyi benj yoo ke na nafa baa nyinj tomyeere kulutoo dokolorj koba lee ke man. ⁶ Gyudase keyako nombia kenja ne, na ayematena wose man yaa o na gyuen ya, mona o yee nmeelate e. Non na see na be koba, te o ne kyaa mo nyaale desina o wose. ⁷ Kenje Yesu yako e nyiaa, "E tina alo non yela! O yee kei baa mo daa me kewuu. ⁸ Ayematena doo be kyaa e gyanj debanj kamase, mona manj doo moo gyae maa kyaa e gyanj kekpa ya."

Gyudatena kegyiise kegyae gbex baa ko Lasarose

⁹ Gyudatena burum kenyii nyi Yesu kyaa Betani donoo man ne, be gyuuwo botoo. Na Yesu waagenj doo te be gyuuwo botoo ya, mona bee gyae baa naa Lasarose non Yesu be gyuuu e lee yenj man ne mo. ¹⁰ Mena doo saese kegyiise banj mo gyae gbex baa ko Lasarose mo, ¹¹ nawolo nyi Yesu ke gyuuu e lee yenj man doo Gyudatena burum te bee wo te ba ke lee Yesu di.

Yesu kegyu Gyerusalem gyoorobiiri man

Mateo 21:1-11; Maake 11:1-11; Luka 19:28-40

¹² Tee kena ne, balanj burum banj boo koŋ nyeekeleewe kedi kenj man nyiiwo nyi Yesu doŋ gbex o ne koŋ Gyerusalem donoo man. ¹³ Mena doo be gyae baxena faarense gyu be kaa gyanje na e na bee fae yeesa nyiaa, "Lee daa.

De Gbenjyoo Wurubuare waa hiraa walaŋ non o ne koŋ o yele man ne, na waa hiraa Iseraetena gyoo non mo."

¹⁴ Yesu gyae afurum te o kyaawo o doo, ngba mena kenj Wurubuare nombia anmarasenj see be yako ne. Nombia njenanj yena nyiaa,

¹⁵ "Emee Gyerusalemtena, e na yela e woe ke lo non ya.

Ɛ kee, ɛ gyoo ne kɔŋ,

ɔ kyaa afurum bu dɔɔ ɔ ne kɔŋ.”

¹⁶ Kewalanŋ keŋ ne, ɔ kaseela ban te nyii nombia keŋa man ya. Mɔna kenan wɔle Wurubuarɛ ka lese Yesu gyoorobiiri wola ne te be tɔɔsewɔ nyiaa, nombia ŋan Wurubuarɛ nombia anmarasenŋ see be yako lee ɔ wose man ne kɔŋala mena ne.

¹⁷ Kenŋe balan burum ban be kpue na Yesu, debanŋ keŋ ɔ be baake Lasarose lee yebɔɔ man te ɔ be gyuuusu e lee yeŋ man ne, yaasee nombia keŋa. ¹⁸ Kenŋe dɔɔ te balan burum leewɔ donɔɔ man kɔŋ kaa gyanee na e ne, nawolo nyi be nyiiwɔ nyi ɔ yee mena gyakolonŋ nombii kei. ¹⁹ Botɔɔ te Farasiitena ban yako donŋ nyiaa, “Ŋgba ɛ ne naa nyi da te tale yee kolo ya na? Ɛ kee! Balan pou silana e.”

Girikitena kekeo Yesu

²⁰ Na Girikitena baale mɔ kpue na balan ban bɔɔ gyu Gyerusalem be kaa som Wurubuarɛ Gyudatena nyeekelee wee kedi keŋ man ne. ²¹ Be gyuuwɔ Filipino ŋon ɔ ba lee Betesaida keŋ ke kyaa Galelia teelee man ne gyanŋ ke yako e nyiaa, “Kegyia, deɛ gyae deɛ naa Yesu.” ²² Kenŋe Filipino mɔ gyuuwɔ ke yako Anderiase. Te be balanŋ bala gyuuwɔ keyako Yesu. ²³ Botɔɔ te Yesu tira nombia keŋa nɔɔ fa wɔ nyiaa, “Debanŋ keŋ te lii nyi baa lese manŋ Deniwalanŋ Bu ŋon gyoorobiiri keŋ wola. ²⁴ Ampaŋ yaa mee yako ŋon ɛ ke nyii nyiaa, nyi akpaa be ta mɔ wambelebiɔ do bɔɔ man na ke ka yeŋ ya ne, na ke see ke yee bii dokolonŋ. Mɔna nyi akpaa ba mɔ ke do bɔɔ man te ke da yem te ke de tuu na te kee see bia burum. ²⁵ Walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae ŋon gbagba nyeedonŋ kela Wurubuarɛ ne, waa yeŋ leki. Mɔna walaŋ kamase ŋon lee Wurubuarɛ nombia dɔɔ ɔ be famene na ŋon gbagba nyeedonŋ ya ne, Wurubuarɛ waa fa e nyeedonŋ kekpa.” ²⁶ Kenŋe Yesu besewo yako nyiaa, “Walaŋ kamase ŋon ɔ ne gyae nyi waa som manŋ ne, kaboena nyi waa sila manŋ. Na botɔɔ keŋ me kyaa na, ŋon mɔ ke nyinŋ kpu na manŋ. Walaŋ kamase ŋon ɔ na som manŋ na, me kya mɔ waa lese ɔ ye.”

Yesu kekolosi lee ɔ yeŋ wose man

²⁷ Te Yesu besewo yako nyiaa, “Neneɛ dekokɔkɔɔ te kyanŋ manŋ nideli, te sena yaa maa yako? ‘Maa yako nyi me kya, lese manŋ lee mena kaale dinaa kei man?’ Mɔna mena kaale kei dɔɔ te me kɔŋawɔ teelee kei dɔɔ.” ²⁸ Kenŋe Yesu fanewo nyiaa, “Me kya, lese n gyoorobiiri wola.” Te be nyii woya ŋaale kolosiwɔ lee adido nyiaa, “Me te wulaa lese me gyoorobiiri wola, te maa bese lese ke wola.” ²⁹ Balan burum ban ba seŋɛ botɔɔ te bɔɔ nyii woya ŋan ne, be man baale yakowɔ nyiaa, “ɔga faela” te baale mɔ yakowɔ nyi, “Wurubuarɛ kpilale ŋolo kolosi la na e lee adido.” ³⁰ Kenŋe Yesu yako wɔ nyiaa, “Emee dɔɔ te mena nɔɔwoya keŋa kɔŋawɔ, na manŋ dɔɔ ya. ³¹ Neneɛ yena debanŋ keŋ Wurubuarɛ waa di balanŋ nombia teelee kei dɔɔ. Neneɛ te Wurubuarɛ waa gegi obonsam ŋon ɔ ne di gyoori teelee kei dɔɔ ne lee ɔ gbeli keŋ dɔɔ. ³² Mɔna manŋ dɔɔ nyi akpaa be gyina manŋ adido lee teelee kei dɔɔ ne, maa wɔŋ walaŋ kamase benaa ma wose.” ³³ ɔ kekolosi kei na wola yeŋ keŋ waa kaa yeŋ ne baa. ³⁴ Botɔɔ te balan burum ban tiranɔɔ fa e nyiaa, “De kalawo lee da mmaraa tɔne man nyiaa, Nyeeleere ŋon waa kyaa keŋ ɔ be gyae waa yeŋ ya. Te sena yaa n ne yako nyi kaboena nyi baa gyina Deniwalanŋ Bu ŋon adido? Amote yena Deniwalanŋ Bu kei?” ³⁵ Te Yesu tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Kenmanjee keŋ nyinŋa ke kyaa ɛ gyanŋ ne ɛ ta ke man na ditintee be nyinŋ futaa ŋon ya. Nawolo nyi walaŋ ŋon ɔ donŋɛ

ditɪntɛ man nɛ, ɔ ba gyeŋ botɔɔ keŋ ɔ ne gyu ya. ³⁶ Walaŋ ɲon ɔ ne fa keŋmaŋee nyiŋa ɔ kyaa ɛ gyaŋ nɛ, ɛ lɛɛ e di na ɛ kenyiŋ bese balan baŋ be doo keŋmaŋee man.” Yesu kekolosi nombia keŋa taŋ nɛ, ɔ wɔŋa ɔ wose keyyaa yenaŋ daale keŋ bɔɔ ne naa e ya.

Gyudatena burum te lɛɛ Yesu di ya

³⁷ Yesu yɛɛ gyakolon nombia burum be siaman, mɔna keŋa pou wole na be bɛɛ ba te lɛɛ e di ya. ³⁸ Kei yela nombia ɲan Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya be yako nɛ kɔŋawɔ ampaŋ. Yesaya yakowɔ nyiaa,

“De Gbenjyoo, amɔte lɛɛ na nombia ɲan dɔɔ yako nɛ di? Amɔte te de Gbenjyoo lese ɔ wɔɔle wola?”

³⁹ Lee mena dɔɔ bɔɔ ne tale baa lɛɛ Wurubuare nombia di ya ɲgba mena keŋ Yesaya be yako nɛ. ⁴⁰ ɔ besewɔ yako nyiaa, “Wurubuare te yeɛɛ be sia na bɔɔ nyiŋ naa ya, te ɔ tɔɔ ba agyueŋse na bɔɔ tale nyii kolo man ya.

Na mena ya na nafa baa kyɛɛkee lee be gbɛɛneŋ kumɛɛ man na baa kɔŋ me gyaŋ na maa kyɔ wɔ.”

⁴¹ Yesaya te kolosi nombia keŋa yakaa ya, mɔna ɔ wulaa naa Yesu gyoorobiiri keŋ dinɔɔ keŋ dɔɔ te ɔ kolosiwɔ lee ɔ wose man. ⁴² Nombia keŋa wɔle nɛ Gyudatena kegyiise burum lɛɛ Yesu di, mɔna Farasiitena baŋ dɔɔ ba te tale lese ba keɛɛdi keŋ debɔɔ ya, nawolo nyi be yeewɔ nyi Farasiitena baŋ baa tɔɔ wɔ gbɛɛ nyi be na kɔŋ bɔ ɔsom deni man bela ya. ⁴³ Be ta lese ba keɛɛdi keŋ debɔɔ ya nawolo nyi bɛɛ gyae bo nyi balan ka lese ba yeɛ kela Wurubuare ka lese ba yeɛ.

⁴⁴ Keŋte Yesu gyinaa ɔ nɔɔ kolosi nyiaa, “Nyaŋ ɲon n lɛɛ maŋ di nɛ, na maageŋ te n lɛwɔ di ya mɔna ɲon ɔ be kpila maŋ nɛ mɔ yaa n lɛwɔ di.

⁴⁵ Nyaŋ walaŋ ɲon n naa maŋ na, n te naa walaŋ ɲon ɔ be kpila maŋ nɛ.

⁴⁶ Me kɔŋae tɛɛle kei dɔɔ ɲgba keŋmaŋee nɛ na maa ɲmaŋee fa balan. Nyaŋ ɲon n lɛɛ maŋ di na n be gyae n ke dɔɔ ditɪntɛ man ya. ⁴⁷ Walaŋ ɲon ɔ nyii me nombia te ɔ te lɛɛ ɲa do ya na, mɔɔ gyae maa di ɔ nombia ya. Nawolo nyi ma te kɔŋ me kaa di balan nombia tɛɛle kei dɔɔ na maa bu wɔ fɔɔ ya, mɔna me kɔŋae me kaa lɛɛ ba nyee.

⁴⁸ Nyaŋ ɲon n bɛɛ maŋ te n te lɛɛ me nombia ya na, nombiadiiri ɲolo kyaa keŋ waa di n nombia. Nɔɔwoya ɲan mɔɔ kolosi nɛ, ɲan te baa mo di n nombia wee ɔtomante keŋ man na baa bu neŋ fɔɔ. ⁴⁹ Nawolo nyi ma te kolosi maŋ gbagba me doŋ man ya, mɔna me kya ɲon ɔ be kpila maŋ nɛ, ɲon yako na maŋ kpene keŋ maa yako na mena keŋ maa yako ke. ⁵⁰ Te maŋ gyeŋ mɔ nyi kpene keŋ ɔ be yako daa nyi dɛɛ yɛɛ nɛ, keŋ ne faa na nyeedoŋ kekpaɔ keŋ. Mena dɔɔ kpene keŋ mɛɛ yako nɛ, yɛɛ keŋ me kya be yako maŋ nyi maa yako.”

13

Yesu kefaafo ɔ kaseela baŋ nawɔɔ

¹ Pɛ tɛɛ kena na Gyudatena kedi ba nyeekeɛɛwee keŋ nɛ, na Yesu wulaa gyeŋ nyi ɔ debaŋ te lii keŋ waa lee tɛɛle kei dɔɔ gyu ɔ kya gyaŋ. Mɔna mena keŋ ɔ ne gyae ɔ balan baŋ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, mena te waa gyae be nombia kelii ɔto.

² Yesu na ɔ kaseela baŋ ke kyaa baa di be balinɔɔ weeneɛ nɛ, na ɔbɔnsam taŋ ka mo nombiakumɛɛ do Simɔn bu Gyudase Isekarɔte nyeeman nyi waa lese Yesu fa na baa ko.

³ Yesu mɔ gyen nyi ɔ kya ta mo kpene kamase do ɔ nyinmaa man, te ɔ gyen mɔ nyi ɔ lee Wurubuare gyan bo kɔn te ɔ gyan te waa bese gyu. ⁴ Mena dɔɔ Yesu korowɔ lee weeneɛ njan tɛɛ te ɔ kpee ɔ kegba wurikyim ken ɔ doona nɛ, te ɔ moɔ bɔroboa kpan ɔ tena man. ⁵ Kenjte ɔ toosi lon do tasa man te ɔ fiaseɛ ɔ ne faafo ɔ kaseela ban nawɔɔ, te ɔ moɔ bɔroboa ken kpanɛɛ ɔ tena man nɛ feefo wɔ.

⁶ ɔ kelii Simɔn Pita gyan nɛ Pita bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenjyoo, nyan nɛ gyaela n kefaafo me nawɔɔ?”

⁷ Te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Kpene ken mɛɛ yɛɛ nɛ n be gyae n ke nyii ke man debokeiman ya, mɔna nyan kaa nyii ke man wole wole.”

⁸ Kenjte Pita yako e nyiaa, “Koa, mɔɔ sɛɛ na n ke faafo me nawɔɔ korakora ya.” Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpa ma te faafo n nawɔɔ ya na, daa na nen be doo daale man ya.”

⁹ Te Simɔn Pita yako e nyiaa, “Me Gbenjyoo, akpa mena na na faafo me nawɔɔ kaagen ya, mɔna faafo me nyinmaase na ma nyee mɔ.”

¹⁰ Te Yesu yako e nyiaa, “Walan nɔn ɔ be sɔɔ nɛ ɔ wose pou ta lee. ɔ be kaboena nyi waa sɔ bela ya. Kaboena bo nyi waa faafo ɔ nawɔɔ kaagen. E popou wose ta lee, mɔna walan dokolon wose danaana ayimeɛ.” ¹¹ Nawolo nyi na Yesu gyen walan nɔn waa lese e fa, mena dɔɔ te ɔ yakowɔ nyi “Walan dokolon wose danaana ayimeɛ.”

¹² Yesu kefaafo be nawɔɔ tan nɛ, ɔ moɔ ɔ kegba wurikyim ken do bela te ɔ gyuuwɔ kekyaa ɔ dekyae man. Te ɔ bɔɔse wɔ nyiaa, “E ne nyii kpene ken mɔɔ yɛɛ fa nɔn nɛ man?” ¹³ E ne baake man nyi e wolale na e Gbenjyoo. Dei ngba e ne baake man mena nɛ, nawolo nyi nɛ kaboena man. ¹⁴ Te akpa man e Gbenjyoo na e wolale te faafo e nawɔɔ nɛ, mena te kaboena nyi emɛɛ mɔ yaa faafo dɔnɔ nawɔɔ. ¹⁵ Me yɛɛ kei baa wola nɔn na emɛɛ mɔ kenjin yɛɛ fa dɔnɔ ngba mena ken man be yɛɛ nɛ. ¹⁶ Anokoare yaa mɛɛ yako nɔn nyiaa, gbenji bɛɛ kela ɔ gbenjyoo ya, te kpilale mɔ bɛɛ kela walan nɔn ɔ be kpila e nɛ ya. ¹⁷ Nɛnɛɛ ken e ba gyen nombia kenɔ nɛ, akpa e di nɛ dɔɔ na gyon gyae ke doo e man.

¹⁸ Na e popou yaa me dana ya, nawolo nyi ma gyen balan ban mɔɔ lese. Mɔna kaboena nyi Wurubuare nombia njan bɔɔ nmarase see nɛ dɛɛ kɔn mena. Be nmarasewɔ see nyiaa, walan nɔn daa na e na do nyinmaa di nɛ, ta koro sen me dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ me wulaa mɛɛ yako nɔn nombii kei baa pena ka ke kɔn, na ka de kɔn na e ke lɛɛ di nyiaa, man yena nɔn ɔ kyaa pete be yɛɛ kpene kamase. ²⁰ Anokoare yaa mɛɛ yako nɔn nyiaa, walan nɔn ɔ lɛɛ walan kamase nɔn maa kpila nɛ na man yaa ɔ lɛɛwɔ, te walan nɔn ɔ lɛɛ man na ɔ te lɛɛ walan nɔn ɔ be kpila man nɛ.”

Yesu yakowɔ nyi ɔ kaseela ban man nɔlo waa lese e fa

Mateo 26:20-25; Maake 14:17-21; Luka 22:21-23

²¹ Yesu ke yako nombia kenɔ tan nɛ, nombia takaa e ɔ konɔɔ man nideli te ɔ kolosiwɔ balan man ken ɔ ta mo kolo weese ya nyi, “E man nɔlo waa lese man fa na baa ko.” ²² Botɔɔ te ɔ kaseela ban wose yenawɔ te be kɛɛ dɔnɔ dokolon dokolon, nawolo nyi be ta gyen nɔn ɔ dana ya. ²³ ɔ kaseela ban man nɔlo nɔn Yesu nɛ gyae nideli nɛ kyaa la benaa e, ²⁴ mena dɔɔ Simɔn Pita fatee e te ɔ yakowɔ nyi, “Bɔɔse e walan nɔn ɔ dana.” ²⁵ Mena dɔɔ kasele nɔn tuuwɔ benaa na Yesu te ɔ bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenjyoo, amote yaa n dana?” ²⁶ Te Yesu tiranɔɔ nyiaa, “Walan nɔn maa kara bodobodo mo nyoko tasa kei man fa e nɛ, na nɔn yaa me dana.” Kenjte ɔ kara bodobodo ken te ɔ moowɔ nyoko tasa ken man te ɔ moowɔ

fa Simon bu Gyudase Isekarote non. ²⁷ Gyudase kedi bodobodo ken pe te obonsam gyoo o man. Te Yesu yako e nyi, "Kpene ken n ne gyae n keyee ne, yee ke bilen." ²⁸ Mona ban be kyaa weenee nan tee ne, be ta gyen kpene ken doo te Yesu be yako e mena ya. ²⁹ Na Gyudase ne kee na be koba doo, mena doo kaseela ban baale gyuehwo nyi Yesu yako e baa nyi waa gyu ke lee weenee nan baa mo gyu kedi ba nyeekelawee kedi ken man ne, yaa waa lese koba fa ayematena. ³⁰ Mena doo Gyudase ka betaa lee bodobodo ken di pe, te o leewo bilen. Na tee te yuu.

³¹ Gyudase kalee lan ne Yesu yakowo nyiaa, "Nene te Wurubuaru waa lese man Deniwalan Bu non gyoorobiiri deboo. Waa ta me doo yela balan kena o gyoorobiiri ken." ³² Ken te Yesu besewo yako nyi, "Akpaa Wurubuaru waa ta me doo lese o gyoorobiiri wola na, mena mo te waa ta non gbagba doo lese me gyoorobiiri wola. Be gyae ke kyare pe te waa yee nombii kei ya. ³³ Me bia moo gyae maa kyaa e gyan kyare ya. E ke keo man, mona ngba mena ken moo yako Gyudatena ban ne, mena yaa mee yako non debokeiman nyiaa 'Botoo ken mee gyu ne e be gyae e ke tale kon botoo ya.' ³⁴ Mee fa non mmaraa wole nyiaa, e gyae donja. Ngba mena ken man be gyae non ne, emee mo e gyae donja mena. ³⁵ Akpaa e ne gyae donja na, walan kamase waa naa nyi e yee me kaseelawo."

Yesu keyako nyi Pita waa bee e

Mateo 26:31-35; Maake 14:27-31; Luka 22:31-34

³⁶ Botoo te Simon Pita boose e nyiaa, "Me Gbengyoo, alen yaa n ne gyuu?" Te Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Botoo ken mee gyu ne, n be gyae n ke tale sila man debokeiman ya, mona nyan kaa sila man wole wole."

³⁷ Te Pita boose e nyiaa, "Me Gbengyoo, weera doo te moo tale sila nen deban kei ya? Ma te see nyi maa yen fa nen." ³⁸ Te Yesu tiranoo nyiaa, "N ne laedi nyi nyan ke tale yen fa man? Ampan yaa mee yako nen nyi pe keyim kelo woya ne, nyan ke bee betabotooro nyi n ba gyen man korakora ya."

14

Yesu yena gbue ken ne gyu Wurubuaru gyan

¹ Ken te Yesu yako o kaseela ban nyiaa, "E na yeli e woe ke lo non ya. E lee Wurubuaru di na e ke lee man mo di. ² Dene burum doo me kya non dekanalan man. Akpaa te yee mena ya na nafa moo yako nyi mee gyu me kaa desina akyaese see non ya. ³ Akpaa me gyu ke desina botoo tan na maa bese kon kya mo non gyu me gyan, na botoo ken me kyaa na emee mo ke kyaa botoo. ⁴ Botoo ken mee gyu ne e gyen ke gbue." ⁵ Botoo te Tomase boose e nyiaa, "Me Gbengyoo, doo gyen botoo ken ne gyu ya, sena te dee yee na dee gyen ke gbue?" ⁶ Ken te Yesu tiranoo fa e nyiaa, "Man yena gbue ken na anokoare ken na nyeedon ken. Nolo be kyaa nyi waa tale gyu me kya non gyan ken o te tee me doo ya. ⁷ Nyi akpaa yen gyen man na nafa e ka gyen me kya non mo. Lee gyen ne gyu ne, e ta gyen e te e ne naa e mo."

⁸ Ken te Filipino mo yakowo nyiaa, "De Gbengyoo, wola daa n kya non. Akpaa n wola daa n kya non na, ken kaagen koran dei fa daa." ⁹ Te Yesu mo boose e nyiaa, "Filipo, mena doo leenan ma ke kyaa e gyan kei ne, na e ba gyen man yee? Walan non o naa man na, o te naa me kya non mo. Sena yaa n ke tale yako man nyi, 'Maa wola non me kya non bela?' ¹⁰ Filipino ne lee di nyi daa na me kya non yee dokolon yee? Na man gbagba me

baam dɔɔ te mee kolosi nombia keɲa ya. Mɔna me kya ɲon ɔ doo me man ne, ɲon ne tɛɛ la me dɔɔ yɛɛ ɔ tom. ¹¹ Me yako nyi daa na me kya ɲon yɛɛ dokolon na, ɛ lɛɛ man di. Akpaa nyi ɛ be lɛɛ man di koran ya ne, ɛ keɛ gyakolon nombia ɲan mee yɛɛ ne na ɛ ke lɛɛ man di. ¹² Mɛɛ yako ɲon ɛ ke nyii nyiaa, walan kamase ɲon waa lɛɛ man di ne, waa yɛɛ abɔɔ ɲan mee yɛɛ ne, te waa yɛɛ gyakolon nombia kela ɲan mee yɛɛ ne. Nawolo nyi mee gyu me kya ɲon gyan. ¹³ Te kpene kamase keɲ ɛ ke bɔɔse lee ma yele man na, me kya waa yɛɛ fa ɲon na man ɔ bu ɲon ke yela baa lese ɔ yele. ¹⁴ Akpaa ɛ bɔɔse kpene kamase ma yele man na, maa yɛɛ fa ɲon.”

Yesu yakowɔ see nyi Wurubuare felin ɲon waa kɔɲ

¹⁵ “Akpaa ɛ ne gyae man na, nafa ɛ ke di man mmaraase ɲan dɔɔ. ¹⁶ Te maa waase me kya ɲon na waa fa ɲon walan ɲon waa yako do ɲon, na ɔ kaa kyaa me nawɔɔ man kekpaakekpa. ɲon yena ɔ felin ɲon waa lese Wurubuare dinɔɔ wola ne. ¹⁷ Balan ban be loo gyakaa tɛɛle kei abɔɔ dɔɔ ne, bɔɔ gyae baa tale lɛɛ Wurubuare felin ɲon ya. Nawolo nyi bɔɔ ne naa ɛ ya te bɔɔ gyeɲ ɛ mɔ ya. Mɔna emɛɛ dɔɔ ɛ gyeɲ e, nawolo nyi ɔ kyaa na ɲon te ɔ doo ɛ man. ¹⁸ Deban keɲ me lam ne, mɔɔ gyae maa tina ɲon yela ɲgba yoyolobiise ne ya, mɔna maa bese kɔɲ ɛ gyan. ¹⁹ Teka kyomii balan be gyae baa tekaa naa man bela ya, mɔna emɛɛ dɔɔ ɛ kena man. Keɲ me dana nyeedon dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ ke nyin nyeedon. ²⁰ Deban kenan de lii na ɛ kena nyi daa na me kya ɲon kyaa la, te emɛɛ mɔ ɛ kyaa na man te man mɔ me kyaa na ɲon. ²¹ Walan kamase ɲon ɔ lɛɛ man mmaraase ɲan do te ɔ di ɲe dɔɔ na, ɲon ne gyae na me nombia ta me kya ɲon mɔ waa gyae ɲon ɔ ne gyae me nombia ne nombia. Man mɔ maa gyae ɔ nombia na maa lese ma wose wola e.”

²² Botɔɔ te Gyudase (na Gyudase Isekarɔte ɲon ɔ ba lese Yesu fa ne ya) bɔɔse e nyiaa, “Me Gbengyoo, sena te gyae ke tale kɔɲ nyi nyan ka lese n wose wola daa daager, te n be gyae n ka lese wola balan pou ya?” ²³ Kenɛte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpaa ɲolo ne gyae man na, waa lɛɛ me nombia ɲan mee wolo ne do, na daa na me kya ke gyae ɔ nombia na de kaa kyaa ɔ gyan. ²⁴ Walan kamase ɲon ɔ beɛ gyae me nombia ya na, ɔ bee di me nombia ɲan mee wolo ne dɔɔ ya. Nombia ɲan mee yako ɲon ne ta lee me gyan ya mɔna ɲa lee me kya ɲon ɔ be kpila man ne gyan.”

²⁵ Deban keɲ me sɛɛ me kyaa ɛ gyan ne yaa mee yako ɲon nombia keɲa. ²⁶ Walan ɲon waa yako do ɲon ne, ɲon yena felin ɲon me kya waa kpila ma yele man ne. Waa kaa wola ɲon abɔɔ pou, na waa tɔɔse ɲon abɔɔ ɲan pou mɔɔ yako ɲon ne. ²⁷ Ma wosefɛeren dɛɛ kyaa na ɲon, mee fa ɲon wosefɛeren. Na wosefɛeren keɲ balan ne nyim tɛɛle kei dɔɔ ne yaa mee fa ɲon ya, mɔna ma wosefɛeren gbagba yaa mee fa ɲon. ɛ na yele ɛ wɔe ke lo ɲon ya, te ɛ na yele gyakolon mɔ ke kyan ɲon ya. ²⁸ Me yako ɲon nyi, mee gyu mɔna maa bese kɔɲ ɛ gyan. Akpaa nyi yer ne gyae me nombia na nafa gyae ke yɛɛ ɲon gyon nyi mee gyu me kya ɲon gyan, nawolo nyi ɔ kela man. ²⁹ Me wulaa mee yako nombia keɲa pou pena ɲa ke kɔɲ, na akpaa nyi ɲa de kɔɲ na, ɛ ke nyin lɛɛ man di. ³⁰ Mɔɔ gyae maa tekaa kolosi na ɲon burum bela ya, nawolo nyi ɔbɔnsam ɲon ɔ ne di don tɛɛle kei dɔɔ ne ne kɔɲ. ɔ be tan don me dɔɔ beɛ ya, ³¹ mɔna mee gyae balan pou ka gyeɲ nyi mee gyae me kya ɲon nombia, te kpene kamase keɲ ɔ yako man nyi maa yɛɛ na keɲ te mee yɛɛ. ɛ koro dɛɛ lee kebo.”

15

Yesu yena dan kenj gbagba

1 Kenjte Yesu besewo yako o kaseela ban nyiaa, "Man yena dan kenj gbagba, te me kya yena woofarale non. 2 Tombii kamase kenj doo me man te ke bee see bia ya ne waa kara ke leki. Mona tombii kamase kenj doo me man te kee se bia na, waa kpaase ke na ke kenyin se bia burum. 3 Lee nombia ma ayakon non kenja doo ne, ne tanj ke yela e wose ta lee ken ayimee be doo e man ya. 4 E doo me man, na man mo ke doo e man. Tombii kamase be kyaa nyi ke gyae ke tale se bia ka wose doo, kenj koo towaa na ke dan ya. Mena mo yaa emee mo be gyae e ke tale yee kolo e wose doo kenj nyi e be doo me man ya. 5 Man yena dan kenj te emee yena ke tombia nan. Wala kenj kamase non o doo me man, te man mo doo o man ne, waa se bia burum. Nawolo nyi e be gyae e ke tale yee kolo e wose doo kenj moo kpue na non ya. 6 Wala kenj kamase non o be doo me man ya ne, o yee ngba tombii kenj bo kare leki te koo wolo ne. Baa yilaa mena tombia nenan bo na baa mo na do boalan man na na ke kpa. 7 Nyi akpaa e see doo me man te me nombia nan mo de doo e man ne, kpene kamase kenj e ke boose na maa yee fa non. 8 Akpaa e se bia burum ne, ke gyae ke yela baa lese me kya non yele. Kei gyae ke yela balan ka gyen nyi e yee me kaseelawo.

9 Ngba mena kenj me kya non ne gyae me nombia ne, mena ke yaa man mo ne gyae e nombia. Mena doo e yela maa gyae non kelii oto. 10 Nyi akpaa e di ma mmaraase nan doo ne, maa gyae e nombia kelii oto ngba mena kenj mo di me kya non mmaraase doo te o ne gyae me nombia ne. 11 Mee yako mena nombia kenja baa na ke yela ma gyon kenj ke doo e man, na e ke nyin di gyon nideli. 12 Mmaraa kenj mee fa non yena nyiaa, e gyae donja ngba mena kenj mo gyae non ne. 13 Wala kenj kegyae daale be kyaa kenj ka kela kegyae kenj nolo waa gyae o gyoon na waa yef fa wo ne ya. 14 Nyi akpaa e yee kpene kenj mo yako non nyi yaa yee ne, mena na e yee me gyoon gbagbawo. 15 Mo tekkaa baake non me tewulee bela ya, nawolo nyi tobaale ba gyen o gbengyoo nyeeman nombia ya. Mona mee baake non me gyoon, nawolo nyi ma te yako non kpene kamase kenj me kya be yako man. 16 Na emee lese na man ya, mona man lese na non. Ma lese non bo nyi yaa yee nombia kpaakpa nan ne dana tonoo deban kamase. E yee mena na me kya waa fa non kpene kamase kenj e ka sola e lee ma yele man. 17 Mmaraa kenj mee fa non yena nyi, 'E gyae donja.' "

Ba kekola Yesu na o kaseela

18 Akpaa teele kei doo balan ne kola non ne, e toose nyi mena te be tangbeewo kola man. 19 Nyi yef yee ngba balan ban be kyaa teele kei doo ne, nafa baa gyae non ngba ban gbagba be balan ne. Mona kpene kenj doo te bee kola non yena nyi me ta lese non lee be man, te e ba tekkaa kpue na wo ya. 20 E toose noowoya nan mo yako non ne nyi, "Tobaale kamase ba kela o gbengyoo ya. Nyi be naase man diyem ne, mena ke te baa naase emee mo diyem. Nyi akpaa be lee me kawola kenj di na, mena mo te baa lee emee mo wui di. 21 Mona lee man doo baa mo mena nombia kenja pou yee non, nawolo nyi bo gyen wala non o be kpila man ne ya. 22 Akpaa menj te kon kaa kolosi fa wo ya ne, nafa bo gyae baa di fo be dukum keyee man ya. Mona nenee nyi be yee dukum na, bo gyae baa tale yako nyi be ta gye bo te be yee wo ya. 23 Nyan non n ne kola man na, n ne kola me kya non mo. 24 Akpaa menj te yee tomse nan nolo te yee ta see be

man ya nɛ, nafbɔ bɛn te di fɔɔ be dukum keyɛɛ man ya. Mɔna nɛnɛɛ ba te naa gyakolonɔ nombia kɛna pou mɔna bɛɛ kɔla daa na me kya nɔn. ²⁵ Kei yela kpene kɛn bɔɔ nmarase see ba mmaraa tɔne man nɛ kɔnɔwɔ mena. Be nmarasewɔ nyiaa, ‘Be kɔla manɔ bo yakaa.’

²⁶ Mɔna maa yela Wurubuare felin nɔn ka lee me kya nɔn gyan kɔn na ɔ kaa kyaa na nɔn. Nɔn ne gyae la waa yako do nɔn na waa lese anokoare kɛn doo Wurubuare man nɛ wola nɔn, na waa di adansɛɛ lee ma wose man. ²⁷ Te emɛɛ mɔ ɛ di adansɛɛ lee ma wose man, nawolo nyi lee kewalan kɛn pou na ɛ kyaa me gyan.”

16

¹ “Mɛɛ yako mena nombia kɛna pou baa na ɛ be nyin tina ɛ kelɛɛdi kɛn yela ya. ² Gyudatena kegyiise baa tɔ nɔn nyi ɛ na kɔn bɔ ɔsom denɛɛ man donɔɔ kamase man ya. Debanɔn daale gyae kelii nɛ, akpaa walanɔ da ko ɛ man nɔlo na waa yako nyi Wurubuare ɔsom nombia dɔɔ te ɔ koo nɔn. Na waa yako nyi ɔ yɛɛ deeli baa fa Wurubuare. ³ Baa mo mena nombia kɛna yɛɛ nɔn nawolo nyi be ta gyenɔ ta daa na me kya nɔn ya. ⁴ Mɛɛ wulaa yako nɔn nombia kɛna baa na akpaa debanɔn kenanɔ de lii na, ɛ ke tɔɔse nyi me wulaa yako nɔn nombia kɛna na ɛ ke nyin do go.”

Wurubuare felin nɔn tom

⁵ “Ma te yako nɔn nombia kɛna lee kewalan kɛn ya, nawolo nyi na man gbagba kyaa ɛ gyan dɔɔ. Mɔna nɛnɛɛ yaa mɛɛ yako nɔn nawolo nyi mee gyu nɔn ɔ be kpila man nɛ gyan, mɔna ɛ man nɔlo te tale bɔɔse man nyi ‘Alenɔ yaa n ne gyu ya.’ ⁶ Te nɛnɛɛ kɛn mɔɔ yako nɔn na, te ɛ gyoo kayeyɛɛ? ⁷ Mɔna mɛɛ yako nɔn nombii anokoare baa nyiaa, ɛ deeli dɔɔ te mee gyu nɛ. Nawolo nyi akpaa me te gyu ya na, Wurubuare felin nɔn waa yako do nɔn nɛ be gyae waa kɔn ɛ gyan ya. Mɔna akpaa me gyu na, maa kpila e na waa kɔn ɛ gyan. ⁸ Tɛɛle kei balanɔ kpa ba gyenɔ kpene kɛn yɛɛ dukum ke, te ba gyenɔ kpene kɛn doo na ke gbɛɛ, te ba gyenɔ Wurubuare nombia kedi kɛn wose man nombia mɔ. Mɔna akpaa ɔ kɔn na waa yela baa gyenɔ nyi be nombia be dei ya. ⁹ Bɔɔ gyenɔ kpene kɛn yɛɛ dukum ke ya, nawolo nyi ba te lɛɛ man di ya. ¹⁰ Te bɔɔ gyenɔ kpene kɛn mɔ doo na ke gbɛɛ ya, nawolo nyi mɛɛ bese mee gyu me kya nɔn gyan te ɛ be gyae ɛ ka tekaa naa man bela ya. ¹¹ Bɔɔ gyenɔ Wurubuare nombia kedi kɛn wose man daale ya, nawolo nyi ɔbɔnsam nɔn ɔ ne di tɛɛle kei dɔɔ gyoori nɛ, Wurubuare te wulaa di ɔ nombia bu e fɔɔ.

¹² Me dana nombia burum maa yako nɔn, mɔna debokeiman man nɛ nɛ dana yun kela nɔn. ¹³ Mɔna akpaa Wurubuare felin nɔn ɔ bee di dekara ya nɛ de kɔn na, waa lese nombia nɔn nɛ doo na nɛ gbɛɛ pou nɛ wola nɔn. Nawolo nyi na nɔn gbagba ɔ baam dɔɔ te ɔ ne kolosi ya, mɔna nombia nɔn pou ɔ be nyii nɛ yaa ɔ ne kolosi na waa lese nombia nɔn pou gyae ke kɔn wee daale nɛ wola nɔn. ¹⁴ Wurubuare felin nɔn waa yela balanɔ kena me gyoorobiiri, nawolo nyi waa lese kpene kamase kɛn me dana maa yako nɔn nɛ wola nɔn. ¹⁵ Kpene kamase kɛn me kya dana na ke yɛɛ me wui, mena dɔɔ te mɛɛ yako nɔn nyi Wurubuare felin nɔn waa lese kpene kamase kɛn me dana maa yako nɔn nɛ wola nɔn.”

ɛ waranase gyae kabese gyon

¹⁶ Kenɛte Yesu besewo yako nyiaa, “Teka kyomii ɛ be gyae ɛ kena manɔn bela ya, mɔna kenanɔn wɔle nɛ be gyae ke kyare ya, ɛ ka bese naa manɔn.”

¹⁷ Botɔɔ te ɔ kaseela ban baale bɔɔse dɔnɔn nyiaa, “Sena yaa balee kei nɛ

yako baa, o kpa ‘Teka kyomii e be gyae e kena man bela ya, te kenarj wole na be gyae ke kyare ya na, e ka bese naa man.’ Nawolo nyi mee gyu me kya gyarj doo?”¹⁸ Kenje ba besewo boose doja nyiaa, “‘Teka kyomii’ kei mo na wolo baa sena? Doo ne nyii nombia kenja man ya.”

¹⁹ Na Yesu gyenj nyi be gyae baa boose e nombia kenja man, mena doo o boose wo nyiaa, “Kenj mo yako non nyi, ‘Teka kyomii e be gyae e kena manj bela ya, mona kenarj wole na be gyae ke kyare ya e ka bese naa man’ ne yaa e ne boose doja ne?”²⁰ Ampanj yaa mee yako non e ke nyii nyiaa, e ke wii na e ka yeyee mona balan banj be loo gyakaa teeke kei aboo doo ne baa di gyonj. Emee e ka yeyee, mona e kayeyee kenj gyae kaa bese gyonj kedi.²¹ Akpaa alo na donjee na o na yeyee, nawolo nyi o debarj te lii. Mona akpaa o lola bu non na, ne yee e gyonj nyi o ta lola bu konj teeke kei doo. Mena gyonj kei ne yele o ne wolee o kaale kenj o be naa ne.²² Mena ke mo yaa doo fa non. Debarj kei na e na yeyee, mona maa bese konj e gyarj na e wose ke fee non, na e ke di gyonj. Te nono be gyae waa tale lese gyonj kenarj lee e man ya.²³ Mena wee kenarj doo ne, e be gyae e ke boose man daale ya. Mee yako non e ke nyii nyiaa, kpene kamase kenj e ka sola me kya non ma yele man na, waa mo fa non.²⁴ Kaalii na gyenj kei ne, e ta sola ta kolo ma yele man ya. E sola na e ke nyinj, na ke yee non gyonj nideli.

²⁵ Mee yako non e ke nyii nyiaa, debarj daale gyae kelii na mo gyae maa tekaa kolosi na non aduya man bela ya. Mona maa toro me kya non nombia yako non.²⁶ Debarj kenarj de lii ne, e ka sola e ma yele man. Mona te yee nyi maa senj e nawoo man na maa sola me kya non fa non ya.²⁷ Nawolo nyi me kya non gbagba ne gyae non, kenj e ne gyae manj te e be lee di nyi ma lee Wurubuare gyarj ne doo.²⁸ Daa na me kya kyaa la pete ma lee o gyarj konj teeke kei doo, te nenee mee bese mee lee teeke kei doo mee gyu me kya nonarj gyarj.”

²⁹ Botoo te o kaseela banj yako e nyiaa, “Nenee doo n beee kolosi aduya man fa daa bela ya. N ta lese nombia nan man wola daa.³⁰ Nenee da te naa nyi n gyenj kpene kamase, te tekaboena nyi nono dee boose nenj nombia daale bela ya. Kei te yeli da te naa nyi n lee Wurubuare gyarj.”³¹ Kenje Yesu boose wo nyiaa, “Nenee e ne lee manj di?”³² Debarj kenj ne konj te ke tanj kekonj, kenj e popou e ke yaasee. Walarj kamase waa gyu o dee tina manj yela na ke ka maagenj. Mona na maagenj kyaa la ya, nawolo nyi me kya non kpue na manj.³³ Mee yako nombia kenja baa, na e ke ta me doo nyinj wosefeerej. Balanj baa yela e kena diyem nideli teeke kei doo, mona e nyinj konoo na e ka senj kenkenj nawolo nyi me te di teeke kei doo!”

17

Yesu kefane

¹ Yesu ke yako nombia kenja tanj ne, o gynaa o sia kee adido te o fanewo nyiaa, “Taata, debarj kenj te lii. Lese manj n bu non yele na manj mo ka lese n yele.”² Nawolo nyi n te fa manj donj balan pou doo, nyi maa fa banj pou n ba mo do manj me nyinjmaa man ne nyeedonj kekpaakekpaa.³ Nyeedonj kekpaakekpaa kenarj yena nyiaa, balan pou baa gyenj nenj na baa gyenj nyi nyarj nyaagenj yena Wurubuare non n ne di anokoare. Na baa bese gyenj manj Yesu Kristo non n be kpili ne.⁴ Me ta lese n yele teeke kei doo, nawolo nyi ma te yee tom kenj n ba fa manj ne kelii ko oto.⁵ Taata, nenee lese me gyoorobiiri kenj me dana n siaman pete n be yee kpene kamase teeke kei doo ne wola.

⁶ Me ta lese n dinɔɔ wola balan ban n ba lese wɔ lee tɛɛle kei dɔɔ fa man nɛ. Be yɛɛ n balanwɔ te n moo wɔ fa man. Be te di n nombia njan dɔɔ, ⁷ te nenɛɛ ba te naa nyi kpene kamase keɲ me dana nɛ lee n gyan. ⁸ Nawolo nyi ma te yako wɔ nombii kamase keɲ n be yako man nɛ, te be lee nja do. Ba te naa nyi ke yɛɛ ampan nyi ma lee n gyan, te ba te lee di nyi nyanj kpila na man. ⁹ Mɛɛ fane baa fa wɔ. Na tɛɛle kei dɔɔ balan pou yaa mɛɛ fane maa fa ya. Mɛɛ fane maa fa balan ban n ba mo wɔ fa man nɛ, nawolo nyi be yɛɛ n wui. ¹⁰ Kpene kamase keɲ n dana nɛ yɛɛ me wui, te keɲ man mɔ dana nɛ yɛɛ n wui. Te n te tɛɛ be dɔɔ lese me gyoorobiiri wola. ¹¹ Nenɛɛ mɛɛ kɔɲ baa n gyan. Mɔɔ gyae maa tekaa kyaa tɛɛle kei dɔɔ bela ya, mɔna ban sɛɛ be kyaa tɛɛle kei dɔɔ. Me kya njan ayimɛɛ be doo n man ya, doɲ keɲ n ba mo gyee man nɛ, mo mena doɲ kenan gyee wɔ nideli, na baa yɛɛ nɔɔdokolon ɲgba mena keɲ daa na neɲ yɛɛ dokolon nɛ. ¹² Deban keɲ me kyaa be gyan nɛ, me gyee wɔ nideli lee n doɲ keɲ n ba do me man nɛ dɔɔ. Me gyee wɔ nideli keɲ be man nolo ta yoo ya. Njan kaboena nyi waa yo nɛ waagen yoo la, na ke yela Wurubuare nombia anmarasen see njan ke nyin kɔɲ mena.

¹³ Nenɛɛ mɛɛ kɔɲ n gyan. Te deban kei keɲ me sɛɛ me kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, mɛɛ yako nombia keɲa baa na ke yela gyon keɲ doo me man nɛ ke nyin doo be man nideli. ¹⁴ Ma te kolosi n nombia fa wɔ mɔna tɛɛle kei dɔɔ balan kola wɔ, nawolo nyi ban na wɔ ta tekaa yɛɛ dokolon ya, ɲgba mena keɲ daa na tɛɛle kei dɔɔ balan ta tekaa yɛɛ dokolon ya nɛ. ¹⁵ Mɔɔ ne fane nyi nya lese wɔ lee tɛɛle kei dɔɔ ya, mɔna mɛɛ fane bo nyi nya gyee wɔ nideli na bɔɔ yale walan kum njan kota man ya. ¹⁶ Nɲba mena keɲ daa na tɛɛle kei balan te yɛɛ dokolon ya nɛ, mena kee yaa ban mɔ na tɛɛle kei dɔɔ balan te yɛɛ dokolon ya. ¹⁷ Mo nya anokoare nombia njan desina wɔ see. Nawolo nyi n nombia njan doo na nɛ gbɛɛ. ¹⁸ Mena keɲ n be kpila man tɛɛle kei dɔɔ nɛ, mena ke yaa man mɔ ne kpila wɔ tɛɛle kei dɔɔ. ¹⁹ Ban dɔɔ te ma moo ma wose fa neɲ, na ban mɔ ke nyin mo ba wose fa neɲ kekpaakekpa.

²⁰ Na me kaseela kɛwɔ baagen yaa mɛɛ fane fa ya. Mɔna mɛɛ fane mɛɛ fa balan ban pou baa nyii me kaseela kɛwɔ nombia te baa lee man di nɛ. ²¹ Mɛɛ fane bela nyiaa, be popou baa yɛɛ nɔɔdokolon ɲgba mena keɲ me doo nyan me kya man te nyan mɔ n doo me man nɛ. Mena ke yaa yela baa doo de man na tɛɛle kei balan pou ke nyin lee di nyi nyan kpila na man. ²² Ma te fa wɔ gyoorobiiri keɲ n ba mo fa man nɛ, na baa yɛɛ nɔɔdokolon ɲgba mena keɲ daa na neɲ yɛɛ dokolon te lon bɛɛ lam da nsana ya nɛ. ²³ Me doo be man ɲgba mena keɲ nyan mɔ n doo me man nɛ, na baa nyin yɛɛ dokolon keɲ nyi lon gba be lam ba nsana ya. Na tɛɛle kei dɔɔ balan ke nyin gyen nyi nyan kpila na man, te n ne gyae be nombia ɲgba mena keɲ n ne gyae me nombia nɛ.

²⁴ Taata! Mɛɛ gyae nyi me kaseela ban n ba mo wɔ fa man nɛ, baa kyaa me gyan botɔɔ keɲ me kyaa nɛ, na baa nyin naa me gyoorobiiri keɲ n ba mo fa man nɛ. N moo gyoorobiiri kei fa man nawolo nyi, n wulaa n ne gyae man pɛte n yɛɛ tɛɛle kei. ²⁵ Me kya, nyan yena walan njan n gbɛɛnen tenɛɛ. Balan ban be loo yakaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, be ta gyenja ta neɲ ya mɔna man dɔɔ ma gyen neɲ. Te me kaseela ban mɔ gyen nyi nyan kpila na man. ²⁶ Me ta lese n dinɔɔ wola wɔ te maa bese lese ke wola wɔ bela, na kegyae keɲ n ne gyae man nɛ ke nyin doo be man na man mɔ ke doo be man.”

18

*Ba kekyan Yesu**Mateo 26:47-56; Maake 14:43-50; Luka 22:47-53*

¹ Yesu ke fane tarj ne, non na o kaseela ban korowo gyu ka ton bonjobii kenj be baake ke Kidron ne, te be ka gyoowo oliifi wocbii daale man. ² Na Gyudase non o ba lese Yesu fa ne mo gyen botoo, nawolo nyi Yesu na o kaseela ban ne kyaa gyu ke gyanee botoo. ³ Mena doo Gyudase moo balan burum ban be dana kanease na kefuluse te ba doona yoo aboo ne gyu botoo. Mena balan kewo baale yee yoonootenawo, te baale mo yee kotoototena ban be deke Wurubuare osom deni dinaa kenj ne. Gyudatena saese kegyiise na Farasiitena kpila na wo. ⁴ Kenj Yesu gyen kpene kenj ne konj o doo doo ne, o leewo o kaseela ban man konj siaman te o boose balan ban nyiaa, "Amote yaa e ne gyae?" ⁵ Kenj te tiranoo fa e nyiaa, "Yesu Nasarete baale non yaa dee gyae." Te Yesu yako wo nyi, "Man yaa." Deban kenan na Gyudase non waa lese Yesu fa ne mo kpue balan ban man. ⁶ Yesu ke yako wo nyi "Man yaa" ne, be tuuwo lee wole wole te ba ke yalawo teele man. ⁷ Botoo te Yesu besewo boose wo nyiaa, "Amote yaa e ne gyae?" Te be yakowo nyi, "Yesu Nasarete baale non yaa dee gyae." ⁸ Kenj te Yesu yakowo nyiaa "Me wulaa yako non nyi man yaa. Akpaa man te e ne gyae bere na, e yela me balan kewo ke ta." ⁹ Kei yela nombia non o be wulaa yako ne konjawo mena. O yakowo nyiaa, "Balan ban nyanj me kya ba mo fa man ne, ma te yeli be man dokolonj ka yo ya." ¹⁰ Botoo na Simon Pita dana yoosila, te o wona ke lese kara saese kegyia non tobaale nolo dunolun denjele lese ke lo. Tobaale nonanj yele yena Maakuse. ¹¹ Botoo te Yesu fae Pita nyiaa, "Besena n sila kenj do ke boolee man. N be gyae nyi maa naa diyem kenj me kya be yako nyi me kaa naa ne yee?"

Be kamo Yesu gyu saese kegyia Anase gyanj

¹² Kenj te yoonootena siamante non na o yoonootena dikpii kenj, na Gyudatena kotoototena ban kyana Yesu te be bake e, ¹³ te be tanjbeewo mo e gyu Anase gyanj. Kaifase non o yee saese kegyia e kulutoo kenan man ne, o nenngya yena Anase nonanj. ¹⁴ Kaifase kei faa na Gyudatena agyuenj nyi, dei nyi walanj dokolonj waa yenj fa balan ban pou.

*Pita kebee Yesu**Mateo 26:69-70; Maake 14:66-68; Luka 22:55-57*

¹⁵ Deban kenj booo mo Yesu be gyu saese kegyia non dee ne, na Simon Pita na o doo kaseela ban man nolo silana e wole wole. Kenj kaseele o doo non gyen saese kegyia non doo ne, non sila Yesu ka gyoo dekanjalanj kenj man. ¹⁶ Mona Pita non doe denanoo man. Botoo te kaseele non saese kegyia non gyen ne, besewo konj kaa kolosi na alebu non o na deke denanoo kenj ne nyi waa yela Pita mo ka gyoo. Kenj te mo e gyu dekanjalanj kenj man. ¹⁷ Kenj te alebu non boose Pita nyiaa, "Ngba nyanj mo n yee Yesu kaseela ban man nolo e?" Te Pita tiranoo nyi, "Koa, ma te yee be man nolo e ya" ¹⁸ Deban kenan na waare kyaa, mena doo kotoototena ban na dekanjalanj kenj man tomyeera baale doo boalanj bee woli. Te Pita mo gyuuwo ka senj be gyanj o ne woli boalanj kenj.

*Saese kegyia Anase keboose Yesu nombia**Mateo 26:59-66; Maake 14:55-64; Luka 22:66-71*

¹⁹ Be ka mo Yesu gyu saese kegyia non dekanjalanj man ne, o boose Yesu nombia lee o kaseela na o kawola kenj wose man. ²⁰ Kenj te Yesu tiranoo

nyiaa, “Ma senjawo balan man kolosi. Deban kamase mo na mee wola Wurubuare nombia Gyudatena osom denee man, na Wurubuare osom deni dinaa kej Gyudatena pou ne kyaa gyanjee ke man ne man. Mona na te yako weese ya. ²¹ Wonj doo te n ne boose man mena nombia kena? Boose balan ban boo nyii me kawola kej ne. Ban gyenja na kpene kej mo yako ne. ²² Yesu kekolosi nombia kena ne te kegyiise ban man nolo gyoo e o lakaa man te o boose e nyiaa, ‘Mena te kaboena nyi nya tiranoo fa saese kegyia non?’ ” ²³ Kenje Yesu yako e nyiaa, “Akpa me yako nombiikum daale na wola man ke. Te akpa me nombia doo na ke gbee na weera te ne gyoo man?” ²⁴ Kenje Anase yela ba moo Yesu gyu saese kegyia Kaifase gyan, na o see o doo nmeesen njan boo mo bake e ne man.

Pita kabese bee nyi o ba gyen Yesu ya

Mateo 26:71-75; Maake 14:69-72; Luka 22:57-62

²⁵ Simon Pita ka sen botoo o ne woli boalan kej ne te be boose e nyiaa, “Ngba nyan mo n yee Yesu kaseela ban man nolo e?” Kenje Pita tiranoo nyi “Koa, ma te yee be man nolo e ya.” ²⁶ Botoo te saese kegyia non tobaale nolo non o lonjo yena tobaale non Pita be kara o denjele ne boose Pita nyiaa, “Ngba me naa nyan mo n kpu e na wo oliifi woobii kej man?” ²⁷ Kenje Pita besewo bee nyi koa. Debokenan man te kegyim loo woya.

Be kamo Yesu gyu Romantena kegyia Pilato gyan

Mateo 27:1-2, 11-14; Maake 15:1-5; Luka 23:1-5

²⁸ Tee kena nebo nebo fuu ne, ba moo Yesu lee Kaifase dee gyu Pilato non o senjee Romantena gyoo dinaa nawoo man o ne kee Gyuda teele doo ne dee. Deban kenan na Gyudatena nyeekeleeewe kedi kej ta benaa. Gyudatena kegyiise ban ta gyoo Pilato dekanalan kej man ya. Nawolo nyi ba te gyae baa walaa ba wose pe baa di ba nyeekeleeewe dinaa kej ya. ²⁹ Mena doo kegyia Pilato leewo kon be gyan deboo man kaa boose wo nyiaa, “Wonj dukum te balee kei yee wo te e ne gyae e ke bu e foo?” ³⁰ Kenje be tiranoo fa e nyiaa, “Nyi non te yee bu kum e ya ne, nafa doo mo e kon kebo ya.” ³¹ Botoo te Pilato yako wo nyiaa, “E mo e ta na emee gbagba kaa di o nombia ngba mena kej ya mmaraa na wola non ne.” Kenje Gyudatena kegyiise ban tiranoo fa e nyiaa, “Emee Romantena mmaraa bee fa daa gbee nyi dee ko walan ya.” ³² Kei yela Yesu nombia njan o be wulaa yako see lee o yen kej waa yen wose man ne konjawo ampan.

³³ Kenje kegyia Pilato besewo gyoo o dekanalan man te o baake Yesu boose e nyiaa, “Nyan yena Gyudatena gyoo non?” ³⁴ Te Yesu mo besenawo boose e nyiaa, “Nyan gbagba nyeeman nombii yaa n ne boose man ne yaa nolo yako na ma wose man nombia fa nen?” ³⁵ Botoo te Pilato boose e nyiaa, “Me yee Gyuda baale e? Nyan gbagba n balan na e saese kegyiise moon na nen kona man. Wonj dukum te n yee wo?” ³⁶ Kenje Yesu tiranoo fa e nyiaa, “Me gyoori ta lee teele kei doo ya, nyi ke den lee teele kei doo ne, nafa me tewulee baa yoo lee man na boo nyin mo man ka do Gyudatena nyinmaa man ya. Mona me gyoori ta lee teele kei doo ya.” ³⁷ Kenje Pilato yako e nyiaa, “Kenan na ngba n yee gyoo e baa?” Te Yesu tiranoo nyiaa, “Kej yaa n yakowo ne. Mena nombia kena doo te ba lola man, te njan mo doo te me konjawo teele kei doo na me kaa yako ankoare kej. Walan kamase non o ne gyae ankoare kej ne o ne tei man.”

³⁸ Botoo te Pilato boose e nyiaa, “Wonj yena ankoare kei?” O ke boose e nombia kena tan ne te o besewo lee kon Gyudatena ban gyan kaa yako wo nyiaa, “Ma ta naa nombiikum daale lee o wose man ya. ³⁹ Mona ke yee ya

mmaraa ke nyi ε nyeekeleεwee kedi kamase man na, maa tina balan ban bɔɔ kyam tɔ deni ne man dokolon yela fa non. Mena dɔɔ ε ne gyae nyi maa tina Gyudatena gyoo non yela yaa sena?" ⁴⁰ Kenje be fae yeesa yako nyiaa, "Koa, na Yesu te dεε gyae nyi nya tina e yela ya. Barabase te dεε gyae nyi nya tina e yela." Barabase kei yena walan non ɔ be kyaa koro senj tia gyoonen te ɔ ba ko walan ne.

19

*Be kebu Yesu fɔɔ nyi baa ko e
Mateo 27:27-31; Maake 15:16-20*

¹ Kenje Kegyia Pilato yela ba ηmereε Yesu mpiree. ² Kei wole ne, Romantena yoonɔtɔtena ban moo sɔɔse loo gyooro kotɔtɔɔ te ba moowo wuu Yesu. Te ba doo e kegba yayam wurikyim daale ηgba gyoo ne. ³ Na beε gyu bεε kɔη kaa ηminj e kulu e nyiaa, "Gyudatena gyoo! N nyee dεε wolose!" Na bεε felee e ɔ lakaase man. ⁴ Botɔɔ te kegyia Pilato besewɔ kɔη debɔɔ man te ɔ yako Gyudatena ban nyiaa, "ε nyii, mεε mo e maa lee kɔna non debɔɔ man kebo na ε kena nyi ma te naa ɔ dukum kenj ɔ be yeε ya."

⁵ Mena dɔɔ te kyare ya te Yesu leewɔ debɔɔ man, na ɔ wuuna gyooro kotɔtɔɔ kenj te ɔ doona ɔ kegba yayam kenj mɔ! Kenje kegyia Pilato yako wɔ nyiaa, ε walan non yaa. ⁶ Saese kegyiise na Wurubuare dεε kotɔtɔɔtena ban ke gyɔ ba sibii na Yesu ne, ba fae yeesa nedonj nyiaa, "Gyɔ e sakaa ɔpanɔan dɔɔ, gyɔ e sakaa ɔpanɔan dɔɔ." Botɔɔ te kegyia Pilato yako wɔ nyiaa, "Ma te naa dukum kenj ɔ be yeε ya. Emεε gbagba ε mo e kegyɔ sakaa ɔpanɔan dɔɔ." ⁷ Botɔɔ te Gyudatena ban tiranɔɔ nyiaa, "Daa dana mmaraa daale te kεε wolo nyi kaboena nyi waa yenj, nawolo nyi ɔ ta mo ɔ wose nyi ɔ yeε Wurubuare bu e."

⁸ Kegyia Pilato ka betaa nyii nombia kenja ne, gyakolonj gyoo e gbaa. ⁹ Botɔɔ te ɔ besewɔ gyu dekanjalaj kenj man ke bɔɔse Yesu nyiaa, "N lee alenj?" Mɔna Yesu diηi e bo. ¹⁰ Mena dɔɔ kegyia Pilato bɔɔse e nyiaa, "N be kolosi yee? N ba gyenj nyi me dana donj kenj maa tale tina nenj yela, yaa maa yela baa gyɔ nenj sakaa ɔpanɔan dɔɔ yee?" ¹¹ Botɔɔ te Yesu tiranɔɔ nyiaa, "Me kya faa na nenj gbεε, mena dɔɔ te n nyinja donj me dɔɔ. Nafɔ nyanj gbagba n baam dɔɔ na, n be dana donj me dɔɔ ya. Mena dɔɔ walan non ɔ ba lese man fa ne, non wui dukum kela la." ¹² Debanj kenj kegyia Pilato be nyii nombia kenja ne, ɔ gyae gbεε kenj waa mo tina Yesu yela, mɔna na Gyudatena ban ne fae yeesa yako nyiaa, "Akpaa n tina balee kei yela na, n te yeε Romantena gyoo dinaa Kaesa ɔ dɔɔ e ya. Walan kamase non ɔ see ɔ wose gyoo ne, na ɔ na koro baa senj tia gyoo dinaa Kaesa."

¹³ Kegyia Pilato ka betaa nyii nɔwɔyɔ kenja ne, ɔ moo Yesu lee kɔη debɔɔ man te ɔ kaa gyenjawɔ kyaa ɔ gbeli kenj dɔɔ ɔ ne kyaa di nombia ne. Boya te ba moowɔ ma ɔ dekyae kenanj, te Gyudatena dei man na bεε baake ke nyi "Gabata." ¹⁴ Debanj kenanj na weese ta senj dεε. Wee kenanj te Gyudatena ne desina ba wose na ke tεε naa na, baa di ba nyeekeleεwee kenj. Kenje kegyia Pilato yako Gyudatena ban nyiaa, "ε kεε, ε gyoo non yaa." ¹⁵ Botɔɔ te be fae yeesa nyiaa, "ε mo e lee de siaman, ε mo e lee de siaman. ε gyɔ e sakaa ɔpanɔan dɔɔ." Te kegyia Pilato bɔɔse wɔ nyiaa "ε gyoo yaa te ε ne gyae nyi maa ko e?" Kenje saese kegyiise ban tiranɔɔ nyi, "Da be dana gyoo kamase kpu na Kaesa ya." ¹⁶ Kenja pou wole ne, kegyia Pilato moo Yesu do balan ban nyinmaa man nyi baa gyu ke gyɔ e sakaa ɔpanɔan dɔɔ.

*Ba kegyɔ Yesu sakaa ɔpanɔan ɔɔ**Mateo 27:32-44; Maake 15:21-32; Luka 23:26-43*

¹⁷ Mena ɔɔ yoonɔɔtɔna ban moo Yesu lee donɔɔ keɲ man na ɔ seelena ɔ ɔpanɔan keɲ te ba moo e lanɲ gyu botɔɔ keɲ bɛɛ baake “Nyeepookoo dɛɛ” nɛ. Gyudatena dei man na bɛɛ baake ke bo nyi “Golgata.” ¹⁸ Botɔɔ te be gyɔɔ e nyeelabia sakaa ɔpanɔan ɔɔ. Keɲte be gyɔɔ balan bala baale mo sakaa ɔpanɔaase ɔɔ kpu na e. Nɔlo sakaa ɔ dunolunɲ ɔɔ te nɔlo mo sakaa ɔ demena ɔɔ. ¹⁹ Keɲte kegyia Pilato yela be nmarase noɔwoya keɲa mataa na ɔpanɔan keɲ. Noɔwoya nɛnan yɛna nyiaa,

“YESU NASARETE BAALE,
GYUDATENA GYOO NON.”

²⁰ Gyudatena burum kala keɲmarase kei nawolo nyi botɔɔ keɲ bɔɔ gyɔ Yesu ɔpan ɔɔ nɛ betanɲ lem na donɔɔ keɲ ya. Be nmarase ke Gyudatena dei man na Romantena dei man na Giriki dei man. ²¹ Gyudatena saese kegyiise kɛna keɲmarase keɲ nɛ be yako kegyia Pilato nyiaa, “Nyeɲ te nmarase ke nyi Gyudatena gyoo ya. Nyeɲ nmarase ke bo nyi, balee kei kpa nɔn yɛna Gyudatena gyoo.” ²² Botɔɔ te kegyia Pilato tiranɔɔ nyiaa, “Kpene keɲ moɔ nmarase nɛ, me taɲ keɲmarase.”

²³ Deban keɲ yoonɔɔtɔna ban be gyɔ Yesu ɔpanɔan ɔɔ taɲ nɛ, ba moo ɔ wose man abɔɔ nɛn te be kpala nɛ akpeɲ anaara, na be man kamase ka mo dekpeɲ dokolonɲ. Ba ke kpala taɲ na te kaa ɔ keɲba atetate keɲ. Mena keɲba kei ɔɔ kanyanɲ dokolonɲ te ba moowo loo ke karateteɛ lee ka nyeeman tisi. Be ta loo ke towaa towaa nɲba mena keɲ bɛɛ loo keɲba yakaa nyinɲan nɛ ya. ²⁴ Keɲte yoonɔɔtɔna ban yako donɲa nyiaa,

“ɛ na fa dee tirii keɲba kei ya.

ɛ fa dɛɛ lo boe na dɛɛ keɛ nɔn waa nyin ke.”

Kei yela Wurubuare nombia anmarasenɲ see nɛn kɔnawɔ ampanɲ. Be nmarasewɔ see nyiaa,

“Be kpala ma abɔɔ,

te ma keɲba atetate ɔɔ be loo boe bo ke ɔɔ”

Keɲ ɔɔ mena mo te yoonɔɔtɔna ban yɛɛwɔ.

²⁵ Deban kenanɲ na Yesu ɔ naa na ɔ niinaa na Kilopase wɛɛle Mɛɛre, na Mɛɛre nɔn ɔ ba lee Magedala nɛ seɲɛɛ benaa na Yesu ɔpanɔan keɲ. ²⁶ Yesu kɛna ɔ naa na ɔ kaseɛle nɔn ɔ ne gyae ɔ nombia seɲɛɛ benaa na donɲa nɛ, ɔ yako ɔ naa nyiaa, “Nna, n bu nɔnanɲ.” ²⁷ Keɲte ɔ keɛ ɔ kaseɛle nɔn mo te ɔ yako e nyiaa, “Kɛɛ, n naa nɔnanɲ.” Lee deban kenanɲ na, te kaseɛle nɔn moo Yesu ɔ naa gyu ɔ dɛɛ te ɔ ke kyaawɔ ɔ gyanɲ.

*Yesu yeɲ**Mateo 27:45-56; Maake 15:33-41; Luka 23:44-49*

²⁸ Keɲa wɔle Yesu kɛna nyi nɛnɛɛ kpene kamase te taɲ nɛ ɔ yakowɔ nyiaa, “Lonboanenɲ dana manɲ.” Kei yela Wurubuare nombia anmarasenɲ see nɛn kɔnawɔ mena. ²⁹ Na osunɲ na solonɲ denyanɛsa daale banɛɛ botɔɔ. Mena ɔɔ ba moo kolo nɔɲba kokyaa keɲ gyae ke tale lɛɛ lonɲ nɛ do solonɲ keɲ man, te ba moo ke toɔso na danɲ daale te ba moo ke sɔɔ ɔ nɔɔ nyi waa nyɔɔ. ³⁰ Solonɲ keɲ ke tina Yesu nɔɔ nɛ te ɔ yakowɔ nyiaa, “Te taɲ.” Botɔɔ te ɔ goɲase ɔ nyee te ɔ kara weesi.

³¹ Wee kenanɲ yɛna wee keɲ Gyudatena na mo desina ba wose fa ba keɛɛfowee kedii. Mena keɛɛfowee kei yɛɛ wee dinaa ke. Te ke yɛɛ kpene keɲ bɛɛ kole nyi baa tina woo yela ɔpanɔan ɔɔ na ba keɛɛfowee keɲ kaa tunɲ e. Lee mena ɔɔ Gyudatena kegyiise ban gyuu kegyia Pilato gyanɲ ka sola e nyi, waa fa wɔ gbɛɛ na be kaa tekerii balanɲ banɲ beɛ fiti na yeɲ nɛ nawɔɔ na baa nyinɲ yeɲ bilenɲ, na baa nyinɲ lese wɔ ɔpanɲ daase nɛn ɔɔ.

³² Mena dɔɔ yoonɔɔtena ban̄ gyuuwɔ ke tekerii balan̄ bala ban̄ bɔɔ gyo wɔ sakaa kpu na Yesu ne nawɔɔ. ³³ Mɔna ba kekɔŋ Yesu gyan̄ te ba kena nyi ɔ tan̄ ke wulaa yeȳ ne, ba te tekerii ɔ nawɔɔ ya. ³⁴ Ken̄te yoonɔɔtena ban̄ ɲolo moo wa apia sɔɔ Yesu yenaabia man. Debokenan̄ man te fatabo na loŋ leewɔ. ³⁵ Man̄ walan̄ ɲon̄ mɔɔ naa nombia ken̄a na me sia ne ne diina ka wose man adanseɛ, te ma adanseɛ ken̄ yee anokoare. Ma gyeŋ nyi anokoare yaa mee yako, te mee di adanseɛ baa na emee mɔ ke nyin̄ lee di. ³⁶ Kei yela Wurubuare nombia an̄marasen̄ see ɲan̄ kɔŋawɔ ampan̄, Nombia ɲenan̄ yena nyiaa, “Bɔɔ gyae baa tekeri ɔ ɲɔɔ dokolon̄ pɛ gba ya.” ³⁷ Wurubuare nombia an̄marasen̄ daale mɔ yakowɔ nyiaa, “Balan̄ baa kee walan̄ ɲon̄ bɔɔ sɔɔ e apia ne.”

Yesu kewuu

Mateo 27:57-61; Maake 15:42-47; Luka 23:50-56

³⁸ Ken̄a pou wɔle ne, Gyosefo ɲon̄ ɔ ba lee Arimatia donɔɔ man ne kaa sola gbɛɛ lee kegyia Pilato gyan̄ na ɔ kaa lese Yesu woo ɲon̄ kewuu. Na Gyosefo kei mɔ yee Yesu kaseele e, mɔna ɔ weese ɔ wose bo nawolo nyi ɔ ne yee Gyudatena kegyiise ban̄. Kegyia Pilato ke fa e gbɛɛ ne te ɔ gyuuwɔ ka lese woo ɲon̄. ³⁹ Nikodemose ɲon̄ ɔ be kyaa kɔŋ Yesu gyan̄ nelim ne, mɔ kaa kpuiwɔ na Gyosefo ɲon̄. Nikodemose kei moo pɛpɛɛ na oliifi na abɔɔ ofon̄ nyin̄an̄ ɲaale tasatɔɔ kɔŋ te ba moowɔ desina woo ɲon̄. ⁴⁰ Be balan̄ bala moo akaraleɛ na abɔɔ ofon̄ nyin̄an̄ mo milli Yesu ɲgba mena ken̄ Gyudatena ne desina woo pɛte bee wuu e ne. ⁴¹ Na wɔɔbii daale kyaa botɔɔ ken̄ bɔɔ gyo Yesu sakaa ɔpan̄dan̄ dɔɔ ne. Yebɔɔ wɔle wɔle daale doo botɔɔ ken̄ be te wuu ta walan̄ ke man see ya. ⁴² Ken̄ Gyudatena kefeefowee ken̄ na benaa te bee desina ba wose mɔ te yebɔɔ ken̄ mɔ benaa na botɔɔ dɔɔ ne, ba moo woo ɲon̄ kewuu ke man. Ken̄te be bilin̄i boe dinaa daale tɔ ke ɲɔɔ.

20

Yesu kefon̄ lee yeȳ man

Mateo 28:1-8; Maake 16:1-8; Luka 24:1-12

¹ Kosida nebo nebo fuu ken̄ tɛɛ te ɲman̄ɛ ta nideli ya ne, Mɛere ɲon̄ ɔ ba lee Magedala donɔɔ man ne, karatɛɛwɔ gyu botɔɔ ken̄ bɔɔ wuu Yesu ne. ɔ ke gyu botɔɔ ne, ɔ naawɔ nyi be te bilin̄i boe ken̄ lee yebɔɔ ken̄ ɲɔɔman. ² Mena dɔɔ ɔ yeuwɔ kɔŋ Simɔn Pita na kaseele ɲon̄ Yesu ne gyae ɔ nombia ne gyan̄ kaa yako wɔ nyiaa, “Be ta lese de Gbengyoo lee yebɔɔ ken̄ man, te dɔɔ gyeŋ botɔɔ ken̄ bɔɔ moo e ka see ya.”

³ Ken̄te Pita na kaseele ɲon̄ yeuwɔ gyu yebɔɔ ken̄ tɛɛ. ⁴ Be kee yeu ken̄ ne, kaseele ɲon̄ Yesu ne gyae ɔ nombia ne yeuwɔ gbaa Pita kyan̄ gbɛɛ ka gyoo yebɔɔ ken̄ tɛɛ. ⁵ ɔ buɲawɔ kee yebɔɔ ken̄ man na, ɔ naa akaraleɛ ken̄ kaagen̄ doo la mɔna ɔ ta gyoo ke man ya. ⁶ Simɔn Pita ka lee wɔle kɔŋ na te ɲon̄ kaa gyooowɔ yebɔɔ ken̄ man. ɔ gyooowɔ na te ɔ naa akaraleɛ ken̄, ⁷ na kanyan̄ ken̄ bɔɔ mɔ bake ɔ nyee ne. Kanyan̄ ken̄ be doo akaraleɛ ken̄ gyan̄ ya, mɔna akaraleɛ ken̄ te bɔɔ ke doo yenan̄. ⁸ Wɔle wɔle na te kaseele ɔ dɔɔ ɲon̄ mɔ gyooowɔ kena abɔɔ ɲan̄, ken̄te ɲon̄ mɔ lee wɔ di. ⁹ Mɔna Wurubuare nombia an̄marasen̄ see ɲan̄ ne yako nyi “Yesu waa fon̄ lee yeȳ man ne, be sɛɛ be te nyii ta ɲe man nideli ya.” ¹⁰ Ken̄te kaseela ban̄ besewɔ gyu be dɛɛ.

Yesu kalese ɔ wose wola Mɛere Magedala

Mateo 28:9-10; Maake 16:9-11

11 Mɔna Mɛere ɔn ɔ be sila wɔ gyu ne seɲee yebɔɔ keɲ tee ɔ ne wii. ɔ ka seɲ ɔ ne wii ne te ɔ buɲawɔ kee yebɔɔ keɲ man, ¹² keɲte ɔ naa Wurubuare kpilala bala na ba doona kegbase wolomɛe be kyaa botɔɔ keɲ bɔɔ mo Yesu woo ɲon doosi ne. ɲolo kyaa yebɔɔ keɲ nyee gbɛe te ɲolo mɔ kyaa ke nawɔɔ gbɛe. ¹³ Keɲte be bɔɔse e nyiaa, “Alo, weera n ne wii?” Te ɔ tiranɔɔ fa wɔ nyiaa, “Nawolo nyi be ta lese me Gbenɲyoo lee yebɔɔ keɲ man, te mɔɔ gyen botɔɔ keɲ bɔɔ mo e ka see ya.” ¹⁴ ɔ ke yako mena ne, ɔ geesewo kee na te ɔ naa Yesu seɲee, mɔna ɔ ta gyem nyi Yesu ɲonan ya. ¹⁵ Keɲte Yesu bɔɔse e nyiaa, “Alo, weera n ne wii? Amɔte yaa n ne keɔ?” Na Mɛere gyen nyi walaɲ ɲon ɔ ne kee wɔɔbii keɲ dɔɔ ne ɲonan, mena dɔɔ ɔ yako e nyiaa, “Tobaale, akpaa nyan moona woo ɲon ka weese na, wola maɲ botɔɔ keɲ n ba mo e ka see na me kaa mo e ta.” ¹⁶ Keɲte Yesu baake e nyiaa, “Mɛere!” Mɛere geesewo kee te ɔ fae yeesa baake e be dɛe dei man nyiaa, “Raboni” keɲ nawolo nyi “De Gbenɲyoo” ¹⁷ Keɲte Yesu yako e nyiaa, “Na tina maɲ ya, nawolo nyi me te gyuu ta me kya ɲon gyaɲ ya. Mɔna bese gyu me kaseela baɲ gyaɲ na n kaa yako wɔ nyi ‘Mee gyu me kya ɲon ɔ yee e kya e ne, na me Wurubuare ɲon ɔ yee e Wurubuare e ne gyaɲ.’ ” ¹⁸ Mena dɔɔ Mɛere Magedala ɲon gyuuwo ke yako kaseela baɲ nyiaa “Ma te naa de Gbenɲyoo Yesu ɲon.” Te ɔ besewɔ yako wɔ nombia ɲan Yesu be yako e nyi waa yako wɔ ne.

Yesu kalese ɔ wose wola ɔ kaseela baɲ

Mateo 28:16-20; Maake 16:14-18; Luka 24:36-49

¹⁹ Kosida kenan balinɔɔ ne, kaseela baɲ gyuuwo ke gyanee deni man te be tɔɔ disim do ba wose, nawolo nyi bee yee Gyudatena kegyiise baɲ. Debokenaɲ man te Yesu kaa bɛewɔ lee ba nsana te ɔ yako wɔ nyiaa, “Wosefɛeren dɛe kyaa na ɲon.” ²⁰ ɔ ke yako wɔ mena ne, ɔ moɔ ɔ nyinmaa na ɔ yenaabia gyaɲ keɲ wola wɔ. Keɲte yee ɔ kaseela baɲ gyon ɲideli nyi ba te naa be Gbenɲyoo ɲon bela. ²¹ Keɲte Yesu besewɔ yako wɔ nyiaa, “Wosefɛeren dɛe kyaa na ɲon, mena keɲ me kya ɲon be kpila maɲ ne, mena ke yaa mee kpila emɛe mɔ.” ²² ɔ kekolosi nombia keɲa taɲ ne, ɔ lee weeseɛ woli wɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “E lee Wurubuare felin ɲon na waa kyaa e man. ²³ Akpaa e mo ɲolo nombiakumɛe kyee e na, Wurubuare mɔ waa mo kyee e. Te akpaa e bɛe e ta mo ɲolo nombiakumɛe kyee e ya na, Wurubuare mɔ be gyae waa mo kyee e ya.”

Yesu kalese ɔ wose wola Tomase

²⁴ Wee kenan keɲ Yesu be kaa lese ɔ wose wola ɔ kaseela kufu bala baɲ ne, na be man ɲolo ɲon bɛe baake e nyi Tomase yaa Ata ne be kpue na ɔ tebia ya. ²⁵ Mena dɔɔ Yesu kaseela akan baɲ yako Tomase nyiaa, “Da te naa de Gbenɲyoo ɲon.” Keɲte Tomase yako wɔ nyiaa, “Akpaa me ta mo me sia naa nyeelabia gyaɲtarɛe ɲan, na maa mo me nyimbii do ɔ yenaabia gyaɲ keɲ man ya ne, maɲ be gyae maa lee di korakora ya.” ²⁶ Weeya gyaanaara wole ne, na ɔ kaseela baɲ te gyanee deni man bela. Wee kenan na Tomase mɔ kpue na wɔ. Ba te tɔ asima ɲan pou, karatetee dokolon te Yesu kaa bɛewɔ lee be dɔɔ te ɔ yako wɔ nyiaa, “Wosefɛeren dɛe kyaa na ɲon.” ²⁷ Keɲte ɔ yako Tomase nyiaa, “Mo n nyinmaa do me nyinmaa bɔɔ man na n ke kee me nyinmaase, na n ka mo n nyimbii do ma yenan kee. Tina anmaaren kelee yela na n ke lee di.” ²⁸ Botɔɔ te Tomase tiranɔɔ nyiaa, “Nyan yena me Gbenɲyoo na me Wurubuare.” ²⁹ Keɲte Yesu bɔɔse e nyiaa, “Keɲ n be naa maɲ dɔɔ te n lee wo di? Balan baɲ ba te naa maɲ ya te bɔɔ lee di ne, baɲ na nyebam.”

³⁰ Yesu besewo yee gyakolon nombia burum njan o kaseela ban be naa na be sia, mona na ne popou te be nmarasewo do tone kei man ya. ³¹ Mona be nmarase kenja bo na e ke lee di nyi Yesu yena Wurubuare bu na nyeeleere non. Na nyan non n lee e di na, n ke nyin nyeedon kekpa ken o yele man.

21

Yesu kalese o wose wola o kaseela baale

¹ Kenja pou wole ne, Yesu besewo lese o wose wola o kaseela baale Tiberiase boo nooman. Mena ken o ba lese o wose wola wo yaa. ² O kaseela ban bee baake wo Simon Pita na Tomase non bee baake e Ata ne na Natanele non o ba lee Kaanan donoo ken ke kyaa Galelia teele man ne, na Sebedeo bia na o kaseela bala baale gyuuwo ke kyaa bom. ³ Kenje Simon Pita yako wo nyiaa, "Mee gyu boo man me kaa kyan kpebia." Te ban mo yako e nyiaa, "Daa mo dee sila nej gyu." Mena doo be gyuuwo ka gyoo degbele man te be lanawo. Be loo asawu nelim kenja pou mona ba te kyan kolo ya.

⁴ Tee kena nebo nebo fuu ne, be kee na njolo sejee la boo nooman, na n kee ne Yesu nonan. Mona o kaseela ban ta gye e ya. ⁵ Kenje Yesu boose wo nyiaa, "Tewulee, doona e te kyan kolo ya?" Te be tiranoo nyiaa, "Koa de te nyin kpebi dokolon panpan gba ya." ⁶ Kenje o yako wo nyiaa, "E fun ya asawu ken lo degbele ken dunolon doo na e ke kyan kpebia." Mena doo be funja asawu ken lo botoo yenan te be kyanja kpebia burum ken nyi boo ne tale baa wonee asawu ken gba ya.

⁷ Botoo te Yesu kaseele non o ne gyae o nombia ne yako Pita nyiaa, "De Gbenjyoo Yesu nonan." Simon Pita kenyii nyi de Gbenjyoo Yesu nonan ne te o moo o kegba wurikyim milii o wose, nawolo nyi o wulaa kpee ke. Kenje o tonawo gyoo lon ken man yelee o ne gyu Yesu gyan. ⁸ Mona kaseela akan ban saa degbele ken bee kon dekenken doo na bee wonee asawu ken kpebia be wulu ke man ne, nawolo nyi na ba dekyae ken tan lem na dekenken ya. Ke lem gyae ke yee ngba baam tooose sonola na kufu ne (50).

⁹ Be kelii dekenken doo ne be naa boalan na nyewalan, na kpebia gyakaa ke doo na bodobodo mo doo yenan. ¹⁰ Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E mo kpebia ban e be kyan ne baale kon." ¹¹ Mena doo Simon Pita besewo gyu degbele ken man, te o ke wonee asawu ken kon dekenken doo. Na kpebia dinaana ban doo wulu asawu ken ne, be yaanole yee sononon na sonola na kufu batooro (153). Ken na kpebia ban booron kei koran ne, asawu ken te tirii ya. ¹² Kenje Yesu yako wo nyiaa, "E kon kaa di e nebo weenee." Mona o kaseela ban njolo te tale gyoo konoo boose e nyi "Nyan yena amote ya?" Nawolo nyi ba gye nyi be Gbenjyoo Yesu nonan. ¹³ Te Yesu konawo kaa mo bodobodo ken fa wo, kenan wole te o moo kpebia ban mo fa wo. ¹⁴ Yesu kefon lee yen man ne, kei yena betabotoorote ken o ba lese o wose wola o kaseela ban.

Yesu kekolosi na Pita

¹⁵ Be kedi weenee njan tan ne te Yesu boose Simon Pita nyiaa, "Gyon bu Simon, n ne gyae man kela n tebia kwo kee gyae man?" Kenje Pita tiranoo fa e nyiaa, "Ayi, me Gbenjyoo, n gye nyi mee gyae n nombia." Kenje Yesu yako e nyiaa, "Kee me silala ban doo ngba mena ken namenseelere ne kee namense doo ne." ¹⁶ Te Yesu besewo boose e bolate nyiaa, "Gyon bu Simon, n ne gyae me nombia?" Te Pita tiranoo fa e nyiaa, "Ayi me Gbenjyoo, nyan gbagba gye nyi mee gyae n nombia." Kenje Yesu yako

e nyiaa “Kɛɛ me silala ban dɔɔ ɲgba mena keɲ namensekɛɛlere ne kɛɛ ɔ namense dɔɔ nɛ.” ¹⁷ Keɲte Yesu besewɔ bɔɔse e betabotoorote nyiaa, “Gyɔn bu Simɔn, n ne gyae me nombia nideli?” Nombia ɲenanɲ takaa Pita nideli nawolo nyi ɔ te bɔɔse e betabotooro nyi, “N ne gyae manɲ nideli?” Keɲte Pita yako e nyi, “Me Gbenɲyoo, nyan gbagba n gyen kpene kamaɛ. N gyen nyi mɛɛ gyae neɲ nideli.” Keɲte Yesu yako e nyiaa, “Mena na kɛɛ me silala ban dɔɔ ɲgba mena keɲ namensekɛɛlere ne kɛɛ ɔ namense dɔɔ nɛ.” ¹⁸ Mɛɛ yako neɲ anokoare nyiaa, “Deban keɲ n yɛɛ tobaale e nɛ nyan gbagba ne tale mo n kegba do n wose, na n ka koro gyu botɔɔ keɲ n ne gyae. Mɔna n kaa ɲmɛɛ na ɲolo ne gyae la waa do neɲ kegba na waa kyan neɲ n nyinmaa man mo neɲ gyu botɔɔ keɲ n bɛɛ gyae nyi n ke gyu ya.” ¹⁹ Yesu yako nombia keɲna baa na kawola yey keɲ Pita waa yey na ka lese Wurubuare yele. Yesu kekolosi nombia keɲna pou tan ne te ɔ yako Pita nyiaa, “Sila manɲ!”

²⁰ Ba ke ta bee gyu nɛ, Pita gɛɛsewɔ kɛɛ te ɔ naawɔ ɲgba kaseele ɲon Yesu ne gyae ɔ nombia nideli nɛ silana wɔ wɔle wɔle. Mena kaseele kei yena ɲon ɔ be kyaa teelina Yesu deban keɲ bee di be balinɔɔ weenɛ te ɔ be bɔɔse e nyiaa, “Me Gbenɲyoo, amɔte ne gyae la waa lese neɲ fa yey nɛ?” ²¹ Pita kena kaseele ɲon nɛ ɔ bɔɔse Yesu nyiaa, “Me Gbenɲyoo, sena te baa yɛɛ balee kei mɔ?” ²² Keɲte Yesu tiranɔɔ fa e nyiaa, “Akpa mɛɛ gyae nyi waa kyaa kelii deban keɲ maa bese kɔɲ na, n won faa la? Nyan sila manɲ!” ²³ Mena dɔɔ nombia keɲna yaaseewɔ Yesu kaseela ban man nyiaa, kaseele ɲon Yesu ne gyae ɔ nombia nɛ be gyae waa yey ya. Mɔna Yesu te yako nyi ɔ be gyae waa yey ya. Keɲ ɔ be yako yena nyi, “Akpa mɛɛ gyae nyi waa kyaa kelii deban keɲ maa bese kɔɲ na, n won faa la?”

²⁴ Mena kaseele kei diina nombia keɲna wose man adanseɛ te ɔ ɲmarase ɲa see. Te da gyen mɔ nyi wa adanseɛ keɲ yɛɛ ampan.

²⁵ Yesu yɛɛ abɔɔ burum ɲaale mɔ. Akpa beɲ ɲmarase ɲa dokolon dokolon nɛ, tɛɛle kei dɔɔ pou bɔɔ gyae baa nyin botɔɔ keɲ baa mo ɲa see ya.

Kristo Kpilala Ban Tom Kpilala

¹ Kegyia Teyofilose, manj Luka ne nmarase na tone kei mee yelee neŋ. Me tone gyanjgbate keŋ man ne, ma wola aboo njan pou Yesu be yeŋ na njan o ba wolo deban keŋ o be fi o tom aseŋ, ² mo kelii wee keŋ Wurubuaŋe ba mo e lanj adido ne. Pe Wurubuaŋe ka mo Yesu gyu adido ne, Wurubuaŋe felin njan teŋwo njan Yesu doo wola o kpilala banj o ba lese ne tom keŋ baa yeŋ. ³ Yesu Kristo ka yeŋ wole weeya soŋola man ne, o lese o wose wola o kaseela banj agbaatee agbaatee lee gbeneŋ burum man wola nyi o delena, keŋ nyi nolo be tale lee ka anmaareŋ ya. Be naa e na be sia, te o kolosiwo fa wo lee Wurubuaŋe gyoorobiiri keŋ wose man. ⁴ Ba keyyaa man ne, wee daale o faree o kaseela banj nyi “E na lee Gyerusalem donoo man ya, mona e kyaa botoo daa kpene keŋ me kya be yako see nyi waa fa njan ne.” Me wulaa yako njan ka wose man nombia nyi, ⁵ lonj te Gyon moowo so njan Wurubuaŋe lonj, mona weeya akalansee njaale wole na Wurubuaŋe waa mo o felin njan bo so njan Wurubuaŋe lonj.

Yesu adido kegyu

Maake 16:19-20; Luka 24:50-53

⁶ Deban keŋ Yesu na o kpilala banj be yilaa ne te be boose e nyiaa, “De Gbengyoo, mena doo nenene n ka besena gyoori keŋ fa Iseraetena?” ⁷ Botoo te Yesu tiranoo fa wo nyi, “Ka te yeŋ kpene keŋ nyi e ka gyeŋ deban keŋ ya, nawolo nyi deban keŋ na wee keŋ mena nombii kei gyae ke koŋ doo, kyae me kya gyanj. O donj doo te o see nja. ⁸ Mona deban keŋ Wurubuaŋe waa mo o felin njan do e man ne, e ke nyin donj. Na e ka bese ma adanseetena Gyerusalem donoo man, na Gyudia na Samaria teese pou doo mo kelii teele pou oto.” ⁹ O kekolosi keŋa pou tanj na, te Wurubuaŋe mo e lanj adido be popou siaman ka gyoo njoma man. Mena doo ba te naa e bela ya. ¹⁰ Be ka seŋ botoo be see bee kee adido fee ne, karateteŋ na tewulee bala baale seŋee laa ba yenanj na ba doona aboo wolomee. ¹¹ Te be boose Yesu kpilala banj nyi, “Galeliatena, weera te e seŋee e ne kee adido fee mena? Yesu kei, njan Wurubuaŋe ba mo e lee e gyanj lanj adido ne, mena ke te waa bese koŋ njgba mena keŋ e be naa e o ne gyu adido ne.”

Ba lese Matiase nyi waa kyaa Gyudase nawoo man

¹² Te o kpilala banj besewo lee oliifi bula keŋ doo koŋ Gyerusalem. Lee botoo koŋ Gyerusalem donoo keŋ man benaa na doŋa. Gyae ke yeŋ njgba woo njmeeseŋ sao na kufu ne. ¹³ Ba ke koŋ kaa gyoo Gyerusalem donoo keŋ man ne, te ba gyeŋawo gyu abansoro deni be deekyae keŋ man. Balaŋ banj be kyaa botoo yena, Pita na Gyon na Anderiase na Filipino na Tomase na Batolomeo na Mateo na Alfeose bu Gyemisi na Simon njan o ne gyae o balaŋ nideli ne, na Gyemisi bu Gyudase. ¹⁴ Be popou na ala baale na Yesu o naa Meere, na Yesu o naabia ne yeŋ na noodokolonj yilaa fane deban kamase.

¹⁵ Wee daale balaŋ banj boo lee Yesu di ne kaa yilaawo, na baa yeŋ njgba balaŋ soŋononj na balaŋ sao ne (120). Botoo te Pita korowo seŋ yako wo nyiaa, ¹⁶ “Me tebia, nombia njan Wurubuaŋe nombia be yako see lee Gyudase wose man ne, kaboena nyi nj deŋ koŋ mena. Gyudase kei wose

man te gyoo Defidi yakowɔ see nyiaa, ɲon ne gyae la waa ta balan ban baa gyu ke kyan Yesu ne siaman.” ¹⁷ Nafɔ na Gyudase kei kpuɛ de man, nawolo nyi Yesu lese na ɲon mɔ nyi waa kpu na daa na dɛɛ yɛɛ tom kei. ¹⁸ Kɔba ken ɲon Gyudase be nyim lee ɔ nombiakumɛɛ kenɔ keyɛɛ man nɛ, te ɔ moowɔ lɛɛ tɛɛle. Tɛɛle kenan man te ɔ yalawɔ te ɔ tɔɔ bɛɛwɔ te ɔ loobia pou leewɔ. ¹⁹ Balan ban pou be kyaa Gyerusalem donɔɔ man nɛ nyii mena nombii kei, mena dɔɔ ba doo botɔɔ yele be dɛɛ dei man nyi Akeledama, ken nawolo nyi Fatabo tɛɛle. ²⁰ Gyoo Defidi yako Gyudase wose man nombia Wurubuare Nɔɔnenj tone ken man nyi, “ɔ dekanalan dɛɛ doo yakaa ken ɲolo na kyaa ke man ya.”
 ɔ besewɔ yako nyi,

“Walan wɔle waa kyaa ɔ nawɔɔ man na waa yɛɛ ɔ tom.”

²¹⁻²² “Mena dɔɔ kaboena nyi ɲolo waa kyaa ɔ nawɔɔ man kpu na daa, na dee di de Gbengyoo Yesu kefonj lee yɛn man kenj adanseɛ. Kaboena nyi walan ɲonanj waa yɛɛ walan ɲon na ɔ kpuɛ na daa deban kenj pou daa na de Gbengyoo Yesu ne gyu dɛɛ kɔn, lee deban kenj Gyɔn be sɔ e Wurubuare loj kelii deban kenj Wurubuare ba mo e lee de gyanj gyu adido nɛ.”

²³ Mena dɔɔ ba lese Gyosefo ɲon bɛɛ baake e nyi Basabase yaa Gyustuse nɛ na Matiase. ²⁴ Te be fanewɔ nyi, “De Gbengyoo, nyaɲ gyeɲa na walan kamase konɔɔ man. Mena dɔɔ wola daa tewulɛɛ bala kɛwɔ man ɲon n ba lese nyi waa yɛɛ Yesu kpilale, ²⁵ na waa kyaa Gyudase ɲon ɔ be tina ɔ tom yela te ɔ be lam gyu botɔɔ kenj kaboena e nɛ nawɔɔ man.” ²⁶ Mena dɔɔ be lɔɔ boe, te boe kenj yalawɔ Matiase yele dɔɔ. Kei nawolo nyi ɲon te Wurubuare lesewɔ, te ba moo e kpu Yesu kpilala kufu daale ban man.

2

Wurubuare felij ɲon kekɔn

¹ Gyudatena wee dinaa kenj bɛɛ baake ke nyi Pentekosite kenj kelii nɛ, ban pou bɔɔ lɛɛ Kristo Yesu di nɛ ke yilaawɔ debodokolɔn. ² Karatete dokolonj te be nyii nkanj daale lee adido ɲgba felij dinaa daale ne gyɔɔ la nɛ, te ke kaa lɛɛ dekanalanj kenj man be kyaa nɛ pou. ³ Botɔɔ te be naa kolo ɲgba boalanj laakemse nɛ, te ɲe yaaseewɔ kaa gyakaa walanj kamase nyee dɔɔ. ⁴ Te Wurubuare moo ɔ felij ɲon do be popou man, te be fiasɛɛ bɛɛ kolosi deise kpookpoo ɲgba mena kenj Wurubuare felij ɲon be fa wɔ nɛ.

⁵ Deban kenan na Gyudatena ban bee yee Wurubuare te bɔɔ lee tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ, kyaa Gyerusalem donɔɔ kenj man. ⁶ Be kenyii mena nkanj kei nɛ, te balan burum kaa yilaawɔ. Balan ban pou wose yɛnɔ wɔ nawolo nyi walan kamase nyiiwɔ ɲgba bee kolosi ɔ dɛɛ dei nɛ. ⁷ Yɛɛ wɔ gyakolonj te be bɔɔse dɔnɔ nyiaa, balan anekolosenj kɛwɔ pou te yɛɛ Galeliatenawɔ yee? ⁸ Te weera de man walan kamase ne nyii bee kolosi ɲon gbagba ɔ dɛɛ dei? ⁹ De popou lee tɛɛlese kpookpoo dɔɔ. De man baale lee Patia na Media na Elam te baale mɔ lee Mesopotamia na Gyudia na Kapadosia, te baale mɔ lee Pontuse na Esia. ¹⁰ Baale lee Firigia na Pamfilia na Igyipite te baale mɔ lee Libia tɛɛlese ɲaale ɲan benaa na donɔɔ kenj bɛɛ baake ke Kirene nɛ man. ¹¹ Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te bɔɔ kyɛɛkee gyoo Gyudatena ɔsom man nɛ, man baale mɔ lee Roman donɔɔ man kɔn. De baale mɔ lee Kreti na Arebia, mɔna dee nyii bee kolosi nombia dinaana ɲan Wurubuare be yɛɛ nɛ daa gbagba de deise man. ¹² Gyakolonj gyoo wɔ te ba nyeyea man mɔ yɛɛ wɔ basaa te be bɔɔse dɔnɔ nyiaa, na nombia

keŋa asee yena sena baa? ¹³ Mɔna be man baale mɔ kulu wɔ nyi kei dɔɔ be deese.

Pita kekolosi lese nombia ŋan man wola balan ban

¹⁴ Botɔɔ te Pita na ɔ tebia Yesu kpilala kufu daale ban korowɔ sen, te ɔ gyinaa ɔ woya kolosi fa balan dikpii keŋ nyiaa, “Me tebia Gyudatena na emee ban pou e kyaa Gyerusalem ne, e tei me gyan nideli na maa wola ŋon kpene keŋ nombii kei nawolo. ¹⁵ Ne yee ŋon nyi balan kewɔ deese, mɔna na be deese ya. Nawolo nyi nebo weese gba yaa, nenee te gyɔɔ deban kadaale. ¹⁶ Mɔna nombii kei yena kpene keŋ Wurubuaɛ dekenkenpenyɔɔre Gyowele be kolosi see nyi ke gyae ke kɔŋ ne. ¹⁷ Wurubuaɛ dekenkenpenyɔɔre Gyowele yakowɔ see nyi,

‘Wurubuaɛ kpa,

“Teele kei na benaa kɔ ɔto na,

maa mo me felin do walan kamase man.

E bia ala na baala baa kolosi nombia see ma yele man.

E tewulee baa naa me nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛe ne na be sia

ŋgba doseɛ man ne.

Akpegyiina mɔ baa doosi naa me nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛe ne.

¹⁸ Deban kenan man ne maa mo me felin do ma alebia na me tewulee man na baa kolosi nombia see ma yele man.

¹⁹ Maa yee gyakolon nombia adido,

na maa lese me wɔle wola teele kei dɔɔ.

E gyae e kena fatabo na boalan na nyɔɔse tuum.

²⁰ Weesetenjen gyae ka bese ditinɛe tuum

na gyaalan ke yase ŋgba fatabo ne.

Nombia keŋa pou gyae ke kɔŋ,

pete wee dinaa keŋ de Gbenyoo waa lese ɔ gyoorobiiri wola ne kelii.

²¹ Te walan kamase ŋon waa baake de Gbenyoo Wurubuaɛ yele na, waa lee ɔ nyee.”

²² Pita gyina ɔ kekolosi keŋ dɔɔ nyiaa, Iseraetena, e tei nombia keŋa nideli. Wurubuaɛ teeɔwɔ Yesu Nasarete baale ŋon dɔɔ yee gyakolon nombia lese ɔ wɔle wola e man ŋgba mena keŋ emee gbagba e gyen ne. Keŋa diina adanseɛ nyi Wurubuaɛ kpila na e. ²³ Lee Wurubuaɛ gbagba kegyaebii na ɔ ka gyen man te ɔ wulaa bakewɔ see nyi baa lese Yesu fa ŋon, te e yela balan kumee gyɔɔ e ɔpanɔan dɔɔ ko. ²⁴ Mɔna Wurubuaɛ gyuuu e lee yen man, te ɔ lese e lee yen weelen man, nawolo nyi yen be tale kyan e see ɔ gyan kekpaakekpaɔ ya. ²⁵ Gyoo Defidi yakowɔ lee Yesu wose man nyi,

‘Me naa de Gbenyoo ŋon me siaman deban kamase.

ɔ senɛe ma yenan mena dɔɔ kolo be tale teese man ya,

²⁶ mena dɔɔ me wɔe te fɛɛ man,

me sia mɔ ta gye.

Me yee walan ŋon maa yen wee daale,

mɔna me sia gyakaa abɔɔ ŋan Wurubuaɛ waa kaa fa man ne dɔɔ.

²⁷ Nawolo nyi n be gyae n ke yela maa dɔɔ yebɔɔ man ya.

N be gyae n ke yela n walan ŋon ayimeɛ be doo ɔ man ya ne ke doo yebɔɔ man dala ya.

²⁸ N ta wola man nyeedon gbɛe.

Nawolo nyi n kpue na man dɔɔ te yee man gyon nideli.’

²⁹ Me tebia, mee gyae maa yako ŋon kolo lee de naana Defidi wose man, ɔ yenawɔ te be wuu e, ɔ yebɔɔ see doo de gyan kebo kaa lii na gyen. ³⁰ Na

o yee Wurubuare dekpɛŋkpɛnggyoo e, te o gyen nombia ŋan Wurubuare be kaŋ ntam yako see lee o wose man nyi, waa mo Defidi duulun man ŋolo see gyoo na waa kyaa o gyoorogbeli keŋ doo di gyoori ŋgba ŋon Defidi ne. ³¹ Gyoo Defidi naa kpene keŋ Wurubuare waa kaa yee, mena doo o kolosiwo lee Kristo keŋon lee yeŋ man wose man nombia nyi, 'Wurubuare te tina e yela yeboo man na waa dala ya.' ³² Wurubuare te gyuusuu Yesu kei lee yeŋ man, te de popou ne di adanseɛ nyi nombii kei yee ampan. ³³ O kya Wurubuare gyinaa e adido te o moo e see o dunolon doo te o moo o felin ŋon fa e ŋgba mena keŋ o be kaŋ ntam see ne. Mena felin kei yaa Yesu moowo do de man gyen. Wurubuare felin kei tom yaa e ne naa te e ne nyii ne. ³⁴ Gyoo Defidi gbagba te gyu adido ŋgba Yesu ne ya, mona o talewo yako Yesu wose man nombia nyi, 'De Gbenngyoo Wurubuare ŋon yako me Gbenngyoo nyi, "Kyaa me dunolon doo,

³⁵ kelii deban keŋ maa mo

ban beɛ kola neŋ ne do n nawoo tee." '

³⁶ Mena doo emee Iseraetena pou e gyen nideli nyi, Yesu kei ŋon e be gyoo e nyeelabia ko opanɗan doo ne, ŋon ke te Wurubuare moowo yee de Gbenngyoo na da nyeelɛere ŋon o be yako see nyi waa koŋ ne."

³⁷ Balan ban kenyii nombia keŋa ne, takaa wo nideli te be boose Pita na Yesu kpilala akan ban nyiaa, "De tebia, sena yaa deɛ yee?" ³⁸ Te Pita tiranoo fa wo nyi, "Walan kamase waa kyeekeɛ lee o nombiakumee man, na baa so e Wurubuare lon lee Yesu Kristo yele man, na Wurubuare ka mo o nombiakumee kyee e, na waa mo o felin ŋon do o man. ³⁹ Wurubuare nombii keŋ o be yako see nyi waa mo o felin do e man ne, yee emee na e bia na ban pou be kyaa lemlem, na ban pou de Gbenngyoo Wurubuare waa baake wo koŋ ŋon gbagba gyan ne wui." ⁴⁰ Pita kolosiwo fa wo nideli te o faree wo te o sola wo nyi, "E lese e wose lee teeɛle kei doo balan kumee kewo man, na Wurubuare ke lee e nyee." ⁴¹ Be man balan burum lee o nombia ŋan di, te be soo wo Wurubuare lon. Balan kakponse batooro (3000) kaa kpu la na Kristotena dikpii keŋ mena wee kenan.

Ban booo lee Yesu di ne kekyaabii man

⁴² Be kyanja Yesu kpilala ban kawola man nideli, te be popou ne yee noodokolon gyanee deban kamase. Bee yee noodokolon di weeneɛ ŋan Yesu kpa baa di na baa mo toose e ne, te bee bese yee noodokolon gyanee fane.

⁴³ Yesu Kpilala ban yee gyakolon nombia burum, te gyakolon gyoo balan ban pou. ⁴⁴ Ban pou booo lee Yesu di ne, yee noodokolon ba kekyaa man, na bee kee ba aboo ŋan be dana ne nyi yee be popou wui. ⁴⁵ Te be yoo ba aboo ŋaale mo, na bee kpala koba keŋ fa walan kamase ŋgba mena keŋ ne hia e ne. ⁴⁶ Wee kamase na, be dikpii keŋ ne gyanee be Wurubuare osom deni dinaa keŋ man. Bee yee noodokolon te bee mo konoo kpaakpa, na sia kagye di weeneɛ bom ba akpanalanse man. ⁴⁷ Bee lese Wurubuare yele, te balan pou mo ne kelee wo. Te wee kamase mo ne, de Gbenngyoo na mo balan wolɛe ban o ne lee ba nyeeya ne kaa kpu na wo.

3

ɔtakase ŋolo kawee kekyo

¹ Wee daale balinoo weese ŋgba deban atoorote man ne, Pita na Gyon korowo gyu Wurubuare osom deni dinaa keŋ man nyi be kaa fane. Deban

kenan yena kefane deban. ² Na balee njolo kyaa ken o yee otakase e leenan o biatεε. Wee kamase ne bee mo e kaa see Wurubuare osom deni dinaa denanoo ken bee baake ke nyi Denanoo Kyeote ne man, na waa sola koba lee balan ban bee gyoo deni kenan man ne gyan. ³ Deban ken o be naa nyi Pita na Gyon ne kon be kaa gyoo deni dinaa ken man ne, te o sola wo nyi baa fa e koba. ⁴ Kenje be kee e yididi te Pita yako e nyiaa, "Kee daa." ⁵ Te balee non mo kee wo gyakaa loo nyi, waa nyin kolo lee be gyan. ⁶ Te Pita yako e nyi, "Nyi koba na, moo dana nyaale maa fa nen ya, mona kpene ken me dana ne te maa fa nen. Lee Yesu Kristo Nasarete baale non yele man ne, koro sen na n ke ta," ⁷ Te Pita kyan o dunolon nyinmaa man ky o te o korowo sen. Debokenan man te o doona na o nawoo pou yee e don. ⁸ Karatete dokolon te o tonawo sen o nawoo doo, te o fiasεε o ne tee. Kenje o sila wo gyoo Wurubuare osom deni dinaa ken man o donεε na o na tonεε na o na lese Wurubuare yele. ⁹ Balan ban pou be kyaa botoo ne, naa e na o donεε o na lese Wurubuare yele. ¹⁰ Te be ka gyen e nyi non yena walan non nafa o ne kyaa Denanoo Kyeote ken man solee aboo ne, ba wose yena wo gbaa, te gyakolon gyoo wo lee kpene ken boo naa o man ne doo.

Pita kekolosi Wurubuare osom deni dinaa ken man

¹¹ Balan ban kena balee non mataa na Pita na Gyon botoo ken bee baake nyi Solomon poto man ne, doo be popou noo te be yeuwo gyu be gyan botoo. ¹² Pita kena balan ban ne o boose wo nyiaa, "Israetena, weera doo te sia be ne doo ε noo? Yaa weera doo te ε ne kee daa fee mena? E fee ε sia baa ε ne kee daa nyi mberem daa gbagba de don na de Wurubuare keyee doo te de yela balee kei teeoo?" ¹³ De naanao Aberaham na Asiki na Gyekoro Wurubuare non o yee de naanao pou Wurubuare e ne, lesena o tobaale Yesu gyoorobiiri wola. Emεε moonna e do Romantena keyiise nyinmaa man, te ε bee e Pilato siaman nyi baa ko e, mona nafa o yee wa agyen koran nyi waa tina e yela, nyi o te naa dukum o man ya. ¹⁴ E bee Yesu non ayimεε be doo o man ya te o gbεenen tenεε Wurubuare siaman man ne, te ε sola Pilato nyi waa tina awudiini Barabase non boo kyan to deni ne yela fa non. ¹⁵ Te ε koo Yesu non o ne fa balan nyeedon kekpa ne. Monna Wurubuare gyuus e lee yen man ken de popou ne di ka wose man adanseε. ¹⁶ Mena ken doo lee Yesu di doo, te Wurubuare yela balee asenan ε siaman kei non ε gyen e ne, nyina kawee kekyo. Ke yee ampan nyi mena ken doo lee Yesu di doo, te balee kei nyina wosedon, ngba mena ken ε ne naa e ne.

¹⁷ Me tebia, ma gyen nyi kpene ken emεε na ε siamantena be yee Yesu ne, ε ta gym bo ya. ¹⁸ Lee gyan gba gyan ken, te Wurubuare teeoo wa akpenkpen gyoo pou doo yako see nyi, nyeeleere non o be yako see nyi waa kon ne, waa naa diyem. Wurubuare yele la nombia ken pou konawo mena. ¹⁹ Mena doo ε kyεεkee lee e gbεenen kumε man, na ε kekon Wurubuare gyan, na waa gberaa ya ayimεε pou lee ε wose man. ²⁰ Na de Gben gyoo Wurubuare kefa non wosefεeren na waa yela non o yee nyeeleere non o be wula lese e see fa non ne kekon. Non yena Yesu. ²¹ Kaboena nyi waa kyaa adido kelii deban ken Wurubuare waa yee kpene kamase wole, ngba mena ken Wurubuare be tee wa akpenkpen gyoo doo yako see gyan gba ken ne. ²² Na Mosesi mo yee Wurubuare dekpēnkpen gyoo e, o yakowo see nyi, 'E Gben gyoo Wurubuare waa lese dekpēnkpen gyoo lee emεε gbagba ε balan man fa non, ngba man Mosesi ne. E tei kpene kamase ken waa yako non ne.

²³ Walaŋ kamase ŋon ɔ te tei kpene keŋ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre kei waa yako ya ne, Wurubuare waa lese e lee ɔ balan man na waa yo.'

²⁴ Wurubuare akpɛŋkpɛŋgyɔɔra ban Wurubuare be tɛe be doo kolosi ne pou, lee Samuele doo kelii ban boɔ koŋ ɔ wole pou ne, be wula yako kolo see lee nombia ŋan ne koŋ weeya keŋa man ne man. ²⁵ Nombia ŋan pou Wurubuare be tɛe wa akpɛŋkpɛŋgyɔɔra doo yako see ne yeɛ e wui, te emɛɛ mo kpue kebakesee keŋ Wurubuare be bake na e naanaɔ ne man. Nawolo nyi ɔ yako Aberaham nyi, 'N duuluŋ man te maa ta hiraa tɛele kei doo balan pou.' ²⁶ Mena doo deban keŋ Wurubuare ba lese ɔ tobaale Yesu ne, ɔ yela ɔ tanŋbɛwɔ koŋ e gyan nyi ɔ kaa hiraa ŋon, na waa yela e man walaŋ kamase kekɛyekee lee ɔ gbɛneŋ kumɛɛ man."

4

Be kamo Pita na Gyɔn gyu donɔɔ kegyiise siaman

¹ Deban keŋ Pita na Gyɔn sɛɛ bɛɛ kolosi fa balan ban ne, te Wurubuare saese na kegyia ŋon ɔ ne keɛ balan ban bɛɛ gyee Wurubuare osom deni dinaa keŋ ne, na balan ban bɛɛ baake wo nyi Sadukiitena ne baale koŋawɔ be gyan. ² Ba gyeŋa ban nideli nawolo nyi, Pita na Gyɔn na wola balan ban nyi, Yesu te fom lee yeŋ man, keŋ nawolo nyi balan pou baa foŋ lee yeŋ man bela. ³ Mena doo be kyaŋa Pita na Gyɔn ka do deni man, na tɛe te lam doo, be yela be doowo kelii tɛe kena. ⁴ Mɔna balan ban boɔ nyii nombia ŋan Pita na Gyɔn be yako ne, be man burum lee ŋa di, mena doo balan ban pou boɔ lee Yesu di ne, be man baala wukuwo kelii balan kakpoŋse banon (5000).

⁵ Tɛe kena keŋ ne, Gyudatena kegyiise na be siamantena na ba mmaraa wolala ban gyanɛewɔ Gyerusalem donɔɔ man. ⁶ Be gyanɛewɔ na saese pou kegyia Anase na Kaifase na Gyɔn na Alekesanda na baala baale ban boɔ lee saese pou kegyia ŋon dekanalan man ne. ⁷ Be yela ba moo Pita na Gyɔn kaa seŋ be siaman te be boose wo nyi, "Woŋ wɔole yaa amote yele man yaa e kyoo balee ŋon?" ⁸ Te Pita ŋon Wurubuare felin ŋon doo ɔ man nideli ne, tiranoo fa wo nyi, "Kegyiise na siamantena, ⁹ akpaa gyeŋ e te baake daa kaa seŋ e siaman e ne boose daa lee kolo kpaakpaa keŋ doo yeɛ, te otakase ŋon be nyin doŋ koro seŋ ne doo na, ¹⁰ kenaŋ na mɛɛ gyae emɛɛ na Iseraetena pou ka gyeŋ nyi, Yesu Kristo ŋon ɔ ba lee Nasarete ne yele man yaa balee asenjan e siaman kei nyina doŋ ne. Ŋon te e gyoowo sakaa opandan doo ko, te Wurubuare gyusu e lee yeŋ man. ¹¹ Yesu yena walaŋ ŋon Wurubuare nombia tone be yako nyi,

'Boe keŋ emɛɛ deni maara ban be bɛɛ ke ne,

keŋ kaa bese na deni mokoo kasee boe keŋ ne yeli deni keŋ ne yeɛ doŋ nideli.'

¹² Yesu waagen koon yena nyeeleere, ŋon waagen koon te Wurubuare lesewo tɛele kei doo nyi de baake ɔ yele na waa lee da nyee."

¹³ Mena keŋ Pita na Gyɔn be kolosi nideli te ba te yee gyakolon ya, te kegyiise ban kenyii nyi be yeɛ balan yakaa nyibanwo keŋ be te gyu sukuu ya ne, ba wose yeŋa wo. Botoo te be naawo nyi ban na Yesu tɛe la. ¹⁴ Mɔna ba kena balee ŋon boɔ kyɔ e seŋɛɛ Pita na Gyɔn gyan botoo ne, ba te tale nyin nombiikum daale yakoo lee ba wose man ya. ¹⁵ Mena doo be yako wo nyi baa lee nombia dedi deni keŋ man, botoo te kegyiise ban moo ba nyeeya ban na doŋa. ¹⁶ Bɛɛ boose doŋa nyi, "Woŋ yaa deɛ yeɛ balan kewo? Walaŋ kamase ŋon ɔ kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne, gyeŋ nyi ban yeena gyakolon nombii kei, te doo gyae deɛ tale lee ka anmaaren ya. ¹⁷ Mena keŋ

doo ne gyae nyi baa mo nombia keɲa kpenkpeleɲ doo ya ne, e yela deɛ te wo nideli nyi be na tekaa kolosi Yesu kei nombia fa walaɲ na walaɲ ya.”
 18 Mena doo be baake wo gyoo be gyaɲ bela, te be too wo nyi be na tekaa kolosi Yesu nombia, yaa baa wola balaɲ kolo lee o yele man korakora bela ya. 19 Keɲte Pita na Gyɔn tiranoo nyi, “Emee gbagba e kee nombia keɲa man nideli nyi wonɲi dei la Wurubuaɛ siaman? Dee nyii e wui yaa dee nyii Wurubuaɛ wui? 20 Nawolo nyi daa doo, doo tale tina kpene keɲ doo naa, na keɲ doo nyii ne kekolosi yela ya.” 21 Mena doo kegyiise baɲ too wo nideli bela, te be tina wo yela. Be te nyiɲ gbɛɛ keɲ baa mo won ba denjela ya, nawolo nyi balaɲ baɲ pou na lese Wurubuaɛ yele lee kpene keɲ o be yeɛ ne doo. 22 Balee ɲon boɔ kyɔ e kawee kei ne, kela kulutooneɲ soɲola (40).

Kristotena baɲ kefane

23 Be ke tina Pita na Gyɔn yela ne, te ba besewo gyu be tebia gyaɲ keyako wo kpene kamase keɲ saese kegyiise na donoo kegyiise baɲ be yako wo ne. 24 Kristotena baɲ kenyii nombia ɲenaɲ ne, be popou moo noɔdokolon fane fa Wurubuaɛ nyi, “De Gbenɲgyoo, nyaɲ ɲon n be yeɛ adido na ateta, na epo na kpene kamase keɲ doo ɲe man. 25 Nyaɲ tee la n felin ɲon doo te n yela de naana Defidi ɲon o yeɛ n tobaale e ne yakowo nyi, ‘Weera doo te teele kei doo balaɲ na gyeɲee baɲse,
 te beɛ bake nombiakumee yakaa yakaa,
 mona ɲe bee dee ya ne?’

26 Teele kei doo gyoonɲe ne desina ba wose fa yoo,
 te siamantena baɲ mo na koro seɲ tia de Gbenɲgyoo
 Wurubuaɛ na nyeeleere ɲon o be yako see nyi waa koɲ ne.’

27 Ampan te gyoo Herode na Pɔntiose Pilato na Iseraetena na baɲ mo ba te yeɛ Iseraetenawo ya ne, gyaɲewo donoo kei man te be bakewo tia n tobaale Yesu ɲon ayimeɛ be doo o wose man ya, te nyaɲ Wurubuaɛ ba mo e yeɛ nyeeleere na gyoo ne. 28 Be gyaɲewo te be yeɛ kpene keɲ nyaɲ Wurubuaɛ n be wula yako see nyi gyae kekɔɲ ne, lee n don na n kegyaebii man. 29 Neneɛ de Gbenɲgyoo Wurubuaɛ, kee mena keɲ beɛ ɲmaase daa na n ka do daa n tewuleɛ kakyen na deɛ tale gyoo de konoo kolosi n nombia ɲan. 30 Wurubuaɛ koro seɲ na n kekyo kawee, na n ke ta de doo yeɛ gyakolon nombia lese n woole wola lee n tobaale Yesu ɲon ayimeɛ be doo o wose man ya ne yele man.” 31 Ba ke fane taɲ keɲ ne, te botoo keɲ boɔ gyaɲee ne wosiwo te Wurubuaɛ felin ɲon kaa gyoo wo be popou man nideli te be gyoo be konoo kolosi Wurubuaɛ nombia ɲan.

Kristotena baɲ noɔdokolon keye

32 Balaɲ baɲ pou boɔ lee Kristo Yesu di ne, kyaawo noɔdokolon man te ba agyuer mo yeɛ dokolon. ɲolo beɛ yako nyi o kolo yeɛ waagen wui ya, mona be kpelɛɛ ba aboo pou fa doɲa. 33 Yesu kpilala baɲ moo Wurubuaɛ donɲ dinaa keɲ di adanseɛ nyi, de Gbenɲgyoo Yesu te fom lee yeɲ man, te Wurubuaɛ moo o bereɛ boele baɲ pou boɔ lee Yesu di ne. 34 Kolo te hia be man ɲolo ya, nawolo nyi baɲ be dana denɛɛ na teelese ne yoɔ ɲa na beɛ mo kɔba keɲ boɔ nyim ne, 35 kona Yesu kpilala baɲ na be ta mo kpala fa wo. Beɛ fa walaɲ kamase ɲgba mena keɲ ne hia e ne. 36 Mena ke te Lewi baale ɲolo ɲon o ba lee Saiporoɛ teele man, te o yele yena Gyosefo ne yeɛwo. Yesu kpilala baɲ doo e yele nyi Banabase, keɲ nawolo nyi walaɲ ɲon o na do balaɲ kakyen. 37 ɲon mo ka moo o teele keɲ o dana ne yoɔ, te o moo kɔba keɲ o be nyim ne kaa fa Yesu kpilala baɲ.

5

Ananiase na Safira

¹ Balee ñolo kyaawo keŋ beɛ baake e nyi Ananiase, na ɔ wɛɛle mɔ yele yena Safira. Baŋ mɔ gyuuwo ka mo ba agyapadɛɛ daale yoo. ² Ñon na ɔ wɛɛle yɛɛ nɔɔ te ba moo kɔba keŋ bɔɔ nyim ne man ñaale weese, te baale ñon moo akan keŋ gyu kefa Yesu kpilala baŋ. ³ Botɔɔ te Pita bɔɔse e nyi, “Ananiase, weera dɔɔ te n yela ɔbɔnsam dii n dɔɔ mena, te ɔ yela n dii dekarfa Wuruɔɔre felin ñon, te n moo n kɔba keŋ n be nyim lee agyapadɛɛ keŋ n be yoo ne man ñaale weese? ⁴ Agyapadɛɛ keŋ te yɛɛ n wui pɛte n yoo ke yee? N yoo ke taŋ mɔna kɔba keŋ n be nyim ne te yɛɛ n wui yee? Nɛnɛ weera n bakewɔ n konɔɔ man te n yɛɛ nombiikum kei mena? Na denibalan te n dii dekarfa fa ya, Wuruɔɔre te n dii dekarfa fa.” ⁵ Ananiase ka betaa nyii nombia keŋa pɛ, te kara e lo te ɔ yɛŋawo. Mena dɔɔ gyakolon gyoo baŋ pou bɔɔ nyii nombia ñenan ne. ⁶ Kenje tewulɛɛ kɔŋawo kaa mo kolo milii e, te be gate e lee gyu kewuu.

⁷ Te kyare ya te ɔ wɛɛle ñon mɔ kaa gyooɔ botɔɔ mɔna ñon ba gyeŋ kpene keŋ be kɔŋ ya. ⁸ Te Pita bɔɔse alo ñon nyiaa, “Yako man, kɔba keŋ emɛɛ na n baale Ananiase be nyim lee agyapadɛɛ keŋ keyoo man pou yaa ɔ moowo kɔŋ nɛ?” Te ɔ tiranɔɔ nyi ayi, mena te de yoo ke. ⁹ Botɔɔ te Pita bɔɔse e nyi, “Weera te emɛɛ na n baale yɛɛ nɔɔ nyi e kekɛɛse de Gbɛngyoo felin ñon kɛɛ! Kɛɛ, balan baŋ bɔɔ moo n baale kewuu nɛ, baŋ seŋɛɛ la denanɔɔ man nɛ, baa seele nyan mɔ lee.” ¹⁰ Karatete dokolon te kara ñon mɔ lo Pita nawoo tɛɛ te ɔ yɛŋawo. Tewulɛɛ baŋ kekɔŋ kaa gyoo te ba kena nyi ñon mɔ ta yem nɛ, te ba mo e lee gyu kewuu ɔ baale yenan. ¹¹ Mena dɔɔ gyakolon dinaa daale gyoo Kristotena dikpii keŋ pou, na baŋ pou bɔɔ nyii nombia keŋa nɛ.

Kristo kpilala baŋ keyoo kaweesetena

¹² Yesu kpilala baŋ yɛɛ gyakolon nombia na nombia dinaana burum balan baŋ man. Te baŋ pou bɔɔ lɛɛ Yesu Kristo di nɛ, ne gyu ke yilaa Solomon poto keŋ man. ¹³ Na balan ne bu wo nideli, mɔna balan yenaasetena baŋ yee mena keŋ baa kaa kpu na wo. ¹⁴ Mɔna ala na baala burum lɛɛ de Gbɛngyoo Yesu di, te Wuruɔɔre moo wo kaa kpu na Kristotena baŋ. ¹⁵ Lee gyakolon nombia ñan Yesu kpilala baŋ ne yɛɛ dɔɔ, balan na mo be kaweesetena kaa doosi afononse na mpase dɔɔ gbɛɛnaa nɔɔman, na akpaa Pita de kɔŋ ɔ ne lam na ɔ wonɔtaa ke yala be man baale dɔɔ, na baa nyin kawee keyoo. ¹⁶ Balan lee donɔɔse ñan benaa na Gyerusalem nɛ kɔŋ Gyerusalem donɔɔ keŋ man, te ba moo be kaweesetena na baŋ felinɔkumɛɛ ne naase wo diyem nɛ kɔŋ te be kyoo wo pou.

Kristotena baŋ diyem kena

¹⁷ Mena dɔɔ Wuruɔɔre sae keyia ñon, na ɔ keyiise na baŋ bɔɔ lee Sadukiitena dikpii man nɛ sia yɛɛwo Yesu kpilala baŋ dɔɔ, te be bakewo see nyi baa gyaɛ kolo yɛɛ wo. ¹⁸ Mena dɔɔ be kyanja Yesu kpilala baŋ te ba moo wo ketɔ deni. ¹⁹ Mɔna ke nelim nɛ, de Gbɛngyoo Wuruɔɔre kpilale kɔŋawo kaa toro deni keŋ fa wo, te ɔ moo wo lee deni keŋ man, te ɔ yako wo nyi, ²⁰ “E gyu ka seŋ Wuruɔɔre ɔsom deni dinaa keŋ man na e kekolosi nyeedon wole kei wose man nombia fa balan baŋ pou.” ²¹ Yesu Kristo kpilala baŋ yɛɛwo ngba mena keŋ Wuruɔɔre kpilale ñon be yako nɛ, mena dɔɔ nebo nebo fuu te be gyuuwo Wuruɔɔre ɔsom deni dinaa keŋ man, te be fiaseɛ beɛ wola balan baŋ. Wuruɔɔre Sae keyia ñon na ɔ

kegyiise baake Gyudatena kegyiise ban pou, te be gyanee wo te be kpilawo nyi be ka mo Yesu kpilala ban lee deni ken man kon. ²² Mɔna balan ban boɔ kpili ne gyuuwo keli botoo na, ba te naa Yesu kpilala ban deni ken man ya. Mena doo ba besewo kon kaa yako kegyiise ban nyi, ²³ “De gyuu botoo ken boɔ kyan wo do ne na disim ken toe kiin, na ban mo bee gyee ke ne senee be dasegae man. Mɔna da toro disim ken na, da te naa Yesu kpilala ban deni ken man ya.” ²⁴ Deban ken kegyia non o ne kee balan ban bee gyee Wurubuare osom deni dinaa ken doo ne, na saese kegyiise ban be nyii nombia ken na ne, ta sen wo nideli ya. Te be boose donja nyi, “Na won yena tewulee kewo baa?” ²⁵ Botoo te balee nono konawo kaa yako wo nyi, “E nyii, balan ban e be kyan do deni man ne, senee Wurubuare osom deni dinaa ken man bee wola balan Wurubuare nombia.” ²⁶ Mena doo kegyia non o ne kee balan ban bee gyee Wurubuare osom deni dinaa ken doo ne, na o tewulee gyuuwo ka moo wo kon kegyiise ban gyan, mɔna be ta mo wo don man ya, nawolo nyi bee yee nyi balan ban baa funii wo boya. ²⁷ Be ka mo wo kon nombiadiira ban siaman ne, te sae kegyia non yako wo ²⁸ nyi, “De faree non nyi e na wola kolo lee Yesu yele man ya, mɔna e kee ya aneyee, e ta mo o nombia non e na wolo ne wulu Gyerusalem donoo pou, te e ne gyae e ka mo o yer seele daa.” ²⁹ Botoo te Pita na Yesu kpilala akan ban tiranoo nyi, “Kaboena nyi dee nyii Wurubuare dei kela balan wui.” ³⁰ De naanao Wurubuare non gyuuu na Yesu non e be gyoo e sakaa opanjan doo ko e ne lee yer man. ³¹ Wurubuare gyina e adido te o mo e see o dunolun doo, te o moo e yee siamante na nyeeleere, na waa yela Israetena ke nyin gbeye kyeeke lee be nombiakumee man na baa kon Wurubuare gyan, na waa mo be nombiakumee kyee wo. ³² Daa ne diina nombia ken na adanse. Wurubuare felin non o ba mo do ban bee nyii o dei man ne, mo ne di nombia ken na adanse.

³³ Kegyiise ban boɔ gyanee ne nyii nombia ken na ba gyan ban nideli, mena doo be gyaewo nyi baa ko Yesu kpilala ban. ³⁴ Mɔna be man nono, non o doo Farasiitena dikpii ken man te bee baake e nyi Gamaleli, te o yee Wurubuare mmaraa ken wolale e, te o wose man dana obuoo donoo ken man ne, korowo sen be man. Botoo te o yela ba lese Yesu kpilala ban yenan. ³⁵ Te o yako kegyiise ban nyi, “Me tebia Israetena, e kee kpene ken e ne gyae e ke yee balan kewo ne nideli. ³⁶ Deban dugun daale kaa lanawo na, balee non bee baake e nyi Teudase ne korowo sen te o yee o wose ngba walan dinaa nono ne, te balan sononon akpen anaara (400) korowo sila e. Mɔna be ka ko e na o balan ban pou mo yaaseewo, kente o kawola ken pou mo kaa yee wo yaka. ³⁷ Kei mo wole deban ken bee kala balan ne, te Galelia baale Gyuda korowo sen, te non mo kaa beo balan burum sila o wose. Be ka ko non mo ne, o balan ban pou boɔ sila e ne yaaseewo. ³⁸ Mena doo nombia ken na man ne, mee yako non nyi e na yee balan kewo kolo ya. E yela baa ta, nawolo nyi akpaa kpene ken bee wolo te bee yee ne, lee deniwalan gyan na, ken mo gyae ke yee yaka bo mena. ³⁹ Mɔna akpaa ka lee Wurubuare gyan na, e be gyae e ke tale to wo gbeye ya. E kena bo nyi e ne yoo bo na Wurubuare.” Mena doo kegyiise ban mo yee wo ngba mena ken Gamaleli be yako wo ne.

⁴⁰ Mena doo be baake Yesu kpilala ban kon te be yela be tuku wo, te be too wo nyi be na kolosi kolo lee Yesu yele man bela ya. Te be tina wo yela. ⁴¹ Yesu kpilala ban ka lee kegyiise ban gyan ne na be sia ta gye, nawolo nyi Wurubuare te kee wo nyi ban mo kaboena nyi baa do wo desey lee Yesu doo. ⁴² Te wee kamase na, bee gyuu Wurubuare osom deni dinaa man na

balan akpanalanse man. Bɛɛ wola nombia kpaakpaa njan nyi Yesu yena Kristo, nyeeleere non Wurubuaɛ be yako see nyi waa kɔn nɛ. Te be te tina nombia kenja kawola yela ya.

6

Ba lese balan nyetooro nyi baa kyo Yesu kpilala ban

¹ Weeya ala nenan man na ban bɔɔ lɛɛ Yesu di ne korowɔ beɛ wuku te kekolosi kaa gyoo Gyudatena ban bɛɛ kolosi Giriki dei, na Gyudatena akan ban man. Gyudatena ban bɛɛ kolosi Giriki dei nɛ, kpa Gyudatena akan ban be wuritii wɔ weeneɛ kekpara man, nawolo nyi be kpa wee kamase weeneɛ njan bɛɛ kpeleɛ nɛ, beɛ tun ban wui liala ban ya. ² Kenje Yesu kpilala kufu bala ban baake ban pou bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ gyanɛe, te be yako wɔ nyiaa, “Tekaboena nyi daa dɛɛ bese tina Wurubuaɛ nombia njan keyako yela, na dɛɛ kɔn kaa kɛɛ abɔɔ kekpeleɛ dɔɔ bela ya. ³ Mena dɔɔ de tebia, ɛ kɛɛ ɛ man na ɛ ka lese baala nyetooro ban ba wose man dana obuɔ, te Wurubuaɛ felin njan doo be man nideli te be sia be kare mɔ nɛ, na dɛɛ mɔ mena tom kei do be nyinmaa man. ⁴ Na daa ke nyin mɔ de don pou do kafane, na Wurubuaɛ nombia njan keyako man.” ⁵ Nombia nan Yesu kaseela ban be yako nɛ, seɲa balan ban pou nideli. Te ba lese Sitifin njan ɔ ne lɛɛ Wurubuaɛ di nideli te Wurubuaɛ felin doo ɔ man nideli nɛ. Te ba besewɔ lese Filipino na Prokoro na Nikanɔ na Timɔn na Pamena na Nikolase njan ɔ ba lee Antioke te ɔ ba mɔ ɔ wose kpu Gyuda ɔsom kenj man nɛ. ⁶ Kenje ba moo balan nyetooro kɛwɔ kaa seɲ Yesu kpilala ban siaman. Te ba moo be nyinmaase gyakaa be dɔɔ te be fanewɔ fa wɔ.

⁷ Mena dɔɔ Wurubuaɛ nombia njan yaaseewɔ bilenbilenj, te ban bɔɔ lɛɛ Yesu di nɛ wukuwɔ burum Gyerusalem donɔɔ kenj man. Te Wurubuaɛ saese burum baale mɔ lɛɛ Yesu di.

Ba kekyan Sitifin

⁸ Te Sitifin njan Wurubuaɛ ba mɔ ɔ bɛɛɛ boele e nideli, te ɔ don doo ɔ man nɛ yeɛ gyakolonj nombia na nombia dinaana balan ban man. ⁹ Mona Gyudatena baale ban bɛɛ gyanɛe Gyudatena ɔsom deni kenj bɛɛ baake ke nyi gbenja ban bɔɔ tina wɔ yela nɛ ɔsom deni man nɛ, fiasɛɛ bɛɛ lɛɛ anmaarej na Sitifin. Balan benan baale lee Kirene na Alekesanderia na Silisia na Esia tɛɛlese man. ¹⁰ Mona Wurubuaɛ felin njan faa Sitifin nyansa te ɔ kolosiwɔ nideli mena dɔɔ be te nyin kenj baa yako bela ya.

¹¹ Kenj dɔɔ be gyuuwɔ ke feefu do balan baale nyi baa di dekaru gyakaa ɔ dɔɔ nyi, “De nyiawɔ ɔ ne kolosi mmusuo nombia gyakaa de naana Mosesi na Wurubuaɛ dɔɔ.” ¹² Nnɛ te be wɔlɛɛ e fa balan ban na ɔsom kegyiise na mmaraa wolala ban pou, te ba korowɔ seɲ ɔ dɔɔ te ba kyanɛ e gyu donɔɔ kegyiise siaman. ¹³ Mena dɔɔ be gyae balan baale kɔn, te be kaa dii akereɛ gyakaa ɔ dɔɔ nyi, “Deban kamase na balee kei ne kolosi bo tia de Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa kenj, na Wurubuaɛ mmaraase njan Mosesi ba wola daa nɛ.” ¹⁴ Nawolo nyi de nyiawɔ nɔgba ɔ ne yako nyi, “Yesu njan ɔ ba lee Nasarete nɛ, waa yeɛɛ Wurubuaɛ ɔsom deni dinaa kei lɔ, na waa kyɛɛkeɛ abɔɔ njan pou Mosesi ba mɔ see daa nɛ.” ¹⁵ Te nombiadiira ban be kyaa deni kenj man nɛ, kɛɛ Sitifin nɛ yididi te be naawɔ nɔgba ɔ sia gbɛɛ te kyɛɛkeɛ yeɛ nɔgba Wurubuaɛ kpilale sia gbɛɛ nɛ.

7

Sitifin kekolosi donɔɔ kegyiise ban siaman

¹ Kenje Wurubuarɛ sae kegyia ɲon boose Sitifin nyi, “Mena dɔɔ nombia ba ayakon kenja pou yee ampan?” ² Botɔɔ te Sitifin tiranɔɔ nyi, “Me tebia na me kyaa, ɛ tei me gyan. Wurubuarɛ ɲon ɔ ne di gyoori ne lese na ɔ wose wola de naana Aberaham, deban kenj ɔ kyaa Mesopotamia tɛle man ne, kenan wole pɛte ɔ korowɔ gyu kekyaa Haran donɔɔ man, ³ botɔɔ te Wurubuarɛ yako e nyi, ‘Koro lee n tɛle man na n lonɔtona gyan, na n ke tu gyu ke kyaa tɛle kenj maa wola nen ne dɔɔ.’

⁴ Mena dɔɔ Aberaham korowɔ lee Kaldea tɛle man, te ɔ gyuuwɔ kekyaa Haran donɔɔ man. ɔ kya yenj wole ne, Wurubuarɛ moo e kaa see tɛle ya akyan ke dɔɔ kei dɔɔ. ⁵ Tɛle naetɔɔ dokolonj koranj ɔ te fa e botɔɔ nyi dɛe bese ɲon gbagba ɔ wui ya. Mɔna Wurubuarɛ yakowɔ see nyi, waa mo tɛle kenanj fa ɲon na ɔ duuluj man balan. Deban kenanj mo na Aberaham be dana bu koranj gba ya. ⁶ Kenje Wurubuarɛ yako e nyi, ‘N duuluj man balan baa kyaa dei wole daale tɛle dɔɔ bese ɲɔɔla. Baa moo wɔ yee gbenja, na baa yee wɔ nyemandonj na akpanyanjanj kulutoonej soɲononj akpenj anaara (400). ⁷ Mɔna maa wɔnj tɛle kenanj mantena banj baa mo n duuluj man balan banj yee gbenja ne denjele. Kenanj wole na, n duuluj man balan banj baa lee tɛle kenanj man, na be kaa som manj kebo kei.’ ⁸ Te Wurubuarɛ na Aberaham bakewɔ see nyi, ɲon na ɔ duuluj man balan pou baa kara ba baala wose. Mena dɔɔ Aberaham ka lola ɔ bu Asiki weeya gyanaarate ne te ɔ kara ɔ baala wose. Kenanj wole Asiki mo kaa lola Gyekɔpo, te Gyekɔpo mo lola de naanaɔ kufu bala banj.

⁹ Gyosefo mo yee de naanaɔ kufu bala banj man ɲolo e. Kenj ɔ kegyiise ne kola e dɔɔ ne te ba mo e yɔɔ te ɔ ka bese gbenj Igyipite tɛle man, mɔna Wurubuarɛ senawɔ ɔ wole, ¹⁰ te ɔ lese e lee ɔ diyem pou man. Te ɔ fa e nyansa, te ɔ yela Igyipitetena gyoo Faaro gyae ɔ nombia, mena dɔɔ gyoo ɲon moo ɔ dekanalanj na Igyipite tɛle kenj pou do ɲon Gyosefo nyinmaa man nyi waa keɛ ɲe dɔɔ.

¹¹ Deban kenanj te tanam dinaa daale kaa yalawɔ Igyipite na Kanaan tɛlese pou dɔɔ, te ka moo kaale dinaa mo kaa lo be dɔɔ. Mena dɔɔ de naanaɔ banj te nyinj weenɛɛ baa di ya. ¹² Deban kenj Gyekɔpo be nyii nyi weenɛɛ kyaa Igyipite ne, te ɔ kpila ɔ bia de naanaɔ banj botɔɔ. ¹³ Be ka bese gyu Igyipite bolate ne, Gyosefo lese ɔ wose wola ɔ kegyiise banj, te gyoo Faaro mo kaa gyenja Gyosefo ɔ lonɔtona banj. ¹⁴ Mena dɔɔ Gyosefo doo ɔ kya Gyekɔpo tiila nyi ɲon na ɔ balan pou baa tu kenj Igyipite. Be yaanɔɔle pou yee balan soɲotooro na kufu banonj (75). ¹⁵ Mena dɔɔ Gyekɔpo gyuuwɔ ke kyaa Igyipite, te ɲon na ɔ bia pou yekeewɔ botɔɔ. ¹⁶ Ba besena ba woya banj konj Sekyem donɔɔ man, te be kaa wuu wɔ boe boɔ kenj Aberaham be kala kɔba lee lee Hamo bia gyanj ne man.

¹⁷ Deban kenj Wurubuarɛ nombii ayakon see fa Aberaham kenj na benaa kekɔnj ampanj ne, te de balan banj be kyaa Igyipite ne wukuwo nideli. ¹⁸ Kenanj wole ne, gyoo wole ɲolo ɲon ɔ ba gyenj kolo lee Gyosefo wose man ya ne, kaa dii gyoori Igyipite tɛle kenj dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ɔ yee de naanaɔ banj nyemandonj na akpanyanjanj, te ɔ ɲere wɔ dekanjpasare man nyi baa tirii be bia woleɛ leki na baa nyinj yenj. ²⁰ Mena debanj kenanj man mo te ba lola Mosesi, mɔna ɔ te yee bu yakaate e Wurubuarɛ siaman ya. Ba weese e ɔ kya deni man te be keele e botɔɔ gyaalanja batoooro. ²¹ Lii debanj daale na, be tira e leki debɔɔ man, te gyoo Faaro bu alebu naa e mo ke keele ɲgba ɲon gbagba ɔ bu ne. ²² Ba wola e Igyipitetena nyansa pou. Te ɔ kaa bese walanj dinaa ɔ kekolosi na ɔ tom keyee pou man.

²³ Mosesi kedi kulutooneŋ soŋola ne, te koŋawo o nyeeman nyi waa koro gyu ke kee o tebia Iseraetena kekyaa man. ²⁴ O ke gyu keŋ ne, o ke naawo ngba Igyipite baale ŋolo ne naase Iserae baale ŋolo diyem na, te o gyuuwo ke lee o dee baale ŋon noo te o koo Igyipite baale ŋon. ²⁵ Mosesi agyuen man na, non gyeŋ nyi o balan ban baa nyii aseɛ nyi Wurubuare waa ta o doo bo lese wo lee be kaale man, mona be te nyii aseɛ mena ya. ²⁶ Ke tee naa ne, o ke naa Iseraetena wolɛwolɛɛ bala mo ne yoo, te o gyuuwo o kaa pataa wo te o yako wo nyiaa, 'Me tebia e kee, e wolɛwolɛɛ. Weera doo te e ne yee doŋa akpanyanŋan mena?' ²⁷ Mona ŋon o ne yee o doo akpanyanŋan ne teeɛe Mosesi lee yenan te o boose e nyiaa, 'Amote moona neŋ yee de siamante na de nombiadiiri?' ²⁸ 'N ne gyae baa n ka ko man ngba mena keŋ dana n ba ko Igyipite baale ŋon ne?' ²⁹ Mosesi kenyii nombii kei ne te o korowo yeu gyu ke kyaa Midian teeɛe man bese ŋooɛ botoo. Botoo te o yalawo te o lola bia baala bala.

³⁰ Kulutooneŋ soŋola wole ne, Wurubuare kpilale ŋolo kaa lese o wose wola Mosesi, boalan daale keŋ ne kpaɛ deponfa daale man depampaa nsana Sinai bula keŋ gyan ne. ³¹ Mosesi naa ke na, gyakolonŋ kyanja e. Te o tuuwo benaa ke na waa nyin naa ke nideli. Botoo te o nyii de Gbenjyoo Wurubuare woya nyiaa, ³² 'Man yena n naanao Abraham na Asiki na Gyeɔpo Wurubuare ŋon.' Te gyakolonŋ gyoo Mosesi te o sereewo, mena doo o te tale kee ke bela ya. ³³ Te de Gbenjyoo Wurubuare yako e nyiaa, 'Kpee nyan nkyokotase lee n naawo man, nawolo nyi man Wurubuare gbagba kyaa botoo keŋ n seŋɛɛ ne. ³⁴ Ampan, ma te naa me balan ban be kyaa Igyipite ne kaale te me te nyii mena keŋ mo beɛ toron, mena doo me te tisi lee adido koŋ me kaa lee wo. Desina n wose na maa kpila neŋ Igyipite!'

³⁵ Mosesi kei nombia te be beewo, te be boose e nyi, 'Amote yee na neŋ de siamante, na de nombiadiiri.' Wurubuare teeewo o kpilale ŋon o ba lese o wose wola Mosesi deponfa keŋ man ne doo, yee e siamante na nyeeɛere. ³⁶ Mosesi kei yena gyakolonŋ nombia na nombia dinaana deban keŋ o ba mo Iseraetena lee Igyipite ta be siaman mo wo kaa ton epo yayam keŋ, gyu ke ta depampaa dinaa keŋ man kulutooneŋ soŋola (40) ne. ³⁷ Mosesi kei yako na Iseraetena nyiaa, 'Wurubuare waa kpila o dekenkpenjyooɔre ŋolo e gyan ngba mena keŋ o be kpila man ne. Waa lee bo emee gbagba e balan man.' ³⁸ Mosesi kei na Iseraetena ban ke kyaa depampaa keŋ man ne, Wurubuare kpilale kaa kolosiwo na e Sinai bula keŋ doo te o lee Wurubuare nyeedon nombia ŋan fa de naanao, te ŋe kaa tunja daa mo.

³⁹ Mona de naanao yee denjele don te be beɛ o nombia ŋan, te be teeɛe e see yenan. Te ban be konooɛe man na, nafa be gyaewo nyi baa bese gyu Igyipite. ⁴⁰ Mena doo be yako Aaron nyi, 'Yee beeneŋ fa daa na baa ta de siaman, nawolo nyi doo gyeŋ kpene keŋ be yee Mosesi ŋon o ba mo daa lee Igyipite ne ya.' ⁴¹ Weeya ŋenan man te be yee nunkyue bu mo yee be bane, te be faa ke kedi te be dii be noo mo lese kpene keŋ ban gbagba ba mo be nyinmaase yee ne yele. ⁴² Mena doo Wurubuare lese o sia yela wo, te o moo wo fa adido kyolobiise kasom, ngba mena keŋ boo ŋmarase do Wurubuare akpenkpenjyooɔra tone keŋ man ne. Ba ŋolo ŋmarasewo nyi Wurubuare kpa,

'O Iseraetena, na man te e koo wonembia deesi fa kulutooneŋ soŋola (40) depampaa dinaa keŋ man ya.

⁴³ E bane Moleki te e yee kanyan deni do ke,
na e bane Refan wulu keŋ ke yee ngba kyolobii ne,

te ε moowɔ sila ε wose.

Baŋ yena banεε baŋ ε be yεε nyi ε ka som!
Mena dɔɔ maa yela baa mo ŋon gyu lemlem,
naŋ Babilon donɔɔ keŋ wɔle.

⁴⁴ Depampaa dinaa keŋ man nε, na de naanaɔ dana kanyaŋ deni dinaa daale keŋ ne di wɔ adanseε nyi Wurubuarε kyaa be gyaŋ. Be yεε kanyaŋ deni dinaa kei ŋgba mena keŋ Wurubuarε ba lese wola Mosesi nyi waa yεε ke nε. ⁴⁵ De naanaɔ ke lεε kanyaŋ deni dinaa kei lee be kyaa gyaŋ nε, ba moo ke sila be siamante Gyosua kelii tεele keŋ Wurubuarε be yeli bɔɔ yoo gegi ke balan te ɔ be leo ke fa wɔ nε man. Kanyaŋ deni dinaa kei doowɔ botɔɔ kelii debaŋ keŋ Defidi be kaa di gyoori nε. ⁴⁶ Defidi kei nombia gyoo Wurubuarε sia, te ɔ yako Wurubuarε nyi waa fa e gbεε na waa baŋ ɔsom deni dinaa gbagba fa ɔ naana Gyekɔpo Wurubuarε ŋon. ⁴⁷ Mɔna ɔ bu Solomon kaa baŋa na ɔsom deni dinaa kenaŋ. ⁴⁸ Mɔna Wurubuarε ŋon ɔ kela kpene kamase nε, bεε kyaa deni keŋ bɔɔ mo nyinmaase ma ke nε man ya. Wurubuarε dekpenkpengyɔɔre ŋolo yako mena nombii kei nyiaa,

⁴⁹ De Gbengyoo Wurubuarε kpa,
'Adido te me gyooro gbeli kyaa,
te tεele dɔɔ yena me nae dεεsee.

Wonŋ deni dinɔɔ yaa ε ke ma fa maŋ,
yaa alenŋ te maa kyaa fεεfo?

⁵⁰ Na maŋ gbagba yεena abɔɔ keŋa pou yee? "

⁵¹ Te Sitifin yako wɔ bela nyiaa, "Emεε konɔɔyurɛna, ε dana konɔɔyurɛ ŋgba balanŋ baŋ bɔɔ ne nyii Wurubuarε dei ya nε, te ε ne yεε denjele donŋ ŋgba ε kyaa nε. Nawolo nyi debaŋ kamase na ε na koro senŋ tia Wurubuarε felinŋ ŋon. ⁵² Wurubuarε dekpenkpengyɔɔre ŋolo kyaawɔ keŋ ε naanaɔ te naase e diyem yee? Ba koo Wurubuarε kpilala baŋ bɔɔ wula yako see nyi Yesu Kristo ŋon ɔ nombia tenεε nε waa kɔŋ nε, te nenεε ε lese Yesu ŋonanŋ fa te ba koo e. ⁵³ Emεε yena baŋ ε be nyinŋ Wurubuarε mmaraase ŋan lee ɔ kpilala gyaŋ, mɔna ε te di ŋe dɔɔ ya."

Be ke funjii Sitifin boya

⁵⁴ Debaŋ keŋ donɔɔ kegyiise baŋ be nyii nombia keŋa nε, be sia yεεwɔ ɔ dɔɔ te ba gyeŋa baŋ nideli. ⁵⁵ Mɔna Sitifin ŋon Wurubuarε felinŋ ŋon doo ɔ man nideli nε keε adido na, te ɔ naa Wurubuarε gyoorobiiri keŋ, na Yesu mɔ senjεε Wurubuarε dunoluŋ dɔɔ. ⁵⁶ Te Sitifin yakowɔ nyiaa, "E keε, mεε naa ŋgba adido ta toro, na Deniwalaŋ Bu ŋon senjεε Wurubuarε dunoluŋ dɔɔ." ⁵⁷ ɔ keyako mena nε te kegyiise baŋ moo be nyinmaase tɔ ba denjela, te be fae yeesa keŋkeŋ. Karateteε te be popou kaa wuuwɔ ɔ dɔɔ, ⁵⁸ te be wɔŋee e lee donɔɔ keŋ man ke funjii e boya. Baŋ bɔɔ gyu be kaa funjii e boya nε, kpεe ba kegba wurikyimse ŋan fa tobaale ŋon bεε baake e nyi Sool nε. ⁵⁹ Be keε funjii Sitifin boya ŋan nε, na ɔ ne fane nyi, "Me Gbengyoo Yesu, lεε ma woo." ⁶⁰ Botɔɔ te ɔ ŋminjawɔ ɔ doona dɔɔ te ɔ fae yeesa nyiaa, "Me Gbengyoo Yesu, na mo nombiakumεε keŋa tɔ wɔ kom ya." ɔ kekolosi nombia keŋa taŋ pε, te ɔ kara weesi. Be keε ko Sitifin na Sool mɔ senjεε botɔɔ ɔ na do wɔ kakyenŋ.

1 Lee wee kenan te be fiasε bεε naase Kristotena dikpii ken diyem nideli Gyerusalem donoo man. Mena doo Kristotena ban pou yaasewo lan Gyudia na Samaria tεεlese man, kaase kpilala ban baagen Gyerusalem donoo man. 2 Ken te balan ban bee yee Wurubuarε ne, baale gyuuwo kewuu Sitifin te be wii o lia nideli. 3 Mona Sool korowo sen o ne naase Kristotena ban diyem nideli. O na gyoo akpanalanse man ke wonjeε Kristotena ala na baala gyu keto deni.

Filipo yako Wurubuarε nombia Samaria tεεle man

4 Yen an kamase ken Kristotena ban be yaasee gyu ne, be kolosi Wurubuarε nombia njan fa balan. 5 Te Filipo gyuu Samariatena donoo dinaa daale man keyako Wurubuarε nombia nyi, Yesu Kristo yena nyeeleere non Wurubuarε be yako see nyi waa kon ne. 6 Deban ken balan burum ban be nyii nombia njan Filipo be yako, te doo naa gyakolon nombia njan o be yee ne doo, be tei o nombia njan nideli. 7 Filipo kekolosi ken ne, balan ban felinkumεε doo be man ne fae yeesa kenken, te felinkumεε njan leewo be man. Te ban mo be baamense ba yekee, na otakasese burum mo wose yee wo don. 8 Mena doo yee donoo kenan mantena ban pou gyon nideli.

9 Donoo kenan man na balee nolo kyaa botoo ken bεε baake e nyi Simon. O ne yee baalabiiri nombia wola Samariatena, ken nyi ba wose na gbirisi wo. O ne gyina o wose adido wola o wose nyi o yee walan dinaa nolo e. 10 Mena doo walan kamase, bia na keyiise pou ne tei e te bεε yako nyi, "Non yena Wurubuarε don ken bεε baake nyi don dinaa ne." 11 O ta mo o baalabiiri nombia kenja wola wo yela ba wose te gbirisi wo kyare, mena doo bεε lee e di nideli. 12 Mona Filipo ke yako wo Wurubuarε gyoori na Yesu Kristo wose man nombia njan ne be lee wo di, te be soo ala na baala pou Wurubuarε lon. 13 Simon gbagba mo lee nombia njan di te be soo e Wurubuarε lon, te o moo o wose do na Filipo nideli. Te gyakolon nombia na nombia dinaana njan o be naa Filipo ne yee doo, o wose gbirisi e.

14 Deban ken Yesu kpilala ban be kyaa Gyerusalem be nyii nyi Samariatena te lee Wurubuarε nombia njan di ne, be kpila Pita na Gyon be gyan. 15 Ba kekon kaa gyoo na, be fanewo fa wo nyi Wurubuarε waa mo o felin njon do be man. 16 Nawolo nyi na Wurubuarε ta moo ta o felin njon do ban Samariatena banan man nolo man ya. Be soo wo Wurubuarε lon bo lee de Gbenjyoo Yesu waagen yele man. 17 Te Pita na Gyon moo be nyinmaase yakaa be doo te be fanewo fa wo, te Wurubuarε moo o felin njon do be man. 18 Simon naawo nyi Yesu kpilala ban ka mo be nyinmaase yakaa balan ban doo fane fa wo ne, Wurubuarε moo o felin njon do be man ken te o lese koba waa fa wo, 19 te o yako wo nyiaa, "E mo mena don kei fa man mo, na walan kamase njon maa mo me nyinmaa yakaa o doo na, Wurubuarε ka mo o felin njon do o man." 20 Te Pita yako e nyi, "Wurubuarε waa yela emεε na n koba pou ka gyoo boalan man. Nawolo nyi n te yee nya agyuen nyi n ka mo koba lee Wurubuarε kolo anefan. 21 N be dana dedii yaa dasenae da tom kei man ya, nawolo nyi n konoo man nombia ba tenεε Wurubuarε siaman ya. 22 Kyεεkee nya agyuen lee n nombiikum kei man, na n kafane fa de Gbenjyoo Wurubuarε na waa mo ke kyεε nen. 23 Nawolo nyi ma te naa nyi n dana sibiikum, te nombiakumεε te di n doo." 24 Te Simon yako wo nyi, "Mεε waase njon bo ε fane fa de Gbenjyoo Wurubuarε fa man, na njan pou ε be yako ne man dokolon gba be kon me doo ya." 25 Pita na Gyon kekolosi Wurubuarε

nombia ñan di adanseɛ lee Yesu Kristo wose man taŋ nɛ, te ba besewo laŋ Gyerusalem donɔɔ man. Be ka bese bee gyu keŋ nɛ, be kolosi Kristo nombia kpaakpaa ñan Samariatena akuraase burum man.

Filipo na Itiopia baale ñolo wose man nombia

²⁶ De Gbenɔgyoo Wurubuare kpilale ñolo lee adido kaa yako Filipo nyiaa, “Koro desina n wose na n ka mo ata yenaŋ gbɛɛ bene keŋ ba lee Gyerusalem ne gyu Gasa donɔɔ man nɛ.” ²⁷ Kenɛte Filipo korowo desina ɔ wose moo gbɛɛ. ɔ kee gyu keŋ na te ɔ ke gyanɛɛ na Itiopia baale saayete ñolo. ɔ yɛɛ Itiopia ala gyoo ñon bɛɛ baake e nyi Kandase nɛ wose man walaŋ kegyia ñolo e. Ñon ne kɛɛ na ala gyoo ñon kɔba pou dɔɔ. Balee kei gyuu Gyerusalem bo ka som Wurubuare, ²⁸ te ɔ besewo kaa laŋ ɔ ne gyu ɔ dɛɛ. Na ɔ kyaa anebiliŋinbii daale man keŋ dɛɛkyɔŋse ne wɔŋɛ na ke. ɔ kyaa ɔ ne kala Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya tɔne. ²⁹ Te Wurubuare felin ñon yako Filipo nyi, “Tuu benaa anebiliŋinbii keŋ.” ³⁰ Kenɛte Filipo yeuwɔ gyu botɔɔ, te ɔ ke nyiiwɔ ñgba balee ñon ne kala kolo lee Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya tɔne keŋ man nɛ te Filipo bɔɔse e nyi, “Mena dɔɔ n ne nyii kpene keŋ n ne kale nɛ man?” ³¹ Te balee ñon tiranɔɔ fa Filipo nyi, “Sena te maa tale nyii ke man, keŋ ñolo ta lese ke man fa maŋ ya?” Te ɔ baake Filipo nyi waa gyen kaa kyaa ɔ gyanɛ. ³² Na Wurubuare nombia ñan bɔɔ ñmarase see te ɔ ne kale yɛna nyi, “Ba te kparaa e laŋ ñgba nam ñon bee gyu be kaa ko e nɛ. ɔ yɛɛ ñgba nambu ñon bɛɛ kɛɛɛ ɔ wona te ɔ seŋɛɛ yididi nɛ.

ɔ te wii koran gba ya.

³³ Be tisiaa e tɛɛle man, do e desɛŋ, te be sukutii ɔ nombia do.

Amɔ ne gyae la waa tale yako kolo lee ɔ duuluŋ man balaŋ wose man, ñgba bɔɔ ko e bilen nɛ.”

³⁴ Botɔɔ te Itiopia baale kegyia ñon bɔɔse Filipo nyiaa, “Kegyia waaseda, amɔte wose man nombia yaa Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre kei ne yako nɛ, ñon gbagba yaa walaŋ wɔle ñolo bo?” ³⁵ Te Filipo seŋawɔ Wurubuare nombia ñan bɔɔ kale nɛ dɔɔ yako e Yesu wose man nombia ñan.

³⁶ Be kee gyu keŋ nɛ, te be ka leewɔ loŋ daale dɔɔ. Botɔɔ te balee ñon bɔɔse Filipo nyiaa, “Kɛɛ loŋ daale yaa kei, wɔŋ ne tɔɔ na maŋ gbɛɛ na Wurubuare lonkesɔ?” ³⁷ Te Filipo yako e nyi, “Akpa n mo n konɔɔ pou lee Kristo di na, gbɛɛ doo nyi maa sɔ neŋ Wurubuare loŋ.” Balee ñon mɔ yakowɔ nyiaa, “Mɛɛ lɛɛdi nyi Yesu Kristo yɛna Wurubuare bu ñon.”

³⁸ Mena dɔɔ balee ñon yela anebiliŋinbii keŋ seŋawɔ, te ñon na Filipo pou tisiwɔ ka gyoo loŋ keŋ man te Filipo sɔɔ e Wurubuare loŋ. ³⁹ Be ka lee loŋ keŋ man nɛ, te de Gbenɔgyoo Wurubuare felin ñon moo Filipo laŋ debokanaŋ man, mena dɔɔ balee ñon te naa e bela ya. Mɔna balee ñon besewo mo ɔ gbɛɛ ɔ ne gyu gyon man. ⁴⁰ Filipo kɛɛwɔ na, ɔ kyaa Asotuse donɔɔ man. ɔ tɛɛwɔ donɔɔse ñan man kolosi Kristo nombia ñan, kaboena ɔ gyuuwɔ ka lee Kaesaria donɔɔ man.

9

Sɔɔl keɛɛ Yesu di

¹ Weeya ñenaŋ pou man na Sɔɔl sɛɛ ɔ ne ñmaase de Gbenɔgyoo Yesu silala ban nyi waa ko wɔ. Mena dɔɔ ɔ gyuu Wurubuare sae kegyia ñon gyan, ² ka sola e lɛɛ ɔ nyinmaa man tɔne keŋ gyae ke fa e don na waa mo

gyu Damasekuse donoo man kefa Gyudatena osom denee man kegyiise banj. Na baa fa e gbɛe waa kyan walan kamase, ala na baala banj pou o naa nyi be silana Yesu kawola wole kei ne. Na waa nyin kyan wo kon Gyerusalem donoo man kaa to deni. ³ O ke gyu ka benaa Damasekuse donoo ne, debokenan man te boalan daale lee adido kaa nmaale pole kilisi e. ⁴ Mena doo o leewo yala te o nyii woya njaale baake e boose nyi, "Sool, Sool, weera doo te n ne naase man diyem mena?" ⁵ Botoo te Sool tiranoo boose e nyiaa, "Nyan amote nonan me Gbenjgyoo?" Te non mo yako e nyiaa, "Man yena Yesu non n ne naase diyem ne. ⁶ Mona koro na n ke gyu donoo kenj man, na baa yako nenj kpene kenj kaboena nyi nya yee." ⁷ Balan banj banj na Sool donje ne, ba woya yeuwo lee be gyan kenj ba te tale gyusu be noo ya. Banj mo nyii noowoya nan, mona ba te naa nolo ya. ⁸ Sool korowo senj te o gyusu o sia mona o te tale naa kolo ya, mena doo be kyan e o nyinmaa man, te ba moo e gyu Damasekuse donoo man. ⁹ O kyaawo botoo weeya kpaakpa atooro kenj nyi o bee naa ya, te o bee dii ya, te o bee nyoo mo ya.

¹⁰ Na Yesu silale nolo kyaa Damasekuse botoo kenj bee baake e nyi Ananiase. O nyiiwo de Gbenjgyoo baake e ngba dosee man ne nyi, "Ananiase." Te o kpaawo nyi, "Me Gbenjgyoo man yaa!" ¹¹ Te de Gbenjgyoo Yesu yako e nyi, "Koro gyu Gyuda dee, ke kyaa gbɛɛnaa kenj bee baake ke nyi gbɛɛnaa kenj ka Tenɛ ne nooman, na n ke boose Sool non o ba lee Tasuse ne doo. O kyaa botoo o ne fane. ¹² Wurubuare ta lese wola non Sool mo ngba dosee man ne nyi, balee non bee baake e nyi Ananiase ne, te konj o kaa mo o nyinmaase gyakaa o doo, na waa bese naa bela." ¹³ Ananiase tiranoo nyiaa, "Me Gbenjgyoo, balan burum te yako man balee kei wose man nombia, na mena kenj o be yee n balan banj be kyaa Gyerusalem donoo man ne akpanyanjan. ¹⁴ O lee tone kenj ne fa e donj baa lee Gyudatena saese kegyiise gyan konj Damasekuse kebo, na o kaa kyan banj pou bee som nenj ne." ¹⁵ Kenje de Gbenjgyoo Yesu tiranoo fa Ananiase nyiaa, "Gyu o gyan, nawolo nyi man lese na e nyi waa som man, na waa yela banj pou ba te yee Gyudatenaawo ya, na be gyooner na Iseraetena pou ke nyii ma yele. ¹⁶ Man ne gyae la maa wola e mena kenj kaboena nyi waa naa diyem nideli lee ma yele doo."

¹⁷ Kenje Ananiase gyuuwo ka gyoo dekpajalanj kenj man. Te o moo o nyinmaase gyakaa Sool nyee do fane nyiaa, "Me doo Sool, de Gbenjgyoo Yesu non o ba lese o wose wola nenj gbɛɛnaa man debanj kenj ne konj kebo ne, non kpila na man n gyan nyi me kaa fane fa nenj na n kabese naa. Na Wurubuare kenjinj mo o felinj non do n man." ¹⁸ Debokenan man te kolo leewo o sia nan man yala ngba kpebi boolee bia ne, te Sool sia nan gyusuwo, te o besewo o ne naa bela. O korowo senj te ba ke soo e Wurubuare lonj. ¹⁹ Kenanj wole te be faa e weenee. O ke di tanj ne, o wose besewo yee e donj. Te o dii weeya akalansee njaale Yesu silala banj gyan Damasekuse donoo man botoo.

Sool kekolosi Wurubuare nombia Damasekuse

²⁰ Debokenan man te Sool fiasee o ne kolosi Yesu nombia Gyudatena osom denee man nyi, Yesu yena Wurubuare bu non. ²¹ Banj pou boo nyii e ne wose ghirisi wo, te be boose donja nyi, "Na balee kei kyaa la Gyerusalem donoo man o ne naase banj bee som Yesu ne diyem yee? Na kenj doo te o konjawo kebo o kaa kyanj wo na waa mo wo gyina saese kegyiise banj yee?" ²² Te Sool besewo nyin donj kpu te o kolosiwo lese ne man nideli fa Gyudatena banj nyi, Yesu yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi

waa koŋ ne. Ɔ kolosiwɔ nideli keŋ nyi Gyudatena banj be kyaa Damasekuse donɔɔ man ne, te tale gyuusuu be nɔɔ bela ya. ²³ Weeya ala ŋaale wɔle ne, Gyudatena kegyiise gyanŋee wɔ yee nɔɔ nyi baa ko Sɔɔl. ²⁴ Mɔna Sɔɔl nyii be nombiakumee ŋan bɔɔ bake ɔ nyeeman ne. Nelim na ka weese pou na, bɛe deke donɔɔ keŋ anaanɔɔse ŋan na baa nyin ko e. ²⁵ Mɔna nelim daale ne, ɔ kaseela banj moo e do dokyonolonj man, te be tisinaa e mo nfansere man gbaa dekyan keŋ bɔɔ maa kilisi donɔɔ keŋ ne, te ɔ yeuwo lanj Gyerusalem.

Sɔɔl kegyu Gyerusalem

²⁶ Sɔɔl ka bese gyu Gyerusalem donɔɔ man ne, ɔ gyaewɔ nyi waa mo ɔ wose kpu na Yesu silala banj. Mɔna be popou ne yee nawolo nyi na ba te lee ta di nyi, ŋon mo ta bese Yesu silale gbagba ya. ²⁷ Kenje Banabase moo e gyu Kristo kpilala banj gyanj. Te ɔ yako wɔ mena keŋ Sɔɔl be naa de Gbenjgyoo Yesu Damasekuse gbɛɛnaa man, na mena keŋ de Gbenjgyoo Yesu be kolosi na e, na mena keŋ ɔ be gyɔ ɔ konɔɔ mo Yesu yele keyako Wurubuare nombia ŋan Damasekuse donɔɔ man ne. ²⁸ Mena dɔɔ Sɔɔl kpuuwɔ na Yesu silala banj. Ɔ kyaawɔ be gyanj te be gyɔɔ be konɔɔ ta na Gyerusalem donɔɔ kolosi Wurubuare nombia ŋan lee de Gbenjgyoo Yesu yele man. ²⁹ Sɔɔl kolosiwɔ nideli te ŋon na Gyudatena banj bee kolosi Giriki dei ne, lee aŋmaarenj nideli. Te be gyae gbɛɛ keŋ baa mo ko e. ³⁰ Mena dɔɔ Yesu silala banj ka gyenj mena ne, ba moo e gyu Kaesaria donɔɔ man te be yela ɔ lanj Tasuse.

³¹ Mena dɔɔ Kristotena banj be kyaa Gyudia na Galelia na Samaria tɛelese man ne, wose fɛe wɔ mena debanj kenanj man. Be lee Yesu nombia ŋan di nideli, te be tɛewɔ Wurubuare kegyaebii man, te Wurubuare felinj ŋon doo wɔ kakyenj te be wukuwɔ kpu.

Pita kekyɔ Anease na Dɔkase

³² Koŋawɔ debanj daale nyi Pita keta ɔ ne kila tɛele keŋ ne, ɔ gyuu Lida donɔɔ man ɔ kaa kee Kristotena banj be kyaa botɔɔ ne. ³³ Kenje ɔ ke naa balee ŋolo na ɔ yele yena Anease ŋon ɔ wose pou ba yem ne. Ɔ doowo dofononj dɔɔ kulutoonenj gyanaara keŋ ɔ bɛe tale koro ya. ³⁴ Botɔɔ te Pita baake e nyiaa, "Anease kee, Yesu Kristo te kyɔ nenj n kawee. Koro senj na n ke bɔ n dofononj!" Debokenanj man te Anease korowɔ senj. ³⁵ Balanj banj pou be kyaa Lida na Sarɔn kena Anease donjɛɛ ne, be lee de Gbenjgyoo Yesu nombia ŋan di te ba bese ɔ silala.

³⁶ Na alo ŋolo mo kyaa Gyopa keŋ ŋon mo yee Yesu silale e te ɔ yele yena Tabita. Giriki dei man na baa baake e nyi Dɔkase keŋ nawolo nyi ŋaa. Debanj kamase na alo kei ne yee deeli fa balanj, te ɔ ne kyɔ ayematena mo nideli. ³⁷ Debanj kenanj man ne, ɔ gyoo kawee te ɔ yenjawɔ. Te be sɔɔ e teeli abansoro deni daale man. ³⁸ Lida na Gyopa donɔɔse tanj lem na donja ya. Te kaseela banj be kyaa Gyopa kenyii nyi Pita kyaa Lida ne, be kpila tewulee bala gyu ɔ gyanj nyi, "Pita, waaseda, yee bilenj na n kekɔŋ de gyanj."

³⁹ Mena dɔɔ Pita korowɔ sila wɔ. Be ka gyoo botɔɔ ne te ba moo e gyu deni adidote keŋ man. Te liala banj pou kaa yilaawɔ kilisi Pita bee wii, na bɛe mo kegbase na abɔɔ ŋan Tabita be ŋare fa wɔ pɛte ɔ ba yem ne wola e. ⁴⁰ Kenje Pita lese be popou lee deni keŋ man, te ɔ ŋminjawɔ ɔ doona dɔɔ te ɔ fanewɔ. Te ɔ besenawɔ kee woo ŋon te ɔ yakowɔ nyiaa, "Tabita, koro!" Te woo ŋon gyuusuu ɔ sia, te ɔ kena Pita ne, ɔ korowɔ kyaa. ⁴¹ Kenje Pita kyana e ɔ nyinmaa man kyɔ e te ɔ korowɔ senj. Te ɔ baake Yesu silala

ban̄ na liala ban̄, te ɔ moo Dɔkase do wɔ be nyin̄maa man na ɔ delena. ⁴² Nombia ken̄a yaaseewɔ kila Gyopa ken̄ pou, te balan̄ burum kaa lɛɛ de Gben̄gyoo Yesu di. ⁴³ Kenan̄ wɔle na Pita dii weeya burum Gyopa donɔɔ man botɔɔ. Na ɔ kyae Simɔn̄ n̄on ɔ ne yeɛ wonembia tɔna wose man tom ne gyan̄.

10

Pita kekolosi Wurubuaɛ nombia fa Kɔnelio

¹ Balee n̄olo kyaawɔ Kaesaria donɔɔ man na ɔ yeɛ yɛna Kɔnelio. ɔ yeɛ Itali tɛɛle yoonɔɔtɛna dikpii siamante e. Na yoonɔɔtɛna sɔn̄on̄on̄ doo la ɔ tɛɛ. ² ɔ yeɛ walan̄ n̄on ɔ ba mo ɔ wose fa Wurubuaɛ, te n̄on na ɔ dekp̄analan̄mantena pou ne yeɛ Wurubuaɛ nideli. ɔ dana wɔɛ fa Gyudatena ayematena te ɔ ne fane fa Wurubuaɛ deban̄ kamase. ³ Wee daale balinɔɔ weese deban̄ atoorote nɛ, ɔ naa kolo na ɔ sia n̄gba doseɛ man nɛ. ɔ naa Wurubuaɛ kpilale n̄olo ta lee adido kɔn̄ ɔ gyan̄ te ɔ baake e nyi, “Kɔnelio.” ⁴ Te Kɔnelio kɛɛ e yididi gyakolon̄ man te ɔ boɔse e nyi, “Me Gben̄gyoo weera?” Ken̄te Wurubuaɛ kpilale n̄on yako e nyiaa, “Wurubuaɛ te lɛɛ n̄ kefane. ɔ te naa mena ken̄ n̄ ne yeɛ wɔɛ fa ayematena ban̄, te n̄e ta gyoo ɔ sia. ⁵ Mena dɔɔ kpila balan̄ gyu Gyopa donɔɔ ken̄ man, be kaa baake walan̄ n̄on bɛɛ baake e nyi Simɔn̄ yaa Pita nɛ. ⁶ ɔ kyaa Simɔn̄ n̄on ɔ ne yeɛ wonembia tɔna wose man tom nɛ dɛɛ. ɔ dɛɛ kyaa ɛpo nɔɔman.” ⁷ Wurubuaɛ kpilale n̄on kekɔn̄ kaa kolosi fa e tan̄ te ɔ be lam nɛ, Kɔnelio baake ɔ dekp̄analan̄ man tewulɛɛ bala, na yoonɔɔtɛna ban̄ bee gyee e nɛ man n̄olo, n̄on ɔ benaa na e te ɔ ne yeɛ Wurubuaɛ nɛ. ⁸ Te ɔ yako wɔ kpene ken̄ pou be kɔn̄ nɛ, te ɔ kpila wɔ Gyopa donɔɔ man.

⁹ Tɛɛ kena weeseten̄ten̄ ken̄ be don̄ bee gyuu te be ka benaa Gyopa donɔɔ ken̄ nɛ, deban̄ kenan̄ te Pita mɔ gyan̄awɔ lan̄ abansoro dɔɔ ɔ kaa fane. ¹⁰ Tanam kyan̄a e te ɔ gyae kolo waa di, mɔna deban̄ ken̄ bɛɛ saa weenɛɛ n̄an nɛ, ɔ naa kolo na ɔ sia n̄gba doseɛ man nɛ. ¹¹ ɔ naawɔ n̄gba adido ba toro na, te ɔ naa kolo n̄gba kanyan̄ dinaa daale nɛ, na be dana ke nɔɔsebia anaara n̄an man lee adido, te be tisinaa ke kaa se tɛɛle man. ¹² Na wonembia kpookpoo doo ke man. Ban̄ be dana nawɔɔ anaara, na ban̄ bee tuu be tɔɔse dɔɔ, na ban̄ bee furufu nɛ doo ke man. ¹³ Ken̄te ɔ nyii nɔɔwoya n̄aale nyi, “Pita, koro na n̄ ka ko di.” ¹⁴ Te Pita yakowɔ nyi, “Koa, dee gyuu lem me Gben̄gyoo, nawolo nyi me te dii ta kolo kum yaa kpene ken̄ dɛɛ kɔle nɛ see ya.” ¹⁵ Te nɔɔwoya n̄an besewɔ yako e bela nyi, “Kpene ken̄ Wurubuaɛ be lɛɛ do nyi ke dei nɛ, na baake ke nyi kolo anekolan̄ bela ya.” ¹⁶ Kei yeɛwɔ mena betabotooro. Te debokenan̄ man ba mo kanyan̄ ken̄ lan̄ adido bela.

¹⁷ Pita kekyaa ɔ na gyuen̄ nombia n̄an ɔ be naa nɛ wose man nɛ, na Kɔnelio kpilala ban̄ mɔ te boɔse gyuu kena dekp̄analan̄ ken̄ man Simɔn̄ kyaa, te be gyuuwɔ ka sen̄ ka denanɔɔ man. ¹⁸ Ken̄te be baake n̄olo dekp̄analan̄ ken̄ man boɔse e nyiaa, “Kɛbo te balee n̄on bɛɛ baake e nyi Simɔn̄ Pita nɛ kyaa?” ¹⁹ Na Pita sɛɛ ɔ na gyuen̄ nombia n̄an ɔ be naa nɛ wose man, te Wurubuaɛ felin̄ yako e nyiaa, “Simɔn̄, nyii kɛbo, tewulɛɛ batoooro baale ne gyae nen̄. ²⁰ Mena dɔɔ desina n̄ wose na n̄ ke tisi gyuu be gyan̄. Sila wɔ ta, na lɛɛ n̄ wose an̄maaren̄ ya nawolo nyi man̄ kpila na wɔ.” ²¹ Mena dɔɔ Pita tisiwɔ gyuu balan̄ ban̄ gyan̄ te ɔ ke yako wɔ nyiaa, “Man̄ yɛna walan̄ n̄on ɛ ne kɔo nɛ. ɛ keta gyakolon̄?” ²² Ken̄te balan̄ ban̄ tiranɔɔ nyiaa, “De gben̄gyoo yoonɔɔtɛna dikpii siamante n̄on bɛɛ baake e

nyi Konelio ne kpila na daa n gyan. ɔ yee walaŋ ŋon ɔ ne yee Wurubuare, te ŋon na e mo nsana dei, te Gyudatena pou ne bu e. Wurubuare kpilale ŋolo koŋala kaa yako e nyi, waa kpila kaa mo neŋ koŋ ɔ gyan, na waa nyii kpene keŋ n dana fa e.”²³ Te Pita moo balan ban gyu ɔ deɛ, te ɔ yela be doowo ɔ gyan.

Tɛɛ kena keŋ ne, Pita desina ɔ wose te ŋon na wo pou lanawo. ɔ tebia Kristotena baale mo leewo Gyopa sila wo gyu.²⁴ Tɛɛ kena te ba gyoo Kaesaria, na Konelio ne keɛ be gbɛɛ mena doo ɔ yilaa ɔ lonŋona na ɔ gyooona kpaakpaa nyiban.²⁵ Pita ka gyoo dekanjalan keŋ man ne, Konelio kaa gyanɛwo na e te ɔ tisiwo bun ɔ nawootɛ obuo man.²⁶ Keŋte Pita yako e nyi “Koro, na yee mena ya. Nawolo nyi man mo yee deniwalaŋ e ŋgba nyan ne.”²⁷ Te ŋon na Pita moo afa keyoo mo gyoo dekanjalan keŋ man, te Pita ke naa balan burum ban pou boɔ yilaa botoo ne.²⁸ Te ɔ yako wo nyi, “Emɛɛ gbagba e gyeŋ nideli nyi nafa daa Gyudatena osom keɛ wolo man na, gbɛɛ be doo keŋ nyi Gyuda baale ka mo ɔ wose do na walaŋ ŋon ɔ te yee Gyuda baale e ya, yaa waa gyu ɔ gyan ya. Mona Wurubuare ta lese wola man nyi, me na keɛ walaŋ ŋolo nyi ɔ yee walaŋ yakaate e ya.²⁹ Lee mena doo n ke kpila baake man na, ma te beɛ nyi moo koŋ ya. Mɛɛ gyae maa nyii kpene keŋ doo n be kpili baake man.”³⁰ Botoo te Konelio tiranoo nyiaa, “Weeya anaara yaa ŋgba me kyaa me deɛ mɛɛ fane balinoo weese ŋgba deban atoorote man ne, debokenaŋ man te baale ŋolo kaa beɛwo lee me doo. Na ɔ doona aboo ŋan ne ŋalakee ne, te ɔ kaa seŋawo me siaman.³¹ Te ɔ yako man nyi, ‘Konelio, Wurubuare te nyii n kefane te ɔ ne toose n woɛ keŋ n dana fa ayematena ne, mena doo³² kpila gyu Gyopa donoo man ke baake Simɔn Pita, ɔ kyaa Simɔn ŋon ɔ ne yee wonembia tona wose man tom te ɔ dekanjalan kyaa epo nooman ne gyan.’³³ Mena doo te me kpila balan n gyan debokenaŋ man. N yee ke nideli ŋgba n be koŋ ne. Nɛnɛɛ de popou te kaa gyanɛɛ kebo Wurubuare siaman deɛ daa neŋ, na dee nyii noowoya ŋan de Gbenjyoo Wurubuare kpa nya yako daa ne.”

Pita kekolosi

³⁴ Botoo te Pita gynaɛ ɔ noowoya nyi, “Nɛnɛɛ doo ma te naa ampan nyi balan pou yee kyɛkyɛ Wurubuare siaman, te ɔ beɛ keɛ ŋolo siaman ya.³⁵ Mona walaŋ kamase ŋon ɔ ne yee e te ɔ ne yee aboo ŋan doo na ŋe gbɛɛ na, ɔ ne lɛɛ e do. ɔ be famenɛ na otenate dalee ya.³⁶ Emɛɛ gbagba gyeŋ noowoya kpaakpaa ŋan Wurubuare ba mo fa Iseraetena ne. ɔ yako wo nyi baa sila Kristo ŋon ɔ yee walaŋ kamase Gbenjyoo e ne, na ban na ŋon Wurubuare nsana ke de na baa nyiŋ wosefɛɛɛɛŋ.³⁷ E gyeŋ nombii dinaa keŋ be koŋ Iserae tɛɛle doo, keŋ be fiaseɛ lee Galelia tɛɛle man deban keŋ Gyon be kolosi lee Wurubuare lonkeso keŋ wose man nombia ŋan wole ne.³⁸ E gyeŋ mena keŋ Wurubuare ba mo ɔ felin na ɔ don keŋ do Yesu Nasarete baale ŋon man, mena doo Yesu tɛɛwo yee deeli te ɔ kyoo ban pou obonsam be di be doo ne kaweeɛ. ɔ yee keŋa pou nawolo nyi Wurubuare kpue na e.³⁹ Te dee di adanseɛ lee kpene kamase keŋ ɔ be yee Gyudatena tɛɛle man na Gyerusalem donoo man ne. Be gyoo e sakaa opandɛn doo ko.⁴⁰ Mona weeya atoorote keŋ man ne, Wurubuare gyuuɛ e lee yeŋ man, te ɔ yela ɔ lese ɔ wose wola balan.⁴¹ Na balan pou naa na e ya, mona daa ban Wurubuare be wulaa lese nyi deɛ yee wa adanseɛtɛna ne, daa daagen naa na e. Wurubuare ke gyuuɛ e lee yeŋ man mo ne, daa na e diwo te de nyooɔwo.⁴² Te ɔ yako daa nyi dee kolosi ɔ nombia fa balan na dee di adanseɛ lee ɔ wose man nyi, ŋon yena walaŋ ŋon Wurubuare ba lese nyi, waa di balan ban boɔ yekee na ban be kyaa na be sia ne pou nombia.

⁴³ Wurubuare akpenkpenngyɔɔra ban pou kolosiwo lee ɔ wose man nyi, walan kamase non waa lee e di na, Wurubuare waa mo ɔ nombiakumee kyee e lee Yesu yelee man.”

Wurubuare ta mo ɔ felin do balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne man

⁴⁴ Pita kegyakaa ɔ ne kolosi ne, te Wurubuare felin non kaa gyoo ban pou bee tei e ne man. ⁴⁵ Te Gyudatena ban boɔ lee Yesu di te boɔ sila Pita kɔn ne, wose gbirisi wo ngba Wurubuare ba mo ɔ felin non do balan ban ba te yee Gyudatenawo ya mo man ne. ⁴⁶ Nawolo nyi be nyiiwo bee kolosi deise kpookpoo, na bee lese Wurubuare yelee. Kenje Pita yako wo nyiaa, ⁴⁷ “Wurubuare ta mo ɔ felin non do balan kewo mo man, ngba mena ken ken ɔ ba mo do de man ne. Nolo waa tale to wo gbɛɛ nyi be na so wo Wurubuare lon yee?” ⁴⁸ Mena doɔ ɔ yela be soɔ wo Wurubuare lon lee Yesu Kristo yelee man. Te ba sola e nyi, waa kyaa be gyan weeya ala.

11

Pita ketira ɔ nombia nɔɔ

¹ Yesu kpilala na Kristotena ban be kyaa Gyudia tɛɛle ken doɔ nyiiwo nyi, balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne mo te lee Wurubuare nombia non do. ² Pita ke gyu ka gyoo Gyerusalem donɔɔ man ne, Gyudatena ban ba senje nyi Yesu silala pou baa kara be baala wose ne te see e ya. ³ Be boose e nyi, “Weera te n gyuuwo balan ban ba te kara be baala wose ya ne gyan, te n ke diiwo bom na wo?” ⁴ Botɔɔ te Pita lese kpene ken be kɔn ne man dokolon dokolon fa wo nyiaa, ⁵ “Na me kyaa Gyopa donɔɔ man mɛɛ fane. Kenje me naa kolo ngba kanyan dinaa daale ne na me sia ngba doseɛ man ne, ken be dana ke nɔɔbia anaara non man te be tinaa ke lee adido kaa see me siaman. ⁶ Me kee ke man nideli na te me naa wonembia kpookpoo, ban be dana nawo anaara na ban bee tuu be toose doɔ na ban bee furufu na wonembia kumee pou. ⁷ Te me nyii nɔɔwoya njaale nyi, ‘Pita, koro na n ka ko di.’ ⁸ Te me yakowo nyiaa, ‘Me Gbenngyoo koa, dee gyu lem, kolo kum yaa kpene ken dee kole ne te tinaa ta me nɔɔ see ya.’ ⁹ Te nɔɔwoya non besewo yako man lee adido bolate nyiaa, ‘Kpene ken Wurubuare be lee do nyi ke dei ne, na baake ke nyi kolo anakolan ya.’ ¹⁰ Ke yɛɛwo mena betabotooro te be wona woni ken pou lan adido bela.

¹¹ Deban kenan na baala batooro ban Konelio be kpili lee Kaesaria kɔn me gyan ne, te kaa sem dekanalan ken man me kyaa ne. ¹² Te Wurubuare felin yako man nyi, me na lee ma wose anmaarej ya, maa sila wo gyu. Me tebia looro kewo sila man lee Gyopa gyu Kaesaria te de popou gyuuwo ka gyoo Konelio dee. ¹³ Botɔɔ te ɔ yako daa mena ken Wurubuare kpilale be kaa bee lee ɔ doɔ ɔ dekanalan man, te ɔ yako e nyi kpila gyu Gyopa ke baake balee non bee baake e nyi Simɔn Pita ne. ¹⁴ Waa kɔn kaa yako non nombia kpaakpaa non gyae ke yela emee na n dekanalan mantena pou ke nyin nyeekelee. ¹⁵ Me ke gyina me nɔɔ mee kolosi pe, te Wurubuare felin non kɔnawo kaa gyoo be man, ngba mena ken ba gyoo de man kewalan ken ne. ¹⁶ Botɔɔ te me toose de Gbenngyoo Yesu nɔɔwoya non ɔ be yako nyi, ‘Lon te Gyon moowo so balan Wurubuare lon, mona Wurubuare waa mo ɔ felin non bo so non Wurubuare lon.’ ¹⁷ Mena ken Wurubuare ba mo ɔ felin do de man deban ken man doɔ lee de Gbenngyoo Yesu Kristo di ne, mena ke yaa ɔ moowo do ban mo man. Kenan na, man yena amote non maa tale to Wurubuare gbɛɛ.” ¹⁸ Be ke nyii nombia ken ne be tinaa nombia non kewonje yela te ba lese Wurubuare yelee nyi, “Neneɛ doɔ,

Wurubuare te fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne mo gbeye nyi, baa kyeekee lee be gbeneh kumee man na baa nyih nyeedon.”

Kristotena dikpii keh kyaa Antioke ne

¹⁹ Be ka ko Sitifin wole ne, ban boo lee Kristo di ne yaaseewo lee mena keh bee naase wo diyem doo. Baale gyuuwo nan Tunisia na Saiporose teelee man, na Antioke donoo man bee yako Yesu nombia nan fa Gyudatena baagen. ²⁰ Mona ban boo lee Kristo di ne man baale ban boo lee Saiporose na Kirene ne, gyuu Antioke ke yako de Gbenjyoo Yesu wose man nombia kraakpaa nan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. ²¹ De Gbenjyoo Wurubuare senawo be wole te balan burum lee nombia nan di te be kyeekeewo lee be gbeneh kumee man, te be kohnawo de Gbenjyoo Yesu gyan.

²² Deban keh Kristotena ban be kyaa Gyerusalem be nyii nombia keh ne, be kpila Banabase gyu Antioke. ²³ O ke gyu ka gyoo botoo te o kena mena keh Wurubuare ba mo o beree boele wo ne, yee e gyon te o doo be popou kakyeh nyi baa mo be konoo pou sila de Gbenjyoo Yesu. ²⁴ Banabase yee walan kraakpaate non o be lee Kristo nombia nan di, te Wurubuare felih doo o man nideli. De Gbenjyoo Wurubuare moo balan burum kaa kpu na Kristotena dikpii keh.

²⁵ Te Banabase gyuu Tasuse o kaa keo Sool. ²⁶ O kena e ne o moo e keh Antioke. Kulutoo dibilih pou na Banabase na Sool ne kyaa gyanee Yesu kaseela dikpii dinaa keh na bee wola wo. Antioke botoo te be tanjbeewo baake Yesu silala ban nyi Kristotena.

²⁷ Weeya nenan man te Wurubuare akpenkpenjyooora baale lee Gyerusalem gyu Antioke. ²⁸ Kente be man nolo non bee baake e Agabuse ne korowo seh te Wurubuare felih tsewo o doo yako nombia see nyiaa, tanam dinaa daale gyae kekoh teelee keh pou doo. (Tanam dinaa kei kohnawo mena ampan deban keh gyoo dinaa Klaudiuse ne di gyoori ne.) ²⁹ Mena doo kaseela ban yee ba agyueh nyi be man walan kamase waa fa kolo o ke talebii man, na baa mo yelee be tebia Kristotena ban be kyaa Gyudia teelee man ne. ³⁰ Te ampan be yee wo mena. Ba moo aboo nan boo faa ne do Banabase na Sool nyihmaa man, te ba moowo gyina kegyiise ban be kyaa botoo ne.

12

Ba kekyan Pita to deni

¹ Deban kenan man te gyoo Herode fiasse o ne naase Kristotena ban baale diyem. ² O yela ba moo sila ko Gyon o kegyia Gyemisi. ³ O kena nyi kpene keh o be yee ne dana Gyudatena ban gyon ne, te o yela be kyan Pita mo. Na ke yee Gyudatena wee dinaa keh bee di bodobodo keh tee keh ne yeli bodobodo na koro ne be doo ke man ya ne. ⁴ O ke kyan Pita do deni man wole ne, o moo e do yoonootena akpen anaara nyihmaa man nyi baa gyee e. Yoonootena banaara doo la dekpen kamase man. Herode yee ke nyi akpaa be di ba nyeekeleeweewe dinaa keh tan ne, na waa di o nombia balan nsana. ⁵ Mena doo o yela Pita doowo deni man botoo, mona Kristotena dikpii keh ne fane nideli fa Wurubuare o doo.

Wurubuare kpilale kalesa Pita lee deni man

⁶ Nelim keh pe tee kena, na gyoo Herode ka lese Pita lee deni man na baa di o nombia ne, na o doo yoonootena bala nsana keh boo do e agbaraagbaraase ala. Deban kenan na yoonootena ban bee gyee denanoo

kenj mo senjɛɛ be dasenaj man. ⁷ Karatetee dokolonj na te de Gbenjyoo Wurubuare kpilale njolo bɛɛwɔ lee botɔɔ te deni kenj man njamanjɛwɔ. Te ɔ kyana Pita ɔ degbanjbanj dɔɔ wosi e te ɔ gyuuu e yako e nyi, “Koro bilenj.” Debokenanj man te agbaraagbaraase njan leewɔ ɔ nyinjmaase man yala. ⁸ Botɔɔ te Wurubuare kpilale njon yako e nyiaa, “Mo nya abɔɔ do na n ka do nyanj nkyokotase.” Te Pita mo yɛɛwɔ mena te kpilale njon yako e bela nyi, mo n kegba wurikyim kenj do na n ke sila manj. ⁹ Te Pita sila e lee debɔɔ man. Mɔna ɔ ta gyem nyi kpene kenj Wurubuare kpilale njon ne yɛɛ nɛ yɛɛ ampanj ya. Nawolo nyi njon gyanj na, yɛɛ e bo njgba dosɛɛ nɛ.

¹⁰ Be tɛɛwɔ gbaa balanj gyanjba nyibanj banj bee gyee botɔɔ nɛ, na banj be gyakaa be dɔɔ nɛ, kaboena be ke lii nyeele denanɔɔ kenj na mo lee donɔɔ kenj man nɛ gyanj. Be kelii botɔɔ na, te nyeele denanɔɔ kenj torowɔ fa wɔ ka wose dɔɔ, te ba leewɔ lanj. Ba ke ta bee gyuu na, te kpilale njon njalaawɔ yela Pita karatetee dokolonj. ¹¹ Botɔɔ te Pita sia njamanjɛɛ e te ɔ yakowɔ nyiaa, “Nɛnɛɛ, me ta gyem nyi de Gbenjyoo Wurubuare kpila na ɔ kpilale nyi ɔ kaa lese manj lee gyoo Herode nyinjmaa man, na njan pou nafa Gyudatena be bake see nyi baa yɛɛ manj nɛ.”

¹² Pita kena mena nombia kenja nɛ, te ɔ gyuu Gyɔn Maake ɔ naa Mɛɛɛɛ dɛɛ. Debanj kenanj na balanj burum te yilaa botɔɔ bɛɛ fane. ¹³ Pita ke gyɔ be disim kenj te alebu njolo njon bɛɛ baake e nyi Roda nɛ, gyuuuwɔ ke kɛɛ nyi amɔte ne gyoo laa. ¹⁴ ɔ ke gyu kenyii woya njan te ɔ ba gyem nyi Pita woya njenanj nɛ, yɛɛ e gyɔnj nideli te ɔ woleewɔ nyi waa toro e denanɔɔ kenj. Mena dɔɔ ɔ yeuwɔ keyako wɔ nyiaa, “Pita te kɔnj ɔ senjɛɛ denanɔɔ man!” ¹⁵ Te be bɔɔse e nyiaa, “Yaa n na gyoo ditenj bo?” Mɔna ɔ yase ɔ sia yako wɔ nyi yɛɛ ampanj. Kenje be yakowɔ nyi gyae ke yɛɛ ɔ woo bo. ¹⁶ Na Pita gyakaa bo ɔ ne gyɔ denanɔɔ kenj. Nɛnɛɛ be ka toro denanɔɔ kenj na Pita senjɛɛ laa, mena dɔɔ ba wose gbirisi wɔ. ¹⁷ Te Pita gyina ɔ nyinjmaa adido mo yako wɔ nyi baa wu be nɔɔ. Te ɔ yako wɔ mena kenj de Gbenjyoo Wurubuare ba lese e lee deni kenj man. Te ɔ yako wɔ nyi, “ɛ yako Gyemisi na Kristotena akanj banj mena nombia kenja.” Te ɔ korowɔ lanj yenanj wɔle.

¹⁸ Tɛɛ kena kenj nɛ, te anjmaarenj dinaa daale gyoowɔ yoonɔɔtɛna banj nsana. Be bɔɔse dɔnja nyi, “Alenj yaa Pita moowɔ baa?” ¹⁹ Gyoo Herode yela be kɛo Pita nideli, mɔna ba te naa e ya. Mena dɔɔ ɔ baake yoonɔɔtɛna banj bɔɔ gyee e nɛ, nyii be nɔɔman nombia, te ɔ yela ba koo wɔ pou. Kenanj wɔle nɛ, gyoo Herode leewɔ Gyudia tɛɛle man gyu kekyaa Kaesaria donɔɔ man kyomii.

Gyoo Herode yej

²⁰ Gyoo Herode gyanj banj Taetena na Sidɔntena dɔɔ. Mena dɔɔ balanj benanj yɛɛ nɔɔ te be gyuuuwɔ kena e. Be tanjgbɛɛwɔ mo nombia njenanj do Bilasituse nɔɔman nyi waa doo e teree fa wɔ, nawolo nyi donɔɔɔ ala njenanj pou ne nyinj be weenɛɛ bo lee gyoo njonanj tɛɛle man. Bilasituse yena gyoo njon dekanjalanj kenj pou kegyia. ²¹ Wee kenj bɔɔ see kelii nɛ, te gyoo Herode moo ɔ gyoooro abɔɔ do, te ɔ gyuuuwɔ ka gyanj gyakaa ɔ gyoooro gbeli kenj dɔɔ te ɔ kolosiwɔ fa balanj banj pou. ²² Te balanj banj pou fae yeesa yako nyi, “Kei dɔɔ te yɛɛ deniwalanj ne kolosi la ya, yɛɛ bane njolo e.” ²³ Debokenanj man te de Gbenjyoo Wurubuare kpilale kɔnjawɔ kaa gyɔ e do kawee, nawolo nyi ɔ ta lese Wurubuare ye le ya. Te gyoo njon wose pou gyoo feeɛɛ te ɔ yɛnjawɔ.

²⁴ Kenja pou man na, Wurubuare nombia njan sɛɛ njɛɛ yaasee na balanj burum mo ne lɛɛ njan di. ²⁵ Debanj kenj Banabase na Soɔl be tanj ba tom kenj

ne, ba besewo lee Gyerusalem gyu Antioke. Be kee gyu kenj ne, te ba moo Gyon Maake sila ba wose.

13

Be kekpila Banabase na Sool

¹ Kristotena dikpii kenj ke kyaa Antioke donoo man ne, na be dana Wurubuare akpenkpenngyooora na wolala be man. Banj yena Banabase na Simeon non bee baake e nyi walanj bibiini ne na Lusius non o ba lee Kirene ne, na Sool na Manayen non booo keele non na gyoo Herode Antipase bom ne. Gyoo Herode Antipase yena walanj non o senje gyoo dinaa nawoo man Galelia teelee man. ² Wee daale be kee som Wurubuare ne, be bake be noo bee fane te Wurubuare felinj yako wo nyiaa, "E lese Banabase na Sool fa manj, na baa yee tom kenj doo moo baake wo ne." ³ Mena doo ba kebake be noo fane tanj ne, ba moo be nyinjmaase gyakaa be doo fane fa wo te be loo wo gbex.

⁴ Wurubuare felinj ke kpila Banabase na Sool ne, be gyuu Selusia. Botoo te ba moo degbele dinaa mo lonj doo gyu Saiporoose teelee kenj lonj be kilisi ke ne man. ⁵ Be kelii Salamise ne be yako Wurubuare nombia njan Gyudatena osom denex man. Na Gyon Maake mo kpue na wo o ne kyoo wo.

⁶ Be kila teelee kenanj doo pou gbaa ke gyu ke lii Pafose donoo man. Botoo te ba ke naa nmeesente njolo non bee baake e nyi Baa Yesu ne. O yee Gyuda baale e te o moo o wose yee ngba Wurubuare dekenkpenngyooore ne. ⁷ Na o yee gyoo non o senje gyoo dinaa nawoo man teelee kenanj man ne o doo e. Bee baake e nyi Segiuse Poluse. Na o yee walanj non o gyej nombia nideli. O baake Banabase na Sool o gyanj, nawolo nyi na o ne gyae waa nyii Wurubuare nombia njan. ⁸ Mona nmeesente non o yele Giriki dei man yena nyi Elimase ne, korowo senj tia Banabase na Sool. O gyaewo nyi waa lese gyoo non agyuenj lee Wurubuare nombia njan man, na o be nyinj lee nj di ya. ⁹ Kenje Sool non bee baake e nyi Pool te Wurubuare felinj doo o man nideli ne, kee nmeesente non diinj te o yako e nyiaa, ¹⁰ "Nyanj obonsam bu! N ne kola kpene kamase kenj dei, nyanj yena dekara na adao kumee pou nyee. Woromo te n ke tina de Gbenngyoo Wurubuare nombia njan doo na ne gbex ne ketulii yela? ¹¹ De Gbenngyoo Wurubuare waa lese o donj wola nenj. N sia gyae keyelee, te n be gyae n kena weese ya, kelii debanj daale." Debokenanj man te o sia yelawoo, na o donj o ne lalaa o ne gyae walanj non waa kyanj e o nyinjmaa man wola e gbex. ¹² Gyoo kemaasa non kena kpene kenj be konj balee kei doo ne o lee Yesu di, nawolo nyi o nombia njan booo wolo ne yela o wose gbirisi e.

Pool na Banabase gyuu Antioke, donoo kenj ke kyaa Pisidia teelee man ne

¹³ Pool na o tebia moowo lonj doo lee Pafose kelii Pega kenj kyaa Pamfilia teelee man ne. Botoo te Gyon Maake tinaa wo yela te o besewo lanj Gyerusalem. ¹⁴ Be ka lee Pega ne, be gyuowo kelii Antioke kenj kyaa Pisidia teelee man ne, te Gyudatena kefeefowee kenj kelii ne, be gyuu Gyudatena osom deni man keyyaa. ¹⁵ Gyudatena banj kekala lee Mosesi mmaraa tone na akpenkpenngyooora tone njan man tanj ne, bo osom deni man keyyise banj yako Pool na o tebia nyiaa, "De tebia, akpaa e dana kolo e ka mo do balanj banj kakyej na, e kolosi fa wo."

¹⁶ Botoo te Pool korowo senj te o gyinaa o nyinjmaa adido nyi baa yela kekolosi. Te o fiasex o ne kolosi nyiaa, "Iseraetena na emee banj e te yee Iseraetenawo ya, te e ne yee Wurubuare ne e tei manj! ¹⁷ Iseraetena

Wurubuare lese na de naanao, te o yela be nyiŋa ba wose deban keŋ be kyaa Igyipite tæele man ne. Wurubuare moo o donj dinaa keŋ lese wo lee tæele kenan man. ¹⁸ Te o nyiŋa konoo fa wo kulutooneŋ soŋola (40) depampaa dinaa keŋ man. ¹⁹ Wurubuare yela o balan dii debiise nyetooro doo Kaanan tæele man, te o leo be tæelese fa wo kekpaakekpaa. ²⁰ Lee deban keŋ Wurubuare ba lese o balan lee Igyipite, kaa lii mena deban kei ne yeε kulutooneŋ soŋonon akpen anaara na soŋola na kufu (450). Kei wole ne, Wurubuare faa wo nombiadiira kelii o dekpemkpenjgyooɔre Samuele doo.

²¹ Kenŋe balan ban yako Wurubuare nyi waa see gyoo fa wo. Te o moo Kisi non o ba lee Bengyamæn dekpamalaj man ne bu Sool fa wo, te Sool dii gyoori kulutooneŋ soŋola (40).” ²² Wurubuare ka lese Sool lee gyoori man ne, o moo Defidi see gyoo. Wurubuare dii adanseε lee o wose man nyiaa, “Me te nyiŋ Gyese bu Defidi non mee gyae e lee me konoo man. Non ne gyae la waa yeε kpene kamase keŋ mee gyae. ²³ Defidi kei duulun man te Wurubuare lese nyeelεere Yesu, te o koŋawo Israetena gyan ngba mena keŋ o be yako see ne. ²⁴ Pete Yesu ke koŋ na, Gyon tanj kekolosi fa Israetena pou nyi, baa kyεεkee lee be gbæneŋ kumεε man, na baa koŋ Wurubuare gyan na baa so wo Wurubuare lonj. ²⁵ Gyon keε gyae waa tanj o tom ne o boose balan ban nyiaa, ‘Emεε gyeŋ nyi man yena amote? Na man yena walaŋ non ε ne daa ne ya. ε keε, non ε ne daa ne donj me wole o ne koŋ. Te man Gyon be kaboena nyi maa bun booli o nkyokota nmeesen gba ya.’

²⁶ Me tebia Aberaham duulun man bia, na emεε ban ε te yeε Israetenawo ya te ε ne yee Wurubuare ne, daa te Wurubuare yela ba moo nyeedon nombia keŋa kona. ²⁷ Nawolo nyi Gyerusalemtena, na be siamantena ban ta gyeŋ nyi non yena nyeelεere non ya. Be te nyii noowoya nan akpenkpenjgyooɔra ban be nmarase see, te beε kale ba kefeεfowee kamase man ne ya. Mona be ke bu e foɔ keŋ ne, yela akpenkpenjgyooɔra noowoya nan boɔ nmarase see lee o wose man ne koŋawo mena. ²⁸ Keŋ koran be te nyiŋ nombiikum baa seŋ ke doo bu e foɔ na ba ko e ya ne, ba sola Gyoo Pilato nyi waa lese e fa wo na baa ko. ²⁹ Ba ke yeε nan pou boɔ nmarase lee o wose man tanj ne, ba lese e lee opandan keŋ doo ke wuu boe boɔ daale man. ³⁰ Mona Wurubuare gyuuusu e lee yeŋ man. ³¹ Te o lese o wose wola balan ban non na wo ne kyaa ta lee Galelia gyu Gyerusalem donoo man ne weeya burum man. Balan ban o ba lese o wose wola wo ne, ne diina o wose man adanseε fa de balan Israetena gyeŋ ne. ³²⁻³³ Wurubuare nombia kpaakpaa nenan yaa deε yako non ne. Wurubuare nombia kpaakpaa nan o be yako see fa de naanao nyi waa yeε ne, nenεε o te yeε na fa daa ban de yeε be duulun man balanwo ne, nawolo nyi o te gyuuusu Yesu lee yeŋ man. Be nmarasewo Defidi nooneŋ alate man nyi,

Wurubuare kpa ‘Nyan yena me bu,
gyeŋ me yeε n kya e.’

³⁴ Wurubuare besewo yako o tone keŋ yenan daale mena keŋ waa gyuuusu Yesu lee yeŋ man na o be doo yeboɔ man dala ya ne nyi,

‘Maa mo me nyiŋmaa gyakaa ε doo ampan ampan,
ngba mena keŋ moɔ yako see fa Defidi ne.’

³⁵ Defidi nooneŋ tone keŋ man yenan daale na, o besewo yako nyi,
‘N be gyae n ke yela n tobaale non ayimεε be doo
o wose man ya ne ke dala ya.’

³⁶ Defidi ke kyaa na ɔ sia, te ɔ ka som Wurubuare tan ngba mena ken Wurubuare ne gyae ne, ɔ moo ɔ kpaa teeli te ba moo e ke wuu ɔ naanao gyan te ɔ dalawo. ³⁷ Mona walan non Wurubuare be gyuuu e lee yer man ne, non te dale ya.

³⁸ Mena doo me tebia, mee gyae e ka gyen nideli nyi Yesu adaworoma doo te dee yako non mena ken walan waa yee, na Wurubuare ka mo ɔ dukum kyee e. ³⁹ Lee Yesu doo walan kamase non ɔ lee Wurubuare nombia nan di na waa di denjele, nawolo nyi nafa nolo be kyaa ken waa tale di Mosesi mmaraase nan doo, na waa di denjele Wurubuare siaman ya. ⁴⁰ Lee mena doo e kee e wose man nideli, na nombia nan Wurubuare akpenkpenngyooa be nmarase see ne, be kon e doo ya. Be nmarasewo nyiaa,

⁴¹ ‘E kee, e mee ban e ne kulu Wurubuare ne,
gyakolon gyae ka gyoo non, na e ka yer futaa e wose.

Nawolo nyi maa yee tom daale e weeya ken man,
ken nyi e be gyae e ke leedi ya.

Akpaa nolo de yako non koran na,
e be gyae e ke leedi ya.’ ”

⁴² Mena doo deban ken Poo na Banabase ba lee bo osom deni ken man bee gyu ken ne, balan ban waase wo nyi baa bese kon ba kefeefowee anekonan, na be kaa yako wo mena nombia ken bela kpu. ⁴³ Balan ban ke yaasee tan ken ne, Gyudatena burum na balan ban ba te yee Gyudatenawo ya te bee yee Wurubuare te boo mo ba wose do Gyudatena osom ken man ne, sila Poo na Banabase. Te Poo na Banabase kolosiwo do wo kakyen nyi, wee kamase na baa toose Wurubuare beree ken ɔ ba mo boele wo ne nideli na baa kyaa fa e.

⁴⁴ Gyudatena kefeefowee ka bese lii ne, donoo ken pou kaa yilaawo nyi baa nyii de Gbenngyoo Wurubuare nombia. ⁴⁵ Gyudatena kena balan ban yaanoole ne be sia yee wo be doo, mena doo be lee Poo nombia nan ɔ ne yako ne anmaaren te ba tee e. ⁴⁶ Te Poo na Banabase gyoo be konoo yako wo nyi, “Nafa kaboena nyi dee tangbee kolosi Wurubuare nombia nan bo fa non pe, mona ken e be bee na te e be kee e wose nyi e be kaboena nyi e ke nyin nyeedon kekpa ken doo ya ne, dee lee e gyan dee gyu ban ba te yee Gyudatenawo ya ne gyan. ⁴⁷ Nawolo nyi ken de Gbenngyoo Wurubuare be yako daa yena nyi,

‘Me ta mo nen yee kenmanee
fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne,
na n ka wola wo gbee ken teele kei doo balan
baa mo na baa nyin nyeekelee ne.’

⁴⁸ Mona balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ke nyii nombia ken ne, yee wo gyon nideli te ba lese Wurubuare yele lee ɔ nyeedon nombia nan doo. Te ban Wurubuare ba lese wo nyi baa nyin nyeedon kekpa ken ne, lee de Gbenngyoo Yesu di.” ⁴⁹ Te de Gbenngyoo Yesu nombia nan yaaseewo teele ken doo pou. ⁵⁰ Mona Gyudatena ban feefuw do kegyiise ban na ala ban bee yee Wurubuare te ba wose dana obu donoo kenan man ne, te be naase Poo na Banabase diyem, te be gegi wo lee teele ken man. ⁵¹ Mena doo Kristo kpilala ban kpiisi be nawoo tee anasa see wo na kawola nyi ba te bee wo, te ba lese be nae botoo te be lan Ikonium. ⁵² Mona Yesu silala ban be kyaa botoo ne doo, yee wo gyon nideli na Wurubuare felin non mo doo be man nideli.

14

Pɔɔl na Banabase kolosi Wurubuare nombia Ikonium donɔɔ man

¹ Pɔɔl na Banabase ka gyoo Ikonium donɔɔ kenj man ne, be gyuu Gyudatena ɔsom deni kenj man ngba mena kenj bee tanj yee ne. Be kolosi Wurubuare nombia njan nideli, te Gyudatena na banj ba te yee Gyudatenawo ya ne burum lee Yesu di. ² Mona Gyudatena banj boɔ bee nyi boɔ lee Yesu di ya ne, feefuwɔ do banj ba te yee Gyudatenawo ya ne te ba korowo senj tia Pɔɔl na Banabase. ³ Pɔɔl na Banabase kyaawo botoo weeya akalansɛe njaale, te be gyoo be konoo kolosi de Gbenggyoo Yesu nombia njan. Non mo senjawo be wole te o moo o beree boele wo, te be yee nombia dinaana na gyakolonj nombia botoo wola nyi o nombia njan bee kolosi ne doo na ne gbɛɛ. ⁴ Mena doo donoo kenj man balan kpasewo akpenj ala. Dekpenj daale senjawo Gyudatena banj wole, te daale mo senjawo Kristo kpilala banj wole. ⁵ Kenje Gyudatena na banj ba te yee Gyudatenawo ya ne, man baale na be siamantena yee noɔdokolonj nyi, baa naase Pɔɔl na Banabase diyem na baa funji wo boya. ⁶⁻⁷ Pɔɔl na Banabase ke nyii mena nombia kenja ne, be yeuwɔ lee donoo kenanj man gyu Litra na Debi donooɔɔe njan kyaa Likonia teelee man ne, na donooɔɔe njan benaa na botoo ne pou kekolosi Wurubuare nombia kpaakpaa njan.

ɔtakase njolo kawee kekyo

⁸ Be ke gyu kelii Litra donoo kenj man ne, na ɔtakase njolo kyaa botoo kenj nyi leenanj boɔ lola e na, o te tale ta koro ta ya. ⁹ O ke kyaa botoo o ne tei Pɔɔl kekolosi ne, Pɔɔl kee e yididi te o naawo nyi o keleeɛdi gyae ke tale yela waa nyinj kawee kekyo, ¹⁰ kenje Pɔɔl yako e kenkenj nyi “Koro senj n nawoo doo.” Botoo te ɔtakase njon tonjawo senj o nawoo doo te o fiaseɛ o ne tee. ¹¹ Balanj banj kena kpene kenj Pɔɔl be yee ne, be fae yeesa be deɛ Likonia dei man nyi, “Beeɛneɛ besena na ba wose yee denibalanj kaa senj de gyanj yaa?” ¹² Mena doo ba moo be beeɛneɛ yela do Banabase na Pɔɔl. Ba doo Banabase nyi Sewuse, te ba doo Pɔɔl mo nyi Hemise nawolo nyi njon yena be kolosire. ¹³ Na be bane njon bee baake e nyi Sewuse ne deni senjeɛ donoo kenj noɔman. Te bane Sewuse sae njon moo nunkyuɛɛ na kyenkyenkyooɔɔe kaa senj donoo kenj noɔman, nawolo nyi njon na balan dikpii kenj ne gyae baa fa Pɔɔl na Banabase kedi ngba beeɛneɛ ne.

¹⁴ Mona Banabase na Pɔɔl ke nyii nombia kenja ne, be kyana ba kegbase tirii na kawola nyi nombia njan te takaa wo, te ba moo yeesa yeu karateteɛ dokolonj kagyoo balan dikpii burum banj nsana nyi, ¹⁵ “De tebia, wonj nombia yaa kenja, weera e ne yee mena? Daa mo yee denibalanjwo ngba emee ne. De kɔnɔe de kaa yako Kristo nombia kpaakpaa njan fa njon, na e ke tina e nombia kenja njan be tanj tonoo ya ne keyee yela, na e ke kɔn Wurubuare njon o bee yem ya ne gyanj. Njon yeena adido na ateta na epo, na kpene kamase kenj doo ne man ne. ¹⁶ Gyangba kenj na, o yela balan yee kpene kenj banj gbagba ne gyae. ¹⁷ Mona o na lese o wose wola nyi o kyaa ampanj, lee deeli kenj o ne yee ne doo, te o ne fa njon oga na e woɔɔe man weeneɛ debanj kpaakpaate man. O ne fa njon weeneɛ te o ne yeli e sia na gye.” ¹⁸ Kristo kpilala banj ke yako kenja koranj na, yee wo donj pete be talewo to balan banj gbɛɛ nyi be na fa wo kedi ya.

¹⁹ Gyudatena baale lee Antioke kenj kyaa Pisidia teelee man ne, na Ikonium kɔn botoo kaa woleɛ balan banj agyuenj te ba senjawo be wole. Kenje be funji Pɔɔl boya, te be tuu e na teelee lee donoo kenj man kelo donoo noɔman. Na banj gyenj nyi o ta yem. ²⁰ Mona Yesu silala banj kekoɔn

kaa yilaa ɔ gyan ne, ɔ korowo bese gyu donoo ken man. Ke tee kena na te non na Banabase lanja Debi donoo man.

Pɔɔl na Banabase besewo gyu Antioke ken kyaa Siria tee le man ne

²¹ Pɔɔl na Banabase kekolosi Kristo nombia kpaakpaa njan Debi donoo man ne, balan burum konawo kaa lee Yesu di te ba bese ɔ silala, Kenje ba besewo gyu Listra na Ikonium na Antioke ken kyaa Pisidia ne. ²² Be kolosiwo fa Kristotena ban te ba doo wo kakyen nyi Kristo nombia njan boo lee di ne, baa kyan nja kenken. Ba besewo do wo kakyen nyi, “Kaboena nyi dee naa diyem nideli pena dee tale gyoo Wurubuare gyoori ken man.”

²³ Kristotena dikpii kamase man na, Pɔɔl na Banabase na lese siamantena fa wo. Ba lese wo tan na, bee bake be noo fane fa wo, na be ta mo be popou do de Gbengyoo Kristo non boo lee e di ne nyinmaa man.

²⁴ Ba ke ta kila Pisidia tee le doo tan ne, be gyuu Pamfilia tee le man.

²⁵ Be kolosi Kristo nombia njan Pega donoo man. Be ka lee botoo na, te be gyuuwo Atalia donoo man. ²⁶ Be ka lee botoo mo ne, ba moowo lon doo bese kon Antioke. Antioke botoo te Kristotena ban fanewo mo wo do Wurubuare nyinmaa man nyi, waa mo ɔ beree boele wo na baa gyu ke yee tom ken boo yee tan ne. ²⁷ Ba ke kon kaa gyoo botoo ne, be yilaa Kristotena dikpii ken pou te be yako wo tom ken pou Wurubuare be tee be doo yee, na mena ken ɔ ba toro gbese fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya, te ban mo be lee Kristo nombia njan di ne. ²⁸ Lee kenan wole na, be kyaawo be tebia Kristotena ban gyan weeya burum.

15

Ba kegyanee Gyerusalem donoo man

¹ Balan baale leewo Gyudia tee le man kon Antioke donoo man bee wola Kristotena ban nyi, “Nyi akpaa e te kara e baala wose ngba mena ken Wurubuare mmaraase njan ɔ be yela Mosesi be nmarase see ne nawolo ya na, Wurubuare be gyae waa tale lee e nyee ya.” ² Mena doo anmaaren dinaa daale gyoo balan benan na Pɔɔl na Banabase nsana. Kenje Kristotena ban lese Pɔɔl na Banabase na Antioke Kristotena ban baale te be kpila wo Gyerusalem na be kaa naa Kristo kpilala ban na osom kegyiise ban lee nombii kei doo. ³ Kristotena ban ke lo wo gbese tan ne, ba moowo Fonia na Samaria teelese man. Te be yako be tebia Kristotena ban be kyaa botoo ne, mena ken balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne ke lee Yesu nombia njan di. Kristotena ban nyii nombia kenja na, yee wo gyon nideli. ⁴ Be ke gyu ka gyoo Gyerusalem ne, Kristo kpilala ban na osom kegyiise na Kristotena dikpii ken pou lee wo nideli, te ban mo yako wo kpene kamase ken Wurubuare be tee be doo yee ne. ⁵ Te balan ban nafa be doo Farasiitena dikpii ken man te nenee boo lee Yesu di ne, man baale korowo sen te be yako wo nyi “Kaboena nyi baa yela ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, ke kara be baala wose na baa di Wurubuare mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be nmarase see ne doo.”

⁶ Mena doo Kristo kpilala ban, na osom kegyiise ban gyanewo na baa gyoo nombia nenan man. ⁷ Ba ke kyoole donja gyu siaman ne, Pita korowo sen te ɔ yako wo nyi, “Me tebia, emee gbagba e gyen nyi leenan kewalan ken, te Wurubuare lese man nyi maa kolosi Kristo nombia kpaakpaa njan fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, na baa nyin nyii na baa lee Yesu di. ⁸ Wurubuare non ɔ gyen walan kamase konoo man nombia ne, lesewo wola nyi ɔ te lee wo do lee ɔ felin non ɔ ba mo do be man, ngba mena ken

o ba mo do daa mo man ne dɔɔ. ⁹ Wurubuare te kee wo nyi be yee balan kpoo lee de man ya, mona o moo be nombiakumee kyee wo lee ken bɔɔ lee Kristo di dɔɔ. ¹⁰ Nenee weera te e ne gyae e ke keese Wurubuare kee, ken e ne gyae e ka mo kasolo ken daa na de naanao te tale seele ya ne, seele ban bɔɔ lee Yesu di ne? ¹¹ E na yeli ke kon mena ya! Dee lee di nyi de Gbengyoo Yesu beree ken dɔɔ te Wurubuare lee da nyee, ngba mena ken o be lee ban mo ne.”

¹² Balan ban pou bɔɔ gyanee ne, kyaawo yididi deban ken bee tei Banabase na Pɔɔl ne yako wo mena ken Wurubuare be tee be dɔɔ yee gyakolon nombia na nombia dinaana balan ban ba te yee Gyudatenawo ya man ne. ¹³ Ba kekolosi tan ne, te Gyemisi mo gynaa o nɔɔ nyi, “E tei me gyan, me tebia. ¹⁴ Debokeiman te Simon Pita yako daa mena ken Wurubuare be tan gbɛ yee wola daa nyi o ne gyae balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, te o lese be man baale mo yee o wui. ¹⁵ Nombia ken na Wurubuare akpenkpen gyɔɔra nombia nan te yee dokolon. Nawolo nyi be nmarasewo see nyi Wurubuare kpa nyi,

¹⁶ ‘Kei wole na,
maa bese kon
na maa bese ma Defidi dekpajalan ken be yelee ne,
na maa desina ka abɔɔ nan be wolee ne,
na ke ka sen nideli.

¹⁷ Denibalan akan ban
na balan ban pou ba te yee Gyudatenawo ya
te mo lese wo yee me wui ne,
baa keo man be Gbengyoo Wurubuare non.

¹⁸ Nne yaa man e Gbengyoo Wurubuare non,
mo wulaa lese ken wola lee gyan gba ne ne yako!’ ”

¹⁹ Gyemisi besewo gyina o nɔɔwoya nan dɔɔ nyi, “Ma agyuen man na, e na yeli dee mo nombia naale nɛre balan ban ba te yee Gyudatenawo ya, te bee mo ba wose fa Wurubuare ne ya. ²⁰ Mona e yela dee nmarase wo tone nyi, be na di bane dee weene ya, na baa lese ba wose lee kafon nombia man. Be na di wonembu non ba te kara o nyee ya te o ba yem ne na wonembu fatabo ya. ²¹ Nawolo nyi be wula bee kala Wurubuare mmaraase nan o ba mo fa Mosesi ne Gyudatena osom deni man kefee fowee kamase, te bee kolosi o nombia nenan donɔɔ kamase mo man.”

Tone ken bɔɔ nmarase yelee Kristotena ban ba te yee Gyudatenawo ya ne

²² Ken te Kristo kpilala ban na osom kegyiise ban na Kristotena dikpii ken mantena akan pou yee nɔɔ nyi baa lese be man balan baale na baa kpu na Pɔɔl na Banabase, na baa kpila wo Antioke. Mena dɔɔ ba lese Gyuda non bee baake e nyi Basabase ne, na Silase ban ba wose man dana obuwo be man ne. ²³ Nɔɔwoya nan doo tone ken man yena nyi.

“Daa Kristo kpilala na osom kegyiise na e tebia ban be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne, ne nmarasena tone kei dee yelee emee Kristotena ban e te yee Gyudatenawo ya, te e kyaa Antioke na Siria na Sisia teesele man ne. Dee do non nɔɔ.

²⁴ De te nyii nyi balan baale ta lee de man kon e gyan, kaa mo nɔɔwoya naale bee nɛre non te bee do non kaale, ken nyi na daa faa na wo gbɛe ya. ²⁵ Mena dɔɔ de gyanewo kolosi see nyi, dee lese balan baale kpu na de gyoona kpaakpaa Banabase na Pɔɔl, na dee kpila wo e gyan. ²⁶ Be yee balan ban lee de Gbengyoo Yesu Kristo yele man dɔɔ, te ba moo ba

wose fa yerj. ²⁷ Kenj dɔɔ te dee kpila Gyudase na Silase mɔ, na baa mo be nɔɔ yako ñon nombia ñan dɔɔ ñmarase do tɔne kenj man ne. ²⁸ Daa na Wurubuare felinj ñon te sɛɛ nyi dɔɔ gyae dɛɛ mo nombia ñaale ñere ñon ya. Mɔna ñan dɛɛ gyae ε ke yɛɛ yɛna nyi, ²⁹ ε na di bane dɛɛ weenɛɛ, yaa wonembu fatabo yaa wonembu ñon ba te kara ɔ nyee te ɔ ba yem ne ya. Nenɛɛ mɔ ε lese ε wose lee kafonj nombia man. Akpaa ε lese ε wose lee kenja pou man na, kpene kamase gyae ke de fa ñon. De nɔɔwoya ɔto yaa. ε kyaa nideli.”

³⁰ Be loɔ balan banj bɔɔ kpili ne gbɛɛ, te be laɗa Antiokke. Be ke gyu ka gyoo botɔɔ ne, be yilaa Kristotena dikpii kenj pou te ba moo tɔne kenj fa wɔ. ³¹ Balan banj ke kala tɔne kenj ne, yɛɛ wɔ gyonj lee mena kenj bɔɔ do wɔ kakyen ne dɔɔ. ³² Gyudase na Silase banj mɔ be yɛɛ Wurubuare akpenkpenjgyɔɔrawɔ ne kolosiwɔ nideli do wɔ kakyen na donj. ³³ Be ke di weeya akalanseɛ ñaale ne, Kristotena banj be kyaa botɔɔ ne loɔ wɔ gbɛɛ wosefɛɛrenj man te ba besewɔ lanj balan banj bɔɔ kpila wɔ ne gyanj. ³⁴ Mɔna Silase yɛɛ wa agyuenj nyi waa dɔɔ botɔɔ. ³⁵ Pɔɔl na Banabase kyaawɔ Antiokke kyare kyomii, te banj na balan burum baale kolosi de Gbenjgyoo Wurubuare nombia ñan fa balanj te ba wola wɔ mɔ.

Pɔɔl na Banabase ketira donj

³⁶ Debanj daale wɔle ne, Pɔɔl yako Banabase nyi, “Yela dɛɛ bese gyu donɔɔ kamase kenj man dɔɔ gyu kekolosi de Gbenjgyoo Yesu nombia ñan ne, na de kaa kɛɛ balan banj bɔɔ lɛɛ Kristo nombia ñan di ne kekyaabii man.” ³⁷ Nafɔ Banabase gyaewɔ nyi waa mo Gyɔn Maake kpu na ba wose. ³⁸ Mɔna Pɔɔl kɛɛ ke nyi tekaboena nyi waa sila wɔ ya. Nawolo nyi ba ke kyaa Pamfilia ne, ɔ te yɛɛ tom na wɔ kelii ɔto ya, mɔna ɔ tinaa wɔ yela botɔɔ. ³⁹ Mena dɔɔ kewɔɔjee dinaa daale gyoo ba nsana te be tira donj. Banabase moo Maake te ba moowɔ lonj dɔɔ lanj Saiporɔse. ⁴⁰ Te Pɔɔl mɔ moo Silase, te Kristotena banj fanewɔ nyi de Gbenjgyoo Wurubuare waa mo ɔ bɛɛɛ boele wɔ te be loɔ wɔ gbɛɛ. ⁴¹ Pɔɔl tɛɛwɔ Siria na Silisia tɛɛlese man do Kristotena banj kakyenj.

16

Timoti sila Pɔɔl na Silase

¹ Pɔɔl gyuu Debi donɔɔ man, te ɔ gyuu Listra donɔɔ man mɔ. Botɔɔ te ɔ ke naa Kristo baale ñolo ñon bɛɛ baake e nyi Timoti ne. ɔ naa yɛɛ Gyuda alo ñon ɔ be lɛɛ Yesu di, mɔna ɔ kya yɛɛ Giriki baale e. ² Kristotena banj pou be kyaa Listra na Ikonium donɔɔse man ne dii adanseɛ kpaakpaate lee ɔ wose man. ³ Na Pɔɔl ne gyae waa mo Timoti sila ɔ wose dɔɔ, ɔ yela be kara ɔ baala wose, nawolo nyi Gyudatena banj pou be kyaa botɔɔ ne gyenj nyi Timoti ɔ kya yɛɛ Giriki baale e. ⁴ Ba ke ta bɛɛ lam donɔɔse ñan man ne, be yako wɔ nombia ñan Kristo kpilala na kegyiise banj be kyaa Gyerusalem be yako see nyi baa di ñe dɔɔ ne. ⁵ Mena dɔɔ Kristotena banj senawɔ kenkenj ba keɛɛdi kenj man nideli, na wee kamase na balanj ne kaa kpuu na wɔ.

Ba ke baake Pɔɔl gyu Masedonia tɛɛle man

⁶ Pɔɔl na ɔ tebia tɛɛwɔ ka mo na Firigia na Galatia tɛɛlese ñan man, nawolo nyi Wurubuare felinj ñon te fa wɔ gbɛɛ nyi baa gyu kekolosi nombia ñan Esia tɛɛle man ya. ⁷ Be ke gyu kelii Misia tɛɛle wulu man ne, be yɛɛ kakyenj nyi baa gbaa gyoo Bitinia tɛɛle man, mɔna Yesu felinj

ñon te fa wɔ gbɛɛ ya. ⁸ Mena dɔɔ be gbaa Misia tɛɛle man tisi lanj Torase donɔɔ man. ⁹ Ke nelim na, te Pɔɔl naa kolo na ɔ sia ngba doseɛ man nɛ nyi, ɔ te naa balee ñolo ta lee Masedonia tɛɛle man kɔŋ ɔ na sola e nyi, “Gbaa kɔŋ de gyanj Masedonia na n kaa kyɔ daa.” ¹⁰ Pɔɔl kena ke pɛ, te da korowɔ desina da wose bilen na dee gyu Masedonia nawolo nyi, de lɛwɔ di nyi Wurubuare baake na daa nyi dee gyu ke yako Kristo nombia kpaakpaɛ ñan fa balan botɔɔ mɔ.

Lidia keɛɛ Yesu di

¹¹ Da moo degbele dinaa lee Torase teenj gyu Samoterasɛ. Tɛɛ naawɔ na te de gyuu Neyapolise donɔɔ man. ¹² De ka lee botɔɔ na, te de gyuuwɔ Filipi donɔɔ man. Filipi donɔɔ kenan yɛɛ Masedonia tɛɛle yenanj daale donɔɔ dinaa ke. Na Romantena kyaa donɔɔ kenan man burum, te de kyaawɔ botɔɔ weeya akalansɛɛ ñaale. ¹³ Gyudatena kefeɛfowee kelii nɛ, te da leewɔ donɔɔ kenj man gyu boɔ daale noɔman. Na da gyen nyi dɛɛ naa Gyudatena dɛɛgyanɛɛ fane botɔɔ. De lii botɔɔ na te de tisiwɔ kyaa. Na ala baale te yilaa botɔɔ, te de fiasɛɛ dee kolosi Wurubuare nombia fa wɔ. ¹⁴ Ala banj boɔ tei de nombia nɛ, man ñolo yele yɛna Lidia. ɔ lee Tiatira donɔɔ kenj man te ɔ ne yɔɔ agoo kanyanɛ ñaale, na ɔ yɛɛ walan ñon mɔ ɔ na som Wurubuare nideli. Mena dɔɔ de Gbenjyoo toro wa agyuenj, te ɔ lɛɛ nombia ñan Pɔɔl ne yako nɛ do nideli. ¹⁵ Mena dɔɔ be sɔɔ ñon na ɔ dekanjalantantena pou Wurubuare lonj. Te ɔ yako wɔ nyi, “Akpaɛ e te lɛɛ manj do nyi ampanj ma te lɛɛ de Gbenjyoo Yesu di na, kenan na mɛɛ sola ñon nyi e kɔŋ kaa kyaa me dɛɛ.” Te ɔ waase daa nideli mo daa gyu ɔ dɛɛ.

Ba kekyan Pɔɔl na Silase tɔ deni

¹⁶ Wee daale nɛ da korowɔ dee gyu botɔɔ kenj bɛɛ fane nɛ, te de gyanɛɛ na alebubii ñolo na ɔ yɛɛ balan baale alebu e. Feliŋkum daale doo ɔ man, kenj ne yeli ɔ ne tale gbala. Lee ɔ kegbala dɔɔ ɔ gbenjyooona banj nyinja kɔba nideli. ¹⁷ Botɔɔ te alebu kei sila daa na Pɔɔl na ɔ ne fae yeessa nyi, “Balanj kɛwɔ yɛna Wurubuare adidote ñon tewulɛɛ. Mena kenj e ke yɛɛ na Wurubuare ke lɛɛ e nyee ne yaa bɛɛ wola ñon nɛ.” ¹⁸ ɔ yɛwɔ mena weeya burum te yɛɛ Pɔɔl ahinj te ɔ gɛɛsewɔ kɛɛ e, te ɔ faree e yako nyiaa, “Lee Yesu Kristo yele man, mɛɛ yako nyanj feliŋkum kenj doo ɔ man nyi, lee ɔ man!” Debokenanj man te feliŋkum kenj leewɔ ɔ man lanj.

¹⁹ Debanj kenj alebu ñon gbenjyooona be naa nyi be kɔba kenjinj gbɛɛ te tɔɔ nɛ, te ba ke kyanja Pɔɔl na Silase te be wɔŋɛ wɔ gyu kegyiise dɛɛgyanɛɛ man balan nsana. ²⁰ Ba moo wɔ gyu Roman kegyiise gyanj te ba ke yako wɔ nyi, “Balanj kɛwɔ yɛɛ Gyudatenawɔ, te ba te kɔŋ bɛɛ wɔlɛɛ donɔɔ kenj. ²¹ Bɛɛ wola abɔɔ ñan na senj tia da mmaraase. Daa yɛɛ Romantenawɔ, dɔɔ gyae dɛɛ tale di ñe dɔɔ ya.” ²² Mena dɔɔ balanj dikpii kenj pou kaa kyɔɔ wɔ te ba senjawɔ tia wɔ. Ke gyiise banj yela ba kpee Pɔɔl na Silase kegbase te be yela dambiise yee wɔ nideli. ²³ Be ke tuku wɔ nideli tanj nɛ ba moo wɔ do deni man, te be faree deni kenj dɔɔ kɛɛɛ ñon nyi waa tɔ deni kenj nideli na boɔ nyinj lee ya. ²⁴ Deni kenj dɔɔ kɛɛɛ ñon kenjinj nombia kenja dɔɔ, ɔ moo wɔ do deni tɔɔmante kenj man te ɔ gyɔɔ wɔ ɔpanj be nawɔɔ man.

²⁵ Kelii tɛɛ nsana nɛ, Pɔɔl na Silase korowɔ bɛɛ fane na bee kpee noɔnenj lese Wurubuare yele. Na balanj akanj banj mɔ be doo deni man nɛ ne tei wɔ. ²⁶ Debokenanj man te tɛɛle wosiwɔ kenkenj, te deni kenj mokɔɔ wosiwɔ. Denɛɛ ñan anaanɔɔse pou torowɔ, te be nawɔɔ leewɔ ɔpanj kenj

man. ²⁷ Deni keŋ dɔɔ kɛere ŋon kefon ŋe, ɔ naawɔ nyi denɛɛ ŋan ta toro te ɔ wɔŋa ɔ sila lese nyi waa ko ɔ wose. Nawolo nyi ŋon gyeŋ nyi balan baŋ pou be doo deni keŋ man ne ta lee yeu. ²⁸ Kenŋe Pɔɔl fae yeesa keŋkeŋ yako e nyi, “Na gooli n wose ya, de popou kyaa kebo!” ²⁹ Mena dɔɔ deni keŋ dɔɔ kɛere ŋon yela ba moo kanea kona e, te ɔ yeuwɔ gyoo deni keŋ man te ɔ ke ŋminawɔ Pɔɔl na Silase nawɔɔ tɛɛ. Na ɔ ne seree kpakpakpakpa. ³⁰ Te ɔ moo wɔ lee te ɔ boɔse wɔ nyi, “Ɛ waase da, wɔŋ te maa yeɛ na Wurubuare ke lɛɛ ma nyee?” ³¹ Botɔɔ te be tiranɔɔ yako e nyi, “Lɛɛ de Gbenгыoo Yesu di, na Wurubuare ke lɛɛ emɛɛ na n dekpɔŋalanmantena pou nyee.” ³² Te be kolosi de Gbenгыoo Wurubuare nombia ŋan fa deni keŋ dɔɔ kɛere ŋon na ɔ dekpɔŋalanmantena pou. ³³ Botɔɔ te deni keŋ dɔɔ kɛere ŋon moo Pɔɔl na Silase gyu ka nyekee be gyameɛ, te baŋ mɔ sɔɔ ŋon na ɔ dekpɔŋalanmantena pou Wurubuare lon. ³⁴ Ɔ moo wɔ gyu ɔ dɛɛ ke fa wɔ weeneɛ. Yeɛ ŋon na ɔ dekpɔŋalanmantena pou gyon, nawolo nyi ba te kaa lɛɛ de Gbenгыoo Wurubuare di.

³⁵ Tɛɛ kena te Romantena kegyiise baŋ kpila kotɔtɔtɔtena kegyiise nyi, baa gyu keyako deni keŋ dɔɔ kɛere ŋon nyi, “Waa lese Pɔɔl na Silase na baa ta.” ³⁶ Mena dɔɔ deni keŋ dɔɔ kɛere ŋon yako Pɔɔl nyi, “Kegyiise baŋ te kpila balan kɔŋ nyi maa tina ŋon yela na ɛ ke ta, mena dɔɔ ɛ ke tale ta wosefɛɛren man.” ³⁷ Mona Pɔɔl yako kotɔtɔtɔtena kegyiise baŋ nyi, “Be te di de nombia ya te be tuku daa balan nsana te be kyanɔ daa ke tɔ deni, keŋ de yeɛ Romantena gbagbawɔ. Te nenɛɛ beɛ gyae baa yo tina daa yela nyi dɛɛ ta. Koa, dɔɔ gyu ya, kegyiise baŋ gbagba baa kɔŋ na be kaa lese daa.” ³⁸ Mena dɔɔ kotɔtɔtɔtena kegyiise baŋ besewɔ gyu ke yako nombia keŋa fa Romantena kegyiise baŋ. Te be kenyii nyi Pɔɔl na Silase yeɛ Romantenawɔ ne, gyakolon gyoo wɔ. ³⁹ Mena dɔɔ be kɔŋawɔ be gyan kaa doo wɔ teree, te ba lese wɔ lee deni keŋ man, te be waase wɔ nyi baa lee be donɔɔ keŋ man. ⁴⁰ Pɔɔl na Silase ka lee deni keŋ man ne, be gyuu alo ŋon beɛ baake e nyi Lidia ne dɛɛ. Te ba ke naa Kristotena baŋ botɔɔ te be kolosiwɔ fa wɔ do wɔ kakyen te be lanawɔ.

17

Pɔɔl na Silase kekolosi Wurubuare nombia Tesalonika donɔɔ man

¹ Pɔɔl na Silase moowɔ Anfipolise na Apolonia donɔɔse man te be gyuu Tesalonika donɔɔ man, na Gyudatena ɔsom deni kyaa botɔɔ. ² Pɔɔl gyuu Gyudatena ɔsom deni keŋ man, ŋgba mena keŋ ɔ ne taŋ yeɛ ne. Pɔɔl na balan benaŋ moo Gyudatena keƒɛfoweeya atooro sɔɔŋ gyoo Wurubuare nombia aŋmarasen see ŋan man. ³ Na ɔ na lese nombia ŋan man wola wɔ nyi, “Kaboena nyi Kristo ŋon Wurubuare be yako see nyi waa kɔŋ ne waa naa diyem na waa fon lee yen man. Te ɔ besewɔ yako nyi, Yesu ŋon nombia mɛɛ yako ŋon ne, ŋon yena Kristo nyeelɛere ŋon.” ⁴ Te Gyudatena baale agyuen kyɛkeewɔ te be lɛɛ Yesu di, te be sila Pɔɔl na Silase. Girikitena baŋ bee yeɛ Wurubuare na ala burum baale, baŋ ba wose man dana obuɔ ne mɔ lɛɛ nombia ŋan do.

⁵ Mona Gyudatena baŋ ba te lɛɛ Yesu di ya ne, man baale sia yeɛwɔ Pɔɔl na Silase dɔɔ, te ba korowɔ yilaa donɔɔ keŋ man abontena, te be wosi donɔɔ keŋ ampan ampan. Mena dɔɔ be gyuu baleɛ ŋon beɛ baake e nyi Gyason ne dɛɛ beɛ keo Pɔɔl na Silase baa lese wɔ fa balan dikpii keŋ. ⁶ Keŋ ba te naa wɔ dɔɔ ya ne, be wɔŋɛ Gyason na Kristotena baale gyu donɔɔ keŋ kegyiise gyan na yeesa nyi, “Balan kewɔ yeɛ tɛɛleyɛɛɛlawɔ. Ba de lanɔɛ kamase na bee loo nombia do, te nenɛɛ ba te kaa lii de gyan

kebo, ⁷ te Gyason dɔɔ ɲon lɛɛ wɔ see ɔ dɛɛ. Bɛɛ wɔlɛɛ gyoo dinaa Kaesa mmaraase ɲan, te bɛɛ yako nyi gyoo ɲolo kyaa bela ɲon bɛɛ baake e nyi Yesu.” ⁸ Donɔɔ keɲ mantena na kegyiise ban kenyii nombia keɲa ne, ba nyonowɔ nideli. ⁹ Mena dɔɔ be yela Gyason na balan akan ban tɔɔ kɔba daale mo seɲ be wɔle nyi, bɔɔ tekaa yɛɛ mena bela ya te be tina wɔ yela.

Pɔɔl na Silase kegyu Beria donɔɔ man

¹⁰ Tɛɛ ke yu pɛ te Kristotena ban moo Pɔɔl na Silase lee donɔɔ keɲ man, te be gyuu Beria donɔɔ man. Be ke gyu ka gyoo botɔɔ ne, be gyuuwɔ Gyudatena ɔsom deni keɲ man. ¹¹ Balan ban be kyaa Beria ne, gyeɲ nombia kela Tesalonikatena, nawolo nyi ba moo be konɔɔse pou lɛɛ Wurubuare nombia ɲan. Te bɛɛ gyoo Wurubuare nombia anmaraseɲ see ɲan man wee kamase, na bɛɛ kɛɛ nyi nombia ɲan Pɔɔl na wola wɔ ne yɛɛ ampan? ¹² Mena dɔɔ Gyudatena balan burum lɛɛ Kristo nombia ɲan di. Te Girikitena ala ban ba wose man dana obuo na Girikitena baala burum mɔ lɛɛ Kristo nombia ɲan di. ¹³ Gyudatena ban be kyaa Tesalonika kenyii nyi Pɔɔl ne yako Wurubuare nombia ɲan Beria mɔ ne, be kɔɲawɔ kaa wosi botɔɔ wɔlɛɛ Pɔɔl na ɔ tebia fa wɔ. ¹⁴ Debokenaɲ man te Kristotena ban lɔɔ Pɔɔl gbɛɛ te ɔ lanɲa epo nɔɔman. Mɔna Silase na Timoti dɔɔ ban dɔɔwɔ Beria botɔɔ. ¹⁵ Balan ban bɔɔ moo Pɔɔl ka tee ne, moo e kelii na Atense donɔɔ man. Be ka bese bɛɛ kɔɲ Beria ne, Pɔɔl doo wɔ tiila nyi baa yako Silase na Timoti nyi be kaa tun e bilen.

Pɔɔl kyaa Atense donɔɔ man

¹⁶ Pɔɔl kɛɛ gyeki Silase na Timoti Atense donɔɔ man ne, ɔ naawɔ nyi bɛɛneɲ te wulu donɔɔ keɲ man mena dɔɔ takaa e nideli. ¹⁷ Mena dɔɔ ɔ gyuu Gyudatena ɔsom deni keɲ man, na ɲon na Gyudatena na balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te bee yee Wurubuare ne, na gyoo Wurubuare nombia ɲan man nideli. Mena te wee kamase mɔ, ɔ ne kolosi fa balan ban bɛɛ kɔɲ botɔɔ keɲ balan ne gyanɛe ne. ¹⁸ Botɔɔ te wolala baale ban bɛɛ baake wɔ nyi Epikuritena na Setɔyikitena ne, na ɲon Pɔɔl wɔɲɛe nombia ɲaale. Pɔɔl kekolosi lee Yesu kabese foɲ lee yeɲ man nombia ne, balan baale bɔɔsewɔ nyi “Na won yaa nkpee kei ne yako baa? Te baale mɔ kpa, mberem ɔ ne kolosi bɛɛneɲ wɔlɛɛ baale nombia bo.” ¹⁹ Mena dɔɔ ba moo Pɔɔl gyu be dɛɛgyanɛe keɲ bɛɛ baake ke nyi Areopaguse ne, kegyiise siaman. Te be bɔɔse Pɔɔl nyi, “Nyan ke tale lese n kawola wɔle kei man wola daa? ²⁰ Nawolo nyi n nombia ɲan n na wolo ne, ta bese nombia wɔlɛɛ da denɛla man. Mena dɔɔ dɛɛ gyae nyi n ka lese ɲe man wola daa.” ²¹ Balan ban be kyaa Atense donɔɔ keɲ man na ɲɔla ban be kyaa botɔɔ ne, bɛɛ yɛɛ kolo kpu na nombia wɔlɛɛ kenyii na ɲa keyako ya.

²² Keɲte Pɔɔl korowɔ seɲ kegyiise ban be kyaa Areopaguse dɛɛgyanɛe keɲ siaman te ɔ yako wɔ nyiaa, “Atensetena, ma te naa nyi gbɛɛ kamase man na, ɛ dana yɔ ɔsom keɲ man nideli. ²³ Nawolo nyi ma keta mee kila donɔɔ keɲ na, me naa abɔɔ ɲan ɛ na som ne, te me naawɔ nyi ɛ te ɲmarase gyakaa ɛ kedeesa boe daale dɔɔ nyi, ‘Wurubuare ɲon dɔɔ gyeɲ e ya ne kedeesa boe.’ Mena Wurubuare ɲon ɛ ba gyeɲ e ya te ɛ na som e ne, ɔ nombia yaa mɛɛ gyae maa yako ɲon ne. ²⁴ Wurubuare ɲon ɔ be yɛɛ tɛɛle kei na kpene kamase keɲ doo ke man ne, ɲon yena adido na ateta Gbengyoo. ɔ bɛɛ kyaa denɛɛ ɲan denibalan be bam te bɛɛ som ɲe man ne man ya. ²⁵ Te yɛɛ mɔ nyi kolo ne hia na e, te ɔ ne gyae nyi denibalan baa yɛɛ fa e ya. Nawolo nyi ɲon ne faa na balan pou nyeedoɲ na weeseɛ na kpene kamase. ²⁶ Walaɲ dokoloɲ dɔɔ, te ɔ tɛɛwɔ yela debiise balan pou

konawo tæele kei doo. Non see na deban, na botoo ken walan kamase waa kyaa tæele kei doo. ²⁷ Wurubuare yee kenja pou see na balan kenyin keo e na baa naa e. Mona o be dana lem lee de man nolo gyan ya. ²⁸ Ngba mena ken nolo be yako see nyi, non doo te de dana nyeedon te dee tale wosi da wose te de kyaa ne. Emee gbagba e doonen kpeere nolo yako nombii kei nyi, daa mo de yee o biawo. ²⁹ Mena doo ken de yee o biawo doo, de na kee nyi Wurubuare yee ngba koba yayam, yaa nyeele wolom, yaa boe ken balan ba mo ba agyuen na ba adao mo ke yee bane see ne ya. ³⁰ Gyangba ken na Wurubuare lese o sia lee nombia njan balan ba gyen ya te bee yee ne doo. Mona nenee doo o ne faree balan pou yenan kamase nyi, baa kyæeke lee be gbænen kumee man na baa kon o gyan. ³¹ Nawolo nyi o ta lese wee daale see, ken waa ta walan non o ba lese see ne doo, na waa di walan kamase nombia gbæe kpaakpaate man. Mena ken balan kenyin gyen nyi mena nombia kenja yee ampan doo, te o gyuuu walan nonan lee yen man.”

³² Balan ban kenyii mena ken Pool ne kolosi lee yen wole kefon wose man nombia ne, be man baale kulu e te baale mo yako e nyi, “Dee gyae n ka bese yako daa mena nombia kenja bela.” ³³ Mena doo Pool korowo lee balan ban degyanee ken man. ³⁴ Balan ban baale senawo Pool wole te be lee Yesu di. Be man baale yena Dinisuse non o yee botoo ken bee gyanee ne kegyia nolo e, na alo non bee baake e Damarise ne, na be man balan burum baale.

18

Pool kegyu Korinto donoo man

¹ Kei wole ne, Pool korowo lee Atense donoo ken man lan Korinto. ² Botoo te o ke naa Gyuda baale nolo non bee baake e nyi Akuila ne. O yee Pontuse baale e, te non na o weele Pirisila ka lee Itali kon Korinto donoo man te kyare ta ya. Nawolo nyi gyoo dinaa Klaudiuse ta see mmaraa nyi, Gyudatena pou baa lee Roman donoo ken man. Pool gyuuwo Akuila na o weele gyan Korinto botoo. ³ Te ken non na wo pou tom yee dokolon doo, o kyaawo be gyan te be yee tom bom. Ba tom ken bee yee yena nyi, kanyansee te bee mo yee denee yoo. ⁴ Gyudatena kefeefowee kamase ne, Pool ne gyu Gyudatena osom deni man, na non na wo ta gyoo Wurubuare nombia njan man nideli, na Gyudatena na Girikitena kenyin lee Wurubuare nombia njan di.

⁵ Silase na Timoti ka lee Masedonia kon na, Pool te yee kolo kpu na Kristo nombia njan keyako ya. O na lese ne man wola Gyudatena ban nideli nyi Yesu yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa kon ne. ⁶ Mona be bee Pool nombia njan te ba tee e. Mena doo non mo kpiisi o kegba ayimee woli wo ken nawolo nyi o ta lese o nyinmaase lee be nombia man te o yako wo nyi, “Akpa e yoo Wurubuare gbæeman na, emee gbagba e nombia nenan, te yee me nombia bela ya. Nawolo nyi ken kaboena nyi maa yee yaa me yee wo ne. Lee gyen ne gyu doo, maa gyu kekolosi Wurubuare nombia bo fa ban ba te yee Gyudatenawo ya ne.” ⁷ Mena doo o leewo be gyan gyu kekyaa Tituse Gyustuse non o te yee Gyuda baale e ya te o na som Wurubuare ne dekanalan man. O dekanalan kenan benaa na Gyudatena osom deni ken. ⁸ Bo osom deni man kegyia non bee baake e nyi Kirispuse ne na o dekanalanmantena pou lee de Gbengyoo Wurubuare nombia njan di. Korintotena burum mo nyii nombia njan te be lee na di, te be soo wo Wurubuare lon. ⁹ Wee daale nelim ne, de Gbengyoo Wurubuare kolosiwo fa Pool ngba dosee man ne nyi, “Na yee ya, mona

kolosi Wurubuare nombia njan deban kamase. Na tina nja keyako yela ya. ¹⁰ Nawolo nyi me kpue na neŋ. Njolo be gyae waa tale yee neŋ kolo ya, nawolo nyi balan burum kyaa donoo kei man keŋ be yee me wui.” ¹¹ Mena doo Pooal kyaawo botoo kulutoo dokolon na yaale na o na wola wo Wurubuare nombia njan.

¹² Deban keŋ Galio ba sen Romantena gyoo dinaa nawoo man dii gyoori Girikitena doo ne, te Gyudatena yee noo te be kyanja Pooal mo e gyu nombia dedii man. ¹³ Te be yakowo nyi “Balee kei na wola balan Wurubuare osom wole daale keŋ ne tia da mmaraase.” ¹⁴ Pooal ka mo waa kolosi pe, te Galio yako Gyudatena ban nyi, “Nyi akpaa den yee nyi nombiikum daale yaa balee kei yee wo na, nafa maa nyin konoo fa non. ¹⁵ Mōna kei doo, ke yee noowoya na yela, na emee gbagba ya mmaraase wose man te e ne wonee doo, emee gbagba e gyu kedi e nombia. Nombia keŋa dinoo doo, man be gyae maa tale di nja ya.” ¹⁶ Te o yela be gegi wo lee nombia dedii man botoo. ¹⁷ Kenje balan ban pou korowo kyan Sositene non o yee osom deni keŋ kegyia e ne, te be tuku e nombia dedii man botoo, mōna Galio te tan bua wo ya.

Pooal kabese gyu Antiōke donoo man

¹⁸ Pooal kyaawo Kristotena ban be kyaa Korinto ne gyan kelii deban daale, te o korowo lee botoo mo lon doo gyu Siria teelee man. O ne gyu na te o mo Pirisila na Akuila kpu na o wose. O ke gyu ka gyoo Kenkiria donoo man ne, o gbee o nyee lee ntam keŋ o be kam fa Wurubuare ne doo. ¹⁹ Be ke gyu ka gyoo Efeso donoo man ne, o tinaa Pirisila na Akuila yela, te waagen gyuu Gyudatena osom deni man, te non na wo gyoo Wurubuare nombia njan man. ²⁰ Kenje balan ban yako e nyi nafa waa kyaa be gyan kyomii te o be wo. ²¹ O kee gyu na te o yako wo nyiaa, “Akpaa Wurubuare de see na, maa bese koŋ e gyan.” Te o moowo lon doo lee Efeso donoo man lan. ²² O kelii Kaesaria donoo man ne, o leewo botoo gyu Gyerusalem donoo man ka do Kristotena ban noo, te o lanja Antiōke. ²³ O dii weeya akalansae botoo, kenan wole ne o tee wo Galatia na Firigia teelee man do Kristotena ban kakyen.

²⁴ Deban kenan man na, Gyuda baale non bee baake e nyi Apolo, non boo lola e Alekesanda donoo man ne, te koŋ o kyaa Efeso donoo man. O yee walan non o gyen kekolosi nideli, te o gyen Wurubuare nombia anmarasen see njan mo nideli. ²⁵ Na be tan wola e de Gbengyoo Yesu nombia njan nideli. O moo o konoo pou yase sia kolosi te o wola de Gbengyoo Yesu wose man nombia njan man nideli, mōna Gyon kesoo balan Wurubuare lon keŋ kaagen wose man nombia te o gyen. ²⁶ O gyoo Gyudatena osom deni man te o gyoo o konoo kolosi Wurubuare nombia njan. Pirisila na Akuila kenyii o nombia njan o na wolo ne, be kaa moo e gyu be dee te be desinawo lese Wurubuare nombia njan man wola e nideli. ²⁷ Deban keŋ Apolo be yee wa agyuen nyi o ne gyu Akaya Girikitena teelee man ne, Kristotena ban be kyaa Efeso ne doo e kakyen, te be faa e be nyinmaa man tone nyi waa mo gyina Kristotena ban be kyaa botoo ne, nyi baa lee e nideli. O ka gyoo botoo ne, o kyoo ban lee Wurubuare beree keŋ doo, boo lee e Gbengyoo Yesu di ne nideli. ²⁸ Be gyanee balan man bee lee anmaaren lee Wurubuare nombia man na o ne di Gyudatena ban doo, nawolo nyi o na mo Wurubuare nombia anmarasen see njan wola wo nyi Yesu yena nyeeleere non Wurubuare be yako see nyi waa koŋ ne.

19

Pɔɔl kabese gyu Efeso donɔɔ man

¹ Deban keŋ Apolo kyaa Korinto ne, Pɔɔl besewɔ kila menɛ kelii Efeso donɔɔ man. Botɔɔ te ɔ ke naa Yesu silala baale, ² te ɔ bɔɔse wɔ nyi, “Deban keŋ ε be lɛɛ Yesu di na, Wurubuare moo ɔ felin ŋon do ε man?” Te be tiranɔɔ fa e nyi, “De te nyii ta gba nyi Wurubuare felin daale kyaa ya.” ³ Te Pɔɔl bɔɔse wɔ bela nyi, “Kenan na Wurubuare loŋ wonŋi yaa be sɔɔ ŋon?” Te be tiranɔɔ fa e nyiaa, “Gyon Wurubuare loŋkesɔ te be sɔɔ daa.” ⁴ Botɔɔ te Pɔɔl yako wɔ nyi, “Ban bɔɔ kyɛkee lee be gbɛneŋ kumɛ man ne, ban te Gyon sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ. Kenŋte ɔ yako Iseraetena nyi, baa lɛɛ ŋon waa kɔŋ ŋon Gyon wɔle ne di. Ŋon yɛna Yesu.” ⁵ Be ke nyii nombia kenŋa ne, be yela be sɔɔ wɔ Wurubuare loŋ lee de gbɛngyoo Yesu yele man. ⁶ Pɔɔl moo ɔ nyinmaa gyakaa be dɔɔ, te Wurubuare moo ɔ felin do be man. Botɔɔ te be kolosi deise wɔlɛɛ, te Wurubuare tɛɛwɔ be dɔɔ kolosi nombia. ⁷ Na be yɛɛ ŋgba baala kufu bala (12) ne.

⁸ Gyaalanŋa batooro sɔɔŋ na, Pɔɔl ne gyu Gyudatena ɔsom deni man, na ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ kolosi Wurubuare nombia ŋan fa wɔ. Ŋon na wɔ na gyoo Wurubuare nombia ŋan man, te ɔ ne wɔŋee ba agyueŋ kɔŋ Wurubuare gyoori deedi keŋ wose man nombia man, na baa nyin lɛɛ Yesu di. ⁹ Mɔna be man baale yɛɛ konɔɔyɔŋ te be bɛɛwɔ bɔɔ lɛɛ Yesu nombia ŋan di ya, te be yako nombiakumɛ lee de Gbɛngyoo Yesu nyeedoŋ gbɛɛ keŋ ɔ ba wolo ne wose man balan nsana. Mena dɔɔ Pɔɔl moo silala ban kpu na ɔ wose, te ba korowɔ tina balan ban yela. Wee kamase na bɛɛ gyanee Tiranuse deni dinaa keŋ ɔ na wola abɔɔ ne man gyoo Wurubuare nombia ŋan man. ¹⁰ ɔ yɛɛ kei menɛ kulutooneŋ ala mena dɔɔ walaŋ kamase ŋon ɔ kyaa Esia tɛɛle keŋ man ne, na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya ne pou nyii de Gbɛngyoo Yesu nombia ŋan.

Siifa bia

¹¹ Wurubuare tɛɛwɔ Pɔɔl dɔɔ yɛɛ gyakolonŋ nombia na nombia dinaana. ¹² Keŋ nyi balan moo adukuse na kanyanŋsebia ke tina Pɔɔl, na be ta mo ke tina be kaweesetena na ba wose te yɛɛ wɔ don, te ban mɔ felin kumɛ doo be man na, ŋɛɛ lee be man.

¹³ Na Gyudatena baale mɔ dɔŋɛɛ bee kili gegi felin kumɛ lee balan wose man. Be gyɔɔ be konɔɔ mo de Gbɛngyoo Yesu yele nyi baa gegi felin kumɛ. Bɛɛ gyae baa gegi felin kumɛ lee balan wose man na bɛɛ yako nyi, “Lee Yesu ŋon Pɔɔl ne yako ɔ nombia ne yele man, mɛɛ faree ŋon nyi ‘ε lee ɔ man.’ ” ¹⁴ Na Gyudatena saese kegyia ŋolo ŋon bɛɛ baake e nyi Siifa ne bia baala nyetooro baale ne yɛɛ na mena nombia kenŋa. ¹⁵ Be kɛɛ yɛɛ mena ne, wee daale felin kumɛ daale bɔɔse wɔ nyi, “Ma gyen Yesu te ma gyen Pɔɔl mɔ, te ɛmɛɛ yɛna bomɔ?” ¹⁶ Mena dɔɔ balee ŋon felin kumɛ keŋ doo ɔ man ne yeuwɔ gyoo wɔ ketuku. ɔ tuku wɔ tirii ba kegbase, te ba mo fatabose yekii lee dekanalan keŋ man ditɛnteli.

¹⁷ Te Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te be kyaa Efeso donɔɔ man ne, nyii nombia kenŋa na, gyakolonŋ gyoo wɔ. Mena dɔɔ ba moo obuo fa de Gbɛngyoo Yesu, te be ta mo ɔ yele do nsendee ya. ¹⁸ Te ban bɔɔ lɛɛ Yesu di ne, be man balan burum leewɔ balan nsana tolɛɛ be nɔɔwoya lese be nombiakumɛ ŋan bɔɔ yɛɛ ne debɔɔ. ¹⁹ Be man ŋmeesɛntena burum mɔ mo ba ŋmeesɛŋ tɔna ŋan bɛɛ ŋmarase ba ŋmeesɛŋ nombia do ŋe man ne kɔŋ, te Pɔɔl na ɔ tebia too ŋa balan ban pou siaman. Ba mo tɔna ŋan bɔɔ too ne pou koya bom na, te yɛɛ kɔba nsendee ya. ²⁰ Lee mena

doo de Gbenjyoo Yesu nombia njan yaaseewo gyu lem te balan lee na do nideli.

Efeso donoo kesinjii

²¹ Nombia kenja pou wole ne, Pool yee wa agyuej nyi waa mo na Masedonia na Giriki teelese man, na waa gyu Gyerusalem donoo man. Botoo te o yakowo nyi, "Akpaa me gyu kelii botoo na, kaboena nyi maa gyu Roman donoo man mo." ²² Mena doo o kpila balan ban bee kyo e ne man balan bala, ban yena Timoti na Erasituse nyi baa gyu Masedonia, na non Pool kekyaa Esia teele man kyomii.

²³ Deban kenaj man te anmaarej dinaa daale gyoo Efesotena man lee de Gbenjyoo Yesu nyeedonj gbex kenj o silala ban na wolo ne doo. ²⁴ Na nyeele wolom luure njolo kyaa non bee baake e nyi Demetiryu. O na mo nyeele wolom luu be bane Atemise denexbia yoo. Mena doo balan ban bee yee mena tom kei ne nyinja koba nideli. ²⁵ Kenje Demetiryu non baake o tomyera, na ban pou bee yee mena tom kenaj dinoo ne te o yako wo nyiaa, "Me tebia ngba e gyen nyi dee nyin koba lee da tom kei man." ²⁶ Exee gbagba e ne naa te e ne nyii mena kenj Pool kei ne wole balan nyeeya, te o na wola balan nyi kpene kenj bee mo nyinmaase yee ne, te yee kpene kenj kaboena nyi baa som ya. Na Efeso kebo kaagenj te o ne wole balan nyeeya ya, mona o ta mo o nombia nenaj kila Esia teele kei pou. ²⁷ Te yee nyi da tom kei kaagenj ne gyae la ke wole ya, mona de bane alo Atemise deni dinaa kenj Esia na teele kei doo balan pou ne kaa som ne, yele gyae ke yala te de bane Atemise non mo be gyae waa tekaa nyin obuola bela ya."

²⁸ Balan dikpii kenj ke nyii nombia kenja ne, ba gyenja banj te ba gyoo yeesa kfae nyi, "Daa Efesotena bane Atemise non yee bane dinaa e!" ²⁹ Mena doo donoo kenj sinjiwo, te ba ke kyanja Gayose na Arisitakuse. Ban yena Masedonia tewulee bala banj be kpu e na Pool ne, kenje be yee noodokolonj wonje wo gyu be deegyanje kenj man. ³⁰ Nafu Pool gyawo nyi waa gyu botoo, mona kaseela banj te fa e gbex ya. ³¹ Te Esiatena kegyiise banj be yee Pool o gyoonawo ne, kpilawo ka sola Pool nyi o na fa waa gyu ba degyanje kenj man ya. ³² Deban kenaj na donoo kenj te sinji na bee fae yeesa. Baale kpa kei, baale mo ne yako naale kpoo. Be man dikpii dinaa daale mo doo, banj ba gyen kpene kenj be konj doo te boo kaa gyanje botoo ya. ³³ Te Gyudatena banj moo nombia gyakaa Alekesanda doo. Be teese e lee siaman konj balan nsana, mena doo balan banj baale gyuenjo nyi Alekesanda gyae na nombia njan kenj, kenje Alekesanda gyinaa o nyinmaase addido nyi waa kolosi lese o noose. ³⁴ Mona balan banj ka gyen nyi o yee Gyuda baale e ne, ba senawo nombii dokolonj doo bee fae yeesa ngba debanje ala ne nyi, "Daa Efesotena bane Atemise yee bane dinaa e!"

³⁵ Kenje donoo kenj tone nmarasere non yela balan banj pou tinaa kekolosi yela te o yako wo nyi, "Efesotena, amote kyaa la teele kei doo kenj nyi o ba gyen nyi Efeso donoo yena de bane dinaa Atemise deni na o boe kenj kee wola o dinoo kenj ba lee addido kaa yala ne nyee ya? ³⁶ Nolo be kyaa kenj nyi waa tale lee mena nombia kenja anmaarej ya. Mena doo e nyin konoo, e na barase yee kolo ya. ³⁷ Balan kewo banj e ba mo wo konj ne, te nmele kolo lee de bane deni man ya. Te ba te yako nombiikum mo tia de bane kei ya. ³⁸ Akpaa Demetiryu na o tebia na njolo na nombia na, nombia kedi weeya kyaa te kegyiise banj mo kyaa. Baa tale mo donja gyu botoo. ³⁹ Monna nyi akpaa e dana nombia wolee naale na, kaboena nyi donoo setena gbagba baa di na ngba mena kenj da mmaraa kenj na wolo

ne. ⁴⁰ Akpaa da te kee nideli ya na, dee nyin nombia lee gyen basabasa kei dɔɔ. Te akpaa de nyin nombia mo na, dɔɔ gyae dee tale tiranɔɔ lese da wose lee ne man ya, nawolo nyi basabasa kei be tan nyee na nawɔɔ ya.”
⁴¹ ɔ kekolosi tan ne, te ɔ yela balan ban pou yaaseewɔ.

20

Pɔɔl kegyu Masedonia na Giriki teelese man

¹ Basabasa ken wole ne, Pɔɔl baake Kristotena ban pou yilaa te ɔ kolosiwɔ fa wɔ do wɔ kakyen te ɔ kalaa wɔ, te ɔ lee botɔɔ lan Masedonia.
² ɔ teeɔwɔ kila botɔɔ yenan pou, na ɔ ne kolosi do balan ban pou kakyen te ɔ leewɔ botɔɔ kɔn Giriki teele man. ³ ɔ kyaawɔ botɔɔ gyaalanɔa batooro. ɔ kee desina ɔ wose waa gyu Siria teele man na te ɔ naawɔ nyi Gyudatena ne bake ɔ nyee man. Mena dɔɔ ɔ yee wa agyuen nyi waa bese ka mo na Masedonia teele man. ⁴ Balan ban bɔɔ sila e gyu ne yena Piruse non ɔ ba lee Beria ne bu Sopata, na Arisitakuse na Sekunduse ban bɔɔ lee Tesalonika ne, na Gayose non ɔ ba lee Debi ne, na Timoti na Tikikuse na Tirofimuse ban bɔɔ lee Esia teele man ne. ⁵ Mena balan kewɔ kyanɔa gbɛe te ba ke kyaawɔ Torase donɔɔ man daa daa. ⁶ Gyudatena bodobodo ken tee be doo ke man ya kedi wee dinaa ken wole ne, da moo degbele dinaa lee Filipi. Weeya anon wole ne te de ka tunɔ ban bɔɔ kyan gbɛe lan ne Torase donɔɔ man te de dii weeya nyetooro botɔɔ.

Pɔɔl kegyuusu Yutikuse lee yen man

⁷ Gyudatena kefee fowee ken wole ne de popou kaa gyanɔewɔ dee di weeneɛ nɔn de Gbengyoo Yesu ba wola daa nyi dee di na dee mo tɔɔse e ne. Lee ken tee de naa na Pɔɔl waa bese dɔɔ, ɔ kolosi Wurubuare nombia nɔn menɛe kelii tee nsana. ⁸ Na kanease burum doo abansoro deni ken man dɔɔ gyanɔee ne. ⁹ Pɔɔl kee kolosi ken ne, na tobaale non beɛ baake e nyi Yutikuse banɛe abansoro deni keban gyakaa atoorote ken nfansere dɔɔ ɔ ne denɛli. Lee Pɔɔl kekolosi kyare dɔɔ dosoron moo tobaale non, te tira e lee botɔɔ kaa lɔ teele man. Be gyuuwɔ ke gate e na ɔ ta yem. ¹⁰ Ken te Pɔɔl tisiwɔ gyu ke bun tobaale non dɔɔ te ɔ pukaa e te ɔ gyuuu e lee yen man. Ken te ɔ yako wɔ nyi, “E na yeli e wɔe ke lɔ non ya, ɔ delena.” ¹¹ Ken te Pɔɔl besewɔ gyu ba dekyae ken man adido botɔɔ te be ke dii weeneɛ nɔn de Gbengyoo Yesu kpa baa di na baa mo tɔɔse e ne. ɔ besewɔ kolosi menɛe kelii tee kee yee maa na te ɔ lanawɔ. ¹² Te balan ban moo tobaale non ɔ ba yem te Pɔɔl be gyuuu e ne, gyu ɔ dekanalan man te be popou wɔe fee wɔ.

Pɔɔl kekalaa Efeso kegyiise ban

¹³ Ken te da gyoowɔ degbele dinaa ken man gyu Asose donɔɔ man, na de kaa mo Pɔɔl kpu na da wose. Nawolo nyi ɔ yako daa nyi waa kyan gbɛe na ɔ naawɔ, na de kaa mo e botɔɔ. ¹⁴ ɔ ke kɔn kaa tun daa Asose donɔɔ man ken ne, da moo e kpu na da wose gyu Mitilene donɔɔ ken man. ¹⁵ Tee kena ken ne te da moo degbele dinaa ken bela kelii Kiyose teelebii ken lon be kilisi ke ne yenan. Weeya alate ken na te de gbaawɔ gyu Samose teelebii ken lon be kilisi ke ne man, te ka weeya atoorote na, te da gyoo Miletuse donɔɔ man. ¹⁶ Pɔɔl yee wa agyuen nyi, ɔ be gyae waa sen Efeso donɔɔ man ya, na ɔ be nyin woleɛ deban Esia teele man ya. Nawolo nyi ɔ ne gyae bilen nyi akpaa ɔ tale na, waa gyu Gyerusalem donɔɔ man ke tun Gyudatena wee dinaa ken beɛ baake ke nyi Pentekosite ne.

17 Ɔ ke kyaa Miletuse na, te Ɔ kpilawɔ ka mo Efeso Kristotena ɔsom kegyiise banj. 18 Ba ke kɔŋ kaa gyoo nɛ, Ɔ yako wɔ nyi “ɛmɛɛ gbagba ɛ gyeŋ nyi, leenanj wee gyanjgbate keŋ mɔɔ kɔŋ ɛ gyanj Esia tɛele man nɛ, daa na ŋon kyaawɔ nideli weeya ŋenanj pou man. 19 ɛ gyeŋ mena keŋ mɔɔ yɔkɔse ma wose te mɔɔ mo siasaranj yɛɛ tom keŋ nideli ŋgba de Gbenjgyoo Wurubuare tobaale nɛ. Te ɛ naa mena keŋ Gyudatena ba koro seŋ me dɔɔ te bɔɔ do manj sibiyyam nɛ. 20 ɛ gyeŋ nyi debanj keŋ mee kolosi Wurubuare nombia ŋan fa ŋon balan nsana na ya akpanjanse man nɛ, me ta mo kolo weese ŋon ya. Ma lese abɔɔ ŋan gyae ke kyɔ ŋon nɛ pou wola ŋon. 21 Gyudatena na Girikitena pou te me fareewɔ nyi, baa kyɛɛkee lee be nombiakumɛɛ man na baa kɔŋ Wurubuare gyanj na baa lɛɛ de Gbenjgyoo Yesu di. 22 Te nenɛɛ, mɛɛ gyae maa yɛɛ kpene keŋ Wurubuare felinj ŋon ne gyae dɔɔ mee gyu Gyerusalem, mɔna mɔɔ gyeŋ kpene keŋ gyae ke kɔŋ me dɔɔ botɔɔ ya. 23 Nombii dokolonj keŋ ma gyeŋ yɛna nyi, Wurubuare felinj ŋon ne faree manj donɔɔ kamase man nyi, baa naase manj diyem na baa kyanj manj to deni. 24 Mɔna mɔɔ ne kɛɛ ma nyeedonj nyi ke yɛɛ kolo ke fa man ya. Mɛɛ gyae maa yɛɛ tom keŋ de Gbenjgyoo Yesu be fa manj nyi maa yɛɛ nɛ ke si kɔ ɔto. Tom kenanj yɛna nyi, maa yako Ɔ nombia kpaakpaa ŋan fa balan nyi Wurubuare waa mo Ɔ berɛɛ boele wɔ.”

25 Nenɛɛ ma gyeŋ nyi ɛmɛɛ banj pou mɔɔ kili ɛ dɔɔ yako ŋon Wurubuare gyoori keŋ wose man nombia ŋan nɛ, ɛ man ŋolo be gyae waa tekaa naa manj bela ya. 26 Mena dɔɔ gyeŋ wee kei mɛɛ yako ŋon baa nyi, akpaa ɛ man ŋolo da yoo lee Wurubuare gbɛɛ man na, me nɔɔ be doo ya. 27 Nawolo nyi ma te yako ŋon Wurubuare nyeeaman nombia ŋan pou. 28 ɛ kɛɛ ɛ wose dɔɔ nideli, na ɛ ke kɛɛ balan banj Wurubuare felinj ŋon ba mo wɔ do ɛ nyinjmaa man nɛ mɔ dɔɔ nideli. ɛ kɛɛ Kristotena dikpii keŋ dɔɔ nideli ŋgba mena keŋ wonembu kɛelere ne kɛɛ Ɔ wonembia dɔɔ nɛ. Banj yɛna banj Wurubuare be yela Ɔ bu ba yem lɛɛ ba nyeeya nɛ. 29 Ma gyeŋ nyi ma ke lanj wole na, balan kumɛɛ baa kaa gyoo ɛ man ŋgba mena keŋ gbougthouse na gyoo wonembia man nɛ, te bɔɔ gyae baa tina ŋon yela ya. 30 Te debanj daale gyae kelii nɛ, baale baa lee ɛmɛɛ gbagba ɛ dikpii keŋ man na baa beo ɛ tebia Kristotena banj baale sila ba wose. 31 Mena dɔɔ ɛ doo ɛ wose dɔɔ, na ɛ ke tɔɔse nyi kulutoonej atooro sɔɔŋ te me faree ŋon na siasaranj nelim na ka weese pou.

32 Te nenɛɛ mɛɛ mo ŋon mɛɛ do Wurubuare nyinjmaa man. Nombia ŋan na wola Wurubuare berɛɛ keŋ Ɔ dana fa deniwalanj nɛ, ne gyae la ke kyɔ ŋon na ɛ ke tale seŋ nombia ŋan ɛ be lɛɛ di nɛ man nideli. Wurubuare waa mo Ɔ nyinjmaa gyakaa ɛmɛɛ na Ɔ balan akanj banj Ɔ ba lese nɛ pou dɔɔ. 33 Me sia te yɛɛ ŋolo kɔba yayam yaa Ɔ kɔba, yaa wa abɔɔ dɔɔ ya. 34 ɛmɛɛ gbagba ɛ gyeŋ nyi ma nyinjmaase keŋa te ma moowɔ yɛɛ tom te me nyiŋa abɔɔ ŋan pou gyae ke hia daa na me tebia nɛ. 35 Ma wola ŋon kpene kamase man nyi, kaboena nyi walanj kamase waa yɛɛ tom nideli mena, na waa nyinj kolo kyɔ banj bɔɔ dana donj ya nɛ. Na ɛ ke tɔɔse de Gbenjgyoo Yesu kawola keŋ nyi, “Kolo kefa dana gyonj na wosefɛrenj kela kolo kenyinj lee ŋolo gyanj.”

36 Ɔ kekolosi keŋa tanj nɛ, be popou tisiwɔ bunj ba doona dɔɔ te be fanewɔ. 37 Kenje be man walanj kamase moo kewii pukaa e te be kalaa e. 38 Keŋ Ɔ be yako wɔ nyi bɔɔ gyae baa tekaa naa e bela ya nɛ, keŋ yɛna kpene keŋ be takaa wɔ nideli. Ba moo e ka tee, te Ɔ gyoo degbele dinaa keŋ man lanj.

21

Pɔɔl kamo ɔ nyee banj Gyerusalem

¹ Da ke kalaa donja tan kenj ne, da moowo lonj kenj doo teenj te da tonjawo gyu Kosi donɔɔ man. Tɛɛ naawo na te de ka gyoo Rodesi donɔɔ man, te da leewo botɔɔ gyu Patara donɔɔ man. ² Botɔɔ te de naa degbele dinaa daale na kee gyu Fonisia tɛɛle man te da gyoo ke man lanj. ³ De sia ke gyo Saiporɔse tɛɛlebii kenj lonj be kilisi ke ne, te de tinaa ke yela te de kpasewo mo ka ata yenanj gyu ka senj Tae boo nooman Siria tɛɛle kenj doo. Botɔɔ te ba lese kasolɔse njan doo degbele dinaa kenj man ne see. ⁴ Botɔɔ te de naa Kristotena baale te de kyaawo be gyanj weeya nyetooro. Te Wurubuare felinj njon tɛɛwo be doo yako Pɔɔl nyi, ɔ na fa waa gyu Gyerusalem ya. ⁵ Mɔna debanj kenj kelii nyi dɛɛ koro lee be gyanj ne, te da korowo mo de gbɛɛ bela. Kenje banj na be wɛɛla na be bia pou gyuuwo ka tee daa donɔɔ kenj nooman. Te de popou bunjawo da doona doo epo kenj nooman te de fanewo. ⁶ De kalaa donja te de ka gyoo degbele dinaa kenj man te banj moo besewo lanj be dɛɛ. ⁷ Da besewo mo de gbɛɛ kenj doo lee Tae menɛ kelii Pitolemase te da doo Kristotena banj be kya botɔɔ ne noo te de kyaawo be gyanj wee dokolonj. ⁸ Tɛɛ kena na te da korowo ka gyoo Kaesaria donɔɔ man, te de ka soo Filipino njon ɔ ne tɛɛ kolosi Kristo nombia ne. Njon Filipino mo kpue balanj nyetooro banj boo kyaa lese Gyerusalem nyi baa kee weenɛɛ kekpeɛɛ doo ne man. ⁹ Na ɔ dana bia alebia banaara banj ba te yala ta ya, na Wurubuare ne tɛɛ be doo kolosi.

¹⁰ De ke di weeya akalansɛɛ njaale botɔɔ ne, te Wurubuare dekpenkpenjgyooɔre njolo njon beɛ baake e nyi Agabuse ne, lee Gyudia tɛɛle man konj. ¹¹ ɔ konja de gyanj na, te ɔ moo Pɔɔl abɔɔɔ mo baake njon gbagba ɔ nawo na ɔ nyinjmaase te ɔ yakowo nyiaa, “Nne yaa Wurubuare felinj njon ne yako. Nne te Gyudatena banj be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne, baa bake njon ɔ tee abɔɔɔ kei ne, na baa lese e fa balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne.” ¹² Debanj kenj doo nyii mena nombia kenja ne, te daa na balanj akanj banj be kyaa botɔɔ ne waase Pɔɔl nyi ɔ na gyu Gyerusalem ya. ¹³ Kenje Pɔɔl tiranɔɔ fa wo nyi, “Weera e ne wii te e ne yeli dekokɔrɔkɔɔ ne kyanj manj mena? Na me desina ma wose bo fa kebake kaagenj Gyerusalem ya, mɔna ma te desina ma wose fa yenj mo lee de Gbenjyoo Yesu yele man.” ¹⁴ Da te tale kyɛkeɛ wa agyuenj ya, mena doo de tina e yela te de yakowo nyi, “Wurubuare gbagba waa yɛɛ ɔ kegyaebii.”

¹⁵ Da ke kyaa botɔɔ kyomii ne, da moo da wose te de lanja Gyerusalem. ¹⁶ Kristotena banj boo lee Kaesaria ne man baale sila daa, te ba moo daa gyu Masone njon ɔ ba lee Saiporɔse donɔɔ man ne dɛɛ. Masone kei yɛɛ walanj njon ɔ be wulaa lɛɛ Kristo di leenanj kewalanj kenj.

Pɔɔl kagyoo Gyerusalem donɔɔ man

¹⁷ De ka gyoo Gyerusalem donɔɔ man ne, Kristotena banj be kyaa botɔɔ ne lɛɛ daa nideli. ¹⁸ Ke tɛɛ naa kenj ne, daa na Pɔɔl gyuuwo ka do Gyemisi noo. De ke gyu kenj na osom kegyiise banj pou kyaa botɔɔ. ¹⁹ Pɔɔl doo wo noo te ɔ yako wo kpene kamase kenj Wurubuare be tɛɛ ɔ doo yɛɛ balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawo ya man ne. ²⁰ Be ke nyii nombia njan tanj ne, be popou lese Wurubuare yele. Te be yako e nyi, “Kegyia Pɔɔl, njgba n naa mena kenj Gyudatena burum be lɛɛ Kristo nombia njan di, mɔna be sɛɛ be dana Wurubuare mmaraase njan ɔ be yeli nombia be njmarase see ne man nideli. ²¹ Be te nyii n nombia nyi, n na wola Gyudatena banj pou be kyaa balanj banj ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne tɛɛle doo nyi, baa tina Wurubuare

mmaraase ñan ɔ be yeli Mosesi be ñmarase see ne ñoo kedi yela. Be na kara ba bia baala wose ya, te be na sila de naanaɔ beney nombia ñan bela ya. ²² Kei na sena yaa ðee yeɛ baa, de yeɛ senaa baa nyii nyi n te koŋ kebo. ²³ Mena ñoo yeɛ kpene keŋ ðee yako neŋ ne. Balan banaara baale kyaa de gyan kebo keŋ boɔ kan nta. ²⁴ Gyu ke kpu na balan banaara kewo na e ka gberaa e wose, na n ke to kom keŋ baa gyoo ne, na baa nyin tale tisi ba nyeyaa. N yeɛ mena na, walaŋ kamase waa naa nyi nombia ñan pou boɔ yako lee n wose man ne te yeɛ ampan ya. Mɔna baa naa nyi nyan gbagba mo n ne di Wurubuare mmaraase ñan ɔ be yeli Mosesi be ñmarase see ne ñoo nideli. ²⁵ Balan ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya te boɔ lee Yesu di ne ñoo, da te ñmarase tone yelee wo te de yako wo kpene keŋ ñoo bake see ne nyi be na di bane ðee weeneɛ ya. Be na di fatabo ya te be na di wonembu ñon ba te kara ɔ nyee pete ɔ ba yem ne ya. Neneɛ baa lese ba wose lee kafon nombia man.” ²⁶ Mena ñoo tee kena keŋ na, te Pɔol moo balan banaara ban, te be gyuuwo kegberaa ba wose. Te ɔ gyuu Wurubuare osom deni dinaa keŋ man ka see wee keŋ ba wose kegberaa keŋ gyae ke tan, na wee keŋ be man walaŋ kamase waa fa Wurubuare kedi.

Ba kekyan Pɔol

²⁷ Weeya nyetooro ñan keɛ benaa keŋ ne, Gyudatena baale ban boɔ lee Esia teelee man ne naa Pɔol Wurubuare osom deni dinaa keŋ man. Te be feefuwɔ do balan dikpii keŋ boɔ gyanee botoo ne te be kyan e, ²⁸ te be fae yeesa nyi, “Israetena e kaa kyɔ daa, balee kei yena walaŋ ñon ɔ doŋ yenaŋ kamase ɔ na wola balan pou nombia tia de balan na Wurubuare mmaraase ñan ɔ be yeli Mosesi be ñmarase see fa daa ne, na Wurubuare osom deni dinaa keŋ. Lee kenaŋ wole koran na, ɔ ta mo balan ban ba te yeɛ Gyudatenawo ya ne koŋ Wurubuare osom deni dinaa keŋ man mo ayimeɛ kaa buraa ke.” ²⁹ Keŋ ñoo boɔ yako mena yena nyi, na be wulaa naa Efeso baale ñon beɛ baake e nyi Tirofimuse ne, na Pɔol doŋee donoo keŋ man, mena ñoo na ban gyen nyi Pɔol ta mo e gyu Wurubuare osom deni dinaa keŋ man.

³⁰ Botoo te donoo keŋ pou siniiwo te balan yeuwo lee yenaŋ kamase koŋ kaa kyan Pɔol te be wɔŋee e lee Wurubuare osom deni dinaa keŋ man. Karatete dokolon te be kyan ka asima ñan pou to. ³¹ Be keɛ gyae baa ko e ne, te tiila ke tunja Romantena yoonootena siamante ñon nyi, Gyerusalem donoo keŋ pou te sinii. ³² Debokenan man te ɔ moo yoonootena kegyiise na yoonootena baale, te be yeuwo gyu balan dikpii keŋ gyan. Balan ban kena siamante ñon na yoonootena ban ne, te be tinaa Pɔol ketuku yela. ³³ Be siamante ñon gyuu Pɔol gyan te ɔ ke kyan e te ɔ yakowo nyi baa mo agbaraagbaraase ala bake e. Keŋte ɔ boose wo nyi, “Amote yena balee kei, te won yaa ɔ yeewo?” ³⁴ Balan ban baale ne yako nombii dokolon na baale mo ne yako ñaale kpoo. Botoo kee wosi ñoo, yoonootena siamante ñon ta gyen nombia ñan nyee na ñe nawoo ya, mena ñoo ɔ yako ɔ tewuleɛ ban nyi baa mo e gyu ba dekyae man. ³⁵ Be ka mo e kelii botoo keŋ be mo gyen gyoo deni keŋ man ne, balan ban sia keyee ñoo yoonootena ban gate Pɔol seele adido. ³⁶ Na balan ban be silana wo ne, ne fae yeesa nyii, “E ko e.”

³⁷ Be keɛ gyae baa mo Pɔol gyoo yoonootena ban dekyae keŋ man ne, ɔ yako yoonootena siamante ñon nyi, “Mee gyae maa yako neŋ nombii daale.” Te ɔ boose Pɔol nyi, “N ne nyii Giriki dei?” ³⁸ “Na nyan yena Igyipite baale ñon n be kyaa koro sen tia kegyiise te n ba mo awudiina

kakporŋse banaara (4,000) sila n wose gyu kefula man ne yee?" ³⁹ Te Pɔɔl tiranɔɔ fa e nyi, "Koa, me yee Gyuda baale e te ba lola man bo Silisia tɛele man. Ma lee Tasuse donɔɔ ken ke dana yele ne man. Waaseda, fa man gbɛɛ na maa kolosi fa balan ban." ⁴⁰ Te yoonɔɔtena siamante ŋon faa e gbɛɛ nyi waa kolosi. Mena dɔɔ Pɔɔl senjawo botɔɔ ken beɛ mo gyen gyoo deni ken man ne, te ɔ gyinaa ɔ nyinmaa adido nyi baa wu be nɔɔ na baa tei e. Balan ban ke wu be nɔɔse ne, te Pɔɔl kolosiwɔ Hiburu dei man fa wɔ.

22

¹ Kenɛte Pɔɔl kolosiwɔ lese ɔ nɔɔse nyiaa, "Me tebia na me kyaa, e tei man." ² Be kenyii ɔ kekolosi na wɔ Hiburu dei man ne, be wuu be nɔɔse te botɔɔ yɛɛwɔ diin. Te Pɔɔl yakowɔ nyi, ³ "Me yee Gyuda baale e te ba lola man bo Tasuse Silisia tɛele dɔɔ mɔna be kɛele man bo Gyerusalem donɔɔ man kebo, Na me yee Gamaleli tobaale e. ɔ kɛele man nideli de naanaɔ ɔsom amanberɛ gbɛɛ man te me yase me sia mo ma wose lɔ Wurubuare dɔɔ ŋgba mena ken e man walaŋ kamase ne yee gyen ne. ⁴ Me naase ban be dɔŋ de Gbenɔgyoo Yesu nyeedon gbɛɛ kei dɔɔ ne diyem nideli ken nyi be baale koran yekeewɔ, te me kyanja be man ala na baala pou keto deni. ⁵ Sae kegyia na nombiadiira kegyiise baa di adanseɛ nyi kpene ken mɛɛ yako ne yee anokoare. Nawolo nyi me lee tona koran lee be gyan, ŋan bɔɔ ŋmarase fa be tebia Gyudatena ban be kyaa Damasekuse ne, te me gyuuwɔ me kaa kyan Kristotena ban be kyaa botɔɔ ne, na maa do wɔ akyakaase kɔŋ Gyerusalem na baa wɔŋ ba denjela.

Pɔɔl kekolosi lee ɔ kekyɛske wose man

⁶ Kenɛte Pɔɔl yakowɔ nyi, ma keta gyu ka benaa Damasekuse donɔɔ ken na weese ta sen dɛɛ. Karatetee dokolon te kenmanjee dinaa daale lee adido kaa ŋmaale pole kilisi man. ⁷ Kara man lɔ tɛele man te me nyii nɔɔwoya ŋaale ne bɔɔse man nyi, 'Sɔɔl! Sɔɔl! Weera te n ne naase man diyem?' ⁸ Te me bɔɔse e nyi, 'Nyan amote ŋonan me Gbenɔgyoo?' Te ɔ tiranɔɔ nyi 'Man Yesu Nasarete baale ŋon n ne naase diyem ne.' ⁹ Balan ban daa na wɔ dɔŋɛ ne naa kenmanjee ken, mɔna be te nyii nɔɔwoya ŋan be kolosi na man ne man ya. ¹⁰ Me bɔɔsewɔ nyi, 'Wɔŋ te maa yee me Gbenɔgyoo?' Te de Gbenɔgyoo yako man nyi, 'Koro gyu Damasekuse. Botɔɔ te baa yako nen kpene kamase ken Wurubuare ne gyae nyi n ke yee.' ¹¹ Kenmanjee dinaa ken yela me sia yelɛwɔ, mena dɔɔ balan ban daa na wɔ dɔŋ ne, kyanja na man me nyinmaa man gyu ka gyoo Damasekuse donɔɔ man.

¹² Balee ŋolo ŋon beɛ baake e nyi Ananiase ne kɔŋawɔ kaa kɛɛ man. ɔ yee walaŋ ŋon ɔ ne yee Wurubuare, te ɔ ne di Wurubuare mmaraase ŋan dɔɔ nideli, te Gyudatena ban pou be kyaa Damasekuse ne ne bu e nideli. ¹³ ɔ kɔŋawɔ kaa sen me gyan te ɔ yakowɔ nyi, 'Me dɔɔ Sɔɔl, gyuuu n sia na n kena.' Debokenan man te me sia gyuuuwo te me naa e. ¹⁴ Te Ananiase yako man nyi, 'De naanaɔ Wurubuare lese na nen nyi nya gyen kpene ken ɔ ne gyae nyi nya yee, na n kena ɔ walaŋ ŋon ɔ gbɛɛnen tenɛɛ Wurubuare siaman ne, na n ke nyii ɔ nɔɔwoya. ¹⁵ Nawolo nyi nyan ne gyae la n ke di ɔ wose man adanseɛ fa balan pou lee kpene ken n be naa, na kpene ken n be nyii lee ɔ wose man ne. ¹⁶ Nenɛɛ wɔŋ yaa n ne daa? Koro sen na n ke yela baa sɔ nen Wurubuare lon na n ke fane de Gbenɔgyoo Yesu yele man, na Wurubuare ke gberaa nya ayimeɛ lee n wose man.'

Pɔɔl yako Wurubuare nombia balan ban ba te ye Gyudatenawɔ ya ne man

¹⁷ Kenɛte Pɔɔl besewɔ gyina ɔ kekolosi dɔɔ nyi, deban kenj mɔɔ bese gyu Gyerusalem te mɔɔ gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj man me kaa fane ne, me naa kolo na me sia ngba doseɛ man ne. ¹⁸ Keman te me naa de Gbengyoo Yesu te ɔ yako manj nyi, 'Yeɛ bilen na n ka lee Gyerusalem debokeiman! Nawolo nyi, balan kewɔ be gyae baa lɛɛ nya adanseɛ kenj n ne dii lee ma wose manj ne di ya.' ¹⁹ Kenɛte me tiranɔɔ nyi, 'Me Gbengyoo, balan kewɔ gyen nyi me gyuu Gyudatena ɔsom denɛɛ man donɔɔ kamase man, ke kyanɛe balan ban bɛɛ lɛɛ nenj di ne, te me tuku wɔ. ²⁰ Te deban kenj bɛɛ ko Sitifin non ɔ be di n wose man adanseɛ nideli ne, na ma senɛɛ botɔɔ mɛɛ do wɔ kakyen, te manj koranj keɛ na ba kegbase dɔɔ.' ²¹ Te de Gbengyoo yako manj nyi, 'Ta! Maa kpila nenj lemlem, balan ban ba te ye Gyudatenawɔ ya ne gyan.'

²² Balan banj tei e kelii deban kenj ɔ be kolosi nombia kenja pou tanj ne. Botɔɔ te be fae yeesa nyi, "E ko e! E ko e! ɔ tekaboena nyi waa kyaa tɛɛle kei dɔɔ ya." ²³ Na bɛɛ fae yeesa, te ba kpee ba kegbase na bee fiili na adido na be funjii anasa gyu adido. ²⁴ Mena dɔɔ yoonɔɔtena siamante non faree ɔ tewulɛɛ banj nyi, baa mo Pɔɔl gyu yoonɔɔtena dekyae kenj man na baa kebii e dambiise na baa bɔɔse e kpene kenj dɔɔ balan ne fae yeesa ɔ dɔɔ mena. ²⁵ Ba ke bake e baa tuku e ne te Pɔɔl bɔɔse yoonɔɔtena kegyia non ɔ senɛɛ botɔɔ ne nyi, "Gbɛɛ doo nyi ya tuku Roman bu dalolasa non e te di ɔ nombia na e ke bu e fɔɔ yee?"

²⁶ Yoonɔɔtena kegyia non ke nyii nombia kenja ne, ɔ korowɔ gyu yoonɔɔtena siamante non gyanj ke yako e nyi, "Wɔnj yaa e ne gyae e ke yee ne? Balee kei yeɛ Roman bu dalolasa e o!" ²⁷ Yoonɔɔtena siamante non gyuu Pɔɔl gyanj ke bɔɔse e nyi, "Yako manj, n yeɛ Roman bu dalolasa e?" Kenɛte Pɔɔl tiranɔɔ nyi, "Ayi me yeɛ Roman bu dalolasa e." ²⁸ Botɔɔ te yoonɔɔtena siamante non yakowɔ nyi, "Manj tɔɔ kom dinaa pete ma bese Roman baale." Te Pɔɔl mɔ yako e nyi, "Manj dɔɔ me yeɛ Roman bu dalolasa e." ²⁹ Mena dɔɔ banj nafa bɔɔ yeli baa bɔɔse e nombia ne, tuuwɔ lee ɔ gyanj bilenj. Deban kenj yoonɔɔtena siamante non gbagba be naa nyi Pɔɔl yeɛ Roman bu dalolasa e te bɔɔ do e akyakaase ne, gyakolonj gyoo e.

Be kamo Pɔɔl gyu donɔɔ kegyiise siaman

³⁰ Yoonɔɔtena siamante non gyaewɔ waa gyen kpene kenj kitii dɔɔ Gyudatena ne kara Pɔɔl nɔɔse ne nideli, mena dɔɔ tɛɛ kena ne ɔ yela ba lese Pɔɔl akyakaase nan, te ɔ yela Wurubuare saese kegyiise na donɔɔ kegyiise pou gyanjɛewɔ, te ɔ moo Pɔɔl kaa senj be siaman.

23

¹ Pɔɔl keɛ kegyiise banj bɔɔ gyanjɛe ne sia gbɛɛ te ɔ yakowɔ nyi, "Me tebia Iseraetena, me konɔɔ bee bu manj fɔɔ gbɛɛ kamase man ya, nawolo nyi me kyaawɔ nideli Wurubuare siaman kaa lii nanj gyanj." ² Botɔɔ te Wurubuare sae kegyia Ananiase faewɔ do banj ba senɛɛ benaa na Pɔɔl ne nyi, baa gyo e ɔ nɔɔ gbɛɛ. ³ Kenɛte Pɔɔl mɔ yako e nyi, "Wurubuare waa gyo nyanj mɔ. Keɛ ɔ ke kyaa botɔɔ ngba deni dekyanj kenj bɔɔ gylaa ke wole wolom ne. N kyaa botɔɔ n na mo mmaraa di me nombia, mona nyanj gbagba mɔ n ta fom Wurubuare mmaraa, ngba n be fae do wɔ nyi baa gyo manj ne." ⁴ Botɔɔ te balan banj ba senɛɛ benaa na Pɔɔl ne yakowɔ nyi, "Wurubuare sae kegyia yaa n na tee ne!" ⁵ Kenɛte Pɔɔl tiranɔɔ nyi, "O me tebia, me ta gyeɛ nyi non yena Wurubuare sae kegyia non ya. Nawolo nyi

Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyi, ‘E na kolosi walan njon o ne di balan dɔɔ ne wose man nombiikum ya.’”

6 Te Pɔɔl kena nyi balan ban baale yee Sadukiitenawɔ te baale mo yee Farasiitenawɔ ne o fae yeesa nyi, “Me tebia, me yee Farasii baale e, te me kya mo yee Farasii baale e. Kenj dɔɔ bee di me nombia yena nyi, me sia gyakaa nyi ban bɔɔ yem ne baa fon lee yer man.” 7 O ke yako mena ne, kale gyoo Sadukiitena na Farasiitena ban man te dikpii kenj kpasewɔ akpenj ala. 8 Nawolo nyi Sadukiitena ne yako nyi yerj wole kefonj be kyaa bela ya, yaa Wurubuare kpilala na felinj kumee be kyaa ya, mona Farasiitena ne lee kenja pou di nyi ne kyaa. 9 Kale dinaa daale gyoo wɔ, kenje Gyudatena mmaraa wolala ban be yee Farasiitenawɔ ne, man baale korowɔ senj kenkenj nyi, “Da te naa dukum kenj balee kei be yee ya! Mberem Wurubuare felinj yaa Wurubuare kpilale nolo kolosila na e.” 10 Kale kenj nɔɔ ke yee donj ne, yoonɔɔtena siamante njon yeewɔ nyi mberem baa tirii Pɔɔl kpetekpetekpete. Mena dɔɔ o faewɔ do o yoonɔɔtena ban nyi baa leo Pɔɔl donj man lee balan ban gyanj, na baa mo e gyu ba dekyae man.

11 Wee kenanj nelim ne, de Gbenjgyoo Yesu kɔnawɔ kaa senj Pɔɔl gyanj yako e nyi, “Nyi n kɔnɔɔ! Na yee ya! Mena kenj n be di ma wose man adanse Gyerusalem kebo ne, mena mo te kaboena nyi nya di ma wose man adanse Roman donɔɔ man.”

Ba kebake Pɔɔl nyee man apam

12 Tee kena nebo ne, Gyudatena baale gyanjeewɔ mo agyuenj. Be kanj ntam nyi be nɔɔ be gyae ke daa weenee yaa lonj ya kelii debanj kenj baa ko Pɔɔl. 13 Balan ban bɔɔ mo Pɔɔl wose man agyuenj kum kei kela balan sɔnola (40). 14 Te be gyuu Wurubuare saese kegyiise na donɔɔ kegyiise ban gyanj ke yako wɔ nyi, “Da te kanj ntam nyi, de nɔɔ be gyae ke daa kolo ya, kelii debanj kenj de ke Pɔɔl. 15 Mena dɔɔ emee na nombiadiira ban e kpila gyu Romantena yoonɔɔtena siamante njon gyanj ka sola e na waa mo Pɔɔl kɔn e gyanj. E gyu ka beo e nyi e ne gyae e ka gyoo Pɔɔl nombia njan man nideli, mona nyi o fa gbɛe nyi baa mo e kɔn na, da te desina da wose nyi de koe e gbɛena man.”

16 Pɔɔl wa agbelebii nyii nombii kei na, te o korowɔ gyu yoonɔɔtena ban dekyae man ke bo Pɔɔl amandɛɛ. 17 Kenje Pɔɔl baake yoonɔɔtena ban man kegyia nolo te o yako e nyi, “Mo tobaalebii kei gyu yoonɔɔtena siamante njon gyanj, nawolo nyi o dana nombii daale waa yako e.” 18 Te o mo tobaalebii njon gyu yoonɔɔtena siamante njon gyanj te yoonɔɔtena kegyia njon yako e nyi, “Pɔɔl njon o doo deni man ne kpila la baake manj te o yako man nyi maa mo tobaalebii kei kɔn n gyanj, nawolo nyi o dana nombii daale waa yako ne.” 19 Yoonɔɔtena siamante njon kyanj bu njon nyinjmaa man te o mo e lee yenanj bɔɔse e nyi, “Wɔn te n dana n ke yako man?” 20 Kenje bu njon tiranɔɔ nyiaa, “Gyudatena kegyiise te yee nɔɔdokolonj nyi baa sola ne n ke yela Pɔɔl ke gyu kena wɔ kyoo. Baa beo ne n nyi be gyae baa gyoo o nombia njan man nideli. 21 Na see ya nawolo nyi balan kela sɔnola kenj ba yoe gbɛena man be daa Pɔɔl. Ba te kanj ntam nyi be nɔɔse be gyae ke daa kolo ya kelii debanj kenj baa ko Pɔɔl. Ban tanj desina ba wose tanj, nyanj yaa bee gyeki.” 22 Te yoonɔɔtena siamante njon lɔɔ tobaalebii njon gbɛe te o faree e nyi, “Na yeli nolo ke nyii nyi, n te kaa yako manj mena nombia kenja ya.”

Be kalese Pɔɔl gyu Kaesaria donɔɔ man

²³ Mena dɔɔ yoonɔɔtɛna siamante ŋon baake ɔ yoonɔɔtɛna kegyiise ban man balan bala te ɔ yako wɔ nyi, “E gyae yoonɔɔtɛna sɔŋonɔŋ akpen ala (200) na yoonɔɔtɛna ban bɛɛ kyaa dɛɛkyɔŋse ne sɔŋotooro na kufu (70), na yoonɔɔtɛna ban bɛɛ mo apiase yokii ne sɔŋonɔŋ akpen ala (200). Baa desina ba wose na baa koro nelim deban kadaalete man gyu Kaesaria. ²⁴ E gyae dɛɛkyɔŋ fa Pɔɔl na e ka mo e ka do gyoo Felisi ŋon ɔ ne kɛɛ botɔɔ tɛɛle dɔɔ ne nyinmaa man wosefɛɛɛɛɛɛɛɛ man.” ²⁵ Te yoonɔɔtɛna siamante ŋon ŋmarase tɔne fa wɔ nyi.

²⁶ “Man Klaudiuse Lisiase ne ŋmarasena tɔne kei mee yelee nyan gyoo kpaakpaa Felisi. Mɛɛ do neŋ nɔɔ. ²⁷ Gyudatena kyanana balee kei nyi baa ko e, te ma moo me yoonɔɔtɛna te de gyuuwɔ ke lɛɛ e, nawolo nyi me naawɔ nyi ɔ yɛɛ Roman bu dalolasa e. ²⁸ Me gyaewɔ maa gyeŋ kpene keŋ dɔɔ bɔɔ mo nombiakumɛɛ gyakaa ɔ dɔɔ, mena dɔɔ ma moo e gyu ban gbagba be kegyiise siaman. ²⁹ Botɔɔ te me naawɔ nyi, nombia ŋan bɔɔ mo gyakaa ɔ dɔɔ ne, yɛɛ ba mmaraase nombia ŋa, mɔna ma te naa kpene keŋ ɔ be yɛɛ keŋ kaboena nyi baa ko e yaa baa kyan e tɔ deni ya. ³⁰ Te ba ke yako man nyi Gyudatena baale te bake ɔ nyee man nyi baa ko e ne, debokenan man te me yɛɛ ma agyueŋ nyi maa mo e kɔŋ n gyan. Te me yako ban ban na e dana nombia ne nyi baa mo be nombia kɔŋ n gyan na be kaa gyoo ŋe man. Me nɔɔ te si.”

³¹ Mena dɔɔ yoonɔɔtɛna ban yɛɛwɔ ŋgba mena keŋ be kegyia ŋon be faree wɔ nyi baa yɛɛ ne. Ba moo Pɔɔl nelim kenan menɛ te be keliwɔ Antipatirise donɔɔ man. ³² Tɛɛ kena ne, yoonɔɔtɛna ban be dɔŋ na be nawɔɔ ne, besewɔ gyu be dalee man, te ban bɛɛ kyaa dɛɛkyɔŋse ne moo e lan. ³³ Be ka gyoo Kaesaria donɔɔ man ne, ba moo tɔne keŋ fa gyoo Felisi te ba moo Pɔɔl do ɔ nyinmaa man. ³⁴ Gyoo ŋon kala tɔne keŋ te ɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, tɛɛle kei yenan wɔŋti man yaa n leewɔ. Gyoo ŋon ke nyii nyi ɔ lee Silisia tɛɛle man ne, ³⁵ ɔ yakowɔ nyi, “Deban keŋ balan ban emɛe na wɔ be nyin nombia de kɔŋ ne, na maa nyii n nɔɔwoya.” Te ɔ yakowɔ nyi baa mo Pɔɔl gyu gyoo Herode dekanalan dinaa keŋ man na baa gyee e.

24

Be kedi Pɔɔl nombia gyoo Felisi gyan

¹ Weeya anɔŋ wɔle ne, Wurubuaɛ sae kegyia Ananiase na donɔɔ kegyiise baale na Lɔya ŋon bɛɛ baake e Tetulɔse ne gyuu Kaesaria ke tɔlɛ be nɔɔwoya fa gyoo Felisi lee Pɔɔl wose man. ² Botɔɔ te be baake Pɔɔl kɔŋ. Kenɛ Tetulɔse tɔlɛ ɔ nɔɔwoya lee Pɔɔl wose man nyi, Gyoo kpaakpaa, de te nyin wosefɛɛɛɛɛɛɛɛ kyare n gyoori kedi kei man. Nawolo nyi nyansa keŋ n ba mo di gyoori ne, te desina abɔɔ burum de tɛɛle kei dɔɔ. ³ Gyoo kpaakpaa Felisi, yenan kamase na gbɛɛ kamase man na, de sia ta gye abɔɔ nya ayɛɛŋ fa daa keŋa dɔɔ, mena dɔɔ dɛɛ do neŋ nɔɔ nideli. ⁴ Mɔna me bɛɛ gyae maa wɔlɛɛ n deban bela ya, mena dɔɔ mɛɛ sola neŋ bo, nyin konɔɔ na n ke tei daa kyomii. ⁵ “Da gyeŋ nyi balee kei yɛɛ tɛɛle yɛɛɛɛɛ e. ɔ te loo nombia do Gyudatena ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ pou ne, te ɔ yɛɛ Nasaretɛna ɔsom siamante mɔ e. ⁶⁻⁷ Nafɔ ɔ gyaewɔ waa mo ayimɛɛ tina Wurubiware ɔsom deni dinaa keŋ mɔ, te de kyanɔ e. Daa gyaewɔ nyi nafɔ dee di ɔ nombia daa gbagba da mmaraa gbɛɛ, mɔna yoonɔɔtɛna kegyia Lisia kaa leo e don man lee de nyinmaa man, te ɔ yako daa nyi daa ban daa na Pɔɔl dana nombia ne, dɛɛ mo kɔŋ n gyan. ⁸ Akpaa n bɔɔse e ɔ nɔɔwoya na, nyan gbagba n kena nyi ŋan pou dɔɔ yako lee ɔ wose man

ne, doo na ke gbɛɛ.” ⁹ Te Gyudatena mo moo be noo do nyi mena nombia njan doo yako lee o wose man ne, doo na nje gbɛɛ.

Pɔɔl kekolosi lese o noose

¹⁰ Gyoo Felisi ke fa Pɔɔl gbɛɛ nyi waa kolosi ne, Pɔɔl tɔlɛɛ o noowoya nyi, “Ma gyeɲ nyi n ne di nombia tɛele kei doo te yɛɛ gyeɲ ya. Mena doo dana man gyeɲ njan mɛɛ kolosi maa lese me noose fa neɲ ne. ¹¹ Nyɔn gbagba n gyoo ke man na, n kena nyi weeya kufu ala yaa njan moɔ gyoo Gyerusalem me kaa som ne. ¹² Te balan ban daa na wo be nyim ne, te naa daa na nolo ke lɛɛ anmaareɲ Wurubuaɛ osom deni dinaa keɲ man ya. Ba te naa man nyi maa loo nombia do balan Gyudatena osom deni man, yaa yenan daale ya. ¹³ Te boɔ gyae baa tale gyoo be konoo na baa sen kolo doo wola nyi nombia njan beɛ mo gyakaa me doo ne yɛɛ ampan ya. ¹⁴ Mɔna ma te sɛɛ nyi, mɛɛ som de naanao Wurubuaɛ lee de Gbenggyoo Yesu gbɛɛ keɲ ban ne yako nyi ke yɛɛ osom kum ke ne man. Te mɛɛ lɛɛ kpene kamase keɲ boɔ nmarase do Wurubuaɛ mmaraase njan o be yeli Mosesi be nmarase see ne, na Wurubuaɛ akpenkpenngyooɔra tɔna man ne di. ¹⁵ Me loo gyakaa Wurubuaɛ nombii dokolon kei doo nyi, yeɲ wole na, balan kpaakpa na balan kumɛɛ pou baa fon lee yeɲ man njan mena keɲ ban mo loo gyakaa ne. ¹⁶ Mena doo mɛɛ yɛɛ kakyeɲ wee kamase na maa yɛɛ kpene keɲ me konoo be gyae ke bu man foɔ Wurubuaɛ na balan siaman ya.

¹⁷ Me ka lee Gyerusalem donoo man kulutooneɲ burum wole ne, ma besewo koɲ botoo te ma moo kɔba na aboo kɔna me tebia Gyudatena ban na baa mo fa ayematena, te me faa Wurubuaɛ mo kedi. ¹⁸ Deban kei man te be naa man Wurubuaɛ osom deni dinaa keɲ man na ma te gberaa ma wose tan, na balan dikpii mo be kpue na man ya, te gidigidi mo te koɲ botoo ya. ¹⁹ Mɔna Gyudatena baale ban boɔ lee Esia tɛele doo ne koɲawo botoo. Ban te nafa kaboena nyi baa koɲ n siaman kebo, na nombii keɲ doo na dɛɛ gyoo ke man. ²⁰ Te n gyae mo na, yela ban ba senɛɛ kebo ne ke yako dukum keɲ boɔ naa lee ma wose man deban keɲ boɔ kyan man gyoo donoo kegyiise ban gyan ne. ²¹ Nombii dokolon keɲ moɔ gyoo me konoo yako be siaman yena nyi, ban boɔ yem ne baa bese fon lee yeɲ man bela. Mena nombii kei doo te bee di me nombia gyeɲ ne.”

²² Botoo te Felisi njan o wulaa o gyeɲ de Gbenggyoo Yesu nyeedon gbɛɛ keɲ wose man nombia nideli ne, tuu nombia kedi wee keɲ see wee wole. Kenje o yakowo nyi, “Wee keɲ yoonootena kegyia Lisiasɛ njan de koɲ na, maa di n nombia keɲa.” ²³ Kenje o yako yoonootena kegyia njan boɔ mo Pɔɔl do o nyinmaa man ne nyi waa keɛ o doo nideli, be naa sen o doo beɲ ya. Mɔna waa fa o tebia gbɛɛ baa fa e kpene kamase keɲ ne hia e.

²⁴ Ke di weeya ala njaale ne, Felisi na o wɛɛle Durusila njan o yɛɛ Gyuda alo e ne koɲawo botoo. Kenje Felisi yela Pɔɔl koɲawo kaa kolosi fa wo, te Pɔɔl kolosiwo lee Kristo Yesu kelɛɛdi wose man. ²⁵ Pɔɔl ke gyakaa o ne kolosi lee aboo njan tenɛɛ na deeli keyɛɛ, na wose doo kedi na mena keɲ Yesu waa di balan pou nombia wee daale ne, gyakolon gyoo Felisi te o yakowo nyi, “Tekaboe mena ta pe, me nyin ma wose na maa baake neɲ bela.” ²⁶ Na o sia gyakaa nyi Pɔɔl waa fa e kɔba na waa tina e yela mena doo o kyaa o kyaa na, o te baake Pɔɔl kolosi na e. ²⁷ Kulutoonɛɛ ala wole ne, Pokiuse Fesituse kaa dii gyoori gyoo Felisi nawoo man. Mɔna keɲ Felisi ne gyae waa yɛɛ Gyudatena deeli doo, o ta lese Pɔɔl lee deni man ya.

25

Gyoo Fesituse kedi Pɔɔl nombia

1 Fesituse ke kɔŋ tɛele keŋ dɔɔ ɔ ne di gyoori ne, ka weeya atooro wɔle na ɔ leewɔ Kaesaria gyu Gyerusalem. 2 Botɔɔ te Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo Pɔɔl nombia ŋan ban kpa ɔ be yeɛ ne kaa see ɔ siaman. 3 Ba sola Fesituse nyi waa wii wɔ na waa yela baa lese Pɔɔl kɔŋ Gyerusalem nawolo nyi, na ba te bake ba nyeeman nyi de kɔŋ mena na baa yo gbɛnaa man na baa deke e ko. 4 Kenŋte Fesituse tiranɔɔ nyi, “Pɔɔl waa doo deni man Kaesaria botɔɔ, nawolo nyi man gbagba maa gyu botɔɔ weeya ala kenŋa man. 5 Akpaa nyi ɔ te yeɛ nombiikum daale na ɛ yela ɛ kegyiise baale ke sila manŋ gyu Kaesaria na be kaa wola dukum keŋ ɔ be yeɛ.”

6 ɔ ke kyaa be gyan weeya gyanaara yaa kufu ne, ɔ korowɔ gyu Kaesaria. Ke tɛɛ kena ne, ɔ baake nombia ŋan te ɔ yela ba moo Pɔɔl kɔŋ be siaman. 7 Pɔɔl ka betaa bɛɛ lee pɛ, te Gyudatena ban bɔɔ lee Gyerusalem ne kaa seŋawɔ kilisi e te be fiasɛɛ bɛɛ mo nombiakumɛɛ dinaana gyakaa ɔ dɔɔ, mɔna be te nyiŋ nombii keŋ baa seŋ ke dɔɔ wola nyi ŋe yeɛ ampanŋ ya. 8 Pɔɔl kolosiwɔ lese ɔ nɔɔse nyi, “Ma te yeɛ nombiikum kamase tia Gyudatena mmaraase yaa Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ ya. Ma te yeɛ nombiikum tia Romantena gyoo dinaa mɔ ya.” 9 Fesituse gyaewɔ waa yeɛ Gyudatena deeli mena dɔɔ, ɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, “N ne gyae n ke sila manŋ gyu Gyerusalem na me kaa di n nombia ŋan botɔɔ?” 10 Kenŋte Pɔɔl tiranɔɔ nyi, “Gyoo dinaa Kaesa nombia dedii dekanŋalanŋ man yaa ma seŋɛɛ ne. Mena dɔɔ kebo te kaboena nyi baa di me nombia. Nyan gbagba n gyeŋ nideli nyi ma te yeɛ Gyudatena dukum kamase ya. 11 Akpaa ma te yeɛ dukum keŋ kaboena nyi baa ko man na, baa tale ko manŋ, mɔɔ ne bɛɛ ya. Mɔna akpaa nyi nombia ŋan bɛɛ mo gyakaa me dɔɔ yeɛ akereɛ ŋa na, ŋolo be gyae waa tale mo manŋ do be nyiŋmaa man nyi baa ko man ya. Akpaa nne te doo na mee sola neŋ bo, mo manŋ gyu Roman gyoo dinaa ŋon gyanŋ.” 12 Gyoo Fesituse na ɔ kegyiise ban ka lee yenanŋ kolosi na dɔŋa tanŋ ne ɔ kaa tiranɔɔ nyiaa, “Gyoo dinaa Kaesaria gyanŋ te n ne gyae baa di n nombia, mena dɔɔ ɔ gyanŋ te n ke gyu.”

Fesituse kekolosi na gyoo Agiripa

13 Ke di weeya ala ne, gyoo Agiripa na ɔ deesi Bɛɛnise kɔŋawɔ Kaesaria kaa do Fesituse nɔɔ. 14 Be ke di weeya ala ŋaale botɔɔ ne, te Fesituse moo Pɔɔl nombia ŋan see gyoo Agiripa siaman e nyiaa, “Tobaale ŋolo kyaa kebo kei ŋon gyoo Felisi be yeli ɔ be dɔɔ deni man, 15 te debanŋ keŋ mɔɔ gyu Gyerusalem ne, Wurubuare saese kegyiise na Gyudatena ɔsom kegyiise moo nombia gyakaa ɔ dɔɔ te be yako manŋ nyi maa bu e fɔɔ. 16 Mɔna me yako wɔ nyi, daa Romantena kɛɛ yeɛ yena nyi, akpaa balanŋ bala de nyiŋ nombia te da te gyanɛe ta wɔ na baa lese be nɔɔse ya na, de bee bu fɔɔ ya. 17 Te daa na wɔ ke kɔŋ kebo ne, ma te kyaa nombia ŋan dɔɔ kyare ya, mɔna tɛɛ kena ne, me baake nombia ŋan te me yela ba lese balee ŋon kɔŋ. 18 Te balanŋ banŋ ŋon na wɔ be nyim ne korowɔ tɔlɛɛ be nɔɔwoya. Nombiakumɛɛ ŋan manŋ ba gyueŋ nyi nafa baa yako lee ɔ wose man ne, na ŋan gba te be yakowɔ ya. 19 Mɔna banŋ na Pɔɔl lɛɛ dɔŋa aŋmaarenŋ bo lee be Wurubuare ɔsom wose man, na balee ŋon bɛɛ baake e nyi Yesu ŋon ɔ ba yem te Pɔɔl ne gyo ɔ konɔɔ yako nyi ɔ delena ne wose man. 20 Na mɔɔ gyeŋ mena keŋ maa gyoo nombia kenŋa dinɔɔ man ya, mena dɔɔ me bɔɔse Pɔɔl nyi waa sɛɛ gyu Gyerusalem na be kaa di ɔ nombia botɔɔ? 21 Mɔna

Pool solawo nyi baa yela waa doo be nyinmaa man na gyoo dinaa Kaesa kedi o nombia. Mena doo me yela be gyee e kelii debari kenj maa kaa mo e gyina gyoo dinaa non.” ²² Kenjte gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, “Manj gbagba ne gyae nyi maa nyii balee kei noowoya.” Te Fesituse tiranoo fa e nyi, “Nyanj ke nyii o noowoya kyoo.”

²³ Ke tee kena ne, gyoo Agiripa na beenise desinaa ba wose te yoonootena kegyiise na donoo kegyiise sila wo kaa gyoo deni kenj man bee gyanjee ne. Be kee gyu na noonenj na suya silana wo. Te Fesituse yela ba moo Pool konj. ²⁴ Te Fesituse yakowo nyi, “Gyoo Agiripa na banj pou e be yilaa kebo, e ne naa balee kei. Gyudatena banj be kyaa Gyerusalem na Kaesaria kebo kaa wiiwo fa manj nyi kaboena nyi baa ko e. ²⁵ Manj te naa dukum kenj o be yee kenj kaboena nyi baa koe ya. Mona o ka sola nyi Roman gyoo dinaa waa di o nombia ne, mena doo te me yee ma gyuenj nyi maa mo e yelee e.

²⁶ Mona moo tanj kolo kitii maa njarase yelee gyoo dinaa lee o wose man ya. Mena doo te ma moo e konj e popou siaman tuturu na, nyanj gyoo Agiripa gyanj nyi n gyoo o nombia nan man na, maa nyinj kolo njarase lee o wose man yelee gyoo dinaa non. ²⁷ Nawolo nyi me naawo ma agyuenj man nyi, tekaboena nyi maa mo walanj non o doo deni man ne yelee gyoo dinaa kenj nyi, moo tale wola nombiikum kenj o be yee ya.”

26

Pool kekolosi lese o noose gyoo Agiripa siaman

¹ Gyoo Agiripa yako Pool nyi, “Nenee gbее doo, nyanj gbagba tolee n noowoya.” Te Pool gyinaa o nyinmaa adido te o kolosiwoo lese o noose nyi, ² “Gyoo Agiripa, ma te yee nyeebam ngba gyenj wee kei ma senje n siaman mee lese me noose lee nombia nan pou Gyudatena ba moo yakaa me doo ne. ³ Gbagbaagba na te yee manj gyonj nideli nawolo nyi n gyenj Gyudatena mmaraase na kewonjee kenj doo ne man ne pou. Mena doo mee sola nenj nyi, nya nyinj konoo na n ke tei man. ⁴ Gyudatena pou gyenj mena kenj moo kyaa lee me biatee. Ba gyenj mena kenj moo kyaa manj gbagba me balan man na Gyerusalem donoo man. ⁵ Ba gyenj manj te yee gyenj ya, te akpaa nyi baa see yako nombii na ke gbее na, baa tale di adanse nyi me kyanja do osom mmaraase nan nyinmaase ala ngba Farasii baale ne. ⁶ Kenj doo gyenj ma senjee kebo bee di me nombia yena nyi, me sia yakaa kpene kenj de Gbenjyoo Wurubuare be yako see nyi waa yee fa de naanao ne doo. ⁷ Mena nombii kei doo te daa Gyudatena akpanalanj kufu ala nan pou sia yakaa nyi Wurubuare waa yee fa daa. Mena doo te dee som Wurubuare na sibiiyam debari kamase. Gyoo kpaakpaa, me sia yakaa mena nombii kei doo nyi Wurubuare waa yee fa daa, kenj doo te Gyudatena moo nombia yakaa me doo. ⁸ Weera te dana donj fa non nyi ya lee di nyi Wurubuare waa gyuuu ba njoo yem ne?”

⁹ Manj gbagba me leewo di me konoo man nyi, kaboena nyi maa mo gbее kamase man na maa wolee Yesu non o ba lee Nasarete ne yelee. ¹⁰ Mena mo te me yee wo Gyerusalem donoo man. Saese kegyiise faa manj gbее te me kyanja Kristotena burum to deni, te akpaa bee gyae baa ko wo mo na, mee senj be wole nyi ke gbее kenanj, baa ko wo. ¹¹ Debari kamase na me donjee Gyudatena osom denee man mee naase Kristotena diyem, na baa nyinj tina ba keleedi kenj yela. Me banj ka koro be doo nideli ne, me sila wo gyu teelese wolee doo ke naase wo diyem nideli.

Pɔɔl keyako ɔ kekyekee wose man nombia

Kpilala 9:1-19; 22:6-16

¹² Lee kei dɔɔ te Wurubuare saese kegyiise faa man be nyinmaa man tɔne ken ne fa man don, te ma moɔ ma nyee ban Damasekuse gbɛɛ. ¹³ Gyoo kpaakpaa, weeseterɛn me ka koro mee gyu ken ne, karatete dokolon te kenmanjɛ daale ken ne naa kela weese nɛ, leewɔ addo kaa njaale kilisi daa na me tebia ban de dɔnɛ nɛ. ¹⁴ De popou leewɔ yala tɛɛle man te me nyii nɔɔwoya njaale yako man Hiburu dei man nyi, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, weera te n ne naase man diyem? N ne naase n wose diyem bo nɔgba mena ken bɛɛ wɔnɛ wonambu te nɔn mɔ ne wɔnɛ ɔ wose lee wɔle naase ɔ wose diyem nɛ.’ ¹⁵ Te me bɔɔsewɔ nyi, ‘Nyan amote nɔnan me Gbengyoo?’ Te de Gbengyoo tiranɔɔ nyi, ‘Man yɛna Yesu nɔn n ne naase diyem nɛ. ¹⁶ Mɔna koro sen ma lese ma wose baa wola nen, na maa mo nen yɛɛ me tobaale na n ke di adanseɛ lee kpene ken n be naa lee ma wose man na njan maa kaa wola nen nɛ. ¹⁷ Maa lɛɛ nen lee nyan gbagba n balan, na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya te mee kpila nen be gyan nɛ nyinmaa man. ¹⁸ Mee kpila nen baa na n kaa gyuu be sia, na baa tale lee ditiɛɛ man kɔn kenmanjɛ man, na baa tale lee ɔbɔnsam nyinmaa man kɔn Wurubuare gyan. Na baa lɛɛ man di na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ na baa nyin dekyae kpu na ban Wurubuare ba lese see fa ɔ wose nɛ.’

Pɔɔl kekolosi lee ɔ tom keyɛ wose man

¹⁹ Mena dɔɔ gyoo Agiripa, ma te yɛɛ denjele don lee kpene ken Wurubuare ba lese wola man lee addo, te mɔɔ naa ke na me sia nɔgba doseɛ man nɛ ya. ²⁰ Me tangbɛwɔ yako Wurubuare nombia Damasekuse te me gyuu Gyerusalem na Gyudia tɛɛle dɔɔ pou. Kenan wɔle te me kaa kolosi nja fa ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Me yako wɔ nyi baa kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man na baa kɔn Wurubuare gyan, na baa yɛɛ abɔɔ njan gyae kawola nyi ba te kyɛɛkee lee be gbɛɛnen kumɛɛ man kɔn Wurubuare gyan nɛ. ²¹ Kei dɔɔ te Gyudatena kyanja man Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man te bɛɛ gyae gbɛɛ baa ko man nɛ. ²² Mɔna Wurubuare ta sen me wɔle kaa lii gyɛn, mena dɔɔ te me talɛwɔ sen kebo kenken mɛɛ di nombia ken adanseɛ fa bia na kegyiise pou nyi, kpene ken mɛɛ yako nɛ na ken Wurubuare akpenkpenngyɔra na Mosesi be yako see nyi gyae ke kɔn nɛ, yɛɛ dokolon. ²³ Nombii ken bɔɔ yako see yɛna nyi, nyeeɛɛɛɛ nɔn Wurubuare be yako see nyi waa kɔn nɛ, waa naa diyem te nɔn ne gyaela waa tangbɛɛ fon lee yen man, na waa wola ɔ balan Gyudatena na ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ pou nyi, kenmanjɛ ken man baa ta na baa nyin nyeedon nɛ te kɔn.”

²⁴ Botɔɔ te gyoo Fesituse gyɔɔ Pɔɔl nɔɔ dɔɔ fae e nyi, “Pɔɔl, n nyee ne wɔlɛ do? N tɔne kagyɛn bein na doo na nen diten nɛ.” ²⁵ Kɛnɛ Pɔɔl tiranɔɔ nyi, “Gyoo kpaakpaa! Ma nyee bɛɛ wɔlɛ ya, me sia ala kaen. Nombia njan mee kolosi nɛ yɛɛ nombia kpaakpaa nja, te nɛ doo na nɛ gbɛɛ mɔ. ²⁶ Gyoo Agiripa, n gyen nombia kenja pou man mena dɔɔ maa tale gyɔ me konɔɔ kolosi na nen lee me konɔɔ man. Mɛɛ lɛɛ di nyi n gyen nombia kenja man ken dokolon koran te lam n dɔɔ ya, nawolo nyi ba te yɛɛ nja weese ya. ²⁷ Gyoo Agiripa, n ne lɛɛ Wurubuare akpenkpenngyɔra ban nɔɔwoya di? Ma gyen nyi n ne lɛɛ nja di.” ²⁸ Kɛnɛ gyoo Agiripa mɔ bɔɔse Pɔɔl nyi, “N gyen nyi nyan ke tale yela maa bese Kristobaale debokeiman?” ²⁹ Te Pɔɔl tiranɔɔ nyi, “Gyen bo o kyoo bo o, man ne fane bo nyi Wurubuare waa yela ɛmɛɛ na balan akan ban pou ɛ be tei man

gyeη wee kei ne, ε ka bese Kristotena ηgba maη Pool ne. Mɔna be na do ηon akyakaase bo ya!”

³⁰ Kenṭe gyoo Agiripa na Fesituse ηon ɔ seηεε Romantena gyoo dinaa nawɔɔ man ne, na Bēenise na balan akan ban korowɔ lee deni keη man. ³¹ Be ka koro ne be kolosiwɔ na dɔηa nyiaa, “Balee kei te yeε dukum keη kaboena nyi baa ko e yaa baa do e deni ya.” ³² Kenṭe gyoo Agiripa yako Fesituse nyi, “Nyi balee kei deη te yako nyi deε mo ɔ nombia gyina gyoo dinaa Kaesa ya na, nafa deε tale tina e yela.”

27

Be kamo Pool laη Roman

¹ Kenṭe be bakewɔ see nyi deε mo degbele dinaa na dee gyu Romantena gyoo dinaa ηon gyaη Itali tēele man. Te ba moo Pool na balan ban bɔɔ kyam tɔ deni ne baale do yoonɔotena kegyia ηon bεε baake e Gyuliɔse ne nyiηmaa man. Gyuliɔse yeε Roman gyoo dinaa ηon yoonɔotena kegyia ηolo e. ² Te da gyoo degbele dinaa keη kɔɔ lee Adaramitium donɔɔ man kee gyu Esia yenaη donɔɔse ηan ηe kya boo nɔɔman ne, te de kuluwɔ laη. Na Arisitakuse ηon ɔ ba lee Tesalonika donɔɔ keη ke kyaa Masedonia tēele man ne doo de man. ³ Tεε kena keη ne, de gyuuwɔ ka gyoo Sidɔn donɔɔ man, botɔɔ te Gyuliɔse naa Pool waraηase te ɔ faa e gbεε te ɔ gyuu ɔ tebia gyaη na baa fa e kpene keη ne hia e. ⁴ De ka koro lee botɔɔ dee gyu keη ne, na felin ne gyoo kɔη de gyaη man dɔɔ da moowɔ na Saiporɔse tēelebii keη loη be kilisi ke ne yenaη, nawolo nyi na felin bεε gyoo kɔη botɔɔ ya. ⁵ Da moowɔ epo dɔɔ ke laη Silisia na Pamfilia tēelese yenaη te de ka gyoo Mira donɔɔ keη ke kyaa Lisiase tēele dɔɔ ne. ⁶ Botɔɔ te yoonɔotena kegyia ηon naa degbele dinaa daale na ke ta lee Alekesanda kee gyu Itali te ɔ lese daa do ke maη. ⁷ Degbele keη moo daa deεdeε te de naa diyem mo nideli weeya burum pete de ka benaa donɔɔ keη bεε baake ke Kiniduse ne. Felin keη te fa daa gbεε deε mo da nyee ban botɔɔ keη nafa dee gyu ne ya, mena dɔɔ de gyuuwɔ ka mo na Kreti tēele keη loη be kilisi ke ne, ata ata kelii Salimone donɔɔ yenaη dɔɔ, nawolo nyi na felin keη bεε gyoo kɔη botɔɔ yenaη ya. ⁸ Da moowɔ na epo nɔɔ nɔɔ, te de kaawɔ mo nideli pete de kaa lii botɔɔ keη bεε baake nyi Agbelese dasenaε kpaakpaa, keη benaa na donɔɔ keη bεε baake nyi Lasea ne.

⁹ De wɔleε debaη boo keη dɔɔ ampaη ampaη, te wee keη Gyudatena ne fa Wurubuare kedi na waa mo ba dukum kyεε wɔ ne kaa laηawɔ. Mena debaη kenaη na felin ne yeli loη dɔɔ keta ne yeε gyakoloη nideli. Mena dɔɔ Pool kolosiwɔ fa wɔ nyi, ¹⁰ “Me tebia, ma te naa nyi deε naa diyem nideli na dee di gyerebi de gbεε kei man. Na degbele dinaa kei na kasolose ηan ηaagen ne gyaε la ke wɔleε ya, mɔna balan mɔ baa yekee. Mena dɔɔ ε yela deε kyaa kebo.” ¹¹ Mɔna yoonɔotena kegyia ηon bεε Pool nɔɔwoya bo, te ɔ moo degbele dinaa keη gbηηgyoo na saare ηon wui. ¹² Kenṭe be kpa agbelese deεsenae kenaη be dei na kekyaa kyengbeleeleε debaη kenaη man ya. Mena dɔɔ be man dekepeη dinaa gyaewɔ nyi baa kyaη ba wose na be kaa lii donɔɔ keη bεε baake ke nyi Fonisi ne, na baa kyaa botɔɔ kyengbeleeleε debaη kenaη man. Fonisi yeε agbelese deεsenae keη ke kyaa Kreti tēele man te ke sia tee bo weese deεlee na weese deεyalae nsana.

Felinikum kegyo epo keη dɔɔ

¹³ Felinjii daale kee gyoo lee ata yenan ne, balan ban gyuenwo nyi baa nyin gbæe ta ba kegyaebii, mena dɔɔ be wɔɔɔe nyeele ken ne kyan degbele dinaa sen debodokolon dekenken dɔɔ ne, kaa do degbele dinaa ken man te be kuluwɔ ta na Kreti epo nɔɔ nɔɔ. ¹⁴ Te kyare ya te felinj dinaa daale gyooɔo lee weese dælee man demena dɔɔ, lee Kreti tæelebii ken lon be kilisi ke ne yenan kon. ¹⁵ Felinj ken gyooɔo gyanee na degbele dinaa ken mena dɔɔ ka te tale gyu ke siaman bela ya. Mena dɔɔ de yela felinj ken wɔɔɔe daa gyu botɔɔ ken kee gyae. ¹⁶ Te de gyuuwo ka mo na Kauda tæelebii ken lon be kilisi ke ne yenan, na felinj bæe gyoo botɔɔ nideli ya, mona de kaawɔ pete de talewo lese degbele bii ken bæe mo lee balan nyeyya ne lee degbele dinaa ken man. ¹⁷ Balan ban wɔɔɔe degbelebii ken do degbele dinaa ken man te ba moo nmeesen bake degbele dinaa ken na felinj be nyin gyɔ ke tekerii ya. Be yeewɔ nyi degbele dinaa ken kaa ta dɔɔ Libia boɔ nɔɔ anasa man ya, mena dɔɔ be tisinnaa degbele dinaa ken kanyanɔe te be tinaa degbele ken yela, te felinj moo ke ke don dæe dæe. ¹⁸ Felinjum ken moo daa kyengben kyengben boɔ ken dɔɔ, mena dɔɔ tæe kena ne te be fiasæe bæe lese kasolɔse lee degbele dinaa ken man do lon man. ¹⁹ Ke tæe kena ne, ba lese degbele ken gbagba abɔɔ njan njaale funjii leki do epo man. ²⁰ Dii weeya burum na de bæe tekaa naa weese yaa kyolobiise ya, na felinj ken mo gyakaa ne gyoo akpanyannyan man, mena dɔɔ de ta teka gyakaa loo nyi dee nyin nyeedonj bela ya.

²¹ Balan ban kyaawɔ weeya burum ken be bee di weenee ya, kenɔe Pɔɔl korowɔ sen be siaman yako wo nyi, “Me tebia, nyi yen nyii kpene ken mo yako non nyi e na kulu degbele dinaa ken lee Kreti ya ne, nafa den te naa diyem kei na dee di gyerebi kei mo ya. ²² Nenee mee sola non bo nyi e nyin konɔɔ, e man nolo be gyae waa yen ya mona degbele dinaa ken kaagen ne gyae la ke wolæe. ²³ Nawolo nyi dana nelim me Wurubuaræ non me yeɔ ɔ wui te mee som e ne, kpila ɔ kpilale kon me gyan, ²⁴ kaa yako man nyi, ‘Pɔɔl na yee ya, kaboena nyi nya gyu ka sen gyoo dinaa Kaesa siaman, na baa di n nombia njan. Lee nyan dɔɔ, Wurubuaræ waa gyee ban pou be doo degbele dinaa ken man ne.’ ²⁵ Mena dɔɔ me tebia, e nyin konɔɔ, nawolo nyi mee læe di nyi njan pou Wurubuaræ be yako ne gyae ke kon ngba mena ken ɔ be yako man ne. ²⁶ Mona dæe kaa lee tæelebii daale ken lon be kilisi ne dɔɔ.”

Degbele dinaa ken kewolæe

²⁷ Weeya kufu anaarate ken man nelim ne, na felinjum ken sæe kee wɔɔɔe daa Aderia epo dɔɔ. Tæe nsana ne, ban bæe saa degbele dinaa ken ne naawɔ nyi be ta benaa tæelebii daale. ²⁸ Te ba moo kpene ken bæe mo maa lon siilinj ne mo do lon ken man te be naawɔ nyi ke siilinj man yeæ nawɔɔ tɔɔse sɔɔnonon na sao(120). Be ke gyu be siaman kyomii ne, ba besewɔ maa lon ken te be naawɔ nyi yeæ nawɔɔ tɔɔse sɔɔnanaara na kufu (90). ²⁹ Be yeewɔ nyi degbele dinaa ken gyae ka too na boe, mena dɔɔ ba lese nyeela anaara njan ne kyan agbelese sen debodokolon ne do lon man degbele ken wole. Te be fanewɔ nyi tæe dæe naa bilen. ³⁰ Ban bæe saa degbele dinaa ken ne yela baa yeu tina daa yela, mena dɔɔ ba lese degbelebii ken ke gyakaa degbele dinaa ken dɔɔ ne gyakaa lon dɔɔ. Te ba beowɔ yeæ ngba bee gyu be kaa funj nyeele njan ne kyan degbele dinaa sen debodokolon ne do lon man degbele ken siaman. ³¹ Te Pɔɔl yako yoonɔɔtana kegyia non na yoonɔɔtana ban nyi, “Akpa balan kewɔ te kyaa degbele dinaa kei man

ya na, ε be gyae ε ke nyin nyeedon ya.” ³² Mena dɔɔ yoonɔotena banj tirii ηmeesen ηnan bɔɔ mo kpan na degbelebii kenj ne te lonj wɔŋee ke lanj.

³³ Tεε kεε ηmanjee maa kenj ne, Pɔɔl doo wɔ kakyen nyi baa di weeneε. Te ɔ yako wɔ nyi, “Gyεη weeya kpaakpaa kufu anaara yaa ηgba ε wɔe ne lɔ ηon, te ε nɔɔ mɔ te daa ta kolo ya. ³⁴ Mena dɔɔ mεε waase ηon bo nyi yaa di na ε ke nyin nyin nyeedon, nawolo nyi kolo na kolo be kyaa kenj gyae ke yεε ε man ηolo ya.” ³⁵ ɔ kekolosi nɔɔwoya kenja tanj ne, ɔ moo bodobodo te ɔ fanewɔ fa Wurubuare karanj be popou siaman, te ɔ kara ke te ɔ diiwɔ. ³⁶ Botɔɔ te be popou wɔe fεε wɔ te ba moo weeneε do be nɔɔman. ³⁷ Daa banj pou de doo degbele dinaa kenj man ne, yεε balan sɔŋonon akpenj ala na sɔŋotooro na kufu looro (276). ³⁸ Be popou kedi baa ne, ba lese weeneε ηnan doo degbele kenj man ne funj do epo man, na debgele dinaa kenj ke nyin koro yunj.

³⁹ Tεε kεε naa kenj ne, be naawɔ ηgba epo kenj yenanj daale te sɔɔ gyoo tεεle daale man, na anasa doo botɔɔ mɔna be ta gyen tεεle dokolonj kenanj ya. Mena dɔɔ be yεε ba gyuenj nyi akpaa baa tale na, baa besena degbele dinaa kenj gyu ka senj botɔɔ. ⁴⁰ Te be kεrεε ηmeesen ηnan bɔɔ mo kpan na nyeela ηnan ne kyanj degbele dinaa senj debodokolonj ne do lonj man, te be booli ηmeesen ηnan bɔɔ mo bake na woni kenj ne kii degbele dinaa ne. Te be gyinaa degbele dinaa kenj kanyanj adido degbele kenj siaman te felinj gyɔɔwɔ, te tuu degbele dinaa kenj sia tee dekenkenj dɔɔ gbεε. ⁴¹ Mɔna degbele dinaa kenj siagbεε gyuuwɔ ka gyoo anasa man te ke dɔɔwɔ debodokolonj, te ka ateta kenj ηerewɔ gyoo anasa ηnan man te ke dɔɔwɔ kenj ke bee wosi gba ya. Te felinj dinaa kenj ne gyɔɔ ne yela epo lonj kenj gyɔɔ degbele dinaa kenj wɔle gbεε agunj kpetekpetekpete.

⁴² Yoonɔotena banj yεε ba agyuenj nyi baa ko balan banj bɔɔ kyam do deni ne pou, na be man ηolo be nyin yεεε tonj yeu ya. ⁴³ Mɔna yoonɔotena kegyia ηon gyaewɔ waa lεε Pɔɔl nyee mena dɔɔ ɔ tɔɔ wɔ nyi be na yεε ηgba mena kenj bɔɔ bake see ne ya. Mena dɔɔ ɔ yako balan banj pou nyi banj baa tale yεεε na, baa tangbεε tonj gyoo lonj man na baa yεεε tonj gyu dekenkenj dɔɔ. ⁴⁴ Te banj bɔɔ kaa ne baa gotaa degbele dinaa kenj be yεεε ne daase pampasanse ηnan be kyakaree ne, na baa tonj gyu dekenkenj dɔɔ. Nne te de popou yεewɔ tonj gyu dekenkenj dɔɔ kenj ηolo te dɔɔ ya.

28

Maleta dekenkenj dɔɔ

¹ De ka lee epo man kaa senj dekenkenj dɔɔ ne te balan banj be kyaa botɔɔ tεεlebii kei kenj lonj be kilisi ke ne dɔɔ yako daa nyi, bεε baake botɔɔ nyi Maleta. ² Donɔɔsetena benanj kεε de dɔɔ nideli. Na ɔga te fiasεε ɔ ne ηεε, mena dɔɔ ba doo boalanj fa daa nyi dee woli nawolo nyi, na waare kyaa. ³ Pɔɔl ke kuu daase ηaale waa do boalanj kenj man ne, te boalanj ogyefelinj kenj yela dom kenjentente ηolo leewɔ daase ηnan man kaa milii ɔ nyinjmaa. ⁴ Donɔɔsetena banj kena mena ne be yako dɔŋa nyi, “Balee kei waa yεε awudiini e. Nawolo nyi, nyi ɔ yεε nyeebam ηgba ɔ te dɔɔ epo man koranj ya ne, ɔ nombiakumεε be gyae ke yela waa nyin nyeedon ya.” ⁵ Mɔna Pɔɔl ηmanyanj dom ηon do boalanj man, kenj kolo te yεε e ya. ⁶ Balanj banj gyuenj wɔ nyi waa bokee, yaa gyae ke kara e lɔ karatete dokolonj na waa yunj. Mɔna ba ke daa gyu siaman te ba kena nyi kolo te yεε e ya ne, be kyεεkee ba agyuenj nyi balee kei waa yεε bane ηolo e.

⁷ Botɔɔ gyoo yele yena Pubiliyuse. Na ɔ tɛɛle benaa na botɔɔ kenj de kyaa nɛ. ɔ kɛɛ de dɔɔ nideli te de kyaawɔ ɔ dɛɛ weeya kpaakpaa atooro. ⁸ Gyoo Pubiliyuse nɔnanj ɔ kya kaa wee kpanalanj, na ɔ na kyeree. Kenje Pɔɔl gyuuwɔ ka mo ɔ nyinjmaa gyakaa ɔ dɔɔ fane fa Wurubuare fa e, te ɔ kyɔɔ e kawee. ⁹ Ke kɔnj mena nɛ, kaweesetena akanj banj pou be kyaa Maleta tɛɛle kenj dɔɔ nɛ kɔnjawɔ, te Pɔɔl kyɔɔ wɔ be kawese pou. ¹⁰ Balanj benanj moo obuɔ dinaa fa daa, te be fa daa abɔɔ burum, te de ka koro lee botɔɔ dee gyuu nɛ, be fa daa abɔɔ njan gyae ke hia daa gbɛɛnaa man nɛ.

Pɔɔl ka lee Maleta gyu Roman donɔɔ man

¹¹ De dii gyaalanja batooro tɛɛlebii kenj dɔɔ pɛte da leewɔ botɔɔ. Kenje da moo degbele dinaa kenj kɔɔ lee Alekesanda donɔɔ man kaa senj botɔɔ dugbutu tɛɛ nɛ. Ba te yɛɛ banɛɛ atawaase gyakaa degbele dinaa kenj dɔɔ, te da gyoo ke lanj. ¹² De gyuuwɔ ka gyoo Sirakuse donɔɔ man, te de kyaawɔ botɔɔ weeya atooro. ¹³ Da leewɔ botɔɔ ka gyoo Regium donɔɔ man. Tɛɛ kena kenj nɛ, felinj daale lee ata yenanj kaa gyɔ, mena dɔɔ ka weeya alate man te de gyuuwɔ ka gyoo Puteyoli donɔɔ man. ¹⁴ Botɔɔ te de naa Kristotena baale te ba sola daa nyi dee di weeya gyanaara be gyanj. Nnɛ te de tɛɛwɔ menɛɛ ka gyoo Roman donɔɔ man. ¹⁵ Kristotena banj be kyaa Roman kenyii da nkanj nɛ, be man baale kɔnjawɔ kaa gyanjɛɛ na daa nanj Apiuse donɔɔ man, te baale mɔ kaa gyanjɛɛ na daa njɔla dɛɛsoe dɛɛɛ atooro njan man. Pɔɔl kena wɔ nɛ, doo e kakyenj te ɔ faa Wurubuare karanj. ¹⁶ De ka gyoo Roman donɔɔ man nɛ, yoonɔɔtɛna kegyia njon faa Pɔɔl gbɛɛ nyi waa gyu ke kyaa botɔɔ kenj dei fa e nɛ, te ba lese yoonɔɔte njolo nyi waa gyee e.

Pɔɔl kekolosi Roman donɔɔ man

¹⁷ Weeya atooro wɔle nɛ, Pɔɔl baake Gyudatena kegyiise banj be kyaa donɔɔ kenanj man nɛ gyanjɛɛ. Ba ke gyanjɛɛ kenj nɛ te ɔ yako wɔ nyi, “Me tebia Iseraetena, ma te yɛɛ kolo kum tia de tebia yaa tia amanberɛɛ njan de naanaɔ ba wola daa koranj ya, mɔna be kyanja manj Gyerusalem donɔɔ man te ba moo manj do Romantena nyinjmaa man. ¹⁸ Ba korowɔ gyoo me nombia man na, be yela baa tina manj yela, nawolo nyi ba te naa nombiikum kenj mɔɔ yɛɛ kenj kaboena nyi baa ko man ya. ¹⁹ Mɔna kenj Gyudatena be bɛɛ dɔɔ, yela ma solawɔ nyi maa mo me nombia kɔnj gyoo dinaa gyanj, mɔna manj dɔɔ ma gyenj nyi daa na me tebia betanj daale ya. ²⁰ Kei dɔɔ te me baake njon na maa nyinj lese nombia njan man wola njon. Walanj njon Iseraetena sia gyakaa ɔ dɔɔ nyi waa kɔnj nɛ dɔɔ te me doo akyakaase kenja man nɛ.” ²¹ Kenje kegyiise banj tiranɔɔ fa e nyi, “Da te lee n wose man tɔne lee Gyudia tɛɛle man ya. Te de walanj njolo mɔ ta lee botɔɔ kɔnj kaa yako daa kolo kum lee n wose man ya. ²² Mɔna dɛɛ gyae dɛɛ gyenj nya agyuenj nawolo nyi da gyenj nyi yenanj kamase na balanj ne kolosi tia dikpii kenj man n doo nɛ.”

²³ Te balanj banj na Pɔɔl see wee kenj baa gyanjɛɛ. Wee kenanj kelii nɛ, be man balanj burum kɔnjawɔ botɔɔ kenj Pɔɔl kyaa nɛ. Lee nebo kelii balinɔɔ nɛ, ɔ kolosi Wurubuare gyoori kenj wose man nombia. ɔ moo Wurubuare mmaraase njan ɔ be yeli Mosesi be njamarase see nɛ, na Wurubuare akpenkpenjgyɔɔra nɔɔwoya anjmarasenj see kolosi de Gbenjgyoo Yesu wose man nombia fa wɔ na baa nyinj lee e di. ²⁴ Be man baale lee ɔ nombia njan di mɔna baale dɔɔ ba te lee ja di ya. ²⁵ Mɔna, pena Pɔɔl nɔɔ ke si na, nombii dokolonj te ɔ yakowɔ te anjmaarenj gyoo wɔ, te be popou korowɔ yaasee. Nombii kenj ɔ be yako wɔ yena nyi, “Nombii kenj Wurubuare felinj

be tɛɛ Wurubuarɛ dekpenkpenɣyɔɔre Yesaya dɔɔ yako fa ɛ naanaɔ nɛ,
 dɔɔ na ke gbɛɛ. Ɔ yako wɔ nyi,

²⁶ ‘Gyu ke yako balan kɛwɔ nyi,
 ɛ ke tei, na ɛ ke tei,

mɔna ɛ be gyae ɛ ke nyii nombia njanan man ya.
 ɛ ke kɛɔ, na ɛ ke kɛɔ,

mɔna ɛ be gyae ɛ kena kolo ya.

²⁷ Nawolo nyi balan kɛwɔ agyuen ta yem.

Ba te tɔ ba denjela te be wuu be sia,

na mena ya na nafa be sia gyae kena,

na ba denjela ke nyii,

na baa nyii nombia njan man,

na baa bese kɔn me gyan,

na maa kyɔ wɔ be kaweesɛ.’ ”

²⁸ Te Pɔɔl kolosiwɔ tɔ nɔɔ nyi, “Lee mena dɔɔ mɛɛ gyae ɛ ka gyen nyi,
 Wurubuarɛ te yeli be ta mo nyeedon nombia njan gyina ban ba te yɛɛ
 Gyudatenawɔ ya nɛ. Ban dɔɔ baa tei na.” ²⁹ Pɔɔl ke yako nombia kenja nɛ,
 te baagen baagen moo anmaaren koro yaaseɛ.

³⁰ Kulutoonen ala sɔɔn na Pɔɔl kyaa botɔɔ ken ɔ be hare deni ɔ kyaa
 nɛ, na ɔ ne lɛɛ ban pou bɛɛ kɔn ɔ gyan nɛ nideli. ³¹ Ɔ gyɔɔ ɔ konɔɔ kolosi
 Wurubuarɛ gyoori ken na de Gbenɣyoo Yesu wose man nombia njan fa
 balan ken nolo te tɔ e gbɛɛ ya.

Pool tōne keŋ ɔ be ŋmarase yelee Romantena nɛ

¹ Tōne kei lee maŋ Pool ŋon me yɛɛ Yesu Kristo tobaale e nɛ gyaŋ. Wurubuare baake na maŋ nyi me kaa yɛɛ ɔ kpilale, te ɔ lese maŋ see nyi maa yako ɔ nombia kpaakpaa ŋan. ² Gyaŋgba gyaŋgba keŋ nɛ, Wurubuare tɛwɔ wa akpenkpenŋgyɔɔra dɔɔ yako ɔ nombia keŋa see ɔ nombia aŋmaraseŋ see ŋan man. ³ Nombia kpaakpaa keŋa yɛɛ ɔ bu Yesu Kristo ŋon ɔ yɛɛ de Gbenŋyoo e nɛ nombia ŋa. Lee lolo gbɛɛ man na, Yesu kei lee gyoo Defidi duuluŋ man. ⁴ Wurubuare felin ŋon doŋ keŋ ɔ ba mo gyusu Yesu lee yerŋ man nɛ, keŋ lese la wola nideli nyi ɔ yɛɛ Wurubuare bu e keŋ ayimɛɛ be doo ɔ man ya.

⁵ Wurubuare tɛɛ ŋon Kristo ŋonaŋ dɔɔ mo ɔ bɛɛɛ boele daa nyi de kaa bese ɔ kpilala. Na ke yela tɛɛle kei dɔɔ balan pou ke lɛɛ ŋon Wurubuare di, na baa nyii ɔ dei na baa lese ɔ yelee. ⁶ Emɛɛ Romantena ban Wurubuare be baake ŋon te e be kaa bese Yesu Kristo balan nɛ, emɛɛ mo kpue mena balan kɛwɔ man.

⁷ Lee mena dɔɔ te mɛɛ ŋmarase tōne kei mee yelee emɛɛ Romantena ban pou Wurubuare ne gyaɛ ŋon te ɔ be baake ŋon nyi e kaa bese ɔ balan nɛ. De kya Wurubuare na de Gbenŋyoo Yesu Kristo baa mo be bɛɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛɛreŋ.

⁸ Pɛ maa kolosi nombii daale nɛ, me doŋ Yesu Kristo dɔɔ mɛɛ fa Wurubuare karan lee e popou dɔɔ. Nawolo nyi balan ne nyii mena keŋ e be lɛɛ Wurubuare nombia ŋan di tɛɛle kei dɔɔ pou. ⁹ Wurubuare ŋon mɛɛ mo me konɔɔ pou som e te mɛɛ yako ɔ bu nyeekelee nombia ŋan nɛ, ŋon yena ma adanseɛ nyi mɛɛ tɔɔse ŋon nideli deban kamase ma kefane man. ¹⁰ Deban kamase keŋ mɛɛ fane na, mɛɛ sola Wurubuare nyi waa toro gbɛɛ fa maŋ lee ŋon gbagba kegyaebii man na maa nyin kɔŋ e gyaŋ.

¹¹ E nombia ne gyɔ maŋ loo, mena dɔɔ mɛɛ gyaɛ nyi maa kɔŋ e gyaŋ na maa yela e ke nyin Wurubuare felin abɔɔ anefan ŋan, na ŋe ka do ŋon doŋ e keleedi man. ¹² Kei nawolo baa nyi akpaa me kɔŋ e gyaŋ na, daa na ŋon pou keleedi gyaɛ ka do doŋa kakyen.

¹³ Me tebia mɛɛ gyaɛ e ka gyeŋ nyi nafa me gyaewo agbaatee agbaatee nyi maa kɔŋ e gyaŋ, na Wurubuare ke ta me dɔɔ yela balan ke lɛɛ Yesu di nideli e man, ŋgba mena keŋ e tebia ban ba te yɛɛ Gyudatenawo ya nɛ be lɛɛ e di debiise akan ŋan man nɛ, mona gbɛɛ ta toro fa maŋ deban kenan man ya.

¹⁴ Ke yɛɛ kpene keŋ doo me dɔɔ nyi maa kolosi Wurubuare nombia fa walaŋ kamase. Siakaralatenana na ayintena pou, balan ban ba gyeŋ nombia na ban bɔɔ gyeŋ nombia ya nɛ pou. ¹⁵ Lee kei dɔɔ te me sia yɛɛwɔ nyi maa kolosi Kristo nombia ŋan fa emɛɛ ban e kyaa Roman donɔɔ man mo nɛ.

¹⁶ Kristo nombia kpaakpaa ŋan kekolosi be dana maŋ desɛŋ ya. Nawolo nyi ŋan yena Wurubuare doŋ keŋ ɔ na mo lɛɛ walaŋ kamase ŋon ɔ ne lɛɛ ŋa di nɛ nyee. Gyudatenana tanŋbɛɛ la nyii nombia keŋa, pete balan akan ban mo kaa nyii ŋa. ¹⁷ Kristo nombia kpaakpaa ŋan na wola na mena keŋ Wurubuare ne yɛɛ pete balan gbɛɛneŋ na teneɛ ɔ siaman. Nombia ŋonaŋ nawolo nyi akpaa walaŋ ŋon ɔ ne lɛɛ Yesu di nɛ de tale seŋ ɔ keleedi man lee kewalaŋ kelii ɔto na, ɔtenate gbɛɛneŋ gyaɛ ka teneɛ Wurubuare

siaman. Be ηmarase mena nombii kei Wurubuare nombia anmarasen see ηan man nyiaa, “Walan ηon lee o keleeedi doo te o gbeneη da tenee Wurubuare siaman na, waa nyiη nyeedorη kekpa.”

Wurubuare ban

¹⁸ Wurubuare ηon o kyaa adido ne ta lese wola nyi o ta gyen ban balan kumee na balan ban boo ne nyii o dei ya ne doo. Nawolo nyi be nombiakumee beee yeli Wurubuare nombia ηan ηe doo na ηe gbee ne ka lee deboo ya. ¹⁹ Wurubuare ta gyen ban nawolo nyi gbeye keη man balan baa mo gyen e ne te yee nombia aweesesa ya. Non Wurubuare gbagba lese na ηa wola wo. ²⁰ Wurubuare wose man nombia ηaale kyaa keη nyi walan be tale naa ηa na o sia fonee ya. Nan yena o dorη kekpaakekpa na o dinoo keη o dana keη nawolo nyi o yee Wurubuare e ne. Mona n kee na leenan teele keyee kewalan keη na, Wurubuare dinoo kenarη ba weesee ya. Nawolo nyi aboo ηan pou o be yee ne na lese o dinoo wola nideli keη balan baa tale naa na baa lee di. Mena doo walan ηon o te lee di ya na, o tarη nombii daale waa yako mo lee o wose ya.

²¹ Mena balan kewo gyen nyi Wurubuare kyaa mona boo na mo obuο keη kaboena e ne fa e ya, te boo na lese o yelee mo ya. Nyansa nombii kamase be doo ba agyueη man ya, te ditinjeηe wolowolo doo la be konooe man. ²² Bee yee ηgba be sia te kare ne, mona be yee ayinṭenawo. ²³ Be te tina Wurubuare ηon o kyaa kekpaakekpa ne yela, gyu beee som banee ηan boo maa yaa boo yae ηa ηgba balan yaa gyebose yaa wonembia ne.

²⁴ Mena doo Wurubuare mo ta besena o wole tee wo, te beee yee nombia nkaranṭaran ηan ba lee ban gbagba be konooe man ne. Be dana kewolee nombia beee fulu ba wose. ²⁵ Be te tina Wurubuare nombia ηan ηe doo na ηe gbeye ne keleeedi yela gyu beee lee akeree nombia di. Mena doo beee som aboo ηan Wurubuare be yee ne bo tina Wurubuare ηon o be yee ηa ne yela. Non Wurubuare te kaboena nyi dee lese o yelee kekpaakekpa Amen.

²⁶ Keη beee yee mena doo Wurubuare ta besena o wole tee wo te ba gyoo deseeη nombia keyee. Be man ala ban gba koran te tina baala gyan kedoo ηgba mena keη Wurubuare ba wole ne yela gyu beee doo na doṅa. ²⁷ Mena mo te baala mo beee ala gyan kedoo ηgba mena keη Wurubuare ba wole ne yela gyu beee yeη doṅa yeη, te ba gyoo deseeη nombia nkaranṭaran keyee na doṅa. Mena doo Wurubuare waa woṅ ba deηela ηgba mena keη kaboena ne.

²⁸ Keη boo beee Wurubuare nombia ηan kagyeeη doo, ηon mo ta besena o wole tee wo. Mena doo nombia nkaranṭaran te beee gyueη te beee yee nombia ηan tekaboena nyi nafa balan baa yee ya ne. ²⁹ Nombiakumee te wulu be man. Akpanyanṭan na nombiakumee na sibii na balan kekola na sia keyee balan aboo doo, na balan kako na kale nombia na akeree kedi na nombia ka mo gyakaa balan doo te wulu be man. Mena mo te beee yako balan wose man nombia. ³⁰ Bee mo nombiakumee gyakaa doṅa doo, te beee kola Wurubuare. Be dana deborη te boo ne bu balan ya, te beee wola ba wose mo. Bee gyae gbeneηe wolee ηan baa mo yee nombiakumee deban kamase, te boo ne bu ba lolala mo ya. ³¹ Boo dana nyansa ya te boo ne di nombia ηan beee yako ne doo ya. Boo ne gyae balan ya, te boo ne wii balan waranase mo ya. ³² Keη na keη ba gyen nyi Wurubuare mmaraa nawolo nyi walan ηon o doo mena dinoo kei man na otenate be gyae waa nyiη nyeedorη kekpa ya koran ne, be gyakaa beee yee mena nombiakumee keηa kpu. Kenarη wole koran ne, beee bese doo balan ban beee mena nombiakumee keηa mo ne kakyeeη.

2

Wurubuare waa di walaŋ kamase nombia

¹ Nyaŋ walaŋ ŋon n ne bu n doo fɔɔ ne, n be dana daale n ke yako ya nawolo nyi nyaŋ mo n ne yee nombiakumee ŋan otenate ne yee ne. Mena doo nyi akpaa n bu ŋolo fɔɔ na, nyaŋ gbagba n wose yaa n buu fɔɔ ne. ² Da gyeŋ nyi Wurubuare de di mena balaŋ kewo nombia te o bu wo fɔɔ na, na ke doo na ke gbɛe. ³ Mena doo akpaa nyaŋ deniwalaŋ n bu ŋolo fɔɔ lee nombiakumee ŋan nyaŋ gbagba mo ne yee ne doo ne, wulaa gyeŋ nyi Wurubuare mo waa bu nen fɔɔ. N be gyae n ke tale lee Wurubuare nyinmaa man ya. ⁴ Wurubuare ta lese o wɛe na o konoo keŋ o dana ne wola nen kekpa, mona n ta mo ŋa yee kolo ya. Yaa n ba gyeŋ nyi Wurubuare lese o wɛe baa wola nen na ke yela n ke kyeeke nya agyuen lee n gbɛenen kumee man, na n ke koŋ o gyaŋ yee?

⁵ Mona n dana konooŋuŋ na denjele doŋ. Mena doo n denjele kewoŋ keŋ ne wuku kpu, te ke doo kee daa nen kelii wee keŋ Wurubuare waa mo baŋ di balaŋ nombia ne. Mena wee kenan te waa woŋ n denjele. Wee kenan te balaŋ baa naa mena keŋ Wurubuare ne di o nombia na ke gbɛe ne. ⁶ Nawolo nyi Wurubuare waa to walaŋ kamase kom ŋgba mena keŋ otenate be yee ne.

⁷ Baale ta mo be loo gyakaa nyi baa nyiŋ gyoorobiiri na yele na nyeedoŋ keŋ ka dokoso be kyaa ya ne. Mena doo bee nyiŋ konoo te bee yee nombia kpaakpaa weeya pou man. Baŋ te Wurubuare waa fa nyeedoŋ kekpaakekpa keŋ.

⁸ Mona balaŋ baŋ lee sibii doo te boɔ bee anokoare keŋ gyu ke sila nombiakumee ne, Wurubuare baŋ kum na o denjele kewoŋ keŋ gyae ke koŋ be doo na baa naa diyem nideli. ⁹ Wurubuare waa yela kaale na kayeyee ke koŋ balaŋ baŋ pou bee yee nombiakumee ne doo. Ke gyae ke fiasee bo lee Gyudatena doo, pena ke koŋ balaŋ baŋ ba te yee Gyudatenawo ya ne mo doo. ¹⁰ Mona Wurubuare waa yela balaŋ baŋ bee yee nombia kpaakpaa ne ke nyiŋ gyoorobiiri na yele na wosefeereŋ. Keŋ mo gyae ke fiasee bo lee Gyudatena doo, pena ke koŋ balaŋ baŋ ba te yee Gyudatenawo ya ne mo doo. ¹¹ Nawolo nyi Wurubuare ne di o nombia na ke gbɛe keŋ o bee kee walaŋ siaman ya.

¹² Balaŋ baŋ ba te yee Gyudatenawo ya ne, boɔ gyeŋ Mosesi mmaraase ŋan ya. Mena doo akpaa be yee nombiakumee na, na Mosesi mmaraase ŋenan te Wurubuare waa mo di be nombia ya. Mona denjele kewoŋ keŋ baa nyiŋ lee be nombiakumee keyee doo ne yena yen kekpa keŋ. Te Gyudatena doo akpaa be yee nombiakumee na, Mosesi mmaraase ŋan te Wurubuare waa mo di be nombia. Nawolo nyi baŋ doo ba gyeŋ mmaraase ŋenan. ¹³ Nawolo nyi na balaŋ baŋ ba gyeŋ Mosesi mmaraase ŋan ne gbɛenen tenɛ la Wurubuare siaman ya. Mona balaŋ baŋ bee di mmaraase ŋenan doo ne, baŋ gbɛenen tenɛ la Wurubuare siaman. ¹⁴ Balaŋ baŋ ba te yee Gyudatenawo ya ne, boɔ gyeŋ Mosesi mmaraase ŋan ya. Mona akpaa nyi baŋ gbagba konoo man nombia na wola wo nyi baa yee kpene keŋ mmaraase ŋan na wola ne, kenan nawolo baa nyi mmaraase ŋan doo be konooŋe man. ¹⁵ Be nombia ŋan bee yee ne nawolo baa nyi ba gyeŋ nombia ŋan Mosesi mmaraase ŋan na wolo nyi baa yee ne be konooŋe man. Mena keŋ be yee kolo kum yaa kolo kpaakpaate te be konoo man nombia ne yee wo ne mo ne di adanse kpu. Nawolo nyi ŋaale man na ne yee wo nyi mena nombia ayɛesa keŋa be dei ya, mena doo be wɛe bee fee wo ya. Debaŋ ŋaale man mo na be konoo man nombia na wola

wɔ nyi be nombia ayɛɛsa keŋa doo na ke gbɛɛ. Kenan na be wɔɛ ne fɛɛ wɔ. ¹⁶ Mena yaa Kristo nombia kpaakpaa ŋan me doŋɛɛ mee kolosi nɛ na wolo. Nombia ŋenan na wolo baa nyiaa, wee daale Wurubuare waa ta Yesu Kristo doo di balan nombia ŋan bɛɛ yɛɛ weese nɛ na waa bu wɔ fɔɔ.

¹⁷ Nɛnɛɛ nyan kpa n yɛɛ Gyuda baale e te n na mo n wose lo Mosesi mmaraase ŋan doo, mena doo n ne gyina n wose adido nyi n gyeŋ Wurubuare nideli. ¹⁸ Nyan kpa n gyeŋ Wurubuare kegyaebii nawolo nyi Mosesi mmaraase ŋan na wola na neŋ nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ nɛ. ¹⁹ Nyan kpa nyan doŋɛɛ la siayɛɛsatenana siaman, te n kpa nyan yɛna kanea fa balan ban be doo ditɔŋtɛɛ man nɛ. ²⁰ Nyan kpa nyan yɛna walaŋ ŋon n na wola ayɛŋtɛna na balan ban boɔ gyeŋ daale ya nɛ nombia. N ne gyɔ n konɔɔ nyi lee Mosesi mmaraase ŋan doo n gyeŋ kpene kamase na nombia ŋan pou ŋe doo na ŋe gbɛɛ nɛ. ²¹ Nyan ŋon n kpa n na wola balan nombia nɛ, weera doo te n be tale wola n wose ya? N ne yako balan nyi be na ŋmɛele ya mɔna nyan gbagba ne ŋmɛele. ²² N ne yako balan nyi be na lee be wɛɛla yaa be baala wɔle ya, mɔna nyan gbagba ne yɛɛ mena. Nyan kpa balan na som bɛɛneŋ ya, mɔna nyan doŋ bɛɛneŋ denɛɛ man n ne ŋmɛele. ²³ N na wola n wose lee Mosesi mmaraase ŋan doo, mɔna n bee di ŋe doo ya. Lee mena doo n na do Wurubuare desɛŋ. ²⁴ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan ne yako nyiaa, lee ɛmɛɛ Gyudatena nombia ayɛɛsa doo balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ ne kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare.

²⁵ Akpaa n ne di Mosesi mmaraase ŋan doo nɛ, kenan na n baala wose kekara keŋ dana tɔnɔɔ. Mɔna akpaa n bee di Mosesi mmaraase ŋan doo ya nɛ, kenan na n baala wose kekara keŋ yɛɛ yakaa. Kenan na yɛɛ yaa ŋgba n te kara n baala wose gba ya nɛ. ²⁶ Nyi akpaa ŋolo te kara ɔ baala wose ya te ɔ ne di Mosesi mmaraase ŋan doo nɛ, Wurubuare siaman na yɛɛ yaa ŋgba ɔtenate kara ɔ baala wose baa nɛ. ²⁷ Nyan Gyuda baale, n gyeŋ mmaraase ŋan nawolo nyi be ŋmarase ŋa bo see neŋ te be kara n baala wose mɔ, mɔna n bee di ŋe doo ya. Mena doo walaŋ ŋon ɔ te kara ɔ baala wose ya te ɔ ne di mmaraase ŋan doo nɛ, waa bu neŋ fɔɔ.

²⁸ Nawolo nyi te yɛɛ nyi keŋ ŋolo ne yɛɛ Gyudatena abɔɔ ayɛɛsa doo te ɔtenate yɛɛ Gyuda baale e ya. Te na baala wose mɔ kekara kaagen na wola la nyi ŋolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e ya. ²⁹ Akpaa nyi ŋolo yɛɛ Gyuda baale gbagba e na, ɔ konɔɔ man na wola la. Te baala wose kekara gbagba mɔ yɛɛ konɔɔ man nombia ŋa. Wurubuare felin ŋon ne kyɛɛkee na ɔtenate konɔɔ. Ka te yɛɛ nyi mmaraase ŋan boɔ ŋmarase see nɛ doo kedi ya. Mena walaŋ ŋonan nɛ, Wurubuare na lese na ɔ yele. Te yɛɛ denibalan ya.

3

¹ Akpaa ŋolo de yako nyi ɔ yɛɛ Gyuda baale e na, gbɛɛ wonŋi man yaa ɔ kela ŋon ɔ te yɛɛ Gyuda baale e ya nɛ? Tɔnɔɔ wonŋi doo la Gyuda baale keyɛɛ man? Yaa wonŋ tɔnɔɔ doo la baala wose kekara man? ² Ke yɛɛ ampan nyi n yɛɛ Gyuda baale e na, ke dana tɔnɔɔ lee gbɛɛ kamase man. Gyangbate yɛna nyi, Wurubuare moo ɔ nombia ŋan bo do Gyudatena nyinmaa man. ³ Ke yɛɛ ampan nyi Gyudatena ban man baale te lɛɛ Wurubuare nombia ŋan di ya. Mɔna ba denɛle doŋ keŋ boɔ yɛɛ nɛ, gyae ke tale to Wurubuare gbɛɛ nyi ɔ na yɛɛ kpene keŋ ɔ be wulaa yako see nyi waa yɛɛ nɛ yee? ⁴ Be doo mena korakora ya. Keŋ na keŋ balan yɛɛ akɛɛɛtenawɔ koran nɛ, Wurubuare doo ɔ nombia doo na ke gbɛɛ ŋgba

mena keŋ Wurubuaɛ nombia aŋmarasen see ŋan ne yako lee Wurubuaɛ wose man ne nyiaa,

“Akpaa n ne kolosi na,

n ne kolosi nombia na anokoare bo

te walaŋ kamase ne naa nyi n nombia doo na ke gbɛɛ.

Te n di walaŋ kamase nombia na,

bɛɛ naa nyi n nombia kedi mo dei”

⁵ Deniwalaŋ waa tale boose nyiaa, nyi de nombiakumɛɛ de yeli balaŋ de naa nyi Wurubuaɛ nombia doo na ke gbɛɛ na, kenan na akpaa de yɛɛ nombiakumɛɛ te ɔ won da denjele na, dɛɛ tale yako nyi ɔ ta ŋere daa do?

⁶ Ka te yɛɛ mena korakora ya. Akpaa nyi Wurubuaɛ nombia ŋan be doo na ke gbɛɛ ya na, sena te waa yɛɛ na waa di balaŋ pou nombia? ⁷ Nyi akpaa na dekara keŋ mee dii ne da lese Wurubuaɛ nombia ŋan ne doo na ke gbɛɛ ne wola nideli te da lese ɔ yele na, won doo te Wurubuaɛ sɛɛ ɔ ne bu man foɔ nyi me yɛɛ nombiakumɛɛyɛere e? ⁸ Mena na won doo te doo ne yako nyi, “ɛ yela de kaa yɛɛ nombiakumɛɛ na Wurubuaɛ nombia kpaakpaa ke nyiŋ lee deboɔ ya.” Balaŋ baale taŋ kara me noɔ nyi ma te yako mena nombii kei see. Balaŋ baŋ bɛɛ kara me noɔ ne, Wurubuaɛ waa won ba denjele ŋgba mena keŋ kaboena ne.

Walaŋ kamase gbɛɛ ba tenɛɛ ya

⁹ Nɛnɛɛ sena yaa dɛɛ gyueŋ baa lee nombia keŋa man? Daa Gyudatena na gyueŋ baa nyi de dei kela balaŋ akaŋ baŋ yaa? Koa be doo mena ya. Nawolo nyi de wulaa yako ŋon nyi Gyudatena na baŋ ba te yɛɛ Gyudatenawo ya ne pou dasenɛe yɛɛ dokoloŋ. Nombiakumɛɛ te wulu be popou man. ¹⁰ Wurubuaɛ nombia aŋmarasen see ŋan ne di nombii kei wose man adanseɛ nyiaa,

“Nolo na nolo be kyaa keŋ ɔ gbɛɛneŋ tenɛɛ Wurubuaɛ siaman ya.

¹¹ Nolo na nolo be kyaa keŋ ɔ dana nyansa

na waa nyii Wurubuaɛ nombia ŋan man ya,

te nolo mo be kyaa keŋ ɔ ne keo Wurubuaɛ gbɛɛneŋ ya.

¹² Balaŋ pou te won ba wose lee Wurubuaɛ gbɛɛneŋ man.

Be popou te wɔɛɛ.

Nolo na nolo be kyaa keŋ ɔ ne yɛɛ nombia kpaakpaa ya”

¹³ “Bɛɛ gyae nombia nkaranƙaranƙaŋ keyako.

Bɛɛ mo be noɔ beo balaŋ.”

“Be noɔwoya na koo ŋgba yeŋ ne.”

¹⁴ “Bɛɛ mo noɔwoya ŋaŋ nyiŋan falaa balaŋ.”

¹⁵ “Balaŋ kako be dana wo baŋ ya.

¹⁶ Yenana kamase keŋ bee gyu na bɛɛ wɔɛɛ aboo hotoo,

te bɛɛ mo kayeyɛɛ mo lo balaŋ doo.

¹⁷ Mena balaŋ kewo bɛɛ yɛɛ kpene keŋ gyae

ka mo wosefɛɛreŋ koŋ ya.”

¹⁸ “Te Wurubuaɛ keyee be doo be man mo ya.”

¹⁹ Da gyen nyi kpene kamase keŋ Wurubuaɛ mmaraase ŋan na wolo ne, doo bo fa balaŋ baŋ be doo mmaraase ŋan tɛɛ ne. Mena doo nolo be kyaa nyi waa nyiŋ gbɛɛ tira nombii daale noɔ yako nyi ɔ te yɛɛ ta dukum keŋ kaboena na nyi Wurubuaɛ waa won ɔ denjele ya. Kei nawolo baa nyi Wurubuaɛ waa di walaŋ kamase nombia wee daale. ²⁰ Nawolo nyi mmaraase ŋan doo kedi be gyae ke tale yela nolo gbɛɛneŋ ka tenɛɛ Wurubuaɛ siaman ya. Moŋa mmaraase ŋenan ne yele la te dɛɛ gyem nyi de yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawo.

Keleedi ne yele la walaŋ gbēeneŋ na tenee

²¹ Te nenɛɛ dɔɔ Wurubuaɛ ta wola daa gbɛɛ keŋ dɛɛ mo na de nombia ka tenee ɔ siaman, keŋ te yɛɛ nyi mmaraase ŋan dɔɔ kedi ya. Mosesi mmaraase ŋan na Wurubuaɛ akpenkpenŋgyɔɔra nombia aŋmaraseŋ see ŋan wulaa yako mena gbɛɛnaa kenan nombia. ²² Mena gbɛɛnaa kenan yɛna Yesu Kristo keleedi. Nawolo nyi walaŋ kamase ŋon ɔ lɛɛ Yesu di na, Wurubuaɛ waa lɛɛ ɔtenate do nyi ɔ gbēeneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuaɛ siaman. Gbɛɛ kei man te Wurubuaɛ waa mo na waa lɛɛ walaŋ kamase ŋon waa lɛɛ Yesu Kristo di nɛ nyee. Wurubuaɛ be famenɛ na botɔɔ keŋ ɔtenate ba lee ya. ²³ Nawolo nyi walaŋ kamase te yɛɛ dukum, mena dɔɔ Wurubuaɛ gyoorobiiri keŋ nafa kaboena nyi ke dee doo de man nɛ, de te nyinŋ ke mena ya.

²⁴ Mɔna lee Wurubuaɛ bɛɛɛ keŋ ɔ ba mo boele daa nɛ dɔɔ te balan gbēeneŋ na tenee ɔ siaman. Yesu Kristo dɔɔ te ɔ tɛɛwɔ mo mena bɛɛɛ kei boele daa. Ŋon Yesu tɔɔ na balan pou nombiakumɛɛ kom, te ɔ lese wɔ lee be nombiakumɛɛ keyɛɛ man te be nyinŋa ba wose. ²⁵ Wurubuaɛ gbagba moona Yesu Kristo fa ŋgba kedeesa nɛ, nyi ɔ kaa yerŋ ŋgba mpataa nɛ lee de nombiakumɛɛ dɔɔ na Wurubuaɛ ke ta ɔ yerŋ kei dɔɔ mo de nombiakumɛɛ pou kyɛɛ daa. Mena dɔɔ walaŋ kamase ŋon waa lɛɛ Yesu nombia di nɛ, Wurubuaɛ waa mo ɔ nombiakumɛɛ pou kyɛɛ e. Wurubuaɛ yɛɛ nombii kei bo na ka wola nyi ɔ nombia doo na ke gbɛɛ, te walaŋ kamase ŋon ɔ lɛɛ Yesu di na waa yela ɔtenate mɔ nombia ka tenee ŋon Wurubuaɛ siaman.

²⁷ Nenɛɛ wonŋ dɔɔ te dɛɛ gyo de konɔɔ? Kolo be kyaa ya. Nawolo nyi na mmaraase ŋan kesila ne yele la te walaŋ gbēeneŋ na tenee Wurubuaɛ siaman ya, mɔna lee Yesu Kristo keleedi dɔɔ te walaŋ gbēeneŋ na tenee Wurubuaɛ siaman. ²⁸ Mena dɔɔ de nombii keŋ dɔɔ da seŋɛɛ yɛna nyi, na mmaraase ŋan dɔɔ kedi dɔɔ te walaŋ gbēeneŋ na tenee Wurubuaɛ siaman ya. Mɔna lee Yesu Kristo keleedi dɔɔ, te walaŋ gbēeneŋ na tenee Wurubuaɛ siaman.

²⁹ Ɛ yela maa boose ŋon nyiaa, Wurubuaɛ yɛɛ Gyudatena baagen Wurubuaɛ e? Koa, ɔ yɛɛ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ Wurubuaɛ e. ³⁰ Wurubuaɛ dokolonŋ koon kyaa la. Mena dɔɔ lee keleedi keŋ Gyudatena be lɛɛ e di dɔɔ te waa lɛɛ wɔ do nyi be gbēeneŋ tenɛɛ ɔ siaman. Mena keleedi kenanŋ ke mɔ dɔɔ te waa lɛɛ balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ mɔ do nyi be gbēeneŋ tenɛɛ ɔ siaman. ³¹ Mena dɔɔ dee sila keleedi keŋ gbɛɛ, na dee tina mmaraase ŋan dɔɔ kedi yela yaa? Koa, da keleedi ne gyae la ke yela na dɛɛ tale di mmaraase ŋan dɔɔ nideli.

4

Aberaham keleɛ Wurubuaɛ di

¹ Nenɛɛ wonŋ yaa daa Gyudatena dana dɛɛ yako lee de naana Aberaham wose man? Wonŋ te Aberaham naawɔ lee keleedi da anekolosenŋ kei wose man? ² Akpaa nyi Wurubuaɛ lɛɛ Aberaham bo do nyi ɔ gbēeneŋ tenɛɛ ŋon Wurubuaɛ siaman lee tom keŋ ɔ be yɛɛ nɛ dɔɔ na, kenanŋ na ŋon Aberaham waa tale gyo ɔ konɔɔ, mɔna na Wurubuaɛ siaman ya. ³ Sena te Wurubuaɛ nombia aŋmaraseŋ see ŋan ne yako? Nombia ŋenanŋ ne

yako nyiaa, “Aberaham lee Wurubuaere di, mena dɔɔ te Wurubuaere lee e do nyi ɔ gbɛeneɲ tenɛɛ ɲon Wurubuaere siaman.”

⁴ Akpaa walaɲ de yee tom te n tɔ e kom na, kom keɲ n be tɔ e ne te yee nyi n moo ke bo kyee e ya. Mɔna ke yee kpene keɲ kaboena nyi waa nyiɲ lee tom keɲ ɔ be yee ne dɔɔ. ⁵ Nyi akpaa te yee nyi ɲolo tom keɲ ɔ be yee ne dɔɔ ya, mɔna akpaa ɔ lee di nyi Wurubuaere ne tale yela nombiakumɛyɛera baɲ bɔɔ lee Yesu di ne gbɛeneɲ ne tale tenɛɛ ɲon Wurubuaere siaman ne, kenanɲ na ɔtenate keleɛdi gyae ke yela Wurubuaere ke lee e do nyi ɔ gbɛeneɲ tenɛɛ ɔ siaman. ⁶ Gyoo Defidi wulaa yako nombia keɲa Wurubuaere nombia aɲmarasenɲ see man wola nyiaa, akpaa Wurubuaere te kee ɲolo nombia ayɛesa ya te ɔ lee e do nyi ɔ gbɛeneɲ tenɛɛ ɲon Wurubuaere siaman na, kenanɲ na walaɲ ɲonanɲ ɲon na nyeebam. Gyoo Defidi nombia ɲenanɲ yena nyiaa,

⁷ “Balaɲ baɲ Wurubuaere ba mo be nombiakumɛɛ kyee wɔ
te ɔ be gyae waa tɔɔse ɲa bela ya ne,
baɲ na nyeebam.

⁸ Walaɲ ɲon Wurubuaere bɛɛ mo ɔ nombiakumɛɛ
do ɔ konɔɔ man ya ne,
ɲon na nyeebam.”

⁹ Mena nyeebam kei ne, na ke yee fa balaɲ baɲ bɔɔ kara be baala wose ne baagenɲ yaa baɲ ba te kare ya ne mɔ kpue? Koa, ke yee be popou wui. De wulaa dɛɛ yako nyiaa, lee Aberaham keleɛdi dɔɔ te Wurubuaere lee e do nyi ɔ gbɛeneɲ tenɛɛ ɲon Wurubuaere siaman. ¹⁰ Mɔna debaɲ wonɲi te Wurubuaere lee Aberaham do nyi ɔ nombia tenɛɛ ɔ siaman? Debaɲ kenanɲ na, Aberaham te kara ɔ baala wose yaa ɔ te kara ta ya? Na ɔ ke kara ɔ baala wose wɔle ya, mɔna Wurubuaere lee e do pete ɔ kara ɔ baala wose. ¹¹ Aberaham baala wose kekara yee kpene keɲ ne di adanseɛ nyi lee ɔ keleɛdi dɔɔ te debaɲ keɲ ɔ te kara ta ɔ baala wose ya ne, Wurubuaere lee e do nyi ɔ gbɛeneɲ tenɛɛ ɲon Wurubuaere siaman. Mena dɔɔ balaɲ baɲ pou ba te kara ta be baala wose ya te bɔɔ lee Wurubuaere di ne, ɔ te yeli be gbɛeneɲ ta tenɛɛ ɲon Wurubuaere siaman. Kei te yeli Aberaham te kaa bese baɲ mɔ be naana. ¹² ɲon Aberaham ɲonanɲ bese yaa ɔ yee balaɲ baɲ bɔɔ kara be baala wose ne mɔ be naana. Na keɲ bɔɔ kara be baala wose ne kaagenɲ dɔɔ te ɔ bese be naana ya, mɔna keɲ bɔɔ lee Wurubuaere di kpu ɲgba mena keɲ ɲon Aberaham be lee Wurubuaere di pete bɔɔ kara ɔ baala wose ne dɔɔ te ɔ bese be naana.

¹³ Wurubuaere yakowɔ see nyiaa, Aberaham na ɔ duulɲ man balaɲ ne gyae la baa di tɛɛle kei dɔɔ. Te yee nyi keɲ Aberaham be di Mosesi mmaraase ɲan dɔɔ, dɔkaa te Wurubuaere yako nombia keɲa ya, mɔna keɲ Aberaham be lee Wurubuaere di te Wurubuaere be lee e do nyi ɔ gbɛeneɲ tenɛɛ ɲon Wurubuaere siaman ne dɔɔ te ɔ yako nombia ɲenanɲ.

¹⁴ Nyi akpaa balaɲ baɲ bee di mmaraase ɲan dɔɔ ne dɔɔ te Wurubuaere yako keyako see kei ne, kenanɲ na Wurubuaere keleɛdi keɲ yee yakaa te ɔ keyako see keɲ mɔ be dana tɔnɔɔ ya. ¹⁵ Nawolo nyi mmaraase na moona Wurubuaere baɲ kɔɲ. Te botɔɔ keɲ mɔ mmaraase be kyaa ya na, dukum mɔ keyee be kyaa ya.

¹⁶ Mena dɔɔ lee keleɛdi dɔɔ te balaɲ baa tale nyiɲ Wurubuaere abɔɔ ɲan ɔ be yako see ne. Na abɔɔ keɲa ka bese kpene keɲ Wurubuaere na mo boele balaɲ yakaa. Kei na wolo baa nyi Aberaham duulɲ man balaɲ pou baa nyiɲ mena abɔɔ ɲenanɲ. Te yee nyi baɲ bee di mmaraase ɲan dɔɔ ne baagenɲ ne gyae la baa nyiɲ ɲa ya, mɔna baɲ pou bɔɔ lee di ɲgba mena keɲ Aberaham be lee di ne mɔ baa nyiɲ mena abɔɔ ɲenanɲ. Nawolo nyi Wurubuaere siaman na, Aberaham yena de popou de naana. ¹⁷ ɲgba

mena keŋ Wurubuaɛ nombia aŋmarasen see ne yako nyiaa, “Ma te yeli n ta bese tɛɛle kei dɔɔ balan pou be naana.” Aberaham ŋon ɔ be lɛɛ Wurubuaɛ di nɛ, ɔ yɛɛ de naana e Wurubuaɛ siaman. Ŋon Wurubuaɛ kei ne gyuuu na woya lee yeŋ man, te ŋon ne tale la yela abɔɔ ŋan nafa ŋɔɔ kyaa ya ne ne koŋ ŋgba ŋe wulaa ŋe kyaa nɛ.

¹⁸ Na kolo na kolo be kyaa keŋ gyae ke yela Aberaham ka mo ɔ loo gyakaa nyi, Wurubuaɛ waa yɛɛ kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa yɛɛ nɛ ya. Mɔna Aberaham lɛɛ Wurubuaɛ di te ɔ moo ɔ loo pou gyakaa ɔ dɔɔ. Lee mena dɔɔ ɔ kaa bese tɛɛle kei dɔɔ balan pou be naana, ŋgba mena keŋ Wurubuaɛ be yako see nyi, “Ɔ duuluŋ man balan baa bo ŋgba kyolobiise nɛ.” ¹⁹ Deban keŋ Wurubuaɛ be yako Aberaham mena nombii kei nɛ, na ɔ te di kulutooneŋ sɔŋonoŋ (100) mena dɔɔ ɔ te ŋmɛɛ keŋ nyi ŋolo loo be gyakaa nyi waa tale lola bela ya. Mena mo te ɔ wɛɛle Saara mo te ŋmɛɛ gbaa lolo. Keŋa pou wole nɛ, Aberaham ta lee wole Wurubuaɛ keɛɛdi man ya. ²⁰ Mena mo te ɔ te lɛɛ aŋmaareŋ nyi nombia ŋan Wurubuaɛ be yako see nɛ be gyae ke koŋ mena ya, mɔna ɔ yɛɛ kakyeŋ seŋ ɔ keɛɛdi keŋ man keŋkeŋ te ɔ lese Wurubuaɛ yele. ²¹ Nawolo nyi na ɔ gyeŋ lee ɔ konɔɔ man nideli nyi, Wurubuaɛ dana doŋ keŋ waa tale yɛɛ kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa yɛɛ nɛ. ²² Lee Aberaham keɛɛdi kei dɔɔ te “Wurubuaɛ lɛɛ e do nyi ɔ gbɛeneŋ teneɛ ɔ siaman.”

²³ Ba ke ŋmarase nyi “Ɔ lɛɛ Wurubuaɛ di dɔɔ te ɔ gbɛeneŋ teneewo Wurubuaɛ siaman” nɛ, na Aberaham waageŋ dɔɔ te be ŋmarase mena nombii kenan ya. ²⁴ Mɔna daa ban mo dɛɛ lɛɛ Wurubuaɛ ŋon ɔ be gyuuu de Gbeŋgyoo Yesu Kristo lee yeŋ man nɛ di, na waa yela de gbɛeneŋ ka teneɛ ɔ siaman nɛ mo dɔɔ te be ŋmarase mena nombii kenan. ²⁵ Lee de nombiakumɛɛ dɔɔ te Wurubuaɛ lese Yesu Kristo nyi ɔ kaa yeŋ fa daa. Mena mo te ɔ gyuuu e lee yeŋ man, na ke yela de gbɛeneŋ ka teneɛ ŋon Wurubuaɛ siaman.

5

Daa na Wurubuaɛ nsana ta bese de

¹ Neneɛ lee keŋ dɔɔ lɛɛ de Gbeŋgyoo Yesu di dɔɔ, Wurubuaɛ te lɛɛ daa do nyi de gbɛeneŋ teneɛ ɔ siaman. Te lee de Gbeŋgyoo Yesu Kristo ŋonan dɔɔ, gyon te kaa doo daa na Wurubuaɛ nsana. ² Lee de Kristo keɛɛdi dɔɔ te de nyiŋa Wurubuaɛ bɛɛɛ keŋ ɔ ba mo boele daa te de doŋ ke man nɛ. Mena dɔɔ dana daa gyon, nawolo nyi de loo gyakaa nyi dɛɛ kaa di gyoori kpu na e. ³ Na keŋ kaageŋ ya. Kenan wole na dana daa gyon bela lee da diyem kena man, nawolo nyi diyem kena ne yele la walan ne tale kyan ɔ wose seŋ keŋkeŋ. ⁴ Walaŋ de kyan ɔ wose seŋ keŋkeŋ na, ne yeli Wurubuaɛ ne lɛɛ ɔtenate do. Mena mo te nyi walaŋ da gyem nyi Wurubuaɛ te lɛɛ e do na, ne yeli ɔ ne nyiŋ kpene keŋ dɔɔ waa mo ɔ loo gyakaa. ⁵ Mena loo kegakaa kei mo be gyae ka do daa desɛŋ ya, nawolo nyi Wurubuaɛ te tɛɛ ɔ felin ŋon ɔ ba mo do de man nɛ dɔɔ mo ɔ balan kegyae do de man.

⁶ Nawolo nyi deban keŋ de sɛɛ de yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawo te dɔɔ dana doŋ keŋ dɛɛ tale mo kyɛɛkee da kekyaabii ya nɛ, Kristo koŋawo kaa yeŋ fa daa deban keŋ Wurubuaɛ ba see nɛ man. ⁷ Gyae ke yɛɛ doŋ nideli pete ŋolo ke tale lɛɛ walaŋ ŋon ɔ gbɛeneŋ teneɛ Wurubuaɛ siaman nɛ yeŋ yeŋ. Mɔna nyi akpaa ŋolo ne yɛɛ deeli fa balan na, mberem na ŋolo waa sɛɛ lɛɛ ɔ yeŋ yeŋ. ⁸ Mɔna Wurubuaɛ ta lese wola nyi ɔ ne gyae daa nideli, nawolo nyi deban keŋ de sɛɛ de yɛɛ nombiakumɛɛyɛɛrawo nɛ,

o yela Kristo kaa yenawo fa daa. ⁹ Lee Kristo fatabo ken o ba mo feefo de nombiakumee doo, te Wurubuare lee daa do nyi de gbenehen tenee o siaman. Mena mo te lee Kristo fatabo kenan doo, Wurubuare waa lee da nyee wee ken waa mo ban di teele kei doo balan pou nombia ne. ¹⁰ Nafon na de yee balan ban dee kola Wurubuare, mona lee o bu yen ken doo o ta mo daa yee o gyoona ban o ne gyae. Nyi o bu Yesu yen ken te yeli de ta bese o gyoona na, kenan na Yesu nyeedon ken o be nyim ne be gyae ke yela waa lee da nyee kekpa yee? ¹¹ Te yee nyi o lee da nyee bo kaagen ya, mona lee Yesu Kristo doo dee di gyon Wurubuare osom ken man. Nawolo nyi lee non Yesu Kristo doo gyon te kaa doo daa na Wurubuare nsana.

Be ka mo Adam maa na Kristo

¹² Lee walan dokolon doo te nombiakumee konawo teele kei doo. Non yena de naana Adam. Nombiakumee keyee mo moona yen kon. Mena doo te yen nyina don balan doo, nawolo nyi walan kamase te yee dukum. ¹³ Pete Wurubuare ka mo mmaraase nan fa Mosesi na, nombiakumee wulaa kyaa teele kei doo. Mona botoo ken mmaraa be kyaa ya ne, boo ne kala dukum keyee do kolo man ya. ¹⁴ Leenan de naana Adam deban kaa lii de naana Mosesi deban man ne, yen ne dii na don balan pou doo. Balan ban ba te yee denele don Wurubuare nombia ayakon see nan doo ngba Adam koran ya ne, yen dii don be doo. Adam senee fa walan non waa kon ne. Walan nonan yena Yesu Kristo.

¹⁵ Ke yee anokoare ke nyi mena balan bala kewo yee kpookpoo. Nawolo nyi kpene ken be tee Adam doo kon, na kpene ken be tee Kristo doo kon ne te yee dokolon ya. Lee Adam dukum ken o be yee ne doo te balan burum nyina yen. Te lee Yesu Kristo beree doo te Wurubuare lese o beree wola balan burum, kela balan ban boo yem lee Adam dukum doo ne. ¹⁶ Wurubuare beree ken o ba mo boele daa ne, na kpene ken Adam dukum ken ba mo kon ne te yee dokolon ya. Adam dukum ken o be yee ne yele la te balan pou dii foo Wurubuare siaman. Mona balan nombiakumee burum kena wole na, Wurubuare ta mo o beree boele daa te o moo da akumee kyee daa te o yela de kaa bese balan ban be gbenehen tenee o siaman. ¹⁷ Lee walan dokolon dukum keyee doo te yen dii gyoori balan pou doo. Mona ken Yesu Kristo be yee fa daa ne, ke tonoo kela kpene ken Adam dukum ken ba mo kon ne. Wurubuare te tee Yesu Kristo doo wii de waranase nideli te o moo o beree boele daa te o yela da bese balan ban de gbenehen tenee o siaman. Walan kamase non Wurubuare be wii o waranase, te o ba mo o beree boele e te o be yeli o gbenehen ba tenee o siaman ne, waa nyin nyeedon kekpa na waa yela non na Yesu Kristo ke di gyoori.

¹⁸ Mena doo ngba mena ken lee walan dokolon nombiakumee keyee doo te balan pou be dii foo Wurubuare siaman ne, mena ke mo te lee walan dokolon nombia kpaakpa keyee doo te Wurubuare waa lee balan burum do nyi be gbenehen tenee o siaman na waa fa wo nyeedon. ¹⁹ Mena ken lee walan dokolon denele don doo te balan pou ba bese nombiakumee yera ne, mena ke mo te lee walan dokolon obu doo Wurubuare waa lee balan burum do nyi be gbenehen tenee o siaman.

²⁰ Mosesi mmaraase nan konae na ke yela balan kena be nombiakumee nan bee yee ne nideli. Mona deban ken nombiakumee na boo na, Wurubuare beree ken mo na boo kpu. ²¹ Nafon na nombiakumee ne diina don balan doo, te ne kpase ban na Wurubuare nsana. Mona nenee doo Wurubuare ta mo o beree boele daa yela de ta bese balan ban be gbenehen tenee non Wurubuare siaman, na ke yela dee ta de Gbenyyoo Yesu doo nyin nyeedon kekpa.

6

Kristo dɔɔ te de nyeedonj dana tɔnɔɔ

¹ Akpaa nne te nombia kenja doo na, na sena yaa dɛɛ yako baa? Kaboena nyi dɛɛ dɔɔ da dukum keyɛɛ man na Wurubuare bereɛ kenj ka bo yaa?

² Korakora, be kenj mena ya. Nawolo nyi da te wɔn da wose lee dukum keyɛɛ man. Mena dɔɔ tekaboena nyi dɛɛ bese gyu ke kyaa da dukum keyɛɛ man bela ya. ³ Debanj kenj bɔɔ sɔ daa Wurubuare lonj te daa na Yesu Kristo be yɛɛ dokolonj nɛ, na ɛ ba gyenj nyi da te yɛɛ dokolonj baa lee ɔ yɛn kenj man yee? ⁴ Ba ke sɔ daa Wurubuare lonj kenj nɛ, na yɛɛ yaa ngba daa na Yesu Kristo yɛnja la te be wuu daa na e nɛ, nawolo nyi daa na e te yɛɛ dokolonj. Mena dɔɔ ngba mena kenj de kya Wurubuare ba mo ɔ gyoorobiiri donj kenj gyuuu Yesu Kristo lee woya man fa e nyeedonj nɛ, mena te kaboena nyi daa mo dɛɛ kyaa dinɔɔ wɔle man.

⁵ Nawolo nyi akpaa daa na Yesu te yɛɛ dokolonj lee ɔ yɛn man na, kenanj na Wurubuare waa gyuuu daa mo lee yɛn man ngba mena kenj ɔ be gyuuu Yesu lee yɛn man nɛ. ⁶ Da gyenj nyi debanj kenj bɔɔ gyɔ e mataa ɔpanɗanj kenj dɔɔ te ɔ ba yem nɛ, na nɔn Yesu na de dinɔɔ bene kenj yaa be gyɔwɔ ko nɛ. Kei te yeli donj kenj nombiakumɛɛ dana de dɔɔ nɛ nɔɔ ta yem, kenj de ta tekaa yɛɛ nombiakumɛɛ gbenjawɔ bela ya. ⁷ Nawolo nyi akpaa nɔlo da yem na, ɔ te tira ɔ wose lee nombiakumɛɛ keyɛɛ man. ⁸ Nyi akpaa daa na Kristo ta yem na, kenanj na dɛɛ lee di nyi daa na e mo dɛɛ kyaa nyeedonj man. ⁹ Da gyenj nyi Wurubuare gyuuuuna Yesu Kristo lee yɛn man, te ɔ be gyae waa yɛn bela ya. Nawolo nyi yɛn ba tekaa dana donj ɔ dɔɔ bela ya. ¹⁰ Yɛn kenj ɔ ba yem nɛ, ɔ yɛnɛ karatete dokolonj na waa ko nombiakumɛɛ nɔɔ. Mena dɔɔ nenɛɛ kenj ɔ kyaa nyeedonj man nɛ, ɔ kyae fa Wurubuare. ¹¹ Mena ke mo te kaboena nyi yaa kɛɛ ɛ wose nyi emɛɛ mo yɛnɛ na ɛ ka ko nombiakumɛɛ nɔɔ, te nenɛɛ ɛ kyae fa Wurubuare. Nawolo nyi emɛɛ na Kristo Yesu te yɛɛ dokolonj.

¹² Mena dɔɔ ɛ na tekaa yela nombiakumɛɛ kedi donj ɛ wosenaane kenj gyae ka yɛn nɛ dɔɔ, na ɛ ke sila abɔɔ kumɛɛ njan emɛɛ gbagba ne gyae tɛɛle kei dɔɔ nɛ ya. ¹³ ɛ na mo ɛ wosenaane yɛnɛn daale fa nombiakumɛɛ keyɛɛ ya. Mɔna ɛ mo ɛ wose fa Wurubuare ngba balan banj bɔɔ lese wɔ lee yɛn man kenj nyeedonj man nɛ. ɛ mo ɛ wose pou fa Wurubuare na waa mo nɔn yɛɛ kpene kenj dei te ke doo na ke gbɛɛ nɛ. ¹⁴ Tekaboena nyi nombiakumɛɛ dee di donj ɛ dɔɔ bela ya, nawolo nyi ɛ ba tekaa ɛ doo Mosesi mmaraase njan tɛɛ ya, mɔna nenɛɛ dɔɔ ɛ donj bo Wurubuare bereɛ kenj man.

¹⁵ Mena dɔɔ nenɛɛ kenj de donj Wurubuare bereɛ kenj man, te dɔɔ tekaa doo mmaraase njan tɛɛ ya nɛ, na kaboena nyi dɛɛ gyakaa nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ bela yaa? Korakora, be doo mena ya. ¹⁶ ɛ ba gyenj nyi akpaa n mo n wose fa nɔlo te n na som e te n ne yɛɛ ɔ kegyaebii na, na n ta bese ɔ gbenji yee? Kei na wolo baa nyi akpaa n yeli dukum da mo nenj yɛɛ ɔ gbenji na, yɛn ne sila la. Mɔna nyi n mo n wose fa Wurubuare te n ne tei ɔ dei ngba ɔ gbenji nɛ, waa yela n nombia ka teneɛ ɔ siaman. ¹⁷ Mɔna dɛɛ do Wurubuare nɔɔ nawolo nyi debanj daale na, nafa ɛ yɛɛ nombiakumɛɛ gbenjawɔ. Te nenɛɛ dɔɔ ɛ ta mo ɛ konɔɔ pou ɛ silana Wurubuare gbɛɛnenj njan bɔɔ wola nɔn nɛ.

¹⁸ Wurubuare te yeli ɛ ta lese ɛ wose lee nombiakumɛɛ keyɛɛ man, te ɛ kaa bese Wurubuare gbenja na ɛ ke tale yɛɛ nombia njan teneɛ ɔ siaman. ¹⁹ ɛ nombia man kenyii dana donj kyomii, mena dɔɔ te ma moo nombii kei mɛɛ maa na deniwalanj kejyaabii man nɛ. Gyanjba kenj na ɛ moo ɛ wose

pou besena gberja fa nombia nkaranjkaranj na nombiakumee keyee. Mena mo te kaboena nyi nenee yaa mo e wose bese Wurubuaere gberja, na e ke tale yee nombia njan ne doo na ne gbee na e ka bese balan ban ayimee be doo ba wose man ya kelii oto.

²⁰ Debanj keji e yee nombiakumee gberjawo ne, na e be famene na aboo njan na tenee Wurubuaere siaman ne keyee ya. ²¹ Debanj keji e be yee nombiakumee njan gyen kei ne dana non deseri ne, wonj tonoo te e nyinjawo lee ne man? Mena nombia njan tonoo yena yen. ²² Mona nenee Wurubuaere te yeli e ta lese e wose lee nombiakumee keyee man te e bese o gberja. Kpene keji e ke nyinj lee ke man yena nyi, e ke kyaa dinoo kpaakpaate keji ayimee be doo ke man ya ne man na e ke nyinj nyeedonj kekpa. ²³ Nawolo nyi kpene keji n ke nyinj lee nombiakumee keyee man yena yen, mona walan non o lee de Gbenjyoo Yesu Kristo di na, kpene keji Wurubuaere waa fa yena nyeedonj kekpaakekpa keji.

7

Mosesi mmaraase njan ba tekaa dana donj Kristotena doo ya

¹ Me tebia, e popou e gyen Mosesi mmaraase njan. Te e gyen mo nideli nyi, akpaa walan kyaa na o sia na te mmaraase njan ne di donj o doo. ² E yela dee mo mena nombii kei maa na alo yalale. Akpaa o baale nyija o kyaa keji o ta yena ta ya ne, na alo non doe o baale nonanj tee. Mona akpaa o baale nonanj da yem na alo non te nyinj o wose lee mmaraase njan tee, nawolo nyi yale mmaraa bee tekaa bake e bela ya. ³ Mena doo nyi akpaa o baale non ta yena ta ya te alo non de bee e gyu ke yala baale wole ne, na o ta lee o baale wole baa. Te akpaa o baale non da yem te alo non de gyu ke yala baale wole ne, kenanj na o te lee o baale wole ya nawolo nyi yale mmaraa keji bee tekaa bake e bela ya.

⁴ Me tebia, mena yaa doo fa emee mo ne. Debanj keji e be lee Kristo di ne, na yee yaa ngba emee na e yena la ne. Keji emee na Kristo be yee dokolonj o yen man doo, mmaraase njan ba tekaa dana donj e doo bela ya. Mena doo e yee walan wole non Wurubuaere be gyusu e lee yen man ne wui, na e ke nyinj yee nombia kpaakpaa fa Wurubuaere. ⁵ Nawolo nyi debanj keji de doo de dinoo bene keji man ne, na mmaraase njan yela da moo da wose do aboo kumee njan daa gbagba ne gyae nyi dee yee ne man nideli. Nafu mena aboo kumee keja denj moo yenj bo kona daa, na daa na Wurubuaere nsana ke tira kekpaakekpa.

⁶ Mona nenee doo Wurubuaere te yeli mmaraase njan nafu nee bake daa ne, ba tekaa dana donj de doo bela ya. Te keji daa na Yesu Kristo be yee dokolonj o yen man doo, de ta tekaa yee mmaraase njan nafu nee bake daa ne gberjawo bela ya. Mena doo de te nyinj da wose dee som Wurubuaere lee gbee wole keji o felinj non ba wola daa ne man. Ka te yee gbee bene keji Mosesi mmaraase njan ba wola daa ne ya.

Mmaraase na lese na dukum wola

⁷ Nenee sena yaa dee yako baa? Dee yako baa nyi mmaraase njan yee kolo kum ke? Korakora na mena ya. Mmaraase njan yele la te ma gyenja dukum. Nafu akpaa mmaraase njan denj te yako nyi, "Na yeli n sia keyee njolo kolo ya ne," nafu mo gyen nyi sia keyee njolo kolo doo yee dukum ke ya. ⁸ Mona mena mmaraa kei yele la te sibii keyee kum kamase nyinja gbee kaa gyoo me manj. Nyi mmaraase denj be kyaa ya ne, nafu dukum be dana yele ya.

⁹ Deban keŋ nafɔ mɔɔ gyeŋ mmaraase ŋan ya ne, na yeɛ maŋ ŋgba dukum kamase be doo me maŋ ya ne. Mɔna nenɛɛ keŋ mɔɔ kaa gyeŋ mmaraase ŋenan ne te me naawɔ nyi me yeɛ dukumyeɛre e, te ma dukum dɔɔ daa na Wurubuare nsana gyae ke tira kekpa. Kei nawolo baa nyi Wurubuare siaman na, me yeɛ ŋgba walaŋ ŋon ɔ ba yem ne. ¹⁰ Mena dɔɔ me naawɔ nyi mmaraase ŋan nafɔ ŋe gyae ke fa maŋ nyeedoŋ ne, ŋa moo yeŋ bo kɔna maŋ. ¹¹ Nawolo nyi lee mmaraase ŋenan dɔɔ, te dukum nyiŋa gbɛɛ beo maŋ yela me nyiŋa yeŋ. ¹² Mmaraase ŋan gbagba dɔɔ, ŋe popou lee Wurubuare gyaŋ. Ŋe doo na ŋe gbɛɛ te ŋe dei mɔ. Dukum kamase be doo ŋe man ya.

¹³ Na kei nawolo baa nyi mmaraase ŋan ŋe dei ne, yele la te me nyiŋa yeŋ? Korakora, be doo mena ya. Dukum yele la te me nyiŋa yeŋ. Dukum tee mmaraase ŋan ŋe dei ne dɔɔ te ŋe yela me nyiŋa yeŋ, na ke yela balan kena mena keŋ dukum doo. Mena dɔɔ lee mmaraase ŋan dɔɔ, te dukum lese ka wose wola nyi ko dei korakora ya.

Walaŋ kee yoo na dukum

¹⁴ Da gyeŋ nyi mmaraase ŋan dei nawolo nyi ŋe tee Wurubuare felin ŋon dɔɔ koŋ, mɔna maŋ dɔɔ me yeɛ deniwalaŋ yakaate e, te nombiakumɛɛ te wulu ma nyee. Mena dɔɔ me ta bese gbenji fa dukum. ¹⁵ Maŋ gbagba bee nyii nombia ŋan mee yeɛ ne man ya. Nawolo nyi nombia ŋan mee gyae nyi maa yeɛ ne mɔɔ ne yeɛ ŋa ya, te ŋan mɔɔ ne gyae nyi maa yeɛ ya ne ŋan te mee yeɛ. ¹⁶ Te akpaa nyi abɔɔ ŋan mɔɔ ne gyae nyi maa yeɛ ya ne te mee yeɛ na, kenan na mee lee ke do nyi mmaraase ŋan dei. ¹⁷ Kedoo kei ne, te yeɛ maŋ gbagba ne yeɛ na nombia keŋa ya. Dukum doŋ keŋ ne di me dɔɔ ne, keŋ ne yele la te mee yeɛ mena nombia ŋenan.

¹⁸ Ma gyeŋ nyi deban keŋ me doo me dukum dinɔɔ kei man ne, kolo kpaakpaa kamase be doo me man ya. Nawolo nyi mee gyae nyi maa yeɛ nombia kpaakpaa, mɔna mɔɔ ne tale yeɛ ŋa ya. ¹⁹ Nombia kpaakpaa ŋan mee gyae nyi maa yeɛ ne mɔɔ ne tale maa yeɛ ŋa ya, mɔna nombiakumɛɛ ŋan mɔɔ ne gyae nyi maa yeɛ ya ne, ŋan te me gyakaa mee yeɛ. ²⁰ Akpaa nyi nombia ŋan mɔɔ ne gyae nyi maa yeɛ ya ne te me gyakaa mee yeɛ na, kenan na te yeɛ nyi maŋ gbagba ne yeɛ na ŋa ya. Mɔna dukum doŋ keŋ ne di me dɔɔ ne, ne yele la te mee yeɛ mena nombia ŋenan.

²¹ Mena dɔɔ ma te naa nyi dukum doŋ keŋ ne diina me dɔɔ. Nawolo nyi akpaa mee gyae nyi maa yeɛ kolo kpaakpaa na, ka te ka lee kolo kum dɔɔ. ²² Maŋ gbagba me konɔɔ man na, nafɔ mee gyae nideli nyi maa di Wurubuare mmaraase ŋan dɔɔ. ²³ Mɔna mee naa nyi mmaraa wole daale keŋ kɔɔ ne kyaa na Wurubuare mmaraase ŋan ya ne ne yoo na doŋa me man. Mena mmaraa kum kei te yeli nombiakumɛɛ ta gyoo me man di ma nyee pou. ²⁴ Me nombia dana waraŋase nideli. Amɔte ne gyae la waa lese man lee mena dinɔɔ kum keŋ doo me man, te ke dana maŋ kee gyu yeŋ man ne man? ²⁵ Mee fa Wurubuare karan, nawolo nyi ŋon ne gyae la waa ta de Gbenjyoo Yesu Kristo dɔɔ na waa lee maŋ lee mena dinɔɔ kei man. Nombia atuŋan maŋ yaa. Maŋ gbagba me konɔɔ man na mee gyae nyi maa di Wurubuare mmaraase ŋan dɔɔ, mɔna dinɔɔ kum keŋ doo me man ne dɔɔ me ta bese dukum gbenji.

8

Nyeedoŋ wole

¹ Me tebia, nenɛɛ dɔɔ balan ban pou ban na Yesu Kristo be yeɛ dokolon ne, Wurubuare be gyae waa bu wɔ fɔɔ bela ya. ² Nawolo nyi lee Yesu

Kristo dɔɔ Wurubuare felin non ta lese daa lee dukum na yerɔ man te ɔ faa daa nyeedon wole.

³ Mosesi mmaraase non te tale lese daa lee dukum man ya, nawolo nyi de dinɔɔ kum kenɔ doo de man ne te yeli dɛɛ tale di mmaraase non dɔɔ ya. Mɔna Wurubuare tɛwɔ gbɛɛ wole daale dɔɔ lɛɛ da nyee. Gbɛɛ kenan yena nyi ɔ kpila non gbagba ɔ bu kɔn de gyan ngba deniwalan ne, te ɔ wosenaane mɔ yɛɛ ngba walan kamase wui kenɔ dukum doo ke man ne. Nombiakumɛɛ dɔɔ te Wurubuare kpila ɔ bu non nyi waa kɔn, te non kaa moonaa balan pou nombiakumɛɛ seele. Kenɔ Wurubuare be yeli ɔ bu non be kaa yem dɔɔ, ɔ ta lese wola nyi dukum be dana don denibalan dɔɔ bela ya. ⁴ Wurubuare yɛɛ ke mena na ke yela daa ban dɔɔ tekaa doo dinɔɔ kum kenɔ man ya te dee sila Wurubuare felin non ne, ke nyin tale yɛɛ nombia non na tenɛɛ Wurubuare siaman ngba mena kenɔ mmaraase non na wolo ne.

⁵ Nawolo nyi balan ban be sɛɛ be doo be dinɔɔ kum kenɔ man ne, be loo gyakaa bo abɔɔ kumɛɛ non ban gbagba ne gyae nyi baa yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ ne dɔɔ. Mɔna balan ban be silana Wurubuare felin non ne, be loo gyakaa bo kpene kenɔ Wurubuare felin non ne gyae nyi baa yɛɛ ne dɔɔ. ⁶ Walan non ɔ mo ɔ loo gyakaa abɔɔ kumɛɛ non non gbagba ne gyae ne dɔɔ ne, na mo yerɔ bo kɔna e. Te walan non ɔ mo ɔ loo gyakaa Wurubuare felin non dɔɔ ne, na mo nyeedon na wosefɛɛrenɔ bo kɔna e. ⁷ Mena dɔɔ akpaa nɔlo da mo ɔ loo gyakaa abɔɔ kumɛɛ non non gbagba ne gyae ne dɔɔ ne, na mena walan nonan ne kola Wurubuare. Nawolo nyi ɔ bee di Wurubuare mmaraase non dɔɔ ya, te ɔ be gyae waa tale di ne dɔɔ mɔ ya. ⁸ Balan ban be yɛɛ abɔɔ kumɛɛ non ban gbagba ne gyae ne, be nombia be gyae ke tale gyoo Wurubuare sia ya.

⁹ Mɔna emɛɛ dɔɔ nyi akpaa Wurubuare felin non doo ɛ man ne, na ɛ ba tekaa doo ɛ dinɔɔ bene kenɔ man ya. ɛ silana kpene kenɔ Wurubuare felin non ne gyae nyi yaa yɛɛ ne bo. Akpaa Wurubuare felin non be doo nɔlo man ya ne, na ɔtenate te yɛɛ Kristo walan e ya. ¹⁰ Te akpaa Kristo doo ɛ man na, kenɔ na kenɔ e ka yerɔ lee nombiakumɛɛ keyɛɛ dɔɔ koran ne, Wurubuare felin non waa yela ɛ ke nyin nyeedon bela. Nawolo nyi lee Kristo dɔɔ ɛ gbɛɛnenɔ ta tenɛɛ Wurubuare siaman. ¹¹ Nyi akpaa Wurubuare non ɔ be gyuuusu Yesu lee yerɔ man ne felin doo ɛ man na, kenan na waa ta ɔ felin nonan dɔɔ yela ɛ wosenaane kei kenɔ gyae ka yerɔ ne ke nyin nyeedon wole bela.

¹² Mena dɔɔ me tebia, kpene kenɔ doo fa daa yena nyi kaboena nyi dɛɛ yɛɛ kpene kenɔ Wurubuare felin non ne gyae. ɛ na tekaa yela dɛɛ yɛɛ kpene kenɔ de dinɔɔ kum kenɔ ne gyae ne ya. ¹³ Nawolo nyi akpaa ɛ yɛɛ kpene kenɔ ɛ dinɔɔ kum kenɔ ne gyae tɛɛle kei dɔɔ na ɛ ka yerɔ. Mɔna akpaa ɛ tɛɛ Wurubuare felin non don dɔɔ beɛ abɔɔ non emɛɛ gbagba ne gyae tɛɛle kei dɔɔ na, kenan na ɛ ke nyin nyeedon kekpaakekpa.

¹⁴ Balan ban bee yeli Wurubuare felin non na wola wɔ gbɛɛ ne, ban yena Wurubuare bia gbagba. ¹⁵ Nawolo nyi na felin non waa yela dɛɛ bese gbenɔ na dee yee yakolon ne te Wurubuare faa daa ya, mɔna ɔ felin non waa yela dɛɛ bese Wurubuare bia gbagba ne te ɔ faa daa. Felin nonan don man dɔɔ te dɛɛ tale baake Wurubuare nyi “De kya Wurubuare.” ¹⁶ Wurubuare felin nonan gbagba ne diina adanse fa daa, yela dɛɛ gyem de konɔɔse man nyi de yɛɛ Wurubuare bia gbagbawɔ. ¹⁷ Neneɛ akpaa de yɛɛ Wurubuare bia gbagbawɔ na, kenan na dee kpu na Kristo nyin abɔɔ non Wurubuare be desina see fa ɔ balan ne. Te akpaa daa mɔ de naa

diyem ngba mena kenj Kristo be naa diyem ne na, kenanj na Wurubuaare waa yela dee kpu na Kristo di gyoori o gyoorobiiri kenj man.

¹⁸ Akpaa ma to me sia kee gyoorobiiri kenj ke doo ke daa na daa ne, na kaale kenj dee kaa debanj kei ne te yee kolo ke ya. ¹⁹ Teele kei na ka aboo njan pou Wurubuaare be yee ne, sia te yee nje daa wee kenj Wurubuaare waa lese o bia gbagba banj wola ne. ²⁰ Nawolo nyi teele kei na aboo njan pou Wurubuaare be yee ne ta koro yunj, mena doo njo gya ke tale yee kpene kenj Wurubuaare be yee na nyi ne dee yee ne ya. Te yee aboo njan gbagba kegyaebii man yaa ne yee wola mena ya, mona Wurubuaare yele la te ne konjawo mena. ²¹ Mona kenja pou wole na, Wurubuaare te fa daa loo kegyakaa nyi waa lee aboo njan pou nyee na ne ke nyinj na wose kenj njo wole leki ya. Na njan mo ke kpu na Wurubuaare bia o gyoorobiiri kenj man.

²² Da gyen nyi kaa lli na gyen wee kei ne, teele kei na aboo njan pou doo ke man ne na kekete ngba alo non o na donje ne. ²³ Na njan naagenj na kekete la ya. Mona daa banj doo nyinj Wurubuaare felinj non o yee kpene gyan gbate kenj Wurubuaare ba mo fa daa ne, daa mo na kekete de konjose man dee daa Wurubuaare ke lee da nyee lee de dinjo kum kei man na waa yela dee bese o bia. ²⁴ Lee mena loo kegyakaa kei doo te Wurubuaare lee da nyee. Nyi n loo gyakaa kpene kenj n wulaa n dana ke ne doo na, kenanj na ka te yee loo kegyakaa ya. Nawolo nyi nolo be tale mo o loo gyakaa kpene kenj o wulaa o dana ke ne doo ya. ²⁵ Mona akpaa da mo de loo gyakaa kpene kenj doo dana ke ya ne doo na, kenanj na dee nyinj konjo kyaa daa ke.

²⁶ Mena mo te Wurubuaare felinj non ne kyo daa de kaale man wee na wee lee da kefane man. Nawolo nyi doo gyen mena kenj dee fane na ke kaboena Wurubuaare kegyaebii ya. Mona non Wurubuaare felinj non o doo de man ne, na senjala de nawoo man mo kakekete dinaa kenj ke tanj keyako ya ne kolosi senj de wole. ²⁷ Wurubuaare gyen kpene kenj doo walanj kamase konjo man, te o gyen kpene kamase kenj mo doo o felinj non agyuenj man. Nawolo nyi o felinj nonan senje la de nawoo man o ne fane fa daa Kristotena lee Wurubuaare kegyaebii man.

Gyoorobiiri kenj dee nyinj wee daale ne

²⁸ Da gyen nyi balan banj bee gyaee Wurubuaare ne, nyi diyem man o, yaa gyonj man o, Wurubuaare ne yeli kpene kamase ne gyu nideli fa wo. Banj yena balan banj non Wurubuaare be baake wo, te o ba mo wo yee o bia gbagba ngba mena kenj o be wulaa yako see ne. ²⁹ Nawolo nyi balan banj Wurubuaare wulaa o gyen ne, o wulaa lese wo see na waa yela be dinjo ke yee ngba o bu non wui ne. Na o bu non ke yee Wurubuaare bia man pou bu kegyia. ³⁰ Banj Wurubuaare be wulaa lese wo see ne, banj te o baakewo. Te banj mo o be baake wo ne, o lee wo do nyi be gbeneen tenee o siaman. Te banj o be lee wo do nyi be gbeneen tenee o siaman ne, banj te o yela ba bese gyoorobia.

Kolo be tale tira daa lee Kristo man ya

³¹ Kenja pou wole na, sena te dee yako bela? Nyi akpaa Wurubuaare senje de wole na, amote ne gyaee la waa tale koro senj tia daa? ³² Nolo be kyaa ya. Nawolo nyi akpaa Wurubuaare te beese daa non gbagba o bu ya, mona o sewo mo e fa nyi o kaa yerj lee da nyee na, wonj doo te o ba mo aboo njan pou o be yako see nyi waa fa daa ne mo kpu daa ya? ³³ Akpaa mena te doo na, amote ne gyaee la waa tale bu balan banj Wurubuaare ba lese wo

besena ɔ balan ne fɔɔ, kenɔ nyi nɔn lɛɛ na wɔ do nyi be gbɛɛnɛn tenɛɛ ɔ siaman? ³⁴ Amote ne gyae la waa tale bu wɔ fɔɔ? Kristo Yesu gba be gyae waa bu wɔ fɔɔ ya, nawolo nyi nɔn yɛna walan nɔn ɔ ba yem fa daa. Na yɛn kaagɛn gba te ɔ yɛnawɔ fa daa ya, mɔna Wurubuare gyuusu e lee yɛn man te ɔ kyaa Wurubuare dunolun dɔɔ ɔ na sola e fa daa.

³⁵ Wɔn ne gyae la ke tale tira daa lee kegyae kenɔ Kristo ne gyae daa ne man? Diyem kena yaa kayeyɛɛ yaa kekola yaa diyem kenaase yaa tanam yaa diyem yaa gyakolonɔ nombia yaa yɛn? Kolo be kyaa kenɔ gyae ke tale tira daa na Kristo nsana ya. ³⁶ Wurubuare nombia anmarasɛn see yakowɔ yɛnɔn daale nyiaa,

“Lee nyan dɔɔ wee kamase na bɛɛ gyae daa baa ko.

Bɛɛ yɛɛ daa nɔgba namense

ban bɛɛ wɔnɛe wɔ be kaa ko nɛ.”

³⁷ Abɔɔ kenɔ pou man na dee yoo lee, lee Yesu Kristo nɔn ɔ ne gyae daa ne dɔɔ. ³⁸ Nawolo nyi, ma gyeɔ nideli nyi kolo na kolo be kyaa kenɔ ke gyae ke tale tira daa lee kegyae kenɔ Kristo ne gyae daa ne man ya. Yɛn yaa nyeedon yaa Wurubuare kpilala yaa felinkumɛɛ yaa abɔɔ nɔn ne kyaa deban kei yaa nɔn ne gyae ke kɔn wole wole ne yaa don wole daale koran be gyae ke tale tira daa lee Kristo kegyae kenɔ man ya. ³⁹ Mena mɔ te donɛ nɔn pou ne kyaa adido adido, na nɔn pou ne doo tɛɛle ateta ateta yaa kpene kamase kenɔ Wurubuare be yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ nɛ, be gyae ke tale tira daa lee kegyae kenɔ Wurubuare be tɛɛ de Gbenɔyoo Yesu Kristo dɔɔ gyae daa nɛ man ya.

9

Balan ban Wurubuare ba lese

¹ Nombii na anokoare yaa mee kolosi fa nɔn nɛ. Ka te yɛɛ dekaara ya nawolo nyi me yɛɛ Kristo kpilale e. Wurubuare felin nɔn ɔ doo me man nɛ ne di man adansɛɛ nyi me konɔɔ man nombii kei yɛɛ anokoare. ² Dana man waranase te na wee man nideli, lee me tebia Gyudatena ban daa na wɔ yɛɛ fatabo dokolonɔ te bɔɔ bɛɛ nyi bɔɔ lɛɛ Kristo di ya nɛ dɔɔ. ³ Nyi ke yɛɛ kpene kenɔ ke gyae ke de nyi Wurubuare waa falaa man na daa na Kristo nsana ke tira, na me tebia Iseraetena kenɔn nyin nyin nyeedon na nafa me gyae. ⁴ Iseraetena yɛna balan ban Wurubuare ba lese wɔ te ɔ ba mo wɔ yɛɛ ɔ bia. Wurubuare lese ɔ gyoorobiiri wola wɔ te ɔ yakowɔ see nyi waa hiraa wɔ. ɔ moɔ ɔ mmaraase nɔn fa wɔ, te ɔ wola wɔ gbɛɛ kpaakpaate kenɔ baa mo som e. Kenɔ wole na Wurubuare besewo yako see nyi, waa mo abɔɔ kpaakpaaburum burum nɔn nɔn kpu wɔ. ⁵ Iseraetena kewo man te Wurubuare balan tuturu ban bɔɔ kyaa kaalan nɛ leewɔ. Kalola man na, Yesu Kristo mɔ lee Iseraetena duulun man te nɔn yɛna kpene kamase nyee. Wurubuare te kaboena nyi baa lese ɔ yele kekpaakekpaabaa Amen.

⁶ Kei bɛɛ wolo nyi abɔɔ nɔn Wurubuare be yako see nyi waa yɛɛ fa Iseraetena nɛ, ɔ te yɛɛ kina ya. Nawolo nyi na balan ban pou bɔɔ lee Iseraɛ nɛ yɛna Wurubuare balan gbagba ya. ⁷ Mena mɔ te na balan ban pou bɔɔ lee Aberaham duulun man nɛ yɛna Aberaham bia gbagba Wurubuare siaman ya. Nawolo nyi Wurubuare yako Aberaham nyiaa, “Asiki man te n duulun man balan gbagba ban baa lee.” ⁸ Kei nawolo baa nyiaa, na bia ban pou Aberaham ba lolo nɛ yɛna Wurubuare bia gbagba ya. Mɔna ban Wurubuare be yako see pete Aberaham ba lola wɔ nɛ, ban yɛna Aberaham duulun man balan gbagba. ⁹ Nawolo nyi nombia nɔn Wurubuare be yako

see fa Aberaham yena nyiaa, “N̄aale kala deban̄ kei me kaa bese k̄on̄ na, n̄ w̄ēle Saara ta lola bu baale.”

¹⁰ Na nombii kei kaagen̄ ya. M̄ona Rebeka lola bia baala bala, te be popou be kya yena de naana Asiki. ¹¹⁻¹² Pete Rebeka ka lola bia k̄ew̄o na be kaa bee gyeñ kolo kpaakpaa na kolo kum ne, na Wurubuare wulaa yako ba wose man nombia see nyiaa, “Kegyia ñon waa kaa som kemaasa ñon.” K̄pene keñ d̄oo Wurubuare be yēe mena yena nyi, ÷ ne gyae balan̄ ka gyeñ nyi te yēe nyi ñolo tom keñ ÷ ne yēe ne d̄oo te ñon Wurubuare na lese ÷tenate mo e yēe ÷ wui ya. M̄ona Wurubuare na lese walan̄ bo lee ñon gbagba kegyaebii man. ¹³ Mena ke te be yakow̄o Wurubuare nombia an̄marasen̄ see ñan man nyiaa, “Gyek̄opo te ma lesew̄o, te me tinaa Esawu yela.”

¹⁴ N̄enēe sena yaa d̄ee yako lee nombia keña man? Kei nawolo baa nyi Wurubuare nombia be doo na ke gb̄ee yēe? Korakora, be doo mena ya.

¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare wulaa yako Mosesi leenan̄ gyan̄gba gyan̄gba keñ nyiaa,

“Balan̄ ban̄ m̄ee gyae nyi maa wii be waran̄ase na,
ban̄ te maa wii be waran̄ase.

Te balan̄ ban̄ m̄ee gyae nyi maa nyin̄ kon̄oo fa w̄o na,
ban̄ te maa nyin̄ kon̄oo fa.”

¹⁶ Mena d̄oo nyi Wurubuare da lese ñolo na, te yēe nyi ÷tenate kegyaebii yaa ÷ tom keñ ÷ ne yēe ne d̄oo ya, m̄ona keñ Wurubuare gbagba be wii ÷tenate waran̄ase d̄oo te ÷ lese e. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuare yakow̄o ÷ nombia an̄marasen̄ see ñan man lee Igyipite gyoo Faaro wose man nyiaa, “K̄pene keñ d̄oo te m̄oo see neñ gyoori yena nyi, m̄ee gyae nyi maa ta n̄ d̄oo lese me don̄ wola na t̄eele kei d̄oo balan̄ pou ken̄yin̄ nyii ma yele.”

¹⁸ Mena d̄oo da te naa nyi akpaa Wurubuare ne gyae nyi waa wii balan̄ waran̄ase na ÷ ne wii be waran̄ase, te akpaa ÷ ne gyae nyi balan̄ ke yēe kon̄oōȳun̄ na ÷ ne yeli b̄ee yēe kon̄oōȳun̄.

¹⁹ E man ñolo waa tale bōose nyiaa, “Nyi akpaa mena te doo na, weera d̄oo te Wurubuare ne bu balan̄ f̄oo lee be nombiakum̄ee keȳee d̄oo? Te am̄ote ne gyae la waa tale kȳēkee Wurubuare kegyaebii?” ²⁰ M̄ee bōose ñon baa nyiaa, deniwalan̄ yena am̄ote keñ waa tale ñon na Wurubuare ke w̄oñee nombia? Osun̄ gyae ke tale bōose walan̄ ñon ÷ be ma ke ne nyi, “Weera d̄oo te n̄ maa man̄ n̄ne?” ²¹ Kei be tale k̄on̄ mena ya, nawolo nyi walan̄ ñon ÷ ne ma osun̄se ne waa tale mo t̄eele degban̄ dokolon̄ ma osun̄ kpaakpaate. Mena mo te waa tale mo t̄eele degban̄ dokolon̄ kenan̄ ma osun̄ yakaate.

²² Mena ke te Wurubuare mo doo. Naf̄o ÷ ne gyae nyi waa lese ÷ ban̄ wola na balan̄ kena nyi ÷ dana don̄. M̄ona ÷ ne nyin̄ kon̄oo nideli fa ban̄ ÷ ba gyeñ ban̄ be d̄oo ne. Naf̄o kaboena nyi waa w̄olēe mena balan̄ benan̄ kekpaakekpa. ²³ Wurubuare nyinā kon̄oo fa daa ban̄ ÷ ne gyae nyi waa nyin̄ kon̄oo fa ne, nawolo nyi ÷ ne gyae nyi waa lese ÷ gyoorobiiri dinaa keñ wola balan̄ ban̄ ÷ be wulaa lese w̄o see nyi baa kaa di gyoori kpu na e ne. ²⁴ Mena balan̄ benan̄ yena daa ban̄ ÷ be baake ne. Te na de popou mo yena Gyudatena ya, m̄ona baale mo lee yenaase. ²⁵ Wurubuare yako mena nombia keña ÷ dekp̄en̄kp̄en̄gȳōore Hosea t̄one man nyiaa,

“Balan̄ ban̄ naf̄o ba te yēe me balan̄w̄o ya ne,
maa baake w̄o nyi me balan̄.

Te balan̄ ban̄ naf̄o mo ne gyae w̄o ya ne,
baa kaa yēe me balan̄ ban̄ m̄ee gyae.”

²⁶ Mena mo te,

“Botoo keŋ nafa bɛɛ yako wɔ nyi
 ba te yɛɛ me balanwɔ ya nɛ,
 botootena te baa kaa baake nyi
 Wurubuarɛ ŋon ɔ kyaa kekpaakekpaɛ nɛ bia.”

27 Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya mo gyoo dekpɛŋkpɛŋ yako lee Iseraetena wose man nyiaa,

“Doo nyi Iseraetena boe ŋgba ɛpo nooman aŋasa nɛ,
 mona be man balan kyomii baale
 te Wurubuarɛ waa lɛɛ ba nyee.

28 Nawolo nyi be gyae ke kyare ya,
 de Gbɛŋgyoo Wurubuarɛ waa di
 tɛɛle kei doo balan pou nombia karatetee dokolonɔ.”

29 Wurubuarɛ dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre Yesaya mo yako mena nombii kei kaalan nyiaa,

“Nafa Wurubuarɛ donɛ ŋon
 deŋ te kaase de duulun man balan kyomii baale see ya nɛ,
 nafa de popou deŋ munuwɔ
 ŋgba mena keŋ Sodom na Gomora donooɔɔ
 na ŋe man balan pou be munu nɛ.”

30 Lee mena doo kpene keŋ mɛɛ gyae maa yako yɛna nyi balan ban ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, nafa ba te yase be sia nyi baa yela be gbɛɛneŋ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman ya. Mona lee ba keɛɛdi doo te Wurubuarɛ lɛɛ wɔ do yela be gbɛɛneŋ teneewɔ ɔ siaman. 31 Te Iseraetena doo ban yase be sia be silana Mosesi mmaraase ŋan, na ŋa ke yela be gbɛɛneŋ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman. Mona be yɛɛ kina keŋ be gbɛɛneŋ ta teneɛ Wurubuarɛ siaman ya. 32 Weera doo te be yɛɛwɔ kina? Nawolo nyi ba te kɛɛ ke nyi Wurubuarɛ keɛɛdi ne gyae la ke yela be gbɛɛneŋ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman ya. Ban gyeŋ nyi be nombia ayɛɛsa ne gyae la ke yela be gbɛɛneŋ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman. Lee kei doo ba te yɛɛ ŋgba balan ban boɔ gyoo na boe dinaa nɛ. 33 Wurubuarɛ nombia aŋmaraseŋ see yako boe kei nombia nyiaa,

“Kɛɛ, me ta mo boe dinaa daale see Siyɔn donoo man.

Balan baa gyoo na boe kei kpaŋte,
 na baa gyoo na ke yala.

Mona walaŋ ŋon ɔ mo ɔ wose lo walaŋ ŋon
 boe kei seŋɛɛ fa e nɛ doo na,
 desɛŋ be gyae ke di e ya.”

10

1 Me tebia, kpene keŋ mɛɛ gyae me konoo man te mɛɛ fane ke doo yɛna nyi, Wurubuarɛ waa lɛɛ me tebia Iseraetena pou nyee. 2 Maa tale di ba wose man adanseɛ nyi bɛɛ yase be sia lee Wurubuarɛ nombia ŋan doo nideli. Mona be sia keyase keŋ bɛɛ kyaa na Wurubuarɛ gbɛɛneŋ ya.

3 Nawolo nyi boɔ gyeŋ gbɛɛ keŋ Wurubuarɛ na mo yela balan gbɛɛneŋ na teneɛ ɔ siaman ya, te ban gbagba yase be sia be silana gbɛɛneŋ ŋan ban gyeŋ nyi ŋe gyae ke yela be gbɛɛneŋ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman nɛ. Lee mena doo ba te yɔkɔse ba wose na baa sila Wurubuarɛ gbɛɛ keŋ ne yeli balan gbɛɛneŋ na tenɛɛ ɔ siaman nɛ ya. 4 Kristo yɛna mmaraase ŋan pou nyee, te ɔ kekɔŋ doo mmaraase ŋan kesila be dana tonoo bela ya. Lee kei doo walaŋ kamase ŋon ɔ lɛɛ e di na, ɔtenate gbɛɛneŋ gyae ka teneɛ Wurubuarɛ siaman.

5 De naana Mosesi ŋmarasewɔ lee mena keŋ deniwalaŋ waa sila mmaraase ŋan na ɔ gbɛɛneŋ ka teneɛ Wurubuarɛ siaman nɛ nyiaa,

“Walaŋ kamase ŋon ɔ ne di mmaraase ŋan dɔɔ na ɔ gbɛneŋ ka teneɛ Wurubuare siaman ne, akpaa ɔ kyan ɔ wose di ŋe dɔɔ nideli keŋ ɔ te yale ŋe man dokolon dɔɔ ya ne, kenan na waa nyiŋ nyeedon.”⁶ Mɔna walaŋ ŋon ɔ lɛe Yesu di te lee ɔ kelɛdi dɔɔ ɔ gbɛneŋ da teneɛ Wurubuare siaman ne, na ɔ na wolo baa nyi ta tekaa yɛe nyi ŋolo ke boose nyi, “Amote ne gyae la waa gyen gyu adido” na ɔ kaa mo Kristo kɔŋ ya.⁷ Yaa ŋolo mo ke boose nyi, “Amote ne gyae la waa tisi gyu tɛle ateta” na ɔ kaa gyuuu Kristo lee woya man kɔŋ ya.⁸ Mɔna Wurubuare nombia ne yako lee balan ban boɔ lɛe Yesu di, te lee ba kelɛdi dɔɔ Wurubuare be lɛe wɔ do nyi be gbɛneŋ teneɛ ŋon Wurubuare siaman ne wose man nyiaa, “Wurubuare nombia ŋan bɛnaa na ŋon. Ne doo ε nɔɔse man, te ŋe doo ε konɔɔse man mo.” Nombia ŋenan yɛna kelɛdi nombia ŋan dɛe yako ne.

⁹ Mena dɔɔ nyi akpaa n gyuuu n nɔɔ yako balan man nyi, “Yesu yɛna de Gbɛngyoo” te n lɛe di n konɔɔ man nyi Wurubuare gyuuu e lee yɛn man na, Wurubuare waa lɛe n nyee.¹⁰ Nawolo nyi walaŋ konɔɔ man te ɔ ne lɛe di te Wurubuare ne lɛe ɔtenate do nyi ɔ gbɛneŋ teneɛ ŋon Wurubuare siaman. Walaŋ nɔɔ mo te ɔ na mo yako nyi Yesu yɛna ɔ Gbɛngyoo te Wurubuare ne lɛe ɔtenate nyee.¹¹ Mena mo te Wurubuare nombia anmarasɛŋ see ŋan ne yako nyi, “Walaŋ kamase ŋon ɔ lɛe Kristo di na, desɛŋ be gyae ke kyan e korakora ya.”¹² N yɛe Gyuda baale e o, n te yɛe Gyuda baale e ya o, de popou yɛe dokolon Wurubuare siaman. Nawolo nyi Kristo ŋonan yɛna de popou de Gbɛngyoo. Walaŋ kamase ŋon ɔ wii baake e na, waa mo wa abɔɔ kpaakpaa ŋan boele e.¹³ Nawolo nyi be yakowɔ Wurubuare nombia anmarasɛŋ see ŋan man nyiaa, “Walaŋ kamase ŋon ɔ wii baake de Gbɛngyoo Wurubuare na waa lɛe ɔ nyee.”

¹⁴ Te sena yaa balan baa tale wii baake de Gbɛngyoo ŋon boɔ ne lɛe e di ya ne yɛle na waa lɛe ba nyee? Yaa akpaa be te nyii ta ɔ wose man nombia ya na, sena te baa tale lɛe e di? Te akpaa ŋolo mo te kolosi ɔ wose man nombia fa wɔ ya na, sena te baa yɛe na baa nyii ŋa? ¹⁵ Te akpaa Wurubuare te kpila balan nyi baa gyu ke yako ɔ wose man nombia ŋenan ya na, sena te baa yɛe na baa tale gyu ke yako ŋa? Wurubuare nombia anmarasɛŋ see ŋan ne yako nyiaa, “Akpaa balan ne kɔŋ be kaa kolosi nyeedon nombia ŋan na, ba keta na mo nombia kpaakpaa bo kɔŋ.”

¹⁶ Mɔna na ban pou boɔ nyii nombia kpaakpaa ŋan ne lɛe na ŋa di ya. Nawolo nyi Wurubuare dekpɛŋkpɛngyɔɔre Yesaya yakowɔ nyiaa, “De Gbɛngyoo, amote lɛe na de nombia ŋan dɔɔ yako ne di?” ¹⁷ Mena dɔɔ lee Kristo nyeedon nombia ŋan keyako man te balan ne nyii ŋa. Mena mo te lee Kristo nombia ŋenan kenyii man te balan ne lɛe ŋa di.

¹⁸ “Mɔna ε yɛla maa boose ŋon nyiaa, mena balan kɛwɔ te nyii Kristo nombia ŋan baa yee?” Kenyii dɔɔ be te nyii, nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasɛŋ see ŋan ne yako nyiaa, “Nombia ŋan te kili gyu tɛle kei dɔɔ pou. Te deniwalaŋ kamase mo te nyii nombia ŋenan.”

¹⁹ ε yɛla maa boose ŋon bela nyiaa, mena dɔɔ ε ne yako baa nyi Iseraetena ban boɔ nyii nombia keŋa ne, be te nyii ŋe man yee? Kenyii dɔɔ be nyiiwɔ. Mosei yɛna walaŋ gyanɔgbate ŋon ɔ be tira mena nombia keŋa nɔɔ nyiaa, Wurubuare kpa,

“Maa mo balan ban ba te yɛe Gyudatenawɔ ya ne
do emɛe Gyudatena sibiyyam.

Maa mo balan ban boɔ gyen daale lee ma wose man ya ne
do ŋon ban.”

²⁰ Wurubuare dekpɛŋkpɛngyɔɔre Yesaya mo gyɔɔ ɔ konɔɔ yako nyiaa, Wurubuare kpa,

“Balan̄ ban̄ ba te yase be sia keo man̄ ya ne,
 ban̄ naa na man̄.
 Te balan̄ ban̄ mō bōo ne bōose me dōo ya ne,
 ban̄ te maa lese ma wose wola.”

²¹ Mōna Iseraetena ban̄ dōo Yesaya yakowō nyi Wurubuaɛ kpa,
 “Wee na wee na mee kee gbɛɛ nyi
 baa kaa lɛɛ man̄ di na maa lɛɛ ba nyee,
 mōna ba te yɛɛ deɛjele doɛ koro seɛ tɛa man̄.”

11

Wurubuaɛ te bɛɛ Iseraetena kekpaakekpa ya

¹ Nyi akpaa nne te nombia keɛɛa doo na, ɛ yela maa boose non bela nyiaa, “Wurubuaɛ bɛɛ non gbagba ɔ balan̄ ban̄ baa yaa?” Korakora, ɔ te bɛɛ wo ya. Nawolo nyi man̄ Pɔol gbagba yɛɛ Iserae baale e. Ma lee Aberaham duulun̄ man, te ma lee Bɛngyamɛn dekpɛnjalɛn̄ man. ² Te yɛɛ nyi Wurubuaɛ bɛɛ ɔ balan̄ ban̄ ɔ wulaa ɔ gyeɛn wo, te ɔ be wulaa lese wo see lee tɛɛle kei kewalan̄ nɛ bo ya. ɛ toose mena keɛɛ Wurubuaɛ nombia aɛmaraseɛn̄ see non be yako lee Wurubuaɛ dekpɛnkpɛngyooɛ Elia wose man. ³ Elia moo Iseraetena nombiakumɛɛ kaa see Wurubuaɛ siaman te ɔ yako e nyiaa, “Me Gbɛngyoo, Iseraetena ta koe nya akpɛnkpɛngyooɛa ban̄ pou te be yɛɛɛ n kedeesa boya non pou. Man̄ maageɛn̄ kooɛn̄ kaa la, te bɛɛ keo man̄ gba koran̄ baa ko.” ⁴ Keɛte Wurubuaɛ tiranoo fa Elia nyiaa, “Koa, na nyan̄ nyaageɛn̄ kaa la ya. Nawolo nyi me ta lese balan̄ kakpɛnse nyetooro (7,000) see fa ma wose, keɛn̄ be te bun̄a ta som bane non bɛɛ baake nyi Baal nɛ korakora ya.”

⁵ Mena mō te gyeɛn wee kei nɛ, Wurubuaɛ te tɛɛ ɔ bɛɛɛ keɛn̄ dōo lese balan̄ akalansɛɛ baale see fa ɔ wose. ⁶ Akpaa Wurubuaɛ tɛɛ ɔ bɛɛɛ keɛn̄ dōo lese balan̄ na, kenan̄ na te yɛɛ nyi ɔ tɛɛ ba tom keɛn̄ bōo yɛɛ nɛ dōo lese wo ya. Nyi non tɛɛ ba tom keɛn̄ bōo yɛɛ nɛ dōo lese wo nɛ, kenan̄ na ɔ bɛɛɛ keɛn̄ ta tekaa yɛɛ bɛɛɛ gbagba ya.

⁷ Nenɛɛ sena yaa dɛɛ yako bela? Kpene keɛn̄ Iseraetena be yase be sia keo nɛ, be te nyin̄ ke ya. Mōna balan̄ akalansɛɛ ban̄ Wurubuaɛ ba lese wo see nɛ, ban̄ nyin̄a na ke. Balan̄ akan̄ ban̄ dōo, ban̄ yɛɛ deɛjele doɛ bo.

⁸ Wurubuaɛ nombia aɛmaraseɛn̄ see yako mena nombii kei nyiaa,
 “Wurubuaɛ te yeli ba nyeeɛa ta yem,

mena dōo bōo ne nyii nombia non man ya.

Te kaa lii na gyeɛn wee kei nɛ,
 be dana sia mōna bōo ne naa ya.

Be dana deɛjela,

mōna bōo ne nyii Wurubuaɛ nombia non man ya.”

⁹ Gyoo Defidi mō sola Wurubuaɛ nyiaa,
 “Wurubuaɛ yela be dedii ka bese ba deyalae.
 Yela baa naa diyem tō ba dukum kom.

¹⁰ Yela be sia ke yɛɛɛ na baa ta kpante,
 na baa kyaa kaale man deban̄ kamase.”

¹¹ ɛ yela maa boose non bela nyiaa, ke yɛɛ ampan̄ nyi Iseraetena ban̄ kpantewō yala keɛn̄ be ta bese tale koro yee? Koa, na mena ya. Mōna keɛɛdi keɛn̄ ba te lɛɛ Wurubuaɛ di ya nɛ, keɛn̄ toro na gbɛɛ fa balan̄ ban̄ ba te yɛɛ Iseraetenawō ya nɛ, na Wurubuaɛ ke lɛɛ ba nyee na ke nyin̄ do Iseraetena benan̄ sibiiyam. ¹² Nombiakumɛɛ non Iseraetena be yɛɛ nɛ, keɛn̄ torona gbɛɛ fa balan̄ ban̄ ba te yɛɛ Iseraetenawō ya nɛ te Wurubuaɛ hiraa wo. Iseraetena benan̄ keyala be Wurubuaɛ osom man nɛ, ka moo tōnōo

burum kōna balan ban ba te yee Iseraetenawo ya ne. Mena dōo akpaa Iseraetena ban de kaa nyin Wurubuaere nyeekelee na, kenan na tōnōo ken balan ban ba te yee Iseraetenawo ya ne baa nyin na, ka te yee nsendee ya.

¹³ Nenee emee ban e te yee Gyudatenawo ya ne e tei nombii kei. Me yee Kristo kpilale e te non kpila na man e gyan nyi me kaa kolosi o nombia non fa non. Mena dōo mōo na mo ma tom kei do nsendee ya. ¹⁴ Nawolo nyi me loo gyakaa nyi me kyō non na, gyae ka do me tebia Gyudatena ban sibiyyam na ke yela Wurubuaere ke lee ba nyee. ¹⁵ Deban ken Wurubuaere ba besena o wole tee Iseraetena ne, ke yela balan ban ba te yee Iseraetenawo ya ne kaa bese Wurubuaere o gyoona. Nyi akpaa mena te doo ne, kenan na deban ken Wurubuaere waa kaa lee Iseraetena ban do na, gyae ke yee balan ban ba te yee Iseraetenawo ya ne gyon ngba be fonae lee yen man ne. ¹⁶ Akpaa n dana kolo te n lese ke man njaale deesi fa Wurubuaere na, kenan na nawolo baa nyi kpene kenan pou yee Wurubuaere wui. Mena mo te akpaa dan lila yee Wurubuaere wui na, kenan na nawolo baa nyi dan kenan pou yee o wui.

¹⁷ Gyudatena yee ngba oliifi dan ken Wurubuaere gbagba be duu ne. Te balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, ban yee yaa ngba njale man oliifi dan ne. Mena dōo yee yaa ngba Wurubuaere te kara oliifi dan ken o be duu ne tombia njale leki, te o ke kara njale man oliifi dan ken tombia ka towaa na ke ne. Kei nawolo baa nyi emee ban e te yee Gyudatenawo ya ne, emee mo e ke nyin don nawolo nyi e ke nyin lon lee oliifi dan ken Wurubuaere gbagba be duu ne man. ¹⁸ Mena dōo e na gyō e konōo nyi e kela tombia non bōo kare leki te bōo mo non towaa ne ya. Nawolo nyi na dan tombia danaana ke ka senje ya, mōna ke lila danaana ke ka senje.

¹⁹ Mberem na e ke yako nyi, “Be keretii tombia non bo leki na daa ban da te yee Gyudatenawo ya ne, ke nyin gbee kaa towaa botōo ne dee nyin nyeedon” ²⁰ Kei yee ampan. Ken ba te lee di dōo ya te Wurubuaere keretii wo leki, te ken emee be kaa lee di dōo te e kaa senawo be nawōo man. Mena dōo e na wola e wose ya, mōna e kee e wose dōo nideli. ²¹ Nawolo nyi Iseraetena ban be yee tombia gbagbawo koran ne, be yee dukum na Wurubuaere te tina wo yela ya, mōna o wōna ba denjele. Mena dōo akpaa emee mo e yee dukum na, o be gyae waa tina non yela ya.

²² N kee nombii kei na, dee tale naa nyi Wurubuaere dana woe nideli te o nombia mo dana don nideli. O nombia dana don fa ban bōo ne yee o kegyaebii ya ne, mōna emee balan ban e yee kakyen te e don e gbēnen man ken e te tina yela ya na, waa lese o woe wola non. Na mena ya na waa keretii emee mo leki. ²³ Te akpaa Iseraetena ban bōo tina ba keleedi yela ne da bese kon kaa lee Wurubuaere di na, kenan na waa besena wo kaa see be dasenae bene ken man. Nawolo nyi Wurubuaere waa tale mo wo kaa towaa na oliifi dan ken bela. ²⁴ Emee ban e te yee Iseraetenawo ya ne, e yee ngba njale man oliifi dan tombia non bōo kare mo kaa towaa na oliifi dan gbagba ken ne. N kee na nafa bōo ne kara dan daale tombii kaa towaa na daale ya. Mōna Iseraetena ban dōo, ban yena oliifi dan gbagba ken bōo kara ke tombia leki ne. Mena dōo be gyae ke yee Wurubuaere don nyi waa bese mo tombia njenan kaa towaa na ke naa ken ya.

Wurubuaere waa lee Iseraetena pou nyee

²⁵ Me tebia, nombii daale weesee ken mee gyae e ke nyii ke man. Akpaa e nyii ke man na, be gyae ke yela e ke yee ya agyuen nyi e gyen nombia gbaa ya. Nombii kenan yena nyi Iseraetena dana denjele don, mōna te yee nyi baa yee denjele don kenan kekpaakekpa ya. Baa yee denjele don

kenan̄ bo kelii deban̄ ken̄ Wurubuar̄e waa kaa l̄e balan̄ ban̄ ba te ȳe Iseraetenaw̄o ya n̄e yaan̄oole ken̄ o ne gyae n̄e nyee p̄e. ²⁶ Dek̄on̄ mena na Wurubuar̄e waa l̄e Iseraetena pou nyee nḡba mena ken̄ Wurubuar̄e nombia an̄marasen̄ see ne yako n̄e nyiaa,

“Siȳon̄ don̄o man te nyeeleere n̄on waa lee k̄on̄,
na o kaa lese nombia n̄karan̄karan̄ pou lee Iseraetena man.

²⁷ Akpaa nyi ma lese nombiakum̄e pou lee be d̄oo tan̄ na,
ken̄ ne gyae la ka wola nyi
n̄ookebakesee ken̄ doo daa na w̄o nsana n̄e te k̄on̄ mena.”

²⁸ Ken̄ Iseraetena te l̄e nyeedon̄ nombia n̄an di d̄oo ya, te be kaa bese balan̄ ban̄ b̄e k̄ola Wurubuar̄e. M̄ona kei kaa ȳe ton̄o fa em̄e ban̄ e te ȳe Iseraetenaw̄o ya n̄e. Te ken̄ be ȳe balan̄ ban̄ Wurubuar̄e be wulaa lese w̄o see d̄oo, mena d̄oo o ne gyae be nombia lee be naanao d̄oo. ²⁹ Nawolo nyi akpaa Wurubuar̄e da lese n̄olo te o mo kolo boele e na, o b̄e kȳekee wa agyuen̄ bela ya.

³⁰ Deban̄ daale kaa lan̄aw̄o na em̄e ban̄ e te ȳe Iseraetenaw̄o ya n̄e e ȳe den̄ele don̄ Wurubuar̄e d̄oo, m̄ona n̄en̄e d̄oo lee Iseraetena den̄ele don̄ d̄oo Wurubuar̄e te kaa wii e waran̄ase. ³¹ Mena ke te n̄en̄e ban̄ m̄o dana den̄ele don̄, na ke yela Wurubuar̄e ke wii be waran̄ase nḡba mena ken̄ o be wii e waran̄ase n̄e. ³² Nawolo nyi Wurubuar̄e te yeli balan̄ pou te ȳe den̄ele don̄, na waa nyin̄ wii be popou waran̄ase.

³³ Wurubuar̄e w̄e ken̄ o dana n̄e,
be dana ke maa ya.

O siakekara na o nombia kagyen̄ dokoso be kyaa ya.
Am̄ote ne gyae la waa tale nyii Wurubuar̄e ab̄oo n̄an o ne ȳe,
na mena ken̄ o ne ȳe n̄a n̄e man?

³⁴ Am̄ote gyen̄a na de Gben̄gyoo Wurubuar̄e nyeeman nombia,
te am̄ote ne gyae la waa tale kolosi fa e?

³⁵ Am̄ote faa na Wurubuar̄e kolo see,
ken̄ kaboena nyi n̄on m̄o waa to otenate kom?

³⁶ Nawolo nyi kpene kamase ȳe o wui.
Lee o don̄ man d̄oo te kpene kamase kyaa,
te n̄e popou m̄o kyae fa e.

N̄on kaboela nyi d̄e lese o yele kekpaakekpa.
Amen.

12

Mena ken̄ kaboena nyi Kristotena baa kyaa

¹ Lee mena d̄oo me tebia, ken̄ Wurubuar̄e be wii de waran̄ase d̄oo m̄e waase n̄on bo nyiaa, e mo e wose pou fa e nḡba kedeesa kolo n̄e lee e kekyaabii man. Na e ke kyaa fa e nḡba balan̄ ban̄ ayim̄e be doo ba wose man ya, te be nombia na gyoo o sia n̄e. Nawolo nyi kei ȳena osom kpaakpaate ken̄ ke kaboena. ² E na tekaa mo e wose do t̄e kei d̄oo balan̄ ab̄oo aȳesa man bela ya. M̄ona e yela Wurubuar̄e ke kȳekee e kon̄o man nombia na e din̄o pou, na e ka bese balan̄ w̄ole e kekyaabii man. Kei gyae ke yela e ka gyen̄ kpene ken̄ Wurubuar̄e ne gyae, te ke dei te k̄e gyoo o sia n̄e nideli n̄e.

³ Lee Wurubuar̄e b̄ere ken̄ o ba mo boele man̄ te o be fa man̄ tom kei nyi maa ȳe n̄e d̄oo, m̄e sola e man walan̄ kamase nyi o na k̄e o wose nyi n̄olo be kyaa o wole ya. M̄ona e man walan̄ kamase waa yok̄ose o wose na waa gyoo o wose man k̄e nyi, mena ken̄ o ne k̄e o wose na b̄ere ken̄ Wurubuar̄e ba mo boele e lee o kel̄edi d̄oo n̄e doo na ke gb̄e.

⁴ Nawolo nyi de man walaŋ kamase yee deniwalaŋ na ɔ nyee e te ɔ dana yenaase kpookpoo, mɔna yenaŋ kamase dana ka tom keŋ kee yee. ⁵ Mena ke mɔ te daa Kristotena mɔ boe, mɔna lee Kristo keleedi dɔɔ de ta bese walaŋ dokolonɔ. De yee kpookpoo, mɔna Kristo dɔɔ da towaa na dɔŋa ngba walaŋ dokolonɔ ne.

⁶ Wurubuare abɔɔ anefanɔ ŋan ɔ ba mo boele daa ne yee kpookpoo, mena dɔɔ kaboena nyi dee mo ŋa yee tom ngba mena keŋ ɔ ba mo ŋa boele daa ne. Nyi ŋolo wui kpene keŋ Wurubuare ba mo fa e yena nyi Wurubuare waa ta ɔ dɔɔ kolosi na, kaboena nyi waa yee ke ngba mena keŋ ɔ keleedi doo ne. ⁷ Akpaa ŋolo wui yena balaŋ kasom na waa yee kakyen som. Te akpaa ŋolo mɔ wui yena Wurubuare nombia ŋan kawola na, kaboena nyi waa yee kakyen wola. ⁸ Akpaa ŋolo wui yena balaŋ kakyen kado na, waa do balaŋ kakyen. Te akpaa ŋolo mɔ wui yena wɔe keyee na, kaboena nyi waa lese ɔ tɔɔman yee wɔe. Akpaa ŋolo wui yena nyi waa yee siamante ɔ tebia man na, waa lese ɔ konɔɔ man yee ke nideli. Akpaa ŋolo wui yena balaŋ waraŋase kewii na, waa yee ke gyonɔ man keŋ ɔ na toronɔ ya.

Ɛ gyae dɔŋa

⁹ Ɛ gyae dɔŋa lee Ɛ konɔɔse man. Ɛ kɔla abɔɔ ŋan pou ŋe yee abɔɔ kumee ŋa ne, na Ɛ ke kyanɔ abɔɔ kpaakpaa ŋan man keŋkeŋ. ¹⁰ Ɛ yase Ɛ sia gyae Ɛ tebia Kristotena nideli ngba naalolobia ne, na Ɛ ka mo obuɔ fa dɔŋa nideli. Ɛ na kee nyi emee kela na ŋolo ya. ¹¹ Ɛ na yeli kegyae keŋ doo Ɛ man fa Wurubuare nombia ŋan ne nɔɔ ke yɔkɔse ya. Ɛ yela Wurubuare felinɔ ŋon ka do ŋon don, na Ɛ ka som de Gbengyoo Wurubuare nideli. ¹² Ɛ yela Ɛ lookegyakaa keŋ Ɛ dana ne ke yela Ɛ ke di gyonɔ, na Ɛ ke nyinɔ konɔɔ lee Ɛ kayeyee man, na Ɛ ke fane debanɔ kamase. ¹³ Ɛ kyɔ Ɛ tebia Kristotena ban be yee ayematenawɔ ne, na Ɛ ke lee ŋɔɔla mɔ nideli.

¹⁴ Ɛ sola wosefɛerenɔ fa balaŋ ban beɛ naase ŋon diyem ne. Ɛ sola Wurubuare wosefɛerenɔ fa wɔ. Ɛ na falaa wɔ ya. ¹⁵ Kolo de kɔŋ ŋolo dɔɔ te ɔ ne di gyonɔ na, Ɛ kpu na e di gyonɔ. Mena mɔ te akpaa kolo de kɔŋ ŋolo dɔɔ te ɔ ne di walaŋsa na, Ɛ kpu na Ɛ na Ɛ ke di walaŋsa. ¹⁶ Ɛ kyaa na dɔŋa nideli. Ɛ na gyna Ɛ wose adido ya, mɔna Ɛ mo Ɛ wose do na balaŋ ban bɔɔ doo daale man ya ne. Ɛ na kee Ɛ wose nyi Ɛ dei kela wɔ ya.

¹⁷ Nyi akpaa ŋolo de yee ŋon nombiikum na, Ɛ na mo dukum tɔ e kom ya. Ɛ yee kakyen na Ɛ ke yee kpene keŋ balaŋ pou ne kee ke nyi ke dei ne. ¹⁸ Gbɛɛ kamase man na, Ɛ yee kakyen na Ɛ ke kyaa na walaŋ kamase wosefɛerenɔ man. ¹⁹ Me tebia, Ɛ na mo nombiakumee tɔ dɔŋa kom ya. Ɛ mo kpene kamase fa Wurubuare. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenɔ see ŋan ne yako nyiaa, “Wurubuare kpa, man Ɛ Gbengyoo ne gyae la maa tɔ balaŋ kom lee be nombiakumee ŋan bɔɔ yee ne dɔɔ.” ²⁰ Lee mena dɔɔ, “Akpaa tanam na ko walaŋ ŋon ɔ ne kɔla nenɔ na,

fa e weeneɛ waa di.

Akpaa lonboanenɔ na ko e na,

fa e lonɔ waa nyɔɔ.

N yee mena na, desɛŋ gyae ke kyanɔ e nideli.”

²¹ Na yeli nombiakumee ke di n dɔɔ ya, mɔna mo nombia kpaakpaa keyee di nombiakumee dɔɔ.

¹ Kaboena nyi walaŋ kamase waa yokose ɔ wose fa tsele kei doo kegyiise ban bee di de doo ne, nawolo nyi kegyia nolo be kyaa ken na Wurubuaere see na e ya. Kegyiise ban be kyaa ne pou, Wurubuaere see na wo. ² Mena doo akpaa nolo da koro sen tia kegyiise benan na, ɔ ta sen tia Wurubuaere baa. Te walaŋ non waa yee mena na, Wurubuaere waa won ɔ denjele. ³ Balan ban bee yee nombia kpaakpaa ne, boɔ ne yee kegyiise ya. Nombiakumeyera ne yee na kegyiise benan. Akpaa n bee gyae nyi n ke yee tsele kei doo kegyiise ya na, kenan na yee kpene ken dei na baa nyin keleɛ nen. ⁴ Nawolo nyi kegyia non boɔ lese e see kolo nooman ne, ɔ yee Wurubuaere tobaale e ken ɔ ne yee ɔ tom lee nyan gbagba n deeli doo. Mona akpaa n yee kolo kum na yela gyakolon ke kyan nen, nawolo nyi ɔ don ken ɔ dana ne te yee yakaa ya. ɔ yee Wurubuaere tobaale e non Wurubuaere ne tee ɔ doo won nombiakumeyera denjele. ⁵ Mena doo kaboena nyi walaŋ kamase waa yokose ɔ wose fa kegyiise ban. Te yee ken nyi ɔ ne yee nyi ken baa won ɔ denjele kaagen doo ya, mona ken ɔ gyen lee ɔ konɔ man nyi kaboena nyi waa yee mena doo.

⁶ Mena mo doo te kaboena nyi yaa to lempoo ne. Nawolo nyi kegyiise ban yee Wurubuaere tewulewo te bee mo ba deban pou yee tom. ⁷ E to walaŋ kamase kom ken e dana e ne. Akpaa ke yee lempoo ke na to ke, te akpaa ke yee toto ke na to ke. Akpaa ke yee obuɔ ke na bu wo, te akpaa ke yee yele kalese ke na lese ba yele.

⁸ E na yeli kom kamase ke doo emee na nolo nsana ya. Kom ken kaboena nyi ke dee doo ya nsana yena balan kegyae ken kaboena nyi yaa gyae don na ne. Nawolo nyi akpaa nolo ne gyae ɔ doo na, ɔ te yee kpene ken mmaraa ken ne gyae ne kelii oto. ⁹ Nne te Mosesi mmaraase non naale ne yako nyiaa, “Na lee n wele yaa n baale wole ya, na ko walaŋ ya, na nmeele ya, na yeli n sia keyee n doo kolo ya.” Ken na mmaraase akan non pou nyee yena mmaraa ken ne yako nyiaa, “Gyae n doo ngba nyan gbagba n wose ne.” ¹⁰ Nyi akpaa nolo ne gyae ɔ doo ne, ɔ be gyae waa yee e nombiikum ya. Mena doo nyi n gyae n doo na, n dii mmaraase non pou doo baa kelii oto. Nawolo nyi mmaraase non pou nyee yena kegyae.

¹¹ Ken pou wole ne, e kee deban ken man de kyaa ne na e kena nyi te lii deban ken dee fon lee da dosoron man. Nawolo nyi neneɛ da nyeekeeweeya non ta benaa kela deban ken doo tangbee lee Kristo di ne. ¹² Teka kyomii na nelim te lam, na tee kena mo te lii. Mena doo e yela dee tina ditinte man aboo keyee yela, na dee mo kenmanee kegba ken dee mo yoo na ditinte aboo ne do. ¹³ E yela da kekyaabii man ke yee ngba balan ban be kyaa kenmanee man ne. E na yeli dee wole deban gyu ke kyaa noodedii man di de no na dee deese ya. E na yeli dee yee kafon nombia na nombia nkarankaran ya. E na gyae kale ya, te e na yee sibiikum mo ya. ¹⁴ Mona e yela de Gbengyoo Yesu Kristo kedi e nyee, na ba tekaa yela e ka gyuen nombiakumee non e dinɔ kum ken ne yeli e ne yee ne ya.

14

E na bu donja foɔ ya

¹ E lee walaŋ non ɔ be dana don ɔ Kristo keleedi man ya ne do e man. Mona e na yeli e konɔ man nombia non doo walaŋ kamase senee ne, ka mo kewonee kon ya nsana ya. ² Nolo kyaa na lee ɔ Kristo keleedi doo ɔ ne lee di nyi waa tale di kpene kamase. Nolo mo keleedi be dana don ya mena doo non ne di faaren weeneɛ kaagen bo. ³ Gbee be doo nyi walaŋ non ɔ

ne di kpene kamase ne, waa kee o wose nyi o dei kela walan non o ne di faaren weene ne ya. Mena mo te walan non o ne di faaren weene ne, na bu walan non o ne di kpene kamase ne foo ya. Nawolo nyi Wurubuaere ne lee be popou do. ⁴ Nyan yena amote ken n ke tale bu nolo tobaale yaa wa alebu foo? Walan nonan o gbengyoo waagen ne gyae la waa tale naa nyi o senee nideli yaa o ba senee nideli ya. Te waa tale sen nideli nawolo nyi de Gbengyoo Wurubuaere dana don ken waa tale yela waa sen nideli.

⁵ Nolo waa tale yako nyi wee daale kela weeya akan nan, te nolo mo gyan na weeya nan pou yee kyekyee. Nombia kenja man na, kaboena nyi walan kamase waa lee o wui ken doo o senee ne do nideli. ⁶ Nyi akpaa nolo da lese wee daale see nyi ken kela na weeya akan nan na, o ne yee mena bo na waa mo lese Wurubuaere yele. Te akpaa nolo mo ne di kpene kamase na, o ne di ke bo na waa mo lese Wurubuaere yele. Nawolo nyi o ne fane fa Wurubuaere karan lee weene nenan doo pete o ne dii. Walan non mo o ne di faaren kaagen bo ne, non mo ne di na bo na waa mo lese Wurubuaere yele. Nawolo nyi non mo ne fane fa Wurubuaere karan pete o ne dii.

⁷ Da ke kyaa kei, yen man o nyedon man o, nolo be kyaa fa o wose ya.

⁸ Nyi akpaa de kyaa na, de kyae fa de Gbengyoo Yesu Kristo. Mena mo te akpaa da yem na, da yena fa de Gbengyoo Yesu Kristo. Mena doo nyi de kyaa na de sia o, da yena o, de yee de Gbengyoo Yesu Kristo wui.

⁹ Kei doo te Kristo yenawo te o fonawo lee yen man. Na ke yela waa nyin bese balan ban be kyaa na be sia, na ban doo yekee ne pou Gbengyoo.

¹⁰ Mena doo tekaboena nyi nolo waa bu o doo foo yaa waa kee o wose nyi o dei kela o doo ya. Nawolo nyi de popou dee kaa sen Wurubuaere siaman na waa di de nombia. ¹¹ Nawolo nyi Wurubuaere nombia anmarasen see nan ne yako nyiaa,

“De Gbengyoo kpa,

‘Man nyina me kyaa ne,

walan kamase waa kaa bun me siaman

na waa toro yako nyi man yena Wurubuaere.’ ”

¹² Lee mena doo de man walan kamase waa kaa tolee o noowoya fa Wurubuaere.

¹³ Mena doo e yela dee tina donja foo kebu yela. Mona kaboena bo nyi dee kee nyi doo yee kolo na ke yela nolo ke yee dukum ya. ¹⁴ Me ka bese Kristo baale kei doo ne, ma te naa nyi weene kamase be kyaa ken ke yee kolo kum ke ya. Mona akpaa Kristo baale nolo de lee weene njaale do nyi ke yee kolo anekolan ke na, na otenate gyan te ke yee kolo anekolan.

¹⁵ Nyi akpaa n weene njaale kedi de yeli n doo nolo wose te fee e ya ne, kenan na n nombia ayeesa bee wola balan kegyae ya. Na yeli n weene njaale kedi ke yela n doo nolo ke yala o keleedi man ya. Nawolo nyi non mo doo te Kristo yenawo. ¹⁶ Mena doo na yeli kpene ken nyan ne kee ke nyi ke dei ne, ka bese kolo kum balan siaman ya.

¹⁷ Nawolo nyi Wurubuaere gyoori ken ne, ka te yee kedi na kenyo nombia naagen ya. Mona ke yee ken nyi walan waa yee kpene ken tenee Wurubuaere siaman, na waa yee kpene ken gyae ka mo wosefereen kon non na o doo nsana, na dee di gyon ken Wurubuaere felin non ne fa daa ne. ¹⁸ Walan kamase non o som Kristo lee mena gbex kei man ne, o nombia na gyoo Wurubuaere sia. Mena walan nonan mo te balan na lese o yele.

¹⁹ Mena doo deban kamase na e yela dee mo de loo gyakaa aboo nan gyae ka mo wosefereen kon, te nne do daa don da keleedi man ne doo. ²⁰ Na

yeli weenεε njan nyanj ke di ne, ke woleε Wurubuare tom ya. Gbeε doo nyi dεε tale di weenεε kamase, mona akpaa weenεε njan nyanj kedi ne ne gyae la ke yela njolo ke yala o kelεedi man na, kenanj na na di na korakora ya. ²¹ Nawolo nyi akpaa njolo de beε naane ketao, yaa o beε solonj kenyo o yaa o beε kpene kamase kenj gyae ke yela o doo njolo ke yala o kelεedi man na, kenj gba dei la kela. ²² Mena doo kpene kamase kenj n ne leε di lee mena nombia kenja man na, yela ke doo emεε na n Wurubuare nsana. Walanj njon o konoo man nombia bee bu e foo lee aboo njan njon gbagba be leε na do ne man ya na, njon na nyeebam. ²³ Mōna akpaa njolo de di kolo kenj o konoo man nombia ta teneε e ya ne, kenanj na Wurubuare waa bu e foo. Nawolo nyi otenate te leε Wurubuare di lee kpene kenanj keyeε man ya. Te kpene kamase kenj njolo te leε Wurubuare di lee ka keyeε man ya ne, na ke yeε dukum ke.

15

ε na gyuej yaagej wui ya

¹ Daa banj da sejeε da kelεedi man kenkenj ne, kaboena nyi dee nyinj konoo fa banj boo sejeε ba kelεedi man kenkenj ya ne, na dee nyinj kyoo wo. ε na yeli dεε keε daa daagej wui ya. ² ε yela de man walanj kamase ke yeε kpene kenj dei fa o doo, na ke kyoo e na njon mo ka sej kenkenj o kelεedi man. ³ Nawolo nyi Kristo gba koranj te keε njon waagej wui ya. Be njmarasewo Wurubuare nombia anjmarasenj see man nyi o yako Wurubuare nyiaa, "Tuubia njan balan ba tee ne njan, manj te nje kaa wuraawo." ⁴ Nombia njan pou boo njmarase see Wurubuare nombia anjmarasenj see njan man ne, be njmarase nja bo see na nje ka wola daa nombia. Kei gyae ke yela dεε yeε kakyen na dee nyinj konoo sej kenkenj, lee lookegyakaa kenj de dana ne doo.

⁵ Mεε sola Wurubuare njon o ne yeli balan ne nyinj konoo sej kenkenj te o na do wo kakyen ne nyiaa, debanj kei kenj ε silana Kristo Yesu ne, waa yela ε ke yeε noodokolonj. ⁶ Dekonj mena na gyae ke yela ε popou ka mo konoo dokolonj, na noodokolonj lese Wurubuare njon o yeε de Gbenjyoo Yesu Kristo o kya e ne yele.

⁷ Lee mena doo ε leε donja do njgba mena kenj Kristo be leε njon do ne, na balan ke nyinj lese Wurubuare yele. ⁸ Ampanj yaa mεε yako njon nyiaa, Kristo kaa bese Gyudatena somre na ka wola nyi Wurubuare ne di o nombia doo. Te o nombia njan o be yako see fa Gyudatena be naanao banj ne, gyae ke konj mena. ⁹ Kei gyae ke yela balan banj ba te yeε Gyudatenawo ya ne, ka lese Wurubuare yele lee mena kenj o be wii be waranjase njgba mena kenj Wurubuare nombia anjmarasenj see njan be yako ne nyiaa, "Lee kei doo maa lese n yele balan banj ba te yeε Gyudatenawo ya ne siaman, na maa kpee noononj keleε ne njan."

¹⁰ Wurubuare nombia anjmarasenj see njan besewo yako nyiaa, "Emεε balan banj ε te yeε Gyudatenawo ya ne, ε kpu na balan banj Wurubuare ba lese ne na ε ke nyanjeε."

¹¹ Wurubuare nombia anjmarasenj see njan besewo yako nyiaa, "Emεε banj pou ε te yeε Gyudatenawo ya ne, ε lese de Gbenjyoo Wurubuare yele.

Emεε tεele kei doo balan pou, ε lese Wurubuare yele."

¹² Wurubuare dekenjkenjyooε Yesaya mo yakowo nyiaa,

“Walaŋ ɲolo waa kaa lee de naana Gyese duulun man kɔŋ.

Ŋon ne gyae la ɔ kaa di gyoori

balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne doo,
te ɔ doo te baa mo be loo gyakaa.”

¹³ Mee sola Wurubuae ŋon ɔ ne fa balan lookegyakaa ne nyi waa yela e ke kyaa gyon na wosefeereŋ man lee keleedi keŋ e be lee e di ne doo. Na ɔ felin ŋon ke yela e ka mo e loo gyakaa ɔ doo nideli.

¹⁴ Me tebia Kristotena, maŋ gbagba gyen nideli nyi e yee balan kpaakpaawo, te e gyen nombia mo nideli keŋ e ke tale wola e tebia. ¹⁵ Mɔna ma te gyo me konoo yako ŋon nombia ŋaale me tɔne kei man, na e be nyin wolee ŋa ya. Wurubuae beree keŋ ɔ ba mo boele maŋ ne doo, te me talewo yako ŋon nombia ŋenan. ¹⁶ Nawolo nyi Wurubuae lese na maŋ nyi maa yee Yesu Kristo kpilale balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne man. Mee yee tom ŋgba Wurubuae sae ne lee ŋon Wurubuae nyeedon nombia ŋan keyako man. Kei gyae ke yela balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne, kaa yee ŋgba kpene keŋ bee mo deesi fa Wurubuae te na gyo ɔ sia ne. Nawolo nyi Wurubuae felin ŋon te desina wo keŋ kolo kum kamae be doo be man bela ya.

¹⁷ Mena doo me dana gbɛe keŋ maa tale wola ma wose, lee tom keŋ Kristo don keŋ ne yeli mee yee fa Wurubuae ne doo. ¹⁸⁻¹⁹ Mɔo gyae maa yako nombii daale kpu na keŋ Yesu Kristo be tee me doo yee ne ya. Maa gyo me konoo bo yako mena keŋ ɔ be tee me doo yela balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne be kaa lee Wurubuae di ne doo. Me noowo ya na me nombia ayeesa na gyakolon nombia na nombia dinaana ŋan Wurubuae felin ŋon be yeli mɔo tale yee ne, yele la te balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne kaa lee Wurubuae di. Mena doo me tee wo kolosi Kristo nombia kpaakpa ŋan pou lee Gyerusalem donoo man menee kelii Ilirikum teele doo.

²⁰ Kpene keŋ doo me konoo man deban kamae keŋ mee gyae nyi maa yee yena nyiaa, mee gyae nyi maa ta kolosi Kristo nombia kpaakpa ŋan botooe ŋan be te nyii ta ŋa see ya ne. Mɔo ne gyae nyi me kaa kolosi ŋa botooe ŋan baale be wulaa kolosi ŋa ne ya. ²¹ Mena te Wurubuae nombia aŋmaraseŋ see ŋan ne yako nyiaa,

“Balan ban ba te yako ta wo Kristo nombia ŋan ya ne baa naa e,
te balan ban be te nyii ta ɔ nombia ŋan ya ne baa nyii ŋe man.”

²² Kei doo te kaa lii nan gyen me te nyina ta gbɛe maa kɔŋ e gyan ya ne. ²³ Mɔna nenee doo ma te tan ma tom keyee kebo, te leenan bene bene me wulaa mee gyae gbɛe nyi maa kɔŋ e gyan, ²⁴ mena doo ma te yee ma agyueŋ nyi akpaa mee lam mee gyu Sepeni na maa ta e gyan. Mee kɔŋ me kaa talaa me sia e gyan weeya ala, na e ke nyin lo maŋ gbɛe.

²⁵ Mɔna nenee doo ma seŋee Gyerusalem gbɛe doo baa. Me dana kolo mee gyu me kaa kyɔ Kristotena ban be kyaa botoo ne. ²⁶ Nawolo nyi Kristotena ban be kyaa Masedonia na Akaya teelese man ne, ta mo gyon yilaa aboo na baa mo yeele Kristotena ayematena ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne. ²⁷ Ban gbagba kegyaebii man te ba moowo yilaa aboo keŋa, te kaboena nyi baa tan yee mena. Nawolo nyi nyeedon nombia kpaakpa ŋan doo nyii lee Wurubuae gyan ne, Gyudatena yele la te be nyii ŋa. Mena doo nyi ban mo da mo ba wose man aboo gyu ke kyɔ Gyudatena benan na, ke doo na ke gbɛe.

²⁸ Akpaa me tan mo aboo ŋan pou doo yilaa ne do wo be nyinmaa man na, maa kaa lan gyu Sepeni teele man. Akpaa mee lam mee gyu botoo na,

te maa kɔŋ ɛ gyan. ²⁹ Te ma gyen nyi me kee kɔŋ ɛ gyan kei ne, gyaɛ ke yela Kristo ke hiraa daa nideli.

³⁰ Me tebia kpaakpaa, me ta mo de Gbenjyoo Yesu Kristo na balan kegyae kenj Wurubuaɛ felin ɔn be yeli ɛ dana ne mee sola ɔn nyiaa, ɛ yase ɛ sia fane fa Wurubuaɛ kyɔ man. ³¹ ɛ fane fa Wurubuaɛ fa man nyi waa lese man lee balan ban ba te yee Kristotenawo ya te be kyaa Gyudia teele man ne nyinmaa man. ɛ fane nyi Wurubuaɛ waa yela Kristotena ban be kyaa Gyerusalem donoo man ne, sia kagyɛ tom kenj mee gyu me kaa yee be gyan ne man. ³² Te akpaa Wurubuaɛ de see na maa kɔŋ ɛ gyan na gyon, na daa na ɔn pou ke kyaa na dee di gyon na donɔ. ³³ Wurubuaɛ ɔn ɔ yee wosefɛɛɛɛn Gbenjyoo e ne, waa kyaa na ɛ popou. Amen.

16

Nɔɔkado

¹ Mee lese de deesi Kristo alo Foobe maa wola ɔn nyi ɔ yee walan ɔn ɔ ne yee Wurubuaɛ nideli. Foobe kei yee kegyia e Kristotena ban be kyaa Kenkiria donoo man ne man. ² Nyi ɔ kɔŋ ɛ gyan na ɛ lee e lee de Gbenjyoo Yesu yele man na e ke kyɔ e lee gbɛɛ kamase man, ngba mena kenj kaboena nyi Kristotena baa kyɔ donɔ ne. Nawolo nyi ɔn gbagba mo te kyɔ balan burum, te ɔ te kyɔ man gbagba mo.

³ ɛ do Pirisila na Akuila nɔɔ fa man, nawolo nyi be yee me tebiawo te daa na wo pou ne yee na Kristo Yesu tom kenj.

⁴ Ba moo ba wose fa yen lee me doo.

Mena doo mee do wo nɔɔ nideli.

Na man maagen na do na wo nɔɔ ya,

mona Kristotena ban ba te yee Gyudatenawo ya ne mo na do wo nɔɔ.

⁵ ɛ do Kristotena ban beɛ gyanee ba dekpanalan man ne nɔɔ fa man.

ɛ do me gyoo gyaagyi Epanetuse nɔɔ fa man. Non yena walan ɔn ɔ be tanjbeɛ lee Kristo di Esia teele man.

⁶ ɛ do Meeɛɛ ɔn ɔ be naa diyem nideli e doo ne nɔɔ fa man.

⁷ ɛ do Andoronikuse na Gyuniase nɔɔ fa man.

Be yee Gyudatenawo ngba man ne,

te daa na wo pou te be kyanawo to deni see.

Be yee balan ban Kristo kpilala ban pou ne bu wo nideli,

te be tanjbeɛ man lee Kristo di gba.

⁸ ɛ do Ampeliatuse nɔɔ fa man.

ɔ yee me gyoo gyaagyi e lee Kristo doo.

⁹ ɛ do de gyoo Ubanuse ɔn daa na e pou ne yee tom Kristo man ne, na de doo kpaakpaa Setakise nɔɔ fa man.

¹⁰ ɛ do Apelese nɔɔ fa man.

ɔ ta lese wola nideli nyi ɔ seɛɛ Kristo nombia njan man nideli.

ɛ do balan ban pou boo lee Aristobuluse dekpanalan man ne nɔɔ fa man.

¹¹ ɛ do Herodion nɔɔ fa man.

Non mo yee Gyuda baale e ngba man ne.

ɛ do Kristotena ban be kyaa Nasisuse dekpanalan man ne nɔɔ fa man.

¹² ɛ do Tirifena na Tirifosa nɔɔ fa man.

Be yee ala ban boo kyan ba wose yee de Gbenjyoo Kristo tom kenj.

ɛ do me gyoo gyaagyi Pɛɛsi nɔɔ fa man.

Non mo yee alo ɔn ɔ be yee tom dinaa fa de Gbenjyoo.

¹³ ɛ do Rufuse na ɔ naa ɔn ɔ ba mo man yee ɔ bu ne nɔɔ fa man.

Rufuse yee de Gbenjyoo Kristo tobaale non o yele ba lee nideli.

¹⁴ E do Asinkirituse na Felegon na Hemise na Patorobase na Hemase na Kristotena ban pou be kyaa kpu na wo ne non fa man.

¹⁵ E do Filologuse na Gyulia na Neruse na o deesi na Olimpase na Kristotena ban pou be kyaa kpu na wo ne non fa man.

¹⁶ E pukaa donja, na e ka do donja non na gyon.
Kristotena akpii akpii non pou na do non non.

¹⁷ Me tebia, mee waase non nyi e kee nideli na e ka gyene balan ban be kpu na non te bee wolee ya nsana ne. Mena balan benan ne yeli baale ne yale ba keleedi man, te be nombia non bee wolo ne mo yee kpoolee non non wola non ne man. E lese e wose lee mena balan benan man. ¹⁸ Nawolo nyi mena balan kewo bee som de Gbenjyoo Kristo ya, mona bee gyae ban gbagba deeli bo. Be donjee bee mo nonman yelin na nonwoya gyon nyinjan mo beo balan ban bo gyen daale ya ne. ¹⁹ Emee doo balan pou te nyii mena ken e ba mo e wose fa Kristo ne, mena doo dana man gyon nideli. Monna mee gyae e ka gyen nyansa na e ka gyen nombia non ne dei, na e ka lese e wose lee dukum keyee man.

²⁰ Be gyae ke kyare ya Wurubuaru non o yee wosefere non pou Gbenjyoo e ne, waa yela e ke sakatee obonsam e nawoo tee. De Gbenjyoo Yesu waa mo o beree boele non.

²¹ Me doo Timoti non daa na e ne yee tom dokolon ne na do non non. Mena ke mo te Lusius na Gyason na Sosipata ban be yee me tebia Gyudatenawo ne mo na do non non.

²² Man Tetiyuse non moo nmarase tone kei fa Poo ne, mo na do non non lee de Gbenjyoo Kristo yele man.

²³ Me denite Gayose mo na do non non. O dekanalan man te daa Kristotena ban pou de kyaa kebo ne ne gyanee. Erasituse non o ne kee donoo kei koba doo ne, na de doo Kuatuse mo na do non non.

²⁴ De Gbenjyoo Yesu Kristo waa mo o beree boele e popou na waa sen e wole. Amen.

²⁵ E yela dee lese Wurubuaru yele. Non ne tale la yela e ne tale sen kenken e keleedi man, lee Yesu Kristo nyeedon nombia non moo kolosi fa non ne doo. Nafu anokoare nombii kei yee nombii aweesen ke, mona nene doo Wurubuaru te yeli de ta gyen ke. ²⁶ Nene doo nombii kei ta tekaa yee nombii aweesen ya. Wurubuaru te yeli wa akpenkpenjyoo te nmarase anokoare nombii kei see. Te Wurubuaru non mo o kyaa kekpaakekpa ne te yeli ba te kolosi nombii kei fa teele kei doo balan pou, na baa lee e di na baa ta o gbene non doo.

²⁷ E yela dee la de Gbenjyoo Yesu Kristo doo na dee lese Wurubuaru yele kekpaakekpa. Nawolo nyi non waagen koon yena nyansa pou nyee. Amen.

Pɔɔl Tɔne gyanɔgbate ken ɔ be ŋmarase yele Korintotena ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon Wurubuare be baake lee ɔ kegyaebii man nyi me kaa yee ɔ kpilale ne, na de doo Sositene gyan. ² Dɛɛ ŋmarase ke dee yele emɛɛ Kristotena dikpii ken ε kyaa Korinto donoo man, na ban pou be kyaa yenaŋ kamase te bɛɛ som de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ŋon ɔ yee daa na wo pou Gbenɔgyoo e ne. Wurubuare te tɛɛ Kristo Yesu doo baake ŋon te ɔ gberaa ayimɛɛ lee ε wose man te ɔ desina ŋon see fa ɔ wose.

³ De kya Wurubuare na de Gbenɔgyoo Yesu Kristo baa mo be bereɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefaereŋ. ⁴ Deban kamase ken mee fane na, mee fa Wurubuare karan lee mena ken ɔ be tɛɛ de Gbenɔgyoo Kristo Yesu doo mo ɔ bereɛ boele ŋon ne doo. ⁵ Lee mena ken emɛɛ na Kristo be yee noodokolon doo, Wurubuare te hiraa ŋon gbɛɛ kamase man. ɔ te yeli ε ta gyeŋ kekolosi te ε nyiŋa nyansa mo kpu. ⁶ Nawolo nyi Kristo nombia ŋan dee kolosi te ε be nyii ne, ta gyoo ε man nideli. ⁷ Mena doo deban kei ken ε kyaa ε ne daa de Gbenɔgyoo Yesu kabese koŋ na sibiyaam ne, Wurubuare felin kolo anefan daale be kyaa ken ε te nyiŋa ta ya. ⁸ ŋon gbagba waa yela ε ka seŋ kenken kelii oto, ken nyi nombiikum kamase be gyae ke doo ε man ya kelii wee ken de Gbenɔgyoo Yesu Kristo waa bese koŋ. ⁹ Wurubuare ŋon ɔ bɛɛ lee ɔ nombia wole ya ne baake na ŋon nyi ε kaa yee noodokolon na ɔ bu Yesu Kristo ŋon ɔ yee de Gbenɔgyoo e ne.

Kristotena ne kale na doŋa

¹⁰ Me tebia Kristotena, me ta mo de Gbenɔgyoo Yesu Kristo yele mee doo ŋon tereɛ nyiaa, ε popou ε yako nombii see doŋa na kekpase be koŋ ε man ya. ε yee noodokolon lee ε nyeeman nombia na ε kekolosi pou man. ¹¹ Me tebia, balan baale ta lee Koloe dekanalan man kaa yako maŋ nyi kale doo ya nsana. ¹² Nombii ken doo yena nyi ε be dana noodokolon ya. Nawolo nyi ε man baale kpa, “Be silana Pɔɔl bo,” te baale mo kpa, “Be silana Apolo bo,” te baale mo kpa, “Be silana Pita bo.” Mena mo te baale mo kpa, “Kristo te be silana.” ¹³ Mɛɛ boose ŋon baa nyiaa, dɛɛ tale kpase Kristo? Pɔɔl te be gyoowo sakaa opanɔan doo fa ŋon? Yaa maŋ Pɔɔl yele maŋ te be soo ŋon Wurubuare loŋ? ¹⁴ Mɛɛ do Wurubuare noo nyi lee Krispuse na Gayose wole na, ma te so ŋolo Wurubuare loŋ ya. ¹⁵ Lee mena doo ŋolo be tale yako nyi, be soo e Wurubuare loŋ bo lee ma yele man ya. ¹⁶ Mɛɛ toose mo nyi me soo Setefanase na ɔ dekanalanmantena Wurubuare loŋ. Lee kɛwo wole na, moo ne toose nyi me soo ŋolo Wurubuare loŋ bela ya. ¹⁷ Nawolo nyi Kristo te kpila maŋ nyi me kaa so balan Wurubuare loŋ ya. Mona ɔ kpila maŋ bo nyi me kaa kolosi ɔ nombia kpaakpaa ŋan. Me ta mo denibalan nyansa kolosi nombia kpaakpaa ŋenan ya. Nyi meŋ moo denibalan nyansa kolosi nombia kpaakpaa ŋenan ne, nafa Kristo yeŋ ken ɔ ba yem opanɔan doo ne wose man nombia be gyae ke yee noodon ya.

Kristo yena Wurubuare doŋ na ɔ nyansa

¹⁸ Kristo opanɔan doo yeŋ ken nombia yee diyin nombia ŋa fa balan ban bɛɛ yoo Wurubuare gbɛɛ man ne, mona daa ban Wurubuare ne lee da nyee ne doo ŋe yee Wurubuare doŋ ke fa daa. ¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see ŋan ne yako nyiaa,

“Maa yela nyansatena banj nyansa ke yee yakaa,
na maa yela banj be sia be kare ne,
mo sia kekara keŋ ke yee yakaa.”

²⁰ Nyi akpaa nne te doo na, kenan na teeŋe kei doo nyansatena na tone gyeŋara na nombia gyeŋara banj dasenae yena aŋeŋ Wurubuaŋe siaman? Wurubuaŋe ta lese wola nyi teeŋe kei doo nyansa yee diyin nombia ŋa o siaman. ²¹ Nawolo nyi Wurubuaŋe nyansa man na, o yee ke nyi balan be gyaŋe baa tale mo banj gbagba be nyansa gyeŋ e ya. Mena doo ke yee Wurubuaŋe kegyaebii nyi waa ta na nombia kpaakpaa ŋan dee kolosi te balan kpa ŋe yee diyin nombia ŋa ne doo lee balan banj baa lee ŋa di ne nyee. ²² Gyudatena ne gyaŋe gyakolon nombia bo baa naa, te Girikitena mo ne gyaŋe nyansa nombia bo baa nyii. ²³ Moŋa daa ne kolosi Kristo ŋon boo gyoo e sakaa opanjan doo ne wose man nombia bo. Mena nombia ŋenan yee banj nombia ŋa fa Gyudatena, te ŋe yee diyin nombia ŋa fa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne. ²⁴ Te balan banj pou Wurubuaŋe be baake ne doo, be yee Gyudatenawo o, yaa ba te yee Gyudatenawo ya ne, Kristo yena Wurubuaŋe doŋ na o nyansa fa wo. ²⁵ Nawolo nyi Wurubuaŋe nyansa keŋ deniwalan bee bu ke ya ne, keŋ kela na deniwalan nyansa, te o doŋ keŋ deniwalan bee bu ke ya ne, keŋ kela na deniwalan doŋ. ²⁶ Me tebia, e toose mena keŋ e doo pete Wurubuaŋe be baake ŋon ne. Nawolo nyi debanj kenan na, na e popou yena siakaralatena balan siaman ya, te na e popou mo yena balan dinaana balan siaman ya, te na e popou mo yena gyoorobia ya. ²⁷ Moŋa balan banj teeŋe kei doo balan ne kee wo nyi be yee ayinŋenawo ne, banj te Wurubuaŋe lesewo te o moo wo do siakaralatena desen. Mena mo te balan banj teeŋe kei doo balan ne kee wo nyi boo dana doŋ ya ne, banj te Wurubuaŋe lesewo te o moo wo do banj be dana doŋ ne desen. ²⁸ Balan banj teeŋe kei doo balan ne kee wo nyi ba tekaboena ya, yaa boo tan tonoo ya, te boo ne kala wo mo do kolo man ya ne, banj te Wurubuaŋe lesewo. O te yee mena yela balan banj teeŋe kei doo balan ne bu wo nyi banj yena balan ne, te yee yakaa. ²⁹ O yee wo mena na ka wola nyi, ŋolo be tale gyina o wose adido Wurubuaŋe siaman ya. ³⁰ Nawolo nyi ŋon Wurubuaŋe yele la te daa na Kristo Yesu yee dokolon. Te de nyansa pou lee ŋon Kristo gyan. ŋon yele la te de gbeneŋ teneewo Wurubuaŋe siaman, te da bese balan banj o be to da nyeeman kom te o gberaa da ayimee pou lee da wose man. ³¹ Mena doo ŋgba mena keŋ Wurubuaŋe nombia anmarasen see ne yako ne nyiaa, “Nyan walan ŋon nyan ke gyoo n konoo lee kolo doo na, kaboena nyi nya gyoo n konoo lee kpene keŋ Wurubuaŋe be yee fa neŋ ne doo.”

2

¹ Me tebia, debanj keŋ moŋ kŋe e gyan kaa di Wurubuaŋe nombia ŋan wose man adanse fa ŋon ne, ma te kŋe kaa wola nyi ma gyeŋ kekolosi yaa ma gyeŋ nyansa kela e man ŋolo ya. ² Debanj keŋ me kyaa e gyan ne, ma te gyaŋe nyi maa gyeŋ kolo kpu na Yesu Kristo na o yeŋ keŋ o ba yem opanjan doo ne ya. ³ Mena doo ma moo wose keyokose na gyakolon na wose keseree kyaa e gyan. ⁴ Ma kekolosi na me kawola ta lee deniwalan agyuer na adao gbeneŋ man ya, moŋa kee lese doŋ keŋ doo Wurubuaŋe felin ŋon man ne deboo bo. ⁵ Na e be nyin mo e kelee di gyakaa deniwalan nyansa doo ya, moŋa e ka mo gyakaa Wurubuaŋe doŋ keŋ doo.

Wurubuaŋe nyansa

⁶ Dee mo nyansa bo kolosi fa Kristotena banj boo bee Kristo osom keŋ man ne. Na teeŋe kei doo nyansa na gyooneŋ banj be doŋ pou ne gyu ko oto

ne nyansa yaa de dana dee kolosi ya. ⁷ Wurubuare nyansa keŋ ka weeseε, te ɔ ba mo ke weese nyi waa mo lese de gyoorobiiri wola peɛte ɔ be yeε kpene kamase ne, keŋ te deε mo kolosi. ⁸ Tεεle kei dɔɔ gyooneŋ baŋ man ŋolo na ŋolo te nyii nyansa kei man ya. Nyi beŋ nyii ke man na, nafa beŋ te gyo gyoorobiiri Gbengyoo ŋon sakaa ɔpanɗaŋ dɔɔ ya. ⁹ Mɔna ke yeε kpene keŋ bɔɔ ŋmarase do Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ŋan man. Be ŋmarasewɔ nyiaa,

“Kpene keŋ sibii te naa ta see ya,

na keŋ deŋele te nyii ta see ya,

na kpene keŋ deniwalan agyueŋ te gyakaa ta ke dɔɔ see ya ne,

keŋ te Wurubuare desinawɔ see fa baŋ beε gyae e ne.”

¹⁰ Nawolo nyi Wurubuare te tεε ɔ felin ŋon dɔɔ lese ɔ nombia aweesen ŋan wola daa. Wurubuare felin ŋonan ne keola kpene kamase man, te ɔ gyeŋ Wurubuare nombia dinaana ŋan mo man. ¹¹ Amote gyeŋa na deniwalan nyeeman nombia kpu na felin ŋon doo ɔtenate man ne? Mena mo te walaŋ be kyaa keŋ ɔ gyeŋ Wurubuare nyeeman nombia kpu na Wurubuare felin ŋon ya. ¹² Daa dɔɔ, na tεεle kei dɔɔ nyansa te Wurubuare faa daa ya, mɔna ɔ felin ŋon te ɔ faa daa na dee nyin nyii Wurubuare nombia dinaana ŋan ɔ ba mo fa daa ne man. ¹³ Mena dɔɔ na mena keŋ deniwalan nyansa na wolo ne te deε mo kolosi ya, mɔna nyansa keŋ Wurubuare felin na wolo ne, te deε mo kolosi nombia ŋan fa balaŋ baŋ Wurubuare felin doo be man ne. ¹⁴ Walaŋ ŋon Wurubuare felin be doo ɔ man ya na, ɔ beε tale leε nombia ŋan Wurubuare felin ne yako ne do ya. Nawolo nyi nombia ŋenan yeε diyin nombia ŋa fa e, te ɔ be gyae waa tale nyii ŋe man ya. Nawolo nyi Wurubuare felin ŋon waageŋ kooŋ ne tale la yela balaŋ ne nyii Wurubuare nombia ŋan man. ¹⁵ Walaŋ ŋon Wurubuare felin doo ɔ man ne, ɔ ne tale gyeŋ abɔɔ pou man, mɔna walaŋ kamase beε tale gyeŋ ɔtenate nombia man ya. ¹⁶ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa,

“Amote gyeŋa na de Gbengyoo Wurubuare nyeeman,
na waa wola e nombia?”

Mɔna daa gyeŋ nombia keŋa pou man, nawolo nyi de dana Kristo agyueŋ.

3

Wurubuare tewuleε

¹ Me tebia, debaŋ keŋ me kyaa ε gyaŋ ne, ma te tale kolosi fa ŋon ngba balaŋ baŋ Wurubuare felin doo be man nideli ne ya, mɔna me kolosiwɔ fa ŋon bo ngba balaŋ baŋ be sia gyakaa tεεle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ ne, yaa balaŋ baŋ be sεε be yeε kyokyoosewɔ Kristo man ne. ² Yeε yaa ngba dide loŋ te ma moowɔ fa ŋon ne. Na te yeε weeneε doŋ nyinan ya, nawolo nyi na ε ta bee ta na weeneε doŋ nyinan ke di ya. Kaa lii na gyeŋ wee kei koran ne, ε ta bee ta na ŋe ke di ya. ³ E sεε ε yeε ngba balaŋ baŋ be loo gyakaa tεεle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ ne. Nawolo nyi daaworo na aŋmaareŋ na kale nombia doo ε man. Kenan na ngba ε sεε ε yeε ngba balaŋ baŋ be loo gyakaa tεεle kei dɔɔ abɔɔ dɔɔ ne baa? ⁴ Akpaa ŋolo de yako nyi, “Me silana Pɔɔl bo” te ŋolo mo kpa “Me silana Apolo bo” na, ngba ε sεε ε yeε baa ngba tεεle kei dɔɔ balaŋ ne?

⁵ Ke gbagba na, amote yeŋa Apolo te amote yeŋa maŋ Pɔɔl mo. De popou yeε de kya Wurubuare tewuleε baŋ ε be tεε de dɔɔ leε nyeedoŋ nombia ŋan di ne wɔ. Te de man walaŋ kamase dana tom keŋ de Gbengyoo Yesu be fa e nyi waa yeε. ⁶ Wurubuare nombia ŋan dee kolosi ne, yeε yaa

ngba kolo kenj bɔɔ duu nɛ. Manj Pɔɔl duu la, te Apolo mɔ doo ke lonj, mɔna Wurubuare yeke la te ka beewɔ. ⁷ Mena dɔɔ na walanj non ɔ be duu, yaa non ɔ ba do ke lonj nɛ danaana yeke ya, mɔna Wurubuare non ɔ be yeli kɔɔ bee nɛ danaana yeke. ⁸ Walanj non ɔ be duu na non ɔ ba do ke lonj nɛ, be popou loo gyakaa bo kolo dokolonj dɔɔ. Te Wurubuare waa to walanj kamase kom lee ɔ tom kenj ɔ be yeɛ nɛ dɔɔ. ⁹ Nawolo nyi daa na Wurubuare bom la dɛɛ yeɛ ɔ tom kenj. E yeɛ ngba Wurubuare wɔɔ kenj ɔ ne fare yaa ɔ deni kenj ɔ ne maa nɛ.

¹⁰ Lee Wurubuare berɛɛ kenj ɔ ba mo boele manj dɔɔ nɛ, me ta see deni kenj mokɔɔ ngba deni maare kpaakpaate non ɔ gyenj ɔ tom nɛ. Kenje baale mɔ kanjawɔ bɛɛ maa gyakaa ke dɔɔ. Mɔna kaboena nyi walanj kamase waa kɛɛ mena kenj ɔ ne maa gyakaa nɛ nideli. ¹¹ Yesu Kristo te Wurubuare moowɔ see deni kei mokɔɔ. Mena dɔɔ nono be gyae waa tale see mokɔɔ wole kpu na kenj bɔɔ wulaa see nɛ ya. ¹² Nyi akpaa nono da mo kɔba yayam yaa kɔba wolom yaa boya nan nje dana koya donj yaa daase yaa kaase ma gyakaa mokɔɔ kasee gyanjgate kenj dɔɔ nɛ, ¹³ wee dinaa kenj Kristo waa bese kɔn na, baa lese kpene kamase debɔɔ na walanj kamase tom kenj ɔ be yeɛ nɛ ka lee debɔɔ. Nawolo nyi boalanj te baa mo lese kpene kamase debɔɔ. Boalanj kenanj ne gyaela ka lese tom kenj walanj kamase be yeɛ nɛ dinɔɔ wola. ¹⁴ Akpaa nyi nono wui abɔɔ nan ɔ ba mo ma nɛ te kpaɛ boalanj kenanj man ya na, Wurubuare waa to e kom nideli. ¹⁵ Mɔna akpaa nono wui de kpaɛ na, ɔ te yeɛ tom leki. Walanj nonanj gbagba dɔɔ Wurubuare waa lɛɛ e, mɔna gyae ke yeɛ bo ngba ɔ kolee e bo lee boalanj man nɛ.

¹⁶ E ba gyenj nyi emɛɛ gbagba yena Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj, te ɔ felinj non doo e man yee? ¹⁷ Mena dɔɔ akpaa nono de wɔlɛɛ Wurubuare ɔsom deni dinaa kenj nɛ, Wurubuare waa wɔlɛɛ ɔtenate mɔ. Nawolo nyi Wurubuare desinaa ɔ deni dinaa kenj bo see fa ɔ wose, te emɛɛ yena ɔ deni dinaa kenanj.

¹⁸ E na beo e wose ya. Akpaa nono doo e man te ɔ ne kɛɛ ɔ wose nyi ɔ yeɛ siakaralate e tɛɛle kei dɔɔ na, kaboena nyi waa besena ɔ wose yeɛ diyinjte na waa nyinj bese siakaralate gbagba. ¹⁹ Nawolo nyi tɛɛle kei dɔɔ nyansa yeɛ diyinj nombia nja Wurubuare siaman. Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, “Siakaralatenana adao man te Wurubuare na mo kyanj wɔ.” ²⁰ Te ba besewɔ nmarase see nyiaa, “De Gbenjyoo Wurubuare gyenj nyi siakaralatenana konɔɔ man nombia be dana tonɔɔ ya.”

²¹ Mena dɔɔ nono na mo ɔ sia gyakaa deniwalanj dɔɔ, na waa gyina ɔ wose adido ya, nawolo nyi kpene kamase yeɛ e wui. ²² Pɔɔl o Apolo o Pita o tɛɛle kei o nyeedonj o yerj o debanj kei o wee daale o, nje popou yeɛ e wui. ²³ Emɛɛ mɔ yeɛ Kristo wui, te Kristo mɔ yeɛ Wurubuare wui.

4

Kristo kpilala

¹ Mena dɔɔ kaboena nyi walanj kamase waa lɛɛ daa do nyi de yeɛ Kristo kpilalawɔ, te de yeɛ balanj banj Wurubuare ba mo ɔ nombia dinaana aweesenj nan do de nyinjmaa man. ² Walanj non ɔ ne kɛɛ nono kolo dɔɔ nɛ, kpene kenj kaboena nyi waa yeɛ yena nyi, waa di anokoare fa ɔ gbenjyoo non. ³ Te manj dɔɔ akpaa nyi e man baale yaa balanj wɔlɛɛ baale de bu manj fɔɔ na, bɛɛ takaa manj ya. Manj gbagba koranj bee bu ma wose fɔɔ ya. ⁴ Me konɔɔ man nombia bee bu manj fɔɔ ya, mɔna kei bɛɛ wolo nyi nombiikum daale be doo me man ya. De Gbenjyoo Yesu yena non ɔ ne di

me nombia. ⁵ Mena dɔɔ ɛ na barase bu ɲolo fɔɔ pɛte de Gbɛngyoo Yesu kekɔŋ keŋ kelii ya. Ƴon ne gyae la ɔ kaa lese kpene kamase keŋ weeseɛ ne debɔɔ, na waa lese walaŋ konɔɔ man nombia pou debɔɔ. Debaŋ kenan te Wurubuare waa kelee walaŋ kamase lee ɔ tom wa ayeeŋ dɔɔ.

⁶ Me tebia, emɛɛ dɔɔ te mɛɛ yako nombia keŋa te ma moo ma wose mɛɛ maa na Apolo wola ɲon, na ke yela ɛ ka gyeŋ Wurubuare nombia aŋmaraseŋ see ɲan man. Nombia ɲenaŋ yena nyiaa, ɛ na gbaa nombia ɲan bɔɔ ɲmarase see ne dɔɔ ke yee kolo wole ya. Nyi akpaa ɛ yee mena na, ɛ be gyae ɛ ke keɛ ɲolo nyi ɔ dei kela ɔ dɔɔ ya. ⁷ Amote yako na ɲon nyi ɛ kela ɛ tebia? Woŋ te ɛ dana keŋ nyi na Wurubuare faa na ɲon ya? Te akpaa Wurubuare faa na ɲon na, weera te ɛ ne gyina ɛ wose adido ɲgba na ɲon faa na ɲon ya ne?

⁸ Ƴ gyeŋ nyi ɛ taŋ ke wulaa nyiŋ kpene kamase keŋ ne hia ɲon? Te ɛ gyeŋ nyi ɛ taŋ wulaa nyiŋ ɛ wose? Ƴ gyeŋ nyi ɛ taŋ lee de wole di gyoori keŋ daa sɛɛ de yee balan yakaa nyibaŋwɔ? Nafɔ me gyaewɔ nyi yaa bese gyoonɛ, na daa mɔ ke di gyoori kpu na ɲon. ⁹ Nawolo nyi ne yee maŋ ɲgba Wurubuare ta mo daa Kristo kpilala baŋ see wole wole, ɲgba balan baŋ bɔɔ doo daale man ya, te bɔɔ lese wɔ see nyi baa ko balan man ne. De ta bese kpene keŋ teelee kei dɔɔ balan na Wurubuare kpilala baŋ be kyaa adido ne pou ne keɛ. ¹⁰ Lee Kristo dɔɔ daa yee ayiŋtenawɔ, mɔna emɛɛ te tee Kristo dɔɔ bese siakaralaten. Daa be dana doŋ ya, mɔna emɛɛ dana doŋ. Balan ne bu ɲon, mɔna daa dɔɔ bɔɔ ne bu daa ya. ¹¹ Mo kaa lii naŋ gyey kei ne, de doŋ na de tanam na da lonboanɛŋ! De doo abɔɔ akyekpɛɛ man, te bee tuku daa yeŋ yeŋ te daa gbagba mɔ be dana dekyae ya. ¹² Dee mo daa gbagba nyiŋmaase yee tom nideli. Akpaa balan de falaa daa na, daa na sola Wurubuare bereɛ bo fa wɔ. Akpaa be naase daa diyem na, dee yee kakyeŋ seŋ kelii ɔto. ¹³ Akpaa be woleɛ da yele na, dee mo noɔwoya kpaakpaa nyiŋan tiranɔɔ fa wɔ. Kaa lii naŋ gyey wee kei ne, de ta bese teelee kei dɔɔ abɔɔ ayimeɛ nyiŋan, na walaŋ kamase dufuŋ.

¹⁴ Mɔɔ ne ɲmarase nombia keŋa na maa mo do ɲon desɛŋ ya, mɔna mɛɛ faree ɲon bo ɲgba me hia kpaakpaa ne. ¹⁵ Akpaa de kɔŋ nyi ɛ dana balan baŋ baa keɛ ɛ dɔɔ Kristo man ɲgba balan kakpoŋse kufu (10,000) koran na, ɛ be dana kyao burum mena ya. Nawolo nyi Kristo man dɔɔ me ta bese ɛ kya lee debaŋ keŋ mɔɔ yako ɲon nombia kpaakpaa ɲan ne. ¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ sola ɲon nideli nyi yaa kaseɛ me dinɔɔ. ¹⁷ Kei dɔɔ te mee kpila me bu Timoti ɲon mɛɛ gyae e, te ɔ ne di anokoare Kristo man ne ɛ gyaŋ. Ƴon ne gyae la ɔ kaa toose ɲon me gbɛenen ɲan mɛɛ mo sila Kristo Yesu te mɛɛ mo wola Kristotena akpiise ɲan man yenaŋ kamase ne.

¹⁸ Ƴ man baale ne yee konɔɔyɔŋ ɲgba mɔɔ gyae maa tekaa bese kɔŋ ɛ gyaŋ bo ya ne. ¹⁹ Mɔna akpaa de Gbɛngyoo de sɛɛ na, be gyae ke kyare ya maa bese kɔŋ ɛ gyaŋ. Balan baŋ beɛ yee konɔɔyɔŋ ne, na be nombia ɲan bee kolosi ne ɲaagen te mɛɛ gyae me kaa nyii ya, mɔna mɛɛ gyae me kaa naa doŋ keŋ be dana beɛ yee mena nombia keŋa ne. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuare gyoroobiiri keŋ nombia ba seŋɛɛ kekolosi yaa noɔwoya ɲaagen dɔɔ ya, mɔna ka seŋaɛ Wurubuare doŋ keŋ dɔɔ. ²¹ Woŋti te ɛ ne gyae? Ƴ ne gyae nyi maa mo dambila kɔŋ ɛ gyaŋ yaa, maa mo balan kegylae na konɔɔ kefee bo kɔŋ.

5

¹ Balaŋ te yeli me te nyii nyi kafon̄ kum daale dinoo ta gyoo ε man, keŋ ε man baale gba ne doo na be kyaa wεela. Mena dinoo kum kei be doo banεε somra man gba koran̄ ya. ² Mōna ke dana ŋon gyon̄ te ε ne gyina ε wose adido. Nafō kaboena bo nyi nombia ŋenan̄ dεε takaa ŋon na ke yεε ŋon desεŋ, na ε ka lese walaŋ ŋon ɔ be yεε mena nombia ŋenan̄ dinoo ne lee ε dikpii keŋ man. ³ Doo nyi maŋ gbagba be kyaa ε gyan̄ koran̄ ya ne, me konoo man na me kyaa ε gyan̄. Mena doo me taŋ ke wulaa bu walaŋ ŋon ɔ be yεε mena nombia nkarankaran̄ ŋenan̄ ne fōo lee de Gben̄gyoo Yesu yele man, ŋgba maŋ gbagba kyaa ε gyan̄ bo ne. ⁴ Deban̄ keŋ emεε Kristotena ε gyan̄jεε de Gben̄gyoo Yesu yele man, te me konoo man na me kyaa ε gyan̄, te de Gben̄gyoo Yesu doŋ keŋ doo ε man ne, ⁵ ε mo mena walaŋ ŋonan̄ do ɔbōnsam nyiŋmaa man, na waa naase ɔ wosenaane diyem, na Wurubuare ken̄yin̄ lεε ɔ nyee de Gben̄gyoo wee ɔtomante keŋ man.

⁶ Mena keŋ ε na wola ε wose ne be dei ya. ε ba gyen̄ nyi bodobodo tee kyomii ne yele la te bodobodo na koro yee? ⁷ Mena doo ε lese bodobodo tee keŋ seŋεε fa dukum ne lee ε wose man, na ε ka bese bodobodo biliŋ keŋ tee be doo ke man ya ne. Dinoo kei kaboela na ŋon. Nawolo nyi be ta mo Kristo ŋon ɔ yεε da nyeekeleε nambu e ne deesi. ⁸ Mena doo tekaboena nyi dεε mo bodobodo keŋ tee doo ke man ne, di da nyeekeleεwee dinaa keŋ ya. Tee keŋ ne yeli bodobodo na koro ne, seŋεε fa nombiakumεε na akpanyan̄nyan̄ keyεε. Mōna ε yela dεε mo bodobodo keŋ tee be doo ke man ya ne, di da nyeekeleεwee dinaa keŋ. Bodobodo kei mo seŋεε fa nombia kpaakpaa na anokoare keŋ.

⁹ Me te wulaa ŋmarase tōne yelee ŋon nyi, ε na mo ε wose do na balaŋ kafon̄tena ya. ¹⁰ Mōna na tεele kei doo balaŋ ban̄ bεε yεε kafon̄, na ban̄ be dana sibii, na ŋmεelatena na banεε somra yaa me dana ya. Nyi akpaa mena balaŋ kewo yaa me dana na, kenan̄ na nafō kaboena nyi yaa lese ε wose lee tεele kei doo pou. ¹¹ Mōna kpene keŋ moo ŋmarase yelee ŋon yena nyi, akpaa ŋolo ne baake ɔ wose nyi Kristo walaŋ, te ɔ sεε ɔ ne yεε kewoleε nombia, yaa ɔ dana sibii yaa ɔ na som bane yaa ɔ ne woleε balaŋ yele, yaa ɔ yεε solon̄nyooore e, yaa ɔ yεε ŋmεelate e na, ε wōŋ ε wose lee mena walaŋ ŋonan̄ man. ε na dii bom na mena walaŋ ŋonan̄ koran̄ gba ya.

¹² Me wōŋ faa la keŋ nyi maa di balaŋ ban̄ ba te yεε Kristotenawo ya ne nombia? Mōna emεε Kristotena doo, kaboena nyi yaa di doŋa nombia. ¹³ Ban̄ ba te yεε Kristotenawo ya ne doo, Wurubuare ne gyae la waa di be nombia. Mōna kaboena nyi yaa yεε ŋgba mena keŋ Wurubuare nombia ŋan ne yako ne. Nombia ŋenan̄ yena nyiaa, ε lese walaŋkum ŋon lee ε dikpii keŋ man.

6

Mena keŋ kaboena nyi Kristotena baa desina doŋa nsana

¹ Nyi akpaa emεε Kristotena woleεwoleε de nyiŋ nombia na, weera doo te ε na mo gyu balaŋ yakaa nyiban̄ gyan̄, te ε bεε mo gyu ε tebia Kristotena gyan̄ ya? ² ε ba gyen̄ nyi emεε Wurubuare balaŋ ne gyae la ε ke di tεele kei doo balaŋ nombia yee? Akpaa nyi emεε ne gyae la ε ke di tεele kei doo balaŋ nombia na, weera doo te ε be tale di emεε gbagba nsana nombia buruburu keŋa ya? ³ ε ba gyen̄ nyi daa Kristotena ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia yee? Akpaa nyi daa ne gyae la dee di Wurubuare kpilala nombia na, kenan̄ na doo tale di da kekyaabii kei man nombia yee? ⁴ Akpaa nyi mena nombia keŋa doo ya nsana na, wōŋ doo te

ε na lese balan ban boɔ dana dasenae Kristotena siaman ya ne nyi baa di ε nombia? ⁵ Nombii kei dana desenh! Mena doɔ ε be dana siakaralate nolo ε man kenj waa tale di ε nombia fa non yee? ⁶ Mɔna emee doɔ, ε ne tale ke samenaa doɔna fa walan non ɔ te yee Kristo baale e ya ne nyi waa di ε nombia.

⁷ E kee samenaa doɔna kei nawolo baa nyi ε te yale ε keleedi kenj man. Akpaa nolo de yee nombiikum tia nenj na, wonj doɔ te n bee nyinj konɔɔ fa e ya? Yaa akpaa nolo da nɛre nenj do na, wonj doɔ te n bee nyinj konɔɔ fa e ya? ⁸ Emee gbagba koranj ne yee nombiakumee tia ε tebia Kristotena, te ε na nɛre doɔna do.

⁹ Mena doɔ ε ba gyeɗ nyi nombiakumeyeyera be gyae baa nyinj gbɛe gyoo Wurubuare gyoori kenj man yee? E na yeli baa beo non ya, nawolo nyi balan ban bɛe yee kafonj, na ban bɛe som banee na ban bɛe lee be baala yaa be wɛela wole, na baala ban bee doo na doɔna, ¹⁰ na nmɛelatena na ban be dana sibii na solonj nyɔɔra na balan ban bɛe wole balan na balan ban bɛe mo donj leo balan abɔɔ nɛ, be gyae baa nyinj gbɛe gyoo Wurubuare gyoori kenj man ya. ¹¹ Nafɔ na mena te ε man baale mo doo. Mɔna Wurubuare baake na non, te ɔ faafɔ non te ɔ desina non see fa ɔ wose. Neneɛ Wurubuare te lee non do nyi ε gbɛenerɛ tenɛ ɔ siaman lee de Gbɛngyoo Yesu Kristo na Wurubuare felinj non yele man.

Tekaboena nyi Kristotena baa yee kafonj ya

¹² “Me dana gbɛe nyi maa tale yee kpene kamase, mɔna na nɛ popou deila fa manj ya. Me dana gbɛe nyi maa tale yee kpene kamase, mɔna moɔ gyae maa fa kpene kamase gbɛe na ke kedi gyoori me doɔ ya.” ¹³ Weeneɛ doo bo fa dubulu, te dubulu mo doo bo fa weeneɛ. Mɔna Wurubuare waa kɔɗ kaa woleɛ kenja pou. Ba te yee wosenaane bo fa kafonj nombia ya, mɔna be yee ke bo nyi dɛe mo som de Gbɛngyoo Wurubuare. De Gbɛngyoo Wurubuare tee wosenaane kenj. ¹⁴ Wurubuare tɛwɔ ɔ donj kenj doɔ gyuuu de Gbɛngyoo Yesu lee yenj man, mena ke te waa ta ɔ donj kenanj doɔ gyuuu daa mo lee yenj man.

¹⁵ E ba gyeɗ nyi ε wosenaane yee Kristo gbagba wosenaane yenanj daale ke yee? Kaboena nyi maa mo Kristo wosenaane yenanj daale ke tina kafonje? Korakora, be kɔɗ mena ya. ¹⁶ E ba gyeɗ nyi walan non ɔ mo ɔ wose tina kafonje na, non na e ta bese wosenaane dokolonj yee? Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasɛn see ne yako nyiaa, “Alo na ɔ baale baa bese walan dokolonj.”

¹⁷ Mɔna walan non ɔ mo ɔ wose fa de Gbɛngyoo Yesu na, non na e ta bese walan dokolonj.

¹⁸ E lese e wose lee kafonj nombia man. Nombii kamase be kyaa kenj ne yee walan wosenaane ayimeɛ nɗba kafonj nombia ne ya. Nawolo nyi walan kamase non ɔ ne yee kafonj nombia na, ɔ ne yee dukum bo tia non gbagba wosenaane. ¹⁹ Wurubuare felinj non ɔ ba mo fa non te ɔ doo ε man nɛ, ε ba gyeɗ nyi ε wosenaane yena ɔ deni dinaa yee? E be kyaa fa ε wose ya. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuare lee non bo na koya donj, mena doɔ ε mo wosenaane lese non Wurubuare yele.

7

Yale wose man nombia

¹ Neneɛ lee nombia njan ε be nmarase kaa boɔse manj nɛ, kenj me dana maa yako non yena nyi, nafɔ dei nyi nolo na yale ya. ² Mɔna lee kafonj

kum dɔɔ nɛ, kaboena nyi baale kamase waa nyin ɔ wose dɔɔ alo, na alo kamase mɔ ke nyin nɔn gbagba ɔ wose dɔɔ baale. ³ Kaboena nyi baale kamase waa yɛɛ kpene ken kaboena nyi waa yɛɛ yale ken tɛɛ nɛ fa ɔ wɛɛle, na alo kamase mɔ ke yɛɛ mena fa ɔ baale. ⁴ Alo yalale be kyaa ɔ wose dɔɔ ya, mɔna ɔ kyaa bo fa ɔ baale. Mena mɔ te baale yalale kamase be kyaa nɔn gbagba ɔ wose dɔɔ ya, mɔna ɔ kyaa bo fa ɔ wɛɛle. ⁵ Alo na ɔ baale na bɛɛse dɔnɔ dedoi ya, gyise be bala pou be sɛɛ yɛɛ nɔɔdokolon nyi baa kyaa weeya akalansɛɛ njaale na baa nyin deban fane. Mɔna kenan wole na kaboena nyi baa bese kɔn dɔnɔ gyan bilen, na ɔbɔnsam be nyin gbɛɛ kaa kɛɛse wɔ, nyi ken bɔɔ tale kyan ba wose dɔɔ ya.

⁶ Mɛɛ yako nɔn nombia kenɔ baa ngba kpene ken doo na ke gbɛɛ nɛ, mɔna ka te yɛɛ mmaraa te mɛɛ fa nɔn ya. ⁷ Nyi balan pou den doo ngba man nɛ nafa me gyae, mɔna walan kamase dana kpene ken Wurubuare be fa e. Nolo dana kei, te nolo mɔ wui yɛɛ kpoo.

⁸ Dayarase na liala dɔɔ nɛ, nyi ben kyaa ngba man nɛ ken nyi bɔɔ yale ya na nafa me gyae. ⁹ Mɔna akpaa nyi bɔɔ gyae baa tale kyan ba wose ya na, dei nyi baa yala. Nawolo nyi be yale na dei kela ken baa kyaa na ba wose ke kyan wɔ.

¹⁰ Ala na baala yalala ban dɔɔ mɛɛ yako nɔn nyi, alo na bɛɛ ɔ baale ya. Na man ne yako na nombii kei ya, mɔna ka lee de Gbengyoo Wurubuare gyan. ¹¹ Akpaa alo de bɛɛ ɔ baale na, kaboena nyi waa kyaa mena. Te akpaa ɔ be gyae waa tale kyaa ya na, kaboena nyi waa bese gyu ɔ baale nɔn gyan na nɔn na e kabese bom. Mena mɔ te tekaboena nyi baale waa bɛɛ ɔ wɛɛle ya.

¹² Te balan akan ban mɔ nɛ mɛɛ yako wɔ nyiaa, kei ta lee de Gbengyoo Yesu gyan ya mɔna ka lee me gyan, akpaa Kristo baale nolo yala na alo nɔn ɔ te yɛɛ Kristo alo e ya, te alo nɔn de sɛɛ nyi waa kyaa ɔ gyan na ɔ na bɛɛ e ya. ¹³ Mena mɔ te akpaa Kristo alo nolo yala na baale nɔn ɔ te yɛɛ Kristo baale e ya, te baale nɔn de sɛɛ nyi nɔn na alo nɔn baa kyaa na, alo nɔn na bɛɛ e ya. ¹⁴ Nawolo nyi lee Kristo alo nɔn dɔɔ nɛ, Wurubuare te lɛɛ baale nɔn do. Mena mɔ te lee Kristo baale nɔn dɔɔ nɛ, Wurubuare te lɛɛ alo nɔn do. Na mena ya na, nafa e bia ban baa yɛɛ balan ban ba wose dana ayimeɛ Wurubuare siaman. Te nenɛɛ dɔɔ Wurubuare te lɛɛ wɔ do.

¹⁵ Mɔna akpaa nɔn ɔ bɛɛ lɛɛ Kristo di ya nɛ de bɛɛ nyi ɔ be kyaa yale ken tɛɛ ya na, yela e waa ta. Kolo be kyaa ken ne tɔ Kristo alo yaa Kristo baale gbɛɛ lee mena nombia kenɔ man ya. Nawolo nyi Wurubuare baake daa bo nyi de kaa kyaa wosefɛɛren man. ¹⁶ Alo yalale, sena te nyan ke tale gyen nyi mberem lee nyan dɔɔ na, n baale nɔn waa kaa lɛɛ Kristo di na waa nyin nyeedon kekpa? Yaa baale yalale sena te nyan ke tale gyen nyi mberem lee nyan dɔɔ na, n wɛɛle waa kaa lɛɛ Kristo di na waa nyin nyeedon kekpa?

¹⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi walan kamase waa kyan kpene ken de Gbengyoo Yesu ba mo boele e nɛ man, na waa kyaa ngba mena ken nafa ɔ kyaa pete Wurubuare be baake e nɛ. Kei yena mmaraa ken mɛɛ mo fa Kristotena pou yenan kamase ken mee gyu nɛ. ¹⁸ Nyi akpaa nolo kara ɔ baala wose pete Wurubuare baake e te ɔ kaa lɛɛ Kristo di na, kaboena nyi waa kyaa mena. Mena mɔ te akpaa nolo te kara ɔ baala wose ya te Wurubuare baake te ɔ kaa lɛɛ Kristo di na, nɔn mɔ waa kyaa mena. ¹⁹ Nawolo nyi n kara n baala wose o, n te kare ya o, ken bee hia ya. Kpene ken ne hia yena nyi walan kamase waa di Wurubuare mmaraase nɔn dɔɔ.

²⁰ Kaboena nyi walan kamase waa kyaa ɔ kekyaabii ken man ɔ kyaa pete

Wurubuare be baake e ne. ²¹ Nyi akpaa n yee gbeni e pete Wurubuare baake nen na, na yeli ke takaa nen ya. Mona akpaa nyi n ke tale nyin gbɛɛ, ken n ka mo lese n wose lee gbenjiri ken man na, yela n sia keyee. ²² Nawolo nyi walaŋ ŋon ɔ yee gbeni e pete Wurubuare be baake e ne, ɔ ta bese gyoo bu Kristo man. Mena mo te walaŋ ŋon ɔ ba lee gbenjiri man pete Kristo be baake e na, ɔ ta bese Kristo gbeni. ²³ Wurubuare lee ŋon bo na koya don, mena doo e na mo e wose bese balan gbenja ya. ²⁴ Me tebia, mena ken walaŋ kamase doo pete Wurubuare be baake e ne, kaboena nyi waa kyaa mena fa Wurubuare.

²⁵ Dayarase doo, ma te lee ta mmaraa daale lee de Gbenjyoo Yesu gyan fa wo ya. Mona mee kolosi bo fa wo lee man gbagba me nyansa man, ngba walaŋ ŋon de Gbenjyoo Wurubuare be wii me waranase, te ɔ be yeli e ne lee man di ne.

²⁶ Mo lee gyen wee kei teele nombia kedoo doo ne, kpene ken mee gyuen yena nyi walaŋ kamase waa kyaa ɔ kekyaabii. ²⁷ Akpaa n te yale na, na bee yale ken ya. Te akpaa n te yala ta ya na, na gyae yale gbɛɛ ya. ²⁸ Mona akpaa nyi n yale na, ka te yee dukum ke ya. Te akpaa alebu mo de yale na, ka te yee dukum ke ya. Mona ban bo yale ne, baa naa diyem ba kekyaa man. Mena doo te mee gyae maa lese ŋon lee ke man.

²⁹ Me tebia, kpene ken mee gyae maa yako ŋon yena nyiaa, doo gyae dee kyaa teele kei doo kyare ya, mena doo lee gyen ne gyu ne, emee ban e be yale na, e kyaa ngba e te yala ta ya ne. ³⁰ Balan ban bee di walaŋsa ne, baa kyaa ngba balan ban bo ne di walaŋsa ya ne. Balan ban bee di gyon ne, baa kyaa ngba balan ban bo ne di gyon ya ne. Te balan ban bee lee aboo ne, baa kyaa ngba aboo ŋan bee lee ne te yee be wui ya ne. ³¹ Balan ban bo mo be sia gyakaa teele kei doo aboo keyee doo ne, baa kyaa ngba balan ban ba agyuen be gyakaa teele kei doo aboo kenja doo ya ne. Nawolo nyi teele kei, na ka aboo pou ne gyu oto baa.

³² Mee gyae nyi nafa yaa lee e kayeyee pou man. Baale ŋon ɔ be dana alo ya na, wa agyuen pou gyakaa bo de Gbenjyoo Yesu Kristo tom keyee doo, lee mena ken waa yee na ɔ nombia ka gyoo de Gbenjyoo sia. ³³ Mona baale ŋon ɔ be yale doo, wa agyuen gyakaa bo teele kei aboo doo, lee mena ken waa yee na ɔ nombia ka gyoo ɔ weele sia. ³⁴ Lee mena doo wa agyuen te kpase ala. Mena mo te alo yaa alebu keten ŋon ɔ te yala ta ya na, wa agyuen gyakaa bo de Gbenjyoo Yesu tom keyee doo. Lee mena ken waa mo ɔ wose pou fa de Gbenjyoo, na ayimee be doo ɔ man ya. Mona alo yalale doo, wa agyuen pou gyakaa bo teele kei aboo doo, lee mena ken waa yee na ɔ nombia ka gyoo ɔ baale sia.

³⁵ Emee gbagba e deeli doo te mee yako nombia kenja, te yee nyi mee to ŋon kolo gbɛɛ bo ya. Mona mee gyae e ke kyaa na e ke yee kpene ken kaboena, na e ka mo e konoo pou fa de Gbenjyoo Yesu kekpa. ³⁶ Nyi akpaa baale njolo de kee nyi, ɔ be gyae waa tale kyan ɔ wose kyaa daa alebu ŋon ŋon na e be bake see nyi baa yala donja ya, te ɔ kee nyi alebu ŋon ne nmee na, e yela waa kpeo alo ŋon bilen. Kei te yee nombiikum ya. ³⁷ Mona walaŋ ŋon gbagba de yako ɔ konoo man nyi waa tale kyan ɔ wose ken njolo ta ntere e ya, te ŋon gbagba ne tale di ɔ wose doo, te ɔ yee wa agyuen nyi ɔ be gyae waa yala alebu keten ŋon ya na, ŋon mo te yee ke nideli. ³⁸ Mena doo walaŋ ŋon ɔ yala alebu keten ŋon na, ɔ te yee ke nideli. Te ŋon mo ɔ bee ɔ te yala alebu keten ŋon ya na, ŋon mo ta bese yee gbaa.

³⁹ Akpaa alo yalale baale kyaa na ɔ sia ken ɔ ta yenja ta ya na, yale mmaraa ken ne bake alo ŋon. Mona akpaa ɔ baale ŋon da yem na, gbɛɛ

doo nyi waa tale yala baale ñon ñon gbagba ne gyae. Mɔna waa kee nyi baale ñonan yee Kristo walañ e. ⁴⁰ Man ma agyuen man na, akpaa ɔ kyaa mena ɔ te yale bela ya na, waa di gyonj nideli kela, te ma gyenj mɔ nyi Wurubuare felij ñon doo manj mɔ man.

8

Bane weeneɛ

¹ Nene mɛe gyae maa kolosi fa ñon lee bane weeneɛ wose man. Ke yee ampanj ke nyi walañ kamase gyenj nombia, mɔna mena nombia kagyenj kei ne yeli walañ ne gyɔ ɔ konɔɔ wola ɔ wose bo, te balanj kegyae ne yele la Kristotena ne tale kyɔ donja na baa senj nideli ba kelɛedi man. ² Akpaa walañ na gyuenj nyi ɔ gyenj nombia ne, ɔtenate ba gyenj kolo ya. Nawolo nyi ɔ ba gyenj ñgba mena kenj kaboena nyi waa gyenj ne ya. ³ Mɔna walañ ñon ɔ ne gyae Wurubuare na, ñon mɔ te Wurubuare gyenj.

⁴ Mena dɔɔ lee bane weeneɛ kedi wose man ne, da gyenj nyi bane te yee kolo ke teele kei dɔɔ ya, te da gyenj mɔ nyi Wurubuare dokolonj kyaa la. ⁵ Doo nyi beɛnenj na gbenjgyoona burum kyaa. Nyi akpaa beɛnenj banj balanj ne baake wɔ nyi be gbenjgyoona ne kyaa adido bo o, yaa be kyaa teele kei dɔɔ bo o ne, ⁶ daa dɔɔ Wurubuare dokolonj koonj te de dana. Ñon yena de kya ñon kpene kamase ba lee ɔ gyanj, te ñon mɔ dɔɔ te de dana nyeedonj. Gbenjgyoo dokolonj koonj mɔ te de dana, ñon yena Yesu Kristo. ɔ dɔɔ te Wurubuare teeɔ yee kpene kamase, te ñon mɔ dɔɔ te de dana nyeedonj.

⁷ Mɔna na balanj pou gyenja na mena nombii kei ya. Nawolo nyi bane nombia ta gyoo be man nideli kenj nyi akpaa be di mena weeneɛ kenja na, ne yee wɔ nyi be te di bane weeneɛ. Te kenj ba kelɛedi tanj donj dɔɔ ya ne, na ne yee wɔ nyi be ta mo ayimeɛ tina ba wose. ⁸ Mɔna weeneɛ be gyae ke tale mo daa benaa na Wurubuare ya. Akpaa de di ña o, yaa de te di ña ya ne, ñe beɛ wɔlee daa na Wurubuare nsana ya.

⁹ Mɔna e kee ke nideli nyi gbɛe kenj e dana nyi e ke tale di mena weeneɛ ñenanj ne, na bese kateesa fa walañ ñon ɔ kelɛedi tanj donj ne ya. ¹⁰ Akpaa walañ ñon ɔ kelɛedi tanj donj ya ne de naa nyi nyanj ñon n gyenj nombia kenja kyaa bane deni man n ne dii na, ñgba n na wola e gbɛe baa nyi waa ta di bane deɛ weeneɛ? ¹¹ Mena dɔɔ n nombia kagyenj beinj gyae ke yela n dɔɔ ñon ɔ kelɛedi tanj donj ya, te Kristo ba yem lee ɔ nyee ne, waa yo Wurubuare gbɛe man. ¹² Nyi akpaa n yee dukum kei dinɔɔ tia n dɔɔ ñon ɔ kelɛedi tanj donj ya, te n yeli ɔ konɔɔ man nombia de yɔkɔse lee ɔ kelɛedi man ne, na n te yee dukum tia Kristo.

¹³ Mena dɔɔ akpaa nyi bane weeneɛ ñan maa di, ne gyae la ke yela me dɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyee na, kenanj na mɔɔ gyae maa di ña korakora bela ya. Nawolo nyi mɔɔ ne gyae nyi me dɔɔ ke yala gyoo dukum man yeyee ya.

9

Abɔɔ ñan kaboena na Yesu kpilale

¹ E ne kee manj ne ma te yee Kristo kpilale e yee? Me doo ñolo tee? Ma te yee walañ ñon mɔɔ naa de Gbenjgyoo Yesu Kristo na me sia yee? Na ma tom kenj mɔɔ yee e man ne, yele la te e lee de Gbenjgyoo Yesu di yee? ² Akpaa nyi baale beɛ lee man do nyi me yee Kristo kpilale e ya na, emɛe dɔɔ e te lee manj do. Nawolo nyi mena kenj e be lee Kristo di te e emɛe na e be yee dokolonj ne, na lese la wola nyi me yee Kristo kpilale e.

³ Nombia kenja te mee mo tiranoo fa ban bee yako nyi ma te yee Kristo kpilale e ya ne. ⁴ Mena doo tekaboena nyi baa fa daa weenee na lon yee? ⁵ Mena doo tekaboena nyi daa mo dee yala ala ban be yee Kristotenaawo, na baa ta sila daa ngba mena kenj bee sila Pita na Kristo kpilala akan ban, na de Gbengyoo Yesu o naabia ban ne yee? ⁶ Yaa daa na Banabase daagenj te kaboena nyi dee yee tom, na dee mo kee da wose doo?

⁷ Yoonoo te wonji ne gyuu na yoo, te non gbagba ne to o wose kom? Yaa wofarale wonji kyaa la kenj o ne fara woo, te o bee dii lee woo kenan man ya? Wonembia keelere wonji kyaa la, kenj o ne keele wonembia te o bee di be naane ya?

⁸ Denibalan agyuenj yaa me dana mee kolosi nombia kenja yaa? Koa, Wurubuarɛ mmaraase nan mo na wolo mena. ⁹ Nawolo nyi be nmarasewo do mmaraase nan Wurubuarɛ ba mo fa Mosesi ne man nyiaa, "Na bake nunkyue non o ne yee tom wooman ne noo, na o be nyin di weenee nan njaale ya." Mena doo e gyenj nyi nunkyue waranjase yaa Wurubuarɛ ne wii ne? ¹⁰ Na daa te Wurubuarɛ ne yako mena nombia kenja fa yee? Ayi, daa te be nmarase nja fa. Nawolo nyi walan non o na boolaa woo na non o ne gbee weenee ne, be popou loo gyakaa nyi baa nyin kolo lee woo kenj man. ¹¹ Wurubuarɛ nombia nan doo kolosi fa non ne, ne yee yaa ngba aboo nan doo duu e man ne. Mena doo akpaa emee mo e fa daa teele kei doo aboo na, ta kela non? ¹² Akpaa nyi e ne kyoo baale lee gbɛe kei man na, tekaboena nyi yaa kyoo daa kela wo yee? Mona daa ta mo mena gbɛe kei doo nje non ya. De kyanja da wose te da senawo kenkenj nombia kenja pou man, na doo nyin to Kristo nombia kpaakpaa nan gbɛe ya. ¹³ Mena doo e ba gyenj nyi balan ban bee yee tom Wurubuarɛ osom deni dinaa kenj man ne, bee nyin be weenee bo lee botoo yee? Te na botoo kenj bee deesi fa Wurubuarɛ ne, te somra ban mo na nyin be weenee lee yee? ¹⁴ Mena ke te de Gbengyoo mo yakowo nyiaa, balan ban bee kolosi nombia kpaakpaa nan ne, kaboena nyi baa nyin be weenee lee nombia kpaakpaa nan kekolosi man.

¹⁵ Mona me ta mo mena gbɛe kenj me dana ne, yee kolo ya. Te mo ne nmarase nombia kenja fa non, na ke yela e ke yee mena aboo kenja fa man ya. Nyi ma yem gba na dei kela nyi nolo ke fa man kolo, kenj gyae keto man gbɛe na mo nyin gyoo me konoo wola ma wose lee tom kenj mee yee ne man ya. ¹⁶ Mona gbɛe be doo nyi maa wola ma wose lee nombia kpaakpaa kenja kekolosi doo ya, nawolo nyi me gyae o, ma te gyae ya o, ke yee kpene kenj ke tanj doo nyi maa kolosi nombia kpaakpaa njanj. Akpaa ma te yako nombia njanj ya na, maa laako. ¹⁷ Nyi akpaa manj gbagba kegyaebii man te mee kolosi nombia kpaakpaa kenja na, maa nyin kom keto. Mona akpaa te yee manj gbagba kegyaebii man ya na, kenan na mee yee tom kenj de Gbengyoo Yesu ba mo fa manj nyi kaboena nyi maa yee ne bo. ¹⁸ Wonj yena kom kenj baa to manj? Kenj yena nyi maa yako nombia kpaakpaa nan fa balan kenj nyi me na lee kolo ya. Te mo gyae maa mo gbɛe kenj me dana nombia kpaakpaa kenja keyako man ne, mo gyae kolo fa ma wose ya.

¹⁹ Doo nyi me kyae ma wose doo kenj ma te yee nolo gbenji e koran ya ne, me ta mo ma wose besena gbenji fa balan pou, na maa nyin yela be man balan burum kekoo Kristo gyanj. ²⁰ Akpaa me gyoo Gyudatena gyanj na, mee yee ma wose ngba Gyuda baale ne, na maa nyin yela be man balan burum kekoo Kristo gyanj. Te akpaa me gyoo balan ban be doo Mosesi mmaraa kenj tee na, mee yee ma wose ngba walan non o doo mmaraa kenj

tɛɛ nɛ, mɔna mɔɔ doo ke tɛɛ ya. Mɛɛ yɛɛ mena na maa nyinj yela be man balanj burum kekɔnj Kristo gyan. ²¹ Mena mɔ te akpaa me gyu balanj banj bɔɔ doo Gyudatena mmaraa kenj tɛɛ ya nɛ gyan na, mɛɛ yɛɛ ma wose ngba walanj njon ɔ be doo mmaraa kenanj tɛɛ ya nɛ. Mɔna ma te yɛɛ walanj njon mɔɔ doo Wurubuare mmaraa tɛɛ ya. Me doo Kristo mmaraa tɛɛ. Mɛɛ yɛɛ mena na maa nyinj yela be man balanj burum banj bɔɔ doo mmaraa kenanj tɛɛ ya nɛ kekɔnj Kristo gyan. ²² Akpaa me lii balanj banj ba keɛɛdi tanj donj ya nɛ gyan na, mɛɛ yɛɛ ma wose ngba banj nɛ, na maa nyinj yela be man balanj burum kekɔnj Kristo gyan. Me ta mo ma wose yɛɛ kpene kamase fa balanj pou, na maa yɛɛ mena kenj maa tale nɛ, na maa nyinj yela be man balanj burum kekɔnj Kristo gyan. ²³ Wurubuare nombia kpaakpaa njan dɔɔ te mɛɛ yɛɛ kenja pou, na manj mɔ kenyinj abɔɔ kpaakpaa njan gyae ka lee njɛ man kɔnj nɛ.

²⁴ ɛ ba gyen nyi balanj burum ne yeu baa lɛɛ yele na, be popou ne yeu mɔna walanj dokolonj ne lɛɛ na yele yee? Mena dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ kyanj ɛ wose na ɛ ke yeu nideli, na ɛ ke nyinj yele keyeu kenj man. ²⁵ Walanj kamase njon ɔ ne desina ɔ wose fa keyeu na, ɔ ne di keyeu mmaraase njan pou dɔɔ. ɔ ne yɛɛ kenja pou bo fa yele kenj be gyae ke kyare ya nɛ. Mɔna daa ne yɛɛ Kristo tom kenj dɛɛ mo nyinj yele kenj gyae ke doo kekpaakekpaa nɛ bo. ²⁶ Mena dɔɔ mɔɔ ne yeu ngba walanj njon ɔ ba gyen kenj dɔɔ te ɔ ne yeu nɛ ya, te mɔɔ ne yoo mɔ ngba walanj njon ɔ ne funji wa akota do felinj man yakaa yakaa nɛ ya. ²⁷ Mɔna manj dɔɔ mɛɛ naase ma wose diyem, te mɛɛ yɛɛ ke ngba me gbɛnji nɛ. Na wee daale dekonj nyi ma kekolosi Kristo nombia njan fa balanj tanj wɔle nɛ, na bɔɔ lese manj see yenanj kenj mɔɔ nyinj yele ya.

10

ɛ na kasee Gyudatena dinɔɔ ya

¹ Me tebia, mɛɛ gyae ɛ ke tɔɔse kpene kenj be tunj de naanaɔ banj bɔɔ sila Mosesi nɛ. Wurubuare mɔɔ ɔ debunja wuu wɔ, te ɔ yela ba gyoowo epo yayam kenj man lee. ² Wurubuare ka mo ɔ debunja kenj wuu wɔ, na ɔ ke yela be ka gyoo epo yayam kenj man lee nɛ, nawolo baa nyi be sɔɔ wɔ Wurubuare lonj baa te ba bese Mosesi silala. ³ Be popou dii weenɛ njan ba lee Wurubuare gyanj kaa yala nɛ, ⁴ te be popou nyɔɔ lonj kenj Wurubuare be yeli kɔɔ lee boe kenj man nɛ. Mena boe kenanj yɛna Kristo gbagba, njon na ɔ kpue na wɔ ba keta man nɛ. ⁵ Mɔna be man balanj burum nombia ta gyoo Wurubuare sia ya, mena dɔɔ ba yekeewɔ leki depampaa dinaa kenj man.

⁶ Be nombia kenja pou yɛɛ kpene kenj dɛɛ kɛɛ na dɛɛ kasee, na dɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ ngba banj nɛ ya. ⁷ ɛ na som bɛɛnenj ngba mena kenj be man baale be yɛɛ nɛ ya. Wurubuare nombia anjmarasenj see yakowɔ nyiaa, “Balanj banj tisiwo kyakee na beɛ dii na bɛɛ nyɔɔ, te ba korowo bɛɛ yɛɛ nombia nkaranjkaranj.” ⁸ Mena dɔɔ ɛ na yɛɛ kafonj ngba mena kenj bɔɔ yɛɛ kafonj nombia, te be man balanj kakponse saobatooro (23,000) ba yem wee dokolonj nɛ ya. ⁹ Tekaboena nyi dɛɛ teese Wurubuare nɔɔman, ngba mena kenj be man baale be yɛɛ te ɔ be yeli doma be kaa koe wɔ nɛ ya. ¹⁰ Tekaboena nyi dɛɛ toronj ngba mena kenj be man baale ba toronj, te Wurubuare be yeli ɔ kphilale njon ɔ na koe balanj nɛ be kaa koe wɔ nɛ ya.

¹¹ Mena nombia kenja pou kɔnjɛ be dɔɔ na balanj ka mo kasee kolo. Te be njmarase njan bo see na baa mo faree daa, nawolo nyi de kyaa debanj kenj tɛɛle kei ne gyu kɔ ɔto nɛ man. ¹² Mena dɔɔ nyanj walanj njon ne yɛɛ

neri nyi n seŋe keŋkeŋ ne, kee n wose nideli keŋ nyi n ba lee yala ya. ¹³ Kekesekeee daale te koŋa ta e doo, keŋ nyi ke dinoo te koŋa ta ŋolo doo see ya. Mona Wurubuaare ne di o nombia doo, mena doo o be gyae waa yela kekesekeee keŋ kela ŋon ne kekoŋ e doo ya. Te akpaa nyi kekesekeee de koŋ e doo na, waa wola ŋon gbɛe keŋ e ka mo seŋ keŋkeŋ na e ke tale di ke doo.

¹⁴ Mena doo me gyooŋa kpaakpaa, e lese e wose lee beŋeŋeŋ osom man. ¹⁵ Mee kolosi baa fa emee nyansatena. Emee gbagba e gyoo me nombia ŋan man na e ke kee kpene keŋ mee yako ne. ¹⁶ Debaŋ keŋ dee di de Gbenjyoo weenee ŋan o kpa dee di na dee mo tooŋe e ne, leenoo keŋ dee sola Wurubuaare wosefeereŋ gyakaa ke doo pɛte dee nyoo lee ke man ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yee dokoloŋ lee o fatabo keŋ doo. Mena mo te bodobodo keŋ dee kpelee fa doŋa ne, nawolo baa nyi daa na Kristo te yee dokoloŋ lee o wosenaane man. ¹⁷ Bodobodo dokoloŋ te dee mo kpala fa doŋa, mena doo daa balaŋ burum baŋ pou ta bese walaŋ dokoloŋ. Nawolo nyi bodobodo dokoloŋ kenan te de popou diwo.

¹⁸ E mo kee Iseraetena. Balaŋ baŋ bee di weenee ŋan booo mo deesi fa Wurubuaare ne, baŋ na Wurubuaare na bese na walaŋ dokoloŋ. ¹⁹ Mena doo sena yaa me nombia keŋa na wolo baa? Bane yee kolo ke, yaa weenee ŋan bee mo deesi fa bane ne yena kolo? ²⁰ Koa, kpene keŋ mee wolo yena nyiaa, weenee ŋan bane somra na mo deesi fa bane ne, te yee nyi Wurubuaare te bee mo deesi fa ya. Feliŋkumee te bee deesi fa, mena doo mooo ne gyae nyi emee na feliŋkumee ke yee dokoloŋ ya. ²¹ E be gyae e ke tale mo de Gbenjyoo Kristo leenoo nyoo, na e ka bese mo feliŋkumee mo leenoo nyoo ya. Te be gyae ke de nyi e ke di de Gbenjyoo Kristo nyefale man, na e ka bese ke di feliŋkumee mo nyefale man ya. ²² Dee gyae baa nyi de Gbenjyoo Wurubuaare ka gyeŋ baŋ? Yaa dee kee da wose baa nyi de dana doŋ kela e?

²³ “Gbɛe doo nyi dee yee kpene kamase” mona na ŋe popou danaana toooo ya. “Gbɛe doo nyi dee yee kpene kamase” mona na ŋe popou ne gyae la ke yela dee bee ya. ²⁴ Ŋolo na gyae ŋon gbagba wui deeli ya, mona waa gyae o tebia wui deeli bo.

²⁵ Naane kamase keŋ bee yoo kebu man ne e ke tale lee di, mona na boooŋe naane keŋ dalee na ke yela ŋolo konoo man nombia ke yookoo e ya. ²⁶ Nawolo nyi Wurubuaare nombia aŋmaraseŋ see ne yako nyiaa “Teele kei na kpene kamase keŋ doo ke man ne pou, yee de Gbenjyoo Wurubuaare wui.”

²⁷ Akpaa walaŋ ŋon o te yee Kristo baale e ya de baake ŋon nyi e kaa di, te ke yee keŋ e ke di na, e gyu ke di mona e na boooŋe weenee ŋan dalee na ŋolo konoo man nombia ke yookoo e ya. ²⁸ Mona akpaa ŋolo de yako ŋon nyi, “Weenee keŋa yee bane dee weenee ŋa na,” lee walaŋ ŋon o be yako ŋon ne, na balaŋ akaŋ baŋ konoo man nombia doo e na di ŋa ya. ²⁹ Na emee gbagba konoo man nombia doo ya, mona walaŋ ŋon o be yako ŋon ne konoo man nombia doo. Nawolo nyi ŋolo konoo man nombia be gyae ke tale to maŋ gbɛe, nyi me na yee kpene keŋ me dana gbɛe nyi maa yee ne ya. ³⁰ Mona akpaa me fane fa Wurubuaare karaŋ te me di weenee keŋa na, woŋ doo te ŋolo waa bu maŋ foo lee weenee keŋa kedi doo?

³¹ Mena doo kpene kamase keŋ e ne dii yaa e ne nyoo, yaa kpene kamase keŋ e ne yee na, e yee ŋe popou mo lese Wurubuaare yele. ³² E na yeli e nombia ayeesa ke to Gyuda baale, yaa Giriiki baale yaa Kristo walaŋ kamase gbɛe ya. ³³ Mena mo te mee yee kakyen maa yee kpene kamase,

na ka gyoo walaŋ kamase sia lee gbɛɛ kamase man. Nawolo nyi moɔ ne gyae maŋ gbagba me deeli ya, moŋa balan pou deeli te mee gyae, na de Gbengyoo Yesu Kristo ke nyin lee ba nyee.

11

Mena keŋ kaboena nyi ala baa yee Wurubuare osom man

¹ E kasee me dinɔɔ ŋgba mena keŋ maŋ mo ne kasee Kristo dinɔɔ ne. ² Mee kelee ŋon ŋgba mena keŋ e ne toose maŋ e nombia pou man, te e dana me nombia ŋan moɔ wola ŋon man nideli ne. ³ Moŋa mee gyae e ka gyeŋ nyi baale kamase nyee yena Kristo, te alo mo nyee yena o baale te Kristo mo nyee yena Wurubuare. ⁴ Mena doo baale kamase ŋon o ne fane yaa o ne kolosi Wurubuare nombia balan man, te o mo kolo wu o nyee na o ta do o nyee desɛŋ. ⁵ Mena mo te alo kamase ŋon o ne fane yaa o ne kolosi Wurubuare nombia balan man, te o ta mo kolo wu o nyee ya na o ta do o nyee desɛŋ. Na yee yaa ŋgba o gbɛɛ o nyee baa ne. ⁶ Nyi akpaa alo bɛɛ gyae nyi waa mo kolo wu o nyee ya na, kenan na kaboena nyi waa tisi o nyee. Te akpaa desɛŋ dana alo ŋon nyi waa tisi o nyee yaa o be tale gbɛɛ o nyee ya ne, kenan na kaboena nyi waa mo kolo wu o nyee. ⁷ Tekaboena nyi baale waa mo kolo wu o nyee ya, nawolo nyi Wurubuare yee baale bo ŋon gbagba dinɔɔ man na waa mo lese ŋon Wurubuare gyoorobiiri wola. Moŋa alo doo o na lese baale gyoorobiiri bo wola. ⁸ Nawolo nyi na baale te Wurubuare lesewo lee alo man ya, moŋa alo te o lesewo lee baale man. ⁹ Na alo doo te Wurubuare yee baale ya, moŋa baale doo te Wurubuare yee alo. ¹⁰ Nombia keŋa na Wurubuare kpilala ban mo doo ne, kaboena nyi alo waa mo kolo wu o nyee na ka wola nyi o doe o baale tee.

¹¹ De Gbengyoo Yesu siaman na alo be kyaa o wose doo ya, te baale mo be kyaa o wose doo ya. Be popou kyaa bo fa doŋa. ¹² Nawolo nyi ŋgba mena keŋ alo ba lee baale man ne, mena mo te alo na lolana baale. Te kpene kamase mo na lee bo Wurubuare gyaŋ. ¹³ Emee gbagba e gyoo nombia keŋa man kee. Dei nyi alo waa fane fa Wurubuare keŋ nyi o na mo kolo wu o nyee yee? ¹⁴ Daa gbagba de nombia ayɛɛsa bɛɛ wola daa nyi akpaa baale de tina o nyeenyɔɔse yela te da gyoo kusu na, ke yee desɛŋ ke yee? ¹⁵ Moŋa akpaa alo dana nyeenyɔɔse burum na, ne yeli o ne yee kyeo. Nawolo nyi Wurubuare faa e nyeenyɔɔse doolon bo nyi ŋe dee wu o nyee. ¹⁶ Akpaa ŋolo ne gyae waa lee nombia keŋa anmaareŋ na, daa na Kristotena akan ban pou nombia ayɛɛsa bɛɛ wolo nyi dee lee nombia keŋa anmaareŋ ya.

De Gbengyoo weeneɛ ŋan o kpa dee di na dee mo toose e ne

¹⁷ Neneɛ lee nombia ŋan mee gyae maa kolosi fa ŋon debokeiman ne doo, moɔ ne kelee ŋon ya. Nawolo nyi e gyaŋee e ka som na, bɛɛ mo kolo kpaakpaa koŋ ya. Na bese wolee aboo bo kpu. ¹⁸ Nombii gyaŋgbate yena nyi, mee nyii nyi emee Kristotena dikpii keŋ de gyaŋee na e ne kpase kpookpoo, te mee lee nombia keŋa ŋaale di. ¹⁹ Nawolo nyi kaboena nyi kekpase kpookpoo kei dee koŋ e man, na ke nyin lese ban be gbɛɛneŋ tenɛɛ Wurubuare siaman ne wola. ²⁰ E kyaa gyaŋee e ke di na, te yee de Gbengyoo weeneɛ te e ne dii ya. ²¹ Nawolo nyi e gyaŋee e ke di ne, walaŋ kamase ne di o wui weeneɛ bo keŋ e bɛɛ kyaa daa doŋa ya. Tanam na ko baale, te baale mo ne dii baa deese. ²² E ne yako baa nyi emee gbagba be dana akpanalanse ŋan man e ke di na e ke nyoo yee? Yaa e ne gyae e ke fulu Kristotena dikpii keŋ, na e ka do balan ban boo dana kolo ya ne

desen? Won nombia yaa ε ne gyae maa yako non baa? Ε ne gyae nyi maa kelee non? Koa, kenja man doo moo gyae maa kelee non ya.

²³ Nawolo nyi kpene kenj moo kasee lee de Gbenjyoo Yesu gyan ne, kenj yaa man mo moowo mee wola non ne. Nelim kenj baa lese de Gbenjyoo Yesu fa ne o moo bodobodo, ²⁴ te o kefane fa Wurubuare karanj tanj ne o kereε ke te o yakowo nyiaa, “Kei yena ma wosenaane kenj Wurubuare ba mo fa non ne. Ε kyaa yee kei na ε ka mo toose manj.” ²⁵ Mena mo te be ke di weeneε njan tanj ne, o moo leenoo na solonj kenj te o yakowo nyiaa, “Kei yena me fatabo kenj Wurubuare ba mo yee nookebakeseε wole. Ε kyaa yee kei debanj kamase kenj ε ke nyoo ke ne, na ε ka mo toose manj.”

²⁶ Kei nawolo nyi debanj kamase kenj ε ke di bodobodo kei na ε ke nyoo lee leenoo kei man na, ε ne di de Gbenjyoo yenj kenj adanseε baa kelii wee kenj waa bese konj.

²⁷ Mena doo walanj kamase non o ta mo gbεε kpaakpaa di bodobodo kei, na waa nyoo lee de Gbenjyoo leenoo kei man ya ne, na otenate te yee dukum baa. Nawolo nyi o te bu de Gbenjyoo wosenaane na o fatabo kenj ya. ²⁸ Mena doo kaboena nyi walanj kamase waa gyoo o wose man nideli, pena waa di bodobodo kei na waa nyoo lee de Gbenjyoo leenoo kei man. ²⁹ Nawolo nyi walanj kamase non o dii te o nyoo, te o te lee do nyi de Gbenjyoo Yesu wosenaane na o fatabo kenanj ya ne, na otenate falaa o wose baa. ³⁰ Lee mena doo te ε man balan burum baale wose yokoεwo, te baale mo gyoo kaweseε te baale mo yekeewo ne. ³¹ Mona nyi akpaa da gyoo da wose man nideli pete de di de Gbenjyoo weeneε njan na, Wurubuare be gyae waa bu daa foo ya. ³² Akpaa de Gbenjyoo de bu daa foo na o ne wonj da denjele bo, na boo nyinj woleε daa kpu na teeε kei doo balan akan banj ya.

³³ Mena doo me tebia, akpaa ε konj kaa gyanee ε ke di na ε kyaa daa doja. ³⁴ Mona akpaa nyi tanam na ko njolo na waa di lee o deε pena waa konj, na ε konj kaa gyanee na boo nyinj bu njolo foo ya. Nyi akpaa me konj na, maa kaa wola non nombia akan njan man kpu.

12

Wurubuare felinj aboo anefanj

¹ Me tebia, moo ne gyae ε ke kyaa kenj nyi ε ba gyenj kolo lee Wurubuare felinj aboo anefanj njan wose man ya. ² Ε gyenj nyi debanj kenj ε doo wiase man kenj ε te lee ta Wurubuare di ya ne, ε yela ba beo non gyu beenenj gyanj. Beenenj kewo mo beε fa nyeedonj ya. ³ Mena doo mee gyae ε ka gyenj nyi walanj non Wurubuare felinj doo o man ne, o be gyae waa tale yako mmusuo nombia gyakaa Yesu doo ya. Te njolo mo be kyaa waa tale yako nyi Yesu yena o Gbenjyoo, kenj nyi Wurubuare felinj be doo otenate man ya.

⁴ Wurubuare felinj non aboo anefanj kyaa kpookpoo, mona ne popou lee Wurubuare felinj dokolonj nonanj gyanj. ⁵ Wurubuare osom tomse kpookpoo kyaa, mona de Gbenjyoo dokolonj nonanj yaa deε yee fa. ⁶ Tomse kpookpoo mo kyaa, mona Wurubuare dokolonj nonanj ne faa na o balan donj te beε mo yee ne popou.

⁷ Wurubuare felinj non ne faa na Kristo walanj kamase donj daale dinoo, na waa mo yee tom Kristotena dikpii kenj man na ke de fa be popou. ⁸ Wurubuare felinj nonanj ne fa njolo nyansa kenj waa mo kolosi nombia, te o ne fa njolo mo nombia kagenj. ⁹ Mena Wurubuare felinj dokolonj nonanj

ne ye le la ɲolo Wurubuaɛ kelɛɛdi ne yeɛ don, te ɔ ne fa ɲolo mɔ don ken waa mo kyɔ kaweeɛ. ¹⁰ Wurubuaɛ felin ɲonan ne faa na ɲolo don ken waa mo yeɛ gyakolon nombia, te ɔ ne fa ɲolo mɔ don ken waa mo kolosi Wurubuaɛ nombia. Non ne ye le la ɲolo ne tale gyeɲ nyi nombii daale lee Wurubuaɛ gyan yaa ke ta lee Wurubuaɛ gyan ya. Non ne faa na ɲolo deise kpookpoo kekolosi, te ɲon ke ne faa na ɲolo mɔ deise kpookpoo man kaleɛ. ¹¹ Mena abɔɔ kenɲa pou yeɛ Wurubuaɛ felin dokolon ɲonan tom ke, te ɔ ne fa walaɲ kamase lee ɲon felin ɲonan gbagba kegyaebii man.

¹² Deniwalaɲ wose yeɛ dokolon, mɔna ke dana yenaase kpookpoo burum. Doo nyi ke dana yenaase kpookpoo burum koran ne, ɲe popou ne bom la yeɛ deniwalaɲ wosenaane dokolon. Mena ke te Kristo mɔ doo.

¹³ Daa Kristotena pou na Gyudatena na Girikitena na gbenɲa na ban be kyaa ba wose dɔɔ ne pou, Wurubuaɛ felin dokolon ɲonan te ba moowo so de popou Wurubuaɛ lon. Non moona daa bom te de popou bese Kristo wosenaane dokolon ken. Kenɲe de nyinɲa felin dokolon ɲonan, te ɔ ne yeɛ tom de popou man.

¹⁴ Na yenaɲ dokolon ne yeɛ na deniwalaɲ wose ken pou ya, mɔna yenaase kpookpoo ɲan pou bom la yeɛ wosenaane dokolon. ¹⁵ Akpaa nae de yako nyi, "Ma te yeɛ nyinɲama ya mena dɔɔ mɔɔ kpue wosenaane ken man ya na," kei gyae ke tale lese nae ken lee wosenaane kenan man? ¹⁶ Te akpaa deɲele de yako nyi, "Na man yena sibii ya mena dɔɔ mɔɔ kpue wosenaane ken man ya na," ken nawolo baa nyi kɔɔ kpue wosenaane ken man yee? Kei gyae ke tale lese deɲele kenan lee wosenaane man?

¹⁷ Nyi akpaa wosenaane ken pou deɲ yeɛ sibii ke na, sena te wosenaane ken gyae ke yeɛ na ke nyii kolo? Te akpaa wosenaane ken pou deɲ yeɛ deɲele ke na, sena te wosenaane ken gyae ke yeɛ na ke wɔɲ nyii? ¹⁸ Mɔ n keɛ na, Wurubuaɛ moo wosenaane kpookpoo ɲan pou bo bom yeɛ wosenaane dokolon, lee ɲon gbagba kegyaebii man. ¹⁹ Nyi wosenaane yenaase kpookpoo ɲan pou deɲ yeɛ wosenaane yenaɲ dokolon na, nafa ke gyae ke yeɛ gyakolon. ²⁰ Mɔna ɲgba mena ken ke doo ne, wosenaane yenaase ɲan pou boe mɔna wosenaane ken pou yeɛ dokolon.

²¹ Sibii be gyae ke tale yako nyinɲama nyi, "N be dana tɔnɔɔ fa man ya," te nyee mɔ be gyae ke tale yako nae nyi, "N be dana tɔnɔɔ fa man ya."

²² Mɔna wosenaane yenaase ɲan deɛ keɛ nyi ɲe taɲ don ya ne, nyi ɲɔɔ doo wosenaane man ya ne nafa wosenaane be gyae ke tale yeɛ kolo ya.

²³ Te wosenaane yenaɲ ken de bee bu ke ya ne, ken gba te deɛ ko da wose na ke. Wosenaane yenaɲ ken daa ne keɛ nyi ke bee hia nideli ya ne, ken gba te deɛ keɛ ke dɔɔ nideli. ²⁴ Da wosenaane yenaase ɲan deɛ keɛ nyi ɲe dana kyeo ne, be doo nyi deɛ keɛ ɲe dɔɔ mena ya. Mɔna Wurubuaɛ ta mo wosenaane yenaase ɲan pou towaa, te ɔ moo obuɔ fa ɲan nafa ɲɔɔ taɲ obuɔ ya ne. ²⁵ ɔ yeɛ ke mena na kekɲase be nyin doo wosenaane yenaase kpookpoo ɲan man ya, mɔna wosenaane yenaɲ kamase deɛ keɛ ke dɔɔ dɔɔ nideli. ²⁶ Akpaa de kɔɲ nyi wosenaane yenaɲ daale ne naa diyem na, akan ɲan pou mɔ ne naa diyem kpu na ke. Mɔna akpaa de kɔɲ nyi wosenaane yenaɲ daale de nyin ye le na, ne yeɛ yenaase akan ɲan mɔ pou gyon.

²⁷ Nenɛɛ ɛ popou bom la yeɛ Kristo wosenaane ken, te ɛ man walaɲ kamase yeɛ ɔ yenaɲ daale ke. ²⁸ Kristotena dikpii ken man ne, Wurubuaɛ ta see dibiaɛ ɲaale. Gyanɲba nyiban yena Kristo kpilala ban. Ban be gyakaa balate yena Wurubuaɛ akpenkpenɲyɔɔra, te ban be gyakaa batoorote yena ban beɛ wola Wurubuaɛ nombia ɲan ne. Baale mɔ yena

ban̄ b̄eε yεε gyakolon̄ nombia, te baale m̄o yena ban̄ b̄eε kȳo kaweeε, te baale m̄o yena ban̄ b̄eε kȳo be tebia. Baale m̄o yena siamantena ban̄ b̄eε kεε nyi nombia ñan pou b̄eε yεε nε ne gyu nideli. Te akan̄ ban̄ yena ban̄ bee kolosi deise kpoockpoo nε. ²⁹ N kεε na, na be popou yena Kristo kpilala ya. Na be popou yena Wurubuare akpen̄kpen̄gȳoora ya. Na be popou yena wolala ya. Na be popou ne yεε na gyakolon̄ nombia ya. ³⁰ Na be popou ne kȳoona kaweeε ya. Na be popou ne kolosina deise kpoockpoo ya. Na be popou m̄o na lesena deise kpoockpoo man ya. ³¹ M̄ona ε yela ε sia keyase Wurubuare ab̄oo anefan̄ dinaana ñan ña kela ken̄a nε d̄oo. Nεnεε maa wola ñon nombia kpaakpaa ñan ña kela ken̄a nε pou.

13

Kegyae

¹ Nyi akpaa mεε tale kolosi deise w̄lεε kpoockpoo yaa Wurubuare kpilala dei, te balan̄ kegyae be doo me man ya na, kenan̄ na ma kekolosi pou yεε ñgba dowuro yaa akpaakpaase ñan ñεε yεε yeεa yakaa bo nε. ² Akpaa me yεε Wurubuare dekpen̄kpen̄gȳoore e, te maa tale naa Wurubuare nombia aweesen̄ ñan na maa yako, te ma gyen̄ nombia pou te me dana kelεedi kpaakpaate ken̄ maa tale mo kulii bulase, te balan̄ kegyae be doo me man ya na me yεε yakaa. ³ Mena m̄o te akpaa ma mo ab̄oo ñan pou me dana nε fa ayematena, te ma mo ma wosenaane fa nyi baa too, te balan̄ kegyae be doo me man ya na ñan pou m̄oo yεε nε yεε yakaa.

⁴ Nyi n ne gyae walan̄ na n ne nyin̄ kon̄oo fa e, te n ne wii ɔ waran̄ase m̄o. ɔ kolo b̄εε bere n sia ya te n b̄εε wola n wose ya, te n b̄εε kεε n wose nyi n kela e ya. ⁵ Nyi akpaa n ne gyae walan̄ na, n b̄εε yεε e ab̄oo ñan tekaboena nε ya, te n b̄εε gyae nyi nyan̄ nyaagen̄ wui ke de na ñon wui ke w̄lεε ya. N b̄εε gyen̄ ban̄ bilen̄bilen̄ na e ya, te n b̄εε mo ɔ nombia do n t̄ooman ya. ⁶ Nyi n ne gyae walan̄ nε ɔ yεε nombiikum na b̄εε yεε nen̄ gyon̄ ya, m̄ona akpaa ɔ yεε nombii kpaakpaa na ne yεε nen̄ gyon̄. ⁷ Nyi akpaa balan̄ kegyae doo n man nε, deban̄ kamase na n ne tale sen̄ ken̄ken̄ ab̄oo pou man, te ne yeli n kelεedi na sem nideli. N ne nyin̄ kon̄oo ab̄oo pou man, te ne yeli n ne tale sen̄ ken̄ken̄ ab̄oo ñan n loo gyakaa ñe d̄oo nε man, te n ne yεε kakyen̄ sen̄ ken̄ken̄ ab̄oo pou man.

⁸ Nombia ñan Wurubuare akpen̄kpen̄gȳoora ne kolosi see, na deise kpoockpoo kekolosi na nombia kagyen̄ pou gyae ke gyu ɔto. M̄ona balan̄ kegyae d̄oo k̄oo tan̄ ɔto ya. ⁹ De nombia kagyen̄ na don̄ ken̄ Wurubuare ba mo fa daa te d̄εε tale kolosi ɔ nombia nε yεε yaale yaale. ¹⁰ M̄ona akpaa nyi kpene ken̄ ke yεε debilin̄ nε de k̄on̄ na, ñan ñe yεε yaale yaale nε gyae ke ñaalaa. ¹¹ Deban̄ ken̄ me yεε bu e na mee kolosi bo ñgba biikyaabii nε, te mεε gyuen̄ m̄o ñgba biikyaabii nε, te me yεε ma kpene kamase m̄o bo ñgba biikyaabii nε. M̄ona me ka bee kei nε, me te tina biatεε nombia ñan pou yela. ¹² Wurubuare nombia ñan d̄εε naa debokeiman nε, d̄oo ne naa ña nideli ya. Ne yεε fulaa de siaman̄ ñgba mena ken̄ n ne kεε kolo diiku bene man te n b̄εε naa ke nideli ya. M̄ona deban̄ daale gyae kelii ken̄ d̄εε naa de Gben̄gyoo Wurubuare na de sia fonεε, na waa yela d̄εε gyen̄ ɔ nombia ñan man nideli. Deban̄ kei m̄o nε me nombia kagyen̄ yεε kyomii nε, m̄ona deban̄ daale gyae kelii na, maa gyen̄ nombia nideli ñgba mena ken̄ Wurubuare gyen̄ man̄ nideli nε.

¹³ Ab̄oo ken̄a pou man nε nombia atooro kyaa la ken̄ ñoo tan̄ ɔto ya. Ñan yena kelεedi na lookegyakaa na kegyae. M̄ona ñe popou man na, kegyae yena ña nyee.

14

Pɔɔl kabese kolosi lee Wurubuare felin abɔɔ anefan njan wose man

¹ E yee kakyen na e ke gyae donja, na e ke yase e sia gyae Wurubuare felin abɔɔ anefan njan gbɛɛ. Tuturu na, e yase e sia gyae ken Wurubuare waa ta e doo kolosi ne gbɛɛ. ² Nawolo nyi walan njon o ne kolosi deise wolee kpookpoo ne, o bee kolosi fa denibalan ya mona o ne kolosi bo fa Wurubuare. N kee na njolo bee nyii o nombia njan man ya, nawolo nyi Wurubuare felin njon ne tee la o doo kolosi nombia aweesen njenan. ³ Mona walan njon Wurubuare ne tee o doo kolosi ne, o nombia njan na do balan donja na kakyen te ne yeli bee tale kyan ba wose. ⁴ Walan njon o ne kolosi deise wolee kpookpoo ne, njon waagen te nombia njan o ne kolosi ne dana tonoo fa. Mona njon Wurubuare ne tee o doo kolosi ne, o nombia njan o ne kolosi ne dana tonoo fa Kristotena dikpii ken pou.

⁵ Nafɔ ma kegyae yena nyi e popou yaa kolosi deise wolee kpookpoo, mona ken mee gyae kela yena nyi, Wurubuare ke ta e doo kolosi. Nawolo nyi walan njon Wurubuare ne tee o doo kolosi na, o kela walan njon o ne kolosi deise kpookpoo. Gyise njolo kyaa botoo ken o ne tale lese deise wolee kpookpoo njan man, na kekyo Kristotena dikpii ken pou, na baa bee bo osom ken man.

⁶ Me tebia, nyi akpaa me kon e gyan te me kolosi deise wolee kpookpoo na, wonj tonoo yaa e ke nyin lee ne man? Mona akpaa me kaa yako njon nombia njan Wurubuare ba lese wola man, yaa nombia kagyen wose man nombia, yaa nombia njan Wurubuare ba mo fa man nyi me kaa yako njon, yaa me kaa wola njon nombia na, na kenja be dana tonoo fa njon yee?

⁷ Mena mo te aboo njan nyeedon be doo ne man ya ngba kefereese na kabereese ne, akpaa be ta wola na nideli ya na amote ne gyae la waa nyii ne man? ⁸ Te akpaa yoonooto njon ta wola o kabere nideli ya na, sena te njolo waa nyii ke man na waa koro desina o wose fa yoo? ⁹ Mena te doo fa emee mo. Akpaa njolo de kolosi dei wole kpoo daale, te njolo te nyii ke man ya na sena te njolo waa yee na waa tale nyii nombia njan o ne yako ne man? Dekon mena na, o ne kolosi bo do felin man yakaa. ¹⁰ Deise kpookpoo burum kyaa teele kei doo, mona dei daale be kyaa ken njolo bee nyii ke man ya. ¹¹ Akpaa nyi mo ne nyii dei ken njolo ne kolosi ya na me yee njole e o siaman, te mena mo te njon mo yee njole e me siaman. ¹² Mena te doo fa emee mo. Deban ken e sia be yee e ne keo Wurubuare felin abɔɔ anefan njan ne, e yee kakyen keo ken gyae ke yela Kristotena dikpii ken ka bee bo osom ken man ne.

¹³ Mena doo akpaa nyi njolo ne kolosi dei wole kpoo daale na, kaboena nyi waa fane na waa nyin tale lese ke man. ¹⁴ Nawolo nyi akpaa me fane dei kpoo man na, felin njon o doo me man ne ne fane la, mona ma agyuen be doo botoo ya. ¹⁵ Mena doo sena yaa maa yee? Maa mo felin njon o doo me man ne fane, na maa mo ma agyuen mo fane. Maa mo felin njon o doo me man ne kpee noonen, na maa mo ma agyuen mo kpee noonen. ¹⁶ Nyi e gyanee e ne fane te n mo dei daale kpoo n na lese Wurubuare yele, te walan yakaa njolo kyaa e man ken o bee nyii n dei ken man ya na, sena te waa tale see nen nyi, "Deekon Mena," ken nyi o te nyii kpene ken n be yako ne man ya? ¹⁷ Mberem na n fanewo nideli lese Wurubuare yele, mona ke tan tonoo fa n balate njon ya.

¹⁸ Mee fa Wurubuare karan ngba mee tale kolosi deise kpookpoo kela e man walan kamase ne. ¹⁹ Mona akpaa me kpue Kristotena dikpii ken man

na, mɛɛ gyae nyi maa kolosi nyansa nombia kyomii bo mo wola balan nombia, kela keŋ nyi maa kolosi nombia burum deise kpookpoo man keŋ boɔ gyae baa nyii ŋe man ya.

²⁰ Me tebia, ɛ na gyueŋ ŋgba bia ne ya. Lee dukum keyɛɛ man na, ɛ yɛɛ ɛ wose ŋgba kyokyoosebia ban boɔ gyeŋ dukum ya ne. Mona lee ɛ keɛ gyueŋ man na, ɛ gyueŋ ŋgba balan ban boɔ bee Wurubuare nombia man ne. ²¹ Wurubuare nombia anmaraseŋ see ne yako nyiaa, Wurubuare kpa, “Maa ta balan ban bee kolosi deise kpookpoo ne

doɔ kolosi fa me balan.

Maa ta ŋɔla doɔ kolosi fa me balan.

Mona keŋa wole koran na,

boɔ gyae baa nyii me dei ya.”

²² Deise kpookpoo kekolosi te yɛɛ kpene keŋ Kristotena na mo gyeŋ Wurubuare don ya, mona ban ba te lee ta Kristo di ya ne, bee mo ke gyene Wurubuare don. Wurubuare nombia keyako see yɛɛ kpene keŋ ke dana tonoo fa ban boɔ lee Kristo di ne. Te ban ba te lee ta Kristo di ya ne doɔ, ka be dana tonoo fa wo ya.

²³ Mena doɔ akpaa Kristotena dikpii keŋ de gyanee te walan kamase ne kolosi deise woleɛ kpookpoo, te akpaa balan woleɛ yaa ban ba te yɛɛ Kristotenawo ya ne de koŋ botoo na, boɔ gyae baa yako nyi ba nyeyea ne woleɛ baa yee? ²⁴ Mona nyi akpaa Wurubuare de tee ɛ popou doɔ ɔ ne kolosi, te walan yakaate yaa ŋon ɔ te yɛɛ Kristo walan e ya ne de kaa gyoo ɛ man na, nombia ŋan ɔ ne nyii ne gyae ka lese ɔ dukum keyɛɛ deboo, na ke yela waa gyeŋ nyi ɔ yɛɛ dukumyɛere e. ²⁵ Nombia ŋenan gyae ka lese ɔ konoo man nombia ŋan pou weeseɛ ne deboo, na waa bun som Wurubuare na waa yako nyiaa, “Ampaŋ Wurubuare kpue ɛ man.”

Kristotena kegyanee mmaraase

²⁶ Me tebia, nombia ŋan mɛɛ yako ne mɛɛ wolo baa nyi akpaa ɛ koŋ kaa gyanee ne, mberem na ŋolo dana nooneŋ keŋ waa kpee na ŋolo mo dana kolo waa wola, yaa ŋolo mo dana nombii keŋ Wurubuare ba lese wola e. Mberem na ŋolo mo ne gyae waa mo deise woleɛ kpookpoo kolosi, yaa ŋolo mo kyaa keŋ waa lese dei wole kei man ne, kaboena nyi yaa yɛɛ keŋa pou na ɛ ka mo do Kristotena ban kakyen.

²⁷ Akpaa ɛ man baale baa kolosi deise woleɛ kpookpoo na, baa yɛɛ balan bala te ba boo paa na baa yɛɛ balan batooro. Mona kaboena nyi baa kolosi dokolon dokolon, na ŋolo mo ka lese ŋe man. ²⁸ Nyi akpaa ŋolo be kyaa keŋ waa lese nombia ŋan man ya ne, kenan na ŋon ɔ ne kolosi ŋa ne waa kyan ɔ noo wu Kristotena dikpii keŋ man, na waa kolosi fa Wurubuare na ŋon gbagba.

²⁹ ɛ yela Wurubuare akpenkpengyoora bala yaa batooro kekolosi, na balan akan ban ka gyoo be nombia ŋan bee kolosi ne man nideli. ³⁰ Te akpaa ŋolo kyaa te Wurubuare da lese nombia ŋaale wola e ne, ɛ yela walan ŋon ɔ be tangbɛɛ ɔ ne kolosi ne ke tina kekolosi yela. ³¹ Nawolo nyi ɛ yɛɛ mena na Wurubuare waa tale ta ɛ doɔ dokolon dokolon kolosi, na ke yela ɛ popou ke kasee kolo lee ke man na ka do ŋon kakyen. ³² Walan kamase ŋon Wurubuare ne tee ɔ doɔ kolosi ne, kaboena nyi waa tale kyan ɔ wose lee ɔ kekolosi keŋ man. ³³ Nawolo nyi Wurubuare te yɛɛ walan ŋon ɔ ne yɛɛ aboo basabasa ya, mona ɔ yɛɛ Wurubuare ŋon ɔ ne yɛɛ wa aboo na ŋe gbɛɛ.

³⁴ Ngba mena keŋ doo Kristotena akpiise ŋan pou man ne, kaboena nyi ala baa wu be noo. Be gyanee osom man na gbɛɛ be doo nyi baa kolosi ya,

mɔna kaboena nyi baa yɔkɔse ba wose ɲgba mena keŋ Mosesi mmaraa keŋ na wolo nɛ. ³⁵ Nyi akpaa bɛɛ gyae baa nyii nombii daale man nideli na, kaboena nyi baa bɔɔse be baala deni man. Nawolo nyi ke yɛɛ desɛŋ ke nyi alo ke yɛɛ nɔɔdon Kristotena dɛɛgyanɛe man.

³⁶ Mena dɔɔ ɛ na wolo baa nyi ɛ gyan te Wurubuare nombia ɲan leewɔ kɔŋ, yaa ɛmɛɛ yaagerɲ nyii na ɲa?

³⁷ Akpaa ɲolo ne baake ɔ wose nyi ɔ yɛɛ Wurubuare dekpenkpenɲgyɔɔre e, yaa ɔ ne kɛɛ ɔ wose nyi ɔ dana Wurubuare felin abɔɔ anefan ɲan na, kaboena waa gyerɲ nyi me nombia ɲan mee kolosi nɛ pou lee Wurubuare gyan. ³⁸ Te akpaa nyi ɲolo te lɛɛ me nombia kɛŋa di ya nɛ, ɛmɛɛ mɔ ɛ na mo e yɛɛ kolo ya.

³⁹ Mena dɔɔ me tebia, ɛ yase ɛ sia na Wurubuare ke ta ɛ dɔɔ kolosi, mɔ ɛ na tɔ ban bee kolosi deise wɔlɛɛ kpookpoo nɛ gbɛɛ ya. ⁴⁰ Mɔna kaboena nyi yaa yɛɛ nombia pou na ɲe gbɛɛ, ɲgba mena keŋ kaboena nɛ.

15

Kristo kefon lee yerɲ man

¹ Me tebia, nɛnɛɛ mɛɛ gyae maa tɔɔse ɲon nyeedon nombia ɲan mɔɔ yako ɲon te ɛ be lɛɛ di te ɛ seŋɛɛ ɲe man keŋkeŋ nɛ. ² Akpaa ɛ kyan nombia ɲan mɔɔ yako ɲon nɛ man keŋkeŋ na, Wurubuare waa ta ɲe dɔɔ lɛɛ ɛ nyee. Mɔna akpaa ɛ te kyan ɲa keŋkeŋ ya na ɛ kelɛɛdi keŋ yɛɛ yakaa.

³ Nawolo nyi kpene keŋ de Gbenɲyoo Yesu ba wola man te ke dana tɔnɔɔ kela kpene kamase nɛ, keŋ yaa ma moowɔ mɛɛ wola ɲon nɛ. Nombia ɲenan yɛna nyi,

De nombiakumɛɛ dɔɔ te Kristo kaa yerɲawɔ,
ɲgba mena keŋ Wurubuare nombia anmarasɛŋ see ɲan ne yako nɛ.

⁴ Be wuu e te weeya atoorote keŋ na
Wurubuare gyuuu e lee yerɲ man,
ɲgba mena keŋ Wurubuare nombia anmarasɛŋ see ɲan ne yako nɛ.

⁵ ɔ lese ɔ wose wola Pita.
Kenan wɔle na te ɔ lese ɔ wose wola ɔ kpilala kufu bala ban mɔ.

⁶ Kenan wɔle nɛ ɔ besewɔ lese ɔ wose wola
ɔ kaseela ban be yaanɔɔle kela balan
sɔŋonɔŋ akpen anon (500) nɛ deban dokolon man.

Be man balan burum sɛɛ be kyaa na be sia te baale mɔ ta yekee. ⁷ Keŋte ɔ lese ɔ wose wola Gyemisi, te ɔ besewɔ lese ɔ wose wola kpilala ban pou.

⁸ Wɔle wɔle nɛ, ɔ kaa lese ɔ wose wola man Pɔɔl ɲon nafɔ ɲolo te gyakaa loo nyi maa kaa bese Kristo walan ya nɛ.

⁹ Man yɛna Kristo kpilala ban pou man kemaasa, te ma tekaboena gba nyi nafɔ baa baake man nyi Kristo kpilale ya. Nawolo nyi me naase Kristotena ban diyem nideli. ¹⁰ Mɔna lee Wurubuare berɛɛ dɔɔ te gyan me kaa bese walan nɛ. ɔ berɛɛ keŋ ɔ ba mo boele man nɛ te yɛɛ yakaa ya, nawolo nyi me yɛɛ tom kela Kristo kpilala akan ban pou. Mɔna na man gbagba don te ma moowɔ yɛɛ ya, Wurubuare berɛɛ keŋ ɔ ba mo boele man nɛ yɛɛ la. ¹¹ Mena dɔɔ Kristo nombia kɛŋa lee me gyan o ɲa lee be gyan bo o, ɲan te de popou ne kolosi te ɲan mɔ te ɛ lɛɛwɔ di.

Kefon lee yerɲ man

¹² Mɔna akpaa dee kolosi nyeekeleɛ nombia ɲan nyi Kristo yerɲawɔ te Wurubuare gyuuu e lee yerɲ man na, won ɔɔ te ɛmɛɛ baale ne yako nyi kefon lee yerɲ man be kyaa ya? ¹³ Nyi akpaa kefon lee yerɲ man be

kyaa ya na, kenan na nawolo baa nyi Wurubuaare te gyuusu Kristo lee yey man ya. ¹⁴ Te akpaa Wurubuaare te gyuusu Kristo lee yey man ya na, kenan na Wurubuaare nombia njan dee kolosi na e keleedi ken mɔ yee yakaa. ¹⁵ Nyi akpaa be doo mena ya na kenan na daa Kristo kpilala ban te di dekara gyakaa Wurubuaare doo, nawolo nyi dee yako nyi Wurubuaare gyuusu Kristo lee yey man. Nyi akpaa woya be gyae baa fon lee yey man ya na, kenan na Wurubuaare te gyuusu Kristo lee yey man ya. ¹⁶ Mɔ akpaa kefon lee yey man be kyaa ya na, kenan na Wurubuaare te gyuusu Kristo lee yey man ya. ¹⁷ Te akpaa nyi Wurubuaare te gyuusu Kristo lee yey man ya ne, kenan na e keleedi ken yee yakaa te e see e doo e nombiakumee man. ¹⁸ Kenan na Kristotena ban mɔ doo yekee ne ta yekee leki. ¹⁹ Akpaa nyi teele kei doo kaagen keyyaa doo te de loo gyakaa Kristo doo na, kenan na de nombia dana waranase kela walan kamase.

²⁰ Mona anokoare ken doo ke man yena nyiaa, Wurubuaare gyuusu Kristo lee yey man. Non Kristo yena woya ban pou Wurubuaare waa kaa gyuusu wo ne be gyanbate. ²¹ Nawolo nyi mena ken yey be tee walan dokolon doo kon teele kei doo ne, mena mɔ te kefon lee yey man mɔ teewo walan dokolon doo kon teele kei doo. ²² Ngba mena ken balan pou ba lee Adam man te o nombiakumee doo bee yekee ne, mena mɔ te balan ban pou be yee Kristo wui ne baa nyin nyeedon kekpa lee Kristo yey ken man.

²³ Mona walan kamase dana o deban ken Wurubuaare waa gyuusu e lee yey man. Kristo tangbee la fon lee yey man, te wee ken ya bese kon na balan ban be yee o wui ne mɔ baa fon lee yey man. ²⁴ Kei wole na kpene kamase gyae ke kon ko oto. Deban kenan te Kristo waa di donse pou na gyoonen na ne gyoorobiiri pou doo, na waa mo gyoori ken do o kya Wurubuaare nyinmaa man.

²⁵ Nawolo nyi kaboena nyi Kristo waa di gyoori, kelii deban ken Wurubuaare waa mo o kolala pou do o nawoo tee. ²⁶ Te kolare otomante non Wurubuaare waa wolee e ne yena yey. ²⁷ Nawolo nyi Wurubuaare nombia anmarasen see ne yako lee Kristo wose man nyiaa, "Wurubuaare ta mo kpene kamase do Kristo tee." Mona ken Wurubuaare be yako nyi o ta mo kpene kamase do o tee ne, ken bee wolo nyi non Wurubuaare gbagba mɔ doo o tee ya. Nawolo nyi non Wurubuaare moona kpene kamase do Kristo tee. ²⁸ Deban ken Wurubuaare da mo aboo ken pou do o bu non tee tan ne, o bu non mɔ waa mo o wose do o kya Wurubuaare non o ba mo kpene kamase do o tee ne tee. Na balan pou kena nyi Wurubuaare yena kpene kamase nyee.

²⁹ Te akpaa kefon lee yey man be kyaa ya na, won doo yaa balan ban bee lee ba woya nɔo sen nyi baa so wo Wurubuaare lon ne loo gyakaa? Yaa akpaa nyi doo gyae baa gyuusu balan lee yey man korakora ya na, weera te baale ne lee ba lonona ban doo yekee ne nɔo sen nyi baa so wo Wurubuaare lon fa wo? ³⁰ Te daa gbagba mɔ de? Nyi akpaa kefon lee yey man be kyaa ya na, won doo te wee kamase dee mo da wose fa yey?

³¹ Me tebia, mee yako non nyi yey nombia ne tun man wee kamase. Lee mena ken daa na non na Kristo yee dokolon doo, mee tale mo non kyoo poaa. Mena doo te mee kolosi nombii kei. ³² Nyi teele kei doo nombia doo te daa na balan ban be yee ngba wonembia ban bee kyan balan ne yoo yoo dinaa kei Efeso donoo man na, won tonoo yaa maa nyin lee ke man? Akpaa nyi kefon lee yey man be kyaa ya na, e yela dee yee ngba mena ken dudu daale ne yako ne nyiaa, "E yela dee di na dee nyoo,

nawolo nyi kyoo kaagen na de ta yem.”

³³ E na yeli nolo ka beo non ya, “Nawolo nyi doore kum ne wolee dinoo kpaakpaate.” ³⁴ E bese gyoo e wose man nideli na e ke tina nombiakumee keyee yela. Nawolo nyi dana deseri ngba e man baale see e ba gyen Wurubuare nombia korakora ya ne.

Kefon lee yen man na ka wosenaane wole

³⁵ Mberem na nolo waa boose nyiaa, “Sena te woya baa tale fon lee yen man bela, te wosenaane wonji yaa baa nyin?” ³⁶ Diyin nombia keboose yaa kei. Nawolo nyi kpene kamase ken n duu teele man ne, kee daale pete kolo wole ne tuu lee ke man. ³⁷ Akpaa n duu kolo bii ne, ken n ba mo duu na ken nyan ke ko ne te yee kyeekeyee ya. ³⁸ Mona Wurubuare ne faa na ke ke dinoo, ngba mena ken non gbagba ne gyae ne. Kpene kamase ken n duu na, Wurubuare ne yeli kee bee nyin ke dinoo.

³⁹ Wosenaane pou te yee dokolon ya. Denibalan wui kpoo te wonembia wui kpoo te gyebuse wui kpoo te kpebia mo wui kpoo. ⁴⁰ Mena mo te aboo njan pou Wurubuare be yee ne, njan ne kyaa adido ne na kyeo kpoo te njan ne kyaa teele kei doo mo ne kyeo kpoo. ⁴¹ Weese kee nhalakee kpoo te gyaalan mo wui kenalakee kpoo te kyolobiise mo kee nhalakee kpoo. Kyolobii kamase mo dana mena ken o ne nhalakee.

⁴² Mena ke te gyae ke yee deban ken balan baa fon lee yen man ne. Akpaa be wuu walan na waa dala, mona Wurubuare de gyuuu e na waa fa e wosenaane wole ken be gyae ke dala ya. ⁴³ Nyi akpaa be wuu ke na ko dana tanoo bela ya, mona akpaa be gyuuu ke lee yen man na ke dana obuo. Nyi be wuu ke na ko dana don ya, mona akpaa be gyuuu ke na ke dana don. ⁴⁴ Deniwalan wosenaane ken bee mo wuu ne, ke yee teele kei doo wosenaane ke. Mona akpaa Wurubuare de gyuuu ke na ke ta bese Wurubuare man wosenaane. Teele kei doo wosenaane kyaa, mena doo kaboena nyi Wurubuare man wosenaane mo dee kyaa.

⁴⁵ Wurubuare nombia anmarasen see yakowo nyiaa, “Wurubuare moo o felin do Adam gyanbate non man te o nyina nyeedon. Mona Yesu Kristo non bee baake e nyi Adam balate non ne, non yena Wurubuare felin non o ne fa nyeedon kekpa.” ⁴⁶ Na non o yee Wurubuare felin e ne tangbee la kon ya, mona non o yee deniwalan e ne tangbee la kon. Kenan wole na pete non o yee Wurubuare felin e ne konawo. ⁴⁷ Adam gyanbate non lee teele kei doo nawolo nyi teele te Wurubuare moowo yee e, mona Adam balate non doo non lee Wurubuare man adido. ⁴⁸ Mena ken Adam non o ba lee teele kei doo doo ne, mena mo te teele kei doo balan doo. Te mena ken Adam non o ba lee Wurubuare man doo ne, mena mo te Wurubuare man balan doo. ⁴⁹ Mena ken walan non boo mo teele ma e dinoo doo de man ne, mena mo te walan non o ba lee adido ne dinoo gyae ke doo de man.

⁵⁰ Me tebia, mee gyae e ka gyen nyi kpene ken ke yee wosenaane na fatabo ke ne, be gyae ke tale gyoo Wurubuare gyoori ken man ya. Mena mo te wosenaane kei ken gyae ke dala ne, be gyae ke kyaa kekpaakekpaa ya.

⁵¹ E see denjele na e ke tei nombia aweesen kena. Nombia nenan yena nyiaa, na de popou ne gyae la dee yen ya. Mona deban ken ba wola kabere otomante ken na, Wurubuare waa kyeekee de popou karatete dokolon ngba mena ken oga ne nmaale ne. ⁵² Ba wola kabere otomante ken na Wurubuare waa kyeekee de popou, te ban boo yekee ne baa fon lee yen man ken boo gyae baa yen bela ya. ⁵³ Nawolo nyi Wurubuare waa besena

wosenaane kej kee dale ne yee wosenaane kej ke bee dale ya. Na waa besena wosenaane kej kee yem ne yee wosenaane kej ke bee yem ya. ⁵⁴ Akpaa wosenaane kej kee dale ne da bese wosenaane kej ke bee dale ya, te wosenaane kej kee yem ne da bese wosenaane kej ke bee yem ya ne, kenan na Wurubuare nombia njan bɔɔ nmarase see ne te kɔn mena. Nombia njan yena nyiaa, “Da te yoo di yey dɔɔ. Yey be tan donj de dɔɔ bela ya.”

⁵⁵ “Yey, n donj kej n dana n ne di balan dɔɔ ne doo alen?”

Yey, n donj kej n dana n na mo do balan kayeyee ne doo alen?”

⁵⁶ Yey donj kej ɔ dana ɔ na do balan kayeyee ne yena dukum, te mmaraa mo ne yele la dukum ne nyin donj. ⁵⁷ Mɔna dee do Wurubuare nɔɔ, nawolo nyi non yele la te de tɛwɔ de Gbenjyoo Yesu Kristo dɔɔ di kpene kamase dɔɔ. ⁵⁸ Mena dɔɔ me tebia kpaakpaa e sen kenken, e na yeli kolo ke wosi non ya. Te debanj kamase na, e mo e wose pou do de Gbenjyoo Yesu tom kej man. Nawolo nyi e gyen nyi tom kej e ne yee lee de Gbenjyoo Yesu donj dɔɔ ne be gyae ke yee yakaa ya.

16

Kristotena toto kado fa be tebia

¹ Nene toto kej e ka do na baa mo kyɔ Wurubuare balan banj be kyaa Gyudia tɛle man ne, e yee nɔba mena kej mɔɔ wola Kristotena akpiise njan kya Galatia tɛle man ne. ² Kosida kamase kej e gyanee ne, kɔba kej walan kamase be yee tom Kosida kenan man te ɔ be nyim ne, waa lese ke man ɔ donj ketalebii see yenan. Na kɔbase njan pou kegyanee pena maa kɔn. ³ Na akpaa me kaa gyoo e gyan na, e ka mo ya abɔɔ njan do balan banj emee gbagba ba lese wo ne nyinmaa man, na maa nmarase me nyinmaa man tone kpu na ya abɔɔ njan fa wo, na baa mo gyna Kristotena banj be kyaa Gyerusalem donɔɔ man ne. ⁴ Te akpaa de kɔn nyi manj gbagba maa gyu na, maa kpu na wo na de popou ke gyu.

⁵ Nyi akpaa ma lee Masedonia tɛle man na maa kɔn e gyan, nawolo nyi ma te yee ma agyuen nyi maa mo na Masedonia tɛle man pe maa kɔn e gyan. ⁶ Me kɔn na, mberem maa di weeya ala njaale e gyan, yaa maa kyaa kelii waare tɛe na e ke nyin kyɔ manj me gbene njan maa gyu ne man. ⁷ Me gbɛe kei man dɔɔ, mɔɔ ne gyae nyi maa kpase kɔn kaa do non nɔɔ yakaa na maa bese ya, mɔna akpaa Wurubuare de sɛe na, maa kaa di weeya akalansɛe njaale e gyan. ⁸ Mɔna maa kyaa Efeso donɔɔ man kebo kelii Pentekosite wee kej. ⁹ Doo nyi balan burum ta koro senj tia manj, mɔna ma te naa nyi Wurubuare ta toro gbɛe dinaa daale fa manj, nyi maa yee tom kej ke gyae ke yee tonɔɔ ne kebo.

¹⁰ Akpaa Timoti de kɔn e gyan na e lee e nideli na ɔ wɔe ke fɛe e, nawolo nyi non mo ne yee de Gbenjyoo Yesu tom bo nɔba manj ne. ¹¹ E man nolo na nolo na bee nyi ɔ be lee e ya, mɔna e lo e gbɛe wosefɛeren man na waa nyin bese kɔn me gyan. Mɛe kee ɔ gbɛe nyi de tebia Kristotena baale baa kpu na e na baa kɔn.

¹² De gyoo Apolo dɔɔ ma doo e kakyen nideli nyi waa kpu na de tebia Kristotena akan banj na baa kɔn e gyan, mɔna ɔ te sɛe nyi waa kɔn e gyan debokeiman ya. Akpaa Wurubuare de fa e gbɛe na, waa kɔn e gyan.

¹³ E na wolee e wose ya. E kyan e kelɛedi kej man kenken. E senj nɔba baala ne, na e ke yee donj. ¹⁴ E yee kpene kamase dɔna kegyae man.

¹⁵⁻¹⁶ Setefanase dɔɔ emee gbagba gyen nyi non na ɔ dekanjalan mantena yena balan banj bɔɔ tanjbeɛ lee Kristo di Akaya tɛle man. Be ta mo ba

wose fa osom keŋ, te beε kyɔ Kristotena baŋ nideli. Me tebia, mee waase ŋon bo nyi ε yɔkɔse ε wose fa mena balan kewɔ dinɔɔ, na baŋ mɔ beε yeε mena tom kei ne. ¹⁷ Setefanase na Fotunatuse na Akayakuse ke kɔŋ me gyaŋ ne yeε maŋ gyon nideli. Nawolo nyi baŋ kɔŋala kaa seŋ ε nawɔɔ man. ¹⁸ Nawolo nyi ba te yeli ma nyee man nombia te yeε maŋ dokolon, ŋgba mena keŋ emee mɔ wui be yeε ŋon dokolon ne. Kaboena nyi deε lese mena balan kewɔ dinɔɔ yele.

Nɔɔkado otomante

¹⁹ Kristotena akpiise ŋan kyaa Esia tεεle man ne na do ŋon nɔɔ. Akuila na Pirisila na Kristotena dikpii keŋ ne gyaŋee be deε ne, na do ŋon nɔɔ nideli lee de Gbeŋgyoo Yesu yele man. ²⁰ De tebia Kristotena baŋ pou be kyaa kebo ne na do ŋon nɔɔ. E do dɔŋa nɔɔ gyon man.

²¹ Maŋ Pɔɔl gbagba moona me nyinmaa ŋmarase nɔɔkado tɔne kei.

²² Akpaa nyi ŋolo beε gyae de Gbeŋgyoo Yesu nombia ya na, Wurubuare waa falaa e. Maranata (ka aseε yena nyi, de Gbeŋgyoo Yesu kɔŋ).

²³ De Gbeŋgyoo Yesu waa mo ɔ bereε boele ŋon, na waa seŋ ε wɔle.

²⁴ Mee gyae ε popou, te mee do ŋon nɔɔ de Gbeŋgyoo Yesu Kristo yele man. Amen.

Pɔɔl tɔne alate keŋ ɔ be ŋmarase yelee Korintotena ne

¹ Tɔne kei lee man Pɔɔl ŋon me yɛɛ Yesu Kristo kpilale e lee Wurubuare kegyaebii man ne, na de doo Timoti gyan. Dee ŋmarase ke dee yelee emɛɛ Kristotena dikpii keŋ e kyaa Korinto donoo man, na Wurubuare balan ban ɔ be baake te ɔ be desina wo see fa ɔ wose te be kyaa Akaya tɛɛle doo pou ne. ² De kya Wurubuare na de Gbenjyoo Yesu Kristo baa mo be berɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛɛrenj.

Pɔɔl kalese Wurubuare yelee

³ E yela dɛɛ do Wurubuare ŋon ɔ yɛɛ de Gbenjyoo Yesu Kristo ɔ kya e ne noo. Ŋon yena Wurubuare ŋon ɔ ne wii balan waranase te ɔ ne yako do wo. ⁴ Ŋon ne yakola do daa de kayeyɛɛ man, na ke yela daa mo ke tale mo keyakodo keŋ ɔ be yako do daa ne yako do de tebia ban bɛɛ yeyɛɛ ne. ⁵ De keɛ yeyɛɛ ŋgba mena keŋ Kristo mo ba yeyɛɛ ne, mena mo te Wurubuare waa ta Kristo doo yako do daa ŋgba mena keŋ ɔ be yako do Kristo ne. ⁶ Nyi daa Kristo kpilala ne naa diyem na, e nyeekeleɛ na e keyakodo doo te dɛɛ naa diyem. Mena keŋ dee nyin keyakodo ne, ne yeli emɛɛ mo ne nyin keyakodo. Kei ne yeli e ne tale nyin konoo naa diyem ŋgba mena keŋ daa mo ne naa ne. ⁷ Mena doo de loo gyakaa Wurubuare doo nideli nyi waa yela e ke tale seŋ keŋkeŋ, nawolo nyi da gyeŋ nyi mena keŋ e ne naa diyem ŋgba mena keŋ daa mo ne naa ŋaale ne, mena te e ke nyin keyakodo ŋgba mena keŋ daa mo be nyin keyakodo ne.

⁸ Me tebia, doo ne gyae e ke kyaa ditiŋtɛɛ man lee diyem keŋ doo naa Esia tɛɛle man ne ya. Balan yela da wose kyanɔ daa nideli, keŋ nyi da te gyakaa loo gba nyi dee nyin nyeedon ya. ⁹ De konooɛ man na, yɛɛ daa ŋgba ba te yako daa nyi baa ko daa ne. Kei yela de ta mo da wose lo daa gbagba de don doo ya, mona da moo da wose bo lo Wurubuare ŋon ɔ ne gyuuu balan lee yer man ne doo. ¹⁰ Ŋon lesena daa lee yer nombia keŋa man, te ɔ gyakaa ɔ na lese daa kaa lii gyeŋ. De loo gyakaa ɔ doo nyi waa lese daa deban kamase. ¹¹ Nawolo nyi e ne fane fa daa doo. Dekonj mena na, Wurubuare berɛɛ keŋ gyae ke konj de doo lee balan burum kefane doo ne, gyae ke yela balan burum ke fane fa Wurubuare karanj.

Pɔɔl te kyɛɛkee wa agyueŋ lee kpene keŋ ɔ ne gyae waa yɛɛ ne man

¹² Nombii dokolonj keŋ doo te dɛɛ wola da wose ne yena nyiaa, de konoo man nombia ne di daa adanseɛ nyi, dɛɛ mo de konoo pou yɛɛ nombia ŋan ayimɛɛ be doo ŋe man ya ne tɛɛle kei doo, te dee di anokoare ŋgba mena keŋ Wurubuare ne gyae ne. Tuturu na, lee daa na ŋon kekyaa man. Na tɛɛle kei doo nyansa te dɛɛ mo yɛɛ nombia keŋa ya, mona Wurubuare berɛɛ keŋ ɔ ba mo boele daa ne te dɛɛ mo yɛɛ. ¹³ Nombia ŋan pou dɛɛ ŋmarase yelee ŋon ne, yɛɛ nombia ŋan emɛɛ gbagba e ke tale kala na e ke nyii ŋe man. ¹⁴ Ŋgba mena keŋ e be nyii de nombia ŋan man kyomii deban kei ne, de loo gyakaa nyi e ke konj kaa nyii ŋe man nideli wee daale. Daa doo te e ke tale wola e wose, ŋgba mena keŋ lee emɛɛ mo doo, daa mo dɛɛ wola da wose wee keŋ de Gbenjyoo Yesu waa bese konj ne.

¹⁵ Me loo gyakaa nyi e ke nyii nombia keŋa man nideli, mena doo te nafa me yɛɛ ma agyueŋ nyi maa tangbɛɛ konj e gyan, na e ke nyin di gyon bola bola. ¹⁶ Nawolo nyi me yɛɛ ma agyueŋ nyi mee gyu Masedonia tɛɛle man

na maa mo ε gyan, te ma bese lee botoo mee kɔn na maa mo ε gyan bela, na ε ke nyin lo man gbɛɛ na maa gyu Gyudia tɛɛle man. Mɔna ta tekaa de ya. ¹⁷ Ma ke kyɛɛkee ma agyuen kei na, ke yɛɛ biatɛɛ agyuen ke? Yaa mee yɛɛ me nombia baa ngba tɛɛle kei doo balan ne? Yaa nawolo baa nyi me dana noose ala ala?

¹⁸ Mena keɲ Wurubuare yɛɛ anokoarete e keɲ o bɛɛ lee o nombii wɔle ya ne, mena mo yaa daa mo de nombia njan dɛɛ yako ne be yɛɛ noose ala ala ya. ¹⁹ Nawolo nyi Wurubuare bu Yesu Kristo njon daa na Silase na Timoti be kolosi o nombia fa njon ne, o te yɛɛ noose ala ala walan e ya, keɲ waa “Sɛɛ” na waa bese “Bɛɛ” ya. Mɔna njon doo, o sɛɛ na o te sɛɛ. ²⁰ Lee Kristo doo te Wurubuare nombia njan o be yako see ne pou konjawo mena. Lee njon mo doo te de fane tan na, dɛɛ yako nyi “Amen” (Dɛɛ kɔn mena) mo lese Wurubuare yele. ²¹ Wurubuare gbagba ne yɛɛ la te daa na njon pou na sem keɲkeɲ Kristo keɛɛdi keɲ man. Njon lesena daa te o kpila daa nyi dee gyu ke yɛɛ o kegyaebii. ²² Njon moona o nyinmaa gyakaa de doo, te o moo o felin njon do de konoose man mo kyan nae, na ke di adanseɛ nyi de yɛɛ o wui, te dee nyin aboo njan pou o be desina see fa daa ne.

²³ Wurubuare yena ma adanseɛ nyi ma te gyae nyi maa do njon kaale ya, mena doo te me kyɛɛkee ma agyuen nyi moo bese kɔn emɛɛ Korintotena gyan ya. ²⁴ Doo ne gyae dɛɛ nɛre njon nyi yaa lee Kristo nombia njan dɛɛ yako njon ne di ya. Nawolo nyi ε wulaa ε senɛɛ ε keɛɛdi keɲ man keɲkeɲ. Mɔna keɲ dɛɛ gyae nyi ke yɛɛ njon gyon doo te daa na njon ne yɛɛ tom bom ne.

2

¹ Mena doo ma te yɛɛ ma agyuen nyi, moo gyae maa bese kɔn ε gyan na maa yela nombia ke takaa njon ya. ² Nawolo nyi akpaa me kɔn te me yeli nombia de takaa njon na, amote ne gyae la waa yela me sia kagyɛ. Na emɛɛ ban moo yeli nombia be takaa njon ne yee? ³ Keɲ doo te moo nmarase njon tone kenan yena nyiaa, moo ne gyae nyi me kɔn na kolo ke takaa emɛɛ ban ε ke yela me sia kagyɛ ne ya. Nawolo nyi mee lee ε popou di nideli nyi akpaa me sia da gye na, emɛɛ mo sia gyae ka gye. ⁴ Deban keɲ mee nmarase tone kei ne, na me too ne kyonji man. Nombia atakaasa na siasaran te ma moowo nmarase njon tone kenan. Na me nmarase njon tone kenan bo na ε wose ka yen njon ya, mɔna mee gyae nyi e ka gyen mena keɲ mee gyae njon ne nideli.

Nombiakumɛ kamo kyɛɛ

⁵ Walan njon o be yɛɛ menbiikum te o be yeli nombia be takaa njon ne, na man maagen te o yɛɛ ke tia ya, mɔna gbɛɛ daale man na ε popou yaa o yɛɛ ke tia. Kei te yɛɛ nyi mee wonɛee nombia njan man bo ya. ⁶ Mena keɲ ε man balan burum be wɔn o denjele ne, keɲ kaagen tekaboe. ⁷ Mena doo kaboena nyi yaa mo o nombiakumɛ kyɛɛ e na ε kekolosi do e, na mena ya na gyae ke yela waa mutii yen. ⁸ Mena doo mee waase njon nyiaa, ε lese ε kegyae keɲ wola e nideli. ⁹ Kpene keɲ doo te moo nmarase njon tone keɲ yena nyiaa, mee gyae maa keɛ nyi ε ka sen keɲkeɲ kekeɛsekɛɛ man, te ε ne nyii me dei deban kamase? ¹⁰ Nyi akpaa ε mo nolo nombiakumɛ kyɛɛ e na, man mo maa mo kyɛɛ e. Mɔna nyi akpaa nombii daale doo keɲ kaboena nyi maa mo kyɛɛ e koran gba na, lee emɛɛ doo te maa mo kyɛɛ e lee Kristo yele man. ¹¹ Kei gyae ke yela na obɔnsam be nyin tale di de doo ya. Nawolo nyi da gyen wa adaose njan pou.

¹² Deban̄ keŋ moɔ gyu ka gyoo Torase donɔɔ man me kaa kolosi de Gben̄gyoo Yesu Kristo nombia kpaakpaa ŋan ne, me naawɔ nyi de Gben̄gyoo ta toro gbɛ fa man̄ nyi maa kolosi ɔ nombia ŋan botɔɔ. ¹³ Mona me wɔe te fɛɛ man̄ ya, nawolo nyi ma te naa me doɔ Tituse botɔɔ ya. Mena doɔ me kalaa Torasetena ban̄ te me laŋa Masedonia tɛle man. ¹⁴ Mona mɛɛ do Wurubuare nɔɔ nawolo nyi Kristo te di ɔ kolala pou doɔ. Mena mo te lee Kristo doɔ, daa mo ne di de kolala ban̄ doɔ deban̄ kamase. Kristo te tɛɛ de doɔ yela ɔ nombia ŋan man kagyen̄ te yaasee gyu yenan̄ kamase ŋgba kolo ofon̄te ne. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare siaman na, daa Kristotena yɛɛ ŋgba kolo ofon̄te ne balan̄ ban̄ Wurubuare ne lɛɛ ba nyee na balan̄ ban̄ baa yen̄ leki ne siaman. ¹⁶ Balan̄ ban̄ baa yen̄ leki ne gyan̄ na, ofon̄ kei yɛɛ ŋgba kolo wɔn̄te keŋ gyae kako wɔ ne. Mona balan̄ ban̄ Wurubuare ne lɛɛ ba nyee ne doɔ, ofon̄ kei yɛɛ ŋgba kpene keŋ ne fa wɔ nyeedon̄ ne. Te amote kaboela na Kristo tom kei keyɛɛ? ¹⁷ Daa be doo ŋgba balan̄ ban̄ bɛɛ mo Wurubuare nombia ŋan di kebu ne ya. Mona daa doɔ Wurubuare siaman na, de yɛɛ balan̄ ban̄ ŋon Wurubuare ba lese te ɔ be kpila daa, te dɛɛ tɛɛ Kristo doɔ mo de konɔɔ pou yako ɔ nombia ŋan anokoare man ne.

3

¹ Nombia da ayakon̄ keŋa ne, nawolo nyi da bese yaa dɛɛ kelɛɛ da wose baa yaa? Yaa kaboena nyi dɛɛ tela tone keŋ gyae ka lese daa wola ne kona ŋon? Yaa dɛɛ lɛɛ tone keŋ gyae ka lese daa wola ne lɛɛ gyan̄, ŋgba mena keŋ baale ne yɛɛ ne? ² Tekaboena nyi dɛɛ yɛɛ mena ya, nawolo nyi emɛɛ gbagba yena tone keŋ na lese de dinɔɔ wola, keŋ Kristo be ŋmarase do de konɔɔse man ne. Mena doɔ emɛɛ yena tone keŋ walaŋ kamase waa kala na waa naa de dinɔɔ. ³ Mena doɔ emɛɛ na wola la nyi, emɛɛ yena Kristo tone keŋ be tɛɛ de doɔ kon̄ ne. Kei te yɛɛ tone keŋ boɔ mo nyinmaa yakaa ŋmarase ya. Mona Wurubuare felin̄ te ba moowo ŋmarase ke. Ka te yɛɛ ŋgba mena keŋ gyan̄gbatena ne ŋmarase gyakaa boya paŋsapaŋsa doɔ ne ya, mona be ŋmarase ŋa bo do deniwalan̄ konɔɔ man.

⁴ Dɛɛ yako mena nombia keŋa pou nawolo nyi, dɛɛ lɛɛ Wurubuare di lee Kristo yele man. ⁵ Daa gbagba de don̄ man na, nafa da tekaboena tom kei keyɛɛ ya. Nawolo nyi daa gbagba bɛɛ tale yɛɛ kolo de baam doɔ ya. De don̄ pou lee Wurubuare gyan̄. ⁶ Ŋon faa na daa don̄ te de kaa bese Wurubuare nɔɔkebakeseɛ wole keŋ somra. Nɔɔkebakeseɛ wole kei don̄ ta lee mmaraase ŋan boɔ ŋmarase see ne man ya, mona don̄ kenan̄ lee Wurubuare felin̄ ŋon gyan̄. Nawolo nyi mmaraase ŋan boɔ ŋmarase see ne ne kona yen̄. Mona Wurubuare felin̄ ŋon doɔ, ŋon ne fa nyeedon̄ bo.

⁷ Mosesi mmaraase ŋan doɔ, be ŋmarase ŋa bo gyakaa boya patalapatala doɔ. Te deban̄ keŋ Wurubuare ba mo mmaraase ŋan fa ŋon Mosesi ne, ŋe kon̄ae Wurubuare gyoorobiiri man te ke yela Mosesi siagbɛɛ ŋalakeewo keŋ Iseraetena te tale kelɛ ɔ siagbɛɛ ya. Mona mena kenalakeɛ kenan̄ doɔ, na ke nɔɔ na yem. Mena doɔ akpaa nyi Mosesi mmaraase ŋan na mo yen̄ kon̄ ne, kon̄ae na Wurubuare gyoorobiiri keŋ na, ⁸ kenan̄ na Wurubuare felin̄ ŋon ɔ ne fa nyeedon̄ ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kei yee? ⁹ Nyi akpaa ɔsom keŋ ne bu balan̄ fɔɔ ne dana gyoorobiiri mena na, kenan̄ na ɔ som keŋ ne yele balan̄ gbɛnen̄ na teneɛ Wurubuare siaman ne, wui gyoorobiiri be gyae ka kela kenan̄ yee? ¹⁰ Gyoorobiiri keŋ ke kyaa deban̄ kei ne doɔ, te yeli gyoorobiiri keŋ nafa ke kyaa gyan̄gba keŋ ne te ŋaalaa. ¹¹ Akpaa nyi keŋ ka te kyaa kekpaɔa ya ne kon̄awo na gyoorobiiri na, kenan̄ na keŋ gyae ke kyaa kekpaakekpaɔa ne wui gyoorobiiri gyae ka bo kela ke.

¹² Keŋ de dana mena loo kegyakaa kei dɔɔ, te dɛɛ tale gyo de konɔɔ kolosi. ¹³ Daa be doo ngba Mosesi ŋon ɔ ba mo kolo wu ɔ siagbɛɛ, na Iseraetena be nyin naa ɔ siagbɛɛ debarŋ keŋ keŋalakee keŋ nɔɔ na yem ne ya. ¹⁴ Ke yɛɛ anokoare ke nyi, na ba agyuɛnse ta toro ta na baa nyii Wurubuaɛ nombia ŋan man ya. Te kaa lii na gyeŋ kei ne, akpaa bɛɛ kala Wurubuaɛ nombia ŋan doo nɔkebakeseke bene keŋ man ne, bɔɔ ne nyii ŋe man ya. Na yɛɛ yaa ngba kolo sɛɛ wue ba agyuɛnse dɔɔ ne. Nawolo nyi de Gbenjyoo Kristo keleɛdi kaagen ne gyae la ke tale gyuusu walaŋ agyuɛn, na ɔ kala Wurubuaɛ nombia ŋan na, waa tale nyii ŋe man. ¹⁵ Kaa lii na gyeŋ kei koran ne, akpaa Iseraetena de kala Mosesi mmaraase ŋan na, bɔɔ ne nyii ŋe man ya. Yɛɛ yaa ngba kolo sɛɛ wue ba agyuɛnse dɔɔ ne. ¹⁶ Mɔna akpaa nyi ŋolo da mo ɔ wose fa de Gbenjyoo Kristo na, waa gyuusu kpene keŋ wue walaŋ ŋonan agyuɛn dɔɔ ne, na waa nyii ɔ nombia ŋan man. ¹⁷ Nawolo nyi de Gbenjyoo Kristo na Wurubuaɛ felin ŋon yɛɛ dokolon. Te botɔɔ keŋ de Gbenjyoo felin ŋon kyaa na, walaŋ ne nyin ɔ wose lee mmaraase ŋan tɛɛ. ¹⁸ Te daa barŋ kolo be wue de siagbɛɛ ya ne, dɛɛ lese de Gbenjyoo gyoorobiiri keŋ wola. Wurubuaɛ felin ŋon ne kyɛɛkeɛ de dinɔɔ na ke yɛɛ ngba Kristo dinɔɔ ne, te debarŋ kamase mo na dee nyin ɔ gyoorobiiri keŋ kpu. Mena nombia keŋa lee de Gbenjyoo Kristo gyan. Ŋon mɔ yena Wurubuaɛ felin ŋon.

4

Wurubuaɛ doŋ doo Kristotena man

¹ Lee mena keŋ Wurubuaɛ be wii de waraŋase, te ɔ ba mo tom kei do daa de nyinmaa man dɔɔ ne, dɔɔ ne yee ya. ² Mena dɔɔ te da lese da wose lee deseŋ nombia man, te dɔɔ ne yɛɛ kolo mɔ weese ya. Dɔɔ na mo adao gbɛeneŋ man mo kolo kyakale na Wurubuaɛ nombia ŋan ya. Mɔna dɛɛ lese Wurubuaɛ nombia ŋan ŋe yɛɛ anokoare ne man nideli, na walaŋ kamase kagyen nyi kpene keŋ dɛɛ yɛɛ ne, te yɛɛ dekara Wurubuaɛ siaman ya. ³ Te akpaa Kristo nombia kpaakpaa ŋan yɛɛ nombia aweesen ŋa na, kenan na ŋe yɛɛ nombia aweesen ŋa bo fa balaŋ barŋ baa yo ne baagen. ⁴ Mena balaŋ kewo bɛɛ lee nombia kpaakpaa ŋan di ya, nawolo nyi ɔbɔnsam ŋon ɔ yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ gyoo e ne, ta mo wo do ditinɛɛ man. Mena dɔɔ bɔɔ ne naa keŋmanjɛe keŋ doo nombia kpaakpaa ŋan na lese ɔ gyoorobiiri wola ne ya. Te bɔɔ ne naa, na baa gyeŋ nyi Kristo yena Wurubuaɛ dinɔɔ gbagba ŋon ya. ⁵ Nombia ŋan dee kolosi fa ŋon ne, te yɛɛ daa gbagba da wose man nombia yaa dee kolosi fa ŋon ya. Mɔna Yesu Kristo nombia kpaakpaa ŋan yaa dee kolosi fa ŋon, nyi ŋon yena de Gbenjyoo te ŋon mɔ dɔɔ te dɛɛ som ŋon. ⁶ Nawolo nyi Wurubuaɛ ŋon ɔ be yako nyi, “Keŋmanjɛe dɛɛ lee ditinɛɛ man ŋmanjɛe ne,” ŋon ke yela la te keŋmanjɛe ŋmanjɛewɔ de konɔɔse man, na ke yela dɛɛ gyeŋ Wurubuaɛ gyoorobiiri keŋ doo Kristo man ne.

⁷ Mɔna daa barŋ Wurubuaɛ gyoooro abɔɔ keŋa doo de man ne, de yɛɛ ngba kpene keŋ bɔɔ mo tɛɛle ma ke ne. Na ka wola nyi doŋ dinaa keŋ doo de man ne, lee Wurubuaɛ gyan. Ke ta lee daa gbagba gyan ya. ⁸ Dɛɛ naa diyem lee gbɛɛ kamase man, mɔna da seŋɛe keŋkeŋ. Debarŋ ŋaale man na da agyuɛn bee doo debodokolon ya, mɔna da wose bee gbirisi daa ya. ⁹ Bɛɛ naase daa diyem, mɔna Wurubuaɛ bɛɛ lese ɔ sia yela daa ya. Bɛɛ gyo daa lo yerŋ yerŋ, mɔna dɔɔ na yem ya. ¹⁰ Wee na wee na dɛɛ naa diyem yerŋ yerŋ da wose man, ngba mena keŋ Yesu mɔ be naa ne. Na kawola nyi nyyedon keŋ Yesu dana ne, keŋ ke te daa mɔ dana. ¹¹ Daa barŋ de kyaa

na de sia nɛ, wee na wee na lee Yesu dɔɔ bɛɛ lese daa fa yɛɲ. Na ke yela walaɲ kamase kena nyi, Yesu nyeedoɲ keɲ doo daa baɲ da wosenaane kei gyae ka yɛɲ nɛ mo man. ¹² Lee mena dɔɔ daa ne gyanɛe na yɛɲ nombia wee kamase, na emɛɛ kenyiɲ nyiɲ nyeedoɲ kekpaɔ.

¹³ Wurubuaɛ nombia anmarasen see yenaɲ daale ne yako nyiaa, “Me lɛɛ Wurubuaɛ nombia di dɔɔ, te me kolosi ɔ nombia.” Keleɛdi dokoloɲ kenanɲ te daa mo lɛwɔ di, mena dɔɔ te dee kolosi ɔ nombia nɛ. ¹⁴ Da gyɛɲ nyi Wurubuaɛ ɲon ɔ be gyuuusu de Gbenɲgyoo Yesu lee yɛɲ man nɛ, waa ta Yesu dɔɔ gyuuusu daa na waa mo ɲon kpu na daa kaa seɲ ɲon Wurubuaɛ siaman. ¹⁵ ɛ deeli dɔɔ te nombia keɲa pou koɲawɔ mena, na ɲgba mena keɲ Wurubuaɛ ba mo ɔ bɛɛɛ boele balanɲ burum te ɔ ne lɛɛ ba nyee nɛ, ke yela baa fane fa Wurubuaɛ karanɲ nideli na baa lese ɔ yele.

¹⁶ Lee mena dɔɔ da wose bɛɛ yɔkɔse daa ya. Nawolo nyi keɲ na da wosenaane kɛɛ yɔkɔse kei koraɲ nɛ, de dinɔɔ wɔle keɲ dɔɔ kee nyiɲ doɲ wee kamase. ¹⁷ Diyem keɲ dɛɛ naa debaɲ kei nɛ, ka be gyae ke kyare ya na ka te lam. Ke gyae ke yela dee nyiɲ gyoorobiiri keɲ gyae ke kyaa kekpaakekpaɔ, keɲ ka dokoso be kyaa ya te ka kela diyem keɲ dɛɛ naa nɛ.

¹⁸ Mena dɔɔ, dɔɔ na mo de loo gyakaa abɔɔ ɲan dɛɛ naa na de sia fonɛɛ nɛ dɔɔ ya, mɔna dɛɛ mo de loo bo gyakaa abɔɔ ɲan dɔɔ ne naa na de sia ya nɛ dɔɔ. Nawolo nyi abɔɔ ɲan dɛɛ mo de sia naa ɲa nɛ, ɲe bɛɛ kyare ya na ɲa te lam. Mɔna abɔɔ ɲan dɔɔ na mo de sia naa ɲa ya nɛ, ɲe gyae ke doo kekpaakekpaɔ.

5

Da dekyae wɔle Wurubuaɛ gyan

¹ Da gyɛɲ nyi tɛɛle kei dɔɔ de kyaa nɛ, dɔɔ gyae dɛɛ kyare ya na de ta yem. Mɔna akpaɔ da yem na, Wurubuaɛ waa fa daa wosenaane wɔle adido, keɲ ka te yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ wosenaane ke ya. Wurubuaɛ gbagba yɛɛ na ke, te ke gyae ke kyaa kekpaakekpaɔ. ² Debaɲ kei na dɛɛ keketee da wose man, nawolo nyi dɛɛ gyae nideli nyi Wurubuaɛ waa faa daa mena wosenaane wɔle kei. ³ Nyi akpaɔ Wurubuaɛ da mo ke do daa na, dɔɔ gyae dɛɛ ta ditɛɲteli ya. ⁴ Debaɲ keɲ de sɛɛ de doo wosenaane kei man nɛ, dɛɛ yeyɛɛ ɲgba kasolo daale na ɲere na daa nɛ. Na dɛɛ yako baa nyi yɛɲ yaa dɛɛ gyae debokeiman ya. Mɔna nafa da kegyaebii yena nyi Wurubuaɛ waa mo wosenaane wɔle keɲ kyaa adido nɛ do daa. Na wosenaane wɔle keɲ kaa kyaa wosenaane bene keɲ na yem nɛ nawɔɔ man. ⁵ Wurubuaɛ gbagba desina na daa fa mena kekyɛɛkeɛ kenanɲ, te ɔ moo ɔ feliiɲ ɲon do de man. ɲon te ɔ moowɔ see ateta, mo kyanɲ abɔɔ ɲan pou waa kaa yɛɛ fa daa nɛ nae.

⁶ Mena dɔɔ debaɲ kamase na da wose bɛɛ yɔkɔse daa ya. Da gyɛɲ nyi debaɲ keɲ de sɛɛ de kyaa wosenaane kei man kebo nɛ, de ta gyoo ta botɔɔ keɲ de Gbenɲgyoo Yesu kyaa nɛ ya. ⁷ Da ke kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, nombia ɲan dɔɔ lɛɛ di nɛ ɲan te de silana. Na abɔɔ ɲan dɛɛ naa na de sia nɛ, te de silana ya. ⁸ Lee mena dɔɔ de dana lookegyakaa nideli. Nafa da kegyaebii yena nyi, dɛɛ lee wosenaane kei man na de kaa kyaa de Gbenɲgyoo Yesu gyanɲ. ⁹ Mena dɔɔ nyi de kyaa tɛɛle kei dɔɔ bo o, yaa da yɛɲaɛ o, kpene keɲ dɔɔ dɛɛ yase de sia yena nyi, dɛɛ yɛɛ kpene keɲ gyae ka gyoo de Gbenɲgyoo Yesu sia. ¹⁰ Nawolo nyi kaboena nyi walaɲ kamase waa koɲ kaa seɲ Kristo siaman na waa di ɔ nombia, na waa to walaɲ kamase kom ɲgba mena keɲ ɔtenate be yɛɛ ɔ tom tɛɛle kei dɔɔ nɛ. Dukum dana ka kom keto, te debam mo dana ka kom keto.

Yesu dɔɔ te daa na Wurubuare dana dɔɔre

¹¹ Da gyeɛ Wurubuare keyee kedoobii man dɔɔ, te dɛɛ do balan kakyen Wurubuare osom man. Wurubuare gyeɛ de dinɔɔ, te dɛɛ lɛɛdi nyi emɛɛ mo ɛ gyeɛ de dinɔɔ lee ɛ konɔɔse man. ¹² Te yɛɛ nyi da bese yaa dɛɛ keɛɛ da wose bo fa ɲon ya. Mɔna dɛɛ tɔɔse ɲon nombia ɲan gyae ke yela ɛ ke tale gyina ɛ wose adido lee daa dɔɔ ne bo. Dekɔɲ mena na, ɛ ke tale nyiɲ nombii yako balan ban bee gyina ba wose adido lee abɔɔ ɲan bɛɛ mo be sia naa ɲa ne dɔɔ, kela ɲan ɲe doo deniwalan konɔɔ man ne. ¹³ Akpaa nombia keɲa dɔɔ te ɛ yako nyi da nyeeɛa ne wɔɛɛ na, ɲe wɔɛɛ fa Wurubuare. Te akpaa da nyeeɛa doo mo na, kenan na emɛɛ dɔɔ te da nyeeɛa doo. ¹⁴ Kristo kegyae keɲ te di da nyee, nawolo nyi da gyeɛ nyi ɲon lɛɛ na balan pou yeɲ yeɲ. Mena dɔɔ yɛɛ yaa ɲgba balan pou yeɲa la ne. ¹⁵ Kristo yeɲa la fa balan pou, na ke yela ban be kyaa na be sia ne be nyiɲ kyaa fa ba wose ya. Mɔna baa kyaa fa Yesu Kristo ɲon ɔ ba yem fa wɔ, te Wurubuare be gyuuu ɛ ne.

¹⁶ Mena dɔɔ lee nenɛɛ ne gyu na, dɔɔ ne keɛ balan ɲgba mena keɲ tɛɛɛ kei dɔɔ balan ne keɛ wɔ ne ya. Gyangba keɲ na, nafa de keɛ Kristo mo mena. Mɔna nenɛɛ dɔɔ, dɔɔ na tekaa keɛ e mena bela ya. ¹⁷ Lee mena dɔɔ akpaa nyi ɲolo de lɛɛ Kristo di na, ɔ ta bese walan wɔɛ. ɔ dinɔɔ bene keɲ te lam, te nenɛɛ ɔ te nyiɲ dinɔɔ wɔɛ. ¹⁸ Nombia keɲa pou lee Wurubuare gyɔɲ. ɲon tɛɛ la Yesu Kristo dɔɔ desina daa na ɲon Wurubuare nsana, te ɔ faa daa tom nyi dɛɛ yako ɔ nombia keɲa, na dɛɛ mo desina ɲon na balan nsana. ¹⁹ Nombii keɲ dɛɛ yako ɲon yena nyiaa, Wurubuare tɛɛ la Kristo dɔɔ desina ɲon na balan pou nsana, te ɔ moo be nombiakumɛɛ pou kyɛɛ wɔ. Te ɔ moo ɲon na balan nsana kedesina tom kei do daa de nyiɲmaa man. ²⁰ Mena dɔɔ daa yena Kristo kpilala ban da seɲɛɛ ɔ nawɔɔ man, keɲ Wurubuare ne tɛɛ de dɔɔ kolosi sola ɲon. Da seɲɛɛ Kristo nawɔɔ man dɛɛ sola ɲon nyi, ɛ yela emɛɛ na Wurubuare nsana keyɛɛ gyɔɲ. ²¹ Kristo te yɛɛ nombiikum kamase ya. Mɔna Wurubuare yela ɔ kaa moo de nombiakumɛɛ pou seele. Te ɔ yeɲawɔ ɲgba nombiakumɛɛyɛɛre ne, na ke yela de nombia ka teneɛ Wurubuare siaman lee ɲon Kristo dɔɔ.

6

¹ De yɛɛ balan ban daa na Wurubuare ne yɛɛ na tom. Lee mena dɔɔ dɛɛ waase ɲon bo nyiaa, ɛ na yeli Wurubuare bɛɛɛ keɲ ɔ ba mo boele ɲon ne ke yɛɛ yakaa ya. ² Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasen see yakowɔ yenan daale nyiaa, “Wurubuare kpa deban keɲ kaboena nyi maa wii ɲon ne, me nyii ɛ ke fane.

Deban keɲ mo kaboena nyi maa lɛɛ ɛ nyee ne, me lɛɛ ɲon.”
Te man Pɔɔl ne yako ɲon baa ɛ ke nyii nyiaa, nenɛɛ yena deban keɲ kaboena nyi Wurubuare waa wii ɲon. Gyeɛ weɛ kei yena nyeekeɛɛwee keɲ.

Diyem keɲ Pɔɔl be naa

³ De bɛɛ gyae nyi ɲolo ke wɔɛɛ da yele lee tom keɲ dɛɛ yɛɛ ne man ya. Mena dɔɔ dɛɛ yɛɛ kakyen nyi dɔɔ yɛɛ kolo, na ɲolo kenyiɲ gbɛɛ mo ayimɛɛ wuu daa ya. ⁴ Lee mena dɔɔ de nombia ayɛɛsa pou man na, dɛɛ lese wola ɲon nyi de yɛɛ Wurubuare tewulɛɛwɔ. Nawolo nyi de nyiɲa konɔɔ seɲ keɲkeɲ de kayeyɛɛ, na deban keɲ da wose be kyan daa ne, na de kaale burum man. ⁵ Be tuku daa nideli wɔɲee daa balan man, te be kyan daa tɔ deni. De kyan da wose yɛɛ tom nideli keɲ nyi dɔɔ ne nyiɲ dosoron

gba dee doo ya, te de tæwɔ mɔ na tanam. ⁶ Dæ lese wola nyi de yæ Wurubuare tewulæwɔ, mo lee da kekyaabii keŋ ayimæ be doo ke man ya ne man. Da gyeŋ Wurubuare nombia ŋan, te dee nyiŋ konɔɔ te dæ yæ deeli. Wurubuare felij ŋon doo de man, te dæ gyae balan anokoare man. ⁷ Nombii na anokoare te dee kolosi, te dæ yæ kpene kamase mɔ bo lee Wurubuare doŋ man. De nombia ŋan tenæ Wurubuare siaman ne, te de dana demena na dunolun ŋgba yoo abɔɔ ne. Ŋan te dæ mo yoo læ da wose.

⁸ Baale na lese da yele, te baale mɔ na do daa desɛŋ. Baale na tee daa, mɔna baale mɔ ne ke læ daa. Baale ne kee daa nyi de yæ akereetenawɔ, mɔna de nombia doo na ke gbæ. ⁹ Baale gyan na, da te yæ balanwɔ ya, mɔna da yele ta lee nideli. Kayeyæ dɔɔ akpaa n naa daa na n kpa dæ yem baa, mɔna de dana nyeedoŋ. Bæ naase daa diyem nideli, mɔna de bæ yem ya. ¹⁰ De doŋ waraŋase man, mɔna Kristo dɔɔ dee di gyon debarŋ kamase. De doŋ na diyem, mɔna dee yeli balan burum ne nyiŋ abɔɔ kpaakpaa lee Wurubuare gyan. De doŋ ŋgba balan ban bɔɔ dana kolo ya ne, mɔna Kristo dɔɔ kolo na kolo bee hia daa ya.

¹¹ Me tebia Korintotena, da te kolosi nombii na anokoare keŋ fa ŋon, keŋ de ta mɔ kolo weese ŋon ya. Te dæ gyae ŋon nideli lee de konɔɔ man. ¹² De bæ wɔŋ da wose lee ε man ya, mɔna emæ ne wɔŋ ε wose lee de man. ¹³ Mee kolosi baa fa ŋon ŋgba mena keŋ maa kolosi fa me bia ne. Mena dɔɔ ε na wɔŋ ε wose lee de man na daa mɔ ke wɔŋ da wose lee ε man ya.

Emæ na balan ban ba te yæ Kristotenawɔ ya ne, na yæ nɔɔdokolon ya

¹⁴ Emæ na balan ban ba te yæ Kristotenawɔ ya ne na yæ nɔɔdokolon ya. Emæ gbagba e ke nyi, walaŋ ŋon ɔ nombia tenæ Wurubuare siaman na walaŋkum baa tale yæ nɔɔdokolon? Yaa ditinɛ na keŋmanɛe gyae ke tale kyaa bom? ¹⁵ Lonɔoro wonɛti doola Kristo na ɔbɔnsam nsana? Yaa Kristo walaŋ na walaŋ ŋon ɔ te yæ Kristo walaŋ e ya ne baa tale yæ nɔɔdokolon. ¹⁶ Lonɔoro wonɛti doola Wurubuare ɔsom deni na bane nsana? Daa yena Wurubuare ŋon ɔ kyaa kekpaakekpa ne ɔsom deni keŋ. Wurubuare gbagba yakowɔ ɔ nombia aŋmarasen see ŋan man nyiaa, “Maa kyaa be man, na maa kpu na wɔ, na maa yæ be Wurubuare,

na ban mɔ ke yæ me balan.

¹⁷ E lese ε wose lee be man, na ε ke tira ε wose na wɔ.

E na tina kpene keŋ ka wose dana ayimæ ne ya.

E yæ mena na, maa læ ŋon do.

¹⁸ Maa yæ ε kya,

na emæ mɔ ke yæ me bia.

Nne yaa de Gbenjyoo Wurubuare doŋte ŋon ne yako.”

7

¹ Me gyoona kpaakpaa, Wurubuare te wulaa yako see nyi waa yæ mena abɔɔ keŋa pou fa daa. Mena dɔɔ ε yela dæ lese ayimæ kamase ŋan ne wɔlæ da wosenaane na da woo ne leki. E yela Wurubuare keyee ke doo de man, na dee desina da wose nideli see fa e, na dæ mo obu fa e lee da kekyaabii man.

Pɔɔl sia kagye

² E booli ε wose na daa, na ε ka mo ε konɔɔ pou fa daa. Da te yæ ŋolo nombiikum daale ya. Da te wɔlæ ŋolo nyee ya, te de ta ŋere ŋolo mɔ

do ya. ³ Mɔɔ ne yako mena nombia kenja na maa mo bu non fɔɔ ya. Me wulaa yako non kaa lan nyiaa, dɛɛ gyae ε nombia nideli lee de konɔɔ man. Mena dɔɔ nyi nyeedon man o, yerɔ man o, daa na non yaa. ⁴ Mɛɛ lɛɛ non di nideli te lee emɛɛ dɔɔ mee gyina ma wose adido tɛɛle kei dɔɔ. Kenja na da diyem kenja dɛɛ naa kei koranɔ nɛ, mena dinɔɔ kei na do man kakyen nideli te gyon kenja doo me man mɔ nɛ be tan ɔto ya.

⁵ Deban kenja dɔɔ kon Masedonia tɛɛle man nɛ, de te nyin da wose gba koranɔ dɛɛ kyaa fɛɛfo ya. Balan naase daa diyem lee gbɛɛ kamase man. Baale korowɔ sen tia daa, yela gyakolon gyoo daa. ⁶ Mɔna Wurubuare non ɔ ne yako do balan ban dekokɔɔ be kyan wɔ nɛ, non tɛɛ la Tituse non ɔ ba lee ε gyar nɛ dɔɔ kon kaa yako do daa mɔ. ⁷ Na Tituse kekɔn kaagen kenja doo na daa kakyen ya, mɔna kakyen kenja ε ba do e nɛ mɔ kpue. Nawolo nyi ɔ yako daa mena kenja me nombia ne gyɔ non loo, na mena kenja ε ne wii man, na mena kenja ε be desina ε wose nyi ε ke yoo sen me wole nɛ. Mena dɔɔ te yeli me sia ta gye nideli.

⁸ Me nyiiwɔ nyi tɔne kenja mɔɔ nmarase yelee non nɛ te fɛɛ ε wɔe ya. Mɔna te takaa man ngba mɔɔ nmarase ke nɛ ya. Me naawɔ nyi tɔne kenan man nombia takaa non bere, mena dɔɔ takaa man mɔ. Mɔna ma gyen nyi ka be gyae ke takaa non kekpaakekpa ya. ⁹ Lee mena dɔɔ nenɛɛ dana man gyon. Te yɛɛ nyi kenja tɔne kenja man nombia be takaa non dɔɔ ya, mɔna kenja ka be yelee ε be kyɛɛkee lee ε gbɛɛnen kumɛɛ man dɔɔ. Nawolo nyi ka ke takaa non kenja yɛɛ Wurubuare kegyaebii man ke. Mena dɔɔ da gyen nyi da te yɛɛ non kolo kum ya. ¹⁰ Kolo de takaa nolo lee Wurubuare kegyaebii man na, ne yelee ɔ ne kyɛɛkee lee ɔ gbɛɛnen kumɛɛ man na ɔ kaa nyin nyeekelee. Ke bɛɛ takaa ɔtenate wole wole bela ya. Mɔna nyi kolo de takaa nolo kenja ka te yɛɛ Wurubuare kegyaebii man ke ya na, kɛɛ mo ɔtenate gyu yerɔ man. ¹¹ Ketakaa kenja be yɛɛ Wurubuare kegyaebii man dɔɔ, ε kɛɛ nombia kpaakpa njan ba lee ke man kon. Te yeli ε te yase ε sia ε kaa lese wola walan kamase nyi, ε ba gyen kolo lee nombiikum kenja man ya. ε gyen ban nideli lee nombii kenan dɔɔ, te gyakolon mɔ gyoo non. Te yeli ε ne gyae me nombia, te ε loo gyakaa nyi ε kena man. Te yeli ε te yase ε sia ε ke desina nombia nenan man, na ε ke wɔn dukumyɛere non denjele. Lee gbɛɛ kamase man na, ε ta lese wola nyi ε ba gyen kolo lee nombiikum kei man ya.

¹² Mena tɔne kenja mɔɔ nmarase yelee non nɛ, na walan non ɔ be yɛɛ dukum, yaa non bɔɔ yɛɛ dukum tia e nɛ baagen dɔɔ te me nmarase ke ya. Mɔna me nmarase ke bo na Wurubuare ke yela ε ka gyen lee emɛɛ gbagba ε konɔɔ man nyi, de nombia yɛɛ ε nombia njan Wurubuare siaman.

¹³ Mena abɔɔ kenja pou na do daa kakyen.

Kei wole na, deban kenja dɔɔ naa nyi Tituse sia ta gye lee mena kenja ε popou be kyɔ e, te wa agyuen be yɛɛ e dokolon nɛ, yɛɛ daa mɔ gyon nideli. ¹⁴ Me kɛɛɛ non fa Tituse, te ε te yeli desɛn ke kyan man ya. Mena kenja kpene kamase kenja dɔɔ yako non yɛɛ ampan nɛ, mena mɔ te da ke kelee non fa Tituse kenja te kaa yɛɛ ampan. ¹⁵ Akpaa ɔ kɛɛ mena kenja ε be bu e, na mena kenja ε ba mo obuɔ lɛɛ e nɛ, ne yeli ɔ ne gyae non nideli kpu. ¹⁶ Dana man gyon nideli, nawolo nyi ma gyen nyi maa tale mo ma wose lo ε dɔɔ nideli.

8

Wɔe keyɛ

¹ De tebia, dɛɛ gyae ε ka gyen Wurubuare bere kenja ɔ ba mo boele Kristotena ban be kyaa Masedonia tɛɛle dɔɔ nɛ. ² Be naa diyem nideli.

Mona gyon dinaa kenj doo be man doo ne, kenj na ba diyem koranj na bee yee woe nideli lee balan aboo kefa man. ³ Mee di adanse lee ba wose man nyiaa, be faawo lee banj gbagba be konoo man ba ketalebii man kenj nolo ta nere wo ya. Maa tale yako nyi, be faawo kela be donj oto gba. ⁴ Kenj na ba diyem koranj na, ba sola daa nideli nyi dee fa wo gbese na baa kyo Kristotena banj be kyaa Gyudia teele man ne. ⁵ Be yee kpene kenj da te gyakaa loo gba nyi baa yee ya ne. Be tanjgbeewo mo ba wose fa de Gbenjyoo Yesu, kenanj wole na te ba moo ba wose fa daa mo Wurubuaere kegyaebii man. ⁶ Mena doo da sola Tituse nyi, mena kenj o be tanj fi koba kelee ase o na mo kyo ayematena ne, waa yee kakyen na waa kyo non na e ke yee ke kelii oto. ⁷ Ma gyen nyi e ne tale yee kpene kamase nideli, lee e keliedi na e kekolosi na e nombia kagyen, na e kakyen kado, na e balan kegyae pou man. Mena doo e yee kakyen na e ke yee e koba kefa tom kenj mo nideli.

⁸ Te yee nyi mee nere non bo ya. Mona mee gyae maa mo Masedoniatena kakyen kenj bee yee lee balan aboo kefa man ne, mo maa na non na maa naa mena kenj emee mo e balan kegyae doo. ⁹ E gyen mena kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo beree kenj doo. E gyen nyi o yee gyoorobu e, mona lee emee doo te o kaa bese diyemte, na o diyem kenj ke yela emee ka bese gyoorobia.

¹⁰ Nombia non me dana maa kolosi fa non lee nombia kenja man yena nyiaa, kaboena nyi yaa toole kpene kenj e be banj nae e ne yee lee dewii kenj ne. Dewii na emee kyanja na gbese kenj e ne gyae nyi e ke fa aboo, te emee mo tanjgbee la fa aboo njenaj. ¹¹ Mena doo tom kenj e be fiasse e ne yee ne, e gyen yee ke kelii oto. Kegyaee kenj e ne gyae nyi e ke fa ne, e mo mena kegyae kenanj fa kelii oto lee e ketalebii man. ¹² Nyi akpaa nolo ne gyae nyi waa fa kolo lee o konoo man na, kpene kenj o dana te o na lese fa lee o konoo man ne, kenj na gyoo na Wurubuaere sia. Na kpene kenj o be dana waa fa ne ya. ¹³ Na da kegyaebii yena nyi baale wose dee fee wo, na emee wose kekyan non ya. Mona kpene kenj dee gyae yena nyi, e popou wose dee fee non kyeekyee. ¹⁴ Debanj kei doo emee dana, mena doo kaboena nyi yaa kyo banj ba wose be kyan wo ne. Na wee daale emee mo wose de kyan non na, banj mo ke nyinj kyo non. Dekonj mena na, e popou wose gyae ke fee non kyeekyee. ¹⁵ Wurubuaere nombia anmarasenj see yakowo lee weenee non Wurubuaere be fa Iseraetena lee adido ne wose man nyiaa, "Walan non o be yilaa na burum na, o noonooole te o nyinjawo. Te non mo o be yilaa kyomii ne, non mo nyinja o noonooole bo."

Pool kekpila Tituse Korinto donoo man

¹⁶ Mee fa Wurubuaere karanj ngba mena kenj o be yeli Tituse ne gyae e nombia, ngba mena kenj manj mo ne gyae e nombia ne. ¹⁷ Na kenj doo waase Tituse doo te o seewo nyi waa konj e gyan ya. Mona e nombia wulaa gyoo e loo, te o wulaa yee wa agyen nyi waa konj e gyan. ¹⁸ Dee kpila de gyoo Kristobaale nolo nyi waa kpu na Tituse na baa konj e gyan. De gyoo nonanj kee tee kolosi Kristo nombia kpaakpaa non doo, te yeli o te nyinj yele Kristotena pou man. ¹⁹ Agyakanj yena nyi, Kristotena banj pou lese na e nyi waa kpu na daa na dee ta lee kobase non dee lee ne. Mena tom kei de donjee dee yee ne, na lese Wurubuaere yele te kee lese de kakyen kenj daa mo na doo na dee mo kyo non ne wola. ²⁰ Dee kee da wose doo nideli kenj nyi, nolo be nyinj nombiikum daale kolosi lee da wose man, lee mena kenj dee mo tela mena kobase non e ne faa ne ya. ²¹ Nawolo nyi da kegyaebii

yena nyi, dɛɛ yɛɛ kpene kamase ke gbɛɛ dɔɔ. Na dɛɛ yɛɛ ke bo nyi ka gyoo Wurubuare waagenj sia ya, mona ka gyoo denibalanj mo sia.

²² Dee kpila de gyoo Kristobaale nolo non daa na e ne yɛɛ tom ne, nyi waa kpu na wo na baa konj e gyanj. De ta gyoo o man naa nyi, gbɛɛ kamase man na o dana kakyenj. O sia te yɛɛ nyi waa konj e gyanj na o kaa kyɔ non, nawolo nyi o te lee non di nideli. ²³ Tewuleɛ kewo man na, Tituse yena walanj non daa na e ne yɛɛ tom dokolonj som non. Tewuleɛ akanj banj dɔɔ, Kristotena banj lese na wo nyi be kaa senj be nawoo man, na baa lese Kristo yele. ²⁴ Mena dɔɔ e lese e balanj kegyae kenj wola wo, na ke yela baa gyenj kpene kenj dɔɔ dee gyina da wose adido lee e dɔɔ ne, na Kristotena banj man balanj pou ke nyinj naa.

9

¹ Lee toto kenj e na doo nyi baa mo kyɔ e tebia Kristotena ne dɔɔ, nafa tekaboena nyi maa nmarase non kolo lee ka wose man bela ya. ² Nawolo nyi ma gyenj mena kenj e ne yɛɛ kakyenj nyi e ke kyɔ e tebia lee e konoo man. Mena dɔɔ ne yeli mee kelee non fa Masedoniatena. Mee yako wo nyi leenanj dewii te emee banj e kyaa Akaya teele man ne, desina e wose fa mena toto kei kado. Kakyenj kenj e dana e na do mena toto kei ne ta do balanj burum mo kakyenj. ³ Mee kpila tewuleɛ kewo e gyanj na de kee kelee non kenj ne be yɛɛ yakaa ya. Nawolo nyi debanj kamase na, mee kelee non fa Kristotena banj be kyaa Masedonia ne nyi emee dɔɔ e tanj desina e wose see. ⁴ Akpaa nyi e te desina e wose ya te Masedoniatena baale de sila man konj na, baa kaa naa nyi me kee kelee non kenj ne yɛɛ yakaa. Dekonj mena ne na daa daagenj ne gyae la dee di desenj ya, mona emee mo e sia gyae ka yenj. ⁵ Mena dɔɔ me kee ke nyi, kaboena nyi maa kpila tewuleɛ kewo na baa kyanj gbɛɛ konj e gyanj na e ke nyinj yilaa aboo njan e be yako see nyi e ke fa ne see. Kenanj na akpaa me konj na be gyae ke yɛɛ nyi mee nɛre non bo ya, mona emee gbagba faa la lee e konoo man.

⁶ E toose nyiaa, nyi akpaa nolo te see nmatɛe aboo bia ka bo ya na, mena mo te o be gyae waa kara ka bo ya. Mena akpaa nolo de nmatɛe aboo bia burum na, mena mo te waa kara burum. ⁷ Mena kenj walanj kamase be yako see nyi waa fa lee o konoo man ne, waa fa mena. Te yɛɛ nyi bɛɛ nɛre e bo ya. Nawolo nyi walanj non o ne booli o sia fa kolo lee o konoo man na, non te Wurubuare ne gyae. ⁸ Wurubuare waa tale mo o bɛɛɛ kenj boele non, na waa yela e ke nyinj kpene kamase kenj e ne gyae debanj kamase. Waa yela e ke nyinj gbaa, na e ka mo njaale yɛɛ deeli. ⁹ Wurubuare nombia anmarasenj see yakowo yenanj daale nyiaa, “Wurubuare te gyuuu o nyinjmaa o ne fa ayematena aboo. O bɛɛɛ kenj o dana ne be gyae ke tanj ya.”

¹⁰ Wurubuare ne faa na woofarale aboo duulunj, te non ke ne faa na daa weenɛɛ. Mena dɔɔ waa fa non aboo njan e ne gyae ne pou na waa yela ne ke wuku. Na e kenyinj yɛɛ woɛ nideli fa ayematena. ¹¹ Wurubuare waa yela e ke nyinj e wose nideli kpene kamase man, na e ke tale yɛɛ woɛ debanj kamase. Te mena kenj e ne tɛɛ de dɔɔ fa balanj aboo ne, gyae ke yela balanj ke fa Wurubuare karanj.

¹² Nawolo nyi mena woɛ ya aneyɛɛnj kei ne, te yeli Kristotena burum te nyinj kpene kenj bɛɛ gyae, te bɛɛ lese Wurubuare yele nideli. ¹³ E ta lese e dinoo wola lee e deeli keyɛɛ kenj man. E deeli keyɛɛ kenj gyae kawola nyi na Kristo nombia kpaakpaa njan njaagenj te e leewo di ya, mona balanj baa naa nyi e ne di Wurubuare nombia njan dɔɔ. Lee mena dɔɔ balanj baa

lese Wurubuare yele. ¹⁴ Baa fane fa ngon nideli lee be konoo man. Nawolo nyi bee naa Wurubuare beree dinaa kenj doo e man ne. ¹⁵ E yela dee do Wurubuare noo, nawolo nyi o beree kenj o ba mo boele denibalanj ne ka dokoso be kyaa ya.

10

Pool kawola nyi o yee Kristo kpilale e ampanj

¹ Manj Pool gbagba ne waase na ngon nombii kei doo. E man baale ne yako nyi akpaa me kyaa e gyanj na moo dana noodonj ya. Mona akpaa ma lee e gyanj na, me noodonj kela kpene kamase. Mee mo de Gbenjgyoo Kristo konoo kenjinj na o wose keyokose mee sola ngon nyiaa, ² akpaa me konj e gyanj na e na yeli maa mo sibiiyam kolosi na ngon, ngba mena kenj maa kolosi na banj bee yako nyi dee yee da aboo bo ngba teelee kei doo balanj ne ya.

³ Doo nyi de yee denibalanjwo, mona na teelee kei doo balanj adao gbenehenj te dee mo yoo ya. ⁴ De yoo aboo njan dee mo yoo ne, te yee teelee kei doo yoo aboo ya. Mona ne yee yoo aboo njan ne donj ba lee Wurubuare gyanj. Mena yoo aboo njenanj, ne tale yokose obonsam kpene kamase kenj kyaa teelee kei doo ne. ⁵ Dee mo de yoo aboo kenja di anmaarenj kamase doo, te dee bese mo na di kpene kamase kenj na koro senj tia Wurubuare nombia njan ne doo. Dee mo na di agyuenjse kamase doo, na ne ke nyii Kristo dei. ⁶ Da te desina da wose nyiaa, akpaa e mo e konoo pou fa Kristo na daa mo dee wonj walanj kamase ngon waa yee denjele donj tia Kristo ne denjele.

⁷ Emee doo e ne kee aboo bo adido adido. Akpaa njolo de gyo o konoo nyi o yee Kristo walanj e na, kaboena nyi mena walanj njonanj waa toose nyi daa mo de yee Kristo balanjwo ngba ngon ne. ⁸ Nyi akpaa ma mo donj kenj de Gbenjgyoo Wurubuare be fa manj ne gyina ma wose adido na, be gyae ke yee manj desenj ya. Nawolo nyi o moo o donj kenanj bo fa daa, na ke yela e keleedi kenj ka bee. Mona te yee nyi ka ke wolee ngon bo ya. ⁹ Moo ne gyae ke yee ngon ngba, mee mo me tona kenjmarase njan bo njmaase ngon ne ya. ¹⁰ Nawolo nyi balanj baale ne yako nyiaa, me tona njan mee njmarase ne dana donj, te ne man nombia mo dana yunj. Mona akpaa manj gbagba kyaa e gyanj na, me noo bee yee donj ya te ma kekolosi mo yee yakaa. ¹¹ Kaboena nyi mena balanj benanj baa gyerj nyiaa, mena kenj de kyaa lem te dee njmarase tona yelee ngon ne, akpaa de kyaa e gyanj koranj na mena ke te dee yee.

¹² Kegbagba na, doo gyae dee tanj mo da wose maa na balanj banj bee kelee ba wose ne ya. E kee be diyinj nombia. Bee mo ba wose maa na donja, te bee mo ba wose keese na donja. ¹³ Daa doo, doo gyae dee gyina da wose adido gbaa mena kenj kaboena ne ya. Kpene kenj doo dee gyina da wose yena tom kenj Wurubuare ba mo fa daa nyi dee yee, te doo yee ke kaa lii emee mo gyanj ne. ¹⁴ Akpaa denj te konj e gyanj ya te dee gyina da wose adido na, nafa da wose kegyina kenj gyae ka bese gbaa mena kenj kaboena ne. Mona daa yena balanj banj doo tanjbee mo Kristo nombia kpaakpaa njan kona ngon. ¹⁵ Ka te yee kenj nyi dee mo tom kenj baale be yee ne, gyina da wose adido gbaa mena kenj kaboena ne ya. Mona de loo gyakaa bo nyi e ka bee e keleedi man, na tomse njan dee yee e man ne ke gyu siaman nideli. ¹⁶ Na dee nyinj tale gbaa ngon gyu yenaase wolee mo ke yako Kristo nombia kpaakpaa njan. Nawolo nyi doo ne gyae dee mo tom kenj njolo be yee ne lee yele ya. ¹⁷ Mona kaboena nyi dee yee ngba mena kenj Wurubuare nombia anjmarasenj see njan ne yako ne. Be njmarasewo

nyiaa, “Akpaawo ɔlo ne gyina ɔ wose adido na, kaboena nyi waa gyina ɔ wose adido lee kpene kej de Gbengyoo Wurubuare be yee fa e ne doo.”
 18 Nawolo nyi na walaɲ non ɔ ne kelee ɔ wose ne te Wurubuare ne lee e do ya, mona walaɲ non Wurubuare ne kelee e ne, te ɔ ne lee e do.

11

Pɔɔl na akereɛ Kristo kpilala ban

1 Mee waase non nyiaa, akpaawo nyi me nombia non mee kolosi fa non ne yee diyin nombia non koran na, e nyin konoo fa man ngba mena kej e ne tan nyin konoo fa man ne. 2 Mee gyae non lee me konoo man, ngba mena kej Wurubuare ne gyae non ne. Nawolo nyi e yee ngba alebu keten non ayimee be doo ɔ man ya, te moo yako see nyi Kristo waagen te maa mo e fa waa yala ne. 3 Mona me wo e ne lo man nyi, ɔlo waa beo non na e ka lese ya agyuen lee Kristo osom kej doo, ngba mena kej dom non ba mo adao gbeneɲ man beo Efa gyangba gyangba kej ne. 4 Nawolo nyi akpaawo ɔlo de koɲ kaa kolosi Yesu wo ɔlo wose man nombia fa non, lee Yesu non daa be kolosi ɔ wose man nombia fa non ne wo ɔlo na, e ne nyin konoo lee otenate nombia do. Te e bee gataa na felin wo ɔlo kelee di kpu na Wurubuare felin non e be wulaa nyin, na kawola wo ɔlo na nyedon nombia non e be wulaa nyi ne ya. 5 Moo ne lee di mo nyi mena balan ban be kpa ban yena Kristo kpilala gbagba ne, be man ɔlo kela man ya. 6 Nyi akpaawo moo gyeɲ kekolosi ya ne, kej bee wo ɔlo nyi moo gyeɲ nombia bo ya. De ta lese mena nombia keɲa pou man wola non lee gbɛ kamase man.

7 Mena kej moo yokoɔe ma wose kolosi Wurubuare nombia non fa non lese non yele, te ma te lee non kolo ya ne, me yee dukum baa? 8 Deban kej mee yee tom e gyan ne, e tebia Kristotena ban be kyaa yenaase ne faa na man aboo te me talewo som non. Mena doo maa tale yako nyi, ma moo kaale bo lo be doo na maa tale som non. 9 Nawolo nyi deban kej me kyaa e gyan ne, ma wose kyanɲa man na, me ta mo kaale kenan lo e doo ya. Mona de tebia Kristotena ban boo lee Masedonia ne, kaa faa man aboo non pou mee gyae ne. Mena doo me kyanɲa ma wose, te me gyakaa mee kyanɲa ma wose nyi, moo bese kasolo e doo lee gbɛ kamase man ya. 10 Nombii na anokoare yaa mee yako non lee Kristo man nyiaa, ɔlo be kyaa Akaya teele kei doo na waa tale to man gbɛ nyi me na gyina ma wose adido lee nombii kei doo ya. 11 Won doo te mee yako mena nombia keɲa? Nawolo baa nyi moo ne gyae non yee? Wurubuare gyeɲ nyi mee gyae non.

12 Mena kej moo wulaa bee nyi moo lee kolo lee e gyan ya ne, mena yaa me see ma seɲɛ. Maa yee mena na maa nyin mo to ban bee gyina ba wose adido ne gbɛ. Na boo nyin gbɛ wola ba wose nyi daa na wo ne yee na tom dokolon ya. 13 Nawolo nyi mena balan benan te yee Kristo kpilalawo ya. Bee beo balan nyi bee yee tom bo fa Wurubuare. Mena balan benan na mo be dinoo gbagba weese, na be yee ba wose ngba be yee Kristo kpilalawo ne. 14 Be yee mena na be dana gyakolon ya, nawolo nyi obonsam gbagba koran moo ɔ dinoo gbagba weese, te ɔ moo ɔ wose yee ngba Wurubuare kpilale kpaakpaate ɔlo ne. 15 Mena doo nyi akpaawo obonsam nonan tewuleɲ mo da mo be dinoo weese, te be yee ba wose ngba kpilala ban be gbeneɲ tenɛ Wurubuare siaman na, be dana gyakolon ya. Be dinoo kej be dana ne, kej te Wurubuare waa kee na waa mo to wo kom wee otomante kej man.

Pɔɔl wose kawola lee diyem keŋ ɔ be naa dɔɔ

¹⁶ Mee yako ŋon baa bela nyiaa, ŋolo na yee wa agyueŋ nyi me yee diyinŋe e ya. Mɔna akpaa e yee ya agyueŋ mena na, kenan na e lee man ŋgba diyinŋe ne, na maa nyinŋ tale wola ma wose kyomii. ¹⁷ Nombii na anokoare na, mena wose kawola kei te yee de Gbenŋyoo kegyaabii man yaa mee kolosi ya. Mɔna mee kolosi baa ŋgba diyinŋe ne. ¹⁸ Mena keŋ balan burum na wola ba wose ŋgba mena keŋ teelee kei dɔɔ balan ne yee ne dɔɔ, man mɔ maa wola ma wose mena. ¹⁹ E kpa e yee siakaralabiawɔ, mɔna e ne nyinŋ konɔɔ kyaa tei ayinŋena. ²⁰ Nyi akpaa ŋolo da besena ŋon yee ɔ kegbetibii, yaa ɔ na ŋere ŋon do, yaa ɔ ne kɔ e nyee ya man di, yaa ɔ ne di gyoori e dɔɔ, yaa ɔ bee kala ŋon do balan man koranŋ ya na, e ne nyinŋ konɔɔ lee ɔtenate do.

²¹ E wui dei ŋgba de ta gyem na dee gyo de konɔɔ mo mena nombia keŋa yee ŋon ya ne. Mɔna kpene kamase keŋ man ŋolo de gyo ɔ konɔɔ ɔ na wola ɔ wose na, man mɔ maa tale gyo me konɔɔ wola ma wose kpene kenanŋ dɔɔ mena. Mee kolosi baa ŋgba diyinŋe ne. ²² Nyi akpaa mena balanŋ bananŋ kpa be yee Hiburutenawɔ na, man mɔ me yee Hiburu baale e. Nyi akpaa be kpa be yee Iseraetenawɔ na, man mɔ me yee Iserae baale e. Nyi akpaa be kpa ba lee Abraham duulunŋ man na, man mɔ ma lee Abraham duulunŋ man. ²³ Nyi akpaa be kpa be yee Kristo tewuleewɔ na, man yee Kristo tobaale kpaakpaate e kela wɔ. Nawolo nyi me yee tom na donŋ kela wɔ, te me naa diyem nideli mɔ kela wɔ. Be kyanŋa man tɔ deni agbaatee agbaatee, te ba ŋmeree manŋ dambiise nideli, te be naase manŋ diyem yenŋ yenŋ wee na wee. E ke yako nyi mee kolosi baa ŋgba walanŋ ŋon ɔ nyee be doo ya ne, mɔna nombii na anokoare yaa mee yako.

²⁴ Gyudatena ŋmeree manŋ dambiise saonakufukadaale (39) betabononŋ.

²⁵ Ba moo nyeela dambiise tuku manŋ betabotooro. Wee daale na, be funjii manŋ boya yenŋ yenŋ. Me kyaawɔ agbele dinaana man betabotooro keŋ ŋee bunŋ manŋ, te epo yela kedi manŋ. Te me kyaawɔ lonŋ dɔɔ wee dibilinŋ nelim na ka weese. ²⁶ Me tee gbeneŋ burum, te me naa diyem yenŋ yenŋ lee boononŋ katonŋ, na balanŋ banŋ bee ŋere balanŋ leo ba abɔɔ dekpamkpasare man ne nyinŋmaa man. Me dee Gyudatena, na banŋ ba te yee Gyudatenawɔ ya ne, naase manŋ diyem yenŋ yenŋ. Me naa diyem yenŋ yenŋ donɔɔ dinaana man, na ŋalese man na epo dɔɔ, te me naa diyem balanŋ banŋ bee dii akere nyi be yee Kristotenawɔ ne nyinŋmaa man. ²⁷ Me yee tom nideli keŋ te yee nsendee ya, te me naa diyem mɔ nideli. Me teeewɔ weeya burum keŋ mɔ ne nyinŋ dosoronŋ gba maa doo ya, te me teeewɔ na tanam na lonŋboanonŋ. Me teeewɔ weeya ŋaale man keŋ mɔ ne nyinŋ kolo na kolo gba tina me nɔɔ korakora ya. Me teeewɔ na waare keŋ me te nyinŋ kolo kpaakpaate wuu ma wose ya. ²⁸ Nombia keŋa pou wole na, Kristotena akpiise ŋan pou nombia ne takaa na manŋ wee kamase. ²⁹ Nawolo nyi, nyi ŋolo kelee di de yɔkɔse na, man mɔ wose te yɔkɔse manŋ. Nyi ŋolo mɔ de yee dukum na, me tɔ loobia te kyonjii manŋ fa ɔtenate.

³⁰ Nyi akpaa kaboena nyi maa wola ma wose na, maa wola ma wose bo lee abɔɔ ŋan na lese ma keyɔkɔse wola ne bo dɔɔ. ³¹ Wurubuarɔ ŋon ɔ yee de Gbenŋyoo Yesu Wurubuarɔ na ɔ kya e, te ɔ kaboena nyi dee lese ɔ yele kekpaakekpaale ne, ɔ gyeŋ nyi na dekara yaa mee dii ya. ³² Debanŋ keŋ me kyaa Damasekuse donɔɔ man ne, walanŋ ŋon ɔ seŋee gyoɔ Aretase nawɔ man ɔ ne kee teelee daale dɔɔ ne lese balanŋ nyiaa, baa deke Damasekuse donɔɔ keŋ anaanɔse ŋan pou na baa nyinŋ kyanŋ manŋ. ³³ Mɔna ba moo manŋ do dokyonŋolonŋ man, te be tisinaa manŋ ta na nfansere te me nyinŋa gbɛe yeu lee teelee dɔɔ keere ŋon nyinŋmaa man.

12

Wurubuare kalese nombia n̄ale man wola Pɔɔl

¹ Kaboena nyi maa wola ma wose, m̄ona ma gyeŋ nyi ma wose kawola kei be dana t̄onɔɔ ya. E yela maa yako n̄on nombia n̄an de Gbenjyoo Yesu Kristo ba lese wola maŋ, na n̄an m̄oo naa n̄a na me sia fonɛɛ n̄gba doseɛ man n̄e. ² Ma gyeŋ Kristobaale n̄olo keŋ kulutooneŋ kufu anaara yaa n̄gba Wurubuare be gate e gyu adido adido n̄e. Nyi ɔ naa ke na ɔ sia fonɛɛ bo o, yaa ke yɛɛ doseɛ man ke bo na, maŋ ba gyeŋ ya. Wurubuare waageŋ gyeŋa la. ³ Ma gyeŋ nyi Wurubuare moona mena walaŋ n̄onan̄ gyu adido adido bot̄oo keŋ b̄eɛ baake nyi Paradiso n̄e. Nyi mena nombia keŋa yɛɛ sia fonɛɛ nombia bo o, n̄e yɛɛ doseɛ nombia bo o na, maŋ ba gyeŋ ya. Wurubuare waageŋ gyeŋa la. ⁴ Nombia n̄an walaŋ n̄onan̄ be nyii bot̄oo n̄e n̄e taŋ keyako ya, te walaŋ m̄o be tale mo ɔ naa yako n̄a gba ya. ⁵ Mena d̄oo maa wola ma wose bo mena walaŋ kei dinɔɔ d̄oo. M̄ona m̄oo gyae maa wola ma wose lee maŋ gbagba d̄oo ya. Nyi akpaa maa wola ma wose koran̄ na, maa wola ma wose bo lee aboo n̄an na wola ma wose keyokose n̄e d̄oo bo. ⁶ Nyi akpaa maa wola ma wose na te yɛɛ diyin̄ nombia n̄a ya, nawolo nyi nombia n̄an m̄oo yako n̄on n̄e yɛɛ ampan̄. M̄ona m̄oo gyae maa wola ma wose ya. Nawolo nyi m̄oo ne gyae nyi n̄olo ka mo maŋ maa kela mena keŋ kabona n̄e, lee aboo n̄an m̄eɛ yɛɛ yaa nombia n̄an mee kolosi fa n̄on n̄e d̄oo ya.

⁷ Gyakolon̄ nombia dinaana n̄an Wurubuare ba lese wola maŋ n̄e, nafaŋ n̄e gyae ke tale yela ma nyee ka koro maŋ na maa wola ma wose. M̄ona Wurubuare b̄eɛ gyae nyi maa wola ma wose ya, mena d̄oo te ɔ yela woseyoreŋ daale kaa gyoo maŋ. Woseyoreŋ kei yɛɛ n̄gba ɔb̄onsam kpila na ɔ tobaale n̄olo nyi waa k̄on̄ kaa naase maŋ diyem n̄e, na be yele ma nyee ka koro maŋ gbaa na maa wola ma wose ya. ⁸ Me waase de Gbenjyoo Yesu betabotooro nyi, waa lese mena woseyoreŋ kenan̄ lee ma wose man. ⁹ M̄ona de Gbenjyoo Yesu b̄eɛ te ɔ yako maŋ nyiaa, “Yela me b̄ereɛ keŋ m̄oo mo boele neŋ n̄e ke kabona neŋ. Nawolo nyi n̄ wose keyokose man te nyan̄ kena me doŋ.” Mena d̄oo dana maŋ gyon̄ nyi m̄eɛ wola ma wose bo lee ma wose keyokose man, na Kristo doŋ keŋ kenyin̄ doo me man. ¹⁰ Mena d̄oo lee Kristo d̄oo n̄e, wose keyokose man bo o tuubia man bo o, diyem kena man yaa diyem kenaase man yaa kaale man bo koran̄ na, ma wose ne f̄eɛ maŋ. Nawolo nyi ma wose keyokose man te m̄eɛ naa Kristo doŋ.

Pɔɔl kayeyɛɛ lee Korintotena d̄oo

¹¹ Me ta bese diyin̄te, m̄ona e m̄eɛ yele la te ma bese diyin̄te. E m̄eɛ te kabona nyi nafaŋ yaa keɛɛ maŋ. Nawolo nyi ma te yɛɛ kolo e ma wose d̄oo koran̄ ya na, m̄oo doo balan̄ ban̄ b̄eɛ baake ba wose nyi be yɛɛ Kristo kpilalawo n̄e t̄eɛ lee gb̄eɛ kamase maŋ ya. ¹² Aboo n̄an pou kabona nyi walaŋ waa yɛɛ na kawola nyi ɔ yɛɛ Kristo kpilale e n̄e, Wurubuare t̄eɛwo me d̄oo yɛɛ n̄a e man. N̄an yena gyakolon̄ nombia na wɔole kalese wola. Te e naa mena keŋ m̄oo nyin̄ konɔɔ seŋ keŋkeŋ, yɛɛ mena aboo keŋa pou. ¹³ Na kɔba te ma te l̄eɛ lee e gyan̄ ya na, nafaŋ woŋ te me yɛɛwo fa Kristotena akan̄ ban̄ te ma te yɛɛ fa n̄on ya? Yaa keŋ ma te l̄eɛ kɔba lee e gyan̄ d̄oo ya, te e ne kolosi mena nombia keŋa? Akpaa mena te doo na, e wui dei.

¹⁴ Ma te desina ma wose nyi maa bese kaa ta e d̄oo betabotoorote. M̄oo ne gyae nyi me kaa mo ma wose lo e d̄oo ya, nawolo nyi na ya aboo n̄an e dana n̄e te m̄eɛ gyae ya, m̄ona e m̄eɛ gbagba te m̄eɛ gyae. Kεgbagba na, na bia ne gyae na aboo see ba lolala ya, m̄ona lolala ne gyae na aboo see

be bia. ¹⁵ Mena dɔɔ dana man gyon nyi maa mo kpene kamase kenj me dana ne, kpu na me dibilin wɔlɛɛ ε dɔɔ. Nyi akpaa mɛɛ gyae ε nombia nideli na, emɛɛ be gyae man mena yee? ¹⁶ Ma gyen nyi ε ke sɛɛ nyiaa, ayi me ta mo kasolo kaa nɛɛ nɔn ya. Mɔna ε man baale ne yako nyiaa me dana nyansa, mena dɔɔ te ma moo adao gbɛnɛnɛn nyin nɔn. ¹⁷ Ma moo balan ban mɔɔ kpili ε gyen nɛ dɔɔ di ε nyeeɛa man? ¹⁸ Me waase Tituse nyi waa kɔn ε gyen te me kpila Kristobaale nɔlo mɔ kpu na e. Tituse kaa lɛɛ ε nyeeɛman kolo bo di yaa? Na agyuen dokolonj te daa na e dana yee? Yaa na gbɛɛ dokolonj dɔɔ te daa na e dɔn yee?

¹⁹ Emɛɛ gyen nyi da senɛɛ baa dee tira de nombia kenja nɔɔ na dee di deɛle? Koa te yɛɛ mena ya. Wurubuare ne naa daa nyi Kristo kegyaebii man yaa dee kolosi nɛ. Me tebia kpaakpaa, lee ε deeli dɔɔ te de kolosi nombia kenja pou mena nɛ. ²⁰ Me wɔɛ ne lɔ man nyi akpaa me kɔn ε gyen na, mɔɔ gyae maa naa nɔn nyi ε kyaa nɔnba mena kenj mɛɛ gyae nɛ ya, te emɛɛ mɔ be gyae ε kena me dinɔɔ nɔnba mena kenj ε ne gyae nyi ε kena ke nɛ ya. Me wɔɛ ne lɔ man nyi mberem na kale nombia, na sibii na ban na yoo nombia na balan kewɔlɛɛ, na wose kawola na nombia nkaranjkaranj keyɛɛ gyae ke doo ε man. ²¹ Me wɔɛ ne lɔ man nyi akpaa me kɔn bela na, Wurubuare waa yɔkɔse man ε siaman na me tɔɔ ke kyonjii man lee ε man baale nombiakumɛɛ njan bɛɛ yɛɛ, te bɔɔ ne gyae baa kyɛɛkee lee nɛ man ya nɛ dɔɔ. Me wɔɛ ne lɔ man nyi be sɛɛ bɛɛ yɛɛ kafon na nombia nkaranjkaranj, te bɔɔ ne gyae baa kyɛɛkee lee be nombiakumɛɛ njan man kɔn Wurubuare gyen ya.

13

¹ Kei yɛna betabotoorote nɔnba mɛɛ kɔn ε gyen nɛ. Mɛɛ gyae ε ke tɔɔse nombii kenj doo Wurubuare nombia anɔmarasenj see yenanj daale nɛ nyiaa, “Pɛna ε ke bu nɔlo fɔɔ na, kaboena nyi yaa nyii lee balan bala, yaa balan batooɔ nɔɔman nyi nombii kenj yɛɛ ampanj.” ² Ma kekɔn ε gyen bolate kenj nɛ, me wulaa faree balan ban pou bɔɔ yɛɛ nombiakumɛɛ kaalan nɛ, na balan akanj ban pou. Debanj kei kenj mɔɔ kyaa ε gyen ya nɛ, mena yaa me gyakaa mɛɛ faree nɔn nyiaa, akpaa ma bese kɔn na, mɔɔ gyae maa mo banj be sɛɛ bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ wose kyɛɛ wɔ ya. ³ Emɛɛ kpa ε ne gyae ε kena nyi Kristo nɛ tɛɛ la me dɔɔ kolosi nɛ, ε kena ke. ε kena nyi Kristo ba wɔɛ kenj ɔ be gyae waa wɔn ε deɛle ya. ɔ dana donj ε dɔɔ. ⁴ Ke yɛɛ ampanj nyi be gyɔɔ e mataa ɔpanjanj dɔɔ, nɔnba walanj nɔn ɔ be tanj donj ya nɛ. Mɔna debokeiman dɔɔ, ɔ te fom lee yɛn man te ɔ kyaa Wurubuare donj man. Mena mɔ te daa mɔ be tanj donj ya. Mɔna kenj de doo Kristo man dɔɔ, Wurubuare donj doo de man te de dana dɛɛ som nɔn.

⁵ ε gyoo ε wose man nideli na ε ke keɛ nyi ε ne lɛɛ Yesu di nideli? Yaa ε ba gyen nyi emɛɛ na Yesu Kristo yɛɛ dokolonj yee? Akpaa ε ba gyen mena ya na, kenanj na ε te yale ε kelɛɛdi man. ⁶ Mɛɛ lɛɛ di nyi ε ka gyen nyi, daa dɔɔ da te yala ta da kelɛɛdi man ya. ⁷ Dɛɛ fane fa Wurubuare nyiaa, ɔ na yeli ε ke yɛɛ kolo kum ya. Te yɛɛ kenj nyi balan ke kelɛɛ daa nyi da te yɛɛ daale dɔɔ ya, mɔna akpaa dekonj nyi da te yale da kelɛɛdi man koranj na, dɛɛ gyae bo nyi ε ke yɛɛ nombia njan tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ.

⁸ Nawolo nyi dɔɔ gyae dɛɛ tale lee nombii na anokoare kenj wɔle ya. Ke man te da senɛɛ debanj kamase. ⁹ Nyi akpaa daa de yɔkɔse te emɛɛ senɛɛ kenkenj ε kelɛɛdi man na, dana daa gyon. Nawolo nyi dɛɛ fane bo nyi yaa tale senj kenkenj ε kelɛɛdi man Wurubuare kegyaebii man. ¹⁰ Mena dɔɔ te de kyaa lem na lem te mɛɛ nɔmarase tɔne kei mee yeele nɔn nɛ. Kenanj na akpaa me kɔn ε gyen na, mɔɔ gyae maa mo donj kenj de Gbenjyoo Yesu be

Pool tōne keŋ ɔ be ŋmarase yelee Galatiatena nɛ

¹ Tōne kei lee maŋ Pool gyaŋ. Me yɛɛ Yesu Kristo kpilale e keŋ na deniwalan ŋolo lese na maŋ ya, te na deniwalan ŋolo mɔ kpila na maŋ ya. Mɔna Yesu Kristo gbagba, na de kya Wurubuarɛ ŋon ɔ be gyuuusu Yesu lee yeŋ man nɛ lese na maŋ te ɔ kpila maŋ. ² Mɛɛ ŋmarase ke mee yelee ɛmɛɛ Kristotena akpii akpii ŋan pou ɛ kyaa Galatia tɛɛle man nɛ. Daa na me tebia Kristotena ban pou be kyaa me gyaŋ kebo nɛ na do ŋon nɔɔ.

³ De kya Wurubuarɛ na de Gbɛngyoo Yesu Kristo baa mo be bɛrɛɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛereŋ. ⁴ De nombiakumɛɛ doo te Yesu Kristo moo ɔ wose fa yeŋ, na waa lese daa lee gyeŋ duulun kei nombiakumɛɛ man. Wurubuarɛ ŋon ɔ yɛɛ de kya e nɛ, kegyaebii man te nombia keŋa pou kɔŋawɔ mena. ⁵ Ŋon Wurubuarɛ te kaboena nyi dɛɛ lese ɔ yelee kpaakekpaɛ. Amen.

Nombii wɔle daale be kyaa Kristo nombia kpaakpaɛ ŋan wɔle ya

⁶ ɛmɛɛ Galatiatena, ɛ nombia dana maŋ gyakolon gbaa. ɛmɛɛ ban Wurubuarɛ be tɛɛ Kristo bɛrɛɛ doo baake ŋon nɛ, ɛ kɛɛ mena keŋ ɛ be barase lee ɔ nombia ŋan wɔle. Nɛnɛɛ ɛ te gyu ɛ silana kawola wɔle keŋ balan ne dii akɛrɛɛ de man nyi ŋe yɛɛ Kristo nombia ŋa nɛ. ⁷ N kɛɛ gbagba na, mena kawola kenan ta lee Kristo gyaŋ korakora ya. Mɔna balan baale ne wɔlɛɛ na ya agyueŋ. Bɛɛ gyae bo nyi baa tuli Kristo nombia kpaakpaɛ ŋan. ⁸ Mɔna akpaɛ nyi daa gbagba, yaa Wurubuarɛ kpilale ŋolo koran da lee adido kɔŋ kaa kolosi nombia wɔlɛɛ ŋaale kpoo fa ŋon lee Kristo nombia kpaakpaɛ ŋan daa be wulaa kolosi fa ŋon nɛ wɔle na, ɔtenate dɛɛ laako. Nawolo nyi Wurubuarɛ waa wɔlɛɛ e kekpaakekpaɛ. ⁹ De te wulaa yako ŋon mena nombia keŋa. Mɔna ma bese yaa mɛɛ yako ŋon bela nyiaa, akpaɛ ŋolo de kɔŋ kaa yako ŋon nombia wɔlɛɛ ŋaale bela lee Kristo nombia kpaakpaɛ ŋan daa be yako ŋon nɛ wɔle na, Wurubuarɛ waa wɔlɛɛ ɔtenate kekpaakekpaɛ.

¹⁰ Me kɛɛ yako ŋon nombia keŋa na, nawolo baa nyi mɛɛ gyae nyi denibalan ke kɛlɛɛ maŋ yaa? Koa, na mena ya. Yaa mɛɛ gyae baa nyi maa yɛɛ denibalan kegyaebii? Nyi akpaɛ me sɛɛ mɛɛ gyae bo nyi denibalan ke kɛlɛɛ maŋ na, kenan na nafɔ ma te yɛɛ Kristo tobaale e ya.

Mena keŋ Pool ba bese Kristo kpilale

¹¹ Me tebia mɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ nyiaa, Kristo nombia kpaakpaɛ ŋan mɔɔ kolosi fa ŋon nɛ te yɛɛ nombia ŋan denibalan be kyaa bake see ya. ¹² Na deniwalan ŋolo moona mena nombia keŋa do maŋ me nyinmaa man ya, te na deniwalan ŋolo mɔ wola na maŋ mena nombia keŋa ya. Mɔna Yesu Kristo lese na mena nombia keŋa wola maŋ.

¹³ ɛmɛɛ gbagba ɛ gyeŋ me dinɔɔ deban keŋ me doo Gyudatena ɔsom keŋ man nɛ. Me dii ba mmaraase ŋan doo nideli, te me naase Kristotena ban Wurubuarɛ ba lese wɔ nɛ diyem akpanyanŋyan man, te me gyae gbɛɛ nyi nafɔ maa wɔlɛɛ nombia ŋan be silana nɛ. ¹⁴ Me yase me sia kasee Gyudatena ɔsom mmaraase ŋan nideli gyu siaman, kela me tebia Gyudatena ban daa na wɔ yɛɛ akoso nɛ pou. Ma moo ma nyee pou do de naanaɔ benen nombia ŋan keyɛɛ man.

¹⁵ Mɔna Wurubuare tɛwɔ ɔ bɛrɛɛ kɛŋ dɔɔ wii me waraŋase, te ɔ baake maŋ nyi me kaa yɛɛ ɔ tom. ɔ wulaa lese maŋ see nyi me kaa bese ɔ tobaale pɛte ba lola maŋ. ¹⁶ Lee ŋon Wurubuare gbagba kegyae man dɔɔ te ɔ baake maŋ te ɔ lese ɔ bu Yesu wola maŋ. Na maa nyiŋ kolosi ɔ bu Yesu nombia kpaakpaa ŋan fa balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ. Wurubuare ke baake maŋ kɛŋ nɛ, me te gyu ŋolo gyanj nyi waa fa maŋ agyuenj lee nombia kɛŋa man ya. ¹⁷ Mena ke mɔ te me te gyu Gyerusalem donɔɔ man nyi me kaa naa Kristo kpilala gyanjba nyibanj banj nyi baa fa maŋ agyuenj lee nombia kɛŋa man ya. Mɔna ma korowɔ karateteɛ dokolonj gyu Arebia tɛleɛ man, pɛte ma besewɔ kɔŋ Damasekuse donɔɔ man.

¹⁸ Kulutoonɛŋe atoroɔ wole nɛ, me gyuu Pita gyanj Gyerusalem donɔɔ man, te me kyaawɔ ɔ gyanj weeya kufu anɔŋ. ¹⁹ Me ke gyu botɔɔ nɛ, ma te naa Kristo kpilala banj man ŋolo ya gyise de Gbengyoo Yesu ɔ naabu Gyemisi waagenj. ²⁰ Wurubuare gbagba gyenj nyi nombia ŋan mɛɛ ŋmarase nɛ yɛɛ ampanj.

²¹ Kenanj wole na te me gyuu Siria na Silisia tɛlese dɔɔ. ²² Mena debanj kenanj na, Kristotena akpii akpii ŋan pou be kyaɔ Gyudia tɛleɛ dɔɔ nɛ ba gyenj maŋ gbagba ya. ²³ Kpene kɛŋ bee nyii yɛna nyiaa, “Balee ŋon gyanjba ɔ nɛ naase daa diyem nɛ, nɛnɛɛ ŋon dɔŋɛɛ la ɔ nɛ kolosi Kristo keɛɛdi kɛŋ nafaɔ ɔ be gyae gbɛɛ nyi waa woleɛ ke nɛ wose man nombia nɛ.” ²⁴ Mena dɔɔ ba lese Wurubuare yeɛ lee mena kɛŋ ɔ be kyɛɛkeɛ maŋ nɛ dɔɔ.

2

Kristo kpilala banj keɛɛ Pɔɔl do ba wose man

¹ Kulutoonɛŋ kufu anaara wole nɛ, ma besewɔ gyu Gyerusalem donɔɔ man. Me ke gyu kei na, daa na Banabase na Tituse gyuu la. ² Wurubuare lese la wola maŋ nyi maa gyu Gyerusalem donɔɔ man botɔɔ mena dɔɔ te me gyuuwɔ. De ke gyu botɔɔ na, dɛɛ kyaɔ gyanjɛɛ na Kristotena kegyiise banj baagenj bo. De gyanjɛɛ na, mɛɛ lese Kristo nombia kpaakpaa ŋan me dɔŋ mɛɛ kolosi fa balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ man wola wɔ, na daa na wɔ ke yɛɛ nɔɔdokolonj. Nawolo nyi ma te gyae nyi tom kɛŋ mɔɔ yɛɛ kaalanj, na kɛŋ me gyakaa mɛɛ yɛɛ nɛ ke yɛɛ yakaa ya. ³ Me dɔɔ Tituse ŋon ɔ silana maŋ nɛ, na ɔ yɛɛ Giriki baale e. Mɔna ŋolo na ŋolo ta ŋere e nyi waa kara ɔ baala wose pɛna baa lɛɛ e do nyi ɔ yɛɛ Kristo tobaale e ya. ⁴ Balanj baale beo la mo ba wose nyi be yɛɛ Kristotenawɔ te be kaa kpuiwɔ de man. Banj gyae la nyi nafaɔ baa kara e ɔ baala wose. Mena balan benanj weɛlee la kaa gyoo de man, te bɛɛ gyae nyi baa woleɛ da wosekenyinj kɛŋ dɔɔ nyim lee de Gbengyoo Kristo man nɛ. Bɛɛ gyae nyi dɛɛ bese gyu ke doo Gyudatena mmaraase ŋan tɛɛ na dee di ŋe dɔɔ, na baa mo daa besena ba mmaraase ŋan gbenja. ⁵ Mɔna da te fa wɔ gbɛɛ korakora ya. Nawolo nyi dɛɛ gyae nyi ɛ ke kyanj Kristo anokoare nombia ŋan dɔɔ wola ŋon nɛ man nideli.

⁶ Balanj banj balan nɛ kɛɛ wɔ nyi banj yɛna siamantena yaa kegyiise Kristo ɔsom kɛŋ man nɛ koranj ta mo kolo kpu na Kristo nombia ŋan mɔɔ kolosi fa balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ nɛ ya. Mena balan benanj kegyiiri kedi kɛŋ te yɛɛ kolo ke me gyanj ya. Nawolo nyi Wurubuare bɛɛ kɛɛ ŋolo siaman pɛna waa yɛɛ ɔ kolo ŋgba mena kɛŋ balan nɛ yɛɛ nɛ ya. ⁷ Mɔna mena balan kɛwɔ naawɔ nyi Wurubuare lese na maŋ nyi maa kolosi ɔ nombia kpaakpaa ŋan fa balan banj ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, ŋgba mena kɛŋ ɔ ba lese Pita nyi waa kolosi nombia kpaakpaa ŋenanj fa Gyudatena nɛ.

8 Nawolo nyi Wurubuare ñon ɔ be baake Pita te ɔ be fa e donj nyi waa kolosi ɔ nombia kpaakpaa ñan fa Gyudatena ne, ñon ke baake na manj te ɔ faa manj mɔ donj nyi maa kolosi ɔ nombia kpaakpaa ñenanj fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. 9 Gyemisi na Pita na Gyɔn ban balan ne kee wo nyi be yee kegyiisewo Kristo ɔsom kenj man kena nyi Wurubuare ta mo ɔ beree kenj boele daa ne, be gbaa daa do daa noo na ke yela walanj kamase kena nyi daa na wo pou yee dokolonj tom kenj dee yee ne man. Mena doo daa na wo yakowo see donja nyiaa, daa na Banabase dee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ñan fa balan ban ba te Gyudatenawo ya ne, na banj mɔ kekolosi ña fa Gyudatena. 10 Nombii dokolonj kenj doo yako daa nyi dee kyanj ke kenkenj yena nyi, de na wolee ayematena doo ya. Na mena nombii kei tanj doo la me konoo man.

Pool kakoro senj tia Pita

11 Pita ke konj de gyanj Antioke donoo man ne, ma korowo senj tia e de tebia Kristotena banj siaman. Nawolo nyi kpene kenj ɔ be yee ne be dei ya. 12 ɔ ke konj botoo kewalanj kenj ne, ɔ sia gyeewo na ɔ ne dii bom na balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne. Mona Gyemisi ke kpila balan baale lee Gyerusalem donoo man konj na, te Pita tira ɔ wose lee ɔ tebia banj man kenj ɔ bee tekaa di bom na wo bela ya. Nawolo nyi ɔ ne yee Gyudatena banj ba senje nyi kaboena nyi baa kara Kristotena banj ba te yee Gyudatenawo ya baala wose ne. 13 Kpene kenj Pita be yee ne, yela Gyudatena banj be yee Kristotena Antioke donoo man ne mɔ tira ba wose kenj be silana Pita nombiakumee ñan ɔ be yee ne. Ba ke yee kenanj doo yela Banabase gba mɔ sila be nombiakumee ñan doo yee ne.

14 Ma kena nyi be nombia ayeesa bee kyaa na Kristo nombia kpaakpaa ñan ya ne, ma korowo senj tia Pita balan banj pou siaman nyiaa, "Pita, n yee Gyuda baale e, mona n nombia ayeesa bee wolo nyi n yee Gyuda baale e ya. Wonj doo te nenee n na ñere balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne nyi baa di Gyudatena mmaraase doo?"

15 Lolo man na daa na nenj pou yee Gyudatenawo. Da te yee balan banj ba te yee Gyudatenawo, te balan ne baake wo nyi be yee nombiakumee yeraawo ne ya. 16 Daa Gyudatena banj de yee Kristotena ne doo, da gyen nyi Wurubuare bee lee walanj doo nyi ɔ gbeneen tenee ñon Wurubuare siaman nyi kenj ɔ ne di mmaraase ñan doo ne doo ya, mona walanj ñon ɔ ne lee de Gbenyoo Yesu di na te Wurubuare ne lee e do. Mena doo daa mɔ te lee Yesu di na Wurubuare ke nyin lee daa doo nyi de gbeneen tenee ɔ siaman. Na te yee nyi da mmaraase ñan doo kedi doo te Wurubuare lee daa do ya. Nawolo nyi da gyen nyi Wurubuare be gyae waa lee ñolo doo nyi ɔ gbeneen tenee ɔ siaman, nyi kenj ɔ be di mmaraase ñan doo ne doo ya.

17 Akpaa dee gyae nyi Wurubuare ke lee daa doo nyi de gbeneen tenee ɔ siaman na, kenanj na kaboena nyi dee lee Kristo di. Kenanj na daa mɔ dee naa nyi daa Gyudatena mɔ yee nombiakumee yeraawo ñgba balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne. Akpaa mena te doo na, kenanj na nawolo baa nyi Kristo na wola na balan nyi baa yee nombiakumee baa yaa? Korakora, be doo mena ya. 18 Nyi akpaa ma bese lee me wole gyu ke di mmaraase ñan mɔ wulaa bee ña ne doo na, kenanj na nawolo baa nyi me yee dukumyere e. 19 Gyanjba kenj na nafa me doo Mosesi mmaraa kenj tee, mona nenee doo Yesu ta lese manj lee ke tee na maa nyin kyaa fa Wurubuare. 20 Ba ke gyo Kristo mataa ɔpanjan kenj doo te ɔ ba yem ne, na yee yaa ñgba daa na e yena la ne. Mena doo mɔo tekaa kyaa ñgba gyanjba ma kekyaabii kenj ne ya, mona nenee doo Kristo kyaa la me manj. Lee mena doo kpene

kamase kenj maa yee ma keyyaa teele kei dɔɔ na, maa mo ma wose lo Yesu Kristo dɔɔ bo. Nawolo nyi ɔ ne gyae manj, te lee manj dɔɔ te ɔ moo ɔ wose fa yenj. ²¹ Moɔ ne bɛe Wurubuare berɛɛ kenj ɔ ba mo boele manj ne ya. Nawolo nyi nafa akpaa Wurubuare ne lee balan bo do nyi be gbɛenen tenɛ ɔ siaman mo lee mmaraase njan dɔɔ kedi dɔɔ na, kenanj na Kristo yenj kenj ɔ ba yem ne be dana tɔnɔɔ ya.

3

Keleɛdi yaa mmaraase dɔɔ kesila

¹ Emɛɛ Kristotena banj ε kyaa Galatia donɔɔ man ne, weera te ε ne yee abɔɔ nɔɔ ayintena ne? Amo tulii na ε nyeeɛa te ε bɛe naa anokoare kenj ya ne? Na ε popou siaman te me kolosi Yesu Kristo wose man nombia fa njon nideli nyi, emɛɛ dɔɔ te be gyɔɔ e ɔpanɔɔn dɔɔ te ɔ yenjawo yee? ² E tira nombii kei nɔɔ fa manj. Mmaraase njan kedi yeɛ la te ε nyinja Wurubuare felinj njon yaa, nyeekeɛɛ nombia njan dɔɔ kolosi fa njon te ε be lee nja di ne dɔɔ? ³ Sena yaa ε gyimwɔ mena? E fiaseɛ nideli ε ne sila Wurubuare felinj njon gbɛenenj. Nenɛɛ weera dɔɔ te ε ne gyae ε ka mo denibalan gbɛenenj tɔɔle ke? ⁴ Kenanj na nawolo baa nyi ε diyem kenj ε be naa lee ε Wurubuare ɔsom man ne yee yakaa baa? Koa, moɔ ne lee di nyi ke yee yakaa ya. ⁵ Mosesi mmaraase njan ε be di nje dɔɔ ne dɔɔ te Wurubuare moo ɔ felinj njon do ε man te ɔ yee gyakolonj nombia ε man? Yaa kenj ε be nyii nyeekeɛɛ nombia njan te ε be lee nja di ne dɔɔ?

⁶ E tɔɔse balee njon bɛe baake nyi Aberaham ne wose man nombia. Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako yenanj daale lee Aberaham wose man nyiaa, “Aberaham lee Wurubuare bo di, mena dɔɔ te Wurubuare lee e do nyi ɔ gbɛenenj tenɛɛ njon Wurubuare siaman.” ⁷ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa gyenj nyiaa, balan banj bɔɔ lee Wurubuare di nɔɔ mena kenj Aberaham be lee Wurubuare di ne, banj yena Aberaham duɔɔɔ man balan gbagba. ⁸ Wurubuare nombia anmarasenj see njan wulaa yakowɔ see lee gyanɔɔ gyanɔɔ kenj pete nombia nenanj kɔnawɔ mena nyiaa, akpaa balan banj ba te yee Gyudatenawɔ ya ne de lee njon Wurubuare di na, njon mo waa lee wɔ do nyi be gbɛenenj tenɛɛ ɔ siaman. Wurubuare wulaa yakowɔ see fa Aberaham nyiaa, “Lee nyanj dɔɔ te maa hiraa teeɛle kei dɔɔ balan pou.” ⁹ Lee mena dɔɔ balan banj pou baa lee Wurubuare di nɔɔ mena kenj Aberaham be lee e di ne, Wurubuare waa hiraa wɔ nɔɔ mena kenj ɔ be hiraa Aberaham ne.

¹⁰ Walanj kamase njon ɔ yako nyi ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ na ɔ gbɛenenj ke nyinj tenɛɛ Wurubuare siaman na, Wurubuare waa falaa ɔtenate. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see njan ne yako nyiaa, “Walanj kamase njon ɔ te di kpene kamase kenj bɔɔ nmarase do Mosesi mmaraa tɔne kenj man ne dɔɔ kelii ɔto ya na, Wurubuare waa falaa e” ¹¹ Nombii na anokoare yena nyiaa, Wurubuare bɛe lee nɔɔ do nyi ɔ gbɛenenj tenɛɛ njon Wurubuare siaman nyi kenj ɔtenate ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ ne dɔɔ ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, “Walanj kamase njon lee ɔ keleɛdi dɔɔ te ɔ gbɛenenj da tenɛɛ Wurubuare siaman na, Wurubuare waa lee ɔtenate nyee.” ¹² Nyi akpaa nɔɔ da mo ɔ wose lo Mosesi mmaraase njan dɔɔ te ɔ yase ɔ sia ɔ ne di nje dɔɔ na, kenanj na bɛe tekaa hia nyi ɔtenate deɛ lee Wurubuare di pɛna waa nyinj nyeekeɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, “Walanj njon ɔ ne di Mosesi mmaraase njan dɔɔ nideli na, waa nyinj nyeedonj kekpa bo lee mmaraase njan kedi dɔɔ” ¹³ Mosesi

mmaraase njan te yeli Wurubuare te falaa daa, nawolo nyi de bee tale di ne doo kelii oto ya. Mona Kristo ta lese daa lee mmaraa kenaj kefaala tee. Non moona kefaala kenaj gyakaa o wose doo debanj kenj o be lee da yey yey opanjan doo ne. Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasenj see njan ne yako yenanj daale nyiaa, "Ba te falaa walanj kamase njan waa yey opanjan doo ne" ¹⁴ Kristo yena la to de nombiakumee pou kom na Wurubuare ke ta o doo hiraa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne, ngba mena kenj o be hiraa Aberaham ne. Na lee da ke lee Yesu di doo Wurubuare ke fa daa o felinj njan o be yako see nyi waa fa daa ne.

Mosesi mmaraase njan na Wurubuare nombia njan o be yako see fa Aberaham ne

¹⁵ Me tebia, e yela maa mo nombia njan e wulaa e gyen ne mo lese nombia kenja man wola njan. Nyi balan bala de yako nombii see na, njolo be kyaa kenj waa tale wolee ke yaa waa kyeeke ke ya. Mena yaa Wurubuare nombia ayakonj see kenja mo doo. ¹⁶ De naana Aberaham na o duuluj man walanj te Wurubuare yako mena nombia kenja see fa. Wurubuare nombia anmarasenj see njan te yako nyi, "Aberaham na o duuluj man balan" na kawola nyi ba boe ya. Mona o yako e nyi, "Aberaham na o duuluj man walanj" na kawola nyi walanj dokolonj koonj nombia te Wurubuare ne yako. Walanj nonanj yena Yesu Kristo. ¹⁷ Nombii kenj mee yako ne ka ase yena nyiaa, Wurubuare wulaa yakowo see fa Aberaham kulutoonej sojononje akpenj anaara na sao na kufu (430) wole pete o kaa moo mmaraase njan fa Mosesi. Mena doo mmaraase njan o ba mo fa Mosesi ne be gyae ke tale wolee keyako see kenj o be yako see fa Aberaham ne ya. ¹⁸ Mena doo Wurubuare be gyae waa mo o nhira kenj fa njan nyi kenj e ne di Mosesi mmaraase njan doo ne doo ya, mona lee kenj o be wulaa kanj ntam yako see nyi waa mo fa njan doo. Mena ke mo te Wurubuare moo o nhira kenj fa Aberaham yakaa, nawolo nyi o wulaa yakowo see nyi waa mo ke fa e. ¹⁹ Nyi akpaa mena na, wonj doo te Wurubuare faa mmaraase njan? Kpene kenj doo o ba mo na kpu na keyako see kenj fa wo yena nyiaa, o ne gyae nyi balan ka gyen kpene kenj yee dukum ke. Wurubuare faa mmaraase njan bo na na ke doo kelii debanj kenj Aberaham duuluj man walanj njan Wurubuare be yako see nyi waa konj ne ke konj. Wurubuare tee o kpilala doo mo o mmaraase njan fa Mosesi, te njan mo moowo fa balan banj. Nawolo nyi njan doo la Wurubuare na balan banj nsana. ²⁰ Walanj njan o doo balan bala nsana ne, o ba sejee fa dikpii dokolonj ya. Mona Wurubuare njan dana donj nyi waa yee kpene kamase o baam doo. Mena doo o bee hia nyi njolo waa doo njan na balan nsana ya.

²¹ Na kei nawolo baa nyi Wurubuare mmaraase njan, na keyako see kenj o be yako see ne bee kyaa na donja baa ya yaa? Korakora, be doo mena ya. Akpaa nyi mmaraase njaale kyaa kenj gyae ke tale fa walanj nyeedonj na, kenanj na nafo walanj de di ne doo na, otenate gbeneenj gyae ka tenee Wurubuare siaman. ²² Mona Wurubuare nombia anmarasenj see ne yako nyiaa, dukum te di teele kei balan pou doo mena doo boe ne tale baa di mmaraase njan doo ya. Lee mena doo Wurubuare yakowo see nyiaa, balan banj pou baa lee Yesu Kristo di na, baa nyinj nyeedonj kekpaa kenj o be yako see nyi waa fa balan ne.

Doo tekaa yee mmaraa kenj gbenawo bela ya

²³ Pete Yesu Kristo ke konj na, Mosesi mmaraase njan te to daa do ngba mena kenj bee to walanj do deni man ne. Kenanj wole na te Wurubuare

kaa lesewɔ wola daa nyiaa, nyi walaŋ de lɛɛ Yesu Kristo di na waa tale nyin ɔ wose lee mmaraase ŋan tɛɛ. ²⁴ Kei nawolo baa nyi, na Mosesi mmaraase ŋan ne diina de dɔɔ pɛte Kristo koŋawɔ. Kristo ke koŋ wole na, lee ŋon Kristo kelɛɛdi man te walaŋ gbɛɛnɛŋ na teneɛ Wurubuare siaman. ²⁵ Nɛnɛɛ keŋ dɔɔ lɛɛ Kristo di dɔɔ, mmaraase ŋan ba tekaa dana doŋ de dɔɔ bela ya.

²⁶ Lee mena keŋ ɛ be lɛɛ Yesu Kristo di dɔɔ, te ɛ popou bese Wurubuare bia gbagba nɛ. ²⁷ Nawolo nyi ɛmɛɛ baŋ pou boɔ sɔ ŋon Wurubuare loŋ Kristo man nɛ, te yeli ɛmɛɛ na Kristo ta bese walaŋ dokolon. Lee mena dɔɔ Kristo dinɔɔ keŋ te kaa doo ɛ man. ²⁸ Lee mena dɔɔ n yɛɛ Gyuda baale o, n te yɛɛ Gyuda baale ya o, n yɛɛ gbenji o yaa n yɛɛ gyooro bu e, n yɛɛ alo e yaa n yɛɛ baale o nɛ, keŋ be famenɛ bela ya. Nawolo nyi ɛ popou te yɛɛ dokolon Kristo man. ²⁹ Nyi akpaa ɛ yɛɛ Kristo balaŋwɔ na, kenan na ɛ yɛɛ Abraham duulun man balaŋwɔ. Mena ke mɔ te Wurubuare waa hiraa ŋon, ŋgba mena keŋ ɔ be yako see nyi waa hiraa Abraham nɛ.

4

¹ ɛ yela maa mo me nombii ma aneyakon, kei maa na nombia keŋa wola ŋon kpene keŋ mɛɛ gyae maa yako nɛ. Nyi abɔɔ diiri sɛɛ ɔ yɛɛ biikyaa e nɛ, na yɛɛ yaa ŋgba ɔ yɛɛ gbenji e nɛ. Be famenɛ nyi abɔɔ ŋan pou yɛɛ ɔ wui ya. ² Nawolo nyi debaŋ keŋ ɔ sɛɛ ɔ yɛɛ biikyaa e nɛ, ɔ doe kegyiɛ baale nyinmaa man. Baŋ ne gyae la baa kɛɛ ŋon na abɔɔ ŋan pou dɔɔ, kelii debaŋ keŋ ɔ kya ba see nyi baa mo abɔɔ ŋan do e ɔ nyinmaa man nɛ. ³ Nafɔ mena ke te daa mɔ doo. Nawolo nyi debaŋ keŋ da te lɛɛ ta Yesu nombia ŋan di ya nɛ, na tɛɛle kei dɔɔ nombia ne diina de dɔɔ lee da kekyaabii man ŋgba gbenja nɛ. ⁴ Mɔna debaŋ keŋ Wurubuare ba see nɛ kelii na, ɔ kpila ŋon gbagba bu koŋ tɛɛle kei dɔɔ te ɔ yela alo lola e. Mena debaŋ kenan na, balaŋ doo bo Gyudatena mmaraase ŋan tɛɛ. ⁵ Wurubuare kpila ɔ bu kei bo nyi waa koŋ kaa tɔ de nombiakumɛɛ pou kom, na waa lese daa lee mmaraa keŋ doŋ tɛɛ, na dee nyin bese Wurubuare bia gbagba.

⁶ Nɛnɛɛ keŋ dɔɔ bese Wurubuare bia dɔɔ nɛ, ɔ te yeli ɔ bu ŋon felin ŋon te kaa kyaa de konɔɔse man. Felin ŋonan ne ye le la te dɛɛ tale baake Wurubuare nyi “De kya” nɛ. ⁷ Lee mena dɔɔ ɛ te yɛɛ gbenjawɔ bela ya, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ɛ ta bese Wurubuare bia. Te lee mena keŋ ɛ ba bese Wurubuare bia dɔɔ, ɛ ke nyin abɔɔ ŋan pou waa mo fa ɔ bia nɛ.

Pɔɔl kayeyɛ Galatiatena dɔɔ

⁸ Gyangba keŋ ɛ ta gyeŋa ta Wurubuare ya nɛ, na ɛ na som bɛɛnɛŋ ŋan nafɔ tekaboena nyi yaa som ŋa ya nɛ te ɛ bese ŋe gbenja. Bane mɔ te yɛɛ Wurubuare e keŋ kaboena nyi yaa som e ya. ⁹ Mɔna nɛnɛɛ keŋ ɛ be kaa gyeŋ Wurubuare, yaa maa yako nyi nɛnɛɛ keŋ ŋon Wurubuare ba gyeŋ ŋon nɛ, won dɔɔ te ɛ ne gyae ɛ ka bese ke sila tɛɛle kei dɔɔ waraŋase abɔɔ ŋan ŋɔɔ taŋ doŋ ya nɛ? ɛ ne gyae baa nyi ɛ ka bese ke doo mena abɔɔ ŋenan tɛɛ ŋgba gbenja nɛ bela? ¹⁰ Me te nyii nyi ɛ ne di Gyudatena osom weeya na gyaalaŋna na debaŋna na kulutoonɛ kraakpaa ŋaale ŋgba mena keŋ ba mmaraase na wolo nɛ. ɛ ne yɛɛ keŋa pou nɛ, na ɛmɛɛ gyeŋ nyi Wurubuare kegyaebii yaa ɛ ne yɛɛ nɛ. ¹¹ ɛ nombia ayɛɛsa dana maŋ gyakolon. Ne yɛɛ maŋ nyi diyem keŋ mɔɔ naa yɛɛ tom ɛ gyan nɛ pou te yɛɛ yakaa.

¹² Me tebia, mɛɛ waase ŋon bo nyi ɛ kaseɛ maŋ. Nawolo nyi keŋ na ma keyɛɛ Gyuda baale koran nɛ, ma moo ma wose ŋgba ɛ man ŋolo nɛ keŋ nyi mɔɔ na tekaa di Gyudatena mmaraase ŋan dɔɔ ya. ɛ te yɛɛ ta kolo

kum mɔ tia man̄ ya. ¹³ Ɛ tɔɔse nyi ma kekɔŋ ɛ gyan̄ gyan̄gbate ken̄ nɛ, kawee yele la te me nyiŋa gbɛɛ kolosi Kristo nombia kpaakpaa ŋan fa ŋon. ¹⁴ Doo nyi na me kawee kenan̄ yɛɛ kateesa ke fa ŋon, mɔna ɛ te ŋman̄yan̄ man̄ ya te ɛ te bɛɛ man̄ mɔ ya. Ɛ lɛɛ man̄ ŋgba Wurubuare kpilale ŋolo lee la adido kɔŋ nɛ, yaa ŋgba man̄ yɛna Yesu Kristo ŋon gbagba nɛ. ¹⁵ Mena deban̄ kenan̄ na me naawɔ nyi gyon̄ daale doo ɛ man̄ ken̄ nyi nafa yɛn̄ nyiŋa gbɛɛ koran̄ na, yɛn̄ kulii ɛmɛɛ gbagba ɛ siabia do man̄. Nɛnɛɛ mena gyon̄ kenan̄ lan̄a alɛŋ? ¹⁶ Ken̄ mɔɔ yako ŋon anokoare ken̄ dɔɔ na, me ta bese ɛ kolare?

¹⁷ Balan̄ ban̄ bɛɛ beo yɛɛ ba wose nyi be yɛɛ Kristotenawɔ nɛ, bɛɛ gyae bo nyi baa beo ŋon na ɛ kaa di Gyudatena mmaraase ŋan dɔɔ, mɔna ŋa be gyae ke yɛɛ tɔnɔɔ kamase fa ŋon ya. Bɛɛ gyae bo nyi baa tira daa na ŋon nsana, na ɛ ke nyiŋ mɔ ɛ loo pou gyakaa be dɔɔ. ¹⁸ Akpaa ɛ yase ɛ sia te ɛ ne yɛɛ kolo kpaakpaate na ke dei. Mɔna kaboena nyi yaa yɛɛ ke deban̄ kamase. Te yɛɛ nyi me kyaa ɛ gyan̄ kaagen̄ te ɛ ke yɛɛ ke ya. ¹⁹ Me bia kpaakpaa, mena ken̄ alo na doŋee te ɔ ne naa diyem nɛ, mena yaa mɛɛ naa diyem lee ɛmɛɛ dɔɔ. Te maa naa mena diyem kei kelii deban̄ ken̄ ɛ ke nyiŋ Kristo dinɔɔ ken̄. ²⁰ Ma kegyaebii yɛna nyi nafa na me kyaa ɛ gyan̄, na maa kyɛɛkee ma kekolosi na ke kyaa na ɛ kegyaebii. Nawolo nyi ɛ nombia ayɛɛsa dana man̄ gyakolon̄.

Nɔɔse ala ŋan Wurubuare be bake see nɛ

²¹ Ɛ yela maa bɔɔse ŋon nombii kei. Ɛmɛɛ ban̄ ɛ ne gyae nyi ɛ ke doo Mosesi mmaraase ŋan tɛɛ nɛ, gbagbaagba na ɛ gyen̄ kpene ken̄ mmaraase ŋan ne yako? ²² Wurubuare nombia an̄marasen̄ see ne yako nyiaa, Aberaham lola bia baala bala. Be man̄ ŋolo ɔ naa yɛɛ gben̄i e, te ŋolo mɔ ɔ naa yɛɛ gyoorobu e. ²³ Aberaham bu ŋon gben̄i ŋon ba lolo fa e nɛ, ba lola e bo ŋgba mena ken̄ alo kamase ne tan̄ lolo nɛ. Mɔna ŋon gyooro bu ŋon ba lolo fa e nɛ dɔɔ, Wurubuare wulaa yakowɔ see nyi baa lola e pete be kaa lola e.

²⁴ Mena nombia ken̄a yɛɛ dudu ke ken̄ na lese nombia ŋaale wola. Ala bala kɛwɔ seŋɛɛ fa nɔɔkebakeseɛ ala ŋan Wurubuare be bake see fa ɔ balan̄ nɛ. Nɔɔkebakeseɛ ken̄ ba lee Sinai bula dɔɔ nɛ, ken̄ seŋɛɛ la fa alo ŋon bɛɛ baake e nyi Haga nɛ. Ɔ bia yɛna balan̄ ban̄ Mosesi mmaraase ŋan ba besena wɔ yɛɛ gben̄a nɛ. ²⁵ Haga seŋɛɛ fa Sinai bula ken̄ ke kyaa Arebia tɛɛle man̄ nɛ. Ɔ yɛɛ ŋgba gyɛn̄ wee kei Gyerusalem nɛ. Mosesi mmaraase ŋan ta besena ke man̄ balan̄ ban̄ pou yɛɛ gben̄a.

²⁶ Mɔna Gyerusalem ken̄ ke kyaa adido nɛ, ken̄ yɛɛ ŋgba gyooro bu ŋon bɛɛ baake e nyi Saara nɛ. Ke man̄ bia be doo mmaraase kamase tɛɛ ŋgba gben̄a nɛ ya. Saara ŋonan̄ yɛna daa ban̄ dɔɔ doo Gyudatena mmaraase tɛɛ ya ne de naa. ²⁷ Nawolo nyi Wurubuare nombia an̄marasen̄ see ne yako nyiaa,

“Nyan̄ ɔlamanbo ŋon n ta lola ta see ya nɛ,

yela ke yɛɛ nen̄ gyon̄.

Nyan̄ ŋon n ta doŋee ta see ya nɛ,

yela ke yɛɛ nen̄ gyon̄ na n ke lɔ akelelee.

Doo nyi n baale ta lese ɔ sia lee n dɔɔ,

mɔna maa yela waa bese kɔŋ n gyan̄

na n bia ke wuku kela ŋon ɔ kyaa yale tɛɛ nɛ.”

²⁸ Me tebia Kristotena, ɛ yɛɛ ŋgba Asiki nɛ. Nawolo nyi mena ken̄ Wurubuare be wulaa yako ɔ nombia see pete bɔɔ kaa lola e nɛ, mena yaa ɔ yakowɔ see te daa mɔ kaa bese ɔ bia nɛ. ²⁹ Deban̄ kenan̄ man̄ na, bu

ɲon ɓoo lola e ɲgba mena keɲ bɛɛ lola walaɲ kamase nɛ, naase bu ɲon ɓoo tɛɛ Wurubuare felij ɲon doɲ man lola e nɛ diyem. Mena ke yaa sɛɛ doo kaa lii gyɛɲ wee kei nɛ. ³⁰ Mɔna sena te Wurubuare nombia anmarasenɲ see ɲan ne yako? Nombia ɲan yakowo nyiaa, “Gegi gbenɲi ɲon na ɔ bu, nawolo nyi tekaboena nyi gbenɲi bu ɲon waa di ɔ kya abɔɔ kpu na gyooɔ bu ɲon ya.” ³¹ Mena dɔɔ me tebia, da te yɛɛ gbenɲi ɲon biawo ya. De yɛɛ gyooɔ bu ɲon biawo.

5

Kristo te yeli de te nyiɲ da wose

¹ Kristo te lɛɛ da nyeeɲa yela de te nyiɲ da wose bese gyoorobia. Mena dɔɔ kaboena nyi yaa seɲ e keɛɛdi keɲ man keɲkeɲ. E na fa ɲolo gbɛɛ na waa besena ɲon yɛɛ ɔ gbenɲa bela ya.

² E tei me noowoya nideli. Maɲ Pɔol ne yako na ɲon nombia keɲa ne nyiaa, akpaa e fa gbɛɛ nyi baa kara ɲon e baala wose ɲgba mena keɲ Mosesi mmaraase ɲan nawolo nɛ, na nawolo baa nyi kpene keɲ Kristo be yɛɛ nɛ be taɲ tɔnɔɔ fa ɲon korakora ya. ³ Mɛɛ yako ɲon e ke nyii nideli bela nyiaa, akpaa e man ɲolo de fa gbɛɛ nyi baa kara e ɔ baala wose nɛ, kenaj na kaboena nyi ɔtenate dee di Mosesi mmaraase ɲan pou dɔɔ. ⁴ Akpaa e man ɲolo de yɛɛ kakyeɲ nyi ɔ ne di Mosesi mmaraase ɲan dɔɔ na Wurubuare ke nyiɲ lɛɛ e do nɛ, kenaj na nawolo baa nyi ɔtenate te tira ɔ wose lee Kristo man. Mena ke mɔ yaa ɔtenate te tira ɔ wose lee Wurubuare bɛɛɛ keɲ ɔ na mo boele balan nɛ man. ⁵ Daa dɔɔ, Wurubuare felij ɲon doɲ man dɔɔ de loo gyakaa nyi Wurubuare waa lɛɛ daa do nyi de gbɛɛneɲ teneɛ ɔ siaman, nawolo nyi dɛɛ lɛɛ Kristo di. ⁶ Yesu Kristo keɛɛdi be famene nyi ɲolo kara ɔ baala wose yaa ɔ te kare ya. Mɔna kpene keɲ ne hia yena nyi dɛɛ lɛɛ Yesu Kristo di, na dɛɛ gyae Wurubuare na de tebia.

⁷ Kewalan keɲ na, nafa e ne yɛɛ nombia kpaakpaa lee e keɛɛdi keɲ man. Nenɛ amote beo na ɲon te e tinaa anokoare keɲ kesila yela? ⁸ Ma gyɛɲ nyi mena kabeo kei ta lee Wurubuare gyaɲ ya. Nawolo nyi ɲon baake na ɲon nyi e kaa bese ɔ bia. ⁹ Mena keɲ bɛɛ mo bodobodo tee kyomii do bodobodo biliɲ man te ne yeli kɛɛ koro nɛ, mena ke mɔ te nombiikum bii gyae ke tale beo balan burum. ¹⁰ Mɔna mɛɛ lɛɛ de Gbenɲyoo Yesu di nyiaa, e be gyae e ka lee me wole ke lɛɛ nombii wole daale di bela ya. Walaɲ kamase ɲon waa yela e ka lee me wole ke lɛɛ nombii wole daale di na, ɔtenate yɛɛ woɲ e o, ɔ te yɛɛ woɲ e ya o nɛ, Wurubuare waa woɲ ɔ denɲe.

¹¹ Me tebia, nyi akpaa me gyakaa mee kolosi nyi yaa kara e baala wose pɛte Wurubuare ke lɛɛ ɲon do ɲgba mena keɲ Gyudatena mmaraase ɲan nawolo na, woɲ dɔɔ te bɛɛ naase maɲ diyem? Nyi meɲ ne kolosi baa nyi, kaboena nyi walaɲ waa kara ɔ baala wose pena Wurubuare ke lɛɛ e do nɛ, nafa Gyudatena be gyae baa naase maɲ diyem nyi mee kolosi Kristo yeɲ keɲ ɔ ba yem ɔpanɲan dɔɔ nɛ nombia ya. ¹² Balan ban be dana baala wose kekara nombia bɛɛ naase ɲon diyem nɛ, nafa maɲ kegyaebii yena nyi baa gyɛɲ gyu ka lese ba wose saaye gba.

¹³ Me tebia, emɛɛ dɔɔ Wurubuare baake ɲon bo nyi e kaa bese gyooɔ bia. Mɔna e na yeli e gyoorobiiri keɲ ke fa ɲon gbɛɛ na e ke yela e lookum ke di e dɔɔ ya. E mo balan kegyae gyae doɲa na e ke kyɔ doɲa. ¹⁴ Mosesi mmaraase ɲan pou seɲɛɛ bo nombii dokolon dɔɔ. Keɲ yena nyiaa, “Gyae n dɔɔ ɲgba nyanɲ gbagba n wose nɛ.” ¹⁵ Mɔna nyi akpaa e sɛɛ e ne yoo na

dɔŋa ŋgba wonembia kumɛɛ na, kenanɔ na ɛ kɛɛ ɛ wose nideli. Na mena ya na, ɛ ka koe dɔŋa munu.

¹⁶ Mena dɔɔ mɛɛ yako ŋon baa nyiaa, ɛ yela Wurubuare felin ŋon ke ta ɛ siaman lee kpene kamase kenɔ ɛ ne yɛɛ nɛ man. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, ɛ ba tekaa sila ɛmɛɛ gbagba nombiakumɛɛ ŋan ɛ ne gyae nɛ ya. ¹⁷ Nawolo nyiaa, abɔɔ ŋan deniwalanɔ kegyaebii kenɔ ne gyae waa yɛɛ nɛ, na ŋan te Wurubuare felin ŋon ne gyae nyi waa yɛɛ ya. Wurubuare felin ŋon na deniwalanɔ kegyaebii kenɔ bɛɛ gyoo ya. Lee mena dɔɔ ɛmɛɛ be gyae ɛ ke tale yɛɛ ɛ kegyaebii ya. ¹⁸ Mɔna akpaa ɛ yɛɛ kpene kenɔ Wurubuare felin ŋon ne gyae nyi yaa yɛɛ na, kenanɔ na ɛ ba tekaa doo Gyudatena mmaraase ŋan tɛɛ bela ya.

¹⁹ Abɔɔ ŋan deniwalanɔ kegyaebii ne gyae nyi waa yɛɛ nɛ, ŋe bɛɛ weese ya. Ŋan yɛna nyi n ka lee n wɛɛle yaa n baale wɔle, yaa n ka mo ayimɛɛ wuu n wose, yaa desɛŋ nombia keyɛɛ. ²⁰ Ŋaale mɔ yɛna bane ɔsom, na yolo nombia, na balanɔ kekɔla, na kale kegyae, na daaworo nombia, na banɔ kagyɛn, na kedikum, na anmaarenɔ nombia, na dɔŋa wɔle kalee. ²¹ Ŋaale mɔ yɛna sibii, na solonɔ kenyoɔ dɛɛɛ, na nɔɔkedi kenɔ ayoi kumɛɛ doo ke man, na nombia nkaranɔkaranɔ keyɛɛ, na nombiakumɛɛ ŋan pou ŋe yɛɛ ŋgba kenɔ dinɔɔ nɛ. Mɛɛ faree ŋon baa bela ŋgba mena kenɔ mɔɔ wulaa faree ŋon kaalanɔ nɛ nyiaa, walanɔ kamase ŋon ɔ ne yɛɛ mena abɔɔ kenɔ na, ɔ be gyae waa nyinɔ gbɛɛ gyu Wurubuare gyoorobiiri kenɔ man ya.

²² Mɔna nyi Wurubuare felin ŋon de kɔŋ kaa doo n man na, abɔɔ ŋan ɔ ne yeli n ne nyim yɛna, balanɔ kegyae, na kenyanɛɛ, na wosefɛɛrenɔ, na konɔɔ kenyinɔ, na wɔɛ keyɛɛ, na deeli keyɛɛ, na anokoare kedi, ²³ na wose keyokɔse, na wose dɔɔ kedi. Mmaraa kamase be kyaa kenɔ ne tɔ mena abɔɔ kɔŋa keyɛɛ ya. ²⁴ Banɔ pou be yɛɛ Yesu Kristo balanɔ nɛ, be te tina be nombiakumɛɛ na lookum kenɔ pou doo be man nɛ yela. ²⁵ Wurubuare felin ŋon te fa daa nyeedonɔ wɔle. Mena dɔɔ kaboena nyi dɛɛ yela felin ŋonanɔ ka wola daa gbɛɛ kenɔ man dɛɛ kyaa de dinɔɔ wɔle kenanɔ man. ²⁶ Mena dɔɔ ɛ na yeli dɛɛ gate da wose adido, yaa dɛɛ do dɔŋa banɔ yaa de sia keyɛɛ dɔŋa abɔɔ ya.

6

Ɛ kyɔ dɔŋa

¹ Me tebia, akpaa ɛ naa nyi ɛ man ŋolo ne yɛɛ dukum nɛ ɛmɛɛ banɔ Wurubuare felin ŋon doo ɛ man nideli nɛ, ɛ gyu kekolosi fa e wose keyokɔse man na waa nyinɔ bese kɔŋ gbɛɛ kpaakpaate kenɔ man. Mɔna ɛ kɛɛ ɛ wose nideli, kenɔ nyi ɛmɛɛ mɔ be yɛɛ dukum kenanɔ ya. ² Ɛ yela ɛ tebia nombia ke yɛɛ ɛ nombia. Akpaa ɛ yɛɛ mena na, na nawolo baa nyi Kristo kegyaebii yaa ɛ ne yɛɛ. ³ Akpaa ŋolo ne kɛɛ ɔ wose nyi ɔ yɛɛ walanɔ ŋolo e, mɔna kegbagba na ɔ te yɛɛ ŋolo e ya nɛ kenanɔ na ɔ na beo ɔ wose bo. ⁴ Kaboena nyi walanɔ kamase waa gyoo ɔ wose man nideli kɛɛ nyi ɔ nombia ayɛɛsa dei. Akpaa ɔ naa nyi ɔ nombia ayɛɛsa dei na, kenanɔ na waa tale gyina ɔ wose adido lee ŋon gbagba ɔ nombia ayɛɛsa dɔɔ, kenɔ nyi ɔ be gyae waa mo ɔ wose maa na ŋolo ya. ⁵ Nawolo nyi, kaboena nyi walanɔ kamase waa seele ŋon gbagba ɔ kasolo. ⁶ Walanɔ kamase ŋon bɛɛ wola e Wurubuare nombia nɛ, abɔɔ kpaakpaa ŋan ɔ dana na kaboena nyi waa yela ŋaale ke tunɔ walanɔ ŋon ɔ na wola e nombia ŋan nɛ.

⁷ Ɛ na beo ɛ wose ya. Ŋolo be gyae waa tale kulu Wurubuare ya, nawolo nyi kpene kamase kenɔ walanɔ de duu na, kenɔ ke te waa kɔ. ⁸ Walanɔ kamase ŋon ɔ ne yɛɛ kpene kenɔ ɔ dinɔɔ kum kenɔ ne gyae na, gyae ke yela waa

Efesotena Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yelele Efesotena ne

1 Tɔne kei lee manj Pɔɔl ŋon Wurubuare be gyae nyi maa bese Yesu Kristo kpilale ne gyan. Mee ŋmarase ke mee yelele emee Kristotena banj e kyaa Efeso donɔɔ man, te Wurubuare ba mo ɔ nyinmaa gyakaa e dɔɔ te e ne di anokoare e gbɛeneŋ man fa Yesu Kristo ne.

2 Wurubuare ŋon ɔ yee de kya e, na de Gbengyoo Yesu Kristo baa mo be berɛ boele ŋon, na baa fa ŋon wosefɛereŋ.

Wurubuare tee Kristo dɔɔ hiraa balan

3 E yela dɛe lese de kya Wurubuare ŋon ɔ yee de Gbengyoo Yesu Kristo Wurubuare na ɔ kya e ne yele. Nawolo nyi keŋ daa na de Gbengyoo Yesu Kristo yee dokolonj dɔɔ, ɔ ta mo abɔɔ ŋan pou kyaa adido ne boele daa. 4 Yesu Kristo dɔɔ te ɔ lese daa pɛte ɔ yee teele kei na abɔɔ pou, nyi dɛe yee balan banj de yee ŋon gbagba wui ɔ siaman keŋ ayimɛe be doo de man ya, lee mena keŋ daa na Kristo yee dokolonj dɔɔ. 5 Lee kegyae keŋ ɔ ne gyae daa dɔɔ ɔ tanjbeewɔ yako see nyi waa ta Yesu Kristo dɔɔ mo daa yee ɔ bia lee ŋon gbagba kegyaebii man. 6 ɔ lese daa mena na dee nyin lese ɔ gyooro berɛ yele keŋ ɔ ba moo fa daa, nawolo nyi de yee Wurubuare bu ŋon ɔ ne gyae daa ne wui. 7-8 Keŋ Kristo ba yem kyɛkeɛ ɔ fatabo leki dɔɔ, Wurubuare lee da nyee te ɔ moo de dukum kyɛe daa. Kei ne yele la dɛe naa nyi Wurubuare berɛ keŋ ɔ ba mo boele daa ne boe nideli. Wurubuare gbagba nyansa na ɔ nombia kagyen man te ɔ moowɔ yee mena. 9 Te kpene keŋ ɔ be wulaa yako see nyi waa yee ne, ɔ teeɔɔ Kristo dɔɔ lese ɔ nombia ŋan weesɛ ne wola daa ŋgba mena keŋ ɔ ne gyae ne. 10 Kpene keŋ Wurubuare be yako see nyi waa yee ne yena nyi, debanj keŋ de lii ne waa yilaa kpene kamase keŋ kyaa adido na keŋ kyaa teele kei dɔɔ ne pou do Kristo tee.

11 Te keŋ de doo Kristo man dɔɔ, Wurubuare ta mo daa yee ɔ balan mɔ, ŋgba mena keŋ ŋon ɔ be yee abɔɔ pou be yako ɔ nyeeman see nyi waa yee daa ne. 12 Wurubuare yee keŋa pou na daa banj dɔɔ tanjbeɛ lee Kristo ne, ka lese ɔ gyoorobiiri keŋ yele. 13 Mena te doo fa emee mɔ. E ke nyii Wurubuare nombia ŋan ŋe doo ŋe gbɛe dɔɔ te ŋee fa nyeedonj ne, e leeɔɔ di. Lee mena dɔɔ Wurubuare moo ŋon yee ɔ wui, te ɔ moo ɔ felin ŋon ɔ be yako see nyi waa mo do e man tɔ nɔɔ ne see ŋon. Kei nawola la nyi ɔ ta mo ɔ nyinmaa gyakaa e dɔɔ nyi e yee ɔ wui. 14 Wurubuare felin kei yena kpene keŋ doo e man, ŋgba kpene keŋ ɔ ba mo see ateta ne. Kei nawolo nyi dee nyin abɔɔ ŋan pou Wurubuare be yako see nyi waa mo fa ɔ balan ne. Kei ne yele la dɛe gyem nyi Wurubuare waa lese balan banj pou be yee ɔ wui ne lee be gbɛeneŋ kumɛe man. Mena dɔɔ e yela dɛe lese Wurubuare gyoorobiiri keŋ yele.

Pɔɔl kefane

15 Lee mena dɔɔ me ke nyii mena keŋ e be lee Wurubuare di, na mena keŋ e ne gyaa balan banj pou bɔɔ lee Kristo nombia ŋan di ne, 16 me bee tina Wurubuare nɔɔ ka do yela ya. Mee tɔɔse e yela debanj kamase keŋ mee fane fa Wurubuare ne. 17 Mee fane mɔ nyi Wurubuare ŋon ɔ yee de

Gbenjyoo Yesu Kristo na gyoorobia pou be kya e ne, waa mo ɔ felin non do ε man na waa yela ε sia kekara, na ɔ felin non ka lese Wurubuarε non wola non na ε ka gyen e nideli. ¹⁸ Mεε solo nyi waa gyuusuu ε konɔɔse, na ε ke nyin gyen kpene ken dɔɔ ɔ ba lese non na kpene ken dɔɔ ε loo gyakaa nε, na ε ke nyin gyen abɔɔ njan Wurubuarε be yako see nyi waa mo fa ban bɔɔ mo ba wose fa Kristo nε. Nε yεε abɔɔ njan na koya dana donj nideli. ¹⁹⁻²⁰ Dεε fane nyi yaa gyen ɔ donj dinaa ken ka dokoso be kyaa ya nε. ɔ ta mo mena donj kei fa daa ban dεε lεε e di nε. Mena donj kei te ɔ moowɔ gyuusuu Kristo lee yen man, te ɔ moo e kyaase ɔ dunolun dɔɔ Wurubuarε man. ²¹ Wurubuarε te yeli Kristo te di donj kela yela pou na gyoorise pou na bεenen pou na yola pou na woya pou na nmeesen pou na kpene kamase ken ne di donj deniwalan dɔɔ nε. ²² Wurubuarε ta mo kpene kamase do Kristo tεε, te ɔ moo e yεε kpene kamase nyee fa Kristo balan ban pou. ²³ Kristo balan kεwɔ yena Kristotena dikpii ken. Te wose kei man te Wurubuarε non ɔ be yεε kpene kamase, te ɔ kyaa yenan kamase te ɔ ne yeli abɔɔ kamase na sem nideli gbεε kamase man nε kyaa.

2

Wurubuarε te fa daa nyeedonj Kristo man

¹ Gyangba ken na nombiakumεε keyεε te tira εmεε na Wurubuarε nsana, ² gyangba kenan na, ε silana tεele kei dɔɔ nombiakumεε. ε silana ɔbɔnsam non ɔ yεε dukum pou nyee e nε. Te non mɔ ne diina ban pou bɔɔ ne tεε Wurubuarε gbεenen dɔɔ ya nε dɔɔ. ³ Nafɔ nne te daa na wɔ mɔ pou kyaawɔ, na dεε yεε kpene ken dεε gyae. Dee sila de dinɔɔ benεε njan te dεε yεε kpene ken da wose na de konɔɔ man nombia na wola daa nyi dεε yεε nε. Nafɔ nne yaa Wurubuarε ban ken ne fa denjele kewɔn ne doo de dɔɔ, nɔba balan akan ban nε.

⁴ Mɔna Wurubuarε wii de waranase te lee ɔ kegyae dinaa ken ɔ ne gyae de nombia nε dɔɔ, ⁵ ɔ tεεwɔ Kristo dɔɔ fa daa ban nafɔ deban kenan man dɔɔ yem de dukum man nε nyeedonj. Mena dɔɔ ε tɔose nyi Wurubuarε berεε ken ɔ ba mo boele daa dɔɔ te ε nyina nyeedonj. ⁶ Te mena kenj Wurubuarε be gyuusuu Kristo lee yen man nε, mena mɔ yaa ɔ gyuusuu daa mɔ lee mena yen kei man, te ɔ moo daa kekyaa Yesu Kristo gyan adido na daa na e kaa di gyoori. ⁷ ɔ yεε nne kei na deban kamase ken kenja pou gyae kekɔn na, kenyin lese ɔ berεε na ɔ wɔε kenj doo Kristo man te ka kela kpene kamase nε wola. ⁸ Nawolo nyi, berεε ken ɔ ba moo boele daa, na da keleedi kenj dɔɔ lεedi dɔɔ te ɔ fa daa nyeedonj. Kenja pou ta lee daa gbagba gyan ya, ke yεε kpene kenj Wurubuarε ba mo fa daa. ⁹ Ta lee tomse njan dɔɔ yεε dɔɔ ya, mena dɔɔ nolo na wola ɔ wose nε dɔɔ ya. ¹⁰ Nawolo nyi Wurubuarε yεε na daa mena kenj gyen de doo nε. Kenj daa na Kristo be yεε dokolon dɔɔ, te ɔ lese daa nyi dεε yεε tomse kpaakpaa njan ɔ be wulaa desina see nyi dεε yεε nε.

De popou yεε dokolonj Kristo man

¹¹ Mena dɔɔ ε tɔose mena kenj nafɔ lolo man na, ε te yεε Gyudatenawo ya nε. εmεε te Gyudatenana ne baake nyi, ban ba te kara be baala wose ya nε. Be wui baala wose kenj bɔɔ kare nε, nyinmaa te ba moowɔ kara. ¹² ε tɔose nyi deban kenan na, εmεε na Kristo betan lonjoro ya. Na ε yεε yenaasetenawo, ε te yεε ban Wurubuarε ba lese nε ya. Na ε yεε nɔɔla ban ε be kpue kebakesee kenj Wurubuarε na ɔ balan be bake see nε man ya. Na ε sia be gyakaa kolo mɔ dɔɔ ya, te ε ba gyen Wurubuarε tεele kei dɔɔ

ya. ¹³ Te nenεε kej ε doo Kristo man dɔɔ, emεε banɔ nafa ε kyaa lemlem, te ε ba benaa na Kristo ya ne, lee ɔ yey kej ɔ ba yem ne dɔɔ, ɔ te tuu non benaa na ɔ wose.

¹⁴ Non gbagba yena da wosefεerenj. ɔ te yεε Gyudatena na banɔ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne walaɔ dokolonj. Lee ɔ yey dɔɔ, ɔ tekerii dekyan kej nafa ke yεε kekɔla dekyan te ne kpase mena balan akpenj ala kεwɔ nsana ne. ¹⁵ Nawolo nyi, ɔ wose te ɔ moowɔ lese Gyudatena mmaraase, na gbεenenj, na nombia burum njan. Kpene kej dɔɔ ɔ be yεε kei yena nyi, na waa nyinj mo mena balan akpenj ala kεwɔ yεε dokolonj kɔɔ non gbagba man. Nne te ɔ yela ɔ wosefεerenj kɔɔwɔ be man. ¹⁶ ɔ tεεwɔ ɔpanɔɔɔn kej dɔɔ pataa akpiise ala kεwɔ, kyan wɔ mo do Wurubuare man, yεε wɔ walaɔ dokolonj. Nawolo nyi, ɔ ta mo ɔpanɔɔɔn kej dɔɔ lese kpene kej ne yele beε kɔla dɔɔɔ ne. ¹⁷ ɔ kɔɔwɔ kaa yako wosefεerenj nombia njan fa emεε Gyudatena banɔ ε benaa na Wurubuare, na banɔ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne. ¹⁸ Non dɔɔ te Gyudatena na banɔ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne pou nyinja gbεε Wurubuare felinj dokolonj man, mo gyu kya non gyanj.

¹⁹ Mena dɔɔ nenεε nafa emεε banɔ ε ba benaa na e ya ne, ε ta tekaa yεε nɔɔla na balan yenaasetenawɔ bela ya. E yεε banɔ Wurubuare be hiraa wɔ ne be dɔɔna na be tebia na Wurubuare dekpanalanmantenawɔ. ²⁰ Emεε mɔ, be ta mo non ngba deni ne, Wurubuare akpenkpenjyɔɔra na Yesu kpilala banɔ yena dekyan kej mokɔɔ kasee. Emεε te beε mo ma gyakaa ke dɔɔ. Yesu Kristo gbagba yena boe kej keε fa deni kej pou dɔɔɔ ne. ²¹ Non dɔɔ te deni kej boe kamase na sem nideli, te keε beε bese Wurubuare kedeesa deni kej bɔɔ maa see fa Wurubuare ɔsom, te ayimεε be doo ke man ya ne. ²² Emεε na Yesu te yεε dokolonj dɔɔ, te yela emεε na akan banɔ pou bese dekyae kej Wurubuare ne tεε ɔ felinj non dɔɔ kyaa.

3

Pɔɔl tom keyεε banɔ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne man

¹ Mena dɔɔ mεε fane fa Wurubuare. Manɔ Pɔɔl non bɔɔ kyan man tɔ deni lee mena kej mεε yako Yesu Kristo nombia njan mεε fa emεε banɔ ε te yεε Gyudatenawɔ ya ne dɔɔ. ² Ma gyen nyi ε te nyii nyi emεε dɔɔ te Wurubuare moo ɔ bereε kej boele man, na maa nyinj tale yako Yesu Kristo nombia njan fa non lee ε deeli dɔɔ. ³ Wurubuare ta lese nombia njan weeseε ne wola man, ngba mena kej mɔɔ tanjbeε njmarase fa non ne. ⁴ Akpaa ε kala ke na, ε kena mena kej mɔɔ nyii Kristo nombia njan nafa nja weeseε ne man. ⁵ Gyanjba kej na, ɔ ta lese mena nombia aweesenj keja wola deniwalaɔ ya, mɔna Wurubuare te tεε ɔ felinj non dɔɔ lese nja wola Yesu Kristo kpilala na Wurubuare akpenkpenjyɔɔra banɔ ayimεε be doo be man ya ne. ⁶ Mena nombia aweesenj keja yena nyi; lee Wurubuare nombia njan dɔɔ balan banɔ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne, ta bese Wurubuare wui ngba Gyudatena ne. Be popu ta bese walaɔ dokolonj na banɔ baa di abɔɔ njan Wurubuare be yako see nyi waa ta Yesu Kristo dɔɔ fa wɔ ne.

⁷ Kej dɔɔ te ɔ moo ɔ bereε boele man, te ɔ moo man yεε Yesu Kristo nombia njan kegbetibii, lee non gbagba ɔ dɔɔɔ kej dɔɔ. ⁸ N keε na, man yena Wurubuare balan banɔ man pou kemaasa, mɔna man mɔ te ɔ moo ɔ bereε kej boele, nyi maa yako Kristo wose man nombia njan njε lee koya te nja betanj ɔto ya ne fa banɔ ba te yεε Gyudatenawɔ ya ne. ⁹ Na maa yela balan pou kena Wurubuare non ɔ be yεε kpene kamase ne, gbεε kej ɔ ba weese lee kewalaɔ kej ne. ¹⁰ Te ɔ kegyae yena nyi, debanj kei man ne

waa ta Kristotena dikpii kenj dɔɔ yela felinj man gyoonej na donjse njan pou ne kyaa adido ne ka gyenj Wurubuare sia kekara kenj betanj ɔto ya ne kpene kamase man. ¹¹ Wurubuare yee kei, lee kebake kenj ɔ be bake see ɔ nyeeman, te betanj ɔto ya ne dɔɔ. ɔ tee de Gbenjgyoo Yesu Kristo dɔɔ te ɔ yee kei. ¹² Kenj dɔɔ lee e di te daa na e be yee dokolonj dɔɔ, te dee tale gyo de konɔɔ gyu njon Wurubuare gyanj kenj dɔɔ ne yee ya. ¹³ Mena dɔɔ mee waase njon nyi, e na yela e wose ke tekerii njon lee diyem kenj mee naa fa njon ne dɔɔ ya. Kenj pou yee fa e deeli dɔɔ.

Pɔɔl kefane fa Efesotena

¹⁴ Kei dɔɔ te mee bunj ma doona dɔɔ de kya Wurubuare siaman. ¹⁵ Lee njon dɔɔ te lonjoro kamase kenj kyaa adido na teelee kei dɔɔ ne ne nyinj ka yele. ¹⁶ Mee sola Wurubuare nyi, waa mo ɔ gyooro wose deeli kenj na waa ta ɔ felinj njon dɔɔ, na waa fa njon donj, na waa do njon kakyenj. ¹⁷ Waa yela Kristo kekyaa e konɔɔ man e kelɛedi dɔɔ, na kegyae kenj e ne gyae Wurubuare na balan ne kefa njon donj na e ka serj kenjkenj. ¹⁸ Na emee na Kristotena akanj banj pou kenyinj gyenj nyi Wurubuare kegyae kenj ɔ ne gyae daa ne boe nideli te ka betanj ɔto ya. ¹⁹ Na e ka gyenj nyi kegyae kenj Wurubuare ne gyae daa ne boe, kenj dɔɔ dɔɔ gyae dee tale naa ke man tanj ya. Na Wurubuare ka mo ɔ dinɔɔ pou do e man.

²⁰⁻²¹ E yela dee ta Yesu Kristo na Kristotena dikpii kenj dɔɔ lese de Wurubuare gyoorobiiri kenj yele debanj kamase. Nawolo nyi njon ne tale la yee abɔɔ burum kela mena kenj dee bɔɔse yaa dee gyuenj lee ɔ donj kenj ne yee tom de man ne dɔɔ. Daa balan banj pou dɔɔ lee e di te daa na e yee dokolonj ne, e yela dee lese ɔ yele kekpaakekpaa. Amen.

4

Nɔɔdokolonj keyee Kristo man

¹ Mena dɔɔ neneɛ manj Pɔɔl njon me doo deni man kenj mee yako Kristo nombia njan dɔɔ ne, mee waase njon nyi e yela e dinɔɔse ke kaboena kebaake kpaakpaa kenj Wurubuare be baake njon ne. ² E yokɔse e wose. E woo na e kenyinj konɔɔ. E gyae donja nombia na e kewii fa donja. E na mo njolo mo nombia do e tɔɔ man ya. ³ E kyanj e wose na nɔɔdokolonj kenj Wurubuare felinj ne tee wosefɛrenj dɔɔ fa daa ne kekyanj njon bom.

⁴ De popou yee dokolonj. Wurubuare felinj dokolonj kyaa la mena dɔɔ te Wurubuare baake daa te de sia gyakaa kolo dokolonj koonj dɔɔ. ⁵ De Gbenjgyoo yee dokolonj te Wurubuare lonkesɔ mo dokolonj koonj kyaa, la te gbɛe dokolonj mo dɔɔ te dee tee lee Wurubuare di. ⁶ De popou dana Wurubuare dokolonj na kya dokolonj. Njon yena de popou de Gbenjgyoo njon ɔ kela kpene kamase, te ɔ doo de popou man te ɔ ne yee tom de popou man ne.

⁷ Yesu gbagba kegyaebii te ɔ moo ɔ beree boele daa dokolonj dokolonj, walanj kamase na ɔ wui. ⁸ Mena dɔɔ te be njmarasewɔ Wurubuare nombia njan man nyiaa,

“Debanj kenj ɔ ne gyu adido ne

ɔ moo banj ɔ be yoo dii be dɔɔ ne kpu na ɔ wose lanj,

te ɔ moo abɔɔ fa balan.”

⁹ Te akpaa be yako nyi ɔ gyenjawɔ gyu adido na nawolo nyi sena? Kei nawolo baa nyi, ɔ tanjgɛewɔ tisi gyoo teelee kei ateta pe. ¹⁰ Te njon ɔ ba gyoo teelee man ne, njon ke yena walanj njon mo ɔ ba koro gbaa njoma pou na waa nyinj kyaa yenanj kamase. ¹¹ Abɔɔ njan ɔ ba mo

boele ɔ balan yena nyi, baale baa bese Kristo kpilala, na baale ka bese Wurubuare akpenkpengyɔɔra, na baale mo ka bese ban bɛɛ tɛɛ kolosi nombia kpaakpaa ŋan nɛ, te baale mo baa yɛɛ ɔsɔfɔɔse na wolala. ¹² Ɔ moo tomse kenja boele ɔ balan, na waa desina wo fa wo ɔsom kenj, na kenyin yela Kristotena dikpii kenj ka bee nideli, ¹³ kelii debanj kenj de popou dɛɛ bee yɛɛ dokolonj, na dɛɛ lɛɛ Wurubuare bu ŋon di nideli na dɛɛ lee Kristo de dinɔɔ man, da keɛɛdi na de kagyen kenj da gyen e nideli nɛ man.

¹⁴ Na doo tekaa bese bia wɔlɛɛ kenj balan ka mo kawola kumɛɛ kamase na ba adao gbɛɛnɛnɛn kaa beo daa, na kegyɔ daa gyu sia na wɔle ŋgba mena kenj felin ne gyɔ degbele lonj doo nɛ ya. ¹⁵ Mena doo ɛ di anokoare fa doŋa lee e konɔɔse man, na ɛ kegyae doŋa nombia, na ɛ ka mo gbɛɛ kamase man bee Kristo ŋon ɔ yɛɛ dikpii kenj nyee nɛ man. ¹⁶ Yesu Kristo man te wose man yenaase kpoockpoo ŋan pou ne gyanɛɛ nkyakaase man kyan doŋa nideli. Te akpaa yenaase kpoockpoo kamase kenja ne gyae doŋa, te ŋɛɛ yɛɛ tomse ŋan ne kaboena ŋa na, ne yeli Kristotena dikpii kenj na bee nideli.

Nyeedonj wɔle kenj doo Kristo man nɛ

¹⁷ Mena doo mɛɛ faree ŋon de Gbɛngyoo ŋon yele man nyi, ɛ na kyaa bela ŋgba balan akan ban boɔ gyen Kristo ya, te be gbɛɛnɛnɛn betanj tɔnɔɔ nɛ ya. ¹⁸ Ba nyeeya man dana ditinɛɛ, te boɔ tanj nyeedonj kenj Wurubuare be fa daa nɛ ya, nawolo nyi ba te tɔ be konɔɔse bɛɛ Wurubuare nombia ŋan kenyii. ¹⁹ Te kenj boɔ tanj desɛn bela doo ya nɛ, be ta mo ba wose bɛɛ yɛɛ nombia akarankaranj ŋan tekaboena ya nɛ, te ŋolo bɛɛ tɔ wo gbɛɛ ya. ²⁰ Mo emɛɛ doo, ɛ te kasee kei lee Kristo wose man ya. ²¹ Ampanj te ɛ nyii Kristo wose man nombia ŋan. Te kenj ɛ yɛɛ ɔ silalawɔ doo, be ta wola ŋon anokoare kenj doo Yesu man nɛ. ²² Mena doo ɛ tina ɛ dinɔɔ benɛɛ ŋan na beo ŋon, te ne wɔlɛɛ ŋon nɛ yela. ²³ Ɛ yela ɛ nyeeya na ɛ konɔɔse man nombia ke yɛɛ wɔlɛɛ. ²⁴ Ɛ yela Wurubuare dinɔɔ kenj tenɛɛ, te ka betanj ayimɛɛ ya nɛ ke yɛɛ dinɔɔ wɔlɛɛ ɛ man.

²⁵ Mena doo ɛ tina akɛɛɛ kedi yela, na ɛ kedi anokoare fa doŋa. Nawolo nyi de man walanj kamase yɛɛ Kristotena dikpii kenj yenanj daale ke. ²⁶⁻²⁷ Te akpaa ɛ gyen banj na, ɛ na yeli ɛ banj kenj ka mo ŋon gyu dukum man ya. Ɛ na yeli weese ka gyoo na banj kenj sɛɛ doo ɛ man ya. Na mena ya na ɛ ke fa ɔbɔnsam nae dasɛnɛɛ na waa kɛɛse ŋon kɛɛ. ²⁸ Walanj ŋon nafa ɔ yɛɛ ŋmɛɛlate e na, waa tina ŋmɛɛlenj yela, na waa mo ɔ nyinmaase yɛɛ tom gbɛɛ kpaakpaa doo, na waa nyinj kolo na waa fa ayematena mo.

²⁹ Ɛ na yeli nɔɔwoya ŋan tekaboena ya ne ka lee e nɔɔse man ya, mɔna ɛ yela ɛ kekolosi ka do balan kakyen na baa bee. ³⁰ Ɛ na yɛɛ kpene kenj gyae ka wee Wurubuare felin ŋon ya, nawolo nyi ŋon te Wurubuare moowo see ŋon nso, kenj nawolo nyi ɛ yɛɛ ɔ wui. Kei nawola la nyi, wee daale waa kɔŋ kaa lese ŋon na ɛ kenyin ɛ wose. ³¹ Ɛ tina nombia akarankaranj kenja pou, ŋgba tɔɔman ŋanj na akpanyanjanj na banj na nyeman boalanj na balan kewɔlɛɛ na kale na balan katee na kelabereketao na dinɔɔ kumɛɛ ŋan pou keyɛɛ yela. ³² Mɔna ɛ yɛɛ wɔɛ, na ɛ ke wii fa doŋa. Ɛ mo walanj kamase dukum kyɛɛ e, ŋgba mena kenj Wurubuare be tɛɛ Kristo doo mo ɛ nombiakumɛɛ kyɛɛ ŋon nɛ.

5

Ɛ kyaa kenmanjɛe man

¹ Emee ban e yee Wurubuaare bia ban o ne gyae e nombia ne, e yee kakyen na e kekasee e. ² E kyaa na donja gyon man, ngba mena ken Kristo be gyae daa, te o ba mo o wose yee ngba kedeesa nam, te ba gyoo Wurubuaare sia ne.

³ Te kafon na dinoose kumee nan tekaboena ya, yaa sibii doo, e na yeli baa baake na yela e man ya. Nawolo nyi nan tekaboena Kristotena ya.

⁴ Mena yaa desey nombia, na diyin ayeesa, na nsendeekum tekaboena non ya, mona e fa Wurubuaare karan deban kamase. ⁵ Mee gyae e ka gyen nyi, kafontena yaa ban bee yee ayimee nombia na ban be dana sibii ne betan dekyae Kristo na Wurubuaare gyoori ken man ya. Nawolo nyi n dana sibii na, aboo na bese beenen bo fa nen.

⁶ E na yeli nolo ka mo akereee noowoya nan betan tonoo ya ne beo non ya, nawolo nyi nombia kena doo te Wurubuaare ban ne kon balan ban ba denjela dana don ne doo. ⁷ Mena doo e na mo e wose do na balan kewo dinoo ya.

⁸ Nafu gyangba ken na emee mo kyaa ditiintee man, te nenee ken e ba bese Kristotena doo e kyaa kenmanjee ken man. Lee mena doo e ta ngba balan ban be kyaa kenmanjee ken man ne. ⁹ Kenmanjee kei tonoo yena nyi, balan ne yee aboo kpaakpaa na aboo nan tenee te bee di anokoare mo.

¹⁰ E yee kakyen na e ke yee kpene kamase ken gyae ke yee de Gbenjyoo Wurubuaare gyon. ¹¹ E na mo e wose do na balan ban bee yee ditiintee man aboo nan betan tonoo ne ya. Mona e lese mena ditiintee man aboo kumee nenan deboo. ¹² Yee desey ke gba nyi emee mo yaa yoo nombiakumee nan balan ne yee ditiintee man ne afa. ¹³ Te kpene kamase ken kenmanjee ken da lee ke doo na, kee lese ke dinoo gbagba wola. ¹⁴ Nawolo nyi kenmanjee ken ne yee la balan ne naa kpene kamase ken nafu weesee ne dinoo. Mena doo te be Wurubuaare nombia anmarasen see ne yako nyiaa,

“Nyan non n be doo ne fon lee n dosoron man,
Fon lee n yen man.

Na Kristo kenmanjee ken ke kon n man.”

¹⁵ E kee e keta man nideli. E na tee ngba ayintena ya, mona e ta ngba siakaralaten ne. ¹⁶ Te deban kamase ken e nyim na, e mo yee kolo kpaakpaa. E na yeli deban ke lan non ya, nawolo nyi nenee nombiakumee keyee ta bo. ¹⁷ Mena doo e na gym ya, e yee kakyen na e ka gyen kpene ken Wurubuaare ne gyae e ke yee ne.

¹⁸ E na deese ya, nawolo nyi solon kedeeese ne wolee walan bo. Mona e yela Wurubuaare felin non ke doo e man nideli. ¹⁹ E mo nombia nan doo Wurubuaare noonense man ne do donja kakyen. E mo noonen kekpee na suya kegyo ken ba lee e konose man ne lese de Gbenjyoo Wurubuaare yele. ²⁰ Deban kamase na e ta de Gbenjyoo Yesu Kristo doo fa de kya Wurubuaare karan lee kpene kamase man.

Ala na baala

²¹ Ken Wurubuaare keyee doo e man doo, e yokose e wose fa donja deban kamase. ²² Ala, e yokose e wose fa e baala kpene kamase man, ngba mena ken e ne yokose e wose fa de Gbenjyoo ne. ²³ Nawolo nyi baale non ne diina don o weele non doo, ngba mena ken Kristo ne di don Kristotena dikpii ken doo ne. Te Kristo kei gbagba lee na balan ban be doo Kristotena dikpii ken yee o wose ke ne nyee. ²⁴ Mena doo alo kamase waa yokose o wose fa o baale kpene kamase man, ngba mena ken Kristotena dikpii ken ne yokose ka wose fa Kristo ne.

²⁵ Baala, ε gyaε ε wεεla nombia ηgba mena keη Kristo ne gyaε Kristotena dikpii keη nombia, te ɔ ba yem fa ke ne. ²⁶ Kristo yeηawɔ fa Kristotena dikpii keη, te ɔ moo ɔ nombia ηan yeε ηgba loη ne, faafo balan ban be doo Kristotena dikpii keη man lese ba ayimeε te ɔ moo wɔ see fa Wurubuare. ²⁷ ɔ yeε kei na waa nyin mo Kristotena dikpii kei koη ηon gbagba ɔ siaman kaa yeε ɔ wui, keη gyaηtare yaa ayimeε, yaa nombiikum kamase be doo ka wose man ya. ²⁸ Mena ke mo te kaboena nyi baala baa gyaε be wεεla nombia, ηgba mena keη beε gyaε ban gbagba ba wose ne. Baale ηon ɔ ne gyaε ɔ wεεle nombia ne, ne gyaε ηon gbagba ɔ wose baa. ²⁹⁻³⁰ Nolo be kyaa keη ɔ ne kola ηon gbagba ɔ wose ya, mona ɔ ne desina ke te ɔ ne keε ke doo mo. Nne mo yaa Kristo mo ne desina, te ɔ ne keε Kristotena dikpii keη doo, nawolo nyi de yeε ɔ wose man balanwɔ. ³¹ Keη doo te Wurubuare nombia anmarasen see ne yako nyiaa, "Lee mena doo baale waa lee ɔ kya na ɔ naa gyan, na waa gyu ke kpu na ɔ wεεle na ηon na e ka bese walaη dokoloη." ³² Mena nombii kei yeε nombii keη ke dana yun te ηolo mo be tale nyii ka aseε ya. Te man doo ma gyeη nyi Kristo na balan ban doo leε e di ne wose man nombia yaa beε yako. ³³ Mena doo kaboena nyi baale kamase mo waa gyaε ɔ wεεle ηgba ηon gbagba ɔ wose ne, na alo kamase mo ke yokose ɔ wose fa ɔ baale.

6

Bia na ba lolala

¹ Bia, keη ε yeε Kristotenawɔ doo kaboena nyi yaa tei ε kya na ε naa dei. Nawolo nyi ε ne yeε kei na, ε ne yeε kpene keη dei. ² Tei n kya na n naa dei, nawolo nyi kei yena Wurubuare mmaraa gyan gbate keη Wurubuare be yako nyi n di ke doo na, nyan kenyin ke tonoo. ³ Tonoo kenan yena nyi akpaa n di mmaraa kei doo na, kpene kamase gyaε ke de fa neη na n kenyin kyaa teele kei doo kyare. ⁴ Kyaa, ε na do ε bia ban lee kpene keη ε ne yeε wo ne doo ya. Mona kaboena nyi yaa keε be doo na ε ka wola wo Wurubuare nombia na baa di ηe doo.

Gbeηa na be gbengyoona

⁵ Mee kolosi mee fa emεε gbeηa mo nyi, ε tei ε gbengyoona ban ε kyaa be gyan ne dei lee ε konɔɔse man, ηgba mena keη ε ne tei Kristo ne. ⁶ ε na yako nyi, deban keη be kyaa ε gyan te beε keε ηon doo te ε ke yeε tom ka gyoo be sia na baa kelee ηon ya. ⁷ ε na yeε ε tomse ηgba denibalan yaa ε ne yeε fa ne ya, mona ε yeε na na gyon ηgba ε Gbengyoo Yesu yaa ε ne yeε fa ne. ⁸ Nyi n yeε gbeηi o, n yeε gyoo bu e o, ampan yaa mee yako ηon nyi, Wurubuare waa to walaη kamase kom, lee ɔ tom kpaakpaa keη ɔ ne yeε ne doo.

⁹ Emεε gbengyoona ban mo, ε tela ε gbeηa ηgba mena keη kaboena ne, ε naa nmaase wo ya. E toose nyi, emεε na ε gbeηa ban pou yeε ε Gbengyoo ηon ɔ kyaa adido ne wui. Non ne diina nombia keη ɔ beε keε ηolo siaman ya.

ε do Wurubuare yoo abɔɔ

¹⁰ Pe me noowoya kesi na, me noowoya akan yena nyi, ε seη de Gbengyoo wɔɔle dinaa keη man keηkeη. ¹¹ ε mo Wurubuare yoo abɔɔ ηan pou do ηgba yoo kegbase ne, na ε ke tale di ɔbonsam ηon adao gbεeneη kumεε ηan pou doo. ¹² Nawolo nyi de yoo keη dee yoo ne, te yeε denibalan yaa deε yoo na ya. Mona dee yoo bo na felin kumεε ηan ηee di don ηoma man ne, na felin kumεε ηan ηee di don balan doo, te beε som ηa teele kei

doo ne. Felin̄kumee ken̄a n̄aale yena n̄gba woya, na bēenen̄, na yola na n̄meesen̄, na gyabunise na gaose na don̄se n̄an pou n̄e yee felin̄kumee n̄a, te n̄e kyaa ditīntee man adido na t̄eele kei doo ken̄ de bēe mo de sia fon̄ee naa n̄a ya ne. ¹³ Mena doo e do Wurubuare yoo aboo n̄an pou, na e ken̄yin̄ tale sen̄ ken̄ken̄ n̄manyar̄ ob̄onsam̄ n̄on nombiakumee keyee deban̄ kei man. Te akpaa e yoo ken̄ de tan̄ na, baa naa nyi e see e sen̄ee e da sen̄ae ken̄ man.

¹⁴ Ken̄ doo e desina e wose na e ka sen̄ ken̄ken̄. E yela anokoare ken̄ e ne dii fa Wurubuare ne ke yee n̄gba aboo doo ne, na e ka mo kpan̄ e ten̄ase man, na e gb̄eenēn̄ katenee mo ke yee n̄gba nyeele pampasan̄ ken̄ yoon̄ootena na mo gye be konoo ne. ¹⁵ Te kegyae ken̄ e ne gyae nyi e ke yako Wurubuare nombia n̄an ne fa balan̄ wosef̄eerēn̄ ne, ke yee n̄gba nkyokotase n̄an e na doo ne. ¹⁶ Ken̄a pou wole ne, e yela e keleedi ke yee n̄gba nyeele pampasan̄ ken̄ ne. Kei te e ke tale mo lee ob̄onsam̄ n̄on apiase n̄an n̄e noose dana boalan̄ ne. ¹⁷ E yela nyeekelee ken̄ Kristo be lee n̄on ne, ke yee n̄gba nyeele kototoo ken̄ yoon̄ootena na mo wuu lee ba nyeeya ne. Na e ke yela Wurubuare nombia n̄an, ke yee n̄gba yoosila ken̄ Wurubuare felin̄ ne fa n̄on nyi yaa mo tela gyu yoo ne. ¹⁸ E mo kefane yee aboo ken̄a pou. E sola Wurubuare na waa fa n̄on don̄. E fane deban̄ kamase, n̄gba mena ken̄ Wurubuare felin̄ n̄on na wola n̄on ne. Lee nne doo e doo e wose doo nideli, e na yeli e wose keyokose n̄on ya. Na e ke fane deban̄ kamase fa Wurubuare balan̄ pou.

¹⁹ E fane fa man̄ mo, nyi me na yee ya. Te me gyu mee yako Wurubuare nombia n̄an na, Wurubuare gbagba ka mo o noowoya n̄an do me nooman̄, na maa tale lese nombia aweesen̄ n̄an doo Wurubuare nombia man ne wola. ²⁰ Lee mena ken̄ ma sen̄ee fa nombia ken̄a doo, te be kyan̄a man̄ do deni man. E fane fa man̄, na maa gyoo me konoo yako nombia n̄an n̄gba mena ken̄ kaboena nyi maa yako ne.

Nookado otomante

²¹ Mee kpila Tikikuse, de gyoo n̄on dee gyae o nombia te o ne yee de Gbengyoo Kristo tom ken̄ ke gb̄ee doo ne e gyan̄. O kon̄ na waa yako n̄on ma wose man nombia pou, na e ka gyen̄ ma kekyaabii man. ²² Lee mena doo te mee kpila e e gyan̄, na waa yako n̄on da kekyaabii man, na waa do n̄on kakyer̄ mo.

²³ De kya Wurubuare na de Gbengyoo Yesu Kristo baa fa emee de tebia ban̄ e silana Kristo ne wosef̄eerēn̄. Na baa yela e ke gyae don̄a na e ke lee Kristo di nideli. ²⁴ Wurubuare waa mo o beree boele ban̄ pou be e gyae de Gbengyoo Yesu Kristo kegyae ken̄ betan̄ oto ya ne.

Filipitena

Pool tōne keŋ ɔ be ŋmarase yeleē Filipitena nē

¹ Tōne kei lee maŋ Pool na Timoti baŋ de yēē Yesu Kristo tewulēēwō nē gyaŋ. Dēē ŋmarase ke dee yeleē emēē Wurubuarē balan baŋ pou emēē na Yesu Kristo be yēē dokolon, te ε kyaa Filipi donɔɔ man nē na Kristotena kegyiise na baŋ pou bēē kyɔ wɔ nē.

² De kya Wurubuarē na de Gbēŋgyoo Yesu Kristo baa mo be bēēē boele ŋon na baa fa ŋon wosefēēren.

Pool kefane fa Kristotena baŋ be kyaa Filipi donɔɔ man nē

³ Debaŋ kamase keŋ me tōose ŋon na, mēē fane fa me Wurubuarē karan lee ε dɔɔ. ⁴ Mena mɔ te debaŋ kamase keŋ mēē fane fa ŋon na mēē mo gyon fane. ⁵ Nawolo nyi lee debaŋ keŋ ε be lēē Wurubuarē nombia ŋan di nē, te ε gyakaa ε ne kyɔ maŋ lee nombia ŋenan kekolosi man kaa lii naŋ gyen. ⁶ Te mēē lēē di nideli nyi Wurubuarē ŋon ɔ be fi tom kpaakpaa kei ase ε man nē, waa yēē ke tōole kelii wee keŋ Yesu Kristo waa bese koŋ nē.

⁷ Mēē gyae ŋon nideli lee me konɔɔ man. Mena dɔɔ ma gyen nyi ke dei nyi maa gyuen ε wose man ŋgba mena keŋ mēē gyuen nē. Nawolo nyi debaŋ keŋ bɔɔ kyan maŋ tɔ deni, na debaŋ keŋ mēē yoo lee Kristo nombia kpaakpaa ŋan dɔɔ, na debaŋ keŋ mēē lese Kristo nombia kpaakpaa ŋenan man wola balan nyi ŋe yēē ampan nē, ε popou kyɔ maŋ lee tom keŋ Wurubuarē ba mo boele maŋ ne keyēē man. ⁸ Wurubuarē gbagba gyen nyi ε nombia doo me loo man, te mēē gyae ŋon nideli ŋgba mena keŋ Yesu Kristo ne gyae daa nē.

⁹ Lee mena dɔɔ mēē fane fa ŋon nyiaa, ε balan kegyae keŋ dēē bee kpu nideli na ε ke nyii Wurubuarē nombia ŋan man, na ε ka gyen kpene keŋ kaboena nyi yaa yēē lee ε kekyaabii man. ¹⁰ Kei gyae ke yela ε ke tale gyen kpene keŋ dei nē nideli, na ε ke kyaa keŋ nombiikum kamase yaa ayimēē kamase be doo ε wose man ya, kelii wee keŋ Kristo waa bese koŋ. ¹¹ Mēē fane mɔ nyi Yesu Kristo waa desina ŋon na ε ke tale yēē abɔɔ ŋan ŋa tenēē Wurubuarē siaman nē, na ke yela balan ka mo obuoa fa Wurubuarē na baa lese ɔ yele.

Ba kekyan Pool tɔ deni te yeli Wurubuarē nombia ŋan te yaasee

¹² Me tebia, mēē gyae ε ka gyen nyi nombia ŋan be tun maŋ ne gba te yeli Wurubuarē nombia ŋan te yaasee. ¹³ Lee mena dɔɔ yoonɔɔtēna baŋ bēē deke gyoo dēē, na balan akan baŋ pou te nyii nyi keŋ mēē som Kristo dɔɔ te be kyana maŋ tɔ deni nē. ¹⁴ Ba ke kyan maŋ tɔ deni keŋ ta do me tebia Kristotena burum kakyen ba kelēēdi man. Ka te yeli bēē gyɔ be konɔɔ kolosi nyeekeleē nombia ŋan keŋ bɔɔ ne yee kolo bela ya.

¹⁵ Ma gyen nyi sibii na daaworo dɔɔ te balan baale dōŋēē bee kolosi Kristo nombia ŋan. Mōna baale mɔ na, baŋ ne kolosi nombia ŋan bo lee be konɔɔ kpaakpaa man. ¹⁶ Mena balan wole nyiban kēwɔ dɔɔ, keŋ bēē gyae maŋ dɔɔ te bee kolosi nyeekeleē nombia ŋan. Nawolo nyi ba gyen nyi Wurubuarē lese na maŋ, na maa nyin lese wola balan nyi ɔ nyeedon nombia ŋan yēē ampan. ¹⁷ Balan gyanŋba nyiban baŋ dɔɔ, baŋ gbagba deeli dɔɔ te bee kolosi Kristo nombia ŋan. Bɔɔ na lese be konɔɔ man

kolosi nyeekelee nombia njan ya, te ba gyeŋ nyi be yeε mena na baa tale yela diyem keŋ mee naa ne, ka bo kpu deban keŋ me doo deni man ne. ¹⁸ Mɔna man dɔɔ kei bee hia man ya. Kpene keŋ ne hia man yeŋa nyi bee kolosi Kristo nombia njan. Nyi ba moɔ konɔɔ kpaakpaa bo kolosi nja o, be ta mo konɔɔ kpaakpaa kolosi nja ya o ne, gbεε kamase man na bee kolosi Kristo nombia njan. Kei dɔɔ te dana man gyon ne, te gyae ke yeε man gyon mense kelii ɔto.

¹⁹ Nawolo nyi ma gyeŋ nyi ε ne fane fa man, te Yesu Kristo felin njon mo ne kyɔ man. Mena dɔɔ ma gyeŋ nyi kenja pou gyae ke yela maa kaa nyin ma wose. ²⁰ Mee gyae me konɔɔ man nideli te me loo mo gyakaa nyiaa, Wurubuaε be gyae waa yela desεŋ ke kyan man lee gbεε kamase man ya. Waa yela maa gyɔ me konɔɔ kolosi nɔgba mena keŋ mee tan yeε ne, na nyi me kyaa na me sia bo o, yaa ma yenae o ne, na maa nyin lese Kristo yele lee ma kekyaabii man. ²¹ Man dɔɔ, akpaa me kyaa na me kyaa bo fa Kristo. Te akpaa ma yem mo na, ke yeε tɔnɔɔ ke fa man. ²² Akpaa me seε me kyaa nyeedon man na, ke yeε gbεε daale ke fa man na maa nyin yeε tom kpaakpaa fa Wurubuaε. Mena dɔɔ moɔ gyeŋ keŋ maa lese ya. Nyi maa lese nyeedon bo o, yaa maa lese yen bo o, moɔ gyeŋ ya. ²³ Ma te dɔɔ abɔɔ ala kenja nsana. Nafɔ ma kegyae yeŋa nyi maa yen lee tεele kei dɔɔ na me kaa kyaa Kristo gyan adido, nawolo nyi keŋ dei kela ma kekyaa tεele kei dɔɔ. ²⁴ Mɔna lee emεε dɔɔ, dei nyi maa kyaa tεele kei dɔɔ na maa nyin kyɔ njon. ²⁵ Mee lee di nideli nyi daa na njon pou deε kyaa, na maa nyin kyɔ njon na ε ka bee ε kelεedi man na ε ke nyin di gyon lee ε Wurubuaε kelεedi man. ²⁶ Kei gyae ke yela nyi akpaa ma bese kaa kyaa na njon na, lee man dɔɔ gyon keŋ ε ne dii lee Yesu Kristo dɔɔ ne, gyae ka bese gbaa.

²⁷ Neneε kpene keŋ be kaa ε ke yeε yeŋa nyiaa, ε yela ε kekyaabii ke kyaa na mena keŋ nyeekelee nombia njan nawolo ne. Akpaa ε yeε mena ne, kenan na nyi me kyaa ε gyan yaa moɔ kyaa ε gyan koran ya na, maa nyii nyi ε dana Wurubuaε nombia njan keŋkeŋ, te ε seŋε na ε tebia nɔɔdokolon na ε nombia ayeesa pou man, te ε ta mo nɔɔdokolon ε ne kyɔ balan na baa lee Kristo nombia kpaakpaa njan di. ²⁸ Te maa nyii mo nyi ε bee yee balan ban bee koro seŋ tia njon ne lee gbεε kamase man ya. ε yeε mena na gyae ka lese wola wo nyi Wurubuaε waa woleε wo, mɔna emεε dɔɔ Wurubuaε waa lee ε nyee. ²⁹ Nawolo nyi Wurubuaε te fa njon gbεε nyi yaa lee Kristo di kaagen bo ya, mɔna ɔ faa njon gbεε nyi lee njon Kristo dɔɔ yaa naa diyem mo. ³⁰ ε naa diyem keŋ moɔ naa deban keŋ me kyaa ε gyan ne, te ε ne nyii mena keŋ me gyakaa mee naa diyem ne. Mena diyem kenan njaale yaa emεε mo ne naa ne.

2

ε yɔkɔse ε wose nɔgba Yesu ne

¹ Lee nɔɔdokolon keŋ emεε na Kristo be yeε ε kekyaabii man dɔɔ ɔ na do njon don, te ɔ balan kegyae keŋ mo na do njon kakyen. Mena mo te lee nɔɔdokolon keŋ doo emεε na Wurubuaε felin njon man dɔɔ, ne yeli emεε na ε tebia ne yeε nɔɔdokolon te ε ne yeε deeli fa donja te ε ne wii donja waranase. ² Mena dɔɔ ε yela ya agyuen ke yeε dokolon, na ε ke gyae donja kyεkyεε. ε yela emεε na ε tebia pou ke yeε nɔɔdokolon na ε ka seŋ nombii dokolon dɔɔ. Akpaa ε yeε mena na, ε ke yela gyon keŋ doo me man ne ka bo kpu. ³ ε na yeε sibiikum ya, te ε na wola ε wose lee gbεε kamase man ya. Mɔna ε yɔkɔse ε wose fa donja, na ε ke bu ε tebia nyi ba

kela ñon. ⁴ E na yeli e sia keyee emee yaagen wui aboo doo ya, mona e gyae e tebia mo deeli.

⁵ E yela e dinoo ke kyaa na Yesu Kristo wui.

⁶ E toose nyiaa,

Yesu na Wurubuaere yee dokolon lee gbese kamase man.

Mona o te kee o wose nyi non na Wurubuaere yee kyekyee ya.

⁷ O te kee o wose nyi o yee nolo e ya.

Mona o moo o wose yee ngba gheni ne,
te o yela ba lola e ngba deniwalan ne.

⁸ Be ka lola e ngba deniwalan ne,

o yokose o wose te o nyii Wurubuaere dei kelii o yer man.

Yer ken o ba yem gba ne,

yee ken booo gyoo e mataa opanjan doo ngba dukumyeeere ne.

⁹ Mena doo Wurubuaere gyina e adido adido te o faa e gyoo dekyae,

te o fa e yele ken kela yele kamase.

¹⁰ Lee mena yele kenan doo,

balan na kpene kamase ken kyaa adido

na ñan pou ne kyaa teele kei doo,

na ñan pou ne doo teele kei ateta

ne gyae ke bun som Yesu.

¹¹ Mena ke te walan kamase waa gyuuu o noo yako nyi

Yesu Kristo yena de Gbenjyoo.

Kei gyae ke yela balan ka lese de kya Wurubuaere yele.

¹² Mena doo me tebia kpaakpaa, deban ken me kyaa e gyan na e ne di nyeekelee nombia ñan doo. Mena mo yaa mee gyae nyi nenee ken mo kyaa e gyan ya ne, e kyan e wose na e ke di ne doo kela gyan gba ken. E mo Wurubuaere keyee deke e wose, na e ke sila nyeekelee nombia ñan nideli. ¹³ Nawolo nyi Wurubuaere ne yee na tom e man, mena doo te o ne yeli e ne gyae nyi e ke yee o kegyaebii te non mo na doo na non kakyen te e ne tale yee o kegyaebii.

¹⁴ Kpene kamase ken e ne yee na e na toron ya, te e na mo gyoo donja mo ya.

¹⁵ E yee mena na ayimee kamase be gyae ke doo e wose man ya, te nolo mo be gyae waa nyin nombiikum daale yako lee e wose man ya. Na e ke nyin bese Wurubuaere bia ban bee yee nombia kpaakpaa balan kumee man. E yela e nombia kpaakpaa keyee ka lee deboo be man, ngba mena ken kyolobiise ne ñalakee ditintee man ne. ¹⁶ E kyan nyeedon nombia ñan man nideli. Akpaa e yee mena na, lee emee doo maa tale gyoo me konoo wee ken Kristo waa kon ne, na ka wola nyi me kaale na ma tom ken moo yee ne pou te yee yakaa ya. ¹⁷ N te kee ya na baa ko man. Nyi de kon mena na maa yee ngba wonembu non e ba mo deesi fa Wurubuaere lee mena ken e be lee e di doo ne. Dekon mena na gyae ke yee man gyon, na ke yela de popou ke nyanee.

¹⁸ Mena ke te kaboena nyi dee yee emee mo gyon, na daa na non pou ke kyaa gyon man.

Poo! kekpila Timoti na Epaferadituse

¹⁹ Me loo gyakaa de Gbenjyoo Yesu doo nyi o fa man gbese na, be gyae ke kyare ya maa kpila Timoti e gyan. Na ke yela maa nyii e kekyaabii man, na emee mo ke nyii ma kekyaabii man na ka do man kakyen. ²⁰ Ma be dana nolo ken o na gyuen e deeli doo kpu na non Timoti ya. ²¹ Nawolo nyi balan akan ban pou doo, be sia yakaa ban gbagba aboo doo bo. Boo na gyuen Yesu Kristo nombia ñan doo ya. ²² Mona e gyan nyi Timoti ta lese wola nyi, o yee walan non n ke tale mo n wose lo o doo. Nawolo nyi

debanj keŋ mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ŋan ne, ɔ seŋawɔ me gyan ŋgba mena keŋ bu na sem ɔ kya gyan ne. ²³ Mena doo akpaa ma betaa naa mena keŋ ma kekyaabii man doo na, maa kpila e e gyan. ²⁴ Mena mo te me loo gyakaa nyi de Gbenɣyoo Yesu de see na, be gyae ke kyare ya na manj gbagba maa koŋ e gyan.

²⁵ Mɔna me naawɔ nyi kaboena nyi maa kpila me doo Kristo baale Epaferadituse ŋon daa na e ne ye e tom dokolon, te e be kpila e nyi waa koŋ kaa kyɔ man ne nyi waa bese koŋ e gyan. Daa na e ne ye e na tom dokolon, te dee yoo na nyeedon nombia ŋan keyako ŋgba yoonootena ne. ²⁶ ɔ ne gyae lee ɔ konoo man nyi waa naa e popou. Nawolo nyi e ke nyii nyi ɔ na wee ne ke takaa e nideli. ²⁷ Kawee gbagba na ɔ weewɔ keŋ koran ɔ yela waa yeŋ, mɔna Wurubuaɛ wii ɔ waranase. Na ŋon waageŋ waranase te Wurubuaɛ wiiwɔ ya, mɔna ɔ wii manj gbagba mo waranase. Na mena ya na nafa menj yeyewɔ nideli. ²⁸ Mena doo mee gyae nyi waa koŋ e gyan bilen, na e naa e na ke ye e ŋon gyon na manj mo woe ke fee manj. ²⁹ Nyi akpaa ɔ koŋ na e lee e gyon man, nawolo nyi de popou ye e de Gbenɣyoo Kristo balanawɔ. E mo obuo fa mena balan kewɔ dinoo. ³⁰ Nawolo nyi Kristo tom keŋ doo te ɔ yela waa yeŋ ne. Ŋon moona ɔ wose fa yeŋ kaa seŋ e nawoo man kyɔ manj tom keŋ keyee man.

3

Yesu keleeɗi ne ye le te Wurubuaɛ ne lee walaŋ do

¹ Me tebia, nombii keŋ be kaa maa yako ŋon yena nyi e yela ke ye e ŋon gyon lee kpene keŋ de Gbenɣyoo Yesu ne ye e fa ŋon ne doo. Manj doo bee takaa manj nyi me ta bese mee ŋmarase ŋon nombia ŋan moɔ wulaa ŋmarase ŋon kaalan ne ya. Nawolo nyi ma gyeŋ nyi nombia ŋenanj gyae ke kyɔ ŋon, na e ke tale seŋ keŋkeŋ e keleeɗi man. ² E kee e wose man nideli na balan banj be dana nombiakumee te bee gyae baa wole e keleeɗi, te bee ŋere balan nyi baa kara be baala wose ne. ³ Daa yena balan banj boɔ kara de baala wose gbagba. Nawolo nyi daa ne tee bo Wurubuaɛ felin ŋon doo som Wurubuaɛ. Lee Yesu Kristo mo doo dee gyɔ de konoo. Mena doo bee tekaa hia nyi dee mo de sia gyakaa baala wose kekara keŋ bee mo nyinmaa kara ne nombia doo ya. ⁴ Nafa manj yena walaŋ ŋon kaboena nyi maa wola ma wose lee mena aboo keŋa dinoo man.

Akpaa nyi ŋolo dana kpene keŋ doo te waa tale mo ɔ wose lo mena aboo keŋa dinoo doo na, nafa ŋolo be kyaa me wole ya. ⁵ Kpene keŋ doo te mee yako mena yena nyiaa, be ka lola manj weeya gyanaarate na te be kara manj me baala wose. Me ye e Iserae bu gbagba e ŋon moɔ lee Gyekopo bu Bengyamen dekanalanj man. Me naanaɔ ye e Hiburutena waa mena doo manj gbagba mo me ye e Hiburutena fatabo man walaŋ e. Nyi akpaa de kee Gyudatena mmaraase ŋan doo kedi na maa tale yako nyi me ye e Farasii baale e, nawolo nyi me dii ba mmaraase ŋan pou doo nideli. ⁶ Ma doo kakyen Gyudatena osom keŋ man nideli, te me naase Kristo silala banj diyem nideli. Akpaa nyi nafa kaboena bo nyi walaŋ waa di mmaraase ŋan doo pena Wurubuaɛ ke lee e do na, nafa manj doo nombiikum daale be doo ma wose man ya.

⁷ Aboo ŋan pou nafa ŋe dana tonoo fa manj ne, nenee lee Kristo doo ŋon tanj tonoo fa manj bela ya. ⁸ Na aboo ŋenanj ŋaagen ya. Mɔna aboo ŋan pou nafa gyanɣba mee mo ma wose lo ŋe doo ne, nenee mo lee me Gbenɣyoo Yesu Kristo kagyen keŋ kela aboo ŋenanj pou doo, me te funj ŋe popou leki. Lee ŋon Kristo doo kpene kamase te bo manj, te mee kee

na ngba dufun dɔɔ abɔɔ nɛ, na maa nyin bese Kristo wui kekpaɔ. ⁹ Na daa na e ke yɛɛ dokolon kekpaɔ na me nombia ke nyin tenee Wurubuarɛ siaman. Kei te yɛɛ nyi lee tom keŋ man gbagba be yɛɛ nɛ dɔɔ yaa keŋ mɔɔ di Wurubuarɛ mmaraase ŋan dɔɔ nɛ dɔɔ ya. Mɔna keŋ mɔɔ lɛɛ Kristo di dɔɔ te me nombia teneewɔ Wurubuarɛ siaman ya. ¹⁰ Mɛɛ gyae nyi maa gyeŋ Kristo nideli, na maa naa doŋ keŋ Wurubuarɛ ba mo gyuuu e lee yeŋ man nɛ. Na maa kpu na e naa diyem keŋ ɔ be naa nɛ, na ke yɛɛ ngba daa na e yeŋa la nɛ. ¹¹ Mena dɔɔ me loo gyakaa nyi de kɔŋ mena na, wee daale Wurubuarɛ waa gyuuu man lee yeŋ man.

Mo n sia gyakaa kpene keŋ doo n siaman nɛ dɔɔ

¹² Na mɛɛ yako baa nyi me taŋ ke nyin mena abɔɔ keŋa pou, yaa me gbɛneŋ teneɛ Wurubuarɛ siaman kekpaɔ ya. Mɔna mɛɛ yɛɛ kakyen bo nyi maa nyin kpene keŋ dɔɔ Yesu Kristo be baake man nyi me kaa bese ɔ wui nɛ. ¹³ Me tebia, na mɛɛ yako baa nyi me taŋ ke nyin kpene keŋ mee yoo nyi maa nyin nɛ ya. Mɔna nombii dokolon keŋ mɛɛ yɛɛ yena nyiaa, mee wolee abɔɔ ŋan pou be kaa lam nɛ. Mɔɔ na tekaa tɔɔse ŋa bela ya. Mɔna kpene keŋ doo me siaman nɛ, ke dɔɔ te me loo gyakaa. ¹⁴ Akpaɔ balan na pereɛ keyeu man na, bɛɛ yɛɛ kakyen yeu kelii botɔɔ keŋ kaboena nyi baa lii nɛ pɛna baa nyin kpene keŋ dɔɔ bɛɛ pereɛ nɛ. Mena ke mɔ yaa me gyakaa mɛɛ yɛɛ kakyen me kaa lii ɔto, na Wurubuarɛ ke nyin fa man kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa mo tɔ man kom nɛ. Kom keŋ Wurubuarɛ waa tɔ man yena nyi, keŋ mɔɔ lɛɛ ɔ bu Yesu Kristo di dɔɔ waa yela maa nyin gbɛɛ gyu ɔ gyoorobiiri keŋ man.

¹⁵ Daa ban pou dɔɔ beɛ Wurubuarɛ ɔsom keŋ man nɛ, mena dinɔɔ kei te kaboena nyi de popou dee nyin. Mɔna akpaɔ ɛ man baale dana agyueŋ kpoo daale na, Wurubuarɛ waa kyɔ ŋon na ɛ ke nyii me nombia keŋa man nideli. ¹⁶ Kpene keŋ ne hia yena nyi, ɛ yela dɛɛ kyaa ngba mena keŋ Wurubuarɛ be wulaa yako nyi dɛɛ kyaa nɛ.

¹⁷ Me tebia, ɛ popou ɛ kaseɛ ma kekyaabii ngba mena keŋ baale ne yɛɛ nɛ. ɛ see ɛ sia tɛɛle man, na ɛ ke kaseɛ balan ban ba kekyaabii yɛɛ ngba mena keŋ dɔɔ wola ŋon nɛ. ¹⁸ Me te wulaa yako ŋon nombii kei. Te nɛnɛ mɛɛ mo siasaraŋ mɛɛ yako ŋon bela nyiaa, balan baale ta besena ba wose Kristo kolala. Be nombia ŋan bɛɛ yɛɛ nɛ nawolo nyi ban gyan na, Kristo yeŋ keŋ ɔ ba yem nɛ be dana tɔnɔɔ ya. ¹⁹ Wurubuarɛ waa woleɛ mena balan benaŋ kekpaakekpaɔ. Nawolo nyi be ta mo abɔɔ ŋan ban gbagba ne gyae nɛ besena be Wurubuarɛ. Kpene keŋ yɛɛ desɛn nombia ŋa nɛ, ŋan man te ban ne gyɔ be konɔɔ. Tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ kegyae kaagen te ban na gyueŋ. ²⁰ Mɔna daa dɔɔ de dɛɛ yena Wurubuarɛ man adido. Botɔɔ te de loo gyakaa nideli nyi da nyeeleɛre ŋon waa lee kɔŋ. ŋon yena de Gbɛngyoo Yesu Kristo. ²¹ Deban keŋ waa kɔŋ nɛ, ŋon ne gyae la waa mo doŋ keŋ ɔ dana ɔ ne gyee kpene kamaɛ nɛ kyeekeɛ da wosenaane kei keŋ gyae ka yeŋ nɛ, na waa besena ke na ka ke yɛɛ ngba ŋon gbagba ɔ wui gyoorobiiri wosenaane keŋ nɛ.

4

Pɔɔl kekolosi fa Filipitena

¹ Lee mena dɔɔ me tebia gyaagyɛ ban mɛɛ gyae ɛ nombia te ɛ nombia ne gyɔ man loo, ɛ seŋ keŋkeŋ na ɛ ke di de Gbɛngyoo Yesu nombia ŋan dɔɔ. ɛmɛɛ dɔɔ te maa di gyon na maa nyin yele.

² Ewodia na Sintike, mɛɛ waase ŋon bo nyi ɛ yɛɛ nɔɔdokolon nawolo nyi ɛ popou yɛɛ de Gbɛngyoo balanwɔ. ³ Nɛnɛ nyan me dɔɔ kpaakpaɔ

ɲon mɛɛ mo ma wose lo n doo, mɛɛ gyae nyi n ke desina ala bala kɛwo nsana. Nawolo nyi debaɲ keɲ mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ɲan ne, ba senjawo na maɲ demena na dunoluɲ pou. Mena ala kɛwo na Kelemeɲte na me doona akaɲ baɲ pou kyoo maɲ nideli ma tom keɲ keyee man. Ba te ɲmarase mena balan kɛwo pou yela do nyeedoɲ kekpaɲ tɔne keɲ man.

⁴ Debaɲ kamase na, ɛ yela ke yee ɲon gyon lee kpene keɲ de Gbeɲgyoo Yesu be yee fa ɲon ne doo. Mɛɛ yako ɲon baa bela nyiaa, ɛ yela ke yee ɲon gyon. ⁵ ɛ yela balan pou kena ɛ wose keyokose na ɛ dinoo kpaakpaate keɲ. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya, de Gbeɲgyoo Yesu waa bese koɲ. ⁶ ɛ na barase na kolo ke yee ya. Mɔna kpene kamase man na, ɛ fane fa Wurubuare na ɛ ke fa e karaɲ lee nombii kamase man, na ɛ ka mo ɛ nombia ɲan pou doo ɛ konoo man ne see o siaman. ⁷ Akpaa ɛ yee mena na, keɲ ɛ ne lee Yesu Kristo di doo Wurubuare wosefeɛreɲ keɲ walaɲ bee tale nyii ke man ya ne, gyae ke yela ɛ woe ke fee ɲon na ɛ konoo man nombia mo ke kyaa ɲon kyeekyee.

⁸ Me tebia, kpene keɲ be kaa maa yako ɲon yena nyiaa, ɛ mo ya agyueɲ gyakaa nombia ɲan ɲe yee anokoare, na kpene keɲ ke dana obuoo, na nombia ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ, na kpene keɲ dukum be doo ke man ya, na kpene keɲ na wola balan kegyae, na kpene keɲ ke dana yele kpaakpaa ne doo. Akpaa nyi kolo kyaa keɲ ke dei keɲ balan ne kelee ke na, kaboena nyi yaa gyueɲ mena aboo ɲenaɲ doo bo. ⁹ Aboo ɲan moo wola ɲon te ɛ be lee ɲa do, na ɲan ɛ be naa me man na ɲan ɛ be nyii moo kolosi ne, ɲan te kaboena nyi yaa yee. Akpaa ɛ yee mena na, Wurubuare ɲon o yee wosefeɛreɲ Gbeɲgyoo e ne waa kyaa na ɲon.

Pɔol kado Filipitena noo lee kekyo keɲ booo kyoo e ne doo

¹⁰ Dana maɲ gyon te mɛɛ lese de Gbeɲgyoo Yesu yele, nawolo nyi neɲɛɛ ɛ ta bese lese wola nyi me nombia ne hia ɲon. Ma gyeɲ nyi me nombia wulaa ne hia ɲon, mɔna gbɛɛ te ɛ te nyim na ɛ ka lese wola ya. ¹¹ Na ma wose kyaɲa na maɲ doo te mɛɛ yako nombia keɲa ya. Nawolo nyi maɲ doo, me te wulaa kasee mena keɲ maa kyaa gyon man lee gbɛɛ kamase man. ¹² Ma gyeɲ diyem man kekyaa, te ma gyeɲ wosekenyiɲ man mo kekyaa. Kpene kamase man na, ma gyeɲ ma wose katela. Me dii baa bo o, yaa tanam na koo na maɲ bo o, me dana o moo dana ya o, ma gyeɲ ma wose katela. ¹³ Nawolo nyi Kristo doɲ keɲ doo me man doo, maa tale yee kpene kamase.

¹⁴ Mɔna ɛ yee ke nideli ɲgba ma wose be kyaɲ maɲ te ɛ be kyoo maɲ ne. ¹⁵ ɛmɛɛ Filipitena gbagba ɛ gyeɲ nyiaa, debaɲ keɲ moo fiaseɛ mee kolosi Kristo nombia kpaakpaa ɲan fa ɲon te moo lee Masedonia teelee man ne, lee ɛmɛɛ wole na Kristotena baɲ ɲolo na ɲolo te kyoo maɲ na kolo ya. ¹⁶ Nawolo nyi debaɲ keɲ gba me kyaa Tesalonika donoo man te ma wose be kyaɲ maɲ ne, ɛ yelee maɲ aboo agbaateɛ agbaateɛ. ¹⁷ Na me sia ne yee bo nyi yaa yelee maɲ aboo ya. Mɔna kpene keɲ doo te mɛɛ lee ya aboo yena nyi, mɛɛ gyae nyi Wurubuare ke hiraa ɲon lee e deeli keɲ e ne yee ne man. ¹⁸ Mɛɛ gyae ɛ ka gyeɲ nyiaa, aboo ɲan pou ɛ ba mo yelee maɲ ne kaa tuɲa maɲ te ɲan mo yena aboo ɲan ne hia maɲ. Aboo ɲan ɛ ba mo yelee Epaferadituse ba mo kona maɲ ne, te yeli me ta bese nyiɲ gbaa. Ya aboo ɲenaɲ yee ɲgba aboo ofoɲ nyiɲan ɲan ɛ ba mo kaa deesi fa Wurubuare ne. Ne yee kedeesa aboo ɲan ɲe kaboena, mena doo ɲa gyoo Wurubuare sia. ¹⁹ Me Wurubuare ɲon mɛɛ som e ne, waa fa ɲon aboo ɲan pou kaboena nyi yaa nyiɲ ɲgba mena keɲ o gyoorobiiri man aboo boe ne. Nawolo nyi ɛ te kaa bese Yesu Kristo balan.

²⁰ Ɛ yela dɛɛ lese de kya Wurubuarɛ yele kekpaakekpaa. Amen.

²¹ Ɛ do Wurubuarɛ balan ban pou be kyaa botoo ne noo. Me tebia Kristotena ban be kyaa me gyan kebo be kyoo man ne na do non noo.

²² Wurubuarɛ balan ban pou be kyaa kebo ne na do non noo. Tuturu na, ban be kyaa gyoo dinaa Kaesa dekanalan man ne na do non noo.

²³ De Gbengyoo Yesu Kristo waa mo o beree boele non na waa sen ɛ wole.

Kolosetena Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yele Kolosetena ne

¹ Tɔne kei lee man Pɔɔl ŋon Wurubuare ba lese man lee ɔ kegyaebii man nyi maa yee Yesu Kristo kpilale ne, na de dɔɔ Kristobaale Timoti gyan. ² Dee ŋmarase ke dee yele emee de tebia Wurubuare balan ban e be lee Yesu Kristo di, te e silana anokoare keŋ te e kyaa Kolose donɔɔ man ne. De kya Wurubuare waa mo ɔ beree boele ŋon na waa fa ŋon wosefereŋ.

Nɔɔkado na kefane

³ Deban kamase keŋ dee fane na dee fa Wurubuare de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ɔ kya ŋon karan lee emee dɔɔ. ⁴ Nawolo nyi de te nyii mena keŋ e be lee Yesu Kristo di, na mena keŋ e ne gyae Wurubuare balan ban pou ne. ⁵ E ne yee keŋa pou nawolo nyi, e sia gyakaa abɔɔ kpaakpaa ŋan Wurubuare be desina see ŋon adido ne dɔɔ. Wurubuare nombia ŋan e be tangbee nyii ne, yele la te e gyenawo nyi abɔɔ kpaakpaa ŋaale doo adido fa ŋon. Wurubuare nombia keŋa yena anokoare nombia ŋan. ⁶ Nombia kpaakpaa ŋan bɔɔ yako ŋon ne te lee teele kei pou dɔɔ. Te ŋa te yeli balan burum ne kyeeke lee be gbeneŋ kumee man kɔŋ Wurubuare gyan, ŋgba mena keŋ ŋa be kyeeke ŋon lee wee gyanbate keŋ e be nyii nombia ŋenan, te e be nyii Wurubuare beree keŋ man nideli ne. ⁷ De dɔɔ gyaagy Epafrase ŋon ɔ yee Yesu Kristo tobaale e te ɔ ne yee ɔ tom na anokoare, te daa na e pou ne yee tom dokolon ne yako na ŋon beree nombia keŋa. Non kaa sejala de nawɔɔ man te ɔ kyɔɔ ŋon. ⁸ Non mo kaa yako na daa mena keŋ Wurubuare felin ŋon be yeli e ne gyae Wurubuare balan nideli ne.

⁹ Mena dɔɔ lee wee keŋ dɔɔ nyii e wose man nombia ne, dee fane fa ŋon wee kamase nyi Wurubuare waa fa ŋon nyansa na waa yela e ka gyen ɔ kegyaebii na e ke nyii ɔ nombia ŋan pou man nideli. ¹⁰ Kei ne gyae la ke yela e ke tale kyaa ŋgba mena keŋ de Gbenɔgyoo Wurubuare ne gyae ne, na e ke yee abɔɔ kpaakpaa ŋan kaboena ne gbɛ kamase man, na e ka gyen ɔ nombia ŋan mo kpu. ¹¹ Dee fane nyi Wurubuare waa mo ɔ gyoorobiiri don keŋ ka dokoso be kyaa ya ne do e man, na waa yela e kenyin konɔɔ seŋ keŋkeŋ kpene kamase keŋ gyae ke kɔŋ e dɔɔ ne man. ¹² Dee fane nyi gyon dee doo e man na e ke fa Wurubuare karan deban kamase, nawolo nyi ŋon yele la te e kaboewo nyi yaa nyin abɔɔ kpaakpaa ŋan ɔ be desina see ɔ gyoorobiiri keŋ man fa ɔ balan ne. ¹³ Nawolo nyi ŋon Wurubuare lese na daa lee obɔnsam ditiŋtɛ keŋ man, te ɔ moo daa kɔŋ ɔ bu Yesu ŋon ɔ ne gyae ɔ nombia ne gyoorobiiri man. ¹⁴ ɔ bu Yesu Kristo kei te ɔ moowo tɔ de nombiakumee pou kom. Non Yesu yele la te de nyin da wose te Wurubuare moo de nombiakumee pou kyee daa.

Kristo kela kpene kamase

¹⁵ Wurubuare bu Yesu Kristo ŋon ɔ kyaa pete Wurubuare be yee kpene kamase ne, ŋon yena Wurubuare ŋon walan bee mo ɔ sibii naa e ya ne dinɔɔ. Non kela na abɔɔ ŋan pou Wurubuare be yee ne. ¹⁶ Non Yesu dɔɔ te Wurubuare teewo yee abɔɔ pou. Abɔɔ ŋan ne kyaa adido na ŋan ne kyaa teele man, ŋan dee mo de sia fonɛ naa ŋa na ŋan de bee naa ŋa ya ne, mo kpu na kpene kamase keŋ ne di don yenan kamase ŋgba gbenɔgyoona

na gyooneŋ pou. Nŋon Yesu dɔɔ te Wurubuare tɛwɔ yɛɛ abɔɔ pou, te ŋe popou mɔ kyae fa e. ¹⁷ Nŋon Yesu Kristo kei wulaa ɔ kyaa pete Wurubuare yɛɛ kpene kamase, te ɔ donŋ man dɔɔ te kpene kamase mɔ kyaa. ¹⁸ Nŋon yɛna ɔ balan Kristotena dikpii keŋ pou nyee, te ɔ na wola wɔ gbɛɛ ŋgba mena keŋ deniwalan nyee na wola na ɔ wose pou gbɛɛ nɛ. Nŋon ke yɛna be nyeedonŋ pou nyee, na walan ŋon Wurubuare be tanŋbɛɛ gyuuu lee yeŋ man, na ke yela waa bese abɔɔ pou man siamante. ¹⁹ Ke yɛɛ ŋon Wurubuare gbagba kegyaebii ke nyi, ɔ dinɔɔ pou de kaa doo ɔ bu ŋon man. ²⁰ Yesu yeŋ keŋ ɔ ba yem ɔpanɗan dɔɔ na ɔ fatabo keŋ be kyɛkeɛ leki nɛ, keŋ kaa desina na kpene kamase na Wurubuare nsana. Keŋ moona wosefɛereŋ kɔŋ adido na ateta abɔɔ pou na ŋon Wurubuare nsana.

²¹ Gyangba keŋ na nafa emɛɛ na Wurubuare nsana be dana gyonŋ ya, te ɛ nombiakumɛɛ dɔɔ ɛ kola e lee ɛ konɔɔse man. ²² Mɔna nɛnɛɛ dɔɔ Wurubuare te tɛɛ Kristo ŋon ɔ be kaa bese deniwalan te ɔ ba yem ɔpanɗan dɔɔ nɛ dɔɔ desina emɛɛ na ŋon Wurubuare nsana. Wurubuare yɛɛ kei na ɛ ke tale kaa seŋ ɔ siaman keŋ dukum kamase be doo ɛ man na ke yela waa bu ŋon fɔɔ ya. ²³ Mɔna kaboena nyi yaa seŋ ɛ kelɛɛdi keŋ man keŋkeŋ, keŋ nyi ɛ ba lese ɛ loo lee abɔɔ ŋan Wurubuare be yako see ɔ nombia kpaakpaa ŋan man nyi waa yɛɛ fa ŋon nɛ dɔɔ ya. Wurubuare nombia ŋan ɛ be wulaa nyii nɛ, ŋan ke te be dɔŋɛɛ bee kolosi fa balanŋ yenanŋ kamase. Wurubuare yele la te maŋ Pɔɔl mɔ kaa bese nombia ŋenanŋ tomyɛere te me dɔŋ mee kolosi ŋa fa balanŋ nɛ.

Tom keŋ Pɔɔl be yɛɛ fa Kristotena

²⁴ Dana maŋ gyonŋ ŋgba emɛɛ dɔɔ mɛɛ naa diyem debanŋ kei nɛ. Kei nawolo nyi mena keŋ Yesu be naa diyem ɔ balanŋ dɔɔ nɛ, mena diyem kenanŋ ke yaa ma seŋɛɛ ɔ nawɔɔ man mɛɛ naa ŋgba mena keŋ kaboena nyi Kristo walanŋ waa naa diyem Kristotena dikpii keŋ dɔɔ nɛ. ²⁵ Wurubuare gbagba lese na maŋ nyi maa bese Kristotena pou tobaale. Tom keŋ ɔ ba mo do me nyinŋmaa man yɛna nyi maa lese ŋon Wurubuare nombia ŋan man pou wola ŋon. ²⁶ Gyangba keŋ na Wurubuare moo nombia keŋa weese benenŋtɛna banŋ, mɔna nɛnɛɛ dɔɔ ɔ ta lese ŋa debɔɔ wola ɔ balanŋ Kristotena banŋ. ²⁷ Ke yɛɛ ŋon Wurubuare gbagba kegyaebii ke nyi waa lese ɔ nombia aweesenŋ ŋan ŋe yɛɛ nombia dinaana ŋa, te ŋe dana tɔnɔɔ nɛ wola ɔ balanŋ pou. Nombia ŋenanŋ yɛna nyi, keŋ Kristo doo ɛ konɔɔse man dɔɔ ɛ loo gyakaa nyi wee daale ɛ ka bese gyoorobia.

²⁸ Mena dɔɔ te dee kolosi Yesu Kristo kei wose man nombia fa walanŋ kamase nɛ. Dɛɛ mo de nyansa keŋ pou de dana nɛ wola walanŋ kamase Yesu Kristo nombia ŋan te dɛɛ mo faree wɔ, na ke yela baa lee nombia ŋan di na baa seŋ ŋe man keŋkeŋ, na wee daale baa tale seŋ Wurubuare siaman keŋ dukum kamase be doo be man ya. ²⁹ Kei dɔɔ te me yase me sia mɛɛ mɔ Kristo donŋ keŋ ɔ ba mo do me man nɛ mo yɛɛ ɔ tom keŋ nɛ.

2

¹ Mɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ mena keŋ mɛɛ ko ma wose Kristotena banŋ be kyaa Laodisia donɔɔ man, na banŋ pou ba te naa ta maŋ see ya nɛ dɔɔ. ² Kpene keŋ dɔɔ te mɛɛ yɛɛ mena yɛna nyi, mɛɛ gyae nyi maa do ŋon kakyeŋ na ɛ ka seŋ ɛ kelɛɛdi man nideli na ɛ ke gyae donŋa na ɛ ke yɛɛ nɔɔdokolonŋ. Kei gyae ke yela ɛ ke nyinŋ nyii Wurubuare nombia ŋan nafa ŋa weeseɛ nɛ man nideli, na ɛ ke nyinŋ abɔɔ kpaakpaa ŋan pou na lee Wurubuare nombia ŋenanŋ man nɛ. Yesu Kristo gbagba yɛna nombii aweesenŋ kei, te mɛɛ gyae ɛ ka gyeŋ e nideli ³ Wurubuare ta mo ɔ nyansa na ɔ nombia man kagyenŋ

pou weese Yesu Kristo man, na dee nyin ta non Yesu dɔɔ gyeŋ Wurubuare nombia kpaakpaa ŋan ne dana tɔnɔɔ ne man nideli. ⁴ Mee wulaa yako non nombia keŋa pou baa, na ŋolo be nyin mo nɔɔman yelin mo nombia wɔlee ŋaale kaa beo non ya. ⁵ Doo nyi maŋ gbagba be kyaa e gyang botɔɔ koran ya ne, me konɔɔ man na ma gyeŋ nyi me kpue na non. Mena dɔɔ me ke nyii nyi e ne yee kpene kamase ke gbɛe dɔɔ, na mena keŋ e be lee Kristo di te e seŋee nombia ŋan man keŋkeŋ ne yee maŋ gyon nideli.

⁶ Mena dɔɔ mena keŋ e be lee Yesu Kristo di nyi non yena e gbengyoo ne, e betaa kyaa na e mena. ⁷ E mo e wose teeli na e na e ke kasee ɔ nombia kpu, na e ka seŋ e keɛedi keŋ man keŋkeŋ ŋgba mena keŋ bɔɔ wulaa wola non ne, na e ka do Wurubuare nɔɔ nideli deban kamase.

⁸ E kee e wose dɔɔ nideli na ŋolo be nyin mo teelee kei dɔɔ nyansa nombia ŋan ŋɔɔ tan tɔnɔɔ ya ne kaa beo non ya. Mena nombia ŋenan yee denibalan benen nombia na teelee kei dɔɔ nombia ayeesa ŋa. Mena nombia ŋenan bee wola kolo lee Kristo wose man ya.

⁹ E na yeli baa beo non ya, nawolo nyi deban keŋ Yesu Kristo be kɔŋ teelee kei dɔɔ koran na, Wurubuare dinɔɔ na ɔ don pou doo bo ɔ man. ¹⁰ Nenɛe keŋ emɛe na Kristo be kaa yee dokolon dɔɔ, e te nyin ɔ dinɔɔ keŋ pou. E tɔɔse nyi Kristo yena kpene kamase keŋ ne di don ne nyee.

¹¹ Lee mena keŋ emɛe na Kristo be yee dokolon dɔɔ, yee yaa ŋgba ɔ kara e baala wose baa te e kaa bese ɔ balan ne. Mena baala wose kekara kei, te yee denibalan wui keŋ beɛ mo nyinmaase kara ne ya. Mɔna baala wose kekara kei yee kpene keŋ ɔ ba mo lese non lee e nombiakumɛe man. ¹² Ba ke ɔ non Wurubuare lon keŋ ne, yee yaa ŋgba be wuu non baa na Kristo te ba besewɔ gyuusuu emɛe na e ne. Nawolo nyi e te lee Wurubuare non ɔ ba mo ɔ don dinaa gyuusuu Kristo lee yeŋ man ne di.

¹³ Gyangba keŋ na nafa e yee ŋgba balan ban bɔɔ yem ne Wurubuare siaman, lee e nombiakumɛe na mena keŋ e be beɛ nyi e be di Wurubuare mmaraase ŋan dɔɔ ya ne dɔɔ. Mɔna nenɛe e ke lee Yesu Kristo di dɔɔ ne, Wurubuare ta mo e nombiakumɛe kyee non te ɔ faa non nyeedon wole, ŋgba mena keŋ ɔ be gyuusuu Yesu Kristo lee yeŋ man te ɔ be fa e nyeedon ne. ¹⁴ E yela deɛ mo kpene keŋ Wurubuare be yee fa daa ne maa na nombii kei. Yee yaa ŋgba Wurubuare te ŋmarase de nombiakumɛe ŋan pou dɔɔ yee ne see, te ɔ buu daa fɔɔ nyi waa wɔŋ da deŋele nawolo nyi de bee di ɔ mmaraase ŋan dɔɔ ya ne. Mɔna ɔ ta feefo mena abɔɔ ŋan ɔ be ŋmarase see ne pou lee tɔne keŋ man. Mena dɔɔ Kristo ka yeŋ ɔpanɔan keŋ dɔɔ ne, yee yaa ŋgba Wurubuare moo tɔne kenan baa mataa ɔpanɔan kenan dɔɔ gyɔ ke wɔlee ne.

¹⁵ Wurubuare te tee Yesu Kristo yeŋ keŋ dɔɔ yɔkɔse felinkumɛe, na kpene kamase keŋ ne di don ne. ɔ yee keŋa pou do wɔ desɛŋ na walan kamase ke nyin naa nyi, Yesu Kristo te di don felinkumɛe ŋan pou dɔɔ.

¹⁶ Mena dɔɔ e na yeli ŋolo ke bu non fɔɔ lee mmaraase ŋan neɛ tɔ e kedi na e kenyɔɔ gbɛe, yaa e weeya dinaana kedi yaa gyaalan wole weeya kedi yaa e kefeefoweeya kedi mmaraase dɔɔ ya. ¹⁷ Nawolo nyi mena nombia keŋa pou doe, na kawola nyi abɔɔ kpaakpaa ŋaale don wole ne kɔŋ. Te nombia keŋa pou seŋe bo fa Kristo. ¹⁸ Mena dɔɔ e na fa walan kamase gbɛe na waa beo non, na waa lese non lee e gbɛe man kɔŋ non wui gbɛe kum man nyi e kaa sila e ya. Mena walan nonan na wola la nyi yaa som Wurubuare kpilala ban be kyaa adido ne. ɔ na beo yɔkɔse ɔ wose nideli ɔsom man, te ɔ ne yako nyi Wurubuare ta lese nombia ŋaale wola e. Mena dɔɔ ɔ ne kee ɔ wose nyi ɔ yee walan dibilin ŋolo e, mɔna ɔ konɔɔ man nombia ŋan ŋɔɔ gyakaa Wurubuare nombia dɔɔ ya ne, na beo na e te

o na wola o wose mena ne. Ke gbagba mo na o be dana kpene kenj doo kaboena nyi waa senj na waa wola o wose ya. ¹⁹ Mena walanj nonanj te tira o wose lee Kristo non o yee o balan pou nyee e ne man. Kristo man kedoo ne yele la te banj be silana e ne ne nyinj donj te bee bee ba keleedi man ngba mena kenj Wurubuare ne gyae ne. Kristo yee ngba deniwalanj nyee ne te o balan mo yee ngba o wose ne. Mena kenj deniwalanj wose man aboo ne kyanj wosenaane kenj towaa te kee bee ne, mena ke te Kristo mo ne fa Kristotena pou donj te bee bee yee noodokolonj ngba mena kenj Wurubuare ne gyae ne.

²⁰ Kristo ka yenj opanjanj kenj doo ne yee yaa ngba emee na e yejala ne, mena doo teelee kei doo aboo ba tekaa tanj donj e doo bela ya. Lee mena doo tekaboena nyi yaa sila teelee kei doo aboo anakolanj ngba mena kenj balan banj ba te yee Kristotenawo ya ne ne yee ne ya. ²¹ Ba aboo anakolanj nenanj njaale yena nyi, "E na mo e nyinjmaa kyanj kpene kei ya. E na daa kpene kei kee ya. E na tina kpene kei ya." ²² Mena aboo anakolanj kenja pou gyae kaa kyom, nawolo nyi ne yee njan denibalanj gbagba be bake see te bee wola balan nyi baa di ne doo. ²³ Balanj burum na gyuenj nyi mena aboo anakolanj kenja kesila yee nyansa nombia nja, mona nyansa kamase be doo ne man ya. Balanj banj bee sila mena aboo anakolanj kenja ne, ne naa na sia naase ba wose diyem yee aboo njaale na kawola nyi bee som Wurubuare nideli. Bee beo yokose ba wose te bee naase ba wose diyem, mona mena aboo anakolanj kenja doo kedi ne, bee yeli baa tale di ba wose doo nyi boo yee dukum bela ya.

3

E kyaa fa Wurubuare

¹ Wurubuare ke gyusu Kristo lee yenj man ne, yee yaa ngba emee na e yaa o gyusuwo lee yenj man ne, nawolo nyi emee na Kristo te yee dokolonj. Mena doo debanj kamase na e mo e loo yakaa aboo njan kyaa adido ne doo. Wurubuare te gyina Kristo adido te o moo e ka see non Wurubuare dunolonj doo adido botoo nyi waa di gyoori kpu na e. ² Mena doo e mo ya agyuenj pou yakaa aboo njan kyaa adido ne doo. E na mo ya agyuenj yakaa teelee kei doo aboo doo ya. ³ Nawolo nyi yee yaa ngba e ta yem te e nyeedonj weese Kristo man Wurubuare gyanj ne. ⁴ Akpaa Kristo non o yee e nyeedonj gbagba e ne de bee lee adido konj na, emee mo e ke kpu na e o gyoorobiiri dinaa kenj man.

⁵ Mena doo e wonj e wose lee teelee kei doo nombiakumee pou keyee man. E tina nombiakumee ngba kafonj na ayimee ka mo wuu wose na lookum na agyuenj kum yela. E na yee kedikum ya nawolo nyi walanj non o ne yee kedikum na, non na bane somra yee kyeekyee. ⁶ E tina nombiakumee kenja pou keyee yela, nawolo nyi Wurubuare waa wonj balan banj pou bee yee mena nombiakumee nenanj ne denjele. ⁷ E toose nyi gyanjba e kekyaabii man pete e be kaa lee Kristo di na, emee mo yee nombiakumee kenja pou. ⁸ Mona nenee doo kaboena nyi yaa wonj e wose lee mena nombiakumee kenja pou man. E tina banj kagyenj, na banj kum na balan katee na balan yela kewolee na nombia nkarankaranj kekolosi yela. ⁹ E na dii akeree fa donja ya, nawolo nyi e te tina e dinoo bene na ka aboo kumee njan pou yela. ¹⁰ Nenee kenj e be lee Kristo di ne, te yee ngba e ta bese balan wolee ne. Wurubuare yele la te e nyinja dinoo wolee kei, na e ke nyinj kyeekee yee nombia kpaakpaa ngba non ne. O na wola non nyi ya agyuenj na ya aboo ayeesa pou dee yee ngba non ne, na e ke nyinj gyenj e nideli. ¹¹ Nenee

Wurubuare te yee non balan wole Kristo man. Mena doo be famene nyi nolo yee Giriki baale e yaa Gyuda baale e ya. Be famene nyi nolo kara o baala wose yaa o te kare ya. Be famene nyi nolo yee siakaralate e yaa o yee diyinje e ya. Be famene nyi nolo yee donooto bu e yaa o yee njoole e ya. Be famene nyi nolo yee ghenje e yaa o yee gyoorobu e ya. Mona kpene ken ne hia yena nyi Kristo yena de popou nyee, te non doo la balan ban pou bee lee e di ne konoose man.

¹² Wurubuare ne gyae non nideli mena doo te o lese non nyi yaa yee o balan ban nombiikum kamase be doo be man ya. Mena doo e yela e nombia ayeesa pou ke kaboena non Wurubuare kegyaebii. E wii donja waranjase, na e ke yee deeli na e ke yokose e wose, na e ke nyin konoo fa donja, na e ke yela e sia kedoo teele man. ¹³ E na mo donja nombia do e toose man ya. Akpaa nolo de yee o doo nombiikum na, waa mo kyee e. Kaboena nyi yaa mo nombiakumee kyee donja, ngba mena ken de Gbenjyoo Kristo mo ba mo e nombiakumee kyee non ne. ¹⁴ Nombia kenja pou wole na, e mo balan kegyae to noo. Nawolo nyi balan kegyae ne yele la te balan ne tale yilaa kyaa debodokolonje te bee yee noodokolonje.

¹⁵ Kristo baake non bo nyi yaa kyaa woseferejen man na donja, mena doo e yee kpene kamase ken e ke tale ne, na e ke kyaa na donja woseferejen man. Nawolo nyi e popou yee walan dokolonje. Wurubuare lese na non nyi yaa yee o balan, mena doo te o ne gyae nyi emee na e tebia pou yaa kyaa na donja, na deban kamase na e ne fane fa non Wurubuare karanje. ¹⁶ E yela Kristo nombia njan ke doo e man nideli. E mo nyansa wola donja nombia njenan na e ke faree wo nyi be na yee nombiakumee ya. E kpee Wurubuare osom noonejen kpookpoo do Wurubuare noo gyon man lee e konoose man. ¹⁷ Te kpene kamase ken e ne yee yaa ken e keyako na, e yee ne popou lee de Gbenjyoo Yesu yele man. Na e ke ta o doo do de kya Wurubuare noo.

Kristotena dekpanalan man kekyaabii

¹⁸ Emee ala yalala, e yokose e wose fa e baala ngba mena ken kaboena nyi Kristo walan waa yee ne.

¹⁹ Emee baala yalala mo, e gyae e weela nombia. E na njanyan wo ya.

²⁰ Emee bia mo, e nyii e lolala dei kpene kamase man. Nawolo nyi mena te de Gbenjyoo Yesu ne gyae nyi yaa yee.

²¹ Emee lolala, e na yee e bia akpanyanjan ya. E yee mena na, ba wose gyae ke yokose wo.

²² Emee ban e yee ghenjwo ne, e mo obuo fa e gbenjyooona teele kei doo gbese kamase man. E na bu wo be siaman kaagen ken e ne gyae nyi baa kelee non doo ya, mona e bu wo lee e konoo man nawolo nyi e ne yee Wurubuare doo. ²³ Kpene kamase ken e ne yee na, e yee ke lee e konoo man ngba e ne yee ke fa de Gbenjyoo Wurubuare ne. E na kee nyi deniwalan te e ne yee e ke fa ya. ²⁴ E yee e tom nideli nawolo nyi e gyen nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo waa to non kom nideli. Waa to non kom ken o be yako see nyi waa fa o balan ne. E toose nyi Kristo yena walan non e ne yee tom fa. ²⁵ Walan kamase non o yee nombiikum na, Wurubuare waa wonj otenate dejele ngba mena ken kaboena nombiikum ken o be yee ne. Wurubuare ne di o nombia na, o bee kee walan siaman ya.

4

¹ Ɛmεε ban ɛ dana gbenja ne, ɛ tela wɔ nideli na ɛ ke fa wɔ kpene kamase kenj kaboena nyi yaa fa wɔ ne. Ɛ tɔɔse nyi ɛmεε mɔ dana gbenjyoo nolo non ɔ kyaa adido, te ɔ ne naa kpene kamase kenj ɛ ne yee ne.

² Ɛ yase ɛ sia fane deban kamase. Akpaa ɛ ne fane na, ɛ mo ya agyuen pou gyakaa Wurubuare dɔɔ na ɛ ke fa e karan. ³ Ɛ fane fa daa mɔ nyi Wurubuare waa toro gbεe fa daa, na dee nyinj kolosi ɔ nombia njan nafa nja weese ne fa balan. Wurubuare nombia kenja keyako dɔɔ te be kyana man tɔ deni ne. ⁴ Ɛ fane nyi maa tale lese nombia njan man wola balan nideli ngba mena kenj kaboena nyi maa yee ne. ⁵ Akpaa ɛmεε na balan ban ba te yee Kristotenawɔ ya ne kyaa na, ɛ kyaa na wɔ nyansa man. Ɛ kee nideli nyi akpaa ɛ nyinj gbεe kyomii kenj ɛ ka mo kolosi Wurubuare nombia fa wɔ na, ɛ na yeli ka ke lan non ya. ⁶ Ɛ ne kolosi fa wɔ na, ɛ yela ɛ nɔɔwoya keyee gyon na ka do wɔ kakyen na baa nyinj tei non. Akpaa ɛ yee mena te nolo de bɔɔse non kolo lee ɛ Kristo keleedi kenj man na, ɛ ka gyej mena kenj ɛ ke tiranɔɔ fa e.

⁷ De dɔɔ gyaagyi Tikikuse non ɔ ne yee ɔ tom anokoare man te ɔ kpue na man te dee yee Kristo tom kei ne de kɔn na, waa kaa yako non ma kekyaabii man nombia pou. ⁸ Mena dɔɔ te mee kpila e ɛ gyan na ɔ kaa yako non da kekyaabii man nombia na waa do non kakyen. ⁹ Non na de dɔɔ Onesimuse non dee gyae ɔ nombia nideli, te ɔ ne di anokoare fa Kristo te ɔ yee ɛ man nolo e ne ne kɔnala. Ban ne gyae la be kaa yako non de kebo nombia na da kekyaabii man pou.

¹⁰ Arisitakuse non bɔɔ kyan daa na e tɔ deni ne na do non nɔɔ. Mena mɔ te Banabase ɔ naabu Maake mɔ na do non nɔɔ. Me tan wulaa yako non Maake kei wose man nombia, mena dɔɔ akpaa ɔ kɔn ɛ gyan botɔɔ na ɛ lee e nideli. ¹¹ Gyosua non bee bese baake e Gyustuse ne mɔ na do non nɔɔ. Mena balan batooro kewɔ baagen yena Gyudatena ban be kpue na man te dee kolosi Wurubuare gyoorobiiri kenj nombia. Ba te yeli me wɔe te fεε man nideli. ¹² Ɛ dee baale Epafirase non ɔ na som Yesu Kristo nideli ne na do non nɔɔ. Deban kamase na ɔ ne yase ɔ sia fane fa Wurubuare nyi waa yela ɛ ka sen kenken ɛ keleedi man, na ɛ ka bee nideli Wurubuare nombia njan kagyen man na ɛ ke yee Wurubuare kegyaebii. ¹³ Maa tale gyɔ me konɔɔ yako nyi ɔ na yen ɛ yen. Mena ke te ɔ na yen Kristotena ban be kyaa Laodisia na Hirapolise donɔɔse man mɔ ne yen. ¹⁴ De dɔɔ gyaagyi Luka non ɔ yee dɔketa e ne, na Demase mɔ na do non nɔɔ. ¹⁵ Ɛ do de tebia Kristotena ban be kyaa Laodisia donɔɔ man ne, na de deesi Nimfa na ban bee gyanee ɔ dekpanalan man ne nɔɔ fa man.

¹⁶ Akpaa be kala tɔne kei fa non na, ɛ mo ke yelee Kristotena ban be kyaa Laodisia donɔɔ man ne, na ban mɔ ke kala ke, na ɛmεε mɔ ke lee kenj mɔ nmarase yelee wɔ ne kala.

¹⁷ Ɛ yako Akipuse nyi waa yee kakyen na waa kee nyi ɔ te tɔɔle tom kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo ba mo do ɔ nyinjmaa man ne pou.

¹⁸ Man Pɔɔl gbagba moona me nyinjmaa nmarase nɔɔkado ɔtomante kei ne. Ɛ tɔɔse nyi me doo deni man, na ɛ ke fane fa man. Wurubuare waa mo ɔ bereε boele ɛ poupu.

1 Tesalonikatena

Pɔɔl tɔne gyaŋgbate keŋ ɔ be ŋmarase yelee Tesalonikatena ne

¹ Tɔne kei lee man Pɔɔl na Silase na Timoti gyan. Dɛe ŋmarase ke dee yelee emɛe Kristotena ban ɛ kyaa Tesalonika donɔɔ man, te ɛ ba mo ɛ wose fa de kya Wurubuarɛ na de Gbenɔyoo Yesu ne. De kya Wurubuarɛ waa mo ɔ berɛe boele ŋon na waa fa ŋon wosefɛrenɔ.

² Deban kamase keŋ dɛe fane na, dɛe fa Wurubuarɛ karan lee ɛ dɔɔ.

³ Deban kamase keŋ dɛe fane na, de gyakaa dɛe tɔɔse mena keŋ ɛ na mo ɛ kelɛedi yɛe tom. Dɛe tɔɔse ɛ kakyen keŋ ɛ na doo lee ɛ balan kegyae, na mena keŋ ɛ ne kyan ɛ wose sen keŋkeŋ lee ɛ kelɛedi keŋ ne yeli ɛ na mo ɛ loo gyakaa de Gbenɔyoo Yesu Kristo dɔɔ ne.

⁴ De tebia, da gyen nyi Wurubuarɛ ne gyae ŋon te ɔ lese ŋon nyi yaa bese ɔ balan. ⁵ Nawolo nyi deban keŋ dɔɔ kɔŋ kaa yako ŋon Wurubuarɛ nombia ŋan ne, na kekolosi kaagen te de kɔŋawɔ kaa kolosi fa ŋon ya. Mɔna de yela ɛ naa Wurubuarɛ felin ŋon don keŋ. Te de yela ɛ gyenawɔ nyi daa gbagba te lee di nyi nombia ŋan dee kolosi ne yɛe ampan. ɛ gyen abɔɔ ŋan pou dɔɔ yɛe deban keŋ de kyaa ɛ gyan ne, nawolo nyi emɛe gbagba ɛ deeli dɔɔ te de yɛe mena abɔɔ ŋenan pou. ⁶ ɛ kasee daa na de Gbenɔyoo Yesu nombia ŋan dɔɔ yɛe ne. Mena dɔɔ ɛ kayeyɛe man koran na, ɛ moo gyon keŋ ba lee Wurubuarɛ felin ŋon gyan ne lee nyeedon nombia ŋan.

⁷ Lee mena dɔɔ te yeli Kristotena ban pou be kyaa Masedonia na Akaya tɛele man ne, ne kee ya abɔɔ ayɛsa mo kasee ŋon. ⁸ Nawolo nyi lee emɛe dɔɔ, de Gbenɔyoo nyeekelee nombia ŋan te yaasee bo gyu Masedonia na Akaya tɛele man kaagen ya, mɔna ŋa te yaasee gyu yenan kamase. Mena dɔɔ kolo be doo keŋ dɛe yako lee ke man bela ya. ⁹ Nawolo nyi mena balan benan pou ne kolosi lee mena keŋ ɛ be lee daa gyon man deban keŋ dɔɔ kɔŋ ɛ gyan ne. Bee kolosi lee mena keŋ ɛ be tina banɛe kasom yela, kɔŋ ɛ na som Wurubuarɛ dokolon koon ŋon ɔ kyaa kekpaakekpa ne. ¹⁰ Bee kolosi mo nyi ɛ ne daa ɔ bu Yesu ŋon ɔ be gyuusuu e lee yen man ne ka bese lee adido kɔŋ. ŋon Yesu ne gyae la waa lese daa wee keŋ Wurubuarɛ waa mo ban di balan nombia ne.

2

Tom keŋ Pɔɔl be yɛe Tesalonika donɔɔ man

¹ Me tebia, emɛe gbagba ɛ gyen nyi da kekon keŋ dɔɔ kɔŋ ɛ gyan ne te yɛe yakaa ya. ² ɛ gyen mena keŋ bɔɔ naase daa diyem, te bɔɔ fulu daa Filipi donɔɔ man pete dɔɔ kɔŋ kaa lɛi ɛ gyan. Mɔna keŋ na balan ka koro sen tia daa koran ne, Wurubuarɛ doo daa kakyen te de gyɔɔ de konɔɔ kolosi ɔ nombia kpaakpa ŋan fa ŋon. ³ Nawolo nyi de nombia ŋan dɛe yako ne, te yɛe dekaara yaa adao nombia ya. Te na dɛe gyae bo nyi dɛe kɔ ɛ nyee ya man di dɔɔ te dɛe yako ŋon mena nombia ŋenan ya. ⁴ Mɔna Wurubuarɛ lee na daa do, te ɔ mo nyeedon nombia keŋa kekolosi do daa de nyinmaa man. Na denibalan kegyaebii yaa dɛe yɛe ya, mɔna Wurubuarɛ ŋon ɔ gyen de konɔɔse man ne kegyaebii yaa dɛe yɛe. ⁵ ɛ gyen nideli nyi de ta mo nɔɔwoya ŋan ŋe dana gyon, yaa kabeo nombia kɔŋ ɛ gyan na dɛe mo nyin kolo lee ɛ gyan ya. Wurubuarɛ gbagba yena da adansɛete lee mena

nombia kenja man. ⁶ Da te yee de nombia na emee yaa njolo ke kelee daa ya. Lee mena kenj de yee Kristo kpilalawo doo ne, nafa gbeye doo nyi dee mo da wose lo e doo.

⁷ Mɔna de yokoese da wose kyaa na njon, njgba mena kenj talabo ne kee o bia doo ne. ⁸ Mena kenj dee gyae e nombia nideli doo, na Wurubuare nombia njan njaagenj te da moowo kona njon ya. Mɔna da moo daa gbagba da wose kpu fa njon gyonj man, nawolo nyi e ta bese balanj banj e nombia doo de konoo man nideli. ⁹ Me tebia, ma gyenj nyi e ne toose mena kenj doo yee tom na kaale ne. Debanj kenj dee kolosi Wurubuare nyeedonj nombia njan fa njon ne, de yee tom nelim na ka weese, na doo nyinj mo de kasolo lo njolo doo ya.

¹⁰ Emee Kristotena na Wurubuare ne diina adanse e fa daa nyi, debanj kenj de kyaa e gyanj na da wose be dana ayimee ya. De gbenej tenee te da wose mo be dana nombiikum daale ya. ¹¹ E gyenj nyi da tela njon njgba mena kenj kya na tela o bia ne. ¹² Da wola njon kpene kenj dei, te da doo njon kakyen te de kolosiwo fa njon na e kekyaabii ke nyinj kaboena Wurubuare njon o be baake njon koj o gyoori na o gyoorobiiri kenj man ne.

¹³ Dee do Wurubuare noo debanj kamase, nawolo nyi debanj kenj e be nyii Wurubuare nombia njan lee de gyanj ne, e te lee nombia njenanj njgba denibalanj nombia ne ya. Mɔna e lee ja di nyi ne yee Wurubuare nombia njan ampanj. Mena nombia kenja ne yee na tom emee banj e be lee di ne man. ¹⁴ De tebia, da te naa nyi emee mo e yee njgba Wurubuare balanj banj be yee Kristo Yesu wui, te be kyaa Gyudia teele man ne. Nawolo nyi e naa diyem e tebia nyinjmaa man, njgba mena kenj banj mo be naa diyem be tebia Gyudatena nyinjmaa man ne. ¹⁵ Banj Gyudatena benanj koono de Gbenjyoo Yesu, na Wurubuare akpenkpenjyoo, te be naase daa mo diyem gegi daa lee be donooe man. Be nombia bee gyoo Wurubuare sia ya, te booo ne gyae balanj mo nombia ya. ¹⁶ Nawolo nyi be ta koro senj to daa gbeye, na doo nyinj kolosi nyeedonj nombia njan fa balanj banj ba te yee Gyudatenawo ya ne, na Wurubuare ke nyinj lee ba nyee ya. Kei te yeli be nombiakumee ta booo kpu, mena doo Wurubuare ta gyenj banj nyi waa wonj ba denjele.

¹⁷ De tebia, ba ke yela daa na njon nsana ketira te dii ta weeya ya. Kenj na de kyaa lem na lem de bee naa donja koranj ya ne, e nombia doo de konoo man nideli. Mena doo dee gyae gbeye nideli nyi dee bese koj kaa kee njon. ¹⁸ Nafa de gyae gbeye nyi dee koj e gyanj. Tuturu na, manj Pool gbagba yee kakyen agbaatee agbaatee nyi maa koj e gyanj, mɔna obonsam te yeli dee nyinj gbeye ya. ¹⁹ De gyaewo nyi dee bese koj kaa naa njon, nawolo nyi da gyenj nyi e senje e keleedi man nideli. Mena doo de loo gyakaa e doo nideli nyi, wee kenj de Gbenjyoo Yesu waa bese koj ne, emee ne gyae la e ke yela waa kelee daa na dee nyinj yele na de sia kagye o siaman. ²⁰ Kebabga na, emee ne gyae la e ke yela dee nyinj yele na dee di gyonj.

3

¹ Nene e da kena nyi nombia ta kela daa kenj doo gyae dee tale kaa naa njon doo ya ne, de yee da agyuenj nyi dee bese kyaa Atense donoo man. ² Mena doo dee kpila de doo Timoti njon o yee Wurubuare tobaale e, te o kpu e na daa Kristo nombia kpaakpaa njan kekolosi man ne e gyanj. Dee kpila e nyi o kaa do njon kakyen na e ka senj kenkenj e keleedi man, ³ na nyi akpaa kayeyei kee dinoo de koj e doo na, e man njolo be nyinj bese o wole ya. Nawolo nyi emee gbagba e gyenj nideli nyiaa, mena kayeyee kei yee kpene kenj Wurubuare be yako see nyi gyae ke koj de doo. ⁴ Debanj

kenj de kyaa ε gyanj ne, de wulaa yako ηon agbaatee agbaatee nyiaa, baa naase daa diyem ηgba mena kenj be koj te ε ne naa ne. ⁵ Ε kayeyee kenj ε na yeyee ne ne takaa manj nideli, te ma te gyae gbεε kenj maa mo koj botoo kina. Mena doo te mee kpila Timoti ε gyanj. Me kpila e bo nyi waa koj kaa kee nyi ε senjeε ε keleedi kenj man kenkenj. Nawolo nyi me woe ne lo manj nyi, nne obonsam te kaa keese ηon kee yela ε te tina ε keleedi kenj yela. Nyi de koj mena na, na da tom kenj pou te yee yakaa.

⁶ Mōna Timoti ka lee ε gyanj koj yaa, te o te koj kaa yako daa nombia kpaakpaa nyi ε senjeε kenkenj ε keleedi man te ε ne gyae balan mo. O te kaa yako daa nyi debarj kamase na ε ne toose daa, te ε sia te yee nyi ε kena daa ηgba mena kenj daa mo ne gyae nyi dee naa ηon ne. ⁷ De tebia, mena doo kenj na de kayeyee na be kee naase daa diyem pou man na, ε keleedi kenj na do daa kakyenj. ⁸ Nawolo nyi lee mena kenj ε senjeε kenkenj de Gbenggyoo Yesu nombia ηan ε be lee di ne man doo, de woe te fee daa nideli. ⁹ Nookado wonji kaboela kenj dee tale mo do Wurubuaε, lee kpene kenj o be yee fa ηon ne doo? Dee fa e karanj lee gyonj kenj doo nyim o siaman lee emee doo ne doo. ¹⁰ Nelim na ka weese na dee fane fa Wurubuaε nyiaa, waa yela dee bese naa ηon na de sia, na dee kyoo ηon na ε ka senj ε keleedi kenj man kenkenj kelii oto.

¹¹ Dee fane nyi de kya Wurubuaε gbagba na de Gbenggyoo Yesu, baa toro gbεε fa daa na dee koj ε gyanj. ¹² Dee fane nyi de Gbenggyoo Yesu waa yela ε balanj kegyae kenj ke doo ε man nideli, na ε ke nyinj gyae donja na balan pou, ηgba mena kenj daa mo ne gyae ηon ne. ¹³ De Gbenggyoo Yesu waa desina ε konoose man, na wee kenj ηon na balan banj pou Wurubuaε be desina wo see fa o wose ne baa koj na, ε ke yee balan banj ayimeε na nombiikum kamase be doo ε man ya de kya Wurubuaε ηonanj siaman.

4

Nombia ηan na gyoo Wurubuaε sia

¹ De tebia, nombia ηan be kaa mee gyae maa yako ηon yena nyi, da wola ηon mena kenj yaa kyaa na ε kekyaabii na ε nombia ayeesa pou kenyinj gyoo Wurubuaε sia, ηgba mena kenj ε be tanj wulaa ε ne yee ne. Dee waase ηon lee de Gbenggyoo Yesu yele man nyi, ε kyanj ke kenkenj na ε ke yee kela mena gba. ² Nawolo nyi ε gyanj nombia ηan doo tee de Gbenggyoo Yesu Kristo donj doo wola ηon ne.

³ Wurubuaε kegyaebii yena nyi ε na mo ayimeε wuu ε wose ya, na ε ka lese ε wose lee kafonj nombia man. ⁴ Ε man walanj kamase waa gyanj mena kenj waa tela o wose nideli lee gbεε kamase man, ηgba mena kenj na gyoo Wurubuaε sia te ke dana obuoo mo ne. ⁵ Ε na yee kewoleε nombia ηgba mena kenj balan banj booo gyanj Wurubuaε ya ne yee ne ya. ⁶ Mena ke mo te ηolo na yee o doo nombiikum yaa o na ηere e do ya. Walanj kamase ηon o ne yee mena nombiakumee kenja pou na, de Gbenggyoo Wurubuaε waa wonj otenate dejele ηgba mena kenj doo wulaa yako ηon te doo faree ηon ne. ⁷ Nawolo nyi Wurubuaε te baake daa koj o gyanj nyi de kaa yee ayimeε nombia ya, mōna o baake daa bo nyi de kaa yee balan banj ayimeε be doo ba wose man ya. ⁸ Mena doo walanj kamase ηon o bee mena kawola kei na, na deniwalanj nombia te o beewo ya mōna Wurubuaε ηon o ba mo o felinj do ε man ne nombia yaa o beewo.

⁹ Nenεε lee emee na ε tebia donja kegyae wose man nombia doo, tekaboena nyi dee bese ηmarase ke man kolo yeleε ηon bela ya, nawolo nyi Wurubuaε te wulaa wola ηon nyi yaa gyae donja. ¹⁰ Ke yee ampanj

nyi ε wulaa ε ne gyae ε tebia Kristotena ban be kyaa Masedonia tæele ken pou dɔɔ nε. Mɔna de tebia, dεε waase non bo nyi yaa yεε kela mena.

¹¹ Ε yεε kakyen na ε ke kyaa wosefεeren man, na ε man walan kamase ke nyii na ɔ wui. Εmεε gbagba ε kyan ε wose yεε tom, ηgba mena ken dɔɔ wulaa wola non nε. ¹² Ε yεε mena na, ε be gyae ε ka mo ε wose lo ηolo dɔɔ ya. Kei gyae ke yela balan ban bɔɔ kpue na non ya ne ke bu non.

De Gbengyoo Yesu kabese kɔn

¹³ De tebia, lee balan ban bɔɔ yekee nε wose man nombia dɔɔ, dɔɔ ne gyae ε ke kyaa ditintεε man na ε ka yeyεε ηgba balan ban be loo be gyakaa kolo dɔɔ nε ya. ¹⁴ Dεε lεε di nyi Yesu yenawɔ te Wurubuare gyuusuu e lee yen man. Mena ke mɔ te dεε lεε di nyi wee ken Yesu waa bese kɔn na, Wurubuare waa gyuusuu ban pou bɔɔ lεε e di pete bɔɔ yem nε lee yen man na baa kpu na e. ¹⁵ De Gbengyoo Yesu nombia non ɔ ba wolo te dεε yako non nε yena nyi wee ken waa bese kɔn nε, daa ban dɔɔ kaa te de sεε de kyaa nyeedon man nε, dɔɔ gyae dεε tanɔbεε ban bɔɔ yekee nε fon gyu ke gyanee na e ya. ¹⁶ Nawolo nyi de Gbengyoo Yesu gbagba waa mo yeesa dinaa kolosi lee adido kɔn, te Wurubuare kpilale keyia non mɔ waa mo yeesa kolosi, na baa wola Wurubuare kabere ken. Dekɔn mena na, balan ban bɔɔ lεε e di pete bɔɔ yem nε, ban ne gyae la baa tanɔbεε fon lee yen man. ¹⁷ Kenan wole na, daa ban de sεε de kyaa nyeedon man deban kenan nε, baa mo daa na wɔ pou gyu adido ηoma man, na de kaa gyanee na de Gbengyoo Yesu na daa na e ke kyaa kekpaakekpa. ¹⁸ Mena dɔɔ ε mo mena nombia kenja do donja kakyen.

5

Ε desina ε wose daa Yesu kabese kɔn

¹ De tebia, bεε tekaa hia nyi ηolo waa bese ηmarase kolo lee deban yaa wee ken mena nombia kenja gyae kekɔn nε wose man nombia fa non bela ya. ² Nawolo nyi emεε gbagba ε gyen nyi wee ken de Gbengyoo Yesu waa bese kɔn nε, gyae ke yεε bo ηgba mena ken ηmεelate ne kɔn nelim nε. ³ Deban ken balan baa yako nyi, “De kyaa wosefεeren man, te de wɔe mɔ bεε lo daa ya nε,” mena deban kenan te kayeyεε dinaa gyae kaa futaa wɔ, ηgba mena ken kadojee ne futaa fulute nε. Dekɔn mena na, be man ηolo na ηolo be gyae waa tale lese ɔ wose lee mena kayeyεε kenan man ya.

⁴ Mɔna de tebia, emεε ba tekaa doo ditintεε man, na wee kenan kaa futaa non ηgba ηmεelate nε ya. ⁵ Nawolo nyi ε popou yεε kenmanee man balanwɔ, te ε doo kenmanee kenan man. Dɔɔ tekaa yεε ditintεε man balan ban be don ditintεε man nε ya. ⁶ Mena dɔɔ ε na yeli dee doo wolee da wose, ηgba mena ken baale ne yεε ne ya. Mɔna ε yela dee doo da wose dɔɔ na dεε deke nideli. ⁷ Nawolo nyi ban bee doo nε ne doo bo nelim, te ban mɔ bεε dεese nε ne dεese bo balinɔɔ. ⁸ Mɔna ken daa doo kenmanee man dɔɔ, ε yela dεε kεε da wose dɔɔ nideli na dεε mo da keleedi na de balan keygae mo yεε nyeele pampasan mo gyee da wose ηgba yoonɔtɔna nε, na dεε mo da nyeekeleε ken dɔɔ de loo yakaa nε wuu da nyeeya dɔɔ ηgba nyeele kotɔtɔ nε. ⁹ Nawolo nyi Wurubuare te baake daa nyi waa naase daa diyem ya, mɔna ɔ baake daa bo nyi dεε ta de Gbengyoo Yesu Kristo dɔɔ nyin nyeekeleε. ¹⁰ Non de Gbengyoo Yesu yena la fa daa, mena dɔɔ nyi de kyae na de sia yaa da yenaε koran na, daa na e pou dεε kyaa. ¹¹ Mena dɔɔ ε kolosi fa donja na ε ka do donja kakyen, ηgba mena ken ε ne tan yεε nε.

12 De tebia, nenεε dεε waase ηon bo nyiaa, balan ban de Gbenγγoo ba lese wɔ nyi baa yεε ε siamantena, te bεε yεε ba tom na kakyeη kolosi fa ηon ne, ε bu wɔ nideli. 13 Ε gyae wɔ na ε ke bu wɔ nideli lee ba tom keη bεε yεε ne dɔɔ, na ε ke kyaa wosefεereη man na dɔηa. 14 De tebia, dee kolosi fa ηon nyiaa, ε kolosi fa keboηaletena ban. Ε kolosi do ban gyakolon dana wɔ ne. Ε kyɔ ban bɔɔ dana don ya ne, na ε ke nyiη konɔɔ fa walan kamase. 15 Ε keε nyi ηolo na ηolo na mo dukum tɔ dukum kom ya, mona ε yεε deeli fa dɔηa na balan pou deban kamase.

16 Ε kyaa gyon man deban kamase. 17 Ε fane deban kamase. 18 Ε do Wurubuare nɔɔ abɔɔ pou man deban kamase. Mena nombia keηa te Wurubuare ne gyae nyi yaa yεε, nawolo nyi emεε na de Gbenγγoo Yesu Kristo yεε dokolon.

19 Ε na ko Wurubuare felin ηon ɔ ba mo do ε man ne nɔɔ ya. 20 Ε na lee Wurubuare nombia ηan ɔ be tεε wa akpeηkpeηgyɔɔra dɔɔ kolosi ne anmaareη ya. 21 Mona ε gyoo nombia pou man keε, na ε ke kyan ηan dei ne man nideli. 22 Ε wɔη ε wose lee nombiikum kamase man.

23 Dεε sola Wurubuare ηon ɔ yεε wosefεereη Wurubuare e ne, nyi waa gberaa ε wose ayimεε pou leki na waa yela ε gbεeneη ka teneε keη nombiikum daale na doo ε man ya, mo kelii wee keη de Gbenγγoo Yesu Kristo waa bese kɔη ne. 24 Wurubuare ηon ɔ be baake ηon ne, waa yela kekɔη mena nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ.

25 De tebia, ε fane fa daa mɔ. 26 Ε do de tebia Kristotena ban pou nɔɔ nideli. 27 Mεε waase ηon de Gbenγγoo yele man nyiaa, ε kala tone kei fa ε tebia Kristotena ban pou. 28 De Gbenγγoo Yesu Kristo waa mo ɔ bereε boele ε pouou na waa seη ε wole.

2 Tesalonikatena Pɔɔl Tɔne alate kenj ɔ be nmarase yele Tesalonikatena ne

1 Tɔne kei lee manj Pɔɔl na Silase na Timoti gyanj. Dɛɛ nmarase ke dee yeleɛ emɛɛ Kristotena banj ɛ kyaa Tesalonika donɔɔ man, te ɛ yɛɛ de kya Wurubuare na de Gbenjgyoo Yesu Kristo balanwɔ ne.

2 De kya Wurubuare na de Gbenjgyoo Yesu Kristo baa mo be berɛɛ boele njon na baa fa njon wosefɛɛrenj.

3 De tebia, kaboena nyi wee na wee na dɛɛ do Wurubuare nɔɔ lee emɛɛ dɔɔ nɔɔ mena kenj kaboena ne. Nawolo nyi ɛ kelɛɛdi kenj na bee kpu, te walanj kamase mɔ balanj kegyae kenj ɔ dana fa ɔ dɔɔ ne na bee kpu. 4 Lee mena dɔɔ dɛɛ tale gyo de konɔɔ kolosi ɛ wose man nombia Wurubuare balan man yenanj kamase. Nawolo nyi ɛ kayeyɛɛ na ɛ diyem kena pou man koranj na, ɛ ne yɛɛ kakyerj serj ɛ kelɛɛdi man.

5 Kenja pou na lese la wola nyiaa, Wurubuare ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ bo. Kei gyae ke yela ɛ ke kaboena Wurubuare gyoori kenj dɔɔ ɛ ne naa diyem ne man kagyoo. 6 Wurubuare ne di ɔ nombia na ke gbɛɛ, mena dɔɔ waa tɔ balan banj bɛɛ naase njon diyem ne kom, 7 na waa yela daa banj de yɛɛ ɔ balanwɔ te dɛɛ naa diyem ne ke fɛɛfo wee kenj de Gbenjgyoo Yesu na ɔ kpilala banj be dana donj te boalanj gyae ke kilisiwɔ lee adido kɔnj ne. 8 Wurubuare waa wɔnj balan banj bɔɔ gyenj e ya, te be ta mo de Gbenjgyoo Yesu nyeedonj nombia njan yɛɛ kolo ya ne denjele. 9 Waa wɔnj mena balan banj denjele, na baa naa diyem kekpaakekpaa. Kenj kpuɛ bela yɛna nyi, waa lese wɔ lee de Gbenjgyoo Yesu na ɔ gyoori dinaa kenj man. 10 Debanj kenanj man kenj waa bese kɔnj ne, ɔ balan banj Wurubuare be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose ne baa lese ɔ yele adido, na banj pou bɔɔ lɛɛ e di ne ke kelɛɛ e. Emɛɛ mɔ ɛ ke kpu na wɔ, nawolo nyi ɛ lɛɛ nombia njan dɔɔ yako njon ne di.

11 Lee mena nombia kenja dɔɔ te dɛɛ fane fa njon debanj kamase ne. Dɛɛ sola Wurubuare nyi waa yela ɛ ke kaboena ɔ kebaake kenj ɔ be baake njon ne, na waa fa njon donj na e ka mo tɔle nombia kpaakpaa njan pou ɛ ne gyae ɛ ke yɛɛ ne. Na ɛ ke tale yɛɛ tom kenj e ne yɛɛ ne kelii ɔto lee mena kenj ɛ ne lɛɛ e di ne dɔɔ. 12 De kɔnj mena na, de Gbenjgyoo Yesu yele gyae ka koro adido. Balanj baa naa ɔ gyoori kenj, te Yesu dɔɔ emɛɛ mɔ ɛ yele gyae ka lee. Lee de kya Wurubuare, na de Gbenjgyoo Yesu Kristo berɛɛ kenj bɔɔ mo boele njon dɔɔ, baa yela kekɔnj mena.

2

1 Me tebia, lee de Gbenjgyoo Yesu Kristo kabese kɔnj na mena kenj waa yilaa de popou mena wee kenanj ne man nombia yaa mɛɛ gyae maa lese wala njon nideli ne. 2 Balanj baale donj bɛɛ yako nyiaa, de Gbenjgyoo Yesu tanj ke kɔnj. Mena dɔɔ dɛɛ sola njon bo nyi, ɛ na yele mena nombia kenja ke yela ɛ wɔɛ kelɔ njon ya. Nne balan baale te di dekara nyi daa kpa Wurubuare felinj njon yako na daa nombia kenja te daa mɔ kaa yako njon yaa daa gbagba yako na njon nombia kenja yaa daa gbagba nmarase na tɔne yeleɛ njon nyi Yesu tanj ke kɔnj. 3 ɛ na yeli njolo ka beo njon lee gbɛɛ kamase man ya. Nawolo nyi pɛna wee dinaa kenanj kekɔnj na, balan baa koro serj tia Wurubuare. Mena ke te baa lese walanj njon ɔ bee di mmaraase

doo ya ne deboo pena wee kenan kelii. Non yena walan̄kum non boalan man te waa doo kekpaakekpaa ne. ⁴ Waa gyina o wose adido, na waa koro sen tia Wurubuaɛ na kpene kamase ken balan na som ne. Waa kaa kyaa Wurubuaɛ osom deni dinaa ken man, na waa yako nyi non yena Wurubuaɛ.

⁵ E beɛ toose nyi deban ken me kyaa e gyan na, mee kyaa yako non mena nombia kenja yee? ⁶ Mona nenɛɛ e gyen kpene ken be kyan e doose doo te o te kɔna ta ya. Deban ken Wurubuaɛ ba see e nyi waa kɔn ne de lii na, waa kɔn. ⁷ Balan tan ke fiasɛɛ beɛ lee Wurubuaɛ wɔle yɛ nombiakumɛ weese. Mona pena nombii ken moɔ yako non nyi gyae kekɔn ne ke kɔn na, kaboena nyi Wurubuaɛ waa lese walan̄ non o ne to ke gbɛɛ ne. ⁸ Kenan wɔle na te baa lese walan̄ non o bee di mmaraase doo ya ne deboo. De Gben̄gyoo Yesu nooman weesɛɛ te waa mo feefu e ko, na waa mo o gyoorobiiri kenjalakee ken wɔlɛɛ e kekpaakekpaa. ⁹ Walan̄ non o bee di mmaraase doo ya na, waa mo obonsam don bo kɔn. Waa kaa beo yɛɛ gyakolon̄ nombia na nombia dinaana burum. ¹⁰ Waa mo nombiakumɛ kamase beo ban pou baa yen leki ne. Baa yen leki kekpaawolo nyi ba te beɛ nyi boɔ lɛɛ nombia nan ne doo na ne gbɛɛ, nan gyae ke yela Wurubuaɛ ke lɛɛ ba nyee ne do ya. ¹¹ Lee mena doo Wurubuaɛ te yeli akereɛ nombia te kaa gyoo be man, te akereɛ nombia njaagen te beɛ lɛɛ di. ¹² Mena doo Wurubuaɛ waa bu balan̄ ban pou ba te lɛɛ anokoare nombia nan di ya, te beɛ gyae akereɛ nombia bo ne foɔ.

¹³ Mona emɛɛ de tebia ban de Gben̄gyoo Yesu ne gyae non ne doo, kaboena nyi deban kamase na deɛ fane fa Wurubuaɛ karan̄ lee e doo. Nawolo nyi Wurubuaɛ wulaa lese non see leenan̄ kewalan̄ ken nyi waa lɛɛ e nyee. Wurubuaɛ tɛwɔ o felin̄ non don man te o desina non see, nawolo nyi e lɛɛ nombia nan ne doo na ne gbɛɛ ne di. ¹⁴ Non Wurubuaɛ tɛɛ la nyeedon̄ nombia nan deɛ yako ne doo baake non kɔn nyeedon̄ kei man, na e ke nyin̄ gbɛɛ gyoo de Gben̄gyoo Yesu Kristo gyoori ken man. ¹⁵ De tebia, lee mena doo e sen̄ kenken na e ke kyan de nombia nan deɛ wola non ne, na nan dee kolosi fa non ne, na nan doo nmarase yele non ne man nideli.

¹⁶ De kya Wurubuaɛ ne gyae daa, te o tɛwɔ o bereɛ ken doo do daa kakyen̄ kekpaakekpaa, te o faa daa loo kegyakaa kpaakpaate. Deɛ solo nyi de Gben̄gyoo Yesu Kristo gbagba na de kya Wurubuaɛ, ¹⁷ baa do non kakyen̄ na baa fa non don na e ke tale yɛɛ aboo kpaakpaawolo lee e kekolosi na ya aboo ayeesa pou man.

3

¹ De tebia, nombia nan be kaa mee gyae maa yako non yena nyi e fane fa daa, na de Gben̄gyoo Yesu nombia nan ke nyin̄ gbɛɛ yaasee bilen̄bilen̄ na balan̄ ke lɛɛ na di obuo man ngba mena ken e be lɛɛ na di obuo man ne. ² E bese fane nyi Wurubuaɛ waa lese daa lee nombiakumɛ na balan̄ kumɛ nyin̄maa man, nawolo nyi na balan̄ pou lɛɛ na Wurubuaɛ di ya. ³ Wurubuaɛ yɛɛ walan̄ non o ne di o nombia doo, mena doo waa do non don na waa keɛ e doo ken nyi e ba gyoo walan̄kum non nyin̄maa man ya. ⁴ Deɛ lɛɛ di lee de Gben̄gyoo Yesu yele man nyi e ne yɛɛ nombia nan doo wola non ne. Te deɛ lɛɛ di mo nyi e ke yɛɛ mena kelii o. ⁵ Deɛ sola de Gben̄gyoo nyi waa desina e konɔse na e ka gyen̄ kegyae ken Wurubuaɛ ne gyae non ne, na e ke nyin̄ konɔ sen̄ kayeyɛɛ man ngba mena ken Kristo mo be nyin̄ konɔ sen̄ ne.

⁶ De tebia, dɛɛ faree ŋon lee Yesu Kristo yele man nyiaa, Kristobaale kamase ŋon ɔ yɛɛ keboŋalete e te ɔ nombia ayɛɛsa mo bɛɛ kyaa na nombia ŋan doo wola ŋon ya nɛ, ɛ wɔŋ ɛ wose lee mena walaŋ ŋonaŋ man. ⁷ Emɛɛ gbagba ɛ gyeŋ mena keŋ kaboena nyi yaa kasee daa, nawolo nyi debaŋ keŋ de kyaa ɛ gyaŋ nɛ da te yɛɛ keboŋale ya. ⁸ Mena mo te de te di ŋolo weenɛ yakaa keŋ nyi da te to e kom ya. Mɔna de yase de sia kyaŋ da wose yɛɛ tom nideli nelim na ka weese, na doo nyiŋ bese kasolo ɛ man ŋolo doo ya. ⁹ Ka te yɛɛ nyi gbɛɛ be doo keŋ nyi dɛɛ lɛɛ kolo lee ɛ gyaŋ bo doo te de yɛɛ tom mena ya, mɔna de yɛɛ mena na kabese kolo kekasee fa ŋon na ɛ ke nyiŋ kasee daa. ¹⁰ Debaŋ keŋ de kyaa ɛ gyaŋ koran na de faa ŋon mmaraa nyiaa, “Nyi akpaa ŋolo bɛɛ gyae nyi waa yɛɛ tom ya nɛ, tekaboena nyi waa di ya.”

¹¹ De te nyii nyi ɛ man balan baale doŋɛɛ keŋ boɔ ne yɛɛ tom daale ya. Be doŋ bo bɛɛ do be noose balan nombia man. ¹² Mena doo dɛɛ faree mena balan benaŋ te dɛɛ do wo kakyen de Gbengyoo Yesu Kristo yele man nyiaa, baa tisi kyaa ba mokoo doo na baa yɛɛ tom na baa nyiŋ kolo do be nooman. ¹³ De tebia, emɛɛ doo ɛ na yela nombia kpaakpaa keyɛɛ ke takaa ŋon ya. ¹⁴ Akpaa ŋolo te di de nombia ŋan doo tone kei man doo ya nɛ, ɛ mo ɛ sia gyakaa ɔ doo na ɛ ke wɔŋ ɛ wose lee ɔ man, na desɛŋ kenyiŋ kyaŋ e. ¹⁵ Mɔna ɛ na kɛɛ e nyi ɔ yɛɛ ɛ kolare e ya, ɛ faree e ŋgba ɛ doo Kristobaale nɛ.

¹⁶ Nɛnɛɛ dɛɛ fane nyi Yesu Kristo ŋon ɔ yɛɛ wosefɛeren Gbengyoo e nɛ, waa fa ŋon wosefɛeren aboo pou man debaŋ kamase na waa kpu na ɛ popou. ¹⁷ Maŋ Pɔɔl gbagba moona me nyiŋmaa ŋmarase nookado tone kei mee yelee ŋon nɛ. Mena keŋmarase kei te mɛɛ ŋmarase me tona pou man lese wola nyi maŋ ŋmarase la. ¹⁸ De Gbengyoo Yesu Kristo waa mo ɔ berɛ boele ɛ popou na waa seŋ ɛ wole.

1 Timoti

Pɔɔl tɔne gyaŋgbate keŋ ɔ be ŋmarase yelee Timoti ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl gyaŋ. Da nyeeɛere Wurubuare na de Gbeŋgyoo Yesu Kristo ŋon dɔɔ de loo gyakaa ne, lese na maŋ nyi maa yee Kristo kpilale.

² Mee ŋmarase tɔne kei mee yelee nyan Timoti ŋon lee Yesu Kristo keleɛdi man dɔɔ te n ba bese me bu gbagba ne. Mee fane nyi de kya Wurubuare na de Gbeŋgyoo Yesu Kristo baa mo be beree boele neŋ, na baa wii n waraŋase na baa fa neŋ wosefereŋ.

Pɔɔl ke faree Timoti lee akereɛ wolala wose man

³ Ngba mena keŋ mee gyu Masedonia teelee man te moɔ do neŋ kakyen nyi nya kyaa Efeso donɔɔ man ne, mena yaa mee gyae nyi n ke kyaa botɔɔ. Na n ke tɔ balan baŋ be kyaa Efeso botɔɔ bee wola akereɛ kawola Kristo ɔsom keŋ man ne nyi baa tina ŋa yela bilen. ⁴ Yako wɔ nyi be na wolɛɛ debarŋ na beney beney ŋɔla kegyɔ, na be naanaɔ kalola kegyakaare nombia kawola ya. Nawolo nyi keŋa pou na mo aŋmaarenŋ bo koŋ, te ne bee yeli balan ke yee Wurubuare kegyaebii ya. N lee Wurubuare di na te nyan ke tale yee ɔ kegyaebii. ⁵ Keŋ dɔɔ te mee yako neŋ mena nombia keŋa yena nyiaa, mee gyae nyi kegyae keŋ ba lee konɔɔ kpaakpaa man ne, na konɔɔ man nombia kpaakpaa na Kristo keleɛdi kpaakpaate keŋ ke doo Kristo walaŋ kamase man. ⁶ Balan baale ta yoo gbɛɛ lee abɔɔ kpaakpaa keŋa man te ba gyoo afa kumɛɛ keyɔɔ. ⁷ Bee gyae nyi baa bese Wurubuare mmaraa wolala, mɔna kpene keŋ baŋ gbagba ne kolosi na nombia ŋan dɔɔ ba senɛ keŋkeŋ bee kolosi ne bɔɔ gyeŋ ne man ya.

⁸ Da gyeŋ nyi mmaraa dei. Akpaa ŋolo de di ke dɔɔ nideli na ke dei fa e. ⁹ Da gyeŋ mɔ nyi ba te yee mmaraa bo fa balan kpaakpaa ya. Mɔna be yee ke bo fa baŋ bɔɔ ne di mmaraase ŋan dɔɔ ya, na baŋ bɔɔ ne yɔkɔse ba wose ya, na baŋ bɔɔ gyeŋ Wurubuare ya na nombiakumɛɛyɛera na baŋ ayimeɛ doo ba wose man na baŋ bɔɔ ne sila Wurubuare gbɛeneŋ ya, na baŋ bee koe be kyaa yaa be naɔ ne na baŋ mɔ bee koe balan ne, ¹⁰ na kafɔŋtena na baala baŋ bee doo na donɔɔ, na baŋ bee mo balan gyae kɔba, na akereɛtena na baŋ bee beo kaŋ ntamse, na kpene kamase keŋ bee kyaa na kawola kpaakpaate keŋ ya ne. ¹¹ Mena kawola kpaakpaa kei kyaawo na nyeedoŋ nombia kpaakpaa ŋan Wurubuare ba mo do me nyiŋmaa man nyi maa kolosi fa balan ne. Kawola kpaakpaa kei lee Wurubuare donɛ ŋon balan na lese ɔ yelee ne gyaŋ.

Wurubuare bereɛ keŋ ɔ ba mo boele Pɔɔl ne

¹² Mee fa de Gbeŋgyoo Yesu Kristo ŋon ɔ be fa maŋ donɛ kei nyi maa yee ɔ tom ne karan. Mee fa e karan ngba ɔ be keɛ maŋ nyi me yee walaŋ kpaakpaa e, te ɔ ba lese maŋ nyi me kaboena nyi maa yee ɔ tom keŋ ɔ ba mo do maŋ me nyiŋmaa man ne. ¹³ Gyaŋgba keŋ na me kolosi mmusuo nombia tia Yesu, te me naase ɔ kaseela baŋ diyem te me kɔla wɔ mɔ. Mɔna keŋa pou wɔle na Wurubuare wii me waraŋase, nawolo nyi na moɔ gyeŋ keŋ mee yee ne ya te ma te lee Kristo mɔ di ya. ¹⁴ De Gbeŋgyoo Yesu Kristo

moo o berere kenj boele manj nideli, te o yela me lee e di te o moo o kegyae kenj do me man.

¹⁵ Kei yena anokoare nombii kenj kaboena nyi walanj kamase waa lee di. Nombii kenanj yena nyi, Kristo Yesu konjæ teele kei doo o kaa lee nombiakumeyera nyee. Manj Pooł gba yena nombiakumeyera pou nyee. ¹⁶ Mona lee mena nombii kei doo te Wurubuaræ wii me waranjæ, na Yesu Kristo ke nyinj ta manj nombiakumeyera pou nyee kei doo lese o konoo kenj o dana ne wola. Na ka ke yee kekasee nombii fa balanj banj pou baa kaa lee e di na baa nyinj nyeedonj kekpaak kenj ne. ¹⁷ E yela dee kelee e nyi, “Nyanj nyaagenj yena Wurubuaræ na gyoo nonj n kyaa kekpaakekpaak. Nyanj yena Wurubuaræ nonj n bæe yem ya, te njolo mo bæe naa nej na o sia fonæ ya. Nyanj nyaagenj yena Wurubuaræ nonj n kaboena nyi baa mo obuo na gyoorobiiri fa nej kekpaakekpaak. Amen.”

¹⁸ Me bu Timoti, nombia njan moo mo do n nyinjmaa man, na njan Wurubuaræ akpenjkenjgyooora be wulaa yako see lee n wose man ne, mena nombia njenanj pou yee dokolonj. Mena doo mo nombia njenanj tela njgba yoo aboo ne, na n ka mo yoo na akeree nombia wolala banj. ¹⁹ Na tina n keleeedi na n konoo man nombia kpaakpaak njan yela ya. Baale te bæe nombia kpaakpaak kenja te be yela ba Kristo keleeedi kenj mo wolæwo. ²⁰ Balanj benanj baale yena Hameneyose na Alekesanda. Me ta mo wo fa obonsam nyi waa wonj ba denjela na boo tekaa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuaræ bela ya.

2

Wurubuaræ osom

¹ Mena doo kpene kenj mee gyae e ke tangbæe yee yena nyi, mee waase njon nyi yaa fane fa walanj kamase na e ka sola Wurubuaræ wosefærenj fa wo. E sola Wurubuaræ berere fa wo, na e ke fa e karanj lee kpene kamase kenj o ne yee fa wo ne doo. ² Mena mo te kaboena nyi yaa fane fa gyoonen na balan banj pou bee di donj de doo ne, na de woe ke fæ daa na dee nyinj kyaa wosefærenj man na dee nyinj som Wurubuaræ gbæe kpaakpaate man lee da kekyaabii man. ³ Mena nombia kenja deila, te njæ gyoo da nyeeleere Wurubuaræ nonj sia. ⁴ Nawolo nyi Wurubuaræ ne gyae nyi waa lee walanj kamase nyee na baa gyenj wa anokoare kenj. ⁵ Wurubuaræ dokolonj koonj kyaa la, te walanj dokolonj koonj mo doo la Wurubuaræ na balan nsana. Nonj yena Yesu Kristo. ⁶ Yesu kei moona o wose fa yenj to balan pou nyee man kom lee ba dukum kenj boo yee ne doo. Mena nombii kei te Wurubuaræ yæwo debanj kenj o ba see ne man, na kedi adansæ fa balan pou nyi o ne gyae nyi baa nyinj nyeekelee. ⁷ Lee kei doo te Wurubuaræ lese manj nyi maa bese o kpilale, na maa yako o nombia kpaakpaak njan fa balan banj ba te yee Gyudatenawo ya ne. Nombia njan mee yako ne te yee dekaræ ya.

⁸ Mena doo mee gyae nyi baala baa gyina ba nyinjmaase njan ayimeæ be doo njæ man ya ne adido, na baa fane debanj kamase. Be na mo banj na anjmaarenj do ba kefane man ya. ⁹ Mena mo te mee gyae nyi ala baa do aboo njan kaboena ne, na baa desina njæ nideli. Be na do ba nyeeenyooæ adaose beinj njgba balanj kyaa nyibanj ne ya. Te be na mo koba aboo na aboo njan njæ koya dana donj ne mia ba wose njgba mena kenj tekaboena ne ya. ¹⁰ Mona baa yee nombia kpaakpaak njan kaboena na balan banj bæe som Wurubuaræ ne.

¹¹ Kaboena nyi ala baa yokose ba wose na baa kyaa yididi na baa kasee Wurubuare nombia. ¹² Mɔɔ ne fa ala gbɛɛ nyi baa wola yaa baa di donj baala dɔɔ ya. Kaboena nyi baa wuu be nɔɔ. ¹³ Nawolo nyi Adam te Wurubuare tangbɛɛwɔ yɛɛ, pɛte ɔ yɛɛ Efa. ¹⁴ Na Adam te ɔbonsam beowo ya. Mɔna alo njon te ɔbonsam beowo te ɔ leewɔ Wurubuare wɔle yɛɛ dukum. ¹⁵ Mɔna akpaa alo de kyaa ɔ keɛɛdi man nideli na balan kegyae te ayimɛɛ be doo ɔ konɔɔ man ya na, Wurubuare waa lɛɛ e ɔ kalola man.

3

Kristotena kegyiise kalese

¹ Ke yɛɛ ampanj nyi “Akpaa nɔlo ne gyae waa yɛɛ Kristotena kegyia na, tom kpaakpaate yaa ɔ ne gyae nɛ.” ² Kaboena nyi Kristotena kegyia waa yɛɛ walanj njon ɔ wose man be dana nombiikum kenj balan baa naa kolosi ya. Kaboena nyi ɔ wɛɛle dɛɛ yɛɛ dokolonj. Waa yɛɛ walanj njon ɔ sia doo tɛɛle man te ɔ ne tale di ɔ wose dɔɔ. Waa yɛɛ walanj njon ɔ wose man dana obuo te ɔ ne tale lɛɛ nɔɔla. Waa yɛɛ walanj njon ɔ ne tale wola nombia mɔ. ³ ɔ na yɛɛ solonjnyɔɔre e ya te ɔ na yɛɛ walanj njon ɔ wose ne gyae nombia mɔ ya, mɔna waa yɛɛ walanj njon ɔ woɛ. ɔ na yɛɛ kale gyaere e ya, te ɔ na yɛɛ walanj njon ɔ sia ne yɛɛ kɔba beinj ya. ⁴ Waa yɛɛ walanj njon ɔ ne tale kɛɛ ɔ dekpanalanj dɔɔ nideli, te ɔ bia mɔ ne nyii ɔ dei nideli te bee bu e lee gbɛɛ kamase man. ⁵ Nawolo nyi akpaa nɔlo bɛɛ tale kɛɛ ɔ dekpanalanj dɔɔ nideli ya na, sena te waa tale kɛɛ Kristotena dikpii kenj dɔɔ nideli?

⁶ Walanj njonan na yɛɛ walanj wɔle ɔsom kenj man ya. Na mena ya na waa gyina ɔ wose adido na waa yala, na Wurubuare ke bu e fɔɔ nɛ. ⁷ Kaboena nyi balan banj bɔɔ doo Kristo man koranj ya nɛ, baa baake Kristotena kegyia njonan yele kpaakpaa, na ɔ be nyinj yala ɔbonsam kota man na desɛn kedi e ya.

⁸ Mena mɔ te kaboena nyi kegyiise banj bɛɛ kyɔ siamantena banj ɔsom kenj man nɛ, baa yɛɛ balan banj ba wose man dana obuo te balan mɔ ne lɛɛ wɔ di nideli. Tekaboena nyi baa yɛɛ solonjnyɔɔrawɔ ya, te be sia mɔ na yɛɛ kɔba dɔɔ beinj ya. ⁹ Baa mo konɔɔ kpaakpaa kyanj anokoare kenj Wurubuare ba lese wola wɔ lee ba keɛɛdi kenj man nɛ nideli.

¹⁰ Kaboena nyi Kristotena baa gyoo kegyiise banj man nideli, na baa kɛɛ nyi nombiikum kamase be doo be man ya pena baa mo wɔ see kegyiise.

¹¹ Mena mɔ te kaboena nyi be wɛɛla baa yɛɛ ala banj ba wose man dana obuo, te bɔɔ ne gyae balan wose man nombia kekolosi ya. Kaboena nyi baa yokose ba wose lee gbɛɛ kamase man, na balan ke nyinj tale mo ba wose lɔ be dɔɔ.

¹² Kaboena nyi kegyia wɛɛle dɛɛ yɛɛ dokolonj, te waa yɛɛ walanj njon ɔ ne tale kɛɛ ɔ bia na ɔ dekpanalanj dɔɔ nideli. ¹³ Kegyiise banj bɛɛ yɛɛ tom nideli nɛ, baa nyinj dasɛnae kpaakpaa na baa nyinj donj mo di adanɛɛ lee ba keɛɛdi kenj doo Yesu Kristo man nɛ man.

¹⁴ Me loo gyakaa nyi be gyae ke kyare ya maa kɔn n gyanj. Te mɛɛ nmarase nenj tone kei baa na, ¹⁵ nyi me dɔɔ wɔle koranj nɛ, tone kei gyae ke yela n ka gyenj mena kenj kaboena nyi balan baa kyaa Wurubuare dekpanalanj man. Dekpanalanj kenan man balan yena Kristotena dikpii kenj be yɛɛ Wurubuare njon ɔ kyaa kekpaakekpaan nɛ balanwɔ nɛ. Anokoare kenj Wurubuare ba lese wola nɛ, Kristotena dikpii kei yena ka mokɔɔ na ka tuula. ¹⁶ Nyeekelɛɛ nombia njan ta tekaa yɛɛ nombia aweesɛn dɔ ɔsom kenj man ya nɛ, yɛɛ nombia njan nɛ dana yunj. Nombia kenja te dɛɛ mo nɔɔdokolonj yako nyiaa,

“Wurubuare ta lese ɔ wose wola nḡba deniwalan nḡ.
 Wurubuare felin nḡon ta lese e wola nyi
 ɔ gbḡeneḡ tenḡḡ Wurubuare siaman.
 Wurubuare kpilala ban naa e,
 te Kristotena yako ɔ wose man nombia tḡele kei pou dɔɔ.
 Balan lḡe e di tḡele kei pou dɔɔ,
 te Wurubuare moo e gyu adido gyoorobiiri man.”

4

Akerḡḡ nombia wolala

¹ Wurubuare felin nḡon yakowɔ nideli nyiaa, tḡele kei da benaa kɔ ɔto na balan baale baa tina Wurubuare kelḡedi yela, na baa tei felinḡumḡḡ na ɔbɔnsam dekarate nḡon nombia. ² Mena kawola keḡa lee balan ban be dɔḡḡḡ bḡe beo ba wose te bee dii akḡḡḡ lan nḡe gyan. Ba nyeeya ta yem nḡba nyeela te ba moowɔ do boalan man nyakee ḡa nḡ. ³ Bḡe tɔ balan gbḡe nyi be na yale ya, te bḡe yako wɔ bela nyi be na di weenḡḡ ḡaale ya. Mɔna Wurubuare yḡe weenḡḡ bo nyi balan ban bḡe lḡe e di te ba gyeḡ anokoare keḡ nḡ, baa fane fa e karan na baa di. ⁴ Nawolo nyi kpene kamase keḡ Wurubuare be yḡe na ke dei, te akpaa nyi de fane fa e karan na tekaboena nyi dḡe bḡe ḡa ya. ⁵ Nawolo nyi Wurubuare nombia ḡan na kefane keḡ te desina ḡa.

⁶ Akpaa n mo mena nombia keḡa wola Kristotena na, n ke yḡe Yesu Kristo tobaale kpaakpaate nḡon bɔɔ mo kelḡedi na kawola kpaakpaate keḡ n silana nḡe kḡele e nḡ. ⁷ Lese n wose lee ḡola nombia na kawola ḡan ḡɔɔ tan tɔnɔɔ ya nḡe man, na n ke sila Wurubuare ɔsom kpaakpaate keḡ gbḡe nideli na ka ke male neḡ. ⁸ Nawolo nyi wose kewɔḡḡe dana tɔnɔɔ kyomii bo fa deniwalan. Mɔna Wurubuare ɔsom dana tɔnɔɔ nombia pou man, nawolo nyi kḡe fa nyeedon gyeḡ te kḡe fa nyeedon kekpaakekpaade ban keḡ gya e ke kɔḡ nḡe man.

⁹ Nombia keḡa yḡe ampan, te kaboena nyi dḡe lḡe ḡa di nideli. ¹⁰ Kei dɔɔ te dḡe kyan da wose yḡe tom nideli deban kamase, nawolo nyi de loo gyakaa Wurubuare nḡon ɔ kyaa kekpaakekpaade nḡe dɔɔ. Nḡon yena balan pou nyeelḡḡḡ, tuturu na balan ban pou bḡe lḡe e di nḡe.

¹¹ Wola wɔ mena nombia keḡa, na n ke kḡe nyi walan kamase te kasee ḡa nideli. ¹² Na yeli ḡolo na ḡolo ke kḡe neḡ nyi n yḡe bu e ya, mɔna yela n kekolosi na n dinɔɔ na n balan kegyae na n kelḡedi na n kekyaa keḡ ayimḡḡ be doo n wose man ya nḡ, ka bese kolo kekasee fa balan ban bɔɔ lḡe Wurubuare di nḡ. ¹³ Pete maa kɔḡ na, mḡe gya e nyi n ke yḡe kakyen mo n deban na n dɔḡ kala Wurubuare nombia ḡan balan man, na n ke yako wɔ nyeekeleḡe nombia ḡan, na n kawola wɔ ḡe man nideli. ¹⁴ Mo Wurubuare kolo anefan keḡ Wurubuare akpḡḡkpḡḡgyɔra be yako ke nombia, deban keḡ kegyiise ba mo ba nyinḡmaase gyakaa n dɔɔ te n be nyim nḡe yḡe tom nideli.

¹⁵ Yḡe kakyen di mena nombia keḡa pou dɔɔ deban kamase na n ka mo n wose fa ḡa, na balan kenyin naa n siaman kegyu na n nombia ḡan n nḡe yḡe nḡ. ¹⁶ Kḡe n dinɔɔ na n kawola man nideli. Yḡe kakyen di ḡe dɔɔ deban kamase. Akpaa n yḡe mena na, n ke lḡe emḡḡ na ban bee tei neḡ nḡe pou nyee.

5

Mena kej kaboena nyi Kristotena baa kyaa na dɔŋa

¹ Akpaa n ne kolosi na baala kegyiise ne, na fae wɔ ŋgba nya akoso ne ya mɔna kolosi na wɔ ŋgba n kyaa ne. Kolosi na tewulɛɛ mɔ ŋgba n kegyiise yaa n naabia ne. ² Kolosi na ala kegyiise ŋgba n naɔ ne, na n ke kolosi na alebia ŋgba n desina ne, kej n ba gyuenj ba wose man agyuenj kum kamase ya.

³ Kaboena nyi nya lese n konɔɔ man tela liala ban bɔɔ tanj ban baa keɛ be dɔɔ ya ne, na n ka mo obuɔ mɔ fa wɔ. ⁴ Mɔna akpaa lialo ŋolo dana bia yaa naanasebia ne, kaboena nyi bia yaa naanasebia ban baa tela e nideli na ka lese be Wurubuarɛ ɔsom nombia ŋan bɔɔ kaseɛ ne wola. Be yɛɛ mena ne, na bɛɛ tɔ be kyaa na be naanaɔ kom baa nawolo nyi mena te Wurubuarɛ ne gyae. ⁵ Lialo ŋon ɔ kyaa ɔ wose dɔɔ kej ɔ be dana walanj ŋon ɔ ne keɛ ɔ dɔɔ ya ne, ɔ na mo ɔ loo pou gyakaa Wurubuarɛ dɔɔ bo. Mena dɔɔ nelim na ka weese pou na ɔ gyakaa ɔ ne fane fa Wurubuarɛ nyi waa keɛ ɔ dɔɔ. ⁶ Mɔna lialo ŋon ɔ ne gyae tɛɛle kei dɔɔ gyonj kedi ne dɔɔ ɔ dɔŋ bo yakaa kej ɔ be dana nyeedonj ya. ⁷ Kolosi nombia keŋa fa Kristotena ban, na ŋolo be nyinj nombiikum daale yako lee ba wose man ya. ⁸ Nyi akpaa ŋolo bɛɛ tale keɛ ɔ lonɔna dɔɔ ya, tuturu na ŋon gbagba ɔ denimantena dɔɔ ya ne, na nawolo baa nyi ɔ te tina ɔ Wurubuarɛ keɛɛdi kej yela. Mena walanj ŋonanj nombiakumɛɛ keyɛɛ gba kela walanj ŋon ɔ bɛɛ lɛɛ Kristo di ne ya.

⁹ Lialo ŋon ɔ te dii ta kela kulutoonenj sɔŋotooro (60) ya na, be na kala e kpu liala dikpii kej man ya. Kaboena nyi waa yɛɛ alo ŋon ɔ be kyaa baale dokolonj gyanj, kej ɔ ta lee ɔ baale ŋonanj wɔle ya. ¹⁰ Waa yɛɛ walanj ŋon balan na lese ɔ yele lee ɔ nombia kpaakpaa keyɛɛ man, na mena kej ɔ be tale keɛle ɔ bia nideli te ɔ ne lɛɛ ŋɔla te ɔ ne keɛ be dɔɔ nideli mɔ ne. Waa yɛɛ walanj ŋon ɔ ne lɛɛ Wurubuarɛ balan te ɔ ne keɛ be dɔɔ nideli, te ɔ ne yɛɛ deeli fa ban ba wose be kyanj wɔ mɔ ne. Waa yɛɛ walanj ŋon ɔ ne nyinj debanj yɛɛ nombia kpaakpaa lee gbɛɛ kamase man.

¹¹ Liala ban ba te ŋmɛɛ ta ya ne, na kala wɔ kpu mena liala dikpii kei man ya. Nawolo nyi yale de gyɔ wɔ loo kela ba keɛɛdi kej na, baa lee Yesu Kristo wɔle na be kaa yala bela. ¹² Nyi akpaa be yɛɛ mena na, Wurubuarɛ waa bu wɔ fɔɔ nawolo nyi ba te yala ntam kej bɔɔ tangbɛɛ kanj fa Kristo ne dɔɔ. ¹³ Kenanj wɔle na, bɛɛ wɔlɛɛ ba debanj yakaa na be dɔŋ na akpanalanj akpanalanj. Kei wɔle na, bɛɛ kolosi balanj wose man nombia na be dana ba wose bɛɛ yɛɛ abɔɔ ŋan tekaboena nyi baa yɛɛ ya ne, te bɛɛ kolosi nombia ŋan tekaboena nyi baa kolosi ya ne. ¹⁴ Lee mena dɔɔ mɛɛ gyae nyi liala ban be yɛɛ alebiawɔ ne, baa yala na baa lola bia na baa keɛ ba akpanalanjse dɔɔ nideli. Be yɛɛ mena na, de kolala ban be gyae baa nyinj nombiikum kamase kolosi lee da wose man ya. ¹⁵ Nawolo nyi liala baale tanj lee Wurubuarɛ wɔle gyu be silana ɔbonsam.

¹⁶ Nyi akpaa Kristo alo ŋolo dana liala ɔ dekanalanj man ne, kaboena nyi waa keɛ be dɔɔ kej ɔ na mo wɔ lo Kristotena ban dɔɔ ya. Na Kristotena ban ke nyinj keɛ liala ban bɔɔ tanj ban baa keɛ be dɔɔ ya ne dɔɔ.

¹⁷ Kristotena kegyiise ban be yɛɛ siamantenawɔ te bɛɛ yɛɛ ba tom nideli ne, kaboena nyi baa bu wɔ nideli. Tuturu na kegyiise ban bɛɛ kyanj ba wose kolosi Wurubuarɛ nombia ŋan te bɛɛ wola balan ŋe man nideli ne.

¹⁸ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia ŋan ne yako daa nyiaa, “Wonembu ŋon ɔ ne tuku amɔla ne, bɔɔ ne bake ɔ nɔɔ ya. Mena mɔ te walanj ŋon ɔ ne yɛɛ tom na, kaboena nyi baa tɔ e kom.” ¹⁹ Nyi akpaa ŋolo da mo

nombiikum daale gyakaa kegyia ɲolo dɔɔ nɛ, ɛ na lɛɛ ke do ya. Gyise ɛ be nyinj adansɛɛtena bala yaa batooro pɛna ɛ ke lɛɛ ke do. ²⁰ Balaɲ baɲ bɛɛ yɛɛ nombiakumɛɛ nɛ, ɛ lese si wɔ balaɲ nsana na gyakolonj ke nyinj gyoo balaɲ akan baɲ mo.

²¹ Mɛɛ faree neɲ nideli lee Wurubuare na Yesu Kristo na ɔ kpilala baɲ ɔ ba lese wɔ nɛ siaman nyiaa, kɛɛ nyi n te di mmaraase keɲa dɔɔ keɲ nyi n be gyae ɲolo kela ɲolo ya.

²² Na barase na n nyinjmaa ka mo gyakaa balaɲ dɔɔ bilenbilenj nyi n na lese wɔ nyi baa yɛɛ Wurubuare tom ya, te na mo n wose do balaɲ nombiakumɛɛ ɲan bɛɛ yɛɛ nɛ man ya. Tela n wose nideli keɲ nyi n be yɛɛ nombiikum ya.

²³ Lee n tɔɔ kawee na n kɛɛ wee bilenbilenj keɲ dɔɔ nɛ, na tekaa nyɔɔ lonj kaagenj ya mɔna nyɔɔ solonj kyomii kyomii.

²⁴ Balaɲ baale wui nombiakumɛɛ na lee debɔɔ bilenj pɛna baa di be nombia. Mɔna baale wui nombiakumɛɛ dɔɔ ɲa weesɛɛ bo, wole wole pɛte na lee debɔɔ. ²⁵ Mena mo te nombia kpaakpaa keyɛɛ bɛɛ weese ya. ɲan ɲa weesɛɛ koranj nɛ, ɲe gyae kaa lee debɔɔ.

6

Nombia kpaakpaa wolala na nombiakumɛɛ wolala

¹ Ɛmɛɛ baɲ ɛ doo balaɲ tɛɛ nɛ, ɛ mo obuɔ fa e gbɛngyooona lee gbɛɛ kamase man. Ɛ yɛɛ mena na ɲolo be nyinj kolosi nombiikum lee Wurubuare na de kawola keɲ wose man ya. ² Nyi akpaa ɲolo ɔ gbɛngyoo yɛɛ Kristo baale e nɛ, ɔ na kɛɛ nyi keɲ be popou yɛɛ Kristotenawɔ dɔɔ ɔ be bu e nideli ya. Keɲ gba te kaboena nyi waa mo obuɔ fa e nideli nawolo nyi baɲ bee di ba tom tɔnɔɔ nɛ, be yɛɛ Kristotenawɔ te bɛɛ gyae be nombia mo. Mena nombia keɲa te kaboena nyi nya wola wɔ na n ka do wɔ kakyerj na baa di ɲe dɔɔ.

³ Walaɲ kamase ɲon ɔ na wola nombia kpoo ɲan ɲɔɔ ne kyaa na de Gbɛngyoo Yesu Kristo kawola keɲ na Wurubuare ɔsom nombia ya nɛ, ⁴ na mena walaɲ ɲonan yɛɛ walaɲ ɲon ɔ ne gyina ɔ wose adido te ɔ ba gyɛnj daale mo ya. Aɲmaarenj kum na kale nombia ɲan ɲɔɔ taɲ tɔnɔɔ ya nɛ doo la ɔ kawola keɲ man. Keɲa na moona nombiakumɛɛ ɲgba balaɲ kekɔla na aɲmaarenj kelee na daaworo na ɔmanso na balaɲ katee na nyeeman ditɪɲtɛɛ na dɔɲa kekɔla nɛ kɔɲ. ⁵ Mena balaɲ kɛwɔ nyeeɛa ta yekee, mena dɔɔ te debanj kamase na be dana nombia bɛɛ wɔɲɛɛ na dɔɲa. Anokoare be doo be man ya. Baɲ gyɛnj nyi Wurubuare ɔsom yɛɛ gbɛɛ keɲ baa mo nyinj kɔba.

⁶ Nyi akpaa kyomii keɲ n dana te n yela ke da gyoo n sia na, Wurubuare ɔsom dana tɔnɔɔ nideli fa neɲ. ⁷ Nawolo nyi de ta mo kolo kɔɲ tɛɛle kei dɔɔ ya, mena mo te dɔɔ gyae dɛɛ mo kolo lee tɛɛle kei dɔɔ gyu ya. ⁸ Mɔna nyi akpaa de dana weenɛɛ na abɔɔ ɲan dɛɛ do na, kaboena nyi ɲe dɛɛ gyoo de sia. ⁹ Balaɲ baɲ bɛɛ gyae kɔba beinj nɛ ne yale kekɛɛɛɛɛ na ɔbɔnsam kɔta man, te ne yeli bɛɛ yɛɛ abɔɔ nkaranjkaranj na be ta yoo lee Wurubuare gbɛɛneɲ man na ba te wɔlɛɛ kekpaakekpa. ¹⁰ Nyi walaɲ de yase ɔ sia do kɔba kegyae dɔɔ beinj man na, na mo e gyu dukum man. Baale te sila kɔba kegyae beinj kei te be tinaa ba keleeɛɛɛ keɲ yela, te ba moo ba wose do kayeyɛɛ dinaa man.

Pɔɔl kekolosi fa Timoti

¹¹ Mɔna nyanj Wurubuare walaɲ dɔɔ yeu lee mena nombia keɲa pou man, na n ke sila nombia ɲan ɲa tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ na

Wurubuarɛ ɔsom kpaakpaate, na nombia ŋan n be lɛɛ di nɛ na balan kegyae na n ke yɛɛ kakyerɛn seŋ kenken, na n ke bu n wose deban kamase.

¹² Yoo ken n ne yoo nyi ken n be lɛɛ Kristo di dɔɔ nɛ, seŋ kenken na n ke yoo ke nideli na n ke nyin nyeedon kekpaak ken. Kei dɔɔ te Wurubuarɛ lɔɔ yele baake nen, deban ken n be gyuuusu n nɔɔ kolosi n keleɛdi ken nombia balan burum siaman nɛ. ¹³ Ma seŋɛɛ Wurubuarɛ ŋon ɔ ne fa kpene kamase nyeedon nɛ, na Yesu Kristo ŋon ɔ be di Wurubuarɛ nombia ŋan adanseɛ kegyia Pɔntiɔse Pilato gyan nyi ŋe yɛɛ anokoare nɛ siaman mɛɛ yako nen nyiaa, ¹⁴ kɛɛ na n kedi mmaraase kenɛ dɔɔ. Na kyɛɛkee ŋa ya, na n ke kɛɛ nyi ŋolo mɔ be nyin nombiikum daale yako lee n wose ya, kelii wee ken de Gbenɔgyoo Yesu Kristo waa bese kon. ¹⁵ Wurubuarɛ waagen kaboela nyi dɛɛ lese ɔ yele. Nawolo nyi ŋon waagen yɛna don pou nyee, na gyoonen pou Gyoo na gbenɔgyoona pou Gbenɔgyoo. Ŋon ne gyae la waa yela Yesu Kristo kabese kon wee ken ŋon gbagba ba see nɛ man. ¹⁶ Ŋon waagen kyaa la kekpaakekpaak te ɔ bɛɛ yem ya, te ɔ kyaa kenmanjee ken walan bɛɛ tale benaa ke ya nɛ man. Ŋon te walan te naa ta e see ya, te ŋolo mɔ be gyae waa tale naa e ya. Ŋon danaana don ken be tan ɔto ya, te ɔ kaboena nyi baa lese ɔ yele deban kamase. Amen.

¹⁷ Faree balan ban be dana ba wose tɛɛle kei dɔɔ nɛ nyi be na gyina ba wose adido ya te be na mo be loo gyakaa abɔɔ ŋan be dana nɛ dɔɔ ya, nawolo nyi ŋɔɔ gyae ke kyaa kekpaakekpaak ya. Mɔna kaboena nyi baa mo be loo pou gyakaa Wurubuarɛ ŋon ɔ ne fa daa abɔɔ pou te ne yɛɛ daa gyon nɛ dɔɔ. ¹⁸ Faree wɔ nyi baa yɛɛ deeli, na baa yela be deeli keyɛɛ ken ka bo. Baa yɛɛ wɛɛ na baa nyin tale mo ba abɔɔ ŋan be dana nɛ ŋaale fa balan. ¹⁹ Nyi akpaak be yɛɛ kenɛ na, bɛɛ yɛɛ bo see ba wose wee daale. Kei man te baa tale mo nyin nyeedon kekpaak ken.

²⁰ Timoti, kɛɛ kpene ken bɔɔ mo do n nyinmaa man nɛ dɔɔ nideli. Lese n wose lee afa kumɛɛ keyɔɔ na anmaaren yakaa yakaa ŋan balan ne baake nyi nyansa nombia nɛ man. ²¹ Nawolo nyi balan baale kpa be dana mena nyansa kei, mena dɔɔ te yeli be ta yoo lee ba keleɛdi man. Wurubuarɛ waa mo ɔ bɛɛɛ boele ŋon. Amen.

2 Timoti

Ɔɔɔl tɔne alate ken ɔ be ŋmarase yelee Timoti ne

¹⁻² Tɔne kei lee man Ɔɔɔl gyan. Mee ŋmarase ke mee yelee nyan me bu gyaagy Timoti. Wurubuarɛ kegyaebii man te ɔ lese man nyi maa yee Yesu Kristo kpilale. Ɔ kpila man nyi maa gyu ke yako nyeekelee nombia ŋan ɔ be yako see nyi dee nyin lee daa na Yesu Kristo dokolon keyee man doo ne fa balan. De kya Wurubuarɛ na de Gbenjgyoo Yesu Kristo baa mo be berɛ boele nen, na baa wii n waranjase na baa fa nen wosefɛerenj.

Ɔɔɔl kado Timoti kakyen

³ Deban kamase ken mee fane na, mee toose nen te mee fa Wurubuarɛ mo karanj. Mee som e lee me konoo kpaakpaa man ŋgba mena ken me naanao be yee ne. ⁴ Mee toose debanj ken moo tina nen yela te n be wii ne. Mena doo me loo gyakaa nyi maa naa nen na me woe ke fɛe man. ⁵ Mee toose mena ken n ba mo n konoo pou lee Yesu Kristo di ŋgba mena ken n naana alo Loise na n naa Yunisi be lee di ne. Ma gyen mo nyi nyan mo n see n dana mena kelɛdi kenanj. ⁶ Mena doo mee toose nen nyiaa, kpene ken Wurubuarɛ ba mo fa nen debanj ken moo mo me nyinmaa gyakaa n doo ne, kee na n ke kyan ke nideli ken koo lee n nyinmaa man ya. ⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ te fa daa felin ŋon gyae ka do daa gyakolon ya. Mona felin ŋon gyae ka do daa donj te kee yeli, dee gyae balanj te kee yeli dee tale di da wose doo ne te ɔ faa daa.

⁸ Na yeli desɛnj ke kyan nen lee de Gbenjgyoo nyeekelee nombia ŋan keyako man ya. Mena mo te na yeli desɛnj ke kyan nen nyi ba te kyan man do deni man ya. Mona lee Wurubuarɛ donj ken doo, nyan mo yee kakyen na n kena diyem nyeekelee nombia ŋan keyako man ŋgba man ne. ⁹ ŋon Wurubuarɛ lee na da nyee, te ɔ baake daa nyi de kaa bese ɔ bia. Na de nombia ŋan doo yee ne doo te ɔ baake daa ya, mona lee mena ken ŋon gbagba be wulaa yako see doo te ɔ boele daa. Wurubuarɛ tɛwo ɔ bu Yesu Kristo doo mo ɔ berɛ kei boele daa pete ɔ yee kpene kamase ¹⁰ Mona nenɛe ɔ ta lese ɔ berɛ ken wola lee da nyeeleere Yesu Kristo kekɔnj man. ŋon diina yɛnj doo te ɔ tɛwo nyeekelee nombia kpaakpaa ŋan doo wola daa gbɛe ken dee mo nyin nyeedonj kekpaak kenj.

¹¹ Wurubuarɛ lese na man nyi maa yee ɔ kpilale na maa ta kolosi na maa wola ɔ nombia ŋan. ¹² Lee kei doo te mee naa diyem ma anenaanj kei. Mona desɛnj be dana man ya, nawolo nyi ma gyen walanj ŋon moo lee e di. Te mee lee di nideli mo nyi waa tale kee kpene kenj moo mo do e ɔ nyinmaa man ne doo nideli kelii wee kenj waa bese kɔnj ne. ¹³ Tela nombia kpaakpaa ŋan n be nyii lee me gyan ne nideli, na n ka mo ŋa yee gbɛe kenj nyan ke sila. Tela kelɛdi na balan kegyae kenj doo nyim lee Kristo Yesu doo ne nideli. ¹⁴ Tela kpene kenj Wurubuarɛ felin ŋon ɔ doo de man ba do n nyinmaa man ne nideli.

¹⁵ N gyen nyi Kristotena ban doo lee Esia tɛele man ne pou te bee manj. Be man baale yena Figeluse na Hemogenese.

¹⁶ Mona Onesiforuse doo Wurubuarɛ waa wii ŋon na ɔ dekanalanmantena pou waranjase, nawolo nyi ɔ ne yeli ma wose ne fɛe manj te bee yee e desɛnj gba nyi ba te kyan man to deni ya. ¹⁷ Kenanj wole

koran na o ka gyoo Roman donoo man na o yee kakyen keo man kaboena o naa man. ¹⁸ De Gbengyoo Wurubuaare waa yela de Gbengyoo Yesu ke wii o waranase o wee dinaa ken waa bese kon ne man. N gyen mena ken o be kyoo man lee gbenehen burum man deban ken me kyaa Efeso donoo man ne.

2

Di anokoare fa Yesu Kristo

¹ Mena doo me bu Timoti, sola Wurubuaare na waa ta Yesu Kristo beree ken doo yela n ka sen kenken. ² Nombia nan moo wola nen balan burum siaman ne, mo na do balan ban n ne lee wo di ne nyinmaa man, na ban mo ke tale mo wola balan wolee.

³ N nyina n yee Yesu Kristo yoonooote kpaakpaate e ne, yee kakyen na n kena diyem ngba daa ne. ⁴ Yoonooote nolo be kyaa ken nyi akpaa o kyaa o tom man na, o na bese mo o noo ka do balan yakaa nyiban nombia man ya. Mona o ne yee kpene ken gyae ka gyoo o kegyia non sia bo. ⁵ Mena mo te akpaa nolo ne yeu te o te di keyeu ken mmaraase nan doo ya na, o be gyae waa nyin yele keyeu ken man ya. ⁶ Woorafale non o yee o tom nideli na, non te kaboena nyi waa tanjbee di o woo ken man weenee. ⁷ Gyuen nombia nan mee yako nen ne man, nawolo nyi de Gbengyoo waa yela n ke nyii nombia nenan pou man nideli.

⁸ Na wolee Yesu Kristo non o ba lee gyoo Defidi lonoro man, te Wurubuaare be gyusu e lee yen man ne nombia ya. Kei yena Wurubuaare nombii kpaakpaa ken me don mee kolosi ne. ⁹ Ken mo doo te mee naa diyem, te be kyan man keto deni te ba doo man agbaraagbaraase ngba nombiakumeyeeere ne. Mona Wurubuaare nombia nan doo, nolo be tale do na agbaraagbaraase ya. ¹⁰ Kei doo te mee yee kakyen sen kenken me diyem kena man lee balan ban Wurubuaare be wulaa lese wo see ne doo. Na Wurubuaare keta Yesu Kristo doo lee ba nyee na ban mo kenyin o gyoorobiiri ken ke kyaa kekpaakekpa ne. ¹¹ Nombia nan boo yako see ne yee ampan. Be yakowo nyi,
"Akpaa daa na Kristo ta yem na,
daa na e dee kyaa bela.

¹² Akpaa de yee kakyen sen kenken da diyem kena man na,
dee kpu na e di gyoori.

Te akpaa de bee e na,
non mo waa bee daa.

¹³ Akpaa daa bee lee di ya na,
non doo waa di o nombia doo
nawolo nyi o bee yako nombii bese lee ke wole ya."

Tomyeere kpaakpaate non Wurubuaare be lee e do

¹⁴ Deban kamase na toose Kristotena ban nombia kena na n ke faree wo Wurubuaare siaman nyiaa, baa tina nombia kewonjee yela nawolo nyi non tan tonoo ya. Mona nee wolee balan ban bee tei wo ne bo. ¹⁵ Yee kakyen na n ke nyin yele Wurubuaare siaman, ngba tomyeere kpaakpaate non o bee di desan o tom keyee man ya ne. Kaboena nyi nya tale wola nyeedon nombia nan ne yee anokoare nombia na ne man nideli. ¹⁶ Lese n wose lee nombia nan na te yee Wurubuaare kegyaebii ya ne afa keyoo man. Nawolo nyi nee desina bo wolee walan na Wurubuaare nsana. ¹⁷ Ba afa nan bee yoo ne, ne yaasee bo ngba kawee kum ne. Balan benan man baale yena Hameneyose na Filetuse. ¹⁸ Mena balan kewo ta yoo lee anokoare gbee

ken man. Bɛɛ wola balan nyi deban ken balan baa fon lee yen man ne tan ke kon lan, mena doo ba te yeli baale ta lee wole ba keleedi man wolee. ¹⁹ Mɔna Wurubuaɛ anokoare ken seɛɛ kenken ken nyi kolo be tale wosi ke ya. Nombia kenɛa te ba moowo to ke doo. Nombia nɛnan yena nyiaa, “Wurubuaɛ gyeɛ balan ban be yeɛ o wui.” “Walan kamase non o be lee de Gbenɔyoo Yesu di na, kaboena nyi waa lese o wose lee nombiakumee keyee man.”

²⁰ Dekpanalan dinaa kamase man na, be dana kuruwaase kpookpoo. Kɔba yayam na kɔba wolom wui doo, te nan boɔ mo teeɛ na daase yeɛ na mo ne doo. Bɛɛ mo njaale do weeneɛ deban kamase, te bɛɛ mo njaale bo see daa wee dinaa. ²¹ Mena mo te nyan walan non n lese n wose lee nombiakumee keyee man na, Wurubuaɛ waa mo nen yeɛ kolo kpaakpaa. Nawolo nyi nyan walan nonan wose tan ayimeɛ ya. N wose dana toɔo fa n Gbenɔyoo te n te desina n wose fa tom kpaakpaa kamase keyee.

²² Mena doo lese n wose lee lookum ken ne yeɛ alebia na tewuleɛ ne woleɛ ne man. Emee na ban bɛɛ mo konoo kpaakpaate som Wurubuaɛ ne e mo e loo gyakaa nombia nan tenee ne doo, na e ka sen nombia nan e be lee di ne doo nideli na e ke gyae doɔna na e ke yeɛ noɔdokolon. ²³ Lese n wose lee anmaaren nan non tan toɔo ya ne man, nawolo nyi n gyeɛ nyi nɛɛ mo kale bo kon. ²⁴ Tekaboena nyi de Gbenɔyoo tobaale waa mo o wose do kale nombia man korakora ya. Mɔna kaboena bo nyi waa yeɛ deeli fa walan kamase, na waa yeɛ walan non o gyeɛ Wurubuaɛ nombia kawola, te o ne nyin konoo fa walan kamase. ²⁵ Kaboena nyi waa nyin konoo na waa kolosi fa balan ban bɛɛ lee e anmaaren ne. Na waa gyakaa loo nyi mberem Wurubuaɛ waa yela baa kyeeke be konooɛ, na baa gyeɛ anokoare ken. ²⁶ Kei gyae ke yela be sia ke nmanee wo, na baa yeu lee obonsam non o be di be doo te o ne yeli bɛɛ yeɛ o keyaebii ne kofa man.

3

Kayeyee ken gyae ke kon deban otomante ken man ne

¹ Me bu Timoti, toose nyi teeɛ kei da benaa ko oto ne kayeyee gyae kekon. ² Nawolo nyi balan baa gyae ban baagen wui bo na kɔba keyae, na baa gyina ba wose adido na baa wola ba wose na baa tee balan yakaa yakaa. Baa yeɛ deɛle don ba lolala doo te baa yeɛ boniayetena te boɔ gyae baa gyeɛ Wurubuaɛ ya. ³ Balan keyae be gyae ke doo be man ya, te boɔ gyae baa mo nombia kyee ya. Baa tao balan kelabere te boɔ gyae baa tale di ba wose doo ya. Baa yeɛ akpanyanɔnɔn te boɔ gyae baa gyae kolo kpaakpaa mo ya. ⁴ Baa lese doɔna fa na baa barase yeɛ aboo. Baa gyina ba wose adido bein na baa gyae teeɛ kei doo gyon kedi kela Wurubuaɛ. ⁵ Baa gyae Wurubuaɛ osom ken nombia na be sia, mɔna be konooɛ man na boɔ ne lee Wurubuaɛ don ken di ya. Mena doo lese n wose lee mena balan benan man.

⁶ Mena balan benan baale doɔɛ la na akpanalan akpanalan bɛɛ beo ala ban boɔ ne tale kyan ba wose ya te nombiakumee be wulu wo, te lookum doo bee sila gbɛɛ kum kamase ne. ⁷ Deban kamase na mena balan kewo ne kaseɛ nombia, mɔna boɔ gyae baa gyeɛ anokoare ken ya. ⁸ Mena ken Gyanese na Gyanberese ba sen tia Mosesi ne, mena ke yaa balan kewo mo na sem tia anokoare nombia nan. Be yeɛ balan ban ba nyeyea man nombia be woleɛ te boɔ dana dasenae keleedi ken man ya. ⁹ Mɔna boɔ gyae baa lii lem ya te be diyin nombia nan gyae ka lee deboo, na walan kamase kena nɔba mena ken be yeɛ Gyanese na Gyanberese ne.

¹⁰ Mōna nyanj dōo n gyenj me kawola na me dinōo na nombia ŋan dōo ma seŋeε ne, na ma keleεdi na me konōo kenjinj na me balanj kegyae na me kakyenj kenj me dana, ¹¹ na mena kenj bōo naase manj diyem, na diyem kenj mōo naa Antiōke na Ikonium na Listra donōose man, na mena kenj mōo yee kakyenj seŋ kenkenj diyem kenj bōo naase manj ne man. Mōna de Gbenjgyoo lese manj lee nombia kenja pou man. ¹² Ampanj yaa mee yako nenj n ke nyii nyiaa, walanj kamase ŋon o ne gyae nyi waa yee Wurubuarε kegyaebii lee de Gbenjgyoo Yesu Kristo yele man ne, balanj baa naase e diyem. ¹³ Te balanj kumεε na banj beε beo balanj ne, baa bese yee nombiakumεε kpu. Baa beo balanj na balanj mō ka beo wō.

¹⁴ Mōna nyanj dōo kyanj kpene kenj n be kasee te n be leεdi ne man nideli, nawolo nyi n gyenj balanj banj gyanj n be kasee mena nombia ŋenanj lee. ¹⁵ Nawolo nyi leenanj n biateε te n wulaa kasee Wurubuarε nombia anjmarasenj see ŋan gyae ke yela n ka gyenj nyansa na n ke nyinj nyeedonj lee Yesu Kristo keleεdi man ne. ¹⁶ Wurubuarε nombia anjmarasenj see ŋan pou lee Wurubuarε gyanj, te ŋe dei fa nombia kawola na nombia kalese si walanj, na nombia kedesina na mena kenj n ka wola walanj kolo lee Wurubuarε kegyaebii man. ¹⁷ Kei gyae ke yela Wurubuarε walanj ŋon ke desina o wose nideli, na waa tale yee tom kpaakpaate kamase kenj Wurubuarε ne gyae nyi waa yee ne.

4

Kolosi Wurubuarε nombia debanj kamase

¹ Timoti, tōose nyi de Gbenjgyoo Yesu Kristo waa bese kōŋ o gyoorobiiri man na o kaa di balanj banj be kyaa na be sia, na banj bōo yekee ne pou nombia. Mena dōo mee faree nenj nideli lee Wurubuarε na de Gbenjgyoo Yesu Kristo siamanj nyiaa, ² kolosi Wurubuarε nombia ŋan fa balanj. Yee kakyenj kolosi ŋa debanj kamase. Kolosi fa wō na n ka wola wō gbεε kenj kaboena nyi baa mo, na n ka lese nombiakumεε ŋan balanj ne yee ne si wō, na n ka do wō kakyenj na n ke nyinj konōo fa wō lee n kawola kenj man. ³ Nawolo nyi debanj daale gyae kekōŋ kenj balanj baa beε nyi bōo tei nombia kpaakpaa ŋan ya. Te lee mena kenj ba denjela man na toree wō dōo ne, baa ta yilaa akereε wolala na be kaa kolosi nombia ŋan banj gbagba ne gyae nyi baa nyii ne fa wō. ⁴ Baa beε anokoare kenj kenyii, na baa tei ŋola nombia. ⁵ Mōna nyanj Timoti dōo, yela n sia ke doo tεεle man na n ke yee kakyenj seŋ kenkenj diyem kamase man. Yee tom kenj Wurubuarε nombia kolosire ne yee ne, na n ke yee Wurubuarε osom tom kenj nideli kelii oto.

⁶ Nawolo nyi manj Pōol dōo, ma debanj te lii nyi baa kyεεkee me fatabo leki ŋgba mena kenj bee deesi te beε toosi solonj woli ne. Ma debanj te lii nyi maa lee tεεle kei dōo. ⁷ Ma te yoo yoo kpaakpaa kenj tanj, te ma te yeu keyeu kenj mō kelii oto. Ma te kyanj ma keleεdi kenj man mō kelii oto. ⁸ Mena dōo de Gbenjgyoo Yesu Kristo ŋon o ne di nombia na ŋe gbεε ne, te desina gyooro kotōtōo kenj nawolo nyi me gbεenenj teneε ne see na waa mo to manj kom. Na maagenj te waa yee mena fa ya, mōna banj pou bee gyeki o kabese kōŋ ne mō kpuε.

⁹ Timoti, yee kakyenj na n kekōŋ me gyanj bilenj, ¹⁰ nawolo nyi kenj tεεle kei dōo abōo kegyae loo doo Demase man dōo ne, o te tina manj yela lanj Tesalonika donōo man. Kiresense te lam Galatia donōo man, te Tituse mō te lam Dalemata donōo man. ¹¹ Luka waagenj kyaa la me gyanj. N ne kōŋ na mo Maake kpu na n wose kōŋ, nawolo nyi o ne kyō manj ma Wurubuarε tom keyεε man. ¹² Me te kpila Tikikuse nyi waa gyu Efeso

donɔɔ man. ¹³ Akpaa n ne kɔŋ na, mo ma kegba wurikyim keŋ mɔɔ tina yela Kapuse gyaŋ Torase donɔɔ man nɛ na me tɔna ŋan kɔna maŋ. Tuturu na mo tɔna ŋan bɔɔ mo wonembu tɔne yɛɛ ŋa nɛ kɔna maŋ.

¹⁴ Alekesanda ŋon ɔ yɛɛ luure e nɛ, te yɛɛ maŋ nombiikum daale. De Gbenjyoo waa tɔ e kom lee nombiikum keŋ ɔ be yɛɛ maŋ nɛ dɔɔ.

¹⁵ Mena dɔɔ kɛɛ n wose man nideli na e, nawolo nyi ɔ bɛɛ gyae de nombia kpaakpaa ŋan dɛɛ yako nɛ korakora ya.

¹⁶ Me nombia kedi gyanjgate keŋ man nɛ walaŋ na walaŋ ta sem me wɔle ya, be popou bɛɛ maŋ bo. Mɛɛ sola Wurubuare nyi ɔ na mo mena nombia keŋa tɔ wɔ kom ya. ¹⁷ Mɔna de Gbenjyoo Yesu senjawɔ me wɔle, te ɔ doo maŋ kakyen te me kolosi ɔ nyeedon nombia ŋan fa baŋ pou ba te yɛɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, te be nyiiwɔ te Wurubuare lese maŋ lee yen maŋ.

¹⁸ Mena dɔɔ de Gbenjyoo waa lese maŋ lee dukum kamase man, na waa mo maŋ gyu ɔ gyoori keŋ man adido wosefɛereŋ man. Ŋon te kaboena nyi baa lese ɔ yeke kpaakekpa. Amen.

¹⁹ Mɛɛ do Pisisila na Akuila na Onesiforuse na ɔ dekpajalanmantena pou nɔɔ. ²⁰ Erasituse kyaa Korinto donɔɔ man, te me te tina Tirofimuse ŋon ɔ na wee nɛ yela Miletuse donɔɔ man.

²¹ Yɛɛ kakyen na n kekɔŋ pɛna waare debaŋ keŋ kelii. Ubuluse na Pudense na Linuse na Klɔɔdia na de tebia Kristotena baŋ pou na do nen nɔɔ.

²² De Gbenjyoo Yesu Kristo waa kpu na nen, na Wurubuare ka mo ɔ bɛɛɛ keŋ boele ŋon.

Tituse

Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yele Tituse ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Wurubuare tobaale Pɔɔl ŋon me yee Yesu Kristo kpilale e ne gyan. Wurubuare lesena maŋ nyi me kaa kyo balan baŋ ŋon Wurubuare gbagba ba lese wo see fa ɔ wose ne, na baa seŋ ba keleeɗi man keŋkeŋ na maa wola wo Wurubuare nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ ne, na baa gyeŋ ŋa kpu nideli. Nombia keŋa kagyen ne gyae la ke tale yela balan ke yee Wurubuare kegyaebii. ² Kei gyae ke yela baa nyin nyeedon kekpa a keŋ doo de loo gyakaa ne. Wurubuare ŋon ɔ bee di dekara ya ne, wulaa yakowo see leenan kewalan keŋ nyi dee nyin mena nyeedon kekpa a kei peɗe ɔ yee kpene kamase. ³ Mena doo debaŋ kpaakpaate keŋ ŋon Wurubuare gbagba ba see kelii ne, ɔ lese mena nombia keŋa debɔɔ. Da nyeeleere Wurubuare ŋon ɔ ne fa balan pou nyeedon ne, ŋon yako na mena nombia keŋa fa maŋ Pɔɔl nyi me kaa yako fa balan pou. ⁴ Mee ŋmarase tɔne kei mee yele nyan Tituse ŋon mo mo neŋ ŋgba me bu gbagba ne. Nawolo nyi Kristo te daa na neŋ pou leewo di. De kya Wurubuare na da nyeeleere Yesu Kristo baa mo be beree boele neŋ na baa fa neŋ wosefereŋ.

Tituse keyee tom Kreti teeɗe man

⁵ Kpene keŋ doo te moɔ tina neŋ yela Kreti teeɗe man yena nyi, mee gyae na n kenyin desina abɔɔ ŋan be kaa na kedesina ne nideli, na n ka lese kegyiise fa donɔɔ kamase ŋgba mena keŋ moɔ wola neŋ ne. ⁶ Kaboena nyi Kristotena kegyia waa yee walaŋ ŋon ɔ wose man be dana nombiikum kamase ya. ɔ weele dee yee dokolonj. Kaboena nyi ɔ bia mo baa yee balan baŋ bee lee Yesu di te bee bu balan, te ba wose man be dana nombiikum daale keŋ balan baa naa kolosi ya. ⁷ Lee mena keŋ kegyia seŋee la Wurubuare tom keŋ siaman doo ne, tekaboena nyi baa nyin nombiikum kamase lee ɔ wose man ya. ɔ na yee walaŋ ŋon ɔ na wola ɔ wose yaa ɔ na gyeŋ baŋ bilenbilen ya. ɔ na yee solonnyooɗe yaa walaŋ ŋon ɔ ne gyae kale yaa walaŋ ŋon ɔ sia ne yee kɔba doo bein ya. ⁸ Moɔna kaboena nyi waa yee walaŋ ŋon ɔ ne lee ŋɔɔla, te ɔ ne gyae nombia kpaakpa a keyee. Kaboena nyi waa yee walaŋ ŋon ɔ gyeŋ ɔ wose katela, te ɔ nombia ayeesa mo doo na ke gbɛɛ. Kaboena nyi waa yee walaŋ ŋon ayimee be doo ɔ man ya te ɔ ne tale di ɔ wose doo. ⁹ Kaboena nyi waa kyanj Wurubuare nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ ŋgba mena keŋ bɔɔ wolo ne man nideli. Kaboena nyi waa kyanj ŋa nideli na waa nyin tale mo nyeedon nombia ŋan wola balan na ke gbɛɛ, na waa lese nombiakumee wolala baŋ nombiakumee si wo.

¹⁰ Nawolo nyi balan burum ta koro seŋ tia Wurubuare nombia ŋan, te be dana be nombia ŋan ŋoo taŋ tɔnoɔ ya ne bee beo balan. Tuturu na Kristotena baŋ be yee Gyudatenawo te be see be dana baala wose kekara mmaraa keŋ man ne, ne yee na mena nombia keŋa. ¹¹ Kaboena nyi yaa to wo mena nombia ŋenanj kawola, nawolo nyi be see be dana nombia ŋan tekaboena nyi baa wola ya ne man. Kei te yeli akpaŋalanj akpaŋalanj man balan burum ta yoo gbɛɛ lee kawola kpaakpaate keŋ man. Ke yee desen nombii ke, nawolo nyi kɔba kegyae doo te bee yee keŋa pou ne. ¹² Baŋ Kretitena benaŋ gbagba be kegyia ŋolo yako ba wose man nombia nyiaa, "Kretitena yee akereɗetenawo. Be dana akpanyaŋnyan ŋgba wonembu

kum ne, te be yee kebɔnaletena na diirawo.” ¹³ Mena nombii ken ɔ be yako ne yee ampan, mena doo faree Kristotena ban be kyaa Kreti tɛele doo ne nideli nyi baa kyan ba Kristo kelɛedi ken man nideli. ¹⁴ Na baa tina Gyudatena beney nombia nan na te yee ampan ya, na balan ban boɔ ne lee anokoare ken di ya ne mmaraase doo kedi yela.

¹⁵ Balan ban ayimɛɛ be doo be man ya ne, kpene kamase dei fa wo. Mona balan ban ayimɛɛ doo be man te boɔ ne lee Kristo nombia nan di ya ne doo, kolo be kyaa ken ke dei fa wo ya. Nawolo nyi nombiakumɛɛ te di ba agyuen na be konoo man nombia pou doo, te nombiakumɛɛ keye mɔ be dana wo desey ya. ¹⁶ Bɛɛ gyo be konoo yako nyi ba gyen Wurubuarɛ, mona be nombia ayɛesa bɛɛ wolo nyi ba gyen Wurubuarɛ ya. Be yee balan kumɛɛwo Wurubuarɛ siaman te boɔ ne bu e ya. Ba tekaboena nombii kpaakpaa mɔ keye ya.

2

Nombia nan kaboena nyi nya wola Kristotena

¹ Nyan doo wola wo anokoare nombia nan ne kyaa na Wurubuarɛ nombia nan ne. ² Wola baala kegyiise ban nyi baa yela be sia kedoo tɛele man. Baa yee balan ban obuoo doo ba wose man, na baa gyen ba wose katela. Wola wo na baa lee anokoare nombia nan di, na baa gyae balan lee be konooɛ man na baa nyin konoo sen ba kelɛedi ken man nideli.

³ Mena mɔ te wola ala kegyiise ban nyi baa kyaa ngba balan ban bee yee Wurubuarɛ ne. Be na yee balan ban bee kolosi balan wose man nombia ya, te be na yee solonnyooɔa ya. Mona kaboena bo nyi baa wola nombia kpaakpaa. ⁴ Nyi akpaa be yee mena na, baa tale wola alebia mɔ na baa gyae be baala na be bia nombia, ⁵ na baa gyen ba wose katela ken boɔ wɔlɛɛ ba wose ya. Na baa yee ala yalala kpaakpaa nyiban ban bɛɛ yee deeli, te bɛɛ yɔkɔɛ ba wose fa be baala. Dekɔn mena na, nolo be gyae waa nyin nombiikum daale kolosi lee Wurubuarɛ nombia nan wose man ya.

⁶ Mena ke te do tewulɛɛ mɔ kakyen na baa tale di ba wose doo. ⁷ Kaboena nyi nya yee nombia kpaakpaa aboo pou man na balan kena na baa kasee nen. N nombia kawola man na yela balan kena nya anokoare na n sibiyam. ⁸ Kolosi nombia nan ne doo na ne gbɛɛ ne, na balan ban bɛɛ koro sen tia nen ne be nyin nombiikum daale yako lee n wose man ya. Na desey ke nyin kyan wo nawolo nyi boɔ gyae baa nyin nombiikum daale kolosi lee da wose man ya.

⁹ Wola tewulɛɛ na alebia nyi baa yɔkɔɛ ba wose fa be gbengyoona lee kpene kamase man, na baa yee kpene ken gyae ka gyoo be gbengyoona ban sia. Be na kolosi na be gbengyoona ban kyɛekyɛɛ ya. ¹⁰ Be na nmɛɛle be gbengyoona ban kolo ya. Mona baa yee kpene ken gyae ke yela be gbengyoona ban ke lee wo di nideli. Na be nombia ayɛesa pou ke yela da nyeeleere Wurubuarɛ nombia nan bɛɛ wolo ne kegyo balan loo.

¹¹ Nawolo nyi Wurubuarɛ ta lese ɔ bɛɛɛ ken gyae ke yela balan ke nyin nyeedon ne wola balan pou. ¹² Wurubuarɛ bɛɛɛ kenan na wola daa mena ken dee tina tɛele kei doo nombia, na gbɛenen nan na te yee Wurubuarɛ gbɛenen ya ne kesila yela. Na dɛɛ tale di da wose doo na de gbɛenen mɔ ka tenee Wurubuarɛ siaman, na dɛɛ kyaa tɛele kei doo Wurubuarɛ kegyaebii man. ¹³ E yela dɛɛ yee mena deban ken de kyaa dɛɛ daa Wurubuarɛ na da nyeeleere Yesu Kristo kabese kɔn ɔ gyoorobiiri man ken doo de loo gyakaa ne. ¹⁴ Yesu moona ɔ wose fa nyi baa ko na waa mo to da nyee man kom

lee daa lee de nombiakumee pou man. Na dee bese balan ban de yee non waagen wui, na waa desina daa na dee tale yee aboo kpaakpaa.

¹⁵ Mo n don pou wola wo mena aboo kena. Do ban bee yokose ne kakyen, na n ka lese ban mo bee yee nombiakumee ne nombiakumee si wo. Na yela be man nolo ke kee nen nyi n yee bu e ya.

3

Mena ken kaboena nyi Kristotena baa kyaa

¹ Tose Kristotena ban nyi baa yokose ba wose fa gyoonen na teele kei doo kegyiise, na baa di kegyiise ban mmaraase doo, na baa doo ba wose doo na aboo kpaakpaa nyinjan keyee deban kamase. ² Kolosi fa wo nyi be na mo nombiikum gyakaa nolo doo ya mona baa yela ban na balan nsana ke yee gyon. Be na nmanyan balan ya te deban kamase mo na kaboena nyi baa yokose ba wose fa walan kamase.

³ Nawolo nyi nafa gyangba ken na daa mo yee ayintenawo te de yee denjele donj te da yoo gbeye. Da aboo nan dee gyae, na teele kei doo aboo kegyae dii da nyeeya. Da kekyaabii man na, de dana agyuen kumee na sibii. Balan kola daa te daa mo kola wo. ⁴ Mona deban ken da nyeeleere Wurubuare ba lese o deeli na o balan kegyae ken deboo ne, ⁵ o lee da nyee. Kei te yee nyi daa gbagba tom kpaakpaa ken doo yee ne doo te o lee da nyee ya, mona o wii de waranjase bo te o teewo Wurubuare felin non doo saase de nombiakumee pou leki, te o yela de dinoo kyeekeewo ngba ba bese yaa lola daa wole ne. ⁶ Wurubuare teewo da nyeeleere Yesu Kristo doo yela o felin non ka kyawo de man nideli. ⁷ Wurubuare yee wo mena na ke yela waa lee daa do, na dee nyin nyeedonj kekpaakekpaak ken de loo gyakaa ke doo ne, lee o beree ken doo. ⁸ Mena nombia kena yee ampanj te mee gyae nyi n ke yase n sia wola ne man nideli. Kei gyae ke yela ban boo lee Wurubuare di ne ke kyan ba wose yee aboo kpaakpaa. Nawolo nyi mena nombia kena yee nombia kpaakpaa na, te ne dana tonoo fa walan kamase.

⁹ E tina diyin na anmaarenj nombia yela. E tina e lolo kegyakaare doo anmaarenj kelee yela. E lese e wose lee kale na anmaarenj lee Gyudatena mmaraase nan wose man. Nawolo nyi mena nombia kena pou yee yakaa te non tanj tonoo daale ya. ¹⁰ Walan non o doo e man te o na koro senj tia Wurubuare nombia nan te o na mo anmaarenj do balan man na, kolosi na e dokolonj yaa bola. Akpaa o te nyii nen ya na, lese n wose lee o man. ¹¹ Gyen nyi mena walanj kei dinoo yee nombiakumee yere e te o bee gyae anokoare ya. Non gbagba nombia ayeesa ne buu na e foo.

Nookado otomante

¹² Maa kpila Atemase yaa Tikikuse n gyan. O kon na yee kakyen na n kaa gyanjee na manj Nikopolise donoo man. Nawolo nyi ma te yee ma agyuen nyi maa kyaa botoo waare tee. ¹³ Yee kakyen na n ke kyoo Senase non o yee mmaraa wolale e ne na Apolo be gbeye keta man, na n ke kee nyi baa nyin kpene kamase ken bee gyae. ¹⁴ Kaboena nyi daa Kristotena dee mo da deban yee kolo kpaakpaa, na dee tale nyin kolo kyoo balan na baa lee ba diyem man. Tekaboena nyi dee kyaa kehuhoori man ya.

¹⁵ Balan ban pou be kyaa me gyanj kebo ne na do nen noo. Yako de gyoona ban boo lee Kristo di te bee gyae daa ne nyi dee do wo noo. Wurubuare waa mo o beree boele e popou.

Filemon Pɔɔl tɔne keŋ ɔ be ŋmarase yelee Filemon ne

¹ Tɔne kei lee maŋ Pɔɔl ŋon me silana Yesu Kristo dɔɔ te bɔɔ kyan maŋ tɔ deni ne, na de gyoo Kristobaale Timoti gyan. Dee ŋmarase ke dee yelee nyan de gyoo gyaagyi Filemon ŋon daa na neŋ ne yee tom dokolon ne, ² na Kristotena ban be kyaa gyanee n dekanjalan man ne, na de gyoo Kristo alo Afia, na de gyoo Akipuse ŋon daa na e yee yoonɔotenawɔ Wurubuare nombia ŋan keyako man ne.

³ De kya Wurubuare na de Gbengyoo Yesu Kristo baa mo be beree boele ŋon na baa fa ŋon wosefereŋ.

⁴ Me dɔɔ Filemon deban kamase keŋ mee tɔɔse neŋ ma kefane man na, mee fa me Wurubuare karan lee n dɔɔ, ⁵ nawolo nyi me nyii mena keŋ n ne gyae Wurubuare balan ban ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose ne, na mena keŋ n be lee de Gbengyoo Yesu di ne. ⁶ Mee fane nyi Wurubuare waa kyɔ neŋ na n ke nyin tale kolosi Kristo nombia ŋan n be lee di ne nideli, na ke yela n ka gyeŋ abɔɔ kpaakpaa ŋan pou Wurubuare be fa daa lee keŋ daa na Yesu yee dokolon dɔɔ ne. ⁷ Me dɔɔ, n balan kegyae keŋ na do maŋ kakyen te kee yee maŋ gyon nideli, nawolo nyi kee do Wurubuare balan ban ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose ne kakyen nideli.

Pɔɔl doo Filemon teree fa Onesimuse

⁸ Kristo dɔɔ nafa me dana gbɛe nyi maa ŋere neŋ nyi nya yee kpene keŋ kaboena nyi nya yee ne. ⁹ Mona lee kegyae dɔɔ mɔɔ na ŋere neŋ ya, mee waase neŋ bo. Maŋ Pɔɔl ŋon ma seŋee Yesu nawɔɔ man te nenɛɛ me see me doo deni man lee ŋon dɔɔ ne ne waase na neŋ ne. ¹⁰ Me bu Onesimuse nombia yaa mee sola neŋ ne. Kristo dɔɔ ɔ ta bese me bu nawolo nyi me dɔɔ te ɔ tɛɛwɔ lee Kristo di deban keŋ bɔɔ kyan maŋ tɔ deni ne. ¹¹ Gyangba keŋ na nafa ɔ be dana tɔnɔɔ daale fa neŋ ya, mɔna nenɛɛ dɔɔ ɔ dana tɔnɔɔ fa daa na neŋ pou.

¹² Nenɛɛ mee besena e baa nyi waa bese kɔŋ n gyan. ɔ yee walan ŋon ɔ nombia doo me konɔɔ man nideli. ¹³ Nafa me gyaewɔ nyi waa kyaa n nawɔɔ man me gyan kebo, na waa kyɔ maŋ deban keŋ me doo deni man lee nyeedon nombia ŋan keyako dɔɔ ne. ¹⁴ Mɔna mɔɔ ne gyae nyi maa ŋere neŋ nyi nya kyɔ maŋ ya, mee gyae bo nyi nya kyɔ maŋ lee nyan gbagba n konɔɔ man. Mena dɔɔ nyi n te see ya na mɔɔ gyae maa yee kolo ya. ¹⁵ Mberem na Onesimuse wɔŋa ɔ wose bo lee n gyan deban kyomii na ke yela waa nyin kaa bese n wui kekpaakekpaa. ¹⁶ Nenɛɛ dɔɔ ɔ ta tekaa ɔ yee n gbenji e kaagen ya, ɔ kela gbenji. ɔ yee de naabu gyaagyi e. Mee gyae ɔ nombia nideli te ma gyeŋ nyi nyan ne gyae ɔ nombia nideli gba kela maŋ. Nawolo nyi ɔ yee n gbenji e te ɔ besewɔ ɔ yee n naabu e de Gbengyoo Yesu dɔɔ.

¹⁷ Mena dɔɔ nyi akpaa n gyeŋ nyi me yee n dɔɔ e na, lee e do ŋgba mena keŋ nyan ke lee maŋ do ne. ¹⁸ Nyi akpaa ɔ te yee neŋ nombiikum daale, yaa ɔ dana neŋ kolo kom na mo ke nyi maŋ danaana neŋ kom ne. ¹⁹ Maŋ Pɔɔl gbagba moona me nyinmaa mee ŋmarase mena nombii kei ne. Maa tɔ neŋ kom keŋ ɔ dana neŋ ne, mɔna na wolee nyi nyan gbagba

koranɔ dana manɔ kom ya. Nawolo nyi manɔ yele la te n nyinɔ nyeedonɔ wɔle Kristo man. Kei na wolo baa nyi n dibilinɔ koranɔ yee me wui. ²⁰ Mena dɔɔ me dɔɔ kpaakpaa yee nombii kei fa manɔ lee de Gbenɔgyoo Wurubuare yele man. Kristo dɔɔ yee ke fa manɔ, na n ke yela me wɔe ke fee manɔ. ²¹ Mee leedi nyi me tone kei gyae ke yela n ke yee kpene kenɔ mɔɔ yako nen ne, te ma gyenɔ nyi nyanɔ ke yee gba kela mena.

²² Mee nmarase nenɔ tone kei ne, mee gyae nyi n ke desina dekyae see manɔ nawolo nyi ma gyenɔ nyi Wurubuare waa nyii ε kefane kenɔ pou, na waa besena manɔ konɔ ε gyanɔ.

²³ Epafirase non lee Kristo Yesu dɔɔ te bɔɔ kyanɔ daa na e to deni ne, na do nenɔ nɔɔ. ²⁴ Mena ke te Maake na Arisitakuse na Demase na Luka banɔ daa na wɔ ne yee tom dokolonɔ ne mɔ na do nenɔ nɔɔ.

²⁵ De Gbenɔgyoo Yesu Kristo waa mo ɔ bereε boele ε popou na waa senɔ ε wɔle.

Tɔne keŋ bɔɔ ŋmarase yele Hiburutena ne

Wurubuarɛ keta ɔ bu dɔɔ kolosi fa balan

¹ Gyangba gyangba keŋ na, Wurubuarɛ tɛɛwɔ wa akpenkpenngyɔɔra dɔɔ kolosi agbaatee agbaatee fa de naanaɔ lee gbɛɛnenj kpoockpoo man. ² Mɔna debarj kei man keŋ tɛɛle kei ne gyu ko ɔto ne, ɔ tɛɛ ɔ bu Yesu dɔɔ kolosi fa daa. ɔ bu ŋonanj dɔɔ te ɔ tɛɛwɔ yɛɛ tɛɛle kei pou. Non te Wurubuarɛ lesewɔ see nyi tɛɛle kei dɔɔ abɔɔ pou dee doo ɔ tɛɛ. ³ ɔ bu ŋonanj dɔɔ te ŋon Wurubuarɛ tɛɛwɔ lese ɔ gyoɔrobiiri wola, te ɔ bu ŋonanj mɔ lesena Wurubuarɛ dinɔɔ gbagba keŋ wola. ɔ bu kei nɔɔwoya ŋan ŋe dana doŋ ne, te ɔ moowɔ ɔ dana tɛɛle kei pou. ɔ ka yeŋ lɛɛ denibalanj lee ba dukum man wɔle na, te ɔ gyuuwɔ ke kyaa adido ɔ kya Wurubuarɛ dekpatakpere ŋon dunoluj dɔɔ. ⁴ Lee mena dɔɔ Wurubuarɛ bu kei kela Wurubuarɛ kpilala pou, te yele keŋ mɔ Wurubuarɛ be fa e ne kela Wurubuarɛ kpilala banj wui. ⁵ Nawolo nyi Wurubuarɛ nombia aŋmarasenj see man ne, Wurubuarɛ te yako ta ɔ kpilala banj man ŋolo see nyi,

“N yɛɛ me bu e,
te gyɛŋ manj yɛna n kya ya.”
Mena mɔ te ɔ te yako ta be man ŋolo see nyi,
“Me ta bese n kya,
te nyanj mɔ n ta bese me bu ya.”

⁶ Mɔna debarj keŋ Wurubuarɛ ne gyae waa kpila ɔ bu kegyia nyi waa kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ ne ɔ yakowɔ nyiaa,
“Kaboena nyi Wurubuarɛ kpilala pou baa som e.”

⁷ Te nne te Wurubuarɛ kolosiwɔ lee ɔ kpilala banj wose man. ɔ yakowɔ nyiaa,

“Maa yela me kpilala ke yɛɛ ŋgba felij ne,
na maa yela me tewulɛɛ ke yɛɛ ŋgba boalanj ne.”

⁸ Mɔna Wurubuarɛ yakowɔ lee ɔ bu ŋon wose man nyiaa,
“Wurubuarɛ, n ke di gyoori kekpaakekpa, a,
te nyanj ke di ke ke gbɛɛ dɔɔ.”

⁹ N ne gyae nombia ŋan ŋe doo na ŋe gbɛɛ,
te n ne kola nombiakumɛɛ.

Mena dɔɔ manj n Wurubuarɛ ŋon
ta lese neŋ yele kela n tebia pou,
te me yela n dii gyonj mɔ kela wɔ.”

¹⁰ Wurubuarɛ besewɔ yako nyiaa,
“De Gbenngyoo,
lee kewalanj keŋ na nyanj see na tɛɛle kei mokɔɔ,
te nyanj yɛɛna abɔɔ ŋan pou ŋe kyaa adido ne.”

¹¹ Adido na ateta pou gyae kaa ŋaalaa,
mɔna nyanj dɔɔ nyanj ke kyaa kekpaakekpa, a.
Ŋe popou gyae kaa lɔɔree ŋgba kanyanj ne.

¹² Nyanj ke bɔ adido na ateta ŋgba kanyanj ne
na n ke kyɛɛkeɛ ŋa.

Mɔna nyanj dɔɔ n kedoobii te n doo,
te nyanj ke kyaa kekpaakekpa, a.”

¹³ Nombii keŋ Wurubuarɛ ba bese yako ɔ bu ŋon yɛna nyi,
“Kɔŋ kaa kyaa me dunoluj dɔɔ,

kelii debarj keŋ maa yoo di n kolala pou dɔɔ.”
 Kpilala banj man wonŋi te Wurubuare yako e mena nombii kei see?
¹⁴ N kee na kpilala banj dɔɔ, be yee Wurubuare tewuleewɔ te be donj bo felinj man. Wurubuare ne kpilii wɔ bo nyi be kaa kyɔ balanj banj non Wurubuare waa lee ba nyee wee daale ne.

2

Nyeekelee dinaa

¹ Lee mena dɔɔ kaboena nyi dee kyanj nombia non dɔɔ nyii ne man nideli na dɔɔ nyinj yo gbɛɛ ya. ² Nawolo nyi nombia non Wurubuare be tee ɔ kpilala dɔɔ kolosi ne doo na ne gbɛɛ. Mena dɔɔ debarj kamase keŋ balanj be yee denjele donj te be te di ɔ nombia non dɔɔ ya na, ɔ wonja ba denjele ngba mena keŋ kaboena ne. ³ Akpaa nne te doo na, kenanj na nyi de bee nyeekelee dinaa kei nombia non Wurubuare be fa daa debarj kei na, sena te dee yee na dee tale lee denjele kewonj keŋ waa wonj daa ne man? De Gbenjyoo Yesu gbagba tanjgbɛɛ la yako nyeekelee nombia keŋa fa balanj. Kenanj wole na balanj banj bɔɔ tanjgbɛɛ nyii na ne, mo dii nombia keŋa adanseɛ fa daa nyi ne yee ampanj. ⁴ Wurubuare gbagba mo lesewɔ wola nyi nombia non bɔɔ kolosi ne doo na ne gbɛɛ. Nawolo nyi ɔ faa wɔ donj te be yee gyakolonj nombia na nombia dinaana, te ɔ moo ɔ felinj non abɔɔ non ɔ na mo boele balanj ne boele wɔ ɔ kegyaebii man.

Walanj non dee sila na dee nyinj nyeekelee

⁵ Teele wole keŋ gyae ke konj wee daale te dee kolosi ka wose man nombia ne, Wurubuare te yako nyi waa mo ke do ɔ kpilala banj nyinjmaa man bo ya. ⁶ Gyoo Defidi yakowɔ Wurubuare nombia anjmarasenj see non man yenanj daale nyiaa,

“Deniwalanj yena amote te n na gyuenj ɔ dɔɔ,
 yaa tɔnɔɔ wonŋi doo la deniwalanj bu man
 te n ne kee ɔ dɔɔ mena?”

⁷ N ke yee deniwalanj na,
 n yɔkɔse e te n yela n kpilala banj kela e debarj kyomii daale,
 kenanj wole te n kaa faa e gyoorobiiri na obuo,

⁸ te n moo kpene kamase do ɔ tee.”

Kei na wolo baa nyi Wurubuare moo kpene kamase do ɔ tee keŋ ɔ te kaase kolo ya. Mona debarj kei man ne, de bee naa nyi abɔɔ non pou doo ɔ tee ya. ⁹ Mona da te naa nyi Yesu non Wurubuare be yɔkɔse e kyomii kela ɔ kpilala banj debarj kyomii ne, nenɛɛ dɔɔ Wurubuare ta mo gyoorobiiri na obuo fa e nawolo nyi ɔ naa diyem te ɔ yenjawɔ. Wurubuare bereɛ keŋ ɔ na mo boele balanj ne dɔɔ, te Yesu lee walanj kamase yenj yenj. ¹⁰ Wurubuare yena kpene kamase te ɔ moo ɔ donj ɔ dana na ne gbɛɛ. Mena dɔɔ ke yee kpene keŋ doo na ke gbɛɛ nyi waa yela ɔ bia burum ke konj ɔ gyanj na banj mo kaa di gyoori kpu na e. Lee mena dɔɔ te ɔ yela Yesu Kristo nyeeleere non baa ta ɔ dɔɔ nyinj nyeekelee ne, nyina dasenjae keŋ kaboena ne non Wurubuare siaman te ɔ naa diyem yenj. Kei nawolo baa nyi Yesu dɔɔ te baa ta, na baa nyinj nyeekelee. ¹¹ Yesu ne gberaa na ayimeɛ lee walanj wose man na ɔ gbɛenenj ka teneɛ Wurubuare siaman. Walanj non ɔ ne gberaa ayimeɛ lee balanj wose man, na balanj banj bɔɔ gberaa ayimeɛ lee ba wose man ne, be popou be kya yee dokolonj. Mena dɔɔ desenj be dana e nyi waa baake wɔ nyi ɔ lonŋtona ya. ¹² Yesu yako Wurubuare nyiaa,
 “Maa lese n nombia non n be yee ne wola ma lonŋtona.
 Botɔɔ keŋ balanj de gyanjee nyi baa som nenj na,

maa kelee neŋ be siaman.”

13 Ǿ besewo yako nyiaa,

“Maa mo me loo pou gyakaa n doo.”

Te Ǿ besewo yako bela nyiaa,

“Kee, daa na balan ban n ba mo wo do me nyinmaa man ne yaa”

14 Balan ban Yesu be baake wo nyi Ǿ lonɔtona ne be yee denibalanwo ken be dana wosenaane na fatabo. Mena doo te Yesu mo kaa bese deniwalan ngba ban ne, na waa ta Ǿ yen ken doo di Ǿbonsam non Ǿ dana don yen doo ne doo. 15 Ǿ yee mena na waa nyin lee balan ban bee yee yen, te deban kamase na ba agyuen pou gyakaa bo yen doo ne nyee. 16 Kei nawolo baa nyi na Wurubuare kpilala te Yesu konjawo Ǿ kaa kyo ya, mona Ǿ konjae Ǿ kaa kyo Aberaham duuluj man balan. 17 Lee kei doo te Ǿ bese deniwalan ngba Ǿ lonɔtona ne gbeye kamase man, na waa nyin bese Wurubuare sae kegyia non Ǿ ne wii balan waranjase, te Ǿ ne di anokoare Wurubuare osom ken man. Na waa nyin yen pataa denibalan na Wurubuare nsana. 18 Ǿbonsam keese non gbagba kee te Ǿ naa diyem nideli, mena doo waa tale kyo balan ban pou Ǿbonsam ne keese wo kee ne.

3

Yesu kela na Mosesi

1 Lee mena doo emee me tebia Kristotena ban mo e be lee Wurubuare di ne, e mo ya agyuen pou gyakaa Yesu doo. Non yena Wurubuare kpilala na Wurubuare sae kegyia non doo lee e di ne. 2 Ǿ moo Ǿ konoo pou fa Wurubuare non Ǿ ba lese e ne, ngba mena ken Mosesi mo ba mo Ǿ konoo pou fa Wurubuare non Ǿ ba lese e nyi Ǿ kaa kee Ǿ balan doo ne. 3 Da gyen nyi walan de ban deni na, non ne nyin na yele kela deni ken Ǿ be bam ne. Mena mo te Yesu dana yele kela Mosesi. 4 Walan ne ban na deni, mona Wurubuare yena walan na kpene kamase. 5 Mosesi moo Ǿ konoo pou yee tom Wurubuare balan man ngba Wurubuare tobaale ne, te Ǿ tanjgbeewo kolosi nombia njan Wurubuare waa kaa kolosi wee daale ne. 6 Mona Kristo doo non yee Wurubuare bu e, te Ǿ lese Ǿ konoo pou kee Wurubuare balan doo. Mena doo akpaa de nyin konoo te da mo de sia gyakaa aboo njan Ǿ be yako see nyi waa fa daa ne doo na, ken ne gyae la ke yela dee tale bese Ǿ balan.

E na yee denjele don ya

7 Lee mena doo Wurubuare felin non yakowo nyiaa,
“Gyen kei akpaa nyan non n nyii Wurubuare nombia njan na,

8 na yee denjele don ngba mena ken
e naanao be yee te boo koro sen tia
Wurubuare depampaa dinaa ken man,
te boo teese Ǿ nooman ne ya.

9 E naanao naa kpene ken Wurubuare be yee
kulutoonen sojola njan man,
mo kenan wole na ba teese Ǿ nooman keese e kee.

10 Mena doo Wurubuare gyen ban
Ǿ balan benan doo te Ǿ yakowo nyiaa,
‘Deban kamase na bee yo gbeye
nawolo nyi boo ne sila me noowoya ya.’

11 Kenje ma gyen ban kan ntam nyiaa,
‘Boo gyae baa nyin gbeye gyoo
botoo ken moo desina see wo nyi

be kaa kyaa na baa fεεfo nε korakora ya.' "

¹² Mena dɔɔ me tebia, ε keε nideli nyi ε man ηolo be nyin agyuen kum na waa lεε anmaarenj na waa lee Wurubuarε ηon ɔ kyaa kekpaakekpaa nε wɔle ya. ¹³ Mena dɔɔ ε nyināa ε kyaa na ε sia nε, ε kolosi do dɔnā kakenj wee na wee. Na nombiakumεε ba beo ε man ηolo na waa yεε denjele donj ya. ¹⁴ Akpaa de kyanj da kelεedi kenj dɔɔ tanjgbεε lεε Kristo di nε man kenkenj kelii da yenj wee na, na daa na Kristo yεε dokolonj baa.

¹⁵ Wurubuarε nombia anmarasenj see ηan yakowɔ nyiaa,
 "Gyenj akpaa nyanj ηon n nyii Wurubuarε nombia ηan na,
 na yεε denjele donj
 ηgba mena kenj ε naanaɔ be yεε denjele donj
 tia Wurubuarε nε ya."

¹⁶ Balanj bomɔ nyiina Wurubuarε nombia ηan te ba korowɔ senj tia e? Na banj yena balanj banj Mosesi be tεε be siaman mo wɔ lee Igyipite tεεle man nε yee? ¹⁷ Balanj bomɔ te Wurubuarε gyenja banj do kulutoonenj sɔnāla ηan man? Na banj yena balanj banj bɔɔ yεε nombiakumεε, te ɔ be yeli bɔɔ yekee depampaa dinaa kenj man nε yee? ¹⁸ Balanj bomɔ te Wurubuarε gyenja banj kanj ntam do nyi bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ kenj ɔ be desina see wɔ nyi be kaa fεεfo nε ya? Na banj yena balanj banj bɔɔ yεε denjele donj te ba te lεε e di nε yee? ¹⁹ Mena dɔɔ da te naa nyi kenj ba te lεε Wurubuarε di dɔɔ ya, te ba te tale ka gyoo botɔɔ kenj ɔ be desina see wɔ nyi be kaa kyaa fεεfo nε ya.

4

¹ Wurubuarε keyako see kenj ɔ be yako nyi ɔ te desina defεεfoe daale see fa ɔ balanj nε, ke sεε ka senjεε mena. Mena dɔɔ ε yela dεε keε nideli kenj de man ηolo be yεε kolo kum daale, na ka ke tɔ e gbεε kenj ɔ be nyin gyoo botɔɔ ya. ² Nawolo nyi nombia kpaakpaa ηan bɔɔ kolosi fa de naanaɔ nε, ηan ke te be kolosiwɔ fa daa mɔ. Mɔna nombia ηan bɔɔ nyii nε te yεε tɔnɔɔ fa wɔ ya, nawolo nyi ba te lεε ηa di ya. ³ Mena dɔɔ daa banj dɔɔ lεε ɔ nombia ηan di nε, daa daagenj ne gyae la dee nyin gbεε gyoo botɔɔ kenj ɔ be desina see ɔ balanj nyi be kaa kyaa fεεfo nε. Nawolo nyi Wurubuarε yakowɔ nyiaa,

"Me ta mo banj kanj ntam nyi,
 'Bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ kenj
 mɔɔ desina see me balanj nyi be kaa
 kyaa fεεfo nε korakora ya.' "

Mɔna da gyenj nyi Wurubuarε wulaa bake ɔ nombia see leenanj debanj kenj ɔ be yεε kpene kamase tanj nε. ⁴ Wurubuarε nombia anmarasenj see ηan yakowɔ yenanj daale lee wee nyetoorote kenj man nyiaa,

"Weeya looro te Wurubuarε moowɔ yεε kpene kamase,
 te ɔ fεεfowɔ wee nyetoorote kenj man."

⁵ Wurubuarε besewɔ yako lee kefεεfo kei wose man bela nyiaa,
 "Bɔɔ gyae baa gyoo botɔɔ kenj mɔɔ desina
 see me balanj nyi be kaa kyaa fεεfo nε ya."

⁶ Balanj banj bɔɔ tanjgbεε nyii Wurubuarε kefεεfo kei wose man nombia nε, lee ba denjele donj dɔɔ Wurubuarε te fa wɔ gbεε na baa gyoo botɔɔ kenj ɔ be desina see wɔ nyi be kaa kyaa fεεfo nε ya. Kei nawolo baa nyi balanj wɔleε baale te Wurubuarε waa fa gbεε na baa gyoo botɔɔ ke kyaa fεεfo. ⁷ Mena dɔɔ Wurubuarε ta bese see wee daale kenj ɔ ne baake ke nyi "Gyenj," na ke yela balanj ke nyin gbεε gyoo ɔ defεεfoe kenj man. Kulutoonenj burum

ngaale wole ne, o tæwo gyoo Defidi doo bese kolosi lee wee kenaj wose man, ngba mena kej boɔ wulaa kolosi ka wose man nombia tone kei man ne nyiaa,

“Gyen akpaa nyan non n nyii Wurubuare nombia nan na,
na yee denjele donj ya.”

⁸ Debanj kej de naana Gyosua be tæ Iseraetena siaman ne, o te tale yela baa nyinj mena kefeefo kei ya. Nyi non talewo yela baa nyinj mena kefeefo kei ne, nafa Wurubuare be gyae waa kolosi kefeefowee wole daale wose man nombia bela ya. ⁹ Kei nawolo baa nyi wee daale kyaa kej Wurubuare balan baa feefo ngba mena kej Wurubuare be feefo wee nyetoorote kej man ne. ¹⁰ Walanj kamase non Wurubuare waa yela waa gyoo o defefoe kej man ne, nyi otenate de yee o tom tanj na waa feefo ngba mena kej Wurubuare mo be yee o tom tanj te o be feefo ne. ¹¹ Gyangba gyangba balan banj yee denjele donj, mena doo be te nyinj gbæ gyoo Wurubuare defefoe kej man ya. Lee mena doo e na yeli daa mo ke yee denjele donj na dæ yo gbæ ya. Mona e yela dæ yee kakyen na dæ yee Wurubuare kegyaebii, na dee nyinj gbæ gyoo o defefoe kej man.

¹² Wurubuare nombii kej non dana boalanj te kee fa nyeedonj kekpa. Ke yee ngba sila sia na wolete ne, te ke dana beelenj kela sila sia na wolete kamase. Kee tale kara gyoo deniwalanj yenanj kamase, lese deniwalanj dinoo na o nyee man na o konoo man nombia pou deboo. ¹³ Aboo nan pou Wurubuare be yee ne, ne man dokolonj be kyaa kej ka weese o siaman ya. Kpene kamase doo o siaman pentenpereinj. Non Wurubuare siaman te de popou dæ kaa senj tolee de noowoya wee daale.

Yesu yena de Wurubuare sae kegyia

¹⁴ Mena doo e yela dæ kyanj da keledi kej de dana ne man kenkej. Nawolo nyi de dana Wurubuare sae kegyia kpaakpaate nolo. Non yena Yesu, Wurubuare bu non o be lam Wurubuare gyanj addo ne. ¹⁵ Wurubuare sae kegyia non de dana ne, o yee walanj non o ne wii daa te o ne yeli dæ tale yee aboo nan kaboena nyi dæ yee te doo ne tale yee ya ne. Nawolo nyi obonsam keese e kee lee gbæ kamase man ngba daa ne, mona non doo o te yee dukum ya. ¹⁶ Mena doo e na yeli dee yee Wurubuare gyanj kegyu ya. Nawolo nyi da gyen nyi waa wii de waranjase na waa mo o beræ boele daa, na waa kyoo daa debanj kamase kej da wose de kyanj daa na.

5

¹ Walanj kamase non ba lese e nyi waa yee Wurubuare sae kegyia na, bæ lese e bo lee non gbagba o balan man na waa senj be nawoo man lee be Wurubuare osom man. Na waa læ ba kedeese aboo mo gyu ke deesi fa Wurubuare, na Wurubuare ke nyinj mo be nombiakumee kyee wo. ² Non gbagba mo yee deniwalanj e te o ne tale yee kpene kej be dei ya, mena doo o ne nyinj konoo fa balan banj boɔ gyen ya te bæ yee aboo nan be dei ya te ne wonee wo lee Wurubuare gbænenj man ne. ³ Mena doo te kaboena nyi waa tangbæ deesi fa Wurubuare lee non gbagba wui nombiakumee doo, pena waa tale deesi fa o balan banj mo wui nombiakumee nan boɔ yee ne. ⁴ Akpaa Wurubuare te baake nolo nyi o kaa yee o sae kegyia ngba mena kej o be baake Aaron ya ne, walanj nonanj gbagba be tale see o wose Wurubuare sae kegyia ya. ⁵ Mena te Kristo mo ta see o wose Wurubuare sae kegyia ya. Mona Wurubuare lese na e te o yako e nyiaa,
“N yee me bu e,
gyenj me ta bese n kya.”

⁶ Wurubuarɛ besewɔ yako ɔ nombia anmarasenɔ see man yenanɔ daale bela nyiaa,

“N yɛɛ Wurubuarɛ sae e kekpaakekpaɛ,
 ɲgba mena keɲ Mɛkesɛdeke be di
 Wurubuarɛ saere kekpaakekpaɛ nɛ.”

⁷ Yesu ke kyaa tɛɛle dɔɔ nɛ, ɔ moo yeesa wii lese siasaranɔ fane fa Wurubuarɛ. Nawolo nyi ɲon waagenɔ kooɲ ne gyae la waa tale lese e lee yerɲ man. Lee mena keɲ ɔ be yɔkɔse ɔ wose mo obuo fa Wurubuarɛ dɔɔ, Wurubuarɛ nyii ɔ kefane keɲ. ⁸ Keɲ na keɲ Yesu yɛɛ Wurubuarɛ bu e koranɔ na, ɔ naa diyem nideli. Lee ɔ diyem kena kenanɔ man nɛ, ɔ kasee mena keɲ waa nyii ɔ kya dei. ⁹ Yesu ke tei Wurubuarɛ yɛɛ kpene kamase keɲ ɔ be yako e nyi waa yɛɛ tanɔ nɛ, keɲ yele la te ɔ kaa bese nyeelɛre na waa yela banɔ pou beɛ nyii ɔ dei nɛ ke nyiɲ nyeekelɛɛ kekpaakekpaɛ. ¹⁰ Mena dɔɔ Wurubuarɛ lese e nyi waa yɛɛ ɔ sae kegyia, ɲgba mena keɲ Mɛkesɛdeke be yɛɛ ɔ sae kegyia nɛ.

ɛ na bese ɛ wɔle ya

¹¹ Nafɔ de dana nombia burum dɛɛ yako lee Mɛkesɛdeke na Yesu saere kedi kei wose man, mɔna nombia ɲan man kalese dana banɔ nawolo nyi ɛ nombia man kenyii dana donɔ. ¹² Debanɔ kei nɛ nafɔ kaboena nyi ɛmɛɛ mɔ yaa bese Wurubuarɛ nombia ɲan wolala. Mɔna ɛ sɛɛ ɛ yɛɛ ɲgba bia banɔ be kaboena bo nyi ɲolo waa bese wola wɔ Yesu Kristo ɔsom nombia ɲan kewalanɔ nɛ. ɛ yɛɛ yaa ɲgba bia banɔ be sɛɛ beɛ ɲmase dide nɛ. ɛ ta beɛ ta na weenɛɛ donɔ nyiɲan kedi ya. ¹³ Nawolo nyi walanɔ kamase ɲon ɔ sɛɛ ɔ ne ɲmase dide nɛ, na ɔ yɛɛ bu e. ɔ ta gyeɲa ta kpene keɲ yɛɛ dukum yaa debam ya. ¹⁴ Mɔna kegyiise ne tale la di weenɛɛ donɔ nyiɲan. Nawolo nyi lee mena keɲ nombia be yala wɔ te bɔɔ gyoo ɲe man nideli te bɔɔ naa dɔɔ, ba gyeɲ kpene keɲ yɛɛ dukum na kpene keɲ yɛɛ debam.

6

¹ Lee mena dɔɔ ɛ yela dee tina Kristo ɔsom nombia ɲan dɔɔ kasee kewalanɔ nɛ yela mena, na dɛɛ kasee abɔɔ ɲan ɲe doo de siaman te ɲe gyae ke yela da Kristo kelɛɛdi ke yɛɛ donɔ nɛ. Ta tekaa kaboena nyi dɛɛ bese kasee nombia kewalanɔ ɲan dɔɔ kasee kaalanɔ, ɲgba kekyɛkeɛ lee dinoɔ ɲan be dana tɔnɔɔ ya te ɲɛɛ mo daa gyu yerɲ man, na Wurubuarɛ kelɛɛdi nɛ ya. ² ɛ na yeli dɛɛ tekaa kasee kolo lee Wurubuarɛ lonkeso, na nyiɲmaa kamo gyakaa balanɔ dɔɔ, na woya kefonɔ lee yerɲ man, na Wurubuarɛ nombia kedi debanɔ ɔtomante keɲ man bela ya. ³ Te nyi akpaa Wurubuarɛ de sɛɛ na dee tina mena abɔɔ keɲa pou keyɛɛ yela, na dɛɛ beɛ gyu de siaman.

⁴⁻⁵ Nyi Wurubuarɛ da toro walanɔ agyuenɔ te ɔtenate da gyeɲ Wurubuarɛ nombia, te Wurubuarɛ da mo ɔ berɛɛ boele e te ɔ mo ɔ felinɔ ɲon do ɔ man te ɔ nyii Wurubuarɛ nombia te ɔ naa nyi ɲe dei te ɔ gyeɲ donɔ keɲ Wurubuarɛ waa kaa lese wola debanɔ ɔtomante keɲ man nɛ, lee keɲa pou wɔle te ɔtenate da besena ɔ wɔle tee Wurubuarɛ na, kolo be kyaa keɲ deniwalanɔ waa yɛɛ na kabesena ɔtenate kɔɲ Wurubuarɛ gyanɔ ya. ⁶ Mena dɔɔ nyi akpaa ba lee mena nombia keɲa wɔle nɛ, gyae ke yɛɛ donɔ fa wɔ nyi baa tina be nombiakumɛɛ ɲan beɛ yɛɛ nɛ yela na baa kɔɲ Wurubuarɛ gyanɔ bela. Be nombia ayɛɛsa ɲenanɔ nawolo baa nyi, na yɛɛ yaa ɲgba ba bese yaa beɛ gyɔ Wurubuarɛ bu ɲon baa sakaa ɔpanɔɲanɔ dɔɔ fulu e balanɔ man nɛ.

⁷ Tɛɛle keɲ ɔga ne ɲɛɛ woli ke te ne yeli wɔɔfarale ne nyiɲ weenɛɛ kpaakpaɛ lee ke man nɛ, Wurubuarɛ ne hiraa na ke. ⁸ Mɔna akpaa sɔɔse

na ñalese ne tuu la ke döo na, na mena tæle kenarj be dana tɔnɔɔ ya. Te n te kee ya na Wurubuare waa tale falaa ke, na waa yela boalarj ke kpa ke.

⁹ Me gyoona kpaakpaa, kenj na de kee yako kei korarj ne, da gyenj nyi emæe döo nombia kpaakpaa ñaale doo e man, kenj ñee kyaa na nyeekele nombia ñan. ¹⁰ Wurubuare yee walarj ñon ɔ ne di ɔ nombia ke gbæe döo. Mena döo ɔ be gyae waa wolee e tom kenj e be yee, na e balarj kegyae kenj e na lese wola e ne ya. Nawolo nyi lee ñon döo e te kyɔ e tebia Kristotena, te e gyakaa e ne kyɔ wɔ. ¹¹ Da kegyaebii yena nyi, e man walarj kamase waa kyarj nombia kpaakpaa kenj man nideli kelii ɔto. Kei gyae ke yela e ka gyenj nideli nyi e ke nyinj kpene kenj döo e loo gyakaa ne. ¹² Doo ne gyae nyi e man ñolo waa yee kebɔñale Wurubuare ɔsom kenj man ya. Mona dæe gyae bo nyi yaa kasee balarj ban böo lee Wurubuare di te böo nyinj konɔɔ yee kakyenj senj ba kelædi kenj man kelii ɔto, te Wurubuare be fa wɔ kpene kenj ɔ be yako see nyi waa fa wɔ ne.

Wurubuare nombii ayakonj see te kɔj mena

¹³ Debanj kenj Wurubuare be yako ɔ nombii see fa de naana Aberaham ne, ɔ moo ñon Wurubuare gbagba yele bo kanj ntam. Nawolo nyi na ñolo be kyaa kenj ɔ kela ñon Wurubuare kenj waa mo walarj ñonarj yele kanj ntam ya. ¹⁴ Wurubuare yako de naana Aberaham nyiaa, “Amparj yaa mæe yako nenj nyi maa hiraa nenj, na maa yela n duulurj man balarj ka bo nideli.” ¹⁵ Mena döo de naana Aberaham mɔ nyinj konɔɔ kyaa daa kpene kenj Wurubuare be yako see nyi waa fa e ne, te ɔ nyinjmaa kanja ke.

¹⁶ Nyi akpaa ñolo ne gyae waa kanj ntam na, ɔ na mo walarj ñon ɔ kela e ne yele bo kanj ntam. Ntam kekanj kenarj na wola la nyi, nombia ñan ɔtenate be yako ne yee amparj kenj añaamaarenj kelee be doo ke man ya. ¹⁷ Kenj Wurubuare ne gyae nyi balarj banj baa nyinj kpene kenj ɔ be yako see nyi waa fa wɔ ne, ka gyenj nideli nyi ɔ be gyae waa kyækeke wa agyuenj ya döo ne, mena döo te ɔ kanja ntam kpu na nombii kenj ɔ be yako see ne. ¹⁸ Nombii kenj Wurubuare be yako see na ntam kenj ɔ be kam ne, ɔ be gyae waa kyækeke nombia ala kenja man daale ya nawolo nyi ɔ bee di dekara ya. Mena döo nombii kei na do daa banj döo yeu kaa gyoo e ne kakyenj da kelædi man, na dæe tale kyarj kpene kenj döo ɔ be yeli de loo gyakaa ne man nideli. ¹⁹ Da nyeedonj pou senje mena lookegyakaa kei döo. Kenj yele la te de nyinja gbæe gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔomante kenj man, botɔɔ kenj böo mo kanyarj kpase ke kenj nafɔ gyanjba na walarj yakaate bee nyinj gbæe gyoo botɔɔ ya ne. ²⁰ Yesu te kaa bese Wurubuare saese pou kegyia kekpaakekpa, ñgba mena kenj Mekesedeke be di Wurubuare sae kegyia kekpaakekpa ne. Te ɔ te kyarj daa gbæe ka gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔomante kenj man, na daa mɔ ke sila e.

7

Wurubuare sae Mekesedeke wose man nombia

¹ Na Mekesedeke kei yee donɔɔ kenj bæe baake ke nyi Saalem ne gyoo e, te ɔ besewɔ ɔ yee Wurubuare dekpatakperere ñon sae e. Debanj kenj de naana Aberaham be gyu ke yoo gyoonenj baale di be döo bese ɔ ne kɔj ne, ɔ kaa gyanjeewɔ na gyoo Mekesedeke kei. Botɔɔ te Mekesedeke hiraa ñon de naana Aberaham. ² Kenje de naana Aberaham kpase abɔɔ ñan pou ɔ be nyim lee yoo kenj man ne akpenj kufu, te ɔ moo dekpenj daale fa Mekesedeke ñonarj. Mekesedeke yele kei ase yena nyi “Gyoo ñon ɔ gbæenenj tenæe Wurubuare siaman,” te Saalem gyoo mɔ nawolo nyi “Wosefærenj gyoo.”

³ Nolo ba gyeŋ Mekesedeke kei ɔ kya yaa ɔ naa yaa ɔ duulun man dalee ya. Ba te yako kolo mo lee ɔ kalola yaa ɔ yeŋ wose man ya. ɔ yeŋ Wurubuaɛ sae e kekpaakekpaɛ ngba Wurubuaɛ bu ŋon ne.

⁴ Emɛɛ gbagba e keɛ na, e kena nyi ɔ yeŋ walaŋ dinaa e te ɔ dana yele mo. De naana Aberaham ŋon ɔ dana yele Wurubuaɛ faa Gyudatena siaman koran ne kpase aboo ŋan ɔ be nyim lee yoo man ne akpeŋ kufu, te ɔ moo ŋe man dekpeŋ fa Mekesedeke ŋonan. ⁵ Mosesi mmaraase ŋan nawolo nyiaa, kaboena nyi Gyudatena ban be yeŋ de naana Aberaham ɔ naanasewo ne, baa kpala ba aboo ŋan be dana ne akpeŋ kufu na baa mo ŋe man dekpeŋ dokolon fa Lewitena ban be yeŋ saesewo ne. Da gyeŋ nyi Lewitena kewo mo yeŋ de naana Aberaham ɔ naanasewo, moŋa Wurubuaɛ faa Gyudatena mena mmaraase ŋenan nyi baa to mena aboo ŋenan fa ban gbagba be tebia Lewitena ban. ⁶ Mekesedeke kei ta lee Lewi duulun man gba ya, moŋa ɔ talewo lee aboo kekpaase kufu man dekpeŋ dokolon kei lee de naana Aberaham ŋon Wurubuaɛ be yako see nyi waa yeŋ kolo fa e ne gyan te ɔ hiraa e. ⁷ Walaŋ kamase tan gyeŋ nyi kegyia ne hiraa na kemaasa keŋ anmaareŋ be doo ke man ya. ⁸ Lewitena ban beɛ lee aboo kekpaala kufu man dekpeŋ kei ne be yeŋ balan ban beɛ yem, moŋa Mekesedeke ŋon de naana Aberaham be to aboo keŋa fa ne doo, ɔ ta yem ya ngba mena keŋ Wurubuaɛ nombia be yako ne. ⁹ Deɛ tale yako nyi Lewi mo teɛwo de naana Aberaham doo to aboo kufu man dekpeŋ kei fa Mekesedeke. ¹⁰ Nawolo nyi deban keŋ de naana Aberaham be gyanee na Mekesedeke ne, na be ta lola ta Lewi ya. Deban kenan na ɔ seɛ ɔ doo ɔ naana Aberaham teŋa man.

¹¹ Deban keŋ Wurubuaɛ be teɛ de naana Mosesi doo mo mmaraase ŋan fa Gyudatena ne, ɔ lese balan lee Lewitena man nyi baa di saere. Nyi Lewitena saere tom keŋ boɔ yeŋ ne deŋ talewo yela balan gbɛɛneŋ ka teneɛ Wurubuaɛ siaman na, nafa beɛ tekaa hia nyi Wurubuaɛ waa bese lese sae ŋolo ke koŋ ngba Mekesedeke ne ya. Te neneɛ doo, Wurubuaɛ te kpila ŋolo nyi ɔ kaa di saere ngba Mekesedeke ne. Moŋa ɔ ta lee Aarɔn ŋon ɔ yeŋ Lewi baale e ne duulun man ya. ¹² Nyi walaŋ ŋon ɔ te yeŋ Lewi baale e ya ne de kaa di Wurubuaɛ saere na, na kaboena nyi baa kyɛɛkeɛ mmaraa keŋ, nawolo nyi Lewitena baageŋ te kaboena nyi baa di Wurubuaɛ saere. ¹³ Mena nombia keŋa deɛ yako ne, na Yesu Kristo wose man nombia yaa deɛ yako ne. Nawolo nyi ɔ ta lee Lewi dekpanalan man ya te ɔ kaa dii Wurubuaɛ saere. ɔ lee dekpanalan kpoo daale man, te ŋolo mo te dii ta Wurubuaɛ saere lee mena dekpanalan kenan man see ya. ¹⁴ De popou gyeŋ nyi de Gbengyoo Yesu lee Gyuda dekpanalan man, te de naana Mosesi mo te yako kolo lee Gyuda dekpanalan mantena banan saere kedi wose man ya.

Yesu yeŋ Wurubuaɛ sae e ngba Mekesedeke ne

¹⁵ Neneɛ doo nombii kei man kenyii be dana ban bela ya. Nawolo nyi walaŋ wole kpoo koŋala kaa di Wurubuaɛ saere ngba Mekesedeke ne. ¹⁶ ɔ saere keŋ ɔ be kaa dii ne, te yeŋ teɛle kei doo mmaraase yaa dekpanalan keŋ man ɔ ba lee ne doo te ɔ dii ke ya. Moŋa ɔ dii saere kenan bo lee ɔ doŋ keŋ ɔ dana, keŋ yeŋ be tale di ɔ doo ya ne doo. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuaɛ nombia anmarasen see yakowo nyi, Wurubuaɛ yako Kristo nyiaa,

“N yeŋ Wurubuaɛ sae e kekpaakekpaɛ,
ngba mena keŋ Mekesedeke mo be di
Wurubuaɛ saere kekpaakekpaɛ ne.”

¹⁸ Mena dɔɔ lee gbɛɛ daale man na, dɛɛ tale yako nyi Wurubuare ta mo Mosesi mmaraase benɛɛ njan see yenanj. Nawolo nyi nɔɔ dana tɔnɔɔ ya, te nɔɔ dana nɔɔdonj mo ya. ¹⁹ Mosesi mmaraase njan te tale yela de gbɛɛnenj ka teneɛ nɔɔba mena kenj Wurubuare ne gyae nɛ ya. Mena dɔɔ Wurubuare te fa daa lookegyakaa kpaakpaate kenj ka kela bene kenj. Lee mena dɔɔ nenɛɛ dɛɛ tale tuu benaɔ Wurubuare.

²⁰ Wurubuare kaɲa ntam pɛte ɔ see Yesu saere kekpaakekpa, mona saese akaɲ banj dɔɔ ɔ bɛɛ kaɲ ntam pɛte bɛɛ see wɔ saere ya. ²¹ Wurubuare nombia anjarasenj ne yako nyi, pɛ Wurubuare ka see Yesu saere na ɔ kaɲa ntam nyiaa,

“Manj Wurubuare te kaɲ ntam

te moɔ gyae maa kyɛkeɛ ma agyuen ya.

‘Nyanj ke di me saere kekpaakekpa.’ ”

²² Wurubuare ntam kenj ɔ be kam nɛ, kenj yele la te Yesu kaa bese walaɲ njon ɔ seɲɛɛ ntam kenaj wole, na ka wola nyi nɔɔkebakesee wole kei dei kela bene kenj. ²³ Gyangba kenj na Wurubuare saese banj boe, nawolo nyi yenj bee yeli baa yɛɛ be saere tom kenj kelii ɔto ya. ²⁴ Mɔna Yesu dɔɔ ɔ saere kedi kenj be gyae ka lee ɔ gyanj gyu nɔlo gyanj ya, nawolo nyi njon kyaa kekpaakekpa. ²⁵ Lee mena dɔɔ waa tale lɛɛ balanj banj pou bɛɛ tɛɛ ɔ dɔɔ koɲ Wurubuare gyanj nɛ nyee, nawolo nyi ɔ kyaa kekpaakekpa te ɔ ne fane fa Wurubuare lee be dɔɔ.

²⁶ Yesu Kristo yena Wurubuare sae kegyia njon ɔ ne tale yɛɛ kpene kenj dɛɛ gyae nɛ fa daa. Nawolo nyi ɔ gbɛɛnenj tenɛɛ Wurubuare siaman, te nombiikum kamase na ayimeɛ kamase mo be doo ɔ man ya. Wurubuare lese e lee nombiakumɛyɛɛra man te ɔ gynaa e adido kela walaɲ kamase.

²⁷ Yesu be doo nɔɔba Wurubuare saese kegyiise banj bɔɔ kyaa kaalanj nɛ ya. Banj na wee na wee na kaboena nyi baa deesi gberaa ba wose ayimeɛ, pɛna be kaa deesi gberaa be balanj mo wui ayimeɛ na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. Mɔna Yesu dɔɔ tɛkaboena nyi waa yɛɛ mena ya, ɔ kedeesa kenj yɛɛ dokolonj kooɲ. Debanj kenj ɔ ba yem ɔpanɲanj dɔɔ nɛ, te ɔ moɔ ɔ wose fa nɔɔba kedeesa kolo nɛ lee balanj nombiakumɛɛ dɔɔ, na Wurubuare ka mo be nombiakumɛɛ kyɛɛ wɔ. ²⁸ Balanj banj bɔɔ tɛɛ Mosesi mmaraase njan dɔɔ lese wɔ nyi baa yɛɛ Wurubuare saese kegyiise nɛ, ba te yɛɛ balanj banj be gbɛɛnenj tenɛɛ Wurubuare siaman kelii ɔto ya. Mɔna mmaraase njan wole na Wurubuare kaɲa ntam kpu na nombii kenj ɔ be yako see nɛ, te ɔ lese ɔ bu Yesu Kristo njon dukum kamase be doo ɔ man ya nɛ nyi waa bese ɔ sae kegyia kekpaakekpa.

8

Yesu Kristo yena de Wurubuare sae kegyia

¹ Nombia njan dɛɛ yako nɛ pou nyee yena nyiaa, de dana Wurubuare sae kegyia njon ɔ kyaa Wurubuare dekpatakperɛ njon gyoorogbeli kenj dunolonj dɔɔ. ² ɔ ne yɛɛ ɔ saere tom kenj Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔomante kenj man adido botɔɔ. Kei yena Wurubuare ɔsom deni gbagba kenj. Na denibalanj banja na mena deni kenaj ya, mona Wurubuare gbagba banja na ke.

³ Akpaa ba see sae kegyia kamase tɛɛle kei dɔɔ na, ɔ tom yena nyi waa mo kedeesa abɔɔ na wonembia banj balanj ne faa nɛ deesi fa Wurubuare. Mena dɔɔ te kaboena nyi sae kegyia Yesu mo, waa nyin kpene kenj waa mo gyu ke deesi fa Wurubuare. ⁴ Nyi Yesu denj kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ, nafa njon te nyin gbɛɛ di saere kei ya. Nawolo nyi na be te wulaa lese balanj banj baa di saere nɛ see, nɔɔba mena kenj Mosesi mmaraase njan ba wola wɔ nɛ.

5 Tom kej bεε yεε Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man adido ne, kej yaa saese banj ne kasee yεε Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man tεεle kei dɔɔ ne. Mena mo ke te debanj kej Mosesi ne gyae waa banj Wurubuare ɔsom deni kej bɔɔ mo kanyanj yεε ne, Wurubuare faree e nyiaa, “Kεε na n ke yεε kpene kamase nideli, na ke kyaa na kej moɔ lese wola neŋ bula kej dɔɔ ne pεpεpε.” 6 Yesu saere tom kej ɔ be kaa yεε tεεle kei dɔɔ ne dei kela saese benεε banj bɔɔ kyaa kaalan ne wui. Mena mo te nɔɔkebakesee wole kej dɔɔ ɔ ba moo, na ke yela balan gbεenerj ka tenee Wurubuare siaman ne dei kela nɔɔkebakesee bene kej. Nawolo nyi abɔɔ ŋan ɔ be yako nyi waa ta nɔɔkebakesee wole kei dɔɔ yεε ne, dei kela abɔɔ ŋan ɔ be yako nyi waa ta nɔɔkebakesee bene kej dɔɔ yεε ne.

7 Nyi nɔɔkebakesee gyanɔbate kej wose man denj be dana nombii ya ne, nafa nɔɔkebakesee wole ba tekaa hia bela ya. 8 Mɔna Wurubuare naawo nyi nɔɔkebakesee bene kej te yeli ɔ balan gbεenerj ka tenee ɔ siaman ŋgba mena kej ɔ ne gyae ne ya. Mena dɔɔ te ɔ yako ba wose man nombia nyiaa, “Debanj daale ne kɔŋ,

kej maa bake nɔɔ wole see fa me balan Iseraetena
na Gyuda duulunj man balan.

9 Kei be gyae ke yεε ŋgba
nɔɔkebakesee kej daa na be naanaɔ be bake see,
debanj kej moɔ mo me doŋ lese wo lee
Igyipite tεεle man ne ya.

Nawolo nyi kej be te di me nɔɔkebakesee
kenanj dɔɔ kelii ɔto dɔɔ ya ne,
te ma lese me sia yela wo.

10 Nɔɔkebakesee wole kej maa bake na me balan Iseraetena yena nyiaa,
‘Maa mo me nombia ŋan do ba agyuense man,
na maa ŋmarase ŋa do be konɔɔse man.

Manj ne gyae la maa yεε be Wurubuare,
na banj mo ke yεε me balan.’

11 Nolo be gyae waa tekaa wola ɔ dɔɔ nombia bela,
yaa ŋolo mo ke yako ɔ loŋto nyi

‘Maa wola neŋ Wurubuare gbεenerj ya!’
Nawolo nyi be popou baa gyen man lee
ba kemaasa dɔɔ kelii be kegyia dɔɔ.

12 Maa mo be nombiakumεε pou kyεε wo,
kej moɔ gyae maa tekaa tɔɔse abɔɔ
ŋan bɔɔ yεε tia man ne bela ya.”

13 Wurubuare ke baake nɔɔkebakesee kei nyi nɔɔkebakesee wole ne, na ɔ na wolo baa nyi gyanɔbate kej te yεε bene. Te kpene kamase kej ka de yεε bene na, kɔɔ doo kolo man bela ya. Nawolo nyi be te nyinj kolo wole see ke nawɔɔ man.

9

Gyudatena ɔsom

1 Nɔɔkebakesee gyanɔbate kej man ne Wurubuare wola wo gbεε kej man baa mo som e, na botɔɔ kej baa som e tεεle kei dɔɔ. 2 Be banja ɔsom deni dinaa te ba moo kanyanj dinaa daale kpase ke man ala. Siamante kej man te ba moo kanae na tebulu kej dɔɔ bεε mo bodobodo gyakaa fa Wurubuare kedi ne see. Botɔɔ te bεε baake nyi Wurubuare ɔsom deni dinaa siamante. 3 Wolete kej mo te bεε baake nyi Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔɔmante. 4 Abɔɔ ŋan doo botɔɔ yena kedeesa boe kej bɔɔ mo kɔba

yayam yee ke te bee too oliifi ke doo ne, na adakaa kej booo mo koba yayam mataa mataa ke pou kilisi ne. Adakaa kenaj senje la fa nookebakeseee wole kej. Aboo nan doo adakaa kenaj man yena, koba yayam nyefale kej weenee nan bee baake na nyi maana doo ke man ne, na Aaron gbutu kej ba potee ne na boya patalapatala ala nan booo nmarase mmaraase nan Wurubuaare ba mo fa Mosesi ne gyakaa ne doo ne. ⁵ Ba te yee Wurubuaare kpilala bala ban booo felee be benkelee ne gyakaa adakaa kej doo. Kei na wola la nyi Wurubuaare kyaa botoo kenaj. Bee baake Wurubuaare kpilala benaj nyi Kerubimse. Kerubimse ban nsana nsana te Wurubuaare ne wii balan waranjase mo be nombiakumee kyee wo. Kei yena kpene kej maa tale yako non deban kei, nawolo nyi moo gyae maa tale lese nombia keja man pou wola non debokeiman ya.

⁶ Nyi akpaa ba see aboo keja pou deni kej man tan ne, Wurubuaare saese ban na gyoo deni siamante kej man ke yee be saere tom wee kamase. ⁷ Mona Wurubuaare sae kegyia non waager te kaboena nyi waa gyoo Wurubuaare osom deni dinaa toomante kej man. Kulutoo dokolon man na, dokolon koonj te o na gyoo ke man. Pete waa gyoo ke man mo na, kaboena nyi waa nyinj wonembu fatabo kej waa mo gyoraa o wose na o balan ban pou lee be nombiakumee nan be ta gyem ya te booo yee ne doo. ⁸ Wurubuaare felinj non don nombia keja doo o na wola daa lee aboo keja man nideli nyiaa, deban kej Wurubuaare kanyaj osom deni dinaa kei nyinja ka senje ne, na gbete ta toro ta fa balan yakaa nyiban nyi baa gyoo Wurubuaare osom deni dinaa toomante kej man ya. ⁹ Kei yee nombia nan doo fa daa teele kei doo balan, na dee kasee kolo lee ke man. Nombia keja na wola daa baa nyi, wonembia na aboo nan balan ba mo deesi pataa Wurubuaare ne, te tale gberaa ba ayimee na baa gyen be konoose man nyi Wurubuaare ta mo be nombiakumee kyee wo ya. ¹⁰ Nawolo nyi booo osom pou yee wosenaane man osom ke. Te ba kpene kamase gyakae kedi na kenyoo na wose kafaafu mmaraase doo, ngba mena kej ba mmaraase na wole ne. Keja doowo menee kelii deban kej Wurubuaare be kaa wola wo gbete wole kej baa mo som e lee nookebakeseee wole kej man ne.

¹¹ Nenee doo Kristo yena de Wurubuaare sae kegyia, te o ta mo aboo kpaakpaa konj osom wole kej nenee de dana ne man. Mena aboo keja kela aboo nan nafa ne doo osom bene kej man ne. Te Wurubuaare osom deni dinaa kej man o ne yee o tom ne, kela bene kej lee gbete kamase man. Ka te yee osom deni kej denibalan ba mo be nyinjmaase ma ke ya. Mena doo ka te yee teele kei doo osom deni ke ya. ¹² Deban kej o ba gyoo Wurubuaare osom deni dinaa toomante kej man ne, na asoose na nunkyuese bia fatabo te o moowo gyoo botoo ya. Mona non gbagba fatabo te o moowo gyoo botoo ke deesi karatete dokolon mo to nombiakumee kom kekpaakekpa. Lee mena doo, te yeli Wurubuaare ta mo de nombiakumee pou kyee daa kekpaakekpa. ¹³ Gyangba gyangba kej na, nyi akpaa nolo da mo ayimee tina o wose ne, bee mo asoo na nunkyue baale fatabo, na nunkyue bu non booo too e ne ton nimatee otenate mo gberaa wa ayimee nan lee o wose man. ¹⁴ Nyi akpaa nunkyuese na asoose fatabo ne tale gberaa ayimee lee balan wose man ne, kenaj na Kristo fatabo gyae ke tale yee kela mena na ke kyeeke de dinoo. Nawolo nyi na ayimee kamase be doo o man ya, te o tee Wurubuaare felinj non o kyaa kekpaakekpa ne donj doo mo o wose deesi fa Wurubuaare lee de nombiakumee doo. O fatabo kej ne faafu na de nombiakumee lee de konoose man, na dee tale som Wurubuaare non o kyaa kekpaakekpa ne nideli.

15 Lee kei dɔɔ Kristo te kaa bese walaŋ ŋon ɔ doo daa na Wurubuare nsana lee nɔɔkebakesee wole keŋ man, na ke yela balan ban Wurubuare be baake wɔ ne ke nyin kpene keŋ ɔ be yako see nyi waa fa wɔ kekpaakekpaanɛ. Te lee Kristo yen kei dɔɔ, nombiakumɛɛ ŋan balan be yɛɛ deban keŋ be doo nɔɔkebakesee gyanɔgbate keŋ man nɛ, Wurubuare ta mo ŋe popou kyɛɛ wɔ.

16 Nyi akpaa ŋolo de yɛɛ ɔ yen wole abɔɔ kekpala tɔne see nɛ, kaboena nyi ɔtenate waa yen pena ŋolo ke di wa abɔɔ. Nawolo nyi walaŋ ta yenja ta ya na, bɔɔ ne di wa abɔɔ ya. 17 Nyi ŋolo da yem na, pɛte ɔ yen wole abɔɔ kekpala tɔne keŋ ne yɛɛ tom. Nyi akpaa walaŋ ŋon ɔ be yɛɛ ke nɛ ta yenja ta ya na, tɔne kenan bɛɛ yɛɛ tom ya. 18 Lee kei dɔɔ te Wurubuare moo fatabo tɔ nɔɔkebakesee gyanɔgbate keŋ nɔɔ. 19 Mena dɔɔ te deban keŋ Mosesi be yako balan ban pou Wurubuare mmaraase ŋan tan nɛ, ɔ moo nunkyuese bia na asoose fatabo mo kyakale na loŋ. Kenan wole te ɔ moo wona ŋaale ŋgba kekuŋ nɛ te ɔ kpera dan daale tombii, te ɔ moo ŋa bom sɔɔ loŋ na fatabo keŋ man te ɔ moowo ŋmatee mmaraa tɔne keŋ na balan ban pou mo gyoraa wɔ. 20 Keŋte Mosesi yako balan ban nyiaa, kei yena fatabo keŋ Wurubuare ba mo tɔ nombia ŋan emɛɛ na e be bake see nyi yaa di ŋe dɔɔ nɛ nɔɔ. 21 Mena mɔ te Mosesi moo fatabo keŋ ŋmatee Wurubuare ɔsom deni dinaa keŋ, na ɔsom abɔɔ ŋan pou. 22 Ke yɛɛ ampan nyi Mosesi mmaraase ŋan nawolo nyi, fatabo te bɛɛ mo gberaa kpene kamase lese ka ayimɛɛ. Mena dɔɔ nyi akpaa fatabo ta lee ya na, kenan na dukum ka mo kyɛɛ mɔ be kyaa ya.

23 Mena dɔɔ kaboena nyi baa mo wonembia deesi, na baa mo gberaa abɔɔ ŋan ŋe kyaa tɛɛle kei dɔɔ te ŋa seŋɛɛ fa adido wui ŋan nɛ. Mɔna adido wui ŋan gbagba dɔɔ, kaboena nyi baa mo kpene keŋ keɛ gyoo sibii kela wonembia fatabo nɛ deesi bo mo gyoraa ŋa. 24 Nawolo nyi na ɔsom deni dinaa keŋ bɔɔ kasee adido wui keŋ yɛɛ ne tɔoman te Kristo gyooɔ ya, mɔna ɔ gyoe adido gbagba botɔɔ keŋ Wurubuare kyaa nɛ. Te nenɛɛ ɔ seŋɛɛ de nawɔɔ man Wurubuare siaman ɔ na sola e fa daa. 25 Kulutoo kamase na, Gyudatena saese keyia ŋon na mo wonembu fatabo gyu Wurubuare ɔsom deni dinaa tɔomante keŋ man ke deesi. Mɔna Kristo dɔɔ ŋon ta mo ɔ wose gyu botɔɔ ke deesi fa Wurubuare kulutoo na kulutoo ya. 26 Nyi Kristo den yɛɛwɔ mena nɛ, nafa ŋon naa diyem agbaatee agbaatee mo leenan deban keŋ Wurubuare be yɛɛ tɛɛle kei kewalaŋ nɛ. Mɔna tɛɛle kei kee gyu kɔ ɔto nɛ, ɔ lese ɔ wose wola te ɔ moo ɔ wose deesi karatete dokolon na waa mo lese de nombiakumɛɛ. 27 Doo fa deniwalan kamase nyi yen dokolon te waa yen tɛɛle kei dɔɔ. Lee kenan wole na Wurubuare waa di ɔ nombia. 28 Mena yen dokolon kenan ke te Kristo mɔ yenawɔ mo ɔ wose fa, na waa nyin lese balan burum lee ba dukum man. Yesu waa bese kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ bela. ɔ keɛ kɔŋ kei dɔɔ, na ɔ ne kɔŋ bo ɔ kaa lese balan lee be nombiakumɛɛ man ya. Mɔna ɔ ne kɔŋ bo ɔ kaa lee balan ban bɔɔ yɛɛ kakyen be kyaa be daa na e nɛ nyee.

10

1 Mosesi mmaraase ŋan seŋɛɛ bo fa abɔɔ kpaakpaa ŋan don wole kaa kɔŋ nɛ, ŋa te yɛɛ abɔɔ kpaakpaa ŋenan gbagba ya. Lee kei dɔɔ kedeesase ŋan balan nɛ deesi kulutoo kamase ŋgba mena keŋ mmaraase ŋan ba wola wɔ nɛ, be gyae ke tale yela walaŋ gbɛnenɛ ka tenee Wurubuare siaman ya. 2 Nyi ba kedeesase ŋenan den talewɔ yela be gbɛnenɛ den teneewɔ Wurubuare siaman nɛ, nafa beŋ wulaa tinaa kedeesase ŋenan yela. Nyi

ɲe denj talewɔ lee wɔ ne, nafa bɔɔ tekaa wolɛɛ nyi Wurubuare waa kaa wɔɲ ba denjele lee be nombiakumɛɛ ɲenanj dɔɔ ya. ³ Mɔna anokoare kenj doo nombii kei man yɛna nyiaa, kulutoo kamase na mena kedeese ɲan bee deesi agbaatee agbaatee ne, na bese bo yela bɛɛ tɔɔse be nombiakumɛɛ ɲan bɔɔ yɛɛ kaalanj ne. ⁴ Nawolo nyi nunkyuese na asoose fatabo, be gyae ke tale faafɔ dukum lee deniwalanj wose man ya.

⁵⁻⁶ Lee mena dɔɔ debanj kenj Kristo ne gyae waa kɔɲ tɛɛle kei dɔɔ ne, ɔ yako ɔ kya Wurubuare nyiaa,

“Na kedeese na abɔɔ ɲan bɛɛ mo sola nenj ne na gyoo na n sia ya.

Wonembia katoo kedeese,

na dukum kasola kedeese koranj bɛɛ gyoo n sia ya.

Mɔna n te desina ma wosenaane na maa mo ke deesi fa nenj.

⁷ Mena dɔɔ,

‘Me Gbɛngyoo manj yaa.

Me kɔɲae me kaa yɛɛ n kegyaebii,

ɲgba mena kenj bɔɔ ɲmarase ma wose man

nombia do n nombia anmarasenj see ɲan man ne.’ ”

⁸ Kristo tanj wulaa yako kaalanj nyiaa, “Wurubuare bɛɛ gyae kedeese na abɔɔ ɲan bɛɛ mo sola e na wonembia katoo kedeese na dukum kasola kedeese ya, te ɲe bɛɛ gyoo ɔ sia mɔ ya.” Mɔna kenja pou yɛɛ kpene kenj Mosesi mmaraase ɲan na wolo nyi baa yɛɛ. ⁹ Botɔɔ te Kristo besewɔ yako nyiaa, “Me Gbɛngyoo manj yaa. Me kɔɲae me kaa yɛɛ n kegyaebii.” Kei nawolo baa nyi Wurubuare te bɛɛ kedeese gyanɲbate kenj, te ɔ moo Kristo wui kenj ɔ ba mo ɔ wose deesi ne kaa see ke nawɔɔ man. ¹⁰ Wurubuare kegyaebii kenj Kristo be kɔɲ kaa yɛɛ mo ɔ wose deesi karatetee dokolonj kekpaakekpaɔ ne, kenj lese na da ayimɛɛ desina daa see fa Wurubuare.

¹¹ Wee na wee na, Gyudatena saese banj gyakaa bee deesi kedeese dokolonj kenanj agbaatee agbaatee. Mɔna ɲe bɛɛ tale lese dukum lee deniwalanj wose man ya. ¹² Mɔ Kristo dɔɔ ɲon moo ɔ wose deesi fa Wurubuare karatetee dokolonj kekpaakekpaɔ, na waa mo lese de nombiakumɛɛ. Kenanj wɔle na te ɔ ke kyaawɔ Wurubuare dunolunj dɔɔ adido. ¹³ Lee mena debanj kenanj pou ne, ɔ sɛɛ ɔ kyaa botɔɔ ɔ ne daa wee kenj Wurubuare waa mo ɔ kɔlala pou do e ɔ nawɔɔ tɛɛ ne. ¹⁴ Kristo kedeese kenj ɔ ba mo ɔ wose deesi fa Wurubuare dɔɔ ne, te yeli balanj banj pou ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose ne, ta bese balanj banj ayimɛɛ be doo be man ya ne kekpaakekpaɔ.

¹⁵ Wurubuare felinj ɲon gbagba mɔ ne di adansɛɛ lee mena nombia kenja wose man, ɲgba mena kenj bɔɔ ɲmarase Wurubuare nombia anmarasenj see man ne nyiaa.

¹⁶ Wurubuare kpa,

“Nɔɔkebakeseɛ kenj manj e Gbɛngyoo Wurubuare

na me balanj be bake see yɛna nyiaa,

Debanj daale de lii na,

maa mo ma mmaraase ɲan do be konɔɔse na ba nyeeya man.”

¹⁷ Kenje ɔ besewɔ yako nyiaa,

“Mɔɔ gyae maa tɔɔse be nombiakumɛɛ

na be nombia nkaranjkaranj ɲan bɔɔ yɛɛ ne bela ya.”

¹⁸ Te nyi akpaa Wurubuare ta mo de nombiakumɛɛ kyɛɛ daa na, ta tekaa kaboena nyi dɛɛ bese deesi fa e lee de nombiakumɛɛ dɔɔ bela ya.

Ɛ yela dee tuu benaa Wurubuare

¹⁹ Me tebia, lee Yesu yen kenj doo de te nyinj gbæe kenj dæe tale gyoo Wurubuare osom deni dinaa toomante kenj man yakaa. ²⁰ Nenee dæe tale gbaa kanyanj kenj booo mo kpase deni dinaa kenj man ne. Nawolo nyi Yesu ta mo oo wose deesi mo toro gbæe wole kenj na mo daa gyu nyeedonj wole kenj man ne fa daa. ²¹ Nenee de te nyinj Wurubuare sae kegyia dekpatakpere non daa Wurubuare balan pou doo oo nyinjmaa man. ²² Mena doo e yela dæe mo konoo kpaakpaa tuu benaa Wurubuare, na dæe kyanj keleedi kenj doo læedi ne man kenkenj. E yela dæe yee balan banj booo gberaa be nombiakumee lee ba wose man kenj booo tekaa wolæe na na bela ya, na dæe yee balan banj booo mo Wurubuare lonj faafo da ayimee pou leki ne. ²³ E yela dæe kyanj nombia non doo læedi te de loo gyakaa ne doo ne man kenkenj kenj doo lee de wole ya. Nawolo nyi Wurubuare de yako nombii see na, oo bæe lee ke wole ya. Mena doo aboo non oo be yako see nyi waa yee fa daa ne, waa yee na fa daa. ²⁴ Mena doo e yela dæe gyuenj mena kenj dæe do donj kakyen, na dæe gyae donj na dæe yee nombia kpaakpaa fa donj. ²⁵ E na yeli dee tina kegyanee som ngba Kristotena ne yela, ngba mena kenj baale ba mo ke yee be dinoo ne ya. Mõna e yela dæe kyaa gyaneen na dæe do donj kakyen nideli, tuturu na nenee kenj doo naa nyi de Gbenjgyoo Yesu wee dinaa kenj oo be yako see nyi waa bese konj na benaa ne.

²⁶ Akpaa nyi nono gyen nyeedonj nombia gbagba non te oo bese naa na sia yee nombiakumee ne, kenanj na kedeese daale be kyaa kenj otenate waa deesi fa Wurubuare, na Wurubuare ka mo oo nombiakumee kyee e bela ya. ²⁷ Mõna otenate waa kyaa bo na woe kelo oo ne daa nombia kedi wee, na boalanj degyapaa kenj gyae kaa kpa balan banj pou booo koro senj tia Wurubuare ne. ²⁸ Gyangba gyangba kenj ne, akpaa nono te di Mosesi mmaraase non doo ya te balan bala yaa batooro de di adanse tia e ne, bæe ko otenate kenj booo ne wii oo waranjase ya. ²⁹ Akpaa mena te doo ne, kenanj na denjele kenj baa wanj walan non oo ta mo Wurubuare bu non nombia non yee kolo ya ne, ka dokoso be kyaa ya. Baa wanj otenate denjele nideli, nawolo nyi oo nombia ayeesa nawolo baa nyiaa Yesu fatabo kenj oo ba mo to nookebakesee wole kenj nooo, te oo ba mo gberaa da ayimee lee da wose man ne be dana tooo fa e ya, te oo ta mo Wurubuare felinj non oo na mo oo bæee boele balan mo ne yee kolo ya. ³⁰ Nawolo nyi da gyen nyi Wurubuare yakowo nyiaa, "Manj ne gyae la maa to me balan kom lee be nombiakumee doo." Wurubuare nombia anmarasenj see na bese yako nyiaa, "De Gbenjgyoo Wurubuare ne gyae la waa di oo balan nombia." ³¹ Ke gyae ke yee gyakolonj, nyi nono ke yala Wurubuare non oo kyaa kekpaakekpa ne nyinjmaa man.

³² E toose debanj kenj e be tangbæe læe Wurubuare nombia non di kewalan ne. Nombia dinaana yala non, mõna e kyana e wose senj kenkenj di ne doo. ³³ Weeya naale man na bæe tee non, fulu non balan man. Naale man mo na, e na sem e tebia banj bæe naase wo diyem ne wole, naa diyem ngba banj mo ne. ³⁴ E wii e tebia banj booo kyanj wo to deni ne waranjase. Be leo ya aboo koranj na e ta ko e wose ya, mõna ke yee non gyonj bo, nawolo nyi e gyen nyi e dana aboo kpaakpaa non na kela tæele kei doo aboo, te ne doo fa non kekpaakekpa ne.

³⁵ Mena doo e na yeli e wose ke yokose non Wurubuare osom kenj man ya. E kyanj nombia non e be læedi ne man kenkenj, nawolo nyi wee daale Wurubuare waa to non kom. ³⁶ Kaboena nyi yaa yee kakyen senj kenkenj na e ke nyinj tale yee Wurubuare kegyaebii. E yee mena na e ke nyinj kpene

kenj ɔ be yako see nyi waa fa ngon ne. ³⁷ Nawolo nyi Wurubuare nombia anmarasej see njan ne yako nyiaa,

“Be gyae ke kyare ya,

walan ngon kaboena nyi waa konj ne waa konj.

ɔ be gyae waa doo wole na kekong ya.

³⁸ Me balan banj be gbenej tenee me siaman ne,

lee ba keleedi doo te baa nyinj nyeedon kyaa.

Mona akpaa be man njolo ta senj ɔ keleedi man kenken ya

te ɔ lee ɔ wole na,

ɔ nombia be gyae ka gyoo me sia ya.”

³⁹ Daa te yee balan banj doo lee Wurubuare wole, te banj na e nsana be tiri kekpaakekpa ne ya. Mona daa yena balan banj doo lee Wurubuare di, te ɔ be lee da nyee ne.

11

Wurubuare keleedi

¹ Wonj yena Wurubuare keleedi? Kenj yena nyi deniwalan ka gyej ɔ konoo man nideli nyi, aboo njan ɔ loo gyakaa ne doo ne waa nyinj na. Doo nyi ɔ bee naa mena aboo njan na ɔ sia ya, mona ɔ gyej ɔ konoo man nideli nyi mena aboo njan kyaa, te wee daale waa kaa nyinj na. ² Mena ke te benentena banj mo lee Wurubuare di, te lee ba keleedi doo Wurubuare kelee wo.

³ Lee mena kenj doo lee Wurubuare di doo te da gyej nyi noowoya njaagenj te ɔ kolosiwo, te aboo njan pou ne kyaa adido na ateta ne konjawo. Kei nawolo baa nyi aboo njan pou deniwalan bee naa na ɔ sia ya ne, njan te Wurubuare moowo yee aboo njan dee naa na de sia ne.

⁴ Abele kelee kenj ɔ be lee Wurubuare di doo, aboo njan ɔ ba mo deesi fa Wurubuare ne gyoo Wurubuare sia kela ɔ keyia Kani wui. Mena doo Wurubuare mo lee e do nyi ɔ gbenej tenee ngon Wurubuare siaman. Abele wulaa yenjawo mona ɔ keleedi nombia njan ɔ be yee ne, ne see ne doo fa daa.

⁵ Enoke mo kelee kenj ɔ be lee Wurubuare di doo te Wurubuare gate e gyu adido na ɔ sia fonee. Nolo te naa e ya nawolo nyi Wurubuare moo e gyu adido. Pe Wurubuare ka mo Enoke gyu adido ne, Wurubuare dii adanse le ɔ wose man nyi ɔ nombia na gyoo ngon Wurubuare sia. ⁶ Nyi akpaa njolo bee lee Wurubuare di ya ne, otenate nombia be gyae ka gyoo Wurubuare sia korakora ya. Walan kamase ngon ɔ ne gyae nyi waa konj Wurubuare gyan ne, kaboena nyi otenate dee lee di nyi Wurubuare kyaa, te waa mo aboo kpaakpaa to balan banj pou bee yase be sia keo ɔ gbenej man nideli ne kom.

⁷ Nowa mo kelee kenj ɔ be lee Wurubuare di doo, debanj kenj Wurubuare be faree e lee kayeye dinaa kenj gyae ke konj teele doo ne, doo nyi na ɔ ba gyej kayeye kenan dinoo ya, mona ɔ lee Wurubuare di te ɔ yae adakaa dinaa. Kenje ngon na ɔ dekanjalanmantena pou gyoowo ke man, te be nyinja nyeedon debanj kenj lonj be waale teele pou ne. ɔ keleedi kei te yeli ɔ te bu balan akan banj pou doo nyi be yee nombiakumeyeerawo, kenj kaboena nyi Wurubuare waa wole wo. Lee Nowa keleedi kei doo te Wurubuare lee e do nyi ɔ gbenej tenee ɔ siaman.

⁸ Aberaham mo kelee kenj ɔ be lee Wurubuare di doo, debanj kenj Wurubuare be baake e yako e nyi waa koro lee ɔ teele man, na waa gyu teele wole daale kenj ɔ be yako see nyi wee daale ke gyae kaa bese ngon na ɔ duuluj man balan pou wui doo ne ɔ nyii Wurubuare dei. Debanj kenan na Aberaham ba gyej teele kenj Wurubuare ne yako ne wose man kolo

ya, mōna ɔ korowɔ tina ɔ donɔɔ yela gyu botɔɔ. ⁹ Lee Aberaham keleɛdi dɔɔ ɔ gyuuwɔ kekyaa tɛle kenj Wurubuare be yako see nyi ke gyae kaa bese ɔ wui ne dɔɔ ngba njole ne. ɔ ke kyaawɔ kanyanj denɛe man ngba mena kenj ɔ bu Asiki na ɔ naanabii Gyekɔpo mɔ ba ke kyaa ne. Wurubuare yakowɔ see fa Asiki na Gyekɔpo mɔ nyi wee daale mena tɛle kenanj gyae kaa bese be wui, ngba mena kenj ɔ be yako see fa Aberaham ne. ¹⁰ Na Aberaham dɔɔ, njon sia gyakaa bo donɔɔ kenj Wurubuare gbagba ba mo adao lese ke, te ka senjɛ nideli te ke dana donj te ke kyaa kekpaakekpa ne dɔɔ.

¹¹ Doo nyi na Aberaham te njmɛe gbaa lolo te ɔ wɛle Saara mɔ yɛe ɔlamanbo e, mōna lee keleɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ Wurubuare yela ɔ lola bu. Nawolo nyi debanj kenj Wurubuare be yako see nyi waa fa wɔ bu ne, ɔ lɛwɔ di nyi Wurubuare waa di ɔ nombia njan ɔ be yako see ne dɔɔ. ¹² Lee mena dɔɔ Aberaham njon ɔ be njmɛe gbaa lolo te ɔ loo be gyakaa nyi nafa waa tale lola bela ya ne, ɔ kaa lola bu te ɔ duuluj man balanj kaa wukuwɔ ngba kyolobiise njan njɛ kyaa adido, yaa epo nooman anjasa ne.

¹³ Mena balanj kɛwɔ pou te nyinj kpene kenj Wurubuare be yako see nyi waa fa wɔ ne ya, mōna be gyakaa bɛɛ lɛɛ Wurubuare di pɛte ba yekeewɔ. Nawolo nyi lee ba keleɛdi dɔɔ yɛe yaa ngba be wulaa naa abɔɔ njan na lem kenj wee daale baa kaa nyinj njan ne. Mena dɔɔ be nyanjɛwɔ do Wurubuare nɔɔ, te be lɛwɔ do nyi be yɛɛ njɔlawɔ tɛle kei dɔɔ. ¹⁴ Balanj banj bɔɔ gyuusu be nɔɔ yako mena nombia kenja ne, na bɛɛ wolo baa nyi bɛɛ keo banj gbagba be tɛle na baa kyaa ke dɔɔ. ¹⁵ Kei nawolo baa nyi na be loo be gyakaa tɛle kenj bɔɔ koro tina ke yela ne dɔɔ ya. Nawolo nyi, nyi be loo denj gyakaa ke dɔɔ ne, nafa be dana gbɛɛ nyi baa bese gyu botɔɔ. ¹⁶ Mōna ba moo be loo bo gyakaa tɛle kenj ke dei kela kenj bɔɔ koro yela ke ne dɔɔ. Mena tɛle kenanj yena Wurubuare gyanj adido. Mena dɔɔ be dana Wurubuare desenj nyi mena balanj benanj baa baake e nyi be Wurubuare ya. Nawolo nyi ɔ te desina tɛle kpaakpa daale see wɔ.

¹⁷⁻¹⁸ Wurubuare nombia anjarasenj see ne yako nyiaa, Wurubuare yako Aberaham nyi, “N bu Asiki dɔɔ te maa ta na maa yela n duuluj man balanj ke wuku.” Mōna Wurubuare kɛɛɛ Aberaham keleɛdi kɛɛ te ɔ yako e nyi waa mo ɔ bu Asiki njonanj deesi fa e. Te lee keleɛ kenj Aberaham be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ, ɔ desina ɔ wose nyi waa mo ɔ bu Asiki deesi fa Wurubuare. ¹⁹ Aberaham sɛwɔ nyi waa mo ɔ bu Asiki deesi fa Wurubuare, nawolo nyi wa agyuenj man na ɔ gyenj nyi ɔ bu njon da yem koranj na, Wurubuare waa tale gyuusu e lee yenj man. N kɛɛ gba na, na yɛɛ yaa ngba ɔ moo e baa deesi fa Wurubuare ampanj, te Wurubuare gyuusu e lee yenj man ne.

²⁰ Asiki mɔ keleɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ, te ɔ talewɔ yako ɔ bia Gyekɔpo na Esawu abɔɔ njan Wurubuare waa yɛɛ fa wɔ wee daale ne.

²¹ Gyekɔpo mɔ keleɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ debanj kenj ɔ yenj ba benaa ne, ɔ senjawɔ teeli na ɔ gbutu te ɔ doo Wurubuare nɔɔ, te ɔ sola e nyi waa hiraa ɔ naanasebia Gyosefo bia baala bala banj.

²² Gyosefo mɔ keleɛ kenj ɔ be lɛɛ Wurubuare di dɔɔ pɛ waa yenj ne, ɔ yako ɔ balanj Iseraetena nyi wee daale baa kaa lee Igyipite tɛle man. Kenjɛ ɔ wola wɔ mena kenj baa yɛɛ ɔ njɔɔ.

²³ Mosesi ɔ kya na ɔ naa mɔ keleɛ kenj bɔɔ lɛɛ Wurubuare di dɔɔ be ka lola be bu Mosesi ne, be talewɔ weese e deni man gyaalanja batooro, kenj ba te yee Igyipite gyoo mmaraa kenj ɔ ba see nyi baa koe bia baala banj

ɔɔ lola wɔ kewalanɔ nɛ ya. Nawolo nyi be naawɔ nyi bu nɔn te yɛɛ walanɔ yakaate e ya.

²⁴ Mosesi mɔ kelɛɛ keɔ ɔ be lɛɛ Wurubuare di ɔɔ deɔn keɔ ɔ ba beɛ nɛ, ɔ beɛwɔ nyi be na tekaa baake e nyi Igyipite gyoo bu alebu nɔn bu bela ya. ²⁵ Nawolo nyi ɔ kegyaebii yena nyi waa kaa kpu na ɔ tebia Wurubuare balanɔ banɔ na baa naa diyem, kela keɔ waa kyaa gyoo Faaro dɛɛ di gyonɔ weeya akalanɛɛ njaale, na waa wolɛɛ na dukum man kedoo. ²⁶ ɔ naawɔ nyi akpaa nyeeleere nɔn waa kaa kɔnɔ nɛ ɔɔ te ba do e desɛn na, dana tɔnɔɔ fa e kela abɔɔ kpaakpaa nɔn pou waa nyinɔ Igyipite tɛɛle man nɛ. Nawolo nyi kpene keɔ ɔɔ ɔ loo gyakaa nɛ, yena abɔɔ kpaakpaa nɔn Wurubuare waa kaa fa e wee daale nɛ. ²⁷ Lee Mosesi kelɛɛ keɔ ɔ be lɛɛ Wurubuare di ɔɔ, ɔ korowɔ lee Igyipite tɛɛle man keɔ ɔ te yee banɔ keɔ gyoo nɔn waa gyeɔn ɔ ɔɔ nɛ ya. Doo nyi nombia nɔn be tunɔ e gbɛɛnaa man nɛ dana donɔ, mɔna ɔ ta bese ɔ wɔle ya. Nawolo nyi yɛɛ e nɔgba ɔ naa Wurubuare nɔn walanɔ bɛɛ naa e na ɔ sia ya nɛ nyi ɔ kpue na e. ²⁸ Mosesi kelɛɛ keɔ ɔ be lɛɛ Wurubuare di ɔɔ te ɔ banɔ ba nyeekeleɛwee kedi keɔ danɔ, te ɔ yela ba koo wonembu te ba moo ɔ fatabo nmatee ba anaanɔɔse ɔɔ. Keɔ ɔɔ bɛɛ yɛɛ mena yena nyi, akpaa Wurubuare kpilale nɔn de kɔnɔ nyi ɔ kaa koe bia baala gyanɔba nyibanɔ banɔ Igyipite tɛɛle man nɛ, na waa gbaa Iseraetena wui denɛɛ nɔn tina be bia baala banɔ yela.

²⁹ Iseraetena kelɛɛ keɔ ɔɔ lɛɛ Wurubuare di ɔɔ, te be talewɔ ta ɛpo yayam keɔ man tonɔ nɔgba be donɔ bo tɛɛle ɔɔ nɛ. Mɔna deɔn keɔ Igyipitetena mɔ ba gyoo nyi baa tonɔ na, te boo keɔ wuuwɔ mo wɔ pou lanɔ.

³⁰ Iseraetena kelɛɛ keɔ ɔɔ lɛɛ Wurubuare di ɔɔ te be talewɔ ta kilisi Gyeriko donɔ weeya nyetooro, te dekyanɔ keɔ ɔɔ maa kilisi donɔ keɔ nɛ pou tekeriiwɔ yala.

³¹ Futooli alo nɔlo kyaawɔ Gyeriko donɔ kenanɔ man keɔ bɛɛ baake e nyi Rahabo. Rahabo kei kelɛɛ keɔ ɔ be lɛɛ Wurubuare di ɔɔ, deɔn keɔ Mosesi be kpila tewulɛɛ nyi baa gyu ke keɛ Gyeriko donɔ keɔ kedooɔbii nɛ, ɔ lɛɛ tewulɛɛ benanɔ nɔɔlale. Mena ɔɔ deɔn keɔ ɔɔ kaa koe balanɔ banɔ pou ɔɔ yɛɛ deɔle donɔ tia Wurubuare donɔ kenanɔ man nɛ, be ta ko nɔn Rahabo ya lee ɔ kelɛɛdi ɔɔ.

³² Nafɔ me dana nombia burum maa bese tɔlɛɛ fa nɔn. Mɔna deɔn be doo fa manɔ na maa yako nɔn kolo lee benɛntena nɔgba Gidiyɔn na Baraki na Samsen na Gyɛfeta na Defidi na Samuele na Wurubuare akpenɔkpenɔgyɔɔra banɔ ɔɔ lɛɛ Wurubuare di nɛ wose man bela ya. ³³ Lee ba kelɛɛ keɔ ɔɔ lɛɛ Wurubuare di ɔɔ, be man baale talewɔ yoo di gyoonɔn ɔɔ te baale mɔ dii gyooɔ ke gbɛɛ ɔɔ, te baale mɔ nyina abɔɔ nɔn Wurubuare be yako see nyi waa fa wɔ nɛ. Baale mɔ dii laamantese ɔɔ keɔ ba te tale kyanɔ wɔ tao ya. ³⁴ Banɔ mɔ ɔɔ mo wɔ do boalanɔ degyapaa man nɛ leewɔ ke man keɔ ba te nyakee ya, te baale mɔ leewɔ be kolala nyinmaa man keɔ ba te tale ko wɔ ya. Banɔ mɔ nafɔ ɔɔ dana donɔ ya nɛ nyina donɔ nideli yoo, te be dii be kolala pou ɔɔ keɔ ba te tale seɔn be siaman ya. ³⁵ Lee ala baale mɔ kelɛɛ keɔ ɔɔ lɛɛ Wurubuare di ɔɔ, Wurubuare gyuusuu be balanɔ banɔ ɔɔ yekee nɛ lee yeɔn man fa wɔ.

Be naase be man baale diyem yeɔn yeɔn, mɔna be te tina ba kelɛɛdi yela lee Wurubuare wɔle ya. Nawolo nyi bɛɛ gyae nyi wee daale Wurubuare ke gyuusuu wɔ lee yeɔn man, na waa fa wɔ dekyae kpaakpaa keɔ ka kela tɛɛle kei ɔɔ wui. ³⁶ Lee baale mɔ kelɛɛ keɔ ɔɔ lɛɛ Wurubuare di ɔɔ be naase wɔ diyem fulu wɔ do wɔ desɛn, te ba doo be man baale mɔ agbaraagbaraase mo wɔ ketɔ deni. ³⁷ Be funji be man baale boya koe, te

be bæese be man baale yaalen ala te ba moo silase koe baale. Namense na asoose tona te be man baale moowo wu ba wose, te be tæewo na diyem te balan kola wo naase wo diyem. ³⁸ Tekaboena nyi nafa mena balan kewo baa kyaa tæele kei doo kpu na nombiakumeyeyera ya. Lee ba keledi doo be naa diyem, te be tæewo yeyee depampaa dinaa man na bulase doo ngba balan ban yoo be gegi wo lee ban gbagba be tæele man ne, te be tæewo dokii boya booneŋ na tæele booneŋ man. ³⁹ Wurubuare kelee mena balan kewo pou nideli lee ba kelee ken boo lee e di doo. Mona be man nolo na nolo te nyin kpene ken o be yako see nyi waa fa wo ne ya. ⁴⁰ Nawolo nyi Wurubuare te desina kolo kpaakpaa ken ke dei kela gyanbate ken ne see daa. Te o kegyaebii yena nyi daa na wo pou de dinoo dee yee dinoo ken dukum kamase be doo ke man ya.

12

E yela dee sila Yesu Kristo

¹ Mena balan burum kewo ban boo lee Wurubuare di ne, ne di adanse fa daa nyi Wurubuare ne di o nombia doo. Mena doo e yela dee tina kpene kamase ken ne to daa gbæe lee de Wurubuare osom man, na nombiakumey njan ne bake daa te ne yeli dee yale da keledi man bilenbilen ne yela, na dee yase de sia na dee kyan do osom ken man nideli kelii oto ngba mena ken de Gbenjyoo ba wola daa ne. ² Lee mena doo e yela dee mo de sia gyakaa Yesu waagen doo. Non ne yele la te dee tale sen kenken da keledi man, nawolo nyi da keledi pou gyakae o doo lee ka kewalan kelii oto. Lee gyon ken o loo gyakaa ke doo ne doo, o te yeli opanjan doo yen ken ke yee e desen ya. Mona o nyina konoo sen kenken yela be gyoo e opanjan doo. Te nenee o kyaa o kya Wurubuare dunolon doo o gyoori ken man. ³ E toose mena ken Yesu be naa diyem nombiakumeyeyera ban boo koro sen tia e nyinmaa man ne. Lee kenja pou wole na o nyina konoo sen kenken. Lee mena doo emee mo e na yeli e wose keyokose non ya, mona e yela kei ka do non kakyen na e ka sen kenken mena, na e be nyin lee o wole ya. ⁴ Nawolo nyi e gyen nyi deban ken e ne fiti nyi e ka lese e wose lee dukum man ne, e man nolo te fiti ta kelii deban ken kaboena nyi baa ko e lee o keledi doo ya. ⁵ Yaa e te wolee Wurubuare nombia anmarasen see njan ne yako mo do e man walan kamase kakyen lee ken e yee o biawo doo ne? Wurubuare yakowo nyiaa,

“Me bu, nyi akpaa man n Gbenjyoo ne desina nen ne,
see deŋele na n ke tei man nideli.

Akpaa ma lese nombia si nen ne,
na yeli n wose ke yokose nen na n ka lee me wole ya

⁶ Nawolo nyi walan kamase non mee gyae o nombia na
te mee desina e.

Mena mo te walan kamase non me lee e do
nyi o yee me bu e na,
non te mee won o deŋele.”

⁷ Diyem ken e ne naa ne, e nyin konoo na e ka mo ke nyi Wurubuare ne won e deŋele baa. Nawolo nyi o ta mo non yee o bia. Te biikyaa wonji kyaa la ken o kya bæe won o deŋele ya? ⁸ Nyi akpaa Wurubuare te won e deŋele ngba mena ken o ne won o bia pou deŋele ya ne, na nawolo baa nyi e te yee o bia gbagbawo ya. ⁹ De popou dana kyaa tæele kei doo, ken nyi akpaa de yee kolo na bæe won da deŋele te dee bu wo. Nyi akpaa mena te doo ne, kenan na kaboena nyi dee yokose da wose fa de kya Wurubuare non o kyaa adido ne, na dee nyin nyeedon kekpaakekpa. ¹⁰ De kyao ban

be kyaa tæele kei dɔɔ nɛ, bɛɛ wɔŋ da denjele bo ban gbagba kegyaebii man weeya akalansɛɛ ŋaale. Mɔna Wurubuare dɔɔ, ŋon ne wɔŋ da denjele bo lee daa gbagba de deeli dɔɔ na dee nyiŋ nyiŋ ɔ dinɔɔ kpaakpaa ken dukum be doo ke man ya nɛ. ¹¹ Nyi akpaa be wɔŋ ŋolo denjele nɛ bɛɛ yɛɛ e gyon ya. Ne takaa e nawolo nyi gbɛɛ ken man baa mo e ta nɛ dana don. Mɔna wɔle wɔle nɛ ban pou bee nyiŋ konɔɔ di denjele kewɔŋ ken dɔɔ nɛ, be gbɛɛnɛŋ na tenee Wurubuare siaman te ba wose mɔ ne fɛɛ wɔ ba kekyaabii man.

Ɛ kɛɛ nideli na dukum ba gyoo ɛ man ya

¹² Mena dɔɔ ɛ na yeli ɛ wose ke yɔkɔse ŋon ya! Ɛ do ɛ wose kakyen na ɛ ka sen nideli ɛ kelɛɛdi man. ¹³ Anokoare gbɛɛ ken ɛ silana nɛ, ɛ kyan ɛ wose na ɛ ke sila ke nideli kelii ɔto, na ɛ ke tale kyɔ ɛ tebia ban ba kelɛɛdi be dana don ya nɛ, na baa tale sen kenken ba kelɛɛdi man kelii ɔto.

¹⁴ Ɛ yase ɛ sia na ɛ ke kyaa na walaŋ kamase wosefɛɛren man, na ɛ ke yase ɛ sia mo ɛ wose pou fa Wurubuare ken ayimɛɛ kamase be doo ɛ wose man ya. Nawolo nyi akpaa ayimɛɛ doo ŋolo man nɛ, ɔtenate be gyae waa naa de Gbenjyoo na ɔ sia wee daale ya. ¹⁵ Ɛ kɛɛ ɛ wose man nideli ken nyi ɛ man ŋolo be yɛɛ kolo na Wurubuare berɛɛ ken ke bɔ e ya, te ɛ kɛɛ nideli mɔ nyi walaŋkum ŋolo na doo ɛ man na waa mo nombiikum kaa gyoo ɛ man na ke yela balan burum ka yo gbɛɛ ya. ¹⁶ Ɛ kɛɛ ɛ wose nideli ken nyi ɛ man ŋolo be yɛɛ kafon nombia, yaa waa yɛɛ walaŋ ŋon ɔ bee yee Wurubuare ya ŋgba Esawu ŋon weenɛɛ nyefale dokolon dɔɔ, ɔ ba mo ɔ kegyiiri yɔɔ fa ɔ naabu nɛ ya. ¹⁷ Kenan wɔle nɛ emɛɛ gbagba gyen nyi nafa ɔ gyaewɔ nyi ɔ kya ke hiraa e ŋgba ɔ bu kegyia nɛ mɔna ɔ te nyim ya. Ɔ mo siasaran gyae gbɛɛ ken nafa waa mo kyɛɛkee ɔ kya agyuen na waa hiraa e, mɔna te dee ɔ kya ke kyɛɛkee wa agyuen ya.

¹⁸ Wurubuare gyan yaa ɛ kɔŋawɔ. Mɔna ɛ te kɔŋ ɔ gyan bula ken ɛ ke tale tina ke ŋgba mena ken Iseraetena be kɔŋ ɔ gyan Sinai bula ken tenja man nɛ ya. Deban ken bɔɔ kɔŋ ɔ gyan bula ken tenja man nɛ, be naawɔ nyi boalanbii daale ne kpaa te botɔɔ biriwɔ tuum te felin dinaa mɔ gyɔwɔ. ¹⁹ Be nyii kabere kewii botɔɔ na woya ŋaale mɔ. Balan ban kenyii woya ŋan nɛ, gyakolon gyoo wɔ te ba solawɔ nyi woya ŋan na tekaa kolosi fa wɔ ya, nawolo nyi nombia ŋan bɔɔ nyii nɛ ŋe yɛɛ nombia dinaana ŋa. ²⁰ Nombia ŋenan yena nyi, “Nyi wonembu yaa kpene kamase de tina bula ken na, baa funji e boya ko.” ²¹ Kpene ken be kɔŋ botɔɔ nɛ dana gyakolon nideli. Lee mena dɔɔ te Mosesi gbagba yakowɔ nyiaa, “Gyakolon dana man, te ma wose pou mɔ ta yen man.”

²² Mɔna emɛɛ ban ɛ be lɛɛ Yesu di nɛ dɔɔ, ɛ te kɔŋ kaa lii bula ken bɛɛ baake nyi Siyon nɛ tɛɛ. Ɛ te kɔŋ kaa lii Wurubuare ŋon ɔ kyaa kekpaakekpaa nɛ dɛɛ. Botɔɔ yena Gyerusalem donɔɔ ken ke kyaa Wurubuare gyan addo nɛ. Botɔɔ te Wurubuare kpilala ban ŋolo na ŋolo be tale kala wɔ ya nɛ gyanɛewɔ bɛɛ nyanɛe. ²³ Ɛ te kɔŋ Wurubuare bia gyanɛbatena ban bɔɔ ŋmarase ba yela addo te bɔɔ gyanɛe bɛɛ nyanɛe nɛ gyan. Ɛ te kɔŋ Wurubuare ŋon waa di balan pou nombia nɛ gyan. Ɛ te kɔŋ gyanɛgba balan ban Wurubuare be desinawɔ see fa ɔ wose nɛ gyan. ²⁴ Nɛnɛ dɔɔ Yesu gyan yaa ɛ kɔŋawɔ. ŋon yena walaŋ ŋon Wurubuare be tɛɛ ɔ dɔɔ, te ɔ be bake nɔkebakeseɛ wole ken fa denibalan nɛ. ŋon yenjala fa walaŋ kamase, te ɔ fatabo ken ba lee ɔ man leki nɛ ne gyae la ka mo abɔɔ kpaakpaa kɔna daa kela Abele wui fatabo ken.

²⁵ Mena dɔɔ ɛ see denjele nideli na ɛ ke tei walaŋ ŋon ɔ ne kolosi fa ŋon ne. Nawolo nyi gyaŋgba balan ban bɔɔ beɛ be te nyii Wurubuare nombia ŋan Mosesi be yako fa wɔ tɛɛle kei dɔɔ ya ne, Wurubuare wɔŋa ba denjele. Nyi akpaa mena te doo ne, kenan na nyi de beɛ de te nyii walaŋ ŋon ɔ ne kolosi lee adido dei ya ne kenan na Wurubuare waa wɔŋ da denjele nideli kela wɔ. ²⁶ Mena deban kenan man ne, Wurubuare woya yela tɛɛle wosiwɔ. Mɔna nenɛɛ ɔ te yako see bela nyiaa, “Maa bese yela tɛɛle ke wosi bela. Na tɛɛle kaagen te maa yela ka ke wosi ya, mɔna maa yela adido mɔ ke wosi kpu.” ²⁷ Ken Wurubuare be yako nyi “Waa bese yela tɛɛle ke wosi ne, ke dana ka asɛɛ.” Kei nawolo baa nyi, abɔɔ ŋan pou ɔ be yeɛ te baa tale wosi ŋa ne, waa lese ŋa pou leki na ke ka abɔɔ ŋan bɔɔ tale wosi ŋa ya ne.

²⁸ Mena dɔɔ ɛ yela dɛɛ do Wurubuare nɔɔ, nawolo nyi dɛɛ kaa di gyoori ɔ gyoorobiiri ken ke beɛ wosi ya te ke kyaa kekpaakekpa ne man. ɛ yela dɛɛ do e nɔɔ na dɛɛ som e gbɛɛ kpaakpa ken ɔ ne gyae ne man, na dɛɛ mo keyee na obuo fa e nideli. ²⁹ Nawolo nyi Wurubuare denjele kewɔŋ yeɛ ŋgba boalan ken ne kpa wɔɛɛ abɔɔ ne.

13

Mena ken dɛɛ yeɛ na de nombia ka gyoo Wurubuare sia

¹ ɛ na tina dɔŋa kegyae yela korakora ya. ɛ gyae dɔŋa deban kamase ŋgba naa lolobia ne. ² ɛ na beɛ ŋɔɔla keɛɛ ya. Nawolo nyi gyaŋgba baale lee ŋɔɔla, ken be ta gye m gba nyi be yeɛ Wurubuare kpilalawɔ ya. ³ ɛ tɔɔse ɛ tebia ban bɔɔ kyan wɔ tɔ deni ne. ɛ yela be nombia ke hia ŋon ŋgba emɛɛ na wɔ yaa be kyanawɔ tɔ deni ne. Te ban mɔ beɛ naase wɔ diyem ne, ɛ yela ban mɔ nombia ke hia ŋon ŋgba emɛɛ na wɔ ne naa na diyem kenan ne.

⁴ ɛ bu yale nyi ke yeɛ kolo kpaakpa ke ɛ siaman, na ɛ ke di yale mmaraase dɔɔ nideli ken ŋolo ba lee ɔ dɔɔ wɔle ya. Tekaboena nyi baala na ala yalala baa lee dɔŋa wɔle yaletɛɛ ya. Nawolo nyi Wurubuare waa wɔŋ ban pou beɛ yeɛ kafon nombia, na ban pou beɛ lee dɔŋa wɔle yale tɛɛ ne denjele. ⁵ ɛ na yela ɛ sia keyɛɛ kɔba kegyae dɔɔ bein ya. ɛ yela kpene ken ɛ dana ne ka gyoo ɛ sia. Nawolo nyi Wurubuare gbagba yakowɔ nyiaa, “Mɔɔ gyae maa tina ŋon yela ya, te mɔɔ gyae maa lese me sia mɔ yela ŋon ya.”

⁶ Lee mena dɔɔ dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ yako nyiaa, “De Gben gyoo Wurubuare yena walaŋ ŋon ɔ ne kyɔ man, mena dɔɔ mɔɔ ne yee gyakolon ya. Wɔŋ te deniwalan waa tale yeɛ man?”

⁷ ɛ tɔɔse ɛ siamantena ban gyaŋgba bɔɔ yako ŋon Wurubuare nombia ŋan ne. ɛ keɛ dinɔɔ kpaakpa ken man bɔɔ kyaa mo ka yeŋ ne na ɛ ke kaseɛ wɔ, na ɛ ke kyan ɛ Kristo keɛɛdi ken man kenken. ⁸ Nawolo nyi Yesu Kristo beɛ kyɛɛkeɛ ya, ɔ kedoobii te ɔ doo. Mena ken ɔ doo gyaŋgba ne, mena te ɔ doo gyen te mena mɔ te waa doo kekpaakekpa.

⁹ ɛ na yeli balan ka mo kawola nkarankaran ŋaale kaa beo ŋon, na ke wɔŋ ŋon lee gbɛɛ kpaakpaate ken man ya. Nawolo nyi Wurubuare bereɛ ken ɔ ba mo boele daa ne yena kpene ken na do da keɛɛdi don, na weenɛ kekɔla mmaraase dɔɔ kedi ya. Mena weenɛ kekɔla mmaraase ken baɛ tale kyɔ balan ban bee di ŋe dɔɔ ne gbɛɛ kamase man ya. ¹⁰ Gyudatena saese ban bɔɔ som Wurubuare kyanan deni dinaa ken man ne, be man ŋolo be dana gbɛɛ waa kpu na daa na dɛɛ mo da kedɛɛsa abɔɔ ŋan dɛɛ mo lese Wurubuare yele ne, fa e dɔ ɔsom deni man ya.

¹¹ Kulutoo kamase ne Gyudatena sae kegyia non na mo wonembu fatabo gyoo Wurubuaere osom deni dinaa kenj toomante kenj man gyu ke deesi sola balan nombiakumee njan boo yee ne. Mona wonembu non dibiliñ doo, bee mo e lee donoo kenj man gyu ka too e. ¹² Mena ke mo te ba moo Yesu lee Gyerusalem donoo kenj man, te o kenaa diyem yerj te o moo non gbagba fatabo gberaa nombiakumee pou lee balan wose man na baa yee balan banj be gbeneñ tenee Wurubuaere siaman. ¹³ Yesu dii desej nideli donoo kenj nooman. Mena doo e yela daa mo ke woj da wose lee donoo kenj man gyu botoo, na daa mo kaa di desej kenj o be dii ne. ¹⁴ Nawolo nyi doo dana donoo kenj dee kyaa ke man kekpaakekpaa teelee kei doo ya. Mona de sia gyakaa bo donoo kenj wee daale dee kaa kyaa ke man kekpaakekpaa ne doo.

¹⁵ Lee mena doo daa banj doo tale gyuusu de noo yako nyi Wurubuaere yena de Gbenjgyoo ne, da kedeesa kenj dee tale mo fa Wurubuaere yena nyi dee ta Yesu doo na dee do Wurubuaere noo debanj kamase. ¹⁶ E yee kakyen na e ke yee deeli fa donja debanj kamase, na e ke kyoo donja mo. Nawolo nyi mena aboo kenja keyee yena kedeesa kenj na gyoo Wurubuaere sia.

¹⁷ Kaboena nyi yaa mo obuo fa e siamantena banj, na e ke nyii be dei. Nawolo nyi banj ne kee na e doo, te wee daale Wurubuaere waa boose e wose man nombia lee be gyanj. Akpaa e ta mo obuo fa wo na, baa yee ba tom kenj gyonj man. Te akpaa e ta mo obuo fa wo ya na, boo gyae baa yee ba tom kenj gyonj man ya. Dekonj mena na emee mo be gyae e ke nyin tonoo daale lee ke man ya.

¹⁸ E fane fa daa debanj kamase. Da gyanj nideli nyi de konoo man nombia bee bu daa foo ya. Te da kegyaebii mo yena nyi dee yee kpene kamase ke gbese doo. ¹⁹ Mee waase non nideli nyiaa, e fane fa Wurubuaere na maa nyin gbese konj e gyanj bilerj.

²⁰ Wurubuaere gyuusu na de Gbenjgyoo Yesu lee yerj man. Yesu yee ngba namensekeelere non o ne kee o namense doo nideli ne. Nawolo nyi non gbagba moona o wose deesi fa Wurubuaere lee o balan doo. O fatabo te Wurubuaere moowo to nookebakese wole kenj o be bake na o balan te ke kyaa kekpaakekpaa ne noo. ²¹ Mee fane nyi Wurubuaere non o ne fa wosefeerenj ne waa fa non aboo kpaakpaa kamase, njan ne gyae ke kyoo non na e ke tale yee o kegyaebii. Mee fane nyi Wurubuaere waa ta Yesu Kristo doo na waa kyoo non, na e ke tale yee kpene kenj na gyoo o sia. Non Yesu te kaboena nyi dee lese o yele kekpaakekpaa. Amen.

²² Me tebia mee waase non bo nyiaa, e nyin konoo na e ke tei me nombia kyomii njan moo nmarase me dana mee do non kakyen ne. ²³ Mee gyae e ke nyii nyiaa, be ta lese de doo Timoti non boo kyanj e to deni ne lee deni man. Akpaa o konj me gyanj bilerj te mee konj e gyanj ne, maa mo e kpu na ma wose na dee konj e gyanj. ²⁴ Mee do e siamantena banj na Wurubuaere balan banj pou noo. De tebia banj pou boo lee Itali teelee doo ne mo na do non noo.

²⁵ Wurubuaere waa mo o beree boele e popou, na e ke kyaa wosefeerenj man. Amen.

Tone ken Gyemisi be nmarase ne

¹ Tone kei lee man Gyemisi non me yee Wurubuare na de Gbenyoo Yesu Kristo tobaale e ne gyan. Mee nmarase kei mee yele Kristotena ban pou boo yaasee gyoo teele yenan kamase ne. Mee do e popou noo.

Mena ken nyan ke kyan n wose kayeye man

² Me tebia nyi akpaa nombia na kayeye kamase de yala non na, e yela ke yee non gyon nideli. ³ E toose nyi akpaa mena kekeeseke keja de kon e doo te e tale sen e keliedi man na, kei gyae ke yela e ke tale nyin konoo sen lee Wurubuare di lee gbere kamase man. ⁴ Mona kaboena nyi yaa yee kakyen kyan e wose sen mena kelii oto. E yee mena na e ke nyin dinoo kpaakpaate ken kaboena nyi yaa nyin te ko gyae ke kyeeke ya ne.

⁵ Nyi akpaa e man nolo ne gyae nyansa ken gyae ke yela waa tale yee Wurubuare kegyaebii na waa sola Wurubuare na waa fa e. Wurubuare dana woe te o beree boe mena doo wala kamase non o sola e kolo na, o be gyae waa beese e ya nawolo nyi o bee kee wala siaman ya. ⁶ Akpaa wala nonan na sola Wurubuare na, waa lee di nyi o nyinmaa gyae ke ken kpene ken o ne boose ne. O na lee anmaaren ya nawolo nyi wala non o ne lee anmaaren na, o yee ngba epo lon ken felin ne gyoo gyu bese gyoo kon ne. ⁷ Wala non o ne lee anmaaren ne, o na yee wa agyuen nyi waa nyin kolo lee Wurubuare gyan ya. ⁸ Nawolo nyi wala nonan agyuen be doo debodokolon ya, te o bee tale mo wa agyuen gyakaa kolo dokolon mo doo ya.

⁹ Kristo wala non balan bee kala e do daale man ya ne, waa yela ke yee e gyon nawolo nyi Wurubuare siaman na o yee wala e. ¹⁰ Mona wala non mo o dana o wose na nyi Wurubuare de yokose e na waa yela ke yee e gyon. Nawolo nyi be gyae ke kyare ya na o ta yem ngba mena ken hale kyenkyenkooose bee kyare ya na ne te kpiisi yala ne. ¹¹ Weese na gyem te ke noo ne yee don na, ne yeli hale na boto na ka kyenkyenkooose pou te kpiisi. Dekon mena na ka kyeo pou ne njaalaa. Mena ke te gyae ke kon wala non o dana o wose ne doo. Nawolo nyi deban ken o sia be yee o don o kebu gbeneen man ne, na yen te ka mo e.

¹² Wala non o ne naa diyem o kekyaabii man, te o ne tale kyan o wose sen lee Wurubuare di na non na nyeebam. Nawolo nyi akpaa mena wala nonan de tale sen kekeeseke kenan man kelii oto na, waa nyin nyeedon kepaa ken Wurubuare be yako see nyi waa fa balan ban bee gyae e ne.

¹³ Nyi akpaa kekeeseke daale de kon nolo doo na o na yako nyi, Wurubuare ne keese na e waa kee ya. Nawolo nyi nolo be tale keese Wurubuare kee nyi waa yee dukum ya, mena mo te Wurubuare bee keese nolo kee nyi waa yee dukum ya. ¹⁴ Mona nyi akpaa kekeeseke daale de kon nolo doo na, na mena wala nonan gbagba lookum beo na e wonee e ka do dukum man. ¹⁵ Akpaa lookum kenan da boo na ne yeli o ne yee dukum, te dukum mo da boo na kee mo yen kon.

¹⁶ Me tebia kpaakpaa, e na beo e wose ya. ¹⁷ Kolo kpaakpaa kamase na kpene kamase ken ke dei ne, na lee bo Wurubuare gyan. Non yena aboo nan pou ne kyaa adido te nee fa kenmanee ne. Mena aboo kenja da lee na kenmanee te kon, te ne da gyoo na ditinnee mo te kon. Mona Wurubuare non be doo mena ya nawolo nyi o bee kyeeke ya. ¹⁸ Ke yee non gbagba kegyaebii man te o teewo wa anokoare nombii ken doo fa daa

nyeedon wole. Ɔ yee mena na daa ka bese wa aboo njan pou ɔ be yee ne man gyanbatena.

Ɛ nyii nombia njan na, ɛ di ne doo

¹⁹ Me tebia, ɛ yela ɛ man walan kamase ke yee osaa na nombia kenyii. Mona ɛ na barase na nombia kekolosi ya, te ɛ na gyen ban mo bilenbilen ya. ²⁰ Nawolo nyi walan da gyen ban na ɔ bee tale yee kpene ken tenee Wurubuarɛ siaman ya. ²¹ Mena doo ɛ won ɛ wose lee ayimɛɛ nombia kamase man, na ɛ ke tina nombiakumɛɛ keyee yela. Ɛ yokoɛ ɛ wose na ɛ ke lee Wurubuarɛ nombia njan ɔ ba mo do ɛ konooɛ man ne do. Nombia njan ne gyaela ke tale lee ɛ nyee.

²² Ɛ yee ngba mena ken Wurubuarɛ nombia njan ne yako ne. Ɛ na nyii na yakaa ya. Nyi akpaa ɛ ne nyii na yakaa bo na, kenan na ɛ na beo ɛ wose bo. ²³ Akpaa walan nolo de nyii nombia njan te ɔ te yee ngba mena ken nombia njan na wolo ya ne, na walan njan yee ngba walan njan ɔ ne kee ɔ wose diiku man ne. ²⁴ Ɔ kee ɔ wose na ɔ ne naa mena ken ɔ dinoo doo. Mona akpaa ɔ tuu lee botoo na ɔ te wolee mena ken ɔ dinoo doo. ²⁵ Mona walan njan ɔ na gyoo Wurubuarɛ nombia kpaakpaa njan ne lee balan nyee ne man nideli, te ɔ ne kyan ɔ wose kasee na deban kamase na njan na nyeebam aboo njan pou ɔ ne yee ne man. Nawolo nyi Wurubuarɛ waa hiraa e. Na ɔ ne nyii nombia njan bo yakaa na ɔ te wolee na ya, mona ɔ na mo na yee tom.

²⁶ Nyi akpaa nolo ne kee ɔ wose nyi ɔ yee Wurubuarɛ somre kpaakpaate e te ɔ ta do ɔ laakem dekon ya na, kenan na otenate njan Wurubuarɛ osom ken yee yakaa, te ɔ na beo ɔ wose mo bo. ²⁷ Wurubuarɛ osom ken ke dei te kee gyoo de kya Wurubuarɛ sia yena nyi, balan baa kee yoyolobia na liala doo ba diyem kena man, na baa won ba wose lee teele kei doo nombia nkanjkanj keyee man.

2

¹ Me tebia, ɛ yee balan ban ɛ be lee de Gbenjgyoo Yesu Kristo njan ɔ yee gyoorobiiri gbenjgyoo e ne di. Mena doo ɛ na kee walan siaman pena ɛ ke yee kolo ya. ² Ɛ yela dee mo ke nyi ɛ te gyanee na balan bala baale te kon kaa lee botoo. Nolo doona kegbase kpaakpaa nyinjan na koba kolabii ɔ nyinmaa man, na nolo mo yee diyemte e te ɔ doo kegbase ayimɛɛ ayimɛɛ atiriisa naale kon botoo. ³ Te akpaa ɛ mo obu nideli fa walan njan ɔ doona aboo kpaakpaa nyinjan te e yako nyiaa, “Nyan kaa kyaa gbeli kpaakpaate kei doo kebo,” te ɛ yako diyemte njan mo nyi “Nyan sen botoo yaa tisi kyaa teele man kebo.” ⁴ Akpaa ɛ yee mena na ngba ɛ ne kee balan siaman baa pete ɛ ne yee kolo, yaa ngba ɛ na mo ya agyuen kumɛɛ baa di balan nombia?

⁵ Me tebia ɛ tei man nideli. Balan ban balan ne kee wo nyi be yee ayematnawo teele kei doo ne, ban te Wurubuarɛ lesewo nyi baa lee Yesu Kristo di. Mena balan benan te Wurubuarɛ lesewo nyi ban ne gya la baa nyin gbɛɛ gyoo ɔ gyoori ken ɔ be wulaa yako see nyi waa mo fa balan ban bee gya e ne. Wurubuarɛ siaman na mena balan kewo yena balan ban be dana ba wose. ⁶ Mona emɛɛ doo ɛ bee mo ayematna yee kolo ya. Na balan ban be dana ba wose ne ne naase na njan diyem yee? Na ban ke ne wonɛ na njan gyu nombia dedii man yee? ⁷ Na mena balan benan ke ne kolosina nombia nkanjkanj tia ɛ Gbenjgyoo Yesu Kristo gyoorobiiri yele ken yee?

⁸ Wurubuarɛ nombia anjmarasen see yakowo yenan daale nyiaa, “Gyae n doo ngba nyan gbagba n wose ne.” Nyi akpaa ɛ kee te ɛ di mena mmaraa

kei dɔɔ nideli na, kenan na ε ne yee nombia kpaakpaa baa. ⁹ Mɔna nyi akpaa ε kee balan siaman pete ε yee kolo na ε te yee dukum, ken nawolo nyi ε te yala Wurubuaɛ mmaraa ken dɔɔ. ¹⁰ Nawolo nyi walan kamase non ɔ di Wurubuaɛ mmaraase nan pou dɔɔ te ɔ yala ne man dokolon dɔɔ na, Wurubuaɛ siaman na nawolo baa nyi ɔ te yala mmaraase nan pou dɔɔ. ¹¹ Wurubuaɛ non ɔ be yako nyi “Na lee n weele yaa n baale wole ya” ne, non ke yakola nyi “Na ko walan ya” Mena dɔɔ nyi akpaa n ta lee n weele yaa n baale wole ya te n ko walan na, kenan na n yala mmaraa ken dɔɔ baa.

¹² E tɔɔse nyi wee daale Wurubuaɛ waa di ε nombia mo lee mena ken ε ba mo di ɔ mmaraase nan na lese balan lee dukum man ne dɔɔ. Mena dɔɔ ε kee ε kekolosi na ε nombia ayeesa man nideli. ¹³ Akpaa nolo te wii ɔ dɔɔ waranase ya na, Wurubuaɛ mɔ waa di walan nonan nombia ken ɔ be gyae waa wii ɔ waranase ya. Nawolo nyi walan non ɔ ne wii ɔ dɔɔ waranase na ɔ bee yee Wurubuaɛ nombia kedi ya.

Keleɛdi na tom kpaakpaa keyee

¹⁴ Me tebia, nyi akpaa nolo de yako nyi ɔ te lee Wurubuaɛ nombia di, mɔna ɔ bee yee Wurubuaɛ kegyaebii ya na, won tɔɔɔ yaa ɔ keleɛdi kenan dana? Mena keleɛdi kenan gyae ke tale lee ɔ nyee? ¹⁵ E yela dee mo ke nyi Kristo walan nolo kyaa ken ɔ be dana kegbase yaa weeneɛ nan waa di ya, ¹⁶ te akpaa walan nonan de kaa sola nen kolo te n yako e nyi, “Wurubuaɛ waa sen n wole na n ke kyaa nideli,” te n te fa walan nonan kpene ken ne hia e ya na won tɔɔɔ doo la ke man? ¹⁷ Mena ke yaa keleɛdi mɔ doo. Nyi akpaa nolo ta mo ɔ keleɛdi yee tom Wurubuaɛ kegyaebii man ya na, na ɔ keleɛdi kenan be dana tɔɔɔ ya.

¹⁸ Walan nolo waa tale yako nyiaa, “Baale na ban ne lee Wurubuaɛ di bo te baale mɔ na ban ne yee nombia kpaakpaa bo.” Sena yaa nyan ke tale yako nyi n te lee Wurubuaɛ di lee deban ken n bee yee kolo kpaakpaa na ke kyaa na Wurubuaɛ kegyaebii ya? Man dɔɔ me nombia kpaakpaa nan mee yee te ne kyaa na Wurubuaɛ kegyaebii ne, nan te mee mo wola nyi ma te lee Wurubuaɛ di. ¹⁹ N ne leeɛdi nyi Wurubuaɛ dokolon kyaa la. Akpaa n ne leeɛdi mena na dei, mɔna tɔɔse nyi felinkumee mɔ ne leeɛdi nyi Wurubuaɛ dokolon kyaa la, te ne yeli bee njenii.

²⁰ Nyan diyinɛ! N ne gyae baa lese wola nen nyi akpaa nolo bee mo ɔ keleɛdi yee kolo kpaakpaa ya na, ɔ keleɛdi kenan be dana tɔɔɔ yee? ²¹ E tɔɔse de naana Aberaham, won kɔnala te Wurubuaɛ lee e do nyi ɔ gbeneɛ tenee non Wurubuaɛ siaman? Ngba ken ɔ be see mo ɔ bu Asiki gyu nyi waa mo ke deesi fa non Wurubuaɛ dɔɔ? ²² Ngba n naawɔ nyi ɔ keleɛdi na ɔ nombia ayeesa pou kyaawɔ kyeekyee? ɔ nombia ayeesa yele la te ɔ keleɛdi ken senawɔ nideli. ²³ ɔ nombia ayeesa njenan yele la Wurubuaɛ nombia nan bɔɔ nmarase see yenan daale ne kɔnawɔ ampan nyiaa, “Aberaham lee Wurubuaɛ di, mena dɔɔ Wurubuaɛ lee e do nyi ɔ nombia tenee ɔ siaman.” Mena dɔɔ te balan baake Aberaham nyi Wurubuaɛ ɔ gyoo. ²⁴ Ngba e naawɔ? Wurubuaɛ ne tee bo walan nombia kpaakpaa nan ɔ ne yee ne dɔɔ te ɔ ne lee e do nyi ɔ gbeneɛ tenee, na ɔtenate keleɛdi kaagen dɔɔ ya.

²⁵ Mena ke te futooli alo non bee baake e nyi Rahabo ne, ɔ nombia ayeesa yele la te Wurubuaɛ lee e do nyi ɔ gbeneɛ tenee non Wurubuaɛ siaman. Nawolo nyi Rahabo lee balan ban Iseraetena be kyaa kpila nyi baa gyu ka deke kee Gyeriko donɔɔ ken dinɔɔ ne nɔɔlale, te ɔ wola wɔ gbɛe wole daale te be yeuwɔ lee Gyeriko donɔɔ kenan man ken be te nyin wɔ kyan

ya. ²⁶ Mena keŋ akpaa weeseɛ be doo walaŋ man ya na ɔ yee walaŋ deyeŋe e ne, mena ke te akpaa ŋolo dana keleeɛdi te ɔ beɛ mo ke yee tom ya na, na ɔ keleeɛdi kenanŋ mo ta yem.

3

Do n laakem dekoŋ

¹ Me tebia, ε na yeli ε man balan burum sia keyee nyi ε ka bese Wurubuare nombia wolala ya. Nawolo nyi ε gyeŋ nyi debanŋ keŋ Wurubuare waa di de nombia na, daa wolala ban wui nombia kedii gyae ke yee donŋ kela balan akanŋ ban. ² De popou ne yale gbeseŋ burum man agbaatee agbaatee. Nyi akpaa ŋolo kyaa keŋ ɔ te yee ta nombiikum daale lee ɔ kekolosi man see ya na, kenanŋ na walaŋ ŋonanŋ nombia doo na ke gbɛe te dukum be doo ɔ man ya. Kenanŋ na nawolo baa nyi walaŋ ŋonanŋ ne tale tela ɔ wose nideli.

³ E yela deɛ mo nombii keŋ deɛ wolo ne mo maa na deɛkyoŋ. Nyi akpaa ŋolo ne gyae nyi deɛkyoŋ ke nyii ɔ dei na, ɔ na mo ŋmelenŋ do e ɔ nooman. Kei ne yeli ɔ ne tale wonɛe e gyu botoo keŋ ɔ ne gyae. ⁴ Yaa e yela deɛ bese mo ke maa na degbele dinaa keŋ ke gyakaa loŋ doo ne. Keŋ na mena keŋ ka keereɛ te felin dinaa ne teese na ke koranŋ ne, kolobii peperee daale te saare ŋon na mo kikii ke gyu botoo keŋ ɔ ne gyae. ⁵ Mena ke te deniwalaŋ laakem mo doo. Ke yee kolobii peperee ke deniwalaŋ wose man, mona ke dana noodonŋ. E keɛ mena keŋ boalanŋbii peperee ne tale yela laa dinaa dinaa ne kpaa pou. ⁶ Deniwalaŋ laakem mo yee ngba boalanŋ ne. Ke yee deniwalaŋ wosenaane yanar daale ke mona teele kei doo nombiakumee pou doe ke man. Ke gyae ke tale yela deniwalaŋ kekyaabii man pou kewoleɛ. Ke gyae ke tale yela deniwalaŋ wose ke yoi e ngba ɔ doe boalanŋ man ne. Mena boalanŋ kei lee obonsam gyanŋ.

⁷ Balan ne tale yokose wonembia burum ngba gyebuse, na wonembia ban bee tuu be toose doo, na loŋ man wonembia pou ne. Bee yeli be dinoo ne kyeekee na baa tale kyaa denibalanŋ man. ⁸ Mona laakem doo ŋolo beɛ tale yokose ke ya. Ko dana kekyanŋ ya te ke yee ngba tee kum ne.

⁹ De noo te deɛ mo lese de Gbenŋgyoo na de kya Wurubuare yele. Mona keŋ ke te deɛ mo falaa de tebia denibalanŋ ban Wurubuare be yee wo ngba ŋon gbagba dinoo ne. ¹⁰ Mena noodokolonŋ kenanŋ ke man te akelegyi na kafaala pou na lee. Me tebia, tekaboena nyi deɛkoŋ mena ya. ¹¹ Loŋ kpaakpaate na loŋ kum be gyae ke tale lee ditribunŋ dokolonŋ man ya. ¹² Me tebia, mango danŋ be gyae ke tale se paya bia ya, te dukutu danŋ mo be gyae ke tale se mango bia ya. Mena mo te ditribunŋ dokolonŋ be gyae ke tale fa loŋ kpaakpaa na loŋ kum ya.

Nyansa keŋ ba lee Wurubuare gyan

¹³ Amote danaana nyansa ε man te ɔ gyeŋ nombia? Kaboena nyi mena walaŋ ŋonanŋ waa lese ɔ dinoo kpaakpaate wola. Akpaa otenate de yokose ɔ wose lee ɔ nombia kpaakpaa keyee man na, gyae kawola nyi ɔ dana nyansa ampanŋ. ¹⁴ Mona nyi akpaa ε dana sibiikum te ε beɛ gyae nyi ŋolo ke dee kpu na ŋon ya na, kenanŋ na tekaboena nyi ya wola ε wose nyi ε dana nyansa ya. Nyi n dana mena dinoo kei te n see n na wola n wose na, na nawolo baa nyi n te beɛ anokoare keŋ. ¹⁵ Mena nyansa kenanŋ ta lee Wurubuare gyanŋ ya. Ke yee teele kei doo nyansa ke te ka lee deniwalaŋ agyuenŋ kum man. Mena nyansa kenanŋ yee obonsam nyansa ke. ¹⁶ Nawolo nyi akpaa balanŋ sia ne yee be tebia aboo doo te beɛ gyae mo bo nyi baagenŋ

wui ke de na, kenan na anmaaren na nombiakumee kamase gyae ke doo be man deban kamase.

¹⁷ Mɔna nyansa kenan ba lee Wurubuare gyan ne doo, ayimee be doo ke man ya. Mena nyansa kenan ne fa wosefereen te kee yeli walan ne yokose o wose te o ne yee woe fa balan. Kee yeli nolo ne wii o doo waranase deban kamase, te o ne yee nombia kpaakpaa mo. Mena nyansa kenan bee yeli nolo ke kee walan siaman ya, te ne yeli o ne di anokoare mo. ¹⁸ Balan ban bee gyae wosefereen gbese ne, deban kamase na bee kyɔ be tebia na baa ta wosefereen man. Be yee mena na bee naa nyi deeli na lee kpene kenan bee yee ne man. Na yee yaa ngba be duu kolobii daale baa balan banan konɔse man ne. Kenan wole na bee naa nyi kpene kenan boɔ duu ne, kolo kpaakpaa ta lee balan ban dinɔɔ man konan ngba deeli keyee ne.

4

Ɛ mo ɛ kpene kamase fa Wurubuare

¹ Wɔn na moona yoo na kalese nombia konan ya nsana? Na lookum kenan doo ɛ man te ke dana non kee wɔnɔee gyu konan ne, na moona yoo na kalese nombia konan ya nsana yee? ² Ɛ sia ne yee kenan ɛ ne gyae abɔɔ mɔna ɛ bee nyin na ya. Mena doo ɛ na koe balan te ɛ sia ne yee balan abɔɔ doo mɔna ɛ bee nyin kpene kenan ɛ ne gyae ya. Ɛ ne kale te ɛ ne yoo na donan mɔna ɛ bee nyin abɔɔ nan ɛ ne gyae ya, nawolo nyi ɛ bee sola Wurubuare ya.

³ Akpaa ɛ sola Wurubuare koran na ɛ bee nyin na ya, nawolo nyi ɛ bee mo agyuen kpaakpaa sola ya. Ɛ na sola ɛ abɔɔ nan bo na emee gbagba ka mo di ɛ kegyaebii man. Mena doo te ɛ bee nyin na ya ne.

⁴ Ɛ yee yaa ngba ala ban boɔ lee be baala wole ne, nawolo nyi ɛ bee di anokoare fa Wurubuare ya. Ɛ ba gyan nyi akpaa nolo de yeli teele kei doo abɔɔ kegyae de di o nyee na, nawolo baa nyi o ne kola Wurubuare yee? Mena doo nyi akpaa nolo de yeli teele kei doo abɔɔ de di o nyee na, na o ta bese Wurubuare kolare. ⁵ Ɛ te wolee nyi Wurubuare nombia anmarasen see nan yakowɔ yenan daale nyi, “Wurubuare felin non o ba mo do de man ne o ne yoo daaworo?” Yaa ɛ gyan nyi o yako mena nombia nenan bo yakaa? ⁶ Wurubuare ta mo o beree boele daa nideli. Mena doo te o nombia anmarasen see nan besewɔ yako yenan daale bela nyiaa, “Wurubuare ne bee balan ban bee wola ba wose ne,
mɔna o na mo o beree boele ban bee yokose ba wose ne.”

⁷ Mena doo ɛ yokose ɛ wose fa Wurubuare. Ɛ sen tia obɔnsam, na waa yeu lee ɛ gyan. ⁸ Ɛ tuu benaa Wurubuare, na non mo ke tuu benaa non. Emee nombiakumee yera, ɛ lese ɛ nyinmaase lee ɛ nombiakumee man. Emee ban ya agyuenɔse ne yee non ala ala ne, ɛ lese nombiakumee lee ɛ konɔse man na ɛ ke nyin konɔse kpaakpaa. ⁹ Ɛ nyii weelen nideli lee ɛ nombiakumee doo, na dokpokpo ke kyan non na ɛ ke wii. Ɛ yela ɛ bonɔese ka bese kewii, na ɛ gyon kedi kenan ka bese nan. ¹⁰ Ɛ yokose ɛ wose fa de Gbenjyoo Wurubuare, na waa gynan non siaman.

Ɛ na wolee donan ya

¹¹ Me tebia, ɛ na tee wolee donan ya. Nyi akpaa nolo de kolosi nombiakum gyakaa o doo nolo doo yaa o bu o e foɔ na, kenan na nawolo baa nyi o ne kolosi nombiakumee tia Wurubuare mmaraa te o ne bu ke foɔ mo baa. Na o bee tekaa di mmaraa kenan doo baa ya, te o ne kee o wose nyi o dei kela mmaraa kenan. ¹² Wurubuare waagen yena walan non o ne fa mmaraa te o ne di balan nombia. Non waagen ne gyaela waa tale lee balan nyee, te

ñon ne gyaela waa tale wɔlee ba woya mɔ kekpaakekpaa. Te nenɛɛ nyan yena amɔte ñon nyan ne di n dɔɔ nombia bu e fɔɔ?

Ɛ na gyo ɛ konɔɔ kyoo dɔɔ ya

¹³ Ɛmɛɛ ban ɛ koro na ɛ ne gyo ɛ konɔɔ yako nyi “Gyen yaa kyoo dɛɛ koro gyu donɔɔ kei yaa donɔɔ daale man, na de kaa kyaa botɔɔ kulutoo na dee di kebu gyae kɔba” nɛ, ɛ tei me man nideli. ¹⁴ Ɛ ne yako mena, mɔna ɛ ba gyen kpene ken gyae ke kɔɔ ɛ dɔɔ kyoo gba ya. Ɛ gyen ɛ nyeedon kedoobii? Ɛ yɛ ɛgba debunja nɛ, kɔɔ ne kyare ya na ka te ɲaalaa. ¹⁵ Kpene ken kaboena nyi yaa yako yena nyiaa, “Akpaa Wurubuare de sɛɛ te de kyaa nyeedon man na, dɛɛ yɛɛ kpene kei yaa kedɔɔ kei.” ¹⁶ Mɔna ɛ ne gyina ɛ wose adido te ɛ na wola ɛ wose. Mena wose kawola kenan yɛ dukum ke. ¹⁷ Mena dɔɔ nyi walan kamase ñon ɔ gyen nombii kpaakpaa ken kaboena nyi waa yɛɛ, te ɔ te yɛɛ ke ya na ɔ te yɛɛ dukum.

5

Gyemisi kekolosi fa kobatena

¹ Nenɛɛ ɛ tei man ɛmɛɛ ban ɛ dana ɛ wose nɛ. Ɛ wii na ɛ ke di walanja nideli, nawolo nyi kayeyɛɛ dinaa daale gyae ke kɔɔ ɛ dɔɔ. ² Ɛ kɔba ñan ɛ dana nɛ pou te wɔlee, te paapaase mɔ te wɔlee ya abɔɔ ñan pou ɛ dana nɛ. ³ Ɛ kɔba yayam na ɛ kɔba wolom abɔɔ ñan ɛ ba mo weese nɛ pou te doo kandorɔse. Kei ne gyae la kawola nyi ampan ɛ te yɛ dukum Wurubuare siaman. Mena ken kandorɔse ñan be wɔlee abɔɔ ñan nɛ, mena ke te ɛ wosenaane mɔ gyae ke wɔlee ɛgba mena ken boalan ne wɔlee abɔɔ nɛ. Nenɛɛ ken tɛle kei ne gyu kɔ ɔto ken Wurubuare waa di walan kamase nombia na, kenɛte ɛ ne yilaa abɔɔ see fa ɛ wose? ⁴ Balan yɛɛ tom ɛ wɔɔse man fa ñon mɔna ɛ bɛɛ ɛ te tɔ wɔ kom ya. Ɛ nyii mena ken bee mutii. Balan ban bɔɔ kyɔ ñon te ɛ be kerɛɛ ɛ wɔɔse man weenɛɛ nɛ, be kewii te lii de Gbenjyoo Wurubuare don pou nyee ñon gyan. ⁵ Deban ken ɛ kyaa tɛle kei dɔɔ nɛ, ɛ wose te fɛɛ ñon te ɛmɛɛ gbagba kegyaebii mɔ te ɛ ne yɛɛ. Ɛ te di weenɛ kpaakpaa nyinan doo nun ɛ ne daa Wurubuare nombia kedi wee ken, ɛgba wonambu ne dii doo nun daa wee ken baa ko e nɛ. ⁶ Ɛ buu balan ban be nombia tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ fɔɔ te ɛ koe wɔ. Mɔna ba te yɛɛ nombiikum kamase ya te be ta koro sen tia ñon lee gbɛɛ kamase man gba nyi ɛ na yɛɛ ɛ kegyaebii ya.

Ɛ nyin konɔɔ

⁷ Mena dɔɔ me tebia, ɛ nyin konɔɔ kelii wee ken de Gbenjyoo Yesu waa bese kɔɔ nɛ. Ɛ kɛɛ mena ken wɔɔfarale ne nyin konɔɔ gyeki kelii deban ken waa nyin abɔɔ kpaakpaa lee ɔ wɔɔman nɛ. Ɔ ne nyin konɔɔ gyeki ɔga gyan gbate na ɔga ɔtomante ke ɲɛɛ do ɔ weenɛɛ, te ɔ ne nyin konɔɔ gyeki kelii deban ken ɔ weenɛɛ ñan na bee. ⁸ Lee mena dɔɔ ɛmɛɛ mɔ ɛ nyin konɔɔ na ɛ ka sen kenken, nawolo nyi de Gbenjyoo Yesu ka bese kɔɔ ken ta benaa. ⁹ Me tebia, ɛ na toron na dɔɔna ya, na mena ya na Wurubuare waa di ɛ nombia na waa bu ñon fɔɔ. Ɛ kɛɛ, walan ñon waa di de nombia nɛ, ɔ kekɔɔ ta benaa.

¹⁰ Me tebia, ɛ tɔɔse Wurubuare akpenkpenjyɔɔra ban bɔɔ naa diyem, lee mena ken bɔɔ kolosi de Gbenjyoo Wurubuare nombia ñan dɔɔ nɛ. Na ɛ ke kasee mena ken bɔɔ nyin konɔɔ sen kenken be kayeyɛɛ man. ¹¹ Balan ban bɔɔ nyin konɔɔ sen kenken naa diyem kelii ɔto nɛ, ban na nyeebam. Ɛ yela dɛɛ mo nombia kenja maa na balee ñon bɛɛ baake ɛ nyi Gyɔbo nɛ. Ɛ nyii mena ken ɔ be nyin konɔɔ sen kenken deban ken ɔ doo kayeyɛɛ

man nɛ. Nɔgba ɛ naa mena keŋ de Gbenɔgyoo Wurubuare be to e kom kpaakpaate te ɔ be yeli be yeɛ e gyon ɔ kaale keŋ ɔto na? Kei nawolo baa nyi de Gbenɔgyoo Wurubuare dana woɛ te ɔ ne wii balan waranase.

¹² Me tebia, nombii keŋ mee gyae ɛ ka gyeŋ nideli yena nyiaa, ɛ na kaŋ ntam ya. ɛ na kaŋ adido yaa tɛele yaa kolo daale ntam ya. Nyi nombii kaboena nyi ya sɛɛ nyi “Ayi” na, ɛ sɛɛ nyi Ayi, te akpaa ke kaboena nyi ya bɛɛ nyi “Koa” na, ɛ bɛɛ nyi Koa. ɛ yeɛ mena na wee keŋ Wurubuare waa di balan nombia na ɔ be gyae waa bu ŋon fɔɔ ya.

ɛ fane na ɛ lɛɛ di

¹³ Akpaa ɛ man ŋolo ne naa diyem na waa fane fa Wurubuare. Akpaa ɛ man ŋolo wose de fɛɛ e na waa kpee nɔɔneŋ lese Wurubuare yele.

¹⁴ Akpaa ɛ man ŋolo na wee na waa baake Kristotena kegyiise na be kaa fane fa e, na baa tiu e nuŋ de Gbenɔgyoo Yesu yele man. ¹⁵ Nyi akpaa ba mo keleɛdi fane na, kawee te ŋon waa nyiŋ kawee kekyɔ. De Gbenɔgyoo Yesu waa kyɔ e kawee na ɔ wose ke yeɛ e doŋ. Nyi akpaa ɔ yeɛ nombiikum daale bo koran na, waa mo ke kyɛɛ e. ¹⁶ Mena doɔ ɛ lese ɛ nombiakumɛɛ ŋan ɛ ne yeɛ tia doŋa ne yako doŋa, na ɛ ke fane fa doŋa na Wurubuare ke nyiŋ kyɔ ŋon ɛ kawee. Walaŋ ŋon ɔ gbɛneŋ tenɛɛ Wurubuare siaman nɛ, ɔ kefane dana nɔɔdoŋ te keɛ yeɛ tom mo nideli.

¹⁷ ɛ yela dɛɛ mo nombii kei maa na Wurubuare dekpɛŋkpɛŋgyɔɔre ŋon bɛɛ baake e nyi Elaegya nɛ. ɔ yeɛ deniwalaŋ e ŋgba daa nɛ. ɔ fanewɔ nideli lee ɔ konɔɔ man nyi ɔga na ŋɛɛ ya, te ampan ɔga seŋawɔ tɛele kenan doɔ kulutooneŋ atooro na yale. ¹⁸ Ken te ɔ besewɔ fane bela te ɔga ŋon torowɔ, te tɛele kenan besewɔ dee weeneɛ bela.

¹⁹ Me tebia, gyae ke tale kɔŋ nyi ɛ man ŋolo waa yo gbɛɛ lee Wurubuare gbɛɛ keŋ ka tenɛɛ nɛ man, na ŋolo ka besena e kɔŋ gbɛɛ kenan man. ²⁰ ɛ toɔse nyiaa, nyi akpaa ŋolo da besena walaŋkum lee ɔ gbɛɛ kum man na, na mena walaŋ ŋonan te lɛɛ walaŋkum ŋon nyee lee yeŋ kekpaakekpaa keŋ man. Kei gyae ke yela Wurubuare ka mo nombiakumɛɛ burum ŋan otenate be yeɛ nɛ kyɛɛ e.

Tōne gyangbate kenj Pita be ŋmarase nε

¹ Tōne kei lee manj Pita ŋon me yεε Yesu Kristo kpilale e nε gyanj. Mεε ŋmarase kei mee yelee εmεε banj Wurubuarε ba lese yεε ɔ balanj, te ε be yaasee gyu ka bese ŋɔla Pɔntuse na Galatia na Kapadosia na Esia na Bitinia tεεlese man nε. ² De kya Wurubuarε wulaa bakewɔ see leenanj gyangba gyangba kenj nyi waa lese ŋon yεε ɔ balanj. Ŋon tεε la ɔ felinj ŋon dɔɔ lese ŋon, te ɔ desina ŋon see ŋgba ŋon gbagba ɔ balanj nε, na ε ka som Yesu Kristo. Na Yesu Kristo ka mo ɔ fatabo faafo ε nombiakumεε pou leki, na ε ka bese balanj banj ayimεε be doo ε wose man ya Wurubuarε siaman. De Gbεngyoo Wurubuarε waa mo ɔ berεε kenj boele ŋon nideli na waa fa ŋon wosefεεrenj.

Loo kegyakaa kpaakpaate

³ ε yela dεε lese de Gbεngyoo Yesu Kristo ɔ kya Wurubuarε ŋon yelee. Ŋon wii na de waranase nideli, mena dɔɔ te ɔ tεεwɔ Yesu Kristo kefonj lee yerj man kenj dɔɔ fa daa nyeedonj wole. Mena nyeedonj wole kei dɔɔ te de dana loo kegyakaa kekpaan nyi waa gyuusoo daa lee yerj man wee daale. ⁴ Mena dɔɔ de loo gyakaa nyi dee nyinj abɔɔ kpaakpaan ŋan Wurubuarε be desina see ɔ balanj adido nε. Mena abɔɔ kenja yεε abɔɔ ŋan ŋɔɔ gyae ŋa ke woleε ya, te ŋɔɔ gyae ŋa ke pɔ mɔ ya. Ŋε gyae ke doo ŋa kedoobii kekpaakekpaan. ⁵ Lee ε kelεedi dɔɔ Wurubuarε ta mo ɔ donj ɔ ne gyee ŋon na kolo be nyinj yεε ŋon ya, kelii debanj kenj tεεle kei gyae ke gyu kɔ ɔto. Wurubuarε wulaa bakewɔ see nyi, waa lese mena kenj waa lεε balanj nyee nε wola mena debanj kenanj man.

⁶ Mena dɔɔ kaboena nyi yaa yela mena nombia kenja ke yεε ŋon gyonj. Mɔna debanj kei dɔɔ n te yεε ya na ε kena diyem debanj kyomii, nawolo nyi baa kεεse ŋon kεε lee gbεenenj burum man. Mɔna ε tɔɔse nyi mena kekeεsekeε kei be gyae ke kyare ya na ka te kɔŋ ɔto. ⁷ Kekeεsekeε kenja ne kɔŋ bo ε dɔɔ na ka lese ε kelεedi dinɔɔ kenj ka kela kɔba yayam gba nε wola. Koba yayam gba koranj pε baa naa ke dinɔɔ gbagba na, bεε do ke bo boalanj man. Kenanj wole koranj na kεε tale woleε. Te n kεε na Kristotena kelεedi ne hia kela koba yayam. Nyi ε kelεedi yεε anokoare te ε senj ke man kenkenj na, wee kenj de Gbεngyoo Yesu Kristo waa lese ɔ wose wola balanj pou nε, Wurubuarε waa do ŋon nɔɔ fa ŋon karanj na waa yela ε ka bese gyoorobia.

⁸ ε te naa ta de Gbεngyoo Yesu na ε sia ya, mɔna ε ne gyae e. Kenj na kenj ε bεε naa e na ε sia debanj kei koranj ya nε, ε ne lεε e di te gyonj kenj ke tanj keyako ya nε doo ε man. ⁹ Nawolo nyi nyeekeleε kenj dɔɔ ε be kaa lεε Wurubuarε di nε ε ne nyinj ke.

¹⁰ Wurubuarε akpenjkenjgyɔɔra banj bɔɔ yako Wurubuarε berεε kenj waa mo boele ŋon wose man nombia see nε, yase be sia bukitii tɔna, kεo ŋe man nideli na baa gyenj nyeekeleε kei wose man nombia nideli. ¹¹ Kristo felinj ŋon ɔ doo Wurubuarε akpenjkenjgyɔɔra banj man nε, yako na wɔ mena kenj Kristo waa naa diyem pεna ɔ kaa nyinj gyoorobiiri na obuoo. Mena dɔɔ be yεε kakyenj gyoo nombia ŋan man na baa gyenj debanj kenj mena nombia kenja gyae ke kɔŋ, na gbεε kenj man ŋε gyae ka mo kɔŋ. ¹² Wurubuarε lesewɔ wola wɔ nyi nombia ŋan bεε yako nε te yεε fa banj gbagba ya, mɔna ŋε yεε fa balanj banj baa kɔŋ be wole nε. Mena balanj benanj yεna εmεε banj ε ne nyii nombia kenja nε. Nombia ŋenanj

yena nyeedon nombia njan balan ne tee Wurubuaere felin njon o be kpili lee adido ne don doo kolosi fa njon ne. Wurubuaere kpilala ban be kyaa adido ne gbagba koran gyaewo nideli nyi baa gyen mena nombia kenja man.

Ɛ kyaa kenj ayimeε na doo ε wose man ya

¹³ Lee mena doo ε yela ya agyuense ke doo njon kyekyee, na ε ke desina ε wose na ε ke tale yee Wurubuaere kegyaebii. Ɛ tela ε wose nideli na ε ka mo ε loo pou gyakaa Wurubuaere bereε kenj waa mo boele njon wee kenj de Gbengyoo Yesu Kristo waa bese konj bela ne doo. ¹⁴ Kenj ε yee Wurubuaere bia gbagbawo te ε ne nyii o dei ne doo, ε na bese ε wole gyu ke yee aboo njan ε be yee gyanjba kenj ε ba gyen Wurubuaere ne ya. ¹⁵ Ɛ toose nyi Wurubuaere njon o be baake njon konj o gyan ne, o yee walan njon ayimeε be doo o man ya. Mena doo kpene kamase kenj ε ke yee na, ε keε nyi ayimeε na doo ke man ya. ¹⁶ Wurubuaere nombia anmarasenj see njan yakowo yenanj daale nyiaa, “Wurubuaere kpa ε na yeli ayimeε ke doo ε wose man korakora ya, nawolo nyi ayimeε be doo me man ya.”

¹⁷ Ɛ ne fane na ε ne baake Wurubuaere nyi de kya. Non Wurubuaere ne diina walan kamase nombia njgba mena kenj otenate nombia ayeesa doo ne. O bee keε njolo siaman pete o ne di o nombia ya. Mena doo debanj kenj ε kyaa teele kei doo njgba njoola ne, ε mo obuo fa njon Wurubuaere.

¹⁸ Nawolo nyi ε gyen kpene kenj Wurubuaere ba mo to kom lee njon, te ε be nyin ε wose lee nombiakumee njan ε be kasee lee ε naanao gyan ne man. Na koba yayam yaa koba wolom njan ne woleε ne te o moowo lee njon ya.

¹⁹ Mona Yesu Kristo fatabo kenj ke dana koya don ne te Wurubuaere moowo to ε nyee man kom. Yesu Kristo kei yee njgba nambu njon ayimeε kamase be doo o wose man ya te boo mo deesi ne. ²⁰ Pete Wurubuaere ke yee teele kei ne, na o tanj ke wulaa lese Yesu Kristo see nyi waa kaa yenj lee daa wee daale. Mona emee doo te o lese e wola debanj kenj teele kei ne gyu ko oto ne. ²¹ Lee njon Kristo doo te ε lee Wurubuaere njon o be gyusu e lee yenj man te o ba lese e yele ne di. Mena doo te ε keleedi na ε loo pou gyakaa Wurubuaere doo ne.

²² Ma gyen nyi ε ne di nombia njan ne doo na ne gbεε ne doo te ε ne gyae ε tebia Kristotena mo nideli, mena doo ayimeε kamase be doo ε man ya. Neneε doo, ε keε na ε ke gyae donja nideli lee ε konoose man. ²³ Nawolo nyi Wurubuaere ta lola njon wole. Mona na deniwalan njon o be gyae waa kyaa kekpaakekpa ya ne doo te o tee wo lola njon wole ya. O tee njon Wurubuaere nombia njan ne bee tanj ya, te ne bee kyeekeε korakora ya ne doo lola njon wole. ²⁴ Wurubuaere nombia anmarasenj see njan yakowo yenanj daale nyiaa,

“Walan kamase yee njgba njale ne,
te o gyoorobiiri mo pou yee njgba ka kyenkyenkooose ne.
Njale kenj na yem na ka kyenkyenkooose njan mo te kpiisi yala.

²⁵ Mona de Gbengyoo Wurubuaere nombia njan doo
njan kyaa kekpaakekpa.”

Nombia njenanj yena nyeedon nombia njan boo kolosi fa njon ne.

2

¹ Neneε be ta lola njon wole. Mena doo ε lese nombiakumee kamase lee ε kekyaabii man. Ɛ na dii akereε bela ya. Ɛ na yee noose ala ala ya. Ɛ na yeli ε sia keyee balan aboo ya. Ɛ na woleε balan yela lee gbεε kamase man ya. ² Mona debanj kamase na ε yela Wurubuaere nombia njan njagenj ke gyoo njon loo, njgba mena kenj dide lonj ne gyoo biikyaa loo ne. Akpaa

ε γεε mena na gyae ke yela ε ka bee ε keλεεδι keη man nideli, na ε ke nyiη nyeedoη kekpaα keη. ³ Ε yela ε loo ke gyakaa mena nombia keηa doo deban kamase, nawolo nyi emεε gbagba te naa nyi de Gbenjyoo Yesu Kristo dana woe nideli.

⁴ Mena doo ε tuu benaa de Gbenjyoo Yesu Kristo, nawolo nyi ηon yena nyeedoη pou nyee. O γεε ηgba boe keη deni maara ne keε ke nyi koo taη tonoo ya ne. Mona Wurubuaε ηon o ba lese e ne siaman na, o dana tonoo nideli. ⁵ Emεε mo te nyiη nyeedoη. Ε γεε yaa ηgba boya ηan Wurubuaε ba mo o ne ma o deni dinaa keη ne, te ε bese o saese na ε ke ta Yesu Kristo doo fa e kedi keη na gyoo o sia. ⁶ Nawolo nyi Wurubuaε nombia aηmaraseη see ηan yakowo yenaη daale nyiaa,

“Wurubuaε kpa ε keε,
me ta mo boe kpaakpaate daale
mεε see deni mokoo Gyerusalem donoo man.
Maη lese na e,

mena doo walaη kamase ηon
o lee e di na deseh be gyae ke kyaη e ya.”

⁷ Emεε baη ε ne lee e di ne doo o dana tonoo fa ηon, mona balaη baη boο beε e ne doo ba te yeli Wurubuaε nombia ηan o be ηmarase see ne te kaa γεε ampaη. Nombia ηenaη yena nyi,

“Boe keη deni maara be beε ke ne,
keη bese la kaa γεε boe keη
koo kyaη deni keη seh keηkeη.”

⁸ Wurubuaε nombia aηmaraseη see ηan besewo yako yenaη daale bela nyiaa,

“Boe kei doo te balaη baa gyo nae kpaηte.
Mena boe kenah doo ke te balaη baa sarakee yala.”
Kpene keη doo te baa sarakee ke doo yala yena nyi ba te beε Wurubuaε nombia ηan. Wurubuaε wulaa yakowo lee gyaηgba gyaηgba keη nyi be fareba kenah.

⁹ Mona emεε doo, emεε yena balaη baη Wurubuaε ba lese ne. Emεε yena o saese na o gyoorobia. Emεε yena balaη baη Wurubuaε ba lese te o be desina wo see fa o wose. Emεε yena Wurubuaε balaη gbagba baη. Non lesena ηon na ε ke nyiη kolosi o nombia dinaana ηan ηoo taη keyako ya ne fa balaη. Non lesena ηon lee ditiηteε man koη o keηmaηee dinaa keη man. ¹⁰ Gyaηgba keη na nafa ε te γεε Wurubuaε balaηwo ya, mona nenεε doo ε te kaa bese o balaη gbagba. Gyaηgba keη na Wurubuaε te wii ε waraηase ya, mona nenεε doo o te kaa wii ε waraηase.

¹¹ Me tebia kpaakpaa, ε toose nyi ε γεε ηoolawo te ε be gyae ε ke kyaa teεle kei doo kekpaakekpaα ya. Mena doo mεε waase ηon bo nyiaa, ε lese ε wose lee ε wosenaane lookum keη ne wοηee ηon wee na wee ne man. Nawolo nyi mena aboo ηenaη be gyae ke yela ε ke tale γεε Wurubuaε kegyaebii ya. ¹² Keη ε kyaa bom na balaη baη ba te γεε Kristotenawo ya ne doo, ε yela ε kekyaabii ke γεε loo. Nyi akpaa be yako gba nyi “Kristotena kewo γεε nombiakumεεγεεrawo” na, ε yela baa naa aboo kpaakpaa ηan ε ne yee ne na deban keη Wurubuaε waa bese koη kaa di balaη nombia na, baa nyiη lese o yele.

Ε γοκose ε wose fa ε siamantena

¹³ Ε γεε balaη baη ε silana de Gbenjyoo Yesu Kristo, mena doo ε γοκose ε wose fa balaη baη pou bee di doη teεle kei doo ne. Ε mo obuο fa gyoo dinaa ηon o ne di doη walaη kamase doo ne. ¹⁴ Mena mo te ε mo obuο fa balaη baη gyoo dinaa ηon ba lese wo nyi baa wοη nombiakumεεγεεra

denjele, na baa kelee balan ban bee yee nombia kpaakpaa ne. ¹⁵ Nawolo nyi Wurubuare kegyaebii yena nyi yaa yee nombia kpaakpaa lee e kekyaabii man. Akpaa e yee mena na balan ban boɔ gyen kolo ya te bee wolee e yele ne, be gyae baa nyin nombiikum daale kolosi lee e wose man ya. ¹⁶ E kyaa ngba balan ban be kyaa ba wose doo ne. Mɔna e na yeli e wose doo kekyaa kenan ke fa nɔn gbɛe na e ke yee nombiakumee ya. E kyaa ngba balan ban bee som Wurubuare ne. ¹⁷ E mo obuɔ fa walan kamase, na e ke gyae e tebia Kristotena ban mɔ. E yela Wurubuare keyee ke doo e man deban kamase, na e ka mo obuɔ fa e gyoo dinaa nɔn.

¹⁸ Emee ban e kyaa balan gyan ne, e yɔkɔse e wose fa e gbengyoona na e ka mo obuɔ fa wɔ nideli. Na e gbengyoona ban be dei te ba woe ne baagen te e ke yɔkɔse e wose fa ya, mɔna kaboena nyi yaa yɔkɔse e wose fa e gbengyoona ban be dana akpanyanɔnyan mɔ ne. ¹⁹ Nyi akpaa walan nɔn ɔ loo gyakaa nyi waa yee Wurubuare kegyaebii de naa diyem ken nafɔ tekaboena nyi waa naa ya te ɔ tale sen ke man kenken kelii ɔto na, Wurubuare waa hiraa e. ²⁰ Akpaa nyi e man nɔlo de yee kolo kum te bee tuku e te ɔ nyin konɔɔ sen lee ɔ ketuku kenan pou na, won doo te kaboena nyi baa kelee e? Mɔna akpaa n nombia kpaakpaa keyee doo te n ne naa diyem te n nyin konɔɔ sen ke man kenken kelii ɔto na, kenan na Wurubuare waa hiraa nenj. ²¹ Mena nombia kɛna doo te Wurubuare baake nɔn nyi e kaa bese ɔ balan, nawolo nyi Kristo gbagba mɔ naa diyem e doo. ɔ yee mena see nɔn na e ke nyin kasee e na e ke sila ɔ nawɔɔ.

²² “Nɔn Kristo te yee dukum daale ya,
te nɔlo mɔ te nyii debara nombii daale
mɔ lee ɔ nɔɔman korakora ya.”

²³ Deban ken boɔ tee e ne, ɔ ta tee nɔlo tɔ kom ya. ɔ naa diyem mɔna ɔ te falaa nɔlo ya. ɔ moɔ ɔ sia bo gyakaa Wurubuare nɔn ɔ ne di nombia na ke gbɛe ne doo. ²⁴ Nɔn Yesu Kristo gbagba lee na de nombiakumee pou seele deban ken boɔ gyɔ e mataa ɔpanɔn doo ne. Na ke yela dee nyin da wose lee de nombiakumee pou man, na dee kyaa Wurubuare kegyaebii man. Kristo gyamee nɔn ɔ be nyim ne doo te de nyinɔ kawee kekyo. ²⁵ Gyangba ken na nafɔ e yee ngba namense ban boɔ yoo ne. Mɔna nenɛe doo e ta bese kɔn e silana e Gbengyoo nɔn ɔ ne kee e doo ngba namensekelere ne, na kolo kum kamase be yee nɔn ya.

3

Ala na be baala

¹ Emee ban e yee ala yalalawɔ ne, kaboena nyi yaa yɔkɔse e wose fa e baala. Akpaa e yee mena na, e dinɔɔ gyae ke yela e baala ban boɔ ne lee Wurubuare nombia nɔn di ya ne, ke kyeeke ba agyuen na be kaa lee Kristo di ken ta tekaa yee nyi e ka mo e nɔɔ yako wɔ nombii daale ya. ² Nawolo nyi e baala ban baa naa e dinɔɔ kpaakpaa ken e dana, na mena ken e ne bu Wurubuare nideli ne. ³ Na abɔɔ nɔn e ka mo desina e wose ngba nyeeya ke desina, na kɔba yayam abɔɔ kado na abɔɔ kpaakpaa nyinɔn kado ne gyae la ke yela e ke yee kyeo ya. ⁴ Mɔna e yela e dinɔɔ gbagba ken ka lese e kyeo wola. Ken yena konɔɔ kenyin na wose keyɔkɔse. Kei yena kyeo ken ke bee wolee ya te kee gyoo Wurubuare sia mɔ. ⁵ Nawolo nyi mena te gyangba ala ban boɔ mo be loo pou gyakaa Wurubuare doo ne, moɔ be dinɔɔ lese ba kyeo wola. Be yɔkɔse ba wose fa be baala. ⁶ Mena te alo nɔn bee baake e nyi Saara ne mɔ yeeɔɔ. ɔ nyii ɔ baale Aberaham

dei te o baake e nyi o gbenggyoo. Mena doo akpaa e yee nombia kpaakpaa deban kamase te e te yee kolo ya na, emee mo ta bese o bia.

7 Emee baala yalala mo, mena mo te akpaa emee na e weela kyaa na kaboena nyi yaa wii be waranjase na e ke nyin konoo fa wo, nawolo nyi ban be dana don ngba emee ya. E mo obuo fa wo nawolo nyi Wurubuaere na mo o beree ken boele wo ngba mena ken o na mo boele non ne. Akpaa e yee mena na, kolo be gyae ke to e kefane gbey ya.

Nombia kpaakpaa keyee na ka diyem kena

8 Me nombii otomante yena nyiaa, e popou e yee noodokolonj. E wii donja waranjase na e ke gyae e tebia Kristotena ban mo, nawolo nyi e yee balan dokolonj. E wii donja waranjase, na e ke yokose e wose fa donja.

9 Akpaa nolo de yee nen nombiikum na, na mo dukum to e kom ya. Akpaa nolo da tee nen na, nyan na tee e to kom ya. Mona nyan sola Wurubuaere woseferej fa e. Nawolo nyi kei doo te Wurubuaere baake non, na waa nyin hiraa non. 10 Nawolo nyi Wurubuaere nombia anmarasenj see nan yakowo yenanj daale nyiaa,

“Akpaa nolo ne gyae nyi o kekyaabii man
ke de fa e na waa kyaa gyu siaman na,
kenanj na kaboena nyi waa tina nombiakumee
keyee na akere nombia kekolosi yela.

11 Kaboena nyi otenate dee wonj o wose
lee nombiakumee keyee man
na waa yee nombia kpaakpaa.

Kaboena nyi waa yase o sia gyae woseferej gbey
na waa sila ke.

12 Nawolo nyi Wurubuaere sia gyakaa balan ban
bee yee nombia kpaakpaa ne doo,
te deban kamase mo na o ne nyii ba kefane.

Mona balan ban bee yee nombiakumee ne doo,
Wurubuaere na lese o sia yela wo.”

13 Nyi akpaa e ne yee kakyen lee e konoo man nyi e ke yee nombia kpaakpaa na, amote kyaa la ken waa tale yee non kolo kum? 14 Mona akpaa e naa diyem lee nombia kpaakpaa keyee doo na, emee na nyeebam. E na yee denibalan ya, te e na yeli e woe ke lo non mo ya. 15 E bu Yesu Kristo nideli lee e konoose man, nawolo nyi o yee de Gbenggyoo e. E doo e wose doo ken nyi nolo de boose non nombii daale lee kpene ken doo te e loo gyakaa Yesu Kristo doo na, e ke nyin tale tiranoo fa otenate. Mona e mo wose keyokose na obuo tiranoo fa otenate. 16 E mo wose keyokose na obuo tira mena nombia nenanj noo, na ke yela e konoo man nombia ke doo non kyeykyee. Akpaa e yee mena na desenj gyae ke kyan balan ban bee kolosi nombiakumee lee e dinoo kpaakpaa ken e dana lee Kristo man ne.

17 Nyi akpaa ke yee Wurubuaere kegyaabii ke nyi yaa naa diyem lee nombia kpaakpaa keyee doo na, ke dei kela ken e kena diyem lee nombiakumee keyee doo. 18 Nawolo nyi Yesu Kristo gbagba non dukum kamase be doo o man ya ne, yenj dokolonj te o yenawo fa daa nombiakumee yera ken o be gyae waa yenj bela ya, na waa nyin mo daa benaa na Wurubuaere. Ba koo e, mona Wurubuaere teewo o felin non doo gyuusu e lee yenj man. 19 Kenanj wole na, Wurubuaere felin non yela o gyuuwo ke gyo anokoare nombia nan dekenkpenj fa woya ban boo kyan wo to deni ne. 20 Mena woya kewo yena balan ban leenanj gyangba gyangba de naana Nowa debanj kenj, boo bee ba te lee Wurubuaere nombia nan di ya debanj kenj Nowa ne yae

adakaa dinaa kej ne. Wurubuare nyiŋa konoo fa wo nyi baa kyeekee lee be nombiakumee man mona be bee. Balaŋ kyomii baale baŋ be yaanoolle yee balaŋ gyanaara ne gyoo la adakaa dinaa kej man, te Wurubuare lee wo lee loŋ kej man. ²¹ Mena loŋ kei yee yaa ngba Wurubuare loŋkeso kej ne yeli dee nyiŋ nyeedoŋ ne. Wurubuare loŋkeso kei te yee loŋ kej gyae ke faafo da ayimee lee da wose man ya. Mona loŋkeso kei nawolo nyi dee sola Wurubuare bo nyi waa faafo da ayimee pou leki na waa fa daa dinoo kpaakpaate. Kei nawolo nyi lee Yesu Kristo kefoŋ lee yeŋ man doo, te walaŋ ne tale mo konoo man nombia kpaakpaa nyiŋan koŋ Wurubuare gyaŋ. ²² Nenee ŋon Yesu Kristo te lam adido te o kyaa Wurubuare dunoloŋ doo. Botoo te o ne di gyoori Wurubuare kpilala, na kpene kamase kej ne di doŋ adido botoo ne doo.

4

Ɛ kyaa fa Wurubuare

¹ Kristo naa diyem teelee kei doo. Mena doo emee mo Ɛ yela mena dinoo kenan ke doo Ɛ man. Nawolo nyi akpaa ŋolo de naa diyem mena na, dukum bee tale di doŋ o doo bela ya. ² Mena doo otenate bee tekaa yela teelee kei doo aboo kumee kegyae ke di o doo bela ya. Mona o sia gyakaa bo nyi waa yee Wurubuare kegyaebii deban kamase. ³ Gyaŋgba kej na Ɛ wolee Ɛ deban yee aboo ŋan balaŋ baŋ bo gyeŋ Wurubuare ya ne yee ne. Ɛ yee aboo nkarankaraŋ ŋan emee gbagba ne gyae ne bo. Ɛ yee lookum nyoo solon deese te Ɛ yee desey nombia kpu na banee osom ŋan Wurubuare ne kole ne. Tekaboe mena, Ɛ tina mena aboo keŋa keyee yela. ⁴ Nenee te doo balaŋ baŋ ba te yee Kristotenawo ya ne noo, ngba emee na wo bee tekaa yee mena aboo nkarankaraŋ keŋa bom bela ya ne. Mena doo bee tee ŋon. ⁵ Mona kaboena nyi mena balaŋ benan baa gyeŋ nyiaa, baa kaa sen Wurubuare siaman na baa tira be nombia ŋan boo yee ne pou noo. Wurubuare te desina o wose nyi waa di balaŋ baŋ be kyaa na be sia, na baŋ boo yekee pou ne nombia. ⁶ Kei doo te Kristo gyuuwo kekolosi Wurubuare nombia ŋan fa balaŋ baŋ boo yekee ne. Yeŋ kej boo yem ne yee kpene kej Wurubuare ba mo bu wo foo, ngba mena kej waa bu walaŋ kamase foo ne. Mona Kristo kolosi o nombia ŋan fa wo, na ba woya ke nyiŋ tale kaa kyaa Wurubuare gyaŋ kekpaakekpa.

⁷ Deban kej teelee kei gyae ke gyu ko oto ne ta benaa. Mena doo Ɛ yela ya agyueŋ ke doo ŋon kyeekyee, na Ɛ ke kyan Ɛ wose na Ɛ ke nyiŋ tale fane fa Wurubuare. ⁸ Kpene kej kela keŋa pou yena nyi Ɛ gyae doŋa nideli lee Ɛ konoose man. Nawolo nyi akpaa Ɛ ne gyae doŋa na, Ɛ ke tale mo nombiakumee kyee doŋa. ⁹ Ɛ yee ŋoolale fa doŋa nideli kej Ɛ na toroŋ ya. ¹⁰ Wurubuare faa Ɛ man walaŋ kamase wa aboo anefan ŋan kpookpoo. Mena doo Ɛ man walaŋ kamase waa kee kej o be nyim ne doo nideli, na waa mo ke kyoo o tebia. ¹¹ Akpaa ŋolo wui yena Wurubuare nombia ŋan kekolosi na, kaboena nyi waa kolosi Wurubuare nombia bo. Akpaa ŋolo wui yena balaŋ kasom na, waa mo doŋ kej Wurubuare be fa Ɛ ne mo som nideli. Akpaa Ɛ yee mena na gyae ke yela balaŋ ke ta Yesu Kristo doo lese Wurubuare yele nombia pou man. ŋon Yesu kaboela na gyoorobiiri na doŋ pou kekpaakekpa. Amen.

Diyem kej doo Kristo kesila man

¹² Me tebia kpaakpaa, Ɛ na yeli kayeyee kej Ɛ na yeyee ne ke yee ŋon gyakoloŋ ngba kolo wole daale ne yena ŋon ne ya. Nawolo nyi mena

kayeyee kei ne keese non bo kee nyi e sejee kenkenj e keeedi man. ¹³ Mōna e yela ke yee non gyonj nyi e ne naa diyem kenj Kristo mo be naa ne. Nawolo nyi kei ne gyae la ke yela ke yee non gyonj nideli debanj kenj waa kaa lese o gyoorobiiri kenj deboo ne. ¹⁴ Akpaa balan na tee non lee kenj e silana Yesu Kristo doo na, emee na nyeebam. Nawolo nyi kei nawola la nyi Wurubuafe felinj non o dana gyoorobiiri ne doo e man. ¹⁵ E na yeli baa naase e man non diyem nyi o yee awudiini e yaa nmeelate yaa nombiakumeyeeere, yaa ngba walan non o na mo o noo do balan nombia man ne ya. ¹⁶ Akpaa nyi n yee Kristo baale e doo te bee naase nenj diyem na, na yeli ke yee nenj desenj ya. Mōna fa Wurubuafe karanj nyi Kristo yele kenj gyakaa nyanj mo doo.

¹⁷ Debanj te lii kenj Wurubuafe waa di balan nombia. O nombia kedi kenanj gyae ke fiasee bo lee Kristotena doo. Te akpaa waa fiasee bo lee daa Kristotena doo na, kenanj na wonj ne gyae la ke konj balan banj doo ne lee Wurubuafe nombia njan di ya ne doo? ¹⁸ Wurubuafe nombia anmarasenj see njan yakowo yenanj daale nyiaa,
 “Akpaa nyi dana donj nyi baa lee balan banj
 be gbenej tenee Wurubuafe siaman ne nyee na,
 kenanj na wonj ne gyae la ke konj balan banj
 doo gyej Wurubuafe ya ne,
 na nombiakumeyeeera doo?”

¹⁹ Mena doo balan banj bee naa diyem lee Wurubuafe kegyaebii man ne, kaboena nyi baa mo ba wose do Wurubuafe non o ne yee kpene kamase ne nyinjmaa man, na baa kyanj be nombia kpaakpaa keyee kenj man nideli. Nawolo nyi kpene kenj Wurubuafe de yako nyi waa yee na, kenj te o ne yee.

5

Pita kekolosi fa kegyiise na tewulee

¹ Me dana nombii kenj mee gyae maa mo see emee Kristotena kegyiise banj siaman. Manj mo me yee Kristotena kegyia e ngba emee ne. Me naa mena kenj Kristo be naa diyem ne na me sia, te manj mo maa nyinj dekyae kpu na e o gyoorobiiri kenj man debanj kenj waa bese konj ne. ² Mee waase non bo nyiaa, e kee balan banj Wurubuafe ba mo wo do e nyinjmaa man ne doo nideli, ngba mena kenj namensekeelere ne kee o namense doo ne. E na yeli ke yee ngba bee nje non bo ya, mōna e yela ka lee emee gbagba e konoo man ngba mena kenj Wurubuafe ne gyae nyi yaa yee ne. E na yee ngba e ne yee ke bo mo gyae koba ne ya, mōna e yee ke ngba kenj e ne gyae nyi e ka som Wurubuafe nideli doo. ³ E na nje balan banj Wurubuafe ba mo wo do e nyinjmaa man nyi yaa kee be doo ne ya, mōna e yela e nombia njan e ne yee ne ke gyo wo loo na baa kasee na. ⁴ Akpaa e yee mena na wee kenj Yesu Kristo non o yee namensekeelere kegyia e ne de kaa bee lee na, kpene kenj waa mo to non kom ne be gyae ke wolee korakora ya.

⁵ Emee alebia na tewulee mo, mena ke te kaboena nyi yaa yokose e wose fa kegyiise banj. E popou e yokose e wose fa donj, nawolo nyi Wurubuafe nombia anmarasenj see njan yakowo yenanj daale nyiaa,
 “Wurubuafe na senj tia balan banj
 bee gyina ba wose adido ne,
 mōna o na mo o beree boele banj
 bee yokose ba wose ne.”

⁶ Mena doo e yokose e wose na e ka mo e wose do Wurubuafe non o yee donj pou Gbenjyoo e ne tee, na waa gyina non adido o debanj kpaakpaate kenj

man. ⁷ Ε mo ε nombia ηαν ne takaa ηον ne pou see Wurubuare siaman, nawolo nyi ɔ na gyuenj ε wose man.

⁸ Ε yela ya agyuenj ke doo ηον kyεkyεε na ε ke doo ε wose dɔɔ. Nawolo nyi ε kolare ɔbɔnsam ηon dɔηεε ɔ ne kili ηgba wonembu kum ne, kenj ɔ ne gyae ηolo waa kyanj tao. ⁹ Ε senj kenkenj ε keλεεdi man na ε ke tɔ e gbεε. Ε tɔɔse nyi ε tebia Kristotena banj be kyaa tεεle kei dɔɔ pou ne mo ne naa diyem mena. ¹⁰ Mɔna akpaa ε naa diyem debanj kyomii na, Wurubuare gbagba waa yela ε ka bese senj nideli. Waa do ηon kakyenj na ε ka senj kenkenj. Non yena berεε pou nyee. Non baake na ηon nyi yaa ta Kristo dɔɔ na ε ke nyin ɔ gyoorobiiri kenj kyaa kekpaakekpaa ne. ¹¹ Ε yela dεε lese Wurubuare yele nawolo nyi ηon te donj pou yεε ɔ wui kekpaakekpaa Amen.

¹² Silase kyɔɔ na manj te me ηmarase mena tɔne kei. Ma gyenj nyi ɔ yεε Kristo walanj kpaakpaate e kenj dekara be doo ɔ man ya. Mεε ηmarase tɔnebi kei bo maa mo do ηon kakyenj, te mεε gyae ε ka gyenj nyi Wurubuare berεε kenj ɔ ba mo boele daa ne te yεε dekara ya, mena dɔɔ ε senj ke man nideli.

¹³ De tebia Kristotena banj be kyaa Babilon donɔɔ man ne na do ηon nɔɔ. Wurubuare lese na banj mɔ ηgba mena kenj ɔ ba lese ηon ne. Mena ke te me bu Maake mɔ na do ηon nɔɔ. ¹⁴ Ε mo Kristo kegyae kenj pukaa dɔηa do dɔηa nɔɔ. Wurubuare waa fa εmεε banj pou εmεε na Kristo be yεε nɔɔdokolonj ne wosefεrenj.

Tone alate kenj Pita be nmarase ne

¹ Tone kei lee manj Simon Pita non me yee Yesu Kristo tobaale na o kpilale e ne gyan. Mee nmarase ke mee yeleee emee banj pou e ne lee Yesu Kristo di nideli ngba mena kenj daa mo ne lee e di ne. Mena keleedi kpaakpaa kei lee Wurubuare non o gbenehenj tenee ne, na da nyeeleere Yesu Kristo gyan.

² Wurubuare waa yela e ka gyen non Wurubuare na de Gbengyoo Yesu nideli, na ke yela waa mo o beree boele non nideli na waa fa non wosefeerehenj kenj ka dokoso be kyaa ya ne.

Dinoo kenj na wolo nyi Wurubuare baake na daa

³ Lee de Wurubuare kagyenj doo Yesu Kristo te tee o donj kenj ka dokoso be kyaa ya ne doo fa daa kpene kamase kenj ne hia daa, na dee tale yee o kegyaebii teele kei doo. Lee non Wurubuare gbagba dinoo kpaakpaa na o woe doo te o baake daa nyi de kaa bese o balan. ⁴ Lee mena dinoo kei doo te o faa daa o nombia kpaakpaa nan o be yako see nyi waa fa daa ne. O mo o nombia kenj fa daa na ke yela e ke nyinj lese e wose lee aboo kumee nan emee gbagba ne gyae teele kei doo te ne yeli walanj ne wolee ne man, na e ke nyinj Wurubuare dinoo kenj.

⁵ Lee mena nombia kenj doo e yee kakyen na e ka mo deeli keyee kpu na e Yesu Kristo keleedi kenj. Kenanj wole na e mo nombia kagyenj kpu na e deeli keyee kenj. ⁶ Nombia kagyenj wole na, e mo wose kekyanj kpu, te wose kekyanj wole na e yee kakyenj senj kenjkenj. Kakyenj wole na e mo Wurubuare osom kpaakpaate mo kpu. ⁷ Wurubuare osom kpaakpaate wole na e mo donja kegyae kpu, te donja kegyae wole na e mo balan kegyae kpu. ⁸ Nawolo nyi akpaa e kyanj nombia kenj man nideli na, gyae ke yela e ka gyen de Gbengyoo Yesu Kristo na ke yela e ke yee balan banj e keleedi dana tooo. ⁹ Mona walanj non o be dana mena dinoo kpaakpaa kei ya na, kenanj na walanj nonanj sia te wolee kenj nyi o bee naa gyu lem ya. O tanj ke wolee nyi be ta lese e lee o nombiakumee benee nan man.

¹⁰ Me tebia mena doo e yee kakyen na e ke kyaa dinoo kpaakpaate man, na e dinoo kenanj ka wola nyi Wurubuare baake na non te o lese non. Akpaa e yee mena na e be gyae e ka lee wole e keleedi man ya. ¹¹ Kenj keyee ne gyae la ke yela Wurubuare ke fa non gbee na e ke nyinj gbее gyoo de Gbengyoo Yesu Kristo non o yee da nyeeleere e ne gyoorobiiri kenj ke kyaa kekpaakekpaane man.

¹² Ma gyen nyi e wulaa e gyenj mena nombia kenj, te e wulaa e senj anokoare nombia nan mo yako non ne man kenjkenj. Mona mee gyae nyi maa kyaa toose non nombia kenj debanj kamase. ¹³ Ma gyen nyi debanj kenj me see me kyaa teele kei doo ne, kaboena nyi maa kyaa toose non nombia kenj na e be nyinj wolee na ya. ¹⁴ Nawolo nyi de Gbengyoo Yesu Kristo ta lese wola manj nyi ma woya akanj teele kei doo ta tekaa bo ya. ¹⁵ Lee mena doo te mee yee kakyenj yako non nombia kenj, na akpaa na yem koranj na e ke tale toose na debanj kamase.

¹⁶ De kee kolosi de Gbengyoo Yesu Kristo donj dinaa na o ka bese konj kenj nombia ne, te yee nyi njola nombia nan balan na mo sia kekara gyoo ne yaa dee kolosi ya, mona daa gbagba naa o gyoorobiiri kenj na de sia fonee. ¹⁷ Debanj kenj me kya Wurubuare ba lese Yesu Kristo yele te o ba lese o gyoorobiiri wola ne, na de kyaa botoo. De nyii noowoya njaaale lee

Wurubuare Kpatakpere ñon gyoorobiiri kej man nyiaa, “Kei yena me bu ñon mee gyae e lee me konoo man, te o na gyoo me sia mo nideli” ¹⁸ Daa gbagba nyii noowoya keja ñan ba lee addo kon deban kej daa na de Gbenjyoo Yesu Kristo kyaa Wurubuare bula kej doo ne.

¹⁹ Kei yele la da gyenawo nideli nyi Wurubuare akpenkpenjyoo nombia ñan boo yako see ne yee ampan. Mena doo e see denjele na e ke nyii ña nideli. Nombia ñenan yee ngba kanea kej boo kyanee see ditintee man ne. Kee ñmanee kelii deban kej nebo kyolobii ñon waa lee. Kei na wola ñon baa nyi yaa kyan Wurubuare nombia ñan man nideli kelii deban kej Yesu Kristo waa kaa yela e konooe ke gyuuu na e ke nyii o nombia ñan man nideli. ²⁰ Lee keja pou wole na nombii tuturu kej mee gyae e ka gyen nideli yena nyiaa, Wurubuare akpenkpenjyoo bañ man ñolo te yako nombii daale kej boo ñmarase do Wurubuare nombia añmarasen see ñan man ñon gbagba o baam doo ya. ²¹ Nawolo nyi Wurubuare nombia ñan be tee wa akpenkpenjyoo doo te boo yako ne, ñe man dokolonj be kyaa kej ka lee deniwalan gbagba kegyaebii man ya. Mõna Wurubuare felij ñon wola na wo nombia ñan ba lee ñon Wurubuare gyanj te be yakowo.

2

AkerEE nombia wolala

¹ Mena kej gyanjba baale ba beo mo ba wose nyi be yee Wurubuare akpenkpenjyoo rawo Iseraetena man ne, mena mo te akereE wolala baa kyaa e man. Baa mo nyansa wola nombia ñan te yee anokoare ya. Baa ta wola balan nombia ñan gyae ke yela baa yo ne. Baa bee nyi boo gyen de Gbenjyoo Yesu Kristo ñon o ba yem lee daa gba ne ya. Mena doo be gyae ke kyare ya, kayeyeE dinaa daale gyae ke konj be doo. ² Balan burum baa sila wo yee ba desey nombia ñan bee yee ne. Te be nombia ñan bee yee ne doo, balan baa kolosi nombiakumEE tia Kristo anokoare gbEenenj ñan. ³ Lee sibii doo mena akereE wolala kewo baa mo akereE nombia beo ñon, na baa mo nyansa gbEE mo ñon gyae koba. Mena doo leenanj benenj benenj kej Wurubuare yakowo see nyi waa wonj ba denjele, te waa tan woleE wo bo.

⁴ E toose nyi deban kej Wurubuare kpilala banj be kyaa addo be yee nombiakumEE ne, Wurubuare te tina wo yela ya. Mõna o moo wo do kayeyeE kekpaakekpa man. O doo wo agbaraagbaraase man te o moo wo ka do ditintee man, na baa doo botoo kelii o nombia kedi wee kej.

⁵ Wurubuare te tina benenjena banj be te nyii o dei ya ne yela ya. Nowa yako wo mena kej baa yee na be gbEenenj ka teneE Wurubuare siaman, mõna ba te kyeeke ba agyuen ya. Mena doo Wurubuare yela lonj waalewo woleE teele kej na ke balan banj pou be te nyii o dei ya ne. Mõna balan banj Wurubuare be lee ba nyee yena Nowa ñon o gbEenenj teneE Wurubuare siaman ne na o dekanjanmantena balan nyetooro. ⁶ E toose nyi Wurubuare buu Sodom na Gomoratena foo. O yela boalan kpa be popou bese tonj. O yee mena na ka wola nyi nne ne gyae la ke konj balan banj boo ne nyii o dei ya ne doo. ⁷ Mõna Wurubuare lese Looote lee mena denjele kewonj kei man. Nawolo nyi Looote yee walan ñon o gbEenenj teneE ñon Wurubuare siaman, mena doo balan banj nombia nkaranjkaranj ñan bee yee ne takaa e nideli. ⁸ Looote kekyaa balan kumEE kewo man na o kena be nombia nkaranjkaranj ñan bee yee, na be noowoya kumEE ñan bee kolosi ne takaa e nideli. Nawolo nyi o yee walan ñon o gbEenenj teneE Wurubuare siaman. ⁹ Nombia keja pou nawolo baa nyi, Wurubuare gyanj

mena kenj waa lese ɔ balan lee be kaale man. Te ɔ gyen mena kenj waa yee, na waa wɔn balan kumee dejele kelii wee kenj waa di walan kamase nombia ne. ¹⁰ Kenja pou wole na, balan ban bee yee nombia nkarankaran njan ban gbagba ne gyae te hɛe wolee wɔ te boɔ na mo Wurubuare yee kolo ya ne, Wurubuare waa wɔn ba dejele nideli. Mena akereɛ wolala kewo dana konɔɔyɔn te bee wola ba wose, te bee tale gyo konɔɔ kolosi nombiakumee tia ban be kyaa adido te be dana gyoorobiiri ne.

¹¹ Mona Wurubuare kpilala ban gba koran be dana donj kela akereɛ wolala kewo ne, ta tee balan ban be dana gyoorobiiri adido ne yaa baa mo nombiakumee gyakaa be doɔ de Gbengyoo Wurubuare siaman ya.

¹² Mona mena balan kewo ban be dana konɔɔyɔn ne doɔ, nombia njan boɔ ne nyii hɛ man ya na mmusuo nombiikum kamase kenj be gyae na te bee kolosi lee ka wose man. Be dinɔɔ yee ngba hɛle man wonembia ban balan na koe ne. Kpene kamase kenj de konj ba nyee man na, kenj te bee yee. Mena doɔ baa yenj leki ngba hɛle man wonembia ne.

¹³ Wurubuare waa naase wɔ diyem nideli ngba mena kenj ban mo be naase baale diyem ne. Ban gyan na nombia nkarankaran keyee balan man yena gyon kedi. Mena doɔ e gyanee e ne di e noɔ te be kaa kyaa bom na njan na, be dana wɔ desɛn gba nyi baa yee be nombia nkarankaran njan e man ya. Kei ne yeli bee wolee e yele do non desɛn. ¹⁴ Boɔ ne gyo sibii naa alo lan ya, te nombiakumee keyee yena be wui. Bee beo balan ban boɔ dana donj ba keleedi man ya ne, te bee yeli balan benan ne yee dukum. Be dana sibii nideli. Mena aboo kumee kenja pou doɔ Wurubuare te falaa wɔ.

¹⁵ Be te tina Kristo gbɛe kpaakpaa kenj yela gyu ka mo ban gbagba be gbɛe kenj be yeli boɔ yoo ne. Be silana Beeyo bu Baalam nawoo. Na Baalam kei yee Wurubuare dekpenjkenjgyooɔre e, te ɔ be famene na nombiakumee keyee lee koba kenj waa nyin lee ke man doɔ ya. ¹⁶ Mena doɔ Wurubuare yela non Baalam afurum kolosiwo na e lee ɔ nombiakumee njan ɔ ne yee ne doɔ. Wonembu bee tale kolosi ya mona afurum non kolosiwo na e ngba deniwalan ne, te ɔ yela ɔ tinaa diteɛn nombia njan nafa ɔ ne gyae waa yee ne yela.

¹⁷ Mena akereɛ wolala kewo be dana tɔnɔɔ ya ngba atiribunse njan hoo dana lonj ya ne, te ba bese yaa be yee ngba noma njan felin ne gyo na lan ne. Botoo kenj Wurubuare be desina see wɔ nyi ke deɛ yee ba dekyae kekpaakekpa yena ditintɛe tuum kenj man. ¹⁸ Be yee noɔman bo mona nombii kpaakpaa kamase be doo ba kekolosi man ya. Bee yee kewolee nombia te bee wola balan nyi baa tale yee kpene kamase kenj ban gbagba ne gyae nyi baa yee. Mena nombia kenja te bee mo beo balan ban boɔ leedi kewalan te boɔ lese ba wose lee mena dinɔɔ kumee njanan man ne, na be ta bese ke yala hɛ man bela. ¹⁹ Mena balan kumee benan na beo balan kewo nyi baa yela na baa nyin ba wose, na baa tale yee kpene kamase kenj ban gbagba ne gyae kenj Wurubuare mmaraa kamase be baake wɔ ya. Mona ban gbagba koran see be yee gbenawo fa nombia nkarankaran keyee. Nawolo nyi deniwalan kamase yee gbeni e fa kpene kamase kenj ne di ɔ doɔ ne.

²⁰ Nyi walan da gyen de Gbengyoo Yesu Kristo non ɔ yee da nyeelɛre e ne te ɔ lese ɔ wose lee tɛle kei doɔ aboo nkarankaran njan hɛe wolee walan ne keyee man, te ɔ bese gyu ɔ ne yee na bela na hɛ gyae ke di donj ɔ doɔ. Dekonj mena na ɔ dinɔɔ gyae ka bese wolee kela mena kenj nafa ɔ doo pete ɔ be kaa leɛ Kristo di ne. ²¹ Nyi nafa ɔtenate denj ta gyen gbɛe kenj waa mo na ɔ nombia ka tenɛe Wurubuare siaman ya na, nafa dei fa e kela kenj ɔ ba gyen ke te ɔ ba besena ɔ wole tee Wurubuare nombia njan boɔ wola e ne. ²² Ba te gyo aduya hɛale see nyiaa, “Babaa ne toɛ na ɔ ta bese ka mo

o tooa di” te “N so kekuirii na, o na bese bo ka gyoo depate man.” Mena balan kewo dinoo nawolo nyi aduya kenja yee ampan.

3

Wee kenj de Gbengyoo Yesu Kristo waa bese koj ne

¹ Me gyooona kpaakpaa, kei yena me tone alate kenj mee nmarase non. Me nmarase tone ala kenja pou bo na maa mo toose non nombia nan e wulaa e gyen ne na maa do non kakyen, na e ke nyin mo agyuen kpaakpaa lee nombia nenan man. ² Mee gyae nyi e ke toose nombia nan Wurubuaere akpenkpengyoora ban be yako see leenan benen kenj ne. Na e ka bese toose nombia nan de Gbengyoo Yesu Kristo non o yee da nyeeleere e ne be tee daa o kpilala ban de kyaa e man ne doo yako nyi yaa yee ne.

³ Nombii kenj mee gyae e ka gyen nideli yena nyiaa, weeya otoman nyinjan pete Yesu ke koj na, balan baale baa koj kaa yee nombia nkarankaran nan ban gbagba ne gyae. Baa kulu non gbere kamase man lee e keleedi doo. ⁴ Baa boose non nyiaa, “Ngba o yakowo see nyi waa bese koj, o kyaa alen? Woromo yaa waa koj? De bere lee nombia kenja di ya, nawolo nyi de naanao te wulaa yekee kaalan, mona kpene kamase see doo ngba mena kenj ne doo leenan kewalan kenj Wurubuaere be yee adido na ateta ne. Kolo na kolo te kyeekee ta ya.” ⁵ Akpaa be yako mena na be karae. Nawolo nyi ba te wolee nyi lee gyangba gyangba kenj na, nombii yakaa te Wurubuaere kolosiwo te adido na ateta beree lee. Wurubuaere yela teele leewo lonj man koj, te lonj kenan doo te o teewo yee teele kei. ⁶ Ba te wolee mo nyi lonj kenan te Wurubuaere yela ke kaa waalewo wolee gyangbatena ban booo kyaa deban kenan man ne. ⁷ Wurubuaere nombii kenan te o moowo o dana adido na teele kenj doo e kyaa ne. Ne doo nee daa deban kenj Wurubuaere waa mo boalan wolee na ne. Ne doo menee kelii nombia kedi wee dinaa kenj Wurubuaere waa wolee balan ban pou be te nyii o dei ya ne.

⁸ Me gyooona kpaakpaa, e na wolee nombii dokolonj kei ya. Nombii kenan yena nyiaa, Wurubuaere siaman na wee dokolonj yee ngba kulutoonej kakponj (1,000) ne, te kulutoonej kakponj (1,000) mo yee ngba wee dokolonj ne. ⁹ Baale na gyuen nyi Wurubuaere de yako nyi waa yee kolo na o bere yee ke bilen ya. Na mena te doo ya, mona o ne nyin konoo bo fa non, nawolo nyi ka te yee o kegyaebii ke nyi e man nolo waa yenj leki ya. O ne gyae bo nyi walan kamase waa kyeekee wa agyuen lee o gbeneenj kumee man na waa koj o gyan.

¹⁰ Wee kenj de Gbengyoo Yesu waa koj ne, waa kaa futaa daa bo ngba mena kenj nmeelate ne koj ne. Mena wee kenan na adido gyae ka mo yeesa naalaa. Boalan gyae ke kpa kpene kamase kenj doo adido na ateta ne pou dugudugudu. ¹¹⁻¹² Nyi akpaa mena te aboo pou gyae ke wolee na, kenan na sena te kaboena nyi e dinoo dee yee? E ke kyaa e ne daa Wurubuaere wee kei te e sia be yee nyi ke dee koj bilen ne, kaboena nyi yaa kyaa Wurubuaere kegyaebii man, kenj dukum kamase be doo e man ya. Mena wee kenan na boalan gyae ke wolee adido pou te boalan kenan ogyefelinj kenj gyae ke yalakee kpene kamase kenj doo adido botoo ne. ¹³ Monaa daa doo de kyaa dee daa adido wole, na teele wole kenj Wurubuaere be yako see nyi waa yee ne. Botoo te balan ban pou be gbeneenj tenee ne baa kyaa.

¹⁴ Mena doo me gyooona kpaakpaa deban kenj e sia gyakaa mena aboo kenja pou doo ne, e yase e sia na e ke yee aboo kpaakpaa nan gyae ke yela e ke tale kaa senj Wurubuaere siaman, kenj nyi ayimee yaa nombiikum daale be doo e wose man ya, na emee na Wurubuaere nsana ke yee gyon.

¹⁵ Ɛ tɔɔse nyi de Gbenɔgyoo Wurubuaɛ konɔɔ keŋ ɔ be nyim nɛ, ke yɛɛ kpene keŋ ne fa deniwalaŋ gbɛɛ na waa nyiŋ nyiŋ nyeekeleɛ pɛna ɔ wee keŋ kelii. Mena nombia ŋenaŋ ke, te de dɔɔ gyaagyi Pɔɔl mɔ moo nyansa keŋ Wurubuaɛ be fa e nɛ ŋmarase ɔ tɔna pou man yelee ŋon. ¹⁶ Mena ke te ɔ ŋmarasewɔ yako mena nombia keŋa ɔ tɔna pou man. Ɔ nombia ŋaale doo ɔ tɔna ŋenaŋ man keŋ ŋe man kenyii dana baŋ. Balan baale baŋ bɔɔ gyen nombia ya te bɔɔ seŋɛɛ keleɛdi keŋ man keŋkeŋ ya nɛ, ne tuli ɔ nombia ŋenaŋ bo. Mena ke mɔ te bee tuli Wurubuaɛ nombia aŋmaraseŋ akaŋ ŋan mɔ. Bɛɛ yɛɛ mena nɛ, na Wurubuaɛ kefaala yaa bɛɛ gyae baa fa ba wose nɛ.

¹⁷ Me gyoona kpaakpaa, ɛ wulaa ɛ gyen mena nombia keŋa. Mena dɔɔ ɛ doo ɛ wose dɔɔ nideli, na balan baŋ bɔɔ ne di Wurubuaɛ nombia ŋan dɔɔ ya nɛ, be nyiŋ mɔ ba akereɛ nombia ŋan wɔŋɛɛ ŋon lee ɛ dasenjae kpaakpaate keŋ man ya. ¹⁸ Mɔna ɛ yela de Gbenɔgyoo Yesu Kristo ŋon ɔ yɛɛ da nyeeleɛre e nɛ, ka mɔ ɔ bɛɛɛ boele ŋon na waa yela ɛ ka gyen e nideli. Ŋon te gyoorobiiri kaboena gyen kei na weeya pou kekpaakekpa. Amen.

Tɔne gyanɔgbate keɲ Gyɔn be ŋmarase ne

Nombii keɲ kee fa nyeedon

¹ Walaɲ ŋon ɔ be kyaa leenaɲ kewalaɲ keɲ ne wose man nombia yaa mee ŋmarase mee fa ŋon. Ŋon yena walaɲ ŋon dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya te dɔɔ naa e. Daa gbagba naa e na de sia fonee te da moo de nyiɲmaase tina e. Ŋon yena Yesu Kristo, nombii keɲ kee fa nyeedon kekpaɔ ne. ² Wurubuare lesena mena walaɲ kei wola daa te de naa e. Ŋon ne faa na nyeedon keɲ ba lee Wurubuare gbagba gyanɔ ne. Debaɲ kei man ne ɔ wose man nombii yaa dee di adanseɛ yako ŋon nyiaa, ŋon yena walaɲ ŋon ɔ ne fa nyeedon kekpaɔ keɲ. Nafo na ɔ kyae kya ŋon gyanɔ, mɔna neneɛ dɔɔ ɔ ta lese e wola daa. ³ Walaɲ ŋon daa gbagba be naa e na de sia, te dɔɔ nyii ɔ nɔɔwoya ne wose man nombia yaa deɛ yako ŋon ne. Deɛ yako ŋon baa na emee mɔ kenyiɲ kaa kpu na daa baɲ daa na de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo ŋon nɔɔ yee dokolonɲ ne, na de popou nɔɔ ke yee dokolonɲ. ⁴ Deɛ gyae nyi mena gyonɲ kei ke doo de man nideli, mena dɔɔ te deɛ ŋmarase ŋon mena nombia keɲa ne.

Ɛ ta keɲmanjee man

⁵ Nɔɔwoya ŋan Wurubuare bu ŋon ba mo fa daa te daa mɔ ne yako ŋon ne yena nyiaa, Wurubuare yee ŋgba keɲmanjee ne te ditiɲtee be doo ɔ man korakora ya. ⁶ Lee mena dɔɔ nyi akpaɔ de yako nyi nɔɔdokolonɲ doo daa na e man te de see deɛ yee ditiɲtee man abɔɔ na, dee dii akereɛ bo te anokoare keɲ Wurubuare ba lese wola ne be doo de man ya. ⁷ Mɔna nyi akpaɔ de kyaa Wurubuare keɲmanjee keɲ man ŋgba mena keɲ ŋon gbagba kyaa ke man ne, na nɔɔdokolonɲ doo daa na de tebia man. Kenanɲ na ɔ bu Yesu Kristo fatabo keɲ ne gberaa da ayimeɛ kamase lee da wose man.

⁸ Akpaɔ de yako nyi dukum be doo de man ya na deɛ beo da wose bo, te anokoare keɲ Wurubuare ba lese wola ne be doo de man ya. ⁹ Nyi akpaɔ de lee di de konɔse man nyi da te yee dukum te de tɔlee ŋa fa Wurubuare na, waa mo ŋa pou kyee daa na waa gberaa daa lee ayimeɛ kamase man. Nawolo nyi ɔ ne di ɔ nombia dɔɔ te ɔ gbeneɲ mɔ tenee. ¹⁰ Akpaɔ de yako nyi da te yee ta dukum korakora ya na, de ta besena Wurubuare yee dekarate. Kei nawolo baa nyi de bee lee ɔ nombia ŋan ɔ be yako daa ne di ya.

2

¹ Me bia, mee ŋmarase nombia keɲa mee fa ŋon na ɛ be nyiɲ yee dukum ya. Te akpaɔ ŋolo de yee dukum na, de dana tereete ŋon ɔ seɲee Wurubuare siaman ɔ ne doo teree fa daa. Ŋon yena Yesu Kristo ŋon ɔ gbeneɲ tenee Wurubuare siaman ne. ² Ŋon gbagba moona ɔ wose deesi te de nombiakumee kom, lee mena dɔɔ te Wurubuare moo de nombiakumee kyee daa. Na daa daagenɲ nombiakumee te ɔ moowo kyee daa ya, mɔna teele kei dɔɔ balanɲ pou nombiakumee mɔ kpuɛ.

³ Akpaɔ nyi de nyii Wurubuare dei na, kenanɲ na deɛ tale gyɔ de konɔɔ nyi da gyeɲ e. ⁴ Lee mena dɔɔ nyanɲ walaɲ ŋon n yako nyi “N gyeɲ e” mɔna n bee nyii ɔ dei ya na, n yee dekarate e te anokoare keɲ Wurubuare ba lese wola ne be doo n man ya. ⁵ Te nyanɲ ŋon n ne nyii Wurubuare dei

na, Wurubuare kegyae gbagba keŋ doo n man nideli. Kpene keŋ gyae ke yela dɛɛ gyen nyi daa na e dana nɔɔdokolon yena nyi, ⁶ nyan ŋon n yako nyi emɛɛ na Wurubuare dana nɔɔdokolon na, kaboena nyi nya kyaa ngba mena keŋ Yesu be kyaa nɛ.

Wurubuare kpa dɛɛ gyae doŋa

⁷ Me gyoona kpaakpaa, na mmaraa wole yaa mee ŋmarase maa fa ŋon ya, mɔna mmaraa bene keŋ e be nyii lee deban keŋ e be lɛɛ Yesu di nɛ. Mmaraa kei yena nombia ŋan e betan nyii nɛ. ⁸ Mɔna kei ta bese mmaraa wole keŋ mee ŋmarase mee fa ŋon. Yesu Kristo kekyaa man na, ɔ dinɔɔ wolawɔ nyi ke yɛɛ mmaraa wole ke. Emɛɛ gbagba mɔ e dinɔɔ na wolo nyi ke yɛɛ mmaraa wole ke. Nawolo nyi keŋmanɛe keŋ tan bɛɛ lee, te ka te yeli ditɪntɛ keŋ mo ne ŋaala.

⁹ Nyan ŋon n kpa n doo keŋmanɛe keŋ man te n sɛɛ n ne kɔla n doo na, n sɛɛ n doo ditɪntɛ keŋ man baa. ¹⁰ Mɔna nyan ŋon n ne gyae n doo na n doo keŋmanɛe keŋ man, te kolo mɔ be doo n man keŋ gyae ke yela n kegyɔ n nae ya. ¹¹ Mena doo nyan ŋon n ne kɔla n doo na, n doo ditɪntɛ keŋ man te n dɔŋɛ ke man. N ba gyen botɔɔ keŋ n ne gyu ya nawolo nyi ditɪntɛ keŋ te to n sia.

¹² Me bia kpaakpaa,

mɛɛ ŋmarase nombia keŋa mee yelee ŋon,
nawolo nyi lee Kristo yele man doo
Wurubuare ta mo e nombiakumɛɛ kyɛɛ ŋon.

¹³ Kyao, mɛɛ ŋmarase nombia keŋa mee yelee ŋon,
nawolo nyi e gyen walaŋ ŋon ɔ kyaa lee kewalaŋ keŋ nɛ.
Tewulɛɛ, mɛɛ ŋmarase nombia keŋa mee yelee ŋon,
nawolo nyi e te di walaŋkum ŋon doo.

Me bia kpaakpaa, mɛɛ ŋmarase nombia keŋa mee yelee ŋon,
nawolo nyi e te kɔŋ kaa gyen de kya Wurubuare ŋon.

¹⁴ Kyao, mɛɛ ŋmarase nombia keŋa mee yelee ŋon,
nawolo nyi e gyen ŋon ɔ kyaa lee kewalaŋ keŋ nɛ.

Tewulɛɛ, mɛɛ ŋmarase nombia keŋa mee yelee ŋon,
nawolo nyi Wurubuare nombia doo e man
te e seŋɛɛ ŋe man nideli
te e te di walaŋkum ŋon doo.

E na mo e sia gyakaa tɛɛle kei doo aboo doo ya

¹⁵ E na mo e sia gyakaa tɛɛle kei doo nombia na ka aboo kumɛɛ doo ya. Akpaa walaŋ da mo ɔ sia gyakaa tɛɛle kei aboo doo na, nawolo baa nyi ɔ bɛɛ gyae de kya Wurubuare ŋon ya. ¹⁶ Mena aboo ŋenan ŋaale yena ngba aboo kumɛɛ ŋan deniwalaŋ ne gyae nyi waa yɛɛ nɛ, na ŋan deniwalaŋ sia ne naa te ŋɛɛ gyɔ e loo, na ŋan de dana te dɛɛ gyɔ de konɔɔ nɛ. Mena dinɔɔ keŋa pou ta lee de kya Wurubuare gyen ya. Ŋa lee lookum keŋ dɛɛ mo gyakaa tɛɛle kei doo aboo doo nɛ man. ¹⁷ Tɛɛle kei na ŋa aboo ŋan pou balan na mo be loo gyakaa ŋe doo nɛ ne lem baa. Mɔna walaŋ kamase ŋon ɔ nyii Wurubuare dei te ɔ yɛɛ kpene keŋ Wurubuare ne gyae na waa nyin nyeedon kekpaa keŋ.

Kristo kɔlare ŋon

¹⁸ Me bia kpaakpaa, deban keŋ tɛɛle kei gyae kekon ke ɔto nɛ ta benaa. De tan tanɓɛɛ yako ŋon nyi tɛɛle kei da benaa kɔ ɔto na, Kristo kɔlare ŋon waa kɔŋ. Te debokeiman nɛ dɛɛ naa nyi Kristo kɔlala burum kyaa tɛɛle kei doo. Kei nawola la nyi deban keŋ tɛɛle kei gyae kekon ke ɔto nɛ ta benaa. ¹⁹ Nafɔ mena balan kewo kpue na daa, te keŋ daa na wo nɔɔ te

yɛɛ dokolon dɔɔ ya te ba leewɔ de man. Daa na wɔ nɔɔ denj yɛɛ dokolon na, nafaɔ berj ta lee de man ya. Be ka lee de man nawolo nyi daa na be man walaɲ kamase te yɛɛ nɔɔdokolon ya.

²⁰ Mɔna emɛɛ dɔɔ ε gyeɲ anokoare keɲ Wurubuare ba lese wola ne, nawolo nyi Kristo ta mo ɔ felij ɲon do ε man. ²¹ Na keɲ ε ba gyeɲ anokoare keɲ dɔɔ te mɛɛ ɲmarase ɲon tɔne kei ya, mɔna keɲ ε gyeɲ anokoare keɲ dɔɔ. Te ε gyeɲ nyi dekarate kamase be doo anokoare keɲ Wurubuare ba lese wola ne man ya.

²² Amɔte yena dekarate baa? Dekarate yena ɲon ɔ beɛ nyi na Yesu yena Kristo, walaɲ ɲon Wurubuare be yako see nyi waa kaa lɛɛ da nyee ya ne. ɔtenate yena Kristo kolare ɲon, nawolo nyi ɔ te beɛ de kya Wurubuare ɲon na ɔ bu Yesu Kristo ɲon pou. ²³ Nyaj ɲon n beɛ Wurubuare bu ɲon na n te beɛ de kya Wurubuare ɲon mɔ baa, te nyaj ɲon n lɛɛ Wurubuare bu ɲon di na n lɛɛ de kya Wurubuare ɲon mɔ baa di.

²⁴ E keɛ nideli nyi Kristo nombia ɲan ε be nyii lee kewalaɲ ne, dɛɛ dɔɔ ε man debarj kamase. Akpaa ε yeli Kristo nombia ɲan ε be nyii lee kewalaɲ keɲ de dɔɔ ε man na, gyae ke yela emɛɛ mɔ na Kristo na ɔ kya Wurubuare keyɛɛ nɔɔdokolon. ²⁵ Lee mena dɔɔ dee nyiɲ nyeedoɲ kekpaɔ keɲ ɔ be yako see nyi waa fa daa ne.

²⁶ Balajɲ baɲ beɛ beo ɲon ne dɔɔ te mɛɛ ɲmarase nombia keɲja mee yelee ɲon, na e ke nyiɲ doo ε wose dɔɔ. ²⁷ Mɔna emɛɛ dɔɔ Wurubuare felij ɲon Kristo ba moo do ε man ne te dɔɔ ε man. Lee mena dɔɔ tekaboena nyi ɲolo waa wola ɲon kolo bela ya. Nawolo nyi Wurubuare felij ɲon ne gyae la waa wola ɲon kpene kamase. Abɔɔ ɲan pou ɔ na wolo ne yɛɛ anokoare keɲ dekarate be doo ɲe man ya. Mena dɔɔ ε yɛɛ nɔɔdokolon na Kristo ɲgba mena keɲ Wurubuare felij nawola ɲon ne.

²⁸ Me bia kpaakpaɔ ε gyakaa yɛɛ nɔɔdokolon na e, na wee keɲ ɔ bese koɲ na dɛɛ tale gyɔ de konɔɔ ɔ siaman keɲ desɛɲ yaa gyakolon be kyaɲ daa ya. ²⁹ E gyeɲ nyi Kristo nombia tenɛɛ, lee mena dɔɔ walaɲ kamase ɲon ɔ ne yɛɛ kpene keɲ dei Wurubuare siaman na ɔtenate yɛɛ Wurubuare bu e.

3

¹ E keɛ kegylae kpaakpaɔ keɲ de kya Wurubuare ne gyae daa, te ɔ ne baake daa nyi ɔ bia gbagba te ampaɲ de yɛɛ ɔ biawɔ. Kpene keɲ dɔɔ tɛɛle kei dɔɔ balajɲ ba gyeɲ nyi de yɛɛ Wurubuare biawɔ yena nyi, bɔɔ gyeɲ Wurubuare gbagba ya. ² Me gyooɲa kpaakpaɔ, nɛnɛɛ de yɛɛ Wurubuare biawɔ, te dinɔɔ keɲ waa yela dee nyiɲ wee daale ne, ɔ ta lese ta ke wola daa ya. Mɔna da gyeɲ nyi wee keɲ waa koɲ ne dɛɛ yɛɛ ɲgba ɲon ne, nawolo nyi dɛɛ naa e na dɛɛ gyeɲ mena keɲ ɔ doo. ³ Walaɲ kamase ɲon ɔ loo gyakaa ɔ dɔɔ mena ne, ɔtenate waa wɔɲ ɔ wose lee dukum keyɛɛ man ɲgba Kristo ne.

⁴ Walaɲ kamase ɲon ɔ yɛɛ dukum na ɔ ta fom Wurubuare mmaraa keɲ, nawolo nyi dukum keyɛɛ yena Wurubuare mmaraa kafom. ⁵ Mɔna ε gyeɲ nyi Yesu Kristo koɲae na ɔ kaa lese daa lee dukum man, te ε gyeɲ mɔ nyi dukum kamase be doo ɔ man ya. ⁶ Mena dɔɔ walaɲ kamase ɲon ɲon na Kristo dana nɔɔdokolon na, ɔ beɛ doo dukum keyɛɛ man bela ya. Kei nawolo nyi ɲon ɔ gyakaa ɔ ne yɛɛ dukum na, ɔ te naa ta Yesu Kristo ya te ɔ ba gyeɲ ɔ dinɔɔ mo ya.

⁷ Me bia kpaakpaɔ, ε na yela ɲolo ka beo ɲon do dukum keyɛɛ man ya. Nyaj ɲon n yɛɛ nombia kpaakpaɔ na, n gbɛɛɛɛ tenɛɛ Wurubuare siaman ɲgba mena keɲ Kristo gbɛɛɛɛ tenɛɛ ne. ⁸ Walaɲ ɲon ɔ gyakaa ɔ ne yɛɛ

dukum na ɔ yɛɛ ɔbɔnsam walaŋ e, nawolo nyi ɔbɔnsam yɛɛ dukumyɛɛre e leenaŋ kewalaŋ keŋ pou. Kpene keŋ doo Wurubuare bu ŋon be koŋ yena nyi, ɔ koŋae ɔ kaa wɔlɛɛ ɔbɔnsam tom.

⁹ Walaŋ ŋon ɔ yɛɛ Wurubuare bu e na, ɔ be doo dukum keyɛɛ man ya nawolo nyi Wurubuare dinɔɔ doo ɔ man. Te ɔ be gyae waa tale gyakaa dukum keyɛɛ doo ya, nawolo nyi ɔ yɛɛ Wurubuare bu e. ¹⁰ Nnɛ te dɛɛ mo gyeŋ baŋ be yɛɛ Wurubuare bia na baŋ be yɛɛ ɔbɔnsam wui. Nyaŋ ŋon n bɛɛ yɛɛ kpene keŋ dei ya yaa nyaŋ ŋon n bɛɛ gyae n doo ya na n te yɛɛ Wurubuare bu e ya.

Ɛ gyae doŋa

¹¹ Nombii keŋ ɛ be nyii leenaŋ debaŋ keŋ ɛ be lɛɛ Yesu Kristo di ne yena nyi “Dɛɛ gyae doŋa.” ¹² Ɛ na yɛɛ ŋgba balee ŋon bɛɛ baake e nyi Kani ne ya. Na Kani yɛɛ ɔbɔnsam walaŋ e te ɔ koo ɔ naabu. Woŋ doo te Kani koo ɔ naabu? Nawolo nyi ŋon Kani gbɛɛneŋ ba tenɛɛ Wurubuare siaman ya, te ɔ naabu gbɛɛneŋ tenɛɛ.

¹³ Mena doo me naabia, nyi tɛɛle kei doo balaŋ ne kola ŋon na ɛ na yeli ke yɛɛ ŋon gyakolon ya. ¹⁴ Da gyeŋ nyi daa doo de ta lee yeŋ man koŋ nyeedoŋ kekpaɔ man, nawolo nyi dɛɛ gyae doŋa doo. Walaŋ ŋon ɔ bɛɛ gyae ɔ doo ya na, ɔ sɛɛ ɔ doo yeŋ nyiŋmaa man. ¹⁵ Nyaŋ ŋon n ne kola n doo na n yɛɛ awudiini e Wurubuare siaman, te ɛ gyeŋ mo nyi awudiini kamase be dana nyeedoŋ kekpaɔ keŋ ya.

¹⁶ Yesu Kristo ka mo ɔ nyee lɛɛ daa doo, te da gyeŋ mena keŋ kaboena nyi daa mo dɛɛ gyae de tebia. Mena doo kaboena nyi daa mo dɛɛ mo da nyeeɔ lɛɛ de tebia. ¹⁷ Nyi akpaɔ ŋolo dana aboo tɛɛle kei doo te ɔ naa nyi te hia ɔ doo, te ɔ bɛɛ lese ɔ sia yela e na sena te otenate waa tale yako nyi Wurubuare kegyae doo ɔ man? ¹⁸ Me bia kpaakpaɔ, ɛ na fa dɛɛ mo noo yakaa gyae doŋa ya, moŋa ɛ yela dɛɛ yɛɛ deeli fa doŋa anokoare man.

¹⁹ Kei ne gyae la ke yela dɛɛ gyeŋ nyi de yɛɛ Wurubuare ŋon ɔ dana anokoare keŋ ne wui. Mena doo akpaɔ de konɔɔse de bu daa foɔ koran na, dɛɛ tale seŋ Wurubuare siaman keŋ doo yee gyakolon ya. ²⁰ Nawolo nyi Wurubuare kela de konɔɔse te ɔ gyeŋ kpene kamase man.

²¹ Me gyooŋa kpaakpaɔ, akpaɔ de konɔɔse bee bu daa foɔ ya na, dɛɛ tale seŋ Wurubuare siaman keŋ doo yee kolo ya. ²² Te da sola e kpene kamase na dee nyiŋ ke, nawolo nyi dee nyii ɔ dei te dɛɛ yɛɛ kpene keŋ ɔ ne gyae. ²³ Kei yena kpene keŋ ɔ ne gyae nyi dɛɛ yɛɛ. Dɛɛ lɛɛ ɔ bu Yesu Kristo di, na dɛɛ gyae doŋa ŋgba mena keŋ ɔ be yako daa ne. ²⁴ Walaŋ kamase ŋon ɔ ne nyii Wurubuare dei na, ŋon na Wurubuare noo yɛɛ dokolon. Wurubuare felii ŋon ɔ ba mo do de man ne, yele la da gyeŋawo nyi daa na Wurubuare noo yɛɛ dokolon.

4

Wolala kpaakpaɔ na wolala kumɛ

¹ Me gyooŋa kpaakpaɔ, ɛ na lɛɛ walaŋ kamase ŋon ɔ kpa Wurubuare felii ŋon doo ɔ man ne di yakaa yakaa ya. Moŋa ɛ keɛse ɔ nombia ŋan ɔ na wolo ne keɛ nyi ŋa lee Wurubuare gyaŋ? Nawolo nyi balaŋ burum doŋ bee dii akɛɛɛ nyi be nombia ŋan bee kolosi ne lee Wurubuare gyaŋ. ² Nnɛ te ɛ ka mo gyeŋ nyi Wurubuare felii ŋon doo otenate man. Walaŋ kamase ŋon waa lɛɛ do yako nyi Yesu Kristo bese deniwalan koŋ tɛɛle kei doo ne, na Wurubuare nombia ŋan walaŋ ŋonan ne kolosi ne yɛɛ anokoare. ³ Te walaŋ ŋon ɔ bɛɛ lɛɛ nombii kei do na waa yako ke mena ya na, kenaŋ na

Wurubuare nombia njan ɔtenate kpa ɔ ne kolosi ne yee dekarate ke, nawolo nyi ke ta lee Wurubuare gyan ya. ɔtenate yee Kristo kolare non walan e. Be wulaa yako non Kristo kolala kewo kekɔn nombia, te debokeiman man ba be wulaa be kyaa teele kei doo.

⁴ Me bia kpaakpaa, emee doo e yee Wurubuare biawo te e te di akereetena kewo doo. Ba te tale beo non ya, nawolo nyi Wurubuare felin non ɔ doo e man ne, ɔ kela Kristo kolare non felin ken doo teele kei doo balan man ne. ⁵ Mena akereetena kewo doo be yee teele kei doo balanwo te teele kei doo agyuen te be dana, mena doo te teele kei doo balan ne nyii wo. ⁶ Te daa doo de yee Wurubuare biawo. Walan non ɔ gyen Wurubuare ne ne nyii daa, te non ɔ te yee Wurubuare wui ya na ɔ be nyii daa ya. Lee kei man te dee mo gyen ban be nombia njan bee wolo ne ba lee Wurubuare anokoarete non gyan, na ban be wui ba lee Wurubuare kolare dekarate non gyan.

E fa dee gyae donja

⁷ Me gyona kpaakpaa, e fa dee gyae donja nawolo nyi donja kegyae kei lee Wurubuare gyan. E man walan kamase non ɔ ne gyae ɔ tebia na, ɔtenate yee Wurubuare bu e te ɔ gyen Wurubuare mo. ⁸ Walan kamase non ɔ bee gyae ɔ tebia ya na ɔtenate ba gyen Wurubuare ya. Nawolo nyi kegyae pou nyee yena Wurubuare. ⁹ Nne te Wurubuare lesewo wola nyi ɔ ne gyae daa. Wurubuare kpila ɔ bu dokolon koon non ɔ dana ne kon teele kei doo, na dee ta ɔ doo nyin nyeedon kekpaa. ¹⁰ Nne yena kegyae gbagba. Te yee nyi daa tangbee la gyae Wurubuare nombia ya, mona non gyae na daa te ɔ kpila ɔ bu te ɔ kaa moo ɔ wose deesi fa de nombiakumee. Te Wurubuare teewo ke doo mo de nombiakumee nenan kyee daa.

¹¹ Me gyona kpaakpaa, nyi nne te Wurubuare gyae daa na kaboena nyi daa mo dee gyae donja mena. ¹² Nolo na nolo te naa ta Wurubuare na ɔ sia ya, mona akpaa de gyae donja na daa na Wurubuare noo te yee dokolon, nawolo nyi ɔ te yeli dee gyae donja ngba mena ken ɔ ne gyae ne.

¹³ Lee ɔ felin non ɔ ba mo do de man doo, da gyen nyi daa na e dana noodokolon. ¹⁴ Da te naa mo te dee di adanse nyi de kya Wurubuare non kpila na ɔ bu Kristo non nyi ɔ kaa lee teele kei doo balan pou nyee. ¹⁵ Walan kamase non ɔ lee do te ɔ gyuusuu ɔ noo yako nyi Yesu yena Wurubuare bu non na, ɔtenate na Wurubuare dana noodokolon.

¹⁶ Da gyen kegyae ken Wurubuare ne gyae daa, mena doo de ta mo da wose lo kegyae kei doo. Kegyae pou nyee yena Wurubuare mena doo nyan non n ne gyae Wurubuare na n tebia na, emee na Wurubuare dana noodokolon. ¹⁷ Akpaa kegyae kei doo de man nideli ngba mena ken Wurubuare ne gyae ne, na gyae ke yela wee ken Wurubuare waa di teele kei doo balan pou nombia ne, dee tale sen ɔ siaman ken nyi doo yee kolo ya. Nawolo nyi da ke kyaa teele kei doo na, daa na e dana noodokolon. ¹⁸ Nyi kegyae doo balan man na gyakolon bee doo be man ya. Nawolo nyi kegyae kpaakpaa ne gegi gyakolon. Walan non ɔ gyen nyi baa won ɔ denjele na non ne yee la. Mena doo walan non ɔ ne yee nyi Wurubuare waa won ɔ denjele ne, na Wurubuare kegyae ken be doo ɔtenate man ngba mena ken Wurubuare ne gyae ne ya.

¹⁹ Dee gyae Wurubuare na de tebia nawolo nyi non tangbee la gyae daa. ²⁰ Akpaa n yako nyi "N ne gyae Wurubuare" te n ne kola n doo na n yee dekarate e. Nawolo nyi nyan non n bee gyae n doo deniwalan non n ne naa e na n sia ya na, sena te n ke tale gyae Wurubuare non n bee naa e

ya ne? ²¹ Mmaraa keɲ Kristo ba mo fa daa yena nyi, nyanɲ ɲon n ne gyae Wurubuaɛ na kaboena nyi nya gyae n dɔɔ mɔ.

5

Wurubuaɛ bia te di donɲ tɛɛle kei dɔɔ

¹ Walaɲ kamase ɲon waa lɛɛdi nyi Yesu yena Kristo ɲon ne yɛɛ Wurubuaɛ bu e, te ɲolo ne gyae bu ɔ kya ne na ɔ ne gyae bu ɲon mɔ baa. ² Akpaa dɛɛ gyae Wurubuaɛ te dee nyii ɔ dei na, kei nawola la nyi dɛɛ gyae Wurubuaɛ bia. ³ Akpaa de nyii Wurubuaɛ dei na, keɲ nawola la nyi dɛɛ gyae Wurubuaɛ te ɔ mmaraase ɲan mɔ be taɲ donɲ nyi dɔɔ tale di ɲe dɔɔ ya. ⁴ Nawolo nyi Wurubuaɛ bu kamase te di donɲ tɛɛle kei dɔɔ, te da ke lɛɛ Yesu Kristo di yele la te de dii donɲ tɛɛle kei dɔɔ. ⁵ Amɔte ne gyae la waa tale di donɲ tɛɛle kei dɔɔ? ɲolo be kyaa ya, gyise walaɲ ɲon ɔ be lɛɛ di nyi Yesu yena Wurubuaɛ bu ɲon ne, ɲon ne gyae la waa tale di donɲ tɛɛle kei dɔɔ.

⁶ Yesu Kristo yena walaɲ ɲon ɔ be koɲ tɛɛle kei dɔɔ te boɔ so e Wurubuaɛ lonɲ. Kenanɲ wole na be gyɔɔ e mataa ɔpaɲɲan keɲ dɔɔ te ɔ fatabo leewɔ leki. Mɔna na Wurubuaɛ lonɲ kaagenɲ te be soɔ e ya, ɔ yɛɲawɔ te ɔ fatabo mɔ leewɔ leki. Wurubuaɛ felinɲ ɲon ɔ yɛɛ anokoare felinɲ e ne, ne diina nombii kei adanseɛ nyi ke yɛɛ anokoare. ⁷ Mena dɔɔ abɔɔ atooro keɲa ne diina nombii kei adanseɛ. ⁸ Wurubuaɛ felinɲ ɲon na lonɲ keɲ na fatabo keɲ, te abɔɔ atooro keɲa pou ne sɛɛ dɔɲa. ⁹ Deniwalanɲ de di nombii wose man adanseɛ na dɛɛ lɛɛ ke do, mɔna Wurubuaɛ de di nombii wose man adanseɛ na ka kela deniwalanɲ wui keɲ. Mena dɔɔ ɲan pou Wurubuaɛ be yako lee ɔ bu ɲon wose man ne kaboena nyi dɛɛ lɛɛ ɲa do. ¹⁰ Walaɲ ɲon ɔ lɛɛ Wurubuaɛ bu ɲon di ne, na ɔ gyeɲ ɔ konɔɔ man nyi adanseɛ nombii keɲ yɛɛ anokoare. Te nyanɲ ɲon n beɛ lɛɛ Wurubuaɛ di ya na n ta besena e dekarate. Nawolo nyi n beɛ lɛɛ adanseɛ keɲ Wurubuaɛ be dii lee ɔ bu ɲon wose man ne di ya. ¹¹ Nombii keɲ Wurubuaɛ be yako yena nyi ɔ te fa daa nyeedonɲ kekpaa, te ɔ bu ɲon dɔɔ te dɛɛ ta na dee nyinɲ mena nyeedonɲ kei. ¹² Lee mena dɔɔ walaɲ kamase ɲon ɲon na Wurubuaɛ bu ɲon dana nɔɔdokolonɲ ne, ɔ dana mena nyeedonɲ kei. Te walaɲ kamase ɲon ɲon na Wurubuaɛ bu ɲon be dana nɔɔdokolonɲ ya na, ɔ be dana mena nyeedonɲ kei ya.

Nyeedonɲ kekpaa keɲ

¹³ Mɛɛ ɲmarase keɲa maa fa emɛɛ banɲ e be lɛɛ Wurubuaɛ bu ɲon di ne, na e ke nyinɲ gyeɲ nyi e dana nyeedonɲ kekpaa keɲ. ¹⁴ Lee mena dɔɔ kpene kamase keɲ dɛɛ sola e na de beɛ lo wɔe ya, nawolo nyi da gyeɲ nyi akpaa da sola e te ke yɛɛ ɔ kegyaebii man na waa yɛɛ fa daa. ¹⁵ Akpaa da gyeɲ nyi da sola e kolo ke gbɛɛ dɔɔ te ɔ ne yɛɛ fa daa na, kenanɲ na da gyeɲ nyi de nyinɲmaa te kanɲ ɲan dɔɔ sola e ne.

¹⁶ Akpaa n naa n dɔɔ ne yɛɛ dukum keɲ be gyae ke tira ɲon na Wurubuaɛ nsana kekpaa ya ne, sola Wurubuaɛ fa e. N sola Wurubuaɛ fa e ne, waa fa e nyeedonɲ kekpaa. Banɲ be dukum be gyae ke yela banɲ na Wurubuaɛ nsana ke tira kekpaa ya ne banɲ yaa me dana. Mɔna dukum daale kyaa keɲ ɲolo de yɛɛ na, gyae ke tale tira walaɲ ɲonanɲ na Wurubuaɛ nsana kekpaa. Na walaɲ ɲon waa yɛɛ dukum kei dinɔɔ yaa me kpa yaa sola Wurubuaɛ fa e ya. ¹⁷ ɲan pou walaɲ ne yɛɛ te be dei ya ne yɛɛ dukum ke, mɔna nombiakumɛɛ ɲaale kyaa keɲ ɲe bee tira walaɲ na Wurubuaɛ nsana kekpaa ya.

¹⁸ Da gyeŋ nyi Wurubuarɛ bu kamase bee doo dukum keyɛɛ man ya, nawolo nyi Wurubuarɛ bu ŋon ne gyee e mena doo obɔnsam be gyae waa tale nyin e ya. ¹⁹ Obɔnsam ne di don tɛele kei pou balan doo, mɔna daa doo da gyeŋ nyi de yɛɛ Wurubuarɛ biawɔ. ²⁰ Da gyeŋ mɔ nyi Wurubuarɛ bu ŋon te koŋ kaa yela de ta gyeŋ Wurubuarɛ gbagba ŋon. Keŋ daa na ɔ bu Yesu Kristo dana noodokolon doo, daa na Wurubuarɛ gbagba kei mɔ dana noodokolon. Ŋon waagen yena Wurubuarɛ gbagba ŋon ɔ ne fa deniwalan nyeedon kekpa keŋ. ²¹ Me bia kpaakpa, ε wɔŋ ε wose lee beɛneŋ osom man.

Tɔne alate keŋ Gyɔn be ŋmarase nɛ

¹ Man ɛ kegyia Gyɔn ne ŋmarasena tɔne kei mee yelee emɛɛ Kristotena ban ɛ kyaa botɔɔ nɛ. Mɛɛ gyae ɛ nombia nideli lee me konɔɔ man. Mɔna na maagen ne gyae na ɛ nombia mena ya, ban pou ba gyeŋ anokoare keŋ Wurubuare ba lese wola nɛ mɔ ne gyae ɛ nombia. ² Anokoare keŋ doo de man nɛ doo te dɛɛ gyae ɛ nombia mena. Mena anokoare kei gyae ke doo de man kekpa.

³ De kɛɛ yɛɛ kpene keŋ Wurubuare ne gyae te dɛɛ gyae doŋa mɔ nɛ, de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo baa mo be berɛɛ boele daa na baa wii de waraŋase na baa fa daa wosefɛereŋ.

Anokoare na kegyae

⁴ Dana man gyon nideli ŋgba mɔɔ naa ɛ man baale ne sila anokoare keŋ, ŋgba mena keŋ de kya Wurubuare ŋon ba wola daa nɛ. ⁵ Kristotena, mɛɛ waase ŋon bo ɛ yela dɛɛ gyae doŋa. Kei te yɛɛ nyi mmaraa wole ya mɛɛ ŋmarase mee yelee ŋon ya. De wulaa da gyeŋ mena mmaraa kei lee deban keŋ doo lee Kristo di nɛ. ⁶ Wurubuare kegyae gbagba yɛna ŋgba dee di ɔ mmaraase doo. Wurubuare mmaraa keŋ ɔ be fa daa lee kewalan keŋ yɛna nyi dɛɛ gyae doŋa.

⁷ Akerɛɛtena burum te yaasee gyoo tɛɛle keŋ doo te be doŋɛɛ bɛɛ beo balan. Be doŋɛɛ bɛɛ yako nyi Yesu Kristo ta bese deniwalan kɔŋ tɛɛle kei doo ya. Walaŋ kamase ŋon ɔ ne yako mena nombia keŋa dinɔɔ na ɔ yɛɛ Kristo kolare dekarate ŋon walaŋ e. ⁸ Mena doo ɛ deke ɛ wose nideli, na kpene keŋ doo ɛ ne sila Wurubuare nɛ ba lee ɛ nyinmaa man ya, na Wurubuare kenyin tɔ ŋon kom pou.

⁹ Walaŋ ŋon ɔ bee sila nombia ŋan Kristo ba wolo ne ŋaagen ya te ɔ na mo ɔ wui ŋaale kpu nɛ, na ŋon na Wurubuare be tan noɔdokolon ya. Te walaŋ ŋon ɔ ne sila nombia ŋan Kristo ba wolo ne ŋaagen na, ɔtenate na de kya Wurubuare na ɔ bu Yesu Kristo dana noɔdokolon. ¹⁰ Mena doo akpa ŋolo de kɔŋ ɛ gyaŋ te ɔ na wola kawola daale keŋ ke yɛɛ kpoo lee keŋ Kristo ba wola daa nɛ na, ɛ na lee ɔtenate see ɛ gyaŋ ya te ɛ na do e noɔ gba ŋgba Kristo walaŋ nɛ ya. ¹¹ Walaŋ kamase ŋon ɔ lee e na ɔ kpuɛ na e ɔ nombiakumɛɛ keyɛɛ man.

¹² Me dana nombia burum maa yako ŋon, mɔna me bɛɛ gyae maa ŋmarase ŋa yelee ŋon ya, nawolo nyi me loo doo nyi maa kɔŋ kaa naa ŋon na dɛɛ kyaa kolosi. Keŋ ne gyae la ke yela dee di gyon nideli.

¹³ ɛ tebia Kristotena ban be kyaa kebo nɛ na do ŋon noɔ nideli.

Tɔne atoorote keŋ Gyɔn be ŋmarase nɛ

¹ Maŋ kegyia Gyɔn ŋon ne ŋmarasena tɔne kei mee yelee nyan me gyoo kpaakpaa Gayose ŋon mee gyae neŋ lee me konɔɔ man nɛ.

² Me gyoo kpaakpaa, mee fane nyi kpene kamase dɛɛ de fa neŋ, na n ke kyaa wosedoŋ man ŋgba mena keŋ n dɔŋɛ Kristo gbɛneŋ dɔɔ nideli nɛ.

³ Yɛɛ maŋ gyon debaŋ keŋ de tebia Kristotena baale be kɔŋ kaa yako maŋ nyi n dana anokoare keŋ man nideli debaŋ kamase nɛ. Te maŋ gbagba mo ma gyen nyi n dɔŋɛ anokoare keŋ man nideli. ⁴ Kolo bɛɛ yɛɛ maŋ gyon nideli ŋgba me nyii nyi me bia silana anokoare keŋ nɛ ya.

⁵ Me gyoo kpaakpaa, n dana anokoare ŋgba mena keŋ n ne keɛ da loŋtona Kristotena dɔɔ na baŋ gba be yɛɛ ŋɔɔlawɔ nɛ. ⁶ Be man baale te yako daa Kristotena baŋ de kyaa kebo nɛ mena keŋ n ne gyae balan. Be kɔŋ bee gyu na, yɛɛ kakyen na n ka lese n konɔɔ man lo wɔ gbɛɛ, ŋgba mena keŋ Wurubuare ne gyae nɛ. ⁷ Nawolo nyi lee Kristo yele man dɔɔ te be dɔŋɛ, te boɔ ne lee kolo lee baŋ ba te yɛɛ Kristotenawɔ ya nɛ gyan ya.

⁸ Mena dɔɔ daa Kristotena te kaboena nyi dɛɛ tela balan kewo dinɔɔ nideli, na daa na wɔ ke yɛɛ noɔdokolon na dee nyin yako anokoare nombia ŋan Wurubuare ba lese wola nɛ fa balan.

⁹ Ma te tanɔgbɛɛ ŋmarase tɔne yelee emɛɛ Kristotena baŋ e kyaa botɔɔ nɛ, mona Dioterefese bɛɛ mo nombia ŋan moɔ ŋmarase yelee ŋon nɛ yɛɛ kolo ya. Nawolo nyi o kegyaebii yɛna nyi ŋon ke yɛɛ e siamante. ¹⁰ Mena dɔɔ akpaa me kɔŋ na maa lese nombia ŋan o ne yɛɛ nɛ pou deɔɔ. O dɔŋ o ne di akɛɛɛ wɔɔɛ da yele. Keŋa pou bɛɛ baa e ya, kenan wole na o ne bɛɛ de tebia Kristotena baŋ be dɔŋɛ bɛɛ yako Wurubuare nombia nɛ keɛɛ. Te o ne to baŋ bɛɛ gyae baa lee wɔ nɛ gbɛɛ, te o ne gegi wɔ gba lee Kristotena baŋ man.

¹¹ Me gyoo kpaakpaa, na kasee dukum keyɛɛ ya mona kasee deeli keyɛɛ. Nyan ŋon n nɛ yɛɛ deeli na, n yɛɛ Wurubuare bu e, te nyan ŋon n nɛ yɛɛ dukum na n ba gyen Wurubuare ya. ¹² Walaŋ kamase ne di adanseɛ lee Demetiriyu wose man nyi o yɛɛ walaŋ kpaakpaa e. Te mena keŋ o ne sila Wurubuare anokoare keŋ nɛ nawolo nyi o yɛɛ walaŋ kpaakpaa e. Te daa gbagba mo ne di adanseɛ lee o wose man nyi o yɛɛ walaŋ kpaakpaa e, te e gyen nyi nombia ŋan pou dɛɛ yako nɛ yɛɛ anokoare.

¹³ Me dana nombia burum maa yako neŋ, mona me bɛɛ gyae maa ŋmarase ŋa do tɔne man ya. ¹⁴ Me loo doo nyi maa kɔŋ kaa naa neŋ weeya ala keŋa. Wurubuare waa fa neŋ wosefɛɛɛɛ. N tebia baŋ be kyaa kebo nɛ pou na do neŋ noɔ. Do de tebia baŋ pou be kyaa botɔɔ nɛ walaŋ kamase noɔ fa maŋ.

Tone kenj Gyuudi be nmarase ne

¹ Tone kei lee manj Gyuudi non me yee Yesu Kristo tobaale e, te me kegyia yena Gyemisi ne gyan. Mee nmarase ke mee yolee Kristotena banj pou de kya Wurubuarɛ ne gyae wɔ te ɔ be baake wɔ te Yesu Kristo ne kee be doo ne. ² Mee fane nyi Wurubuarɛ waa wii ε waranjase na waa fa non wosefɛrenj, na waa yela balan kegyae ke doo ε man nideli.

Gyuudi kekolosi akereε wolala wose man nombia

³ Me gyoonaa kpaakpaa, nafa me gyaewɔ nideli nyi maa nmarase non lee nyeedonj kenj daa na non be nyim ne wose man. Mɔna me naawɔ nyi kaboena nyi maa nmarase sola non nyi yaa yee kakyen senj kenken ε keleeɗi kenj man, na balan kena nyi nombia nan doo yako non ne yee ampanj. Wurubuarɛ ta mo mena nombia kenja do ɔ balan nyinmaa man karateteε dokolonj kekpaakekpaa. ⁴ Nombiakumεyɛera baale te nyin gbɛ wɛlee kaa gyoo ε man. Be donjɛ bee tulii Wurubuarɛ nyeedonj nombia nan ɔ ba mo boole daa ne, na baa nyin gbɛ yee kewɔlee nombia. Ba te bee de Gbenjyoo Yesu Kristo dokolonj koonj non, non waagenj yena de gyoo na de Gbenjyoo ne. Wurubuarɛ nombia anmarasenj see nan wulaa kolosiwo lee denjele kewɔnj kenj doo daa na wɔ ne wose man.

⁵ Ma gyen nyi ε wulaa ε gyen nombia kenja man mɔna mee gyae maa toose non nyiaa, de Gbenjyoo Wurubuarɛ lese ɔ balan lee Igyipite tɛle man, mɔna wole wole na ɔ koe banj pou ba te lee e di ya ne. ⁶ Mee gyae maa toose non bela nyiaa, debanj kenj Wurubuarɛ kpilala banj be kyaa addido ne te tale kyanj be kegyiiri na be dasenjae kenj Wurubuarɛ ba mo fa wɔ ne man nideli ya te boɔ lee ke wole ne, Wurubuarɛ doo wɔ agbaraagbaraase man kekpaakekpaa, nyi baa doo ditinjɛε kenj te yee nsendee ya ne man. Botoo te baa doo kelii wee kenj Wurubuarɛ waa di be nombia ne. ⁷ Mena ke te Sodom na Gomora na donjɛ nan pou be kilisi na gyanee ne man balan naa diyem boalanj man. Nawolo nyi ba moo ba wose do kafonj na nombia nkaranjkaranj nan ne tanj keyako ya ne keyee man. Wurubuarɛ moo kei baa fee daa kyoola na dɛε gyen nyi, banj pou baa yee mena nombiakumε kenja dinɔ ne, baa naa diyem nideli boalanj kenj ke bee yem ya ne man.

⁸ Mena te mena balan kumεe banj boɔ nyinj gbɛ wɛlee kaa gyoo ε man ne doo. Bee beo doosi doseε nan ne fa wɔ donj nyi baa yee nombia nkaranjkaranj mo do ba wose ayimεε ne, te boɔ ne kee nyi Wurubuarɛ dana donj be doo ya. Mena ke te bee kolosi nombiakumεε gyakaa Wurubuarɛ kpilala banj be dana gyoorobiiri ne doo. ⁹ Mɔna Wurubuarɛ kpilale kegyia non bee baake e nyi Maekεle ne gba te yee mena ya. Nawolo nyi debanj kenj non na ɔbɔnsam ne wɔnjee Mosesi woo doo koranj ne, ɔ te tale gyo ɔ konɔɔ yako nombiikum daale tia ɔbɔnsam ya, mɔna ɔ yako e bo nyi “De Gbenjyoo Wurubuarɛ waa wɔnj n denjele.” ¹⁰ Mɔna mena balanj kewɔ doo nombia nan boɔ gyen ne man ya na, bee yako bo nyi na be dana tonɔɔ ya te bee yee be nombia mo bo njgba wonembia ne kenj nyansa be doo ke man ya. Kpene kenj de kɔnj ba nyee man na kenj te bee yee. Mena nombia kenja ne woleε na wɔ.

¹¹ Mena balanj benanj baa laako. Nawolo nyi be ta mo balee non bee baake e nyi Kani ne gbɛnenj kumεε nawoo, te kɔba doo be ta mo ba wose do gbɛnenj kumεε man njgba mena kenj balee non bee baake e nyi Baalam be yee ne. Be ta koro senj tia Wurubuarɛ njgba mena kenj balee non bee

baake nyi Kora be yee ne. Mena dɔɔ banj mɔ baa yekee ngba Kora nonan ne.

¹² Akpaa ε gyanee te ε yee noɔdokolon ε ne di weeneε te mena balan benan kpue ε man na, be yee ngba abɔɔ kumee njan kyakaleε ε man te neε woleε non ne. Bee gyuen banj baagen wui bo te bee nmaa weeneε kenj bee yee wɔ desen ya. Be yee ngba nɔma njan felin dana na ne kyengbenj te nɔɔ na mo ɔga kon ya ne. Be yee ngba daase njan ne bee see bia debanj kenj kaboena nyi ne deε se ya, te bɔɔ kulu njan na na lila te nɔɔ yem kekpaakekpaa ne. ¹³ Be yee ngba epo lonj kenj felin ne gyɔɔ gyu bese gyɔ kon ne. Ba desen nombia njan bee yee ne, yee ngba afofo na ayimeε njan epo ne gyɔɔ lese na see dekenkenj dɔɔ ne. Be yee ngba kyolobii kenj kɔɔ na sem debodokolon ya ne, te ba dekyae yena ditinjeε tuum kenj Wurubuare be desina see wɔ kekpaakekpaa ne man.

¹⁴ Mena balan kumee kewɔ wose man nombia te Wurubuare tɛewɔ Enɔke non ɔ gyakaa Adam dɔɔ kalola kegyakaare man nyetoorote ne dɔɔ yako see nyiaa, “ε keε de Gbenjyoo Wurubuare ne konj. Non na balan kakponj kakponse banj ɔ be baake wɔ te ɔ be desina wɔ see fa ɔ wose, kenj nɔlo be tale kala wɔ ya ne ne konjala. ¹⁵ Waa konj kaa di balan pou nombia na waa bu balan kumee banj fɔɔ lee be nombiakumee njan pou bɔɔ yee, na nombiakumee njan bɔɔ kolosi tia non Wurubuare ne dɔɔ.”

¹⁶ Mena balan kumee kewɔ yee balan banj bee toronj debanj kamase, te debanj kamase mɔ na bee nyin nombiikum lee balan wose man. Nombia nkananjkananj njan banj gbagba ne gyae nyi baa yee ne te bee yee. Bee wola ba wose te bee mo noɔwoya gyonj nyinjan beo balan na baa mo nyin ba wose.

¹⁷ Mɔna me gyoonaa kpaakpaa, ε tɔɔse kpene kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo kpilala banj be yako see kaalan ne. ¹⁸ Be yakowɔ nyiaa, “Tɛle kei da benaɔ kɔ ɔto na, balan baale baa konj na be kaa mo Wurubuare nombia njan kulu non. Mena balan benan baa yee banj gbagba kegyaebii bo, na Wurubuare kegyaebii te baa yee ya.” ¹⁹ Mena balan kewɔ yena balan banj bee woleε balan nsana ne. Banj gbagba kegyaebii te bee yee te Wurubuare felin be doo be man ya.

²⁰ Mɔna me gyoonaa kpaakpaa, emee dɔɔ ε mo Wurubuare nombia kpaakpaa njan ε be lee di ne do dɔɔna kakyen, na ε ke tale senj kenjkenj ε kelee di man. ε fane lee Wurubuare felin non donj man. ²¹ Debanj kenj ε kyaa ε ne daa wee kenj de Gbenjyoo Yesu Kristo waa bese konj, na ɔ kaa wii de waranjase na waa mo daa gyu de kaa kyaa ɔ gyan kekpaakekpaa ne, ε mo Wurubuare balanj kegyae kenj kyaa na dɔɔna.

²² ε wii balan banj bɔɔ gyen be dasenjeε Kristo man nideli ya ne waranjase, na ε ka do wɔ kakyen. ²³ ε wonj balan banj bee gyu boalan man lese na ε ke lee ba nyee. Balanj baale mɔ kyaa na, nombiakumee njan banj gbagba ne gyae ne te bee yee. Kaboena nyi yaa wii be waranjase, mɔna ε keε ε wose dɔɔ nideli kenj nyi bɔɔ mo be nombiakumee njan kyanee non ya.

²⁴ ε yela deε lese Wurubuare yele nawolo nyi non danaana donj kenj waa tale kyɔ daa na dɔɔ yo gbεε ya. Non ne gyae la waa tale gberaa ayimeε kamase lee da wose man, na waa yela deε tale mo gyonj kaa senj ɔ siaman ɔ gyoorobiiri kenj man. ²⁵ ε yela deε ta de Gbenjyoo Yesu Kristo dɔɔ lese Wurubuare yele, nawolo nyi non waagenj koonj yena Wurubuare na da nyeeleere. Non waagenj koonj yena gyoo te non waagenj koonj danaana donj kpene kamase dɔɔ leenanj gyangba gyangba kenj, na gyenj wee kei na weeya akanj njan pou kekpaakekpaa. Amen.

Nombia Kalesewola Nombia ñan Yesu Kristo ba lese wola Gyɔn nɛ

Siaman Nombia

¹ Nombia ñan doo tɔne kei man nɛ, Wurubuare moona ña fa ɔ bu Yesu Kristo nyi waa lese ña wola ɔ balan, na baa nyin gyeñ nombia ñan gyae kekɔñ weeya keña man nɛ. Keñte Kristo kpila ɔ kpilale lee adido te ɔ kaa lese mena nombia keña wola man ɔ tobaale Gyɔn. ² Te man Gyɔn mɔ ñmarase nombia ñan pou man gbagba be naa na me sia nɛ see. Mee di adanseɛ nyi nombia keña yɛɛ Wurubuare nombia ñan Yesu Kristo ba lese wola man nɛ. ³ Walañ kamase ñon ɔ kala tɔne kei man nombia fa balan na, ñon na nyeebam. Te balan ban mɔ bee nyii tɔne kei man nombia te bee di ñe doo nɛ, ban na nyeebam. Nawolo nyi debañ keñ mena nombia keña pou gyae ke kɔñ nɛ ta benaa.

Tɔna ñan Gyɔn be ñmarase yeleɛ Kristotena akpiise nyetooro ñan ñe kyaa Esia tɛɛle man nɛ

⁴ Man Gyɔn nɛ ñmarase na tɔne kei mee yeleɛ Kristotena akpiise nyetooro ñan pou ñe kyaa Esia tɛɛle man nɛ. Wurubuare ñon ɔ kyaa te ɔ wulaa ɔ kyaa lee gyañgba gyañgba keñ te waa kyaa kekpaakekpaa nɛ, na ɔ felin ñon ɔ dana donse nyetooro te ɔ señɛ ñon Wurubuare gyoooro gbeli keñ siaman nɛ, baa mɔ be berɛɛ boele ñon na baa fa ñon wosefɛɛren. ⁵ Yesu Kristo mɔ waa mɔ ɔ berɛɛ boele ñon na waa fa ñon wosefɛɛren. Ñon yena walañ ñon ɔ ne di ɔ nombia doo, te ɔ ne di Wurubuare wose man adanseɛ anokoare gbɛɛ. Ñon yena walañ gyañgbate ñon ɔ be tañgbɛ foñ lee yeñ man, te ñon mɔ ne diina gyoori tɛɛle kei doo gyoonen pou doo. ɔ ne gyae daa nideli mena doo te ɔ yeñawɔ kyɛɛkee ɔ fatabo leki mɔ lɛɛ daa lee de nombiakumɛ pou man. ⁶ ɔ ta mɔ daa kpu ɔ gyoori keñ man, na dee di gyoori kpu na e. Te ɔ see daa saere na dɛɛ som de Gbɛngyoo Wurubuare ñon ɔ yɛɛ ɔ Wurubuare na ɔ kya e nɛ. Ñon Yesu Kristo kaboela na gyoorobiiri te ɔ dana don kekpaakekpaa. Amen.

⁷ ɛ kɛɛ, ɔ doñ ñoma man ɔ ne kɔñ!

Walañ kamase waa naa e na ɔ sia,

te balan ban gba boo soo e apia nɛ baa naa e.

Te lee ñon doo deise pou balan baa kyaa walañsa man.

Mena nɛ gyae la kekɔñ. Amen.

⁸ De Gbɛngyoo Wurubuare ñon ɔ kyaa te ɔ wulaa ɔ kyaa lee gyañgba gyañgba, te waa kyaa kekpaakekpaa keñ ñon yena don pou nyee nɛ kpa nyiaa, “Man yena gyañgbate na otomante.”

Gyɔn naa Yesu na ɔ sia ñgba doseɛ man nɛ

⁹ Man Gyɔn ñon me yɛɛ ɛ doo Kristo baale e nɛ nɛ ñmarase na tɔne kei. Lee keñ me silana Kristo doo, daa na ñon pou nyiña na konoo te dɛɛ naa diyem keñ balan ban be doo ɔ gyoori keñ man nɛ naa nɛ. Nawolo nyi keñ mɔo kolosi Wurubuare nombia ñan te mɔo di Yesu Kristo wose man adanseɛ doo, te be funa man kelɔ tɛɛlebii keñ lon be kilisi ke gyañɛe te bɛɛ baake ke nyi Patimose nɛ doo. ¹⁰ De Gbɛngyoo Wurubuare osom wee daale nɛ, Wurubuare felin ñon kaa gyooowɔ me man nideli te me nyii waya ñaale me wole keñken ñgba kabere te ba wolawɔ nɛ. ¹¹ Keñte waya ñan yako man nyiaa, “Ñmarase kpene kamase keñ n nɛ naa nɛ do tɔne man,

na n ka mo tɔne kenaj yelee Kristotena akpiise nyetooro ɲan ɲe kyaa Esia tɛele man nɛ. Donɔɔse ɲan man akpiise ɲenanj kyaa nɛ yena, Efeso na Simaena na Pegamum na Tiatira na Saadise na Filadefia na Loadisia.”

¹² Botɔɔ te ma besenaa ma wose na maa kɛɛ walaɲ ɲon ɔ ne kolosi na manj nɛ. Me kabesena ma wose nɛ, te me naa nyeela nyetooro ɲaale. Kɔba yayam te ba moowɔ yɛɛ ɲa, te bɛɛ mo kanease bo gyakaa ɲe dɔɔ. ¹³ Me kɛɛ na kolo seɲɛɛ la nyeela nyetooro ɲan nsana nsana ɲgba deniwalanj nɛ. ɔ doona kegba wurikyim tɔ ɔ nawɔɔ pou, te ɔ moo kɔba yayam abɔɔɔ kpan karase ɔ konɔɔ man. ¹⁴ ɔ nyee woloseɛ pareparepare ɲgba akaralɛɛ nɛ, te ɔ siabia mɔ ne ɲalakee ɲgba boalanj laakem nɛ. ¹⁵ ɔ nawɔɔ ne ɲalakee ɲgba ba moo nyeele bo do boalanj man kyalase ke nɛ, te ɔ woya mɔ ne seree ɲgba boo wuu laa ne lam nɛ. ¹⁶ Na ɔ dana kyolobiise nyetooro ɔ dunoluj nyiɲmaa man, te yoosila keɲ ke yɛɛ sia na wole te kɛɛ bee nideli nɛ toseɛ ɔ nɔɔman. Na ɔ siagbɛɛ mɔ ne ɲalakee ɲgba weese ne gyɔɔ la kpalala nɛ.

¹⁷ Ma kena e nɛ, ma soo ma wose lɔ ɔ nawɔɔtɛɛ ɲgba ma yeɲae nɛ. Kenje ɔ moo ɔ dunoluj nyiɲmaa gyakaa me dɔɔ te ɔ yako manj nyiaa, “Na yee ya. Manj yena gyanɲbate na ɔtomante ɲon. ¹⁸ Manj yena walaɲ ɲon me kyaa nɛ. Kɛɛ, ma yeɲawɔ kaalanj mɔna nɛnɛɛ me kyaa kekpaakekpa. Te me dana doɲ yeɲ na woyadɛɛ pou dɔɔ. ¹⁹ Mena dɔɔ ɲmarase nombia ɲan n ne naa nɛ pou see. ɲmarase ɲan pou ɲe kyaa debokeiman, na ɲan pou ɲe gyae kekɔɲ wole wole nɛ see. ²⁰ Kyolobiise nyetooro ɲan n be naa me dunoluj nyiɲmaa man, na nyeela nyetooro ɲan bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ɲa te bɛɛ mo kanease gyakaa ɲe dɔɔ nɛ, mena abɔɔ ɲenanj yɛɛ nombia aweesenj ɲa. Te kpene keɲ ɲa seɲɛɛ fa yaa mɛɛ gyae maa wola neɲ nɛ. Kyolobiise nyetooro ɲan seɲɛɛ fa kegyiise banj ba seɲɛɛ Kristotena akpiise nyetooro ɲan ɲe kyaa donɔɔse nyetooro ɲan siaman nɛ. Te kɔba yayam nyeela nyetooro ɲan bɛɛ mo kanease gyakaa ɲe dɔɔ nɛ mɔ seɲɛɛ fa Kristotena akpiise nyetooro ɲan.”

2

Tɔne keɲ bɔɔ ɲmarase yelee Kristotena banj be kyaa Efeso donɔɔ man nɛ

¹ Kenje ɔ besewɔ yako manj Gyɔn bela nyiaa, “ɲmarase nombia kenja yelee Kristotena banj be kyaa Efeso donɔɔ man nɛ be kegyia ɲon. Yako e nyiaa.

Nne yaa manj walaɲ ɲon me dana kyolobiise nyetooro me dunoluj nyiɲmaa man, te me dɔɲɛɛ nyeela nyetooro ɲan bɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ɲa te bɛɛ mo kanease gyakaa ɲe dɔɔ nɛ nsana nsana ne yako. ² ‘Ma gyeɲ e nombia ayɛesa. E ne kyanj e wose yɛɛ tom, te e ne nyiɲ konɔɔ seɲ kenkenj e kayeyɛɛ man. Ma gyeɲ nyi e bɛɛ mo e wose do na balanj kumɛɛ ya. E ta gyoo balanj banj bɛɛ beo baake ba wose nyi be yɛɛ Kristo kpilalawɔ nɛ wose man kɛɛ, te e naawɔ nyi be yɛɛ akɛɛɛtenawɔ. ³ Lee mena keɲ e be lɛɛ manj di dɔɔ e nyiɲa konɔɔ seɲ kenkenj naa diyem, keɲ e wose te yɔkɔse ɲon na e ka lee me wole ya.

⁴ Mɔna nombii dokolonj keɲ mɔɔ naa lee e wose man keɲ be dei ya yena nyiaa, balanj kegyae keɲ doo e man lee kewalanj keɲ e be lɛɛ Kristo di nɛ, ta lee e man. ⁵ Mena dɔɔ e tɔɔse botɔɔ keɲ nafa e seɲɛɛ pete e ba lee e wole nɛ. E kyɛɛkeɛ lee e gbɛɛneɲ kumɛɛ man na e ke kɔɲ Wurubuare gyanj, na e ke yɛɛ abɔɔ ɲan nafa e ne yɛɛ kewalanj keɲ nɛ. Nyi akpaa e te kyɛɛkeɛ e dɪnɔɔ ya nɛ, maa kɔɲ kaa gate danj keɲ dɔɔ e

kanea kej gyakaa ne lee ke dasenae man. ⁶ Mɔna nombii dokolon kej ε ne yee te ke dei me gyan yena nyi, ε ne kola Nikolaitena nombia ayeesa nɔgba mena kej man mɔ ne kola ɔa ne.

⁷ Walaɔ kamase ɔon ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene kej Wurubuare felin ɔon ne kolosi fa Kristotena ban ne. ɔ kpa nyiaa, walaɔ kamase ɔon ɔ sem kenken te ɔ yoo di nombiakumee pou doo ne, maa fa ɔtenate gbɛɛ na waa di nyeedon dan kej ka senɛɛ Wurubuare gyan botoo kej beɛ baake nyi Paradiso ne bia.' "

Tɔne kej boɔ nmarase yele Kristotena ban be kyaa Simaena donoo man ne

⁸ Kenɛ ɔ besewo yako man nyiaa, "Nmarase nombia kenɔ yele Kristotena ban be kyaa Simaena donoo man ne be kegyia ɔon. Yako e nyiaa.

'Nne yaa man walaɔ ɔon man yena gyanɔbate na ɔtomante, te moo yem te moo bese fon lee yen man ne ne yako. ⁹ Ma gyen nombia ɔan be yala ɔon na kayeyee kej ε na yeyee. Ma gyen mɔ nyi ε yee ayematenawo, mɔna Wurubuare gyan na ε te yee ayematenawo ya. Ma gyen nombiakumee ɔan balan ne kolosi lee ε wose man. Mena balan benan ne baake ba wose nyi be yee Gyudatenawo, mɔna ke yee dekarake. N keɛ na be yee obonsam balanwo. ¹⁰ E na yeli kayeyee kej gyae kaa kɔn ε doo ne ka do ɔon gyakolon ya. Mee yako ɔon baa nyiaa, obonsam waa yela baa kyan ε man baale keto deni na waa mo keese ɔon keɛ. E kena diyem menɛɛ weeya kufu. Nyi akpaa ke yee yen ke koran na, ε sen kenken kelii ɔto. Akpaa ε yee mena na, maa mo nyeedon kekpaɔ to ɔon kom.

¹¹ Walaɔ kamase ɔon ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene kej Wurubuare felin ɔon ne kolosi fa Kristotena ban ne. ɔ kpa nyiaa, walaɔ kamase ɔon ɔ sem kenken te ɔ yoo di nombiakumee pou doo ne, ɔtenate be gyae waa tekaa yen yen bolate kej bela ya.' "

Tɔne kej boɔ nmarase yele Kristotena ban be kyaa Pegamum donoo man ne

¹² Kenɛ ɔ besewo yako man bela nyiaa, "Nmarase nombia kenɔ yele Kristotena ban be kyaa Pegamum donoo man ne be kegyia ɔon. Yako e nyiaa.

'Nne yaa man walaɔ ɔon me dana yoosila sia na wole kej keɛ bee nideli ne ne yako. ¹³ Ma gyen ε dekyae. Ma gyen nyi ε kyae botoo kej obonsam ne di gyoori ne. Deban kej Antipase ne kolosi ma wose man nombia anokoare man fa balan botoo te boɔ ko e koran ne, ε senjawo kenken ε kelɛɛdi man kej ε ta lee me wole.

¹⁴ Mɔna nombia bia ɔan mɔ naa lee ε wose man kej ɔoo dei ya yena nyiaa, balan baale doo ε man kej be silana Baalam kawola kej. Baalam ɔnonan wolana Balaki nyi waa beo Iseraetena na baa yee nombiakumee. Kenɛ ɔ beo wo yela be dii weenɛ ɔan boɔ mo deesi fa beɛneɔ ne, te ɔ besewo yela be yee kafon nombia kpu. ¹⁵ Mena ke mɔ te balan baale doo ε man kej be silana Nikolaitena kawola kej. ¹⁶ Mena doo ε kyeekee lee ε gbɛɛneɔ kumee man na ε ke kɔn Wurubuare gyan. Na mena ya ne be gyae ke di weeya ya maa kɔn ε gyan, na maa mo yoosila kej doo me nooman ne kaa yoo na mena balan benan.

¹⁷ Walaɔ kamase ɔon ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene Wurubuare felin ɔon ne kolosi fa Kristotena ban ne.

Ɔ kpa nyiaa, walaŋ kamase ŋon Ɔ sem kenken te Ɔ yoo di nombiakumee pou doo ne, maa fa ɔtenate weenee ŋan weese te bee baake ŋa nyi Maana ne ŋaale waa di. Maa bese fa ɔtenate boe wolom ken bɔɔ ŋmarase yele wole daale gyakaa ke doo ne kpu. Nolo be gyae waa gyeŋ yele ken gyakaa boe kenan doo kpu na walaŋ ŋon waa nyin ke ne ya.’ ”

Tɔne ken bɔɔ ŋmarase yele Kristotena ban be kyaa Tiatira donɔɔ man ne

¹⁸ Kenɛte Ɔ besewo yako maŋ bela nyiaa, “Ŋmarase nombia kenŋa yele Kristotena ban be kyaa Tiatira donɔɔ man ne be kegyia ŋon. Yako e nyiaa, ‘Nne yaa maŋ Wurubuare bu ŋon me sia ne ŋalakee ŋgba boalan laakem ne, te me nawɔɔ mo ne ŋalakee ŋgba nyeele ken bɔɔ mo do boalan man kyalase ke ne ne yako. ¹⁹ Ma gyeŋ e nombia ayeesa. Ma gyeŋ e balan kegyae na e keleeɗi na yo ɔsom na e kee kyan e wose seŋ kenken kayeyee man. Ma gyeŋ nyi nenee doo, e ne yee nombia kpaakpaa kela debaŋ ken e be tanɔbe leɛ maŋ di ne.

²⁰ Mɔna nombii dokolon ken mɔɔ naa lee e wose man ken be dei ya yena nyiaa, e ne fa alo ŋon bee baake e nyi Gyesebeli ŋon Ɔ ne baake Ɔ wose nyi Ɔ yee Wurubuare dekenkpenɔɔre e ne gbɛe te Ɔ ne yee Ɔ kegyaebii. Nawolo nyi Ɔ dana Ɔ kawolakum ken Ɔ na beo me tewulee, te Ɔ ne yeli bee yee kafon nombia te Ɔ ne yeli bee di weenee ŋan bee mo deesi fa beeneŋ ne. ²¹ Ma te kee Ɔ siaman kyare nyi nafa waa kyeeke leɛ Ɔ gbɛeneŋ kumee ŋenan man na waa koŋ Wurubuare gyan, mɔna Ɔ bee gyae waa tina Ɔ nombiakumee ŋenan keyee yela ya. ²² Lee mena doo maa gyo e do kawee, na waa doo dofonon doo yeyee. Te akpaa balan ban pou ban na e ne yee mena kafon nombia ŋenan te won ba wose lee Ɔ nombiakumee ŋenan keyee man ya ne, maa yela ban mo kena diyem nideli ŋgba ŋon ne. ²³ Maa koe Ɔ balan ban pou be silana e ne. Me yee mena ne, Kristotena ban pou baa gyeŋ nyi maŋ yena walaŋ ŋon Ɔ gyeŋ balan konɔɔse na ba agyueŋse man nombia pou. Nombia ŋan walaŋ kamase ne yee ne te maa kee na maa to e kom. ²⁴ Nenee emee balan akan ban e kyaa Tiatira donɔɔ man te e be bee e te sila Gyesebeli kawolakum ken ya, te e be bee e te kasee kpene ken ban be silana alo ŋonan ne ne baake nyi ɔbonsam nombia aweesen ŋan ya ne, mɔɔ gyae maa mo kasolo daale lo e doo bela ya. ²⁵ Mɔna e kyan nombia ŋan e dana ne man kenken kelii debaŋ ken maa bese koŋ.

²⁶⁻²⁷ Walaŋ kamase ŋon Ɔ sem kenken te Ɔ yoo di ɔbonsam doo te Ɔ yee ma kegyaebii kelii ɔto ne, maa fa e don na waa di teelese pou doo, ŋgba mena ken me kya be fa maŋ don ne.

Maa fa e don na waa di teele kei balan pou doo, ken Ɔ be gyae waa wii be waraŋase ya.

Waa yele wo bogobogobogo

ŋgba mena ken bee yele saabuse ne.

²⁸ Na maa bese fa ɔtenate nebo kyolobii ŋon kpu.

²⁹ Walaŋ kamase ŋon Ɔ dana denjele anenyiin dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene ken Wurubuare felin ŋon ne kolosi fa Kristotena ban ne.’ ”

3

Tɔne ken bɔɔ ŋmarase yele Kristotena ban be kyaa Saadise donɔɔ man ne

¹ Kenjte ɔ besewɔ yako manɔ bela nyiaa, “Nɔmarase nombia kenja yelee Kristotena banɔ be kyaa Saadise donɔɔ man nɛ be kegyia nɔn. Yako e nyiaa.

Nne yaa manɔ walaɔ nɔn me dana Wurubuare felinse nyetooro, na kyolobiise nyetooro nɔn me nyinmaa man nɛ ne yako. ‘Ma gyeɔn e nombia ayɛesa. E te lee yelee nyi e dana nyeedon, mɔ n kee na e ta yekee te e donɔ. ² Mena donɔ e koro na e ka do e kelɛedi kyomii kenɔ be kaa te kee gyae ke ka yeɔn nɛ donɔ. Nawolo nyi ma te naa nyi e nombia ayɛesa be tekaa gyoo me Wurubuare sia ya. ³ Mena donɔ e toose nombia nɔn boɔ wola nɔn na nɔn e be nyii te e be lee di nɛ, na e ke kyan nɔa nideli. Na e ke kyɛeke e dinɔɔ lee e gbɛnenɔ kumɛe man kɔn Wurubuare gyanɔ. Nyi akpaa e te kyɛeke e dinɔɔ ya nɛ, maa kɔn kaa futaa nɔn nɔgba mena kenɔ nɔmɛlate ne kaa futaa walaɔ nɛ. Nawolo nyi e be gyae e ka gyeɔn debanɔ kenɔ maa mo kɔn ya.

⁴ Mɔna e dana balanɔ kyomii baale Saadise donɔɔ man botɔɔ, kenɔ banɔ te yelee nombiakumɛe mo ayimɛe kpatee ba wose ya. Mena balanɔ benaɔn baa do kegbase wolomɛe pareparepare sila manɔ, nawolo nyi be kaboena nyi baa sila manɔ. ⁵ Walaɔ nɔn ɔ sem kenkenɔ te ɔ yoo di nombiakumɛe pou donɔ nɛ, maa do ɔtenate kegba wolom nɔgba mena balanɔ benaɔn nɛ. Mɔɔ gyae maa lese ɔtenate yelee nyeedon tɔne kenɔ man ya. Maa di ɔtenate wose man adanseɛ fa me kya na ɔ kpilala banɔ pou nyi ɔ yeɛ me walaɔ e. ⁶ Walaɔ kamase nɔn ɔ dana denjele anenyiin dei nɛ, waa see denjele na waa nyii kpene kenɔ Wurubuare felinɔ nɔn ne kolosi fa Kristotena banɔ nɛ.’ ”

Tɔne kenɔ boɔ nɔmarase yelee Kristotena banɔ be kyaa Filadefia donɔɔ man nɛ

⁷ Kenjte ɔ besewɔ yako manɔ bela nyiaa, “Nɔmarase nombia kenja yelee Kristotena banɔ be kyaa Filadefia donɔɔ man nɛ be kegyia nɔn. Yako e nyiaa.

Nne yaa manɔ walaɔ nɔn ayimɛe be doo ma wose man ya, te mee di anokoare nɛ ne yako. Manɔ danaana gyoo Defidi gyoorobiiri safowaa kenɔ. Akpaa me kyan ke to na, nɔlo be tale toro ke ya. Te akpaa ma toro ke na, nɔlo mɔ be kyaa waa tale kyanɔ ke to ya. ⁸ ‘Kee, ma gyeɔn e nombia ayɛesa pou. Ma gyeɔn nyi e be dana donɔ nideli ya, mɔna e dana me nombia nɔn man kenkenɔ kenɔ e ta lee me wole ya. Mena donɔ me ta toro denanɔɔ see nɔn kenɔ nɔlo be kyaa waa tale to ke ya. ⁹ Mee gyae e ka gyeɔn nyi mena ɔbonsam tewuleɛ banɔ beɛ beo baake ba wose nyi be yeɛ Gyudatenawɔ, mɔna ba te yeɛ Gyudatenawɔ ya nɛ, maa yela mena balanɔ benaɔn pou kaa burji e nawɔɔteɛ, na be popou kena nyi mee gyae e nombia nideli. ¹⁰ Lee mena kenɔ e be di me nombia donɔ te e be nyin konɔɔ seɔn kenkenɔ e kayeyɛe man donɔ, maa lese nɔn lee kayeyɛe dinaa kenɔ gyae ke kɔn kaa keese teɛle kei donɔ balanɔ pou kee nɛ man.

¹¹ Kee, be gyae kedi weeya ya, maa kɔn. Mena donɔ e kyan anokoare kawola kenɔ e gyeɔn nɛ man kenkenɔ, na nɔlo be nyin leɔ gyoooro kotɔɔ kenɔ mɔɔ yako nyi maa fa nɔn nɛ lee e nyinmaa man ya. ¹² Walaɔ kamase nɔn ɔ sem kenkenɔ te ɔ yoo di ɔbonsam na nombiakumɛe pou donɔ nɛ, maa mo e yeɛ nɔgba dekpadaɔn nɛ me kya Wurubuare ɔsom deni dinaa kenɔ man. Mena walaɔ nɔnanɔ be gyae waa tuu lee botɔɔ korakora ya. Maa nɔmarase me kya Wurubuare yelee, na me kya Wurubuare donɔɔ Gyerasalem wole kenɔ yelee gyakaa ɔ donɔ. Mena Gyerasalem wole kei gyae ke tisi bo lee me kya Wurubuare gyanɔ adido kɔn. Na maa bese nɔmarase manɔ gbagba mɔ yelee wole gyakaa ɔtenate donɔ.

¹³ Walaŋ kamase ŋon ɔ dana denjele anenyiŋ dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene keŋ Wurubuare felin ŋon ne kolosi fa Kristotena ban ne.”

Tɔne keŋ bɔɔ ŋmarase yelee Kristotena ban be kyaa Laodisia donɔɔ man ne

¹⁴ Kenje ɔ besewɔ yako man bela nyiaa, “Ŋmarase nombia keŋa yelee Kristotena ban be kyaa Laodisia donɔɔ man ne be kegyia ŋon. Yako e nyiaa.

Nne yaa man Yesu ŋon Wurubuare nombia ŋan pou be tɛɛ me dɔɔ kɔŋ mena, te mee mo me konɔɔ pou kolosi Wurubuare nombia ŋan anokoare man, te man yena abɔɔ ŋan pou Wurubuare be yee ne nyee ne ne yako. ¹⁵ Ma gyen e nombia ayɛsa pou nyi e be lanɛɛ ya, te e be feɛ mo ya. Ma kegyaebii yena nyi nafa yaa lanɛ yaa e feɛ. ¹⁶ Mɔna keŋ e be lanɛɛ ya, te e be feɛ mo ya, te e yee bo mɔlaa ne dɔɔ, mee gyae maa buusu ŋon lee me nɔɔman leki. ¹⁷ Emɛɛ kpa e te nyin e wose keŋ abɔɔ pou te dee fa ŋon, mena dɔɔ kolo bee hia ŋon bela ya. Mɔ n keɛ na e dɔŋ kyekpakyekpakyekpa, te e yee ayematenawɔ. E sia te yelee te e dɔŋ ditenɛteli, te e nombia mɔ dana waraŋase. ¹⁸ Mena dɔɔ mee yako ŋon baa nyiaa, e kɔŋ kaa lee kɔba yayam kpaakpaate keŋ bɔɔ mo ke do boalan man kyalase ke ne me gyan. Keŋ ne gyae la ke yela e ke nyin e wose nideli. E kɔŋ kaa lee kegbase wolomɛɛ me gyan na e ka mo wuu e wose ditenɛteli na e desɛŋ keŋ. E kɔŋ kaa lee sia tee me gyan do e sia, na e ke nyin naa nideli.

¹⁹ Mee gyae e ka gyen nyi balan ban pou mee gyae be nombia ne ban te mee kale na, na ma te wɔŋ ba denjele. Mena dɔɔ e yase e sia kyeekee lee e gbɛnenɛ kumɛɛ man, na e ke kɔŋ Wurubuare gyan. ²⁰ E tei man. Ma senɛɛ denanɔɔ man mee gyɔ disim keŋ. Nyi akpaa ŋolo de nyii ma woya te ɔ toro man disim keŋ ne, maa gyoo ɔtenate gyan na daa na e ka do nyinmaa di.

²¹ Walaŋ kamase ŋon ɔ sem keŋkeŋ te ɔ yoo di ɔbɔnsam na nombiakumɛɛ pou dɔɔ ne, maa fa ɔtenate gbɛɛ na waa kyaa me gyan me gyoo gbeli keŋ dɔɔ. Ngba mena keŋ man mɔ ba sem keŋkeŋ yoo di ɔbɔnsam na nombiakumɛɛ pou dɔɔ, te mɔɔ gyu ke kyaa me kya gyan ɔ gyoo gbeli keŋ dɔɔ ne.

²² Walaŋ kamase ŋon ɔ dana denjele anenyiŋ dei ne, waa see denjele na waa nyii kpene keŋ Wurubuare felin ŋon ne kolosi fa Kristotena ban ne.”

4

Adido ɔsom

¹ Keŋa pou wɔle ne, ma besewɔ keɛ na te me naa disim daale adido Wurubuare man na ka toroɛ. Kenje ma besewɔ nyii woya ŋan be kolosi na man kaalan ngba kabere te ba wolawɔ ne ne yako man nyiaa, “Gyen kɔŋ adido kebo, na maa lese abɔɔ ŋan pou kaboena nyi ŋe deɛ kɔŋ keŋa wɔle ne wola nenj.” ² Karateteɛ dokolon te Wurubuare felin ŋon kaa gyoowɔ me man, te ɔ yela me naa gyoo gbeli daale adido, na ŋolo kyaa ke dɔɔ. ³ Na walaŋ ŋon ɔ kyaa gyoo gbeli keŋ dɔɔ ne ne ŋalakee ngba boya kpaakpaa nyinŋan ŋan beɛ baake ŋa nyi Gyasipa na Kanelia ne. Te okyimaale ŋolo mo te kilisi gyoo gbeli kenan gyanɛɛ, na ɔ ne ŋalakee ngba boe kpaakpaa keŋ beɛ baake ke nyi Emeradi ne. Boya keŋa pou yee boya kpaakpaa ŋan bɔɔ ne sɛɛ ŋe dɔɔ ya. ⁴ Na gyoo gbelee sao anaara (24) ŋaale mo te kilisi gyoo gbeli dinaa keŋ gyanɛɛ, te kegyiise sao banaara (24) mo kyakeɛ

gbeleε ηenan̄ dɔɔ. Kegyise benan̄ doona abɔɔ wolomεε pareparepare, te be wuuna gyooro kotɔtɔɔse ηan̄ bɔɔ mo kɔba yayam yεε ηa nε. ⁵ Na ɔga kenmaale na ɔga kefae na lee gyooro gbeli dinaa ken̄ dedoi man. Te kanease nyetooro mo ban̄εε gyooro gbeli kenan̄ siaman̄ ηεε kpa. Kanease ηenan̄ yena Wurubuarε felinjε nyetooro ηan̄. ⁶ Ken̄te me naa kolo gyooro gbeli ken̄ siaman̄ ηgba εpo lon̄ nε. Na ke yεε gelen̄elen̄ te kεε ηalakee ηgba diiku nε. Na wonise banaara baale ban̄ be dana nyeedon̄ nε dɔnjε nsana nsana kilisi gyooro gbeli ken̄. Be dana sia be siaman̄ na be wɔle pou. ⁷ Woni gyan̄gbate ηon̄ yεε ηgba dinaate nε, te balate ηon̄ mo yεε ηgba nunkyue baale nε. Batoorote ηon̄ siagbεε yεε ηgba deniwalan̄ nε, te banaarate ηon̄ mo yεε ηgba otoloku ηon̄ ɔ ne furufu felinj̄ man nε. ⁸ Mena wonise banaara benan̄ pou dana ben̄keleε looro looro. Be dana sia ba yenan̄ kamase na be ben̄keleε ηan̄ ateta gba. Bɔɔ ne tina nɔɔnen̄ kekpee yela ya. Nelim na ka weese pou na bee kpee nɔɔnen̄ lese Wurubuarε yele nyiaa,

“De Gben̄gyoo Wurubuarε Dekpatakpere,
Ayimεε kamase be doo n man ya!
Ayimεε kamase be doo n man ya!
Ayimεε kamase be doo n man ya!
Nyan̄ yena don̄ pou nyee.

Nyan̄ yena walan̄ ηon̄ n be kyaa kaalan̄.
Nyan̄ yena walan̄ ηon̄ n kyaa deban̄ kei.

Te nyan̄ yena walan̄ ηon̄ nyan̄ ke kyaa kekpaakekpa. ”

⁹ Wonise banaara ban̄ ne kpee nɔɔnen̄ keleε walan̄ ηon̄ ɔ kyaa gyooro gbeli ken̄ dɔɔ kekpaakekpa nε lese ɔ yele. Deban̄ kamase ken̄ be yεε mena na, ¹⁰ na kegyise sao banaara ban̄ te tisi bun̄ji walan̄ ηon̄ ɔ kyaa gyooro gbeli ken̄ dɔɔ kekpaakekpa nε siaman̄ na be ta som e. Bee gyuus̄u be gyooro kotɔtɔɔse ηan̄ see gyooro gbeli ken̄ siaman̄, na ba te yako nyiaa,

¹¹ “De Gben̄gyoo, nyan̄ yena de Wurubuarε.

N kaboena nyi baa lese n yele na baa mo obuo fa nen̄.

N dana don̄, nawolo nyi nyan̄ yεena kpene kamase.

N yεε kpene kamase bo n kegyaebii man,

te n kegyaebii man te n̄ε popou mo kyaa nε.”

5

Yesu Kristo waagen̄ kaboela nyi waa toro tɔne ken̄

¹ Ken̄a wɔle nε, me naa tɔne debɔɔsa daale doo walan̄ ηon̄ ɔ kyaa gyooro gbeli ken̄ dɔɔ nε dunolon̄ nyinj̄maa man. Ba te ηmarase do tɔne ken̄ siaman̄ na ke wɔle pou, te ba moo kolo anemaatan̄ ηgba keeni nε tɔ ke nɔɔ betabonyetooro. ² Ken̄te me naa Wurubuarε kpilale don̄te nolo fae yeesa ken̄ken̄ bɔɔse nyiaa, “Amɔte kaboela nyi waa wolee keenise ηan̄, na waa toro tɔne ken̄?” ³ Mɔna, na nolo be kyaa adido yaa tεεle kei dɔɔ, yaa tεεle kei ateta ken̄ waa tale toro tɔne ken̄ na waa kala ke ya. ⁴ Mena dɔɔ me wiwɔ nideli, nawolo nyi be te nyinj̄ walan̄ ηon̄ ɔ kaboena nyi waa toro tɔne ken̄ yaa waa kala ke ya. ⁵ Botɔɔ te kegyise ban̄ man nolo yako man̄ nyiaa, “Na wii ya. Kεε, walan̄ ηon̄ bεε baake nyi Dinaate ηon̄ ɔ ba lee Gyuda dekpan̄alan̄ man na gyoo Defidi duulun̄ man te ɔ yεε walan̄ dinaa e nε te yoo di ɔbɔnsam dɔɔ. Mena dɔɔ ηon̄ ne gyae la waa tale wolee keenise nyetooro ηan̄, na waa toro tɔne ken̄.”

⁶ Ken̄te me naa Nambu ηon̄ ɔ yεε ηgba ba koo e bo nε sen̄εε gyooro gbeli ken̄ na wonise banaara ban̄, na kegyise sao banaara ban̄ nsana nsana. ɔ dana woo nyetooro na sia nyetooro. Sia nyetooro ηan̄ yena Wurubuarε

feliṅse nyetooro ṅan ɔ be kpili kɔŋ tɛɛle kei dɔɔ yenan kamase nɛ. ⁷ Botɔɔ te Nambu ṅon kɔŋawɔ kaa lɛɛ tɔne keŋ lee walaŋ ṅon ɔ kyaa gyooro gbeli keŋ dɔɔ nɛ nyiṅmaa man. ⁸ ɔ ke lɛɛ tɔne keŋ nɛ, wonise banaara (4) baŋ na kegyiise saobanaara (24) baŋ kaa buŋawɔ som Nambu ṅonan. Na be man walaŋ kamase dana adoleɛ na kɔba yayam nyefale, na oliifi te wulu ŋe man. Oliifi keŋ seŋɛ baa fa Kristotena kefane keŋ beɛ fane fa Wurubuare nɛ. ⁹ Keŋte be kpee nɔɔneŋ wɔle fa Nambu ṅon nyiaa, “Nyaŋ kaboela nyi nya lɛɛ tɔne keŋ na n ke wolee keenise ṅan. Nawolo nyi ba koo neŋ,

te n moo n fatabo lɛɛ balaŋ fa Wurubuare.

N lɛɛ balaŋ lee akpaŋalaŋ kamase man,

na deise kamase na tɛɛle kei dɔɔ duuluŋ kpookpoo man,

na tɛɛlese kamase man fa Wurubuare.

¹⁰ N ta mo mena balaŋ benaŋ kpu n gyoori keŋ man,

te n yela ba bese gyoorobia na saese na baa som Wurubuare,

na be kaa di gyoori tɛɛle kei balaŋ pou dɔɔ.”

¹¹ Me ka bese gɛɛse kɛɛ nɛ, te me nyii Wurubuare kpilala burum baale woya. Ba boe keŋ nyi ṅolo na ṅolo be tale kala wɔ ya. Na be te kilisi gyooro gbeli keŋ na wonise banaara baŋ na kegyiise sao banaara baŋ pou.

¹² Na be kpee nɔɔneŋ keŋkeŋ nyiaa,

“Nambu ṅon bɔɔ ko e nɛ,

ṅon kaboela nyi dɛɛ lese ɔ yele

na dɛɛ mo obuɔ fa nideli.

ṅon te doŋ na nyansa na wosekenyiŋ pou kaboena.”

¹³ Botɔɔ te me nyii kpene kamase keŋ Wurubuare be yeɛ te ŋe kyaa adido, na ṅan ŋe kyaa tɛɛle dɔɔ na ṅan ŋe doo tɛɛle ateta, na ṅan ŋe doo epo man nɛ pou kpee nɔɔneŋ yako nyiaa,

“Walaŋ ṅon ɔ kyaa gyooro gbeli keŋ dɔɔ,

na Nambu ṅon te kaboena nyi

dɛɛ lese ba yele na dɛɛ mo obuɔ

na gyoorobiiri fa wɔ kekpaakekpa.”

¹⁴ Keŋte wonise banaara baŋ sɛɛwɔ yako nyi, “Amen.” Te kegyiise sao banaara baŋ tisiwɔ buŋii ba doona dɔɔ, te ba moo be sia buŋ tɛɛle man te ba somwɔ.

6

Yesu ke wolee keenise nyetooro ṅan

¹ Me ka seŋ mɛɛ kɛɛ nɛ, te Nambu ṅon wolee keenise nyetooro ṅan bɔɔ mo mataa tɔne keŋ tɔ ke nɔɔ nɛ man gyanɔbate keŋ. Botɔɔ te me nyii wonise banaara baŋ man ṅolo fae yeesa keŋkeŋ ṅgba ɔga fae la nɛ baake nyiaa, “Kɔŋ!” ² Karatete dokolon me kɛɛ na, dɛɛkyɔŋ wolom pareparepare ṅolo seŋɛ laa. Na walaŋ ṅon ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ dana bandaŋ, te ba moo gyooro kotɔɔ fa e. Keŋte ɔ kyawɔ dɛɛkyɔŋ ṅon dɔɔ lee laŋ ṅba walaŋ ṅon ɔ ne yoo di debaŋ kamase nɛ, te ɔ laŋawɔ ɔ kaa yoo di.

³ Nambu ṅon ke wolee keeni alate keŋ nɛ, te me nyii wonise banaara baŋ man balate ṅon woya baakewɔ nyiaa, “Kɔŋ!” ⁴ Karatete dokolon te me naa dɛɛkyɔŋ balate ṅolo mɔ leewɔ kɔŋ. Kei ṅon yeɛ dɛɛkyɔŋ yayam e. Te be faa walaŋ ṅon ɔ kyaa ɔ dɔɔ nɛ doŋ nyi waa lese wosefɛɛren lee tɛɛle kei dɔɔ, na balaŋ ke nyiŋ yoo koe dɔŋa. Keŋte ba moo yoosila dinaa daale do e ɔ nyiṅmaa man.

⁵ Nambu ṅon ke wolee keeni atoorote keŋ nɛ, me nyii wonise banaara baŋ man batoorote ṅon woya baakewɔ nyiaa, “Kɔŋ!” Me kɛɛ na dɛɛkyɔŋ

bibiini kirikirikiri ṅolo seṅṅe laa me siaman. Na walaṅ ṅon ɔ kyaa ɔ dɔɔ ne dana kɔta keṅ beṅ mo kerɩ abɔɔ ne ɔ nyinmaa man. ⁶ Botɔɔ te me nyii kolo ṅgba walaṅ kekolosɩ ne wonise banaara baṅ man nyiaa, “Baa yɔɔ kefaa bilinṅ kuruwaatɔɔ lɛṅ walaṅ wee dokolonṅ tom keyeṅ kɔba. Mena mo te baa yɔɔ wambela bilinṅ kuruwaa tɔɔse atooro lɛṅ walaṅ wee dokolonṅ tom keyeṅ kɔba. Mɔna nunṅ na solonṅ dɔɔ, ṅolo na tina ṅa ya!”

⁷ Nambu ṅon ke wolee keeni anaarate keṅ ne, te me nyii wonise banaara baṅ man banaarate ṅon woya baakewɔ nyiaa, “Kɔṅ!” ⁸ Me gɛṅse kɛṅ na, dɛṅkyonṅ kpala kɔṅkɔsonṅ ṅolo seṅṅe laa botɔɔ. Walaṅ ṅon ɔ kyaa ɔ dɔɔ ne te beṅ baake nyi Yen. Na woyadɛṅ mo silana e wole wole. Ba te fa wo donṅ nyi baa mo yosila na tanam, na kaweesa na wonembia kumɛṅ baṅ be kyaa tɛṅle kei dɔɔ ne, koe balanṅ baṅ be kyaa tɛṅle kei dɔɔ ne be man kekpaṅse anaara man dekpeṅ dokolonṅ.

⁹ Nambu ṅon ke wolee keeni anonṅte keṅ ne, te me naa balanṅ baale woya na be dɔɔ Wurubuarɛ kedeesa boṅ keṅ ateta. Mena woya kɛwɔ yɛna balanṅ baṅ lee Wurubuarɛ nombia ṅan keyako dɔɔ te bɔɔ koe wɔ ne. Mena balanṅ benanṅ seṅawɔ keṅkeṅ di Wurubuarɛ nombia ṅan wose man adanseṅ, keṅ be ta lee be wole ya. ¹⁰ Botɔɔ te woya baṅ fae yeṅsa keṅkeṅ bɔɔse nyiaa, “De Gbenṅyoo Wurubuarɛ, nyanṅ yɛna donṅte. Nyanṅ nyaagenṅ yɛna walaṅ ṅon n ne di anokoare, te ayimɛṅ kamase mo be dɔɔ n man ya. Woromo te nyanṅ ke di tɛṅle kei dɔɔ balanṅ nombia, na n ke wɔṅ ba denjele lee mena keṅ bɔɔ koe daa ne dɔɔ?” ¹¹ Keṅte Wurubuarɛ faa woya baṅ man walaṅ kamase kegba wolom wurikyim. Te ɔ yako wɔ nyiaa, “E nyinṅ konɔɔ kyaa kyomii. Nawolo nyi kaboena nyi e tebia Kristotena akanṅ baṅ kaboena nyi baa koe wɔ lee Wurubuarɛ nombia ṅan keyako dɔɔ, ṅgba mena keṅ bɔɔ koe ṅon ne be yaanɔle keṅ kelii pɛ.”

¹² Nambu ṅon ke wolee keeni loorote keṅ ne, karateteṅ dokolonṅ te tɛṅle wosiwɔ keṅkeṅ, te weese kyɛkeewɔ biri tum ṅgba kanyanṅ bibiini ne. Te gyaalanṅ mo kyɛkeewɔ yase goonṅ ṅgba fatabo ne. ¹³ Botɔɔ te kyolobiise kuliiwɔ lee adido yala tɛṅle man, ṅgba mena keṅ felinṅ dinaa de gyɔɔ te daasebia adendeleṅ ne tirii yala ne. ¹⁴ Keṅte adido mo bɔɔwɔ ṅgba mena keṅ beṅ bɔɔ dofononṅ ne te ke ṅaalaawɔ. Te bulase na tɛṅlesebia ṅan lonṅ be kilisi ṅa gyanṅee ne, pou ṅaalaawɔ lee botɔɔ keṅ ṅa seṅṅe ne. ¹⁵ Te tɛṅle kei dɔɔ gyooneṅ na yoonɔtɛna kegyiise, na balanṅ baṅ be dana kɔba na tɛṅle kei dɔɔ kegyiise na gbenṅ kamase, na gyoorobia pou yekiiwɔ ka yo boya bɔɔnonṅ man na kpananṅse ṅan ṅe gyakaa bulase dɔɔ ne ateta. ¹⁶ Keṅte be fae yeṅsa baake bulase na kpananṅse ṅan nyiaa, “E bilinṅ kaa wuu de dɔɔ. Na walaṅ ṅon ɔ kyaa gyooro gbeli keṅ dɔɔ ne be nyinṅ naa daa ya, na Nambu ṅon mo be nyinṅ mo baṅ wɔṅ da denjele ya. ¹⁷ Nawolo nyi wee dinaa keṅ baa mo baṅ di balanṅ nombia ne te lii. Te amɔte ne gyae la waa tale seṅ be siaman?”

7

Wurubuarɛ balanṅ baṅ ɔ ba do wɔ nso ne

¹ Keṅa pou wole ne, me naa Wurubuarɛ kpilala banaara baale na ba seṅṅe tɛṅle kei yenaase anaara ṅan man. Te be tɔɔ felinṅse ṅan ṅɛṅ gyɔɔ lee tɛṅle kei yenaase anaara ṅan pou, na ṅɔɔ nyinṅ gyɔ tɛṅle dɔɔ yaa epo dɔɔ yaa danṅ kamase dɔɔ ya. ² Keṅte ma besewo naa Wurubuarɛ kpilale ṅolo, na ɔ ta lee weese dɛṅlee yenanṅ. ɔ dana kpene keṅ Wurubuarɛ ṅon ɔ kyaa kekpaakekpaṅ ne na mo do ɔ balanṅ nso ne ɔ nyinṅmaa man. Botɔɔ te ɔ lɔɔ nɔɔ yako Wurubuarɛ kpilala banaara baṅ Wurubuarɛ be fa wɔ donṅ

nyi baa mo kayeyee kōj tēle na epo dōō ne nyiaa, ³ “E na wōlee tēle yaa epo yaa daase ŋan ya, kelii debaŋ keŋ dee mo kpene keŋ de Wurubuaere na mo do ɔ balaŋ nso ne, fee baŋ pou bee som e ne tirinooŋse dōō pe.” ⁴ Botōo te ba wola maŋ balaŋ baŋ Wurubuaere ba do wō nso ne be yaanoole. Be yaanoole yee balaŋ kakpoŋse kufu ala akpeŋ kufu ala (144,000). Mena balaŋ kēwō pou lee Israetena akpaŋalaŋ kufu ala ŋan pou man.

⁵ Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Gyuda duuluŋ man.

Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Ruben duuluŋ man.

Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Gade duuluŋ man.

⁶ Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Asa duuluŋ man.

Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Nafitali duuluŋ.

Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Manase duuluŋ man.

⁷ Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Simeon duuluŋ man.

Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Lewi duuluŋ man.

Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Isaka duuluŋ man.

⁸ Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Sebulon duuluŋ man.

Balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
lee la Gyosefo duuluŋ man.

Te balaŋ kakpoŋse kufu bala (12,000)
mo lee la Bengyamen duuluŋ man.

Balaŋ burum baŋ ŋolo be tale kala wō ya ne

⁹ Kenaj wōle me kee na, balaŋ burum baale seŋee laa keŋ ŋolo na ŋolo be tale kala wō ya. Mena balaŋ benaj lee tēlese na debiise na deise na akpaŋalaŋse na balaŋ kpookpoo kamase man. Mena balaŋ benaj pou seŋee gyooro gbeli keŋ na Nambu ŋon siaman. Ba doona kegbase wolomee wurikyim, te walaŋ kamase mo dana okē faaren ɔ nyinmaa man. ¹⁰ Na bee fae yeese keŋkeŋ yako nyiaa,

“Wurubuaere ŋon ɔ kyaa gyooro gbeli keŋ dōō ne,
na Nambu ŋon ne lee na da nyee.”

¹¹ Debaŋ kenaj na, Wurubuaere kpilala baŋ pou seŋee kilisi gyooro gbeli keŋ, na kegyiise sao banaara baŋ na wonise banaara baŋ. Be popou tisiwō bunji mo be sia bunj tēle man gyooro gbeli keŋ siaman, te ba som Wurubuaere ¹² te be seewō nyiaa,

“Amen.

De Gbengyoo Wurubuaere danaana dorj na nyansa na gyoorobiiri.

Mena dōō e yela dee do e nōo lese ɔ yele kekpaakekpa.

Amen.”

¹³ Botōo te kegyiise sao banaara baŋ man ŋolo boose maŋ nyiaa, “Balaŋ bomo yena baŋ ba doona kegbase wolomee wurikyim keŋa te aleŋ yaa ba leewō?” ¹⁴ Keŋte me tiranōo fa e nyi “Kegyia, nyan gyenja la.” Te ɔ yako maŋ nyiaa, “Balaŋ kēwō yena balaŋ baŋ Wurubuaere ba lese wō lee

kayeyεε dinaa keŋ be ɔkɔŋ be ɔɔɔ ne man. Baŋ yena balan baŋ baɔ faafɔ ba kegbase Nambu ŋon fatabo keŋ man te ŋɔɔ lee wolose pareparepare ne. ¹⁵ Mena ɔɔɔ,

te be yela be kaa seŋawɔ

Wurubuare gyooro gbeli keŋ siaman ne.

Bεε som Wurubuare ɔ deni dinaa keŋ man nelim na ka weese.

Walaŋ ŋon ɔ kyaa gyooro gbeli keŋ ɔɔɔ ne,

waa feleε ɔ kanyaŋ wuu wɔ na waa gyee wɔ.

¹⁶ Tanam be gyae ka ko wɔ bela ya,

te loŋboaneŋ mɔ be gyae ka ko wɔ bela ya.

Weese be gyae waa nyakee wɔ ya,

te duwulawula mɔ be gyae ke nyiŋ wɔ ya.

¹⁷ Nawolo nyi Nambu ŋon ɔ seŋεε

Wurubuare gyooro gbeli keŋ nsana nsana ne,

ŋon ne gyae la waa keε be ɔɔɔ

ŋgba mena keŋ namensekeεlere

ne keε ɔ namense ɔɔɔ ne.

Ŋon ne gyae la waa ta be siaman

mo wɔ gyu nyeedoŋ loŋ keŋ gyaŋ.

Te Wurubuare gbagba ne gyae la

waa feefo ba siasaraŋ pou lee be siaman.”

8

Nambu ŋon ke wolee keeni ɔtomante keŋ

¹ Nambu ŋon ke wolee keeni nyetoorote keŋ baɔ mo tɔ tɔne keŋ nɔɔ ne, adido botɔɔ pou yeεwɔ yididi kelii ŋgba debaŋ yaale ne. ² Botɔɔ te me naa Wurubuare kpilala nyetooro baŋ bεε sem Wurubuare siaman ne.

Te ba moo kabereε nyetooro fa wɔ. ³ Keŋte Wurubuare kpilale ŋolo koŋawɔ kaa seŋ kedeεsa boe keŋ gyaŋ. Na ɔ dana kɔba yayam nyefale ɔ nyiŋmaa man. Te ba moo oliifi burum ŋaale fa e nyi waa mo kpu na

Wurubuare balan baŋ kefane keŋ bεε fane ne, na waa mo gyakaa kedeεsa boe keŋ baɔ mo kɔba yayam yeε ke, te ke doo gyooro gbeli keŋ siaman ne ɔɔɔ. ⁴ Keŋte oliifi keŋ nyɔɔse ŋan na Wurubuare balan baŋ kefane keŋ leewɔ Wurubuare kpilale ŋon nyiŋmaa man gyu Wurubuare gyaŋ.

⁵ Keŋte Wurubuare kpilale ŋon lese boalaŋ lee kedeεsa boe keŋ ɔɔɔ do kɔba yayam nyefale keŋ man wulu. Te ɔ fuŋa ke na boalaŋ keŋ lee adido botɔɔ ke lɔ tεεle man. Karateteε dokoloŋ te ɔga ŋmaalewɔ te ɔ faewɔ na yeεsa, te tεεle mɔ wosiwɔ.

Wurubuare kpilala kawola be kabereε

⁶ Botɔɔ te Wurubuare kpilala nyetooro baŋ be dana kabereε ŋan ne, desina ba wose na baa wola be kabereε ŋenaŋ. ⁷ Keŋte Wurubuare kpilale gyaŋgbate ŋon wola ɔ kabereε keŋ. ɔ kawola ke pe te be fuŋa akpelenkpelenbia na boalaŋ keŋ fatabo kyakaleε ke man ne lee adido kaa lɔ tεεle ɔɔɔ. Kekɔŋ mena ne, boalaŋ kpaε tεεle kei kekpase atooro man

dekpeŋ dokoloŋ, na daase pou kekpase atooro man dekpeŋ dokoloŋ na ŋalese nalaŋ nyiŋan pou.

⁸ Kenan wole te Wurubuare kpilale balate ŋon mo wola ɔ kabereε keŋ. ɔ kawola ke ne, te be fuŋa kolo ŋgba bula dinaa daale ne kpaε la ne kaa lɔ εpo man. Karateteε dokoloŋ na εpo kekpase atooro man dekpeŋ dokoloŋ ta bese fatabo gooŋ. ⁹ Ke man wonembia pou mɔ kekpase atooro man

dekpen dokolon yekeewo. Te agbelese dinaana njan ne don epo doo ne, ne man kekpase atooro man dekpen dokolon wolawoo pou.

¹⁰ Kenje Wurubuare kpilale batoorote non mo wola o kabere. O kawola ke ne, te kyolobii dinaa non o ne kpaa ngba boalan na daakpee ne, leewo adido kaa yala boonej na lonje njan ne puu lee teele man ne kekpase atooro man dekpen dokolon man wolawoo nja pou. ¹¹ Kyolobii nonan yeke yena Njanje. Mena doo lonje njan pou kekpase atooro man dekpen dokolon yee njan, te balan ban pou booo nyoo lon kenan ne, be man burum yekeewo lee ke njan ken doo.

¹² Kenan wole te Wurubuare kpilale banaarate non mo wola o kabere. O kawola ke ne, te weese kekpase atooro man dekpen, na gyaalan kekpase atooro man dekpen, na kyolobiise kekpase atooro man dekpen pou gyoo ditintee tuum. Wee dibilin mo kekpase atooro man dekpen dokolon te nyin kenmanjee korakora ya. Mena mo te be kpala nelim man akpen atooro na, ke man dekpen dokolon mo te nyin kenmanjee ya.

¹³ Me ka sen mee kee ne, te me naa otoloku nolo na o ne furufu adido adido. Kenje me nyiwo o ne yako kenken nyiaa, "Balan ban baa kyaa teelee kei doo kelii deban ken Wurubuare kpilala batooro akan ban baa wola be kabere ne, baa laako bola bola!"

9

¹ Kenan wole te Wurubuare kpilale banonje non mo wola o kabere ken. O kawola ke ne, te me naa kyolobii nolo kuluwo lee adido kaa yala teelee man. Botoo te Wurubuare moo safowaa ken bee mo toro disim ken too booo kyilimkyilim ken ke tan oto ya ne fa kyolobii non. ² O ka toro booo ken too ne, nyooose leewo ke man ngba mena ken nyooose na lee boalan degyapaa man ne. Te nyooose ken yela weese na noma pou biriwo tuum. ³ Kenje akpataana leewo nyooose njan man kaa yala teelee doo. Te be faa wo don ken baa mo to balan ngba kanase ne. ⁴ Be yako wo nyi be na wolawoo teelee kei doo naleso na daase na aboo njan ne tuu teelee doo ne ya. Mona baa naase balan ban Wurubuare ta do wo nso be tirinooose doo ya ne diyem. ⁵ Ba te fa wo don nyi baa ko balan benan ya. Mona be faa wo don bo nyi baa mo naase wo diyem gyaalanja banonje. Te diyem ken booo naa ne, wee wo ngba kana too na walan ne. ⁶ Mena weeya nenan man ne, balan baa gyae yen nyi baa yen mo booo gyae baa yen ya. Baa gyae nyi yen de kaa mo wo, mona yen be gyae waa benaa wo ya.

⁷ Mena akpataana benan yee ngba deekyonse ban booo desina wo baa mo gyu yoo ne. Aboo njaale gyakaa ba nyeeya doo ngba kototooose njan booo mo koba yayam yee nja ne, te be siagbee mo yee ngba denibalan ne. ⁸ Ba wose wona yee ngba ala nyeenyooose ne, te be kela mo yee ngba dinaate kela ne. ⁹ Na aboo njaale mataa be konooose doo, ngba nyeela pampasan njan yoonootena na mo gyee be konoo ne. Te be benkelee mo ne yee yeesa ngba deekyonse burum ne tuu na be kotase bee gyu yoo ne. ¹⁰ Na be dana gyunse njan ne to balan ngba kanase ne. Te don ken baa mo naase balan diyem gyaalanja banonje, doo bo be gyunse nenan man. ¹¹ Be gyoo non o ne kee be doo yena obonsam kpilale non o ne kee booo kyilimkyilim ken ke tan oto ya ne doo ne. Gyudatena dei man na bee baake e nyi Abadon, te Girikitena dei man na bee baake e nyi Apoliyon ken nawolo nyi Abowoleere. ¹² Kayeyee gyanbate ken kaalaja laa ne. Ala mo don gbex ne konje.

¹³ Kenje Wurubuare kpilale loorote non mo wola o kabere. O kawola ke ne, te me nyii woya njaale leewo Wurubuare kedeesa boe ken booo mo

koba yayam yee ke te ka senɛɛ Wurubuare siaman ne, ka yenaase anaara njan man. ¹⁴ Woya njenan yako Wurubuare kpilale loorote non o dana kabere ken ne nyiaa, "Tina obonsam kpilala banaara ban bɔɔ bake wo do boo dinaa Efurate man ne yela." ¹⁵ Mena dɔɔ be tinaa wo yela. Na Wurubuare te desina wo see fa mena deban kei, na mena wee kei na mena gyaalan kei na mena kulutoo kei, nyi baa koe teelee kei dɔɔ balan kekpase atooro man dekpen dokolon. ¹⁶ Kenɛte ba wola man balan ban be kyaa deekyonse ban dɔɔ ne be yaanɔɔle. Na be yaanɔɔle yee kakpon kakponse sojononse ala (200,000,000). ¹⁷ Deekyonse na balan ban be kyaa be dɔɔ te moɔ naa wo ngba doseɛ man ne, be dinɔɔ yaa mee gyae maa wola non ne. Nyeela pampasan njan balan ban be kyaa deekyonse ban dɔɔ ba mo gyeɛ be konɔɔse ne, ne njaale yaseɛ ngba boalan ne, te njaale mo bireɛ yuu te njaale mo yee kegyim nun ngba kpatakpela ne. Deekyonse ban nyeeɛa yee ngba dinaate nyee ne. Na boalan na nyooɔse na kpatakpela na lee be noose man. ¹⁸ Boalan na nyooɔse na kpatakpela njan ba lee be noose man ne, njan yena kayeyee nombia njan ba ko teelee kei dɔɔ balan kekpase atooro man dekpen dokolon ne. ¹⁹ Deekyonse ban don ken bee mo koe balan ne doe be noose na be gyunse man. Be gyunse yee ngba doma ne, te ne dana nyeeɛa njan bee mo gooli balan.

²⁰ Balan ban bɔɔ kaa teelee kei dɔɔ ken be ta yem lee mena kayeyee nombia ken man ya ne, te tina be nombiakumee keyee yela ya. Ba te kyeekee ba agyuen na baa tina abɔɔ njan ban gbagba ba mo be nyinmaase yee na ne kasom yela ya. Be te tina felinkumee na beɛnen njan ban gbagba ba mo koba yayam yaa koba wolom yaa nyela yaa boya yaa daase yee na ne kasom yela ya. Mona mena beɛnen kewo bee naa ya, te ne bee nyii dei ya te ne bee tee mo ya. ²¹ Mena ke mo te ba te kyeekee ba agyuen na baa tina balan kakoe, na nmeesen nombia na kafon nombia na nmeelen nombia yela ya.

10

Wurubuare kpilale non o dana tonebii ken bɔɔ bɔ ke ne

¹ Kei wole ne, ma besewo naa Wurubuare kpilale donɛte nolo bela na o ta lee adido o ne kon. Na debunɛta te kilisi o wose gyanee ngba kegba te o doona ne, te kolo mo te kilisi o nyee gyanee ngba okyimaale ne. O siagbee ne nalakee ngba weese ne, te o nawoo mo yee ngba daakpeese na boalan senɛɛ la ne kpaa ne. ² Na o dana tonebii daale ken bɔɔ gyuuu ke ne o nyinmaa man. Kenɛte o moo o dunolon nae gyakaa epo dɔɔ, na o demena nae mo senɛɛ teelee dɔɔ. ³ Kenɛte o fae yeasa kenken ngba dinaate muusu la ne. O ke fae yeasa ken ne, te oga faewo betabonyetooro. ⁴ Oga ke fae betabonyetooro ken ne, nafa me gyaewo nyi maa nmarase kpene ken moɔ nyii lee oga kefae ken man ne see. Mona me nyii woya njaale lee adido ken ne yako man nyiaa, "Kyan nombia njan n be nyii ne do n nyee man. Na nmarase na see ya." ⁵ Botoo te Wurubuare kpilale non moɔ naa o senɛɛ ken o nae daale gyakaa epo dɔɔ, te o nae daale mo senɛɛ teelee dɔɔ ne gyinaa o dunolon nyinmaa adido.

⁶ Kenɛte o kaja Wurubuare non o kyaa kekpaakekpaa, te o be yee adido na abɔɔ njan pou ne kyaa botoo, na ateta na abɔɔ njan pou ne kyaa kebo, na epo na abɔɔ njan pou ne doo ke man ne nta. Ntam ken o be kam ne yena nyiaa, "Wurubuare be gyae waa dɔɔ wole lee kpene ken o ne gyae nyi waa yee ne man ya. ⁷ Mona deban ken Wurubuare kpilale nyetoorote non waa wola o kabere ken ne, deban kenan te nombia aweesen njan Wurubuare

be yako fa o tewulee ban be yee wa akpenkpenngyoo rawo ne, gyae ke kon mena."

⁸ Botoo te woya nan moo nyii lee adido kaalan ne besewo kolosi fa man bela nyiaa, "Ta gyu ke lee tonebii ken boo gyuusuu ke ne lee Wurubuaare kpilale non o senxee te o nae daale gyakaa epo doo, te o nae daale mo senxee teelee man ne nyinmaa man." ⁹ Mena doo me gyuuwo Wurubuaare kpilale non gyan nyi waa mo tonebii ken fa man. Kenje o yako man nyiaa, "Lee ke na n ke tao ke. N ne tao ke ne, ke gyae ke yee nen gyon n nooman ngba teeboo ne. Mona akpaa n lila ke na, ke gyae ke yee nan n tooman."

¹⁰ Botoo te me lee tonebii ken lee Wurubuaare kpilale non nyinmaa man te ma moo ke tao. Me kee tao ke ne, na ke dana gyon ngba teeboo ne me nooman. Mona ma ke tao ke mo lila ne, me tooman pou yee man nan bo.

¹¹ Ma ke tao ke tan ne te me nyii woya nyaale yako man nyiaa, "Kaboena nyi nya bese gyoo Wurubuaare nombia nan o be yako nen ne dekpnenken fa balan burum, na teelese na deise na gyoonen ngba mena ken Wurubuaare ba lese wola nen ne."

11

Wurubuaare adanseetena bala ban

¹ Kenja wole ne, te nolo faa man gbutu ken ke yee ngba dan ken bee mo maa kolo ne. Kenje o yako man nyiaa, "Koro gyu ke maa Wurubuaare osom deni dinaa ken na Wurubuaare kedeesa boe ken, na n ke kala balan ban pou bee som Wurubuaare botoo ne. ² Mona na maa teelee ken ke doo Wurubuaare osom deni dinaa ken yenaase ne ya, nawolo nyi be ta mo botoo fa balan ban ba te yee Gyudatenawo ya ne. Ban ne gyae la baa di don Gyerusalem donoo ken doo gyaalanja sonola na ala. ³ Te maa kpila ma adanseetena bala, na baa do lia aboo kon kaa kolosi me nombia nan moo lese wola wo ne gyaalanja sonola na ala."

⁴ Adanseetena bala ban yena oliifi daase ala na kanease daase ala nan senxee Wurubuaare non o yee teelee kei pou Gbenngyoo e ne siaman ne.

⁵ Akpaa nolo de kon nyi o kaa yee mena Wurubuaare akpenkpenngyoo bala kewo nombiikum daale ne, boalan na lee be noose man kaa ko be kolala benan. Te walan kamase non o ne gyae nyi waa yee wo kolo kum daale na, mena gbee kenan man te bee mo ko otenate. ⁶ Mena Wurubuaare akpenkpenngyoo bala kewo dana don, ken baa tale to gbee nyi deban kamase ken baa kolosi Wurubuaare nombia na oga na xee ya. Be dana don ken baa tale yela lonse pou ka bese fatabo, te baa tale yela kayeyee kamase mo ke yala teelee kei doo deban kamase ken bee gyae.

⁷ Akpaa Wurubuaare akpenkpenngyoo bala ban de kolosi be nombia nan tan ne, wonembukum non o ne kyaa lee bo kyilimkyilim ken ka be tan oto ya man ne, waa kaa yokii na wo na waa di be doo na waa koe wo. ⁸ Te baa tina ba woya yela donoo dinaa ken abonter man. Mena donoo kei man te be gyoo be Gbenngyoo sakaa opanjan doo ko. Balan ta do mena donoo kenan yele nyi Sodom yaa Igyipite. ⁹ Balan baa lee donooe kpookpoo, na deise kpookpoo na teelese kpookpoo man kon kaa kee woya benan weeya atooro na yaale. Mona balan baa bee nyi be na wuu wo ya.

¹⁰ Ba yan gyae ke yee teelee kei doo balan gyon. Baa di wee kenan ngba ba wee dinaa daale ne, na baa kyee don aboo. Nawolo nyi Wurubuaare akpenkpenngyoo bala kewo naase balan diyem nideli teelee kei doo.

¹¹ Mona weeya atooro na yaale kei wole ne, Wurubuaare yela o weese kaa gyoo be man te be fonawo koro kyaa. Kei yela gyakon gyoo balan

ban pou boo naa wo ne nideli. ¹² Botoo te Wurubuaere kpilala bala ban nyii woya nyaale kolosiwo na wo kenken lee adido nyiaa, "E gyen kon adido kebo." Kenje ba moowo noma man gyen gyu adido, na be kolala ban senje be ke wo. ¹³ Mena deban kenan man ne, teele wosiwo nideli ken nyi donoo dinaa ken kekpase kufu man deken dokolon yelee. Teele kewosi kenan mo koo balan kakponse nyetoooro (7,000). Te gyakolon gyoo balan akan ban be ta yem ya ne, te ba lese Wurubuaere non o kyaa adido ne yele. ¹⁴ Kayeyee nombia nan alate kaalan laa, te atoorote mo ne kon.

Be kawola kabere nyetoorote ken

¹⁵ Kenje Wurubuaere kpilale nyetoorote non wola o kabere. O kawola ke ne, te me nyii woya nyaale lee adido kenken nyiaa,

"Nene teele kei doo gyoori
ta bese de Gbengyoo Wurubuaere
na o bu nyeeleere non wui,
te de Gbengyoo Wurubuaere
ne gyae la waa di gyoori kekpaakekpa."

¹⁶ Kenje kegyiise sao banaara ban be kyaa be gyooro gbele doo Wurubuaere siaman ne, korowo bunji som Wurubuaere. ¹⁷ Te be yakowo nyiaa,

"De Gbengyoo Wurubuaere don pou Gbengyoo,
nyan kyaa la kaalan te nyan see la n kyaa.

Dee do nen noo nawolo nyi
n ta mo n don ken ka dokoso be kyaa ya ne,
n ne di gyoori teele kei doo.

¹⁸ Balan ban boo gyen nen ya ne ta gyen ban n doo,
mona nene te kaboena nyi nya lese n ban wola.

Deban te lii ken nyan ke di balan ban boo yekee ne nombia,
na n ke to n tewulee akpenkpengyooora
na n balan ban pou bee som nen ne kom.

N ke to balan ban bee yee nen ne,
na balan ban be dana yele,
na balan yakaa nyiban pou kom.

Te deban te lii ken nyan ke wolee balan ban pou
bee wolee teele kei ne."

¹⁹ Botoo te be kyanja Wurubuaere osom deni dinaa ken ke kyaa adido ne toro, te me naa Nookebakese Adakaa ken. Kenje oga nmaalewo te o faewo, te teele wosiwo te akpelenkpenjbia dinaana yalawo.

12

Alo fulute nolo na wonembukum dekpatakperere nolo wose man nombia

¹ Kenja wole te gyakolon nombia nyaale lese na wose wola lee adido bela. Me naa alo nolo na weese kilisee na e ngba ken te o doona ne, te gyaalan mo doo o nawoo tee. Na o wuuna gyooro kototoo ken kyolobiise kufu ala mataa na ke. ² Na alo nonan dana fulu ken o na donje, te weelen ken doo o ne fae yeese.

³ Kenje ma besewo naa gyakolon nombia nyaale lee adido bela. Me naa wonembukum yayam dekpatakperere nolo na o yee ngba lanan ne, na o dana nyeeya nyetooro na woo kufu. Na gyooro kototoo nyetooro gyakaa o nyeeya nan doo. ⁴ Akpaa n kpala kyolobiise man akpen atooro na, wonembu non moo o gyun gberaa ne man deken dokolon lo teele man. Na wonembu nonan senje alo non o na donje ne siaman, nyi akpaa

o lola o bu non na waa mo e lila debokenan man. ⁵ Botoo te alo non lola bu baale non waa di gyoori teelee kei doo balan pou doo, ken o be gyaee waa wii be waranase ya ne. O ka lola bu non pe, te be kaa too e leo lee o naa non nyinmaa man mo e gyu kefa Wurubuaee non o kyaa o gyooro gbeli doo ne. ⁶ Kenje alo non yeuwo ka gyoo kefula man, botoo ken Wurubuaee be desina see e nyi baa kee o doo gyaalan na sojola na ala.

⁷ Kenje yoo yalawo adido botoo. Wurubuaee kpilale kegyia Maekele na o tewulee yoowo na wonembukum dekpatakpere non na o tewulee.

⁸ Mona wonembukum non na o tewulee te yee don ya, mena doo be te nyin dasenae adido botoo ya. ⁹ Kenje be gegi wonembukum non lee adido botoo. Non yena benen benen dom non bee baake e nyi yele woleere yaa obonsam, non o na beo balan pou teelee kei doo ne. Te be funa non na o tewulee ban pou lee adido kaalo teelee man.

¹⁰ Botoo te me nyii woya naale adido ne yako kenken nyiaa,
 "Nenee deban ken Wurubuaee
 waa lee o balan nyee ne te lii.

Wurubuaee ta lese o don na o gyoori deboo,
 te Kristo nyeeleere non mo ta lese wola nyi
 o dana don teelee kei balan pou doo.

Nawolo nyi be te fun obonsam non
 o na mo nombiakumee gyakaa Kristotena doo
 Wurubuaee siaman nelin na ka weese ne ke lo teelee man.

¹¹ Nambu non o ba mo o wose fa kedeesa ne fatabo,
 na anokoare nombia nan doo kolosi ne,
 nan te ba moowo di obonsam doo.

Be te wii ban gbagba nyeedon ya,
 mona ba moo ba wose fa yen lee ba keleedi doo.

¹² Mena doo emee ban pou e kyaa Wurubuaee man ne,
 e yela ke yee non gyon.

Mo emee ban pou e kyaa teelee kei doo
 na epo man ne e laako,
 nawolo nyi obonsam ta mo ban tisi
 lee Wurubuaee man kon e gyan.

O ta mo ban tisi kon,
 nawolo nyi o gyen nyi o weeya nan
 be kaa teelee kei doo ne ta boo ya!"

¹³ Deban ken wonembukum non be naa nyi be te fun e lee Wurubuaee man kaa lo teelee man ne, te o korowo o ne gegi alo non o ba lola bu baale non ne. ¹⁴ Mona Wurubuaee faa alo non otoloku dinaa nolo benkelee ala, na waa nyin tale mo furufu yela wonembukum non gyu kefula man, botoo ken doo desina see e nyi baa kee o doo kulutoonej atooro na yale ne, na wonembukum non be nyin gbese ke yee e kolo botoo ya. ¹⁵ Botoo te wonembukum non puu lonj lee o nooman ngba boo kakkela ne, na ke gyoo alo non lanj. ¹⁶ Mona teelee kyoo alo non. Teelee beewo te ke nyoo lonj ken pou wonembukum non be puu lee o nooman ne. ¹⁷ Mena doo wonembukum non gyan ban alo non doo, te o lanjawa yela e nyi o kaa yoo na o bia akan ban. Alo nonan bia benan yena balan ban pou bee di Wurubuaee nombia nan doo, te bee di Kristo wose man adanse ne. Kenje wonembukum non gyuuwo ka senj epo nooman.

13

Wonembukum non o ba lee epo man ne

¹ Botɔɔ te me naa wonembukum ɲolo na ɔ ta lee ɛpo man ɔ ne kɔɲ. Na ɔ dana woo kufu na nyeyya nyetooro, te gyooro kotɔtɔɔse wue woo ɲan pou dɔɔ. Te be ɲmarase mmusuo nombia ɲaale gyakaa nyee kamase dɔɔ. ² Wonembukum ɲon mɔɔ naa ne yee ɲgba mokɔɔte ne. ɔ dana gelase ɲgba ɔsakuru ne, te ɔ nɔɔ mɔ yee ɲgba dinaate ne. Kenɛte wonembukum gyangbate ɲon moo ɔ doɲ na ɔ gyoorobiiri na ɔ kegyiiri ɲan pou ɔ dana ne fa wonembukum kei. ³ Gyam dinaa daale kyaawɔ kyaa wonembukum ɲon nyee keɲ daale dɔɔ keɲ nafa ke gyae ke tale ko e, mɔna gyam kenanɲa tia yem. Wonembukum ɲonanɲ nombia dana gyakolonɲ, mena dɔɔ tɛele kei dɔɔ balanɲ pou sila e. ⁴ Balanɲ burum som wonembukum dekpatakperɛ ɲon, nawolo nyi na ɔ ta mo ɔ doɲ fa wonembukum kei. Ba som wonembukum kei te be kelɛɛ e nyiaa, “Amɔte kyaa la ɲgba wonembukum kei ne, te amɔte mɔ ne gyae la waa tale yoo na e?”

⁵ Kenɛte be feefuwɔ do wonembukum ɲon nyi waa yee kegyira nombia, na waa kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare. Te be faa e doɲ nyi waa mo di tɛele kei dɔɔ gyaalanɲna soɲola na ala. ⁶ Te wonembukum ɲon gyuusuo ɔ nɔɔ kolosi mmusuo nombia tia Wurubuare wɔlɛɛ ɔ yele, na ɔ deni dinaa keɲ na banɲ pou be kyaa Wurubuare man ne. ⁷ Kenɛte ba besewɔ fa e doɲ nyi waa mɔ yoo na Wurubuare balanɲ banɲ na waa di be dɔɔ. Te be faa e doɲ bela nyi waa mo di akpaɲalanɛ, na tɛele kei dɔɔ balanɲ na deise na lonɲoro kamase balanɲ dɔɔ. ⁸ Tɛele kei dɔɔ balanɲ burum baa som wonembukum kei. Mena balanɲ kewɔ yena balanɲ banɲ ba te ɲmarase ba yela do nyeedoɲ tɔne keɲ man ya ne. Nyeedoɲ tɔne kenanɲ yee Nambu ɲon ɔ ba mo ɔ wose fa kedeesa leenanɲ tɛele kei kewalanɲ ne wui. ⁹ Walanɲ ɲon ɔ dana denjele anenyiɲ dei ne, waa see denjele na waa tei. ¹⁰ Akpaa yee nyi baa kyanɲ ɲolo yoo man na, yoo man te baa tanɲ kyanɲ e.

Te akpaa yee nyi ɲolo waa yeyɲ sila nɔɔman na,
sila nɔɔman te waa tanɲ yeyɲ.

“Kei nawolo baa nyi,
kaboena nyi Wurubuare balanɲ baa nyiɲ konɔɔ
na baa seɲ keɲkenɲ ba kelɛɛdi man.”

Wonembukum ɲon ɔ be bɛɛ lee tɛele man ne

¹¹ Botɔɔ te ma besewɔ naa wonembukum ɲolo te bɛɛ lee tɛele man bela. Na ɔ dana woo ala ɲgba nam ne, mɔna ɔ kekolosi yee ɲgba wonembukum dekpatakperɛ ɲon ne. ¹² Doɲ keɲ wonembukum gyangbate ɲon dana ne, keɲ te balate kei mɔ dana ɔ ne yee ɔ tom ɔ dɔɔ ɲon yele man. Te ɔ yela tɛele kei dɔɔ balanɲ pou som wonembukum gyangbate ɲon ɔ dana gyantare dinaa ɔ nyee man ne. ¹³ Wonembukum kei mɔ yee gyakolonɲ nombia dinaana. ɔ yela boalanɲ gba koranɲ leewɔ adido kɔɲ kaa yala tɛele man te balanɲ pou naawɔ. ¹⁴ Lee gyakolonɲ nombia ɲan ɔ be yee wonembukum gyangbate ɲon yele man ne dɔɔ, ɔ talewɔ beo tɛele kei dɔɔ balanɲ pou. Te ɔ ɲere wɔ te be maa bane ɲgba wonembukum gyangbate ɲon, bɔɔ mɔ yoosila gooli e ɔ nyee man yeyɲ yeyɲ te ɔ ta yem ya ne. ¹⁵ Be faa wonembukum balate kei doɲ nyi waa fa bane ɲon bɔɔ maa ɲgba wonembukum gyangbate ɲon ne nyeedoɲ na waa tale kolosi, na waa yela baa koe banɲ pou bɔɔ bɛɛ nyi bɔɔ som bane ɲonanɲ ya ne. ¹⁶ Te mena wonembukum kei besewɔ ɲere walanɲ kamase, balanɲ banɲ be dana yele na balanɲ yakaa nyibanɲ, na banɲ be dana kɔba na ayematena na gyoorobia na gbenɲa pou yela ba doo wɔ nso be dunolonɲ nyiɲmaase man na be tirinɔɔse dɔɔ. ¹⁷ Walanɲ kamase ɲon ɔ be dana wonembukum gyangbate ɲon nso

kenj ya ne, otenate be dana gbɛɛ nyi waa yoo kolo yaa waa lee kolo ya. Nso kei yena wonembukum non yele, yaa o yele kenj nomba.

¹⁸ Walaŋ non Wurubuaɛ be fa e nyansa ne, non waageŋ ne gyae la waa tale nyii nombii kei man. Walaŋ non o dana agyueŋ ne, non ne gyae la waa tale gyeŋ wonembukum non nomba kei yaanoole, nawolo nyi nomba kei yee deniwalaŋ nolo yele ke. Nomba kenaj yena soŋononŋse looro na soŋotooro na looro (666).

14

Nambu non na o balan

¹ Kenaj wole ma besewo geese kee na, te me naa Nambu non o ba mo o wose fa kedeesa ne seŋee Siyon bula kenj doo. Na balan kakponŋse kufu bala akpeŋ kufu ala (144,000) seŋee Nambu nonaj gyan. Ba te nmarase Nambu non yele na o kya Wurubuaɛ yele gyakaa mena balan benaj tirinooŋse doo.

² Kenŋte me nyii woya njaale lee adido nŋba boo wuu la waale ne lam ne, te ka besewo wii nŋba oga fae la ne. Woya njan moɔ nyii ne, ne yee nŋba baale ne gyoo na adoleese ne. ³ Mena balan kewo seŋawo Wurubuaɛ gyoooro gbeli kenj, na wonise banaara ban na kegyiise ban siaman kpee noonŋ wole. Te nolo te tale kasee noonŋ kenaj kpu na balan kakponŋse kufu bala akpeŋ kufu ala (144,000) ban Wurubuaɛ be to ba nyeeman kom lee wo lee teeŋe kei doo ne ya. ⁴ Mena balan kewo yena balan ban boɔ tela ba wose nideli, kenj ba te doo na ala yaa baala see korakora ya ne. Bee sila Nambu non gyu yenaŋ kamase kenj o ne gyu ne. Balan kewo yena balan ban Wurubuaɛ be to ba nyee man kom lee wo lee teeŋe kei doo ne. Be ta mo wo fa Wurubuaɛ na o Nambu non, nŋba mena kenj walaŋ na mo o wooman weeneŋ gyanŋba nyinjan deesi fa Wurubuaɛ ne. ⁵ Be te di dekara see korakora ya, te nombiikum kamase mo be mataa na wo ya.

Wurubuaɛ kpilala batooro ban

⁶ Kenaj wole te ma besewo naa Wurubuaɛ kpilale nolo na o ne furufu felin man adido. Na o dana Kristo nombia kpaakpaa njan ne kyaa kekpaakekpaa ne waa kolosi fa deise, na akpanalanŋse na teeŋe kei doo balan pou. ⁷ Kenŋte o kolosiwo kenken nyiaa, “E yee Wurubuaɛ na e ka lese o yele, nawolo nyi o nombia kedi deban kenj te lii. E som Wurubuaɛ, nawolo nyi non yena adido na ateta na epo na lonŋse pou.”

⁸ Botoo te Wurubuaɛ kpilale balate nolo mo konawo kaa yako nyiaa, “Babilon donoo dinaa kenj te yelee. O te yale, nawolo nyi o ta mo o kafon nombia kyanee teeŋe kei doo balan pou. O kafon kei yee yaa nŋba solon donŋte te o moowo fa teeŋe kei doo balan te be nyoowo deese ne.”

⁹ Kenŋte Wurubuaɛ kpilale batoorote nolo mo kaa yakowo kenken nyiaa, “Akpa nolo da som wonembukum non, yaa bane non boɔ maa nŋba non ne, yaa o see te ba do e nso o nyinmaa man yaa o tirinoo doo ne, be gyae ke de fa e ya. ¹⁰ Wurubuaɛ waa gyeŋ ban otenate doo na waa won o denjele nideli. Gyae ke yee nŋba Wurubuaɛ gbagba moona solon donŋte do leenoo kenj nawolo nyi o ta gyeŋ ban ne man fa e. Mena walaŋ nonaj waa naa diyem nideli boalan kenj ne kpa nŋba ba mo kpatatkela bo do ke man ne Wurubuaɛ kpilala na Nambu non siaman. ¹¹ Boalan kenj man mena walaŋ nonaj waa yeyee ne, ke nyooŋse gyae ka gyeŋ gyu adido kekpaakekpaa. Te balan ban bee som wonembukum non, na bane non boɔ maa nŋba wonembukum nonaj ne, na ban pou boɔ do wo wonembukum nonaj nso ne, boɔ gyae baa fefo korakora ya. Baa naa diyem nideli nelim na ka

weese.” ¹² Mena dɔɔ kaboena nyi Wurubuare balan ban bee di Wurubuare mmaraase dɔɔ, te be silana Yesu anokoare man ne, baa nyin konɔɔ na baa sen kenken gbɛɛ kamase man. ¹³ Kenɛte me nyii woya ŋaale lee addido bela nyiaa, “Nmarase see nyiaa, ‘Balan ban pou baa yen de Gbengyoo yele man lee gyɛn wee kei ne gyu ne, ban na nyeebam.’” Kenɛte Wurubuare felin ŋon mɔ sɛɛwɔ nyiaa, “Ayi, ke yɛɛ ampan. Baa fɛɛfo lee be kaale pou man, nawolo nyi be nombia ŋan bɔɔ yɛɛ ne ne gyae la ke sila wɔ.”

¹⁴ Ma besewɔ gɛɛse kɛɛ na, te me naa ŋoma wolomɛ ŋaale. Te me naa ŋolo kyaa ŋoma ŋenan dɔɔ ŋgba “Deniwalan” ne. Ɔ wuuna gyoooro kotɔɔɔ ɔ nyee dɔɔ, te ɔ dana sakawa ken kɛɛ bee banban ne ɔ nyinmaa man. ¹⁵ Kenɛte Wurubuare kpilale ŋolo mɔ leewɔ Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man addido kɔŋ, te ɔ kolosiwɔ kenken yako walan ŋon ɔ kyaa ŋoma ŋan dɔɔ ne nyiaa, “Mo n sakawa ken na n ke kɛɛɛ weenɛɛ ŋan. Nawolo nyi tɛɛle kei dɔɔ weenɛɛ ŋan te yɛɛ, te ŋa kekerɛɛ mɔ deban te lii.” ¹⁶ Mena dɔɔ walan ŋon ɔ kyaa ŋoma ŋan dɔɔ ne, funja ɔ sakawa ken kɛɛɛ abɔɔ ŋan pou ŋɔɔ yɛɛ tɛɛle dɔɔ ne.

¹⁷ Kenan wɔle te Wurubuare kpilale ŋolo mɔ besewɔ lee Wurubuare ɔsom deni dinaa ken man addido bela. Na ŋon mɔ dana sakawa banban daale. ¹⁸ Kenɛte Wurubuare kpilale ŋolo mɔ leewɔ botɔɔ ken bee deesi fa Wurubuare ne man kɔŋ. Wurubuare kpilale kei ne kɛɛ na kedeesa boalan ken dɔɔ. Te ɔ fae yeesa kenken yako walan ŋon ɔ dana sakawa banban ken nyiaa, “Mo n sakawa ken na n ke kɔ gerepo saase ŋan pou ŋɔɔ yɛɛ tɛɛle kei dɔɔ ne lee ŋe wonɛ ŋan man.” ¹⁹ Mena dɔɔ Wurubuare kpilale ŋon mɔ funja ɔ sakawa ken kɔ gerepo saase ŋan pou lee ŋe wonɛ man, te ɔ funja ŋa do bɔɔ dinaa ken man bee ŋmaase bia ŋan lese ŋa lon mɔ yɛɛ solon ne. Mena bɔɔ kei senɛɛ fa Wurubuare ban kum ken. ²⁰ Kenɛte be sakatee gerepo bia ŋan botɔɔ ŋmaase ŋa lese ŋa lon donɔɔ ken nɔɔman. Te lon ken ba lee ŋe man ne bese fatabo te ŋe lanawɔ ŋgba boo ne. Fatabo kenan kelan dɔɔlon man gyae ke yɛɛ ŋgba maelese sɔŋononɛ ala ne (200), te ke siilin mɔ gyae ke yɛɛ ŋgba nawɔɔɔɔse anon ne.

15

Wurubuare kpilala ban be dana kayeyɛɛ nombia nyetooro ne

¹ Kenan wɔle te ma besewɔ naa gyakolon nombii dinaa daale Wurubuare man addido bela. Me naa Wurubuare kpilala nyetooro baale na be dana kayeyɛɛ nombia nyetooro. Kayeyɛɛ nombia kenja yɛna Wurubuare balan deŋele kewɔŋ ɔtomante ken. Nawolo nyi ŋa de kaa lam na, Wurubuare mɔ wɔɛ gyae ke fɛɛ.

² Kenɛte me naa kolo gyoooro gbeli ken siaman ŋgba epo lon ne. Na ke yɛɛ gelenɛɛ te kɛɛ ŋalakee ŋgba diiku ne, na boalan mɔ kyakalɛ ke man. Te me naa balan baale senɛɛ epo kenan nɔɔman. Balan banan yɛna balan ban bɔɔ yoo di wonembukum ŋon na bane ŋon bɔɔ maa wonembukum ŋonan dinɔɔ man, te ɔ nombia senɛɛ fa ɔ yele dɔɔ ne. Na be dana adoleese ŋan Wurubuare be fa wɔ ne. ³ Na bee kpee Wurubuare tobaale Mosesi nɔɔnɛn, na Nambu ŋon nɔɔnɛn nyiaa,

“De Gbengyoo Wurubuare don pou nyee,
n nombia ŋan n ne yɛɛ ne yɛɛ nombia dinaana ŋa,
te ŋe dana gyakolon.

Nyan yɛna tɛɛle kei dɔɔ pou gyoo.
N nombia doo na ŋe gbɛɛ,
te ŋe yɛɛ anokoare mɔ.

4 De Gbenjyoo,
 amote kyaa la kej ɔ be gyae waa yee neŋ ya,
 te amote mɔ be gyae la waa lese n yeŋe ya?
 Nawolo nyi nyan nyaageŋ kooŋ
 yena walaŋ ɲon ayimeɛ be doo n man ya.
 Teele kei dɔɔ balan pou baa koŋ
 kaa buŋ neŋ na baa som neŋ.
 Nawolo nyi n ta lese n nombia
 ɲan ɲe doo na ɲe gbɛɛ nɛ debɔɔ.”

5 Kei wole te me kɛɛ adido na, te me naawɔ na Wurubuare ɔsom deni dinaa toomante kej ne di adansɛɛ nyi Wurubuare kyaa botɔɔ nɛ ta toro.
 6 Botɔɔ te me naa Wurubuare kpilala nyetooro ban be dana kayeyɛɛ nombia nyetooro ɲan nɛ, ta lee Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man. Ba doona akaralɛɛ kegbase wurikyim ɲan ɲɛɛ ɲalakee nɛ, te ba moo kɔba yayam abɔɔɔɔse kpan karase be konɔɔse man. 7 Keŋte wonise banaara ban man ɲolo moo kɔba yayam nyefalɛɛ nyetooro fa Wurubuare kpilala nyetooro ban. Abɔɔ ɲan doo nyefalɛɛ ɲan man nɛ, yɛɛ kayeyɛɛ kumɛɛ ɲan Wurubuare ɲon ɔ kyaa kekpaakekpaɛ nɛ waa mo ban mo ɲa do teeŋe kei dɔɔ balan nɛ. 8 Botɔɔ te Wurubuare gyoorobiiri na ɔ don yela nyɔɔse kaa wulu Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man. Mena dɔɔ ɲolo te tale gyoo Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man ya, kelii deban kej kayeyɛɛ nombia nyetooro ɲan Wurubuare ba mo fa ɔ kpilala nyetooro ban nɛ tanjawɔ.

16

1 Keŋte me nyii woya ɲaale Wurubuare ɔsom deni dinaa kej man ne yako Wurubuare kpilala nyetooro ban keŋkeŋ nyiaa, “E gyu ke kyɛɛkeɛ Wurubuare ban kumɛɛ ɲan ɲe doo ɛ nyefalɛɛ nyetooro ɲan man nɛ woli teeŋe dɔɔ.”

2 Botɔɔ te Wurubuare kpilale gyanjbate ɲon gyuuwɔ ke kyɛɛkeɛ kpene kej doo ɔ nyefale kej man nɛ woli teeŋe dɔɔ. ɔ ke kyɛɛkeɛ ke woli teeŋe dɔɔ pɛ, te gyamɛɛ kumɛɛ ɲaale kaa gyɔɔ balan ban pou bɔɔ do wɔ wonembukum ɲon nso, te bɛɛ som bane ɲon bɔɔ maa wonembukum ɲonan dinɔɔ man nɛ.

3 Kenan wole te Wurubuare kpilale balate ɲon mɔ kyɛɛkeɛ kpene kej doo ɔ nyefale kej man nɛ do epo man. Botɔɔ te epo loŋ kej kyɛɛkeewɔ yɛɛ ɲgba walaŋ deyeŋe fatabo nɛ, te wonembu kamase ɲon ɔ doo epo man nɛ yɛŋawɔ.

4 Keŋte Wurubuare kpilale batoorote ɲon mɔ kyɛɛkeɛ kpene kej doo ɔ nyefale man nɛ do booneŋ na loŋse man, te ɲe popou bese fatabose.

5 Botɔɔ te me nyii Wurubuare kpilale ɲon ɔ ne kɛɛ loŋse ɲan dɔɔ nɛ yakowɔ nyiaa,

“Nyan yena Wurubuare ɲon n wulaa n kyaa lee kewalaŋ kej,
 te nyan yena Wurubuare ɲon n kyaa deban kei.

Nyan yena Wurubuare ɲon ayimeɛ kamase be doo n man ya.
 Te n deŋele kewoŋ kej n ne woŋ balan nɛ,

doo na ke gbɛɛ.

6 Nawolo nyi ba koe n balan
 na nya akpenkpenjyɔɔra ban.

Mena dɔɔ te n moo fatabo fa wɔ nyi baa nyɔɔ,
 ɲgba mena kej kaboena wɔ nɛ.”

7 Keŋte me nyii ɲolo kolosiwɔ lee botɔɔ kej bee deesi nɛ nyiaa,
 “Ampaŋ, de Gbenjyoo Wurubuare don pou nyee,

n nombia kedi yee anokoare te ke doo na ke gbɛɛ.”

⁸ Kenanɔ wole te Wurubuarɛ kpilale banaarate non mɔ kyɛɛkee kpene keɲ doo ɔ nyefale keɲ man nɛ woli weese dɔɔ. Te be faa weese doɲ nyi waa nyakee balan ɲgba boalan nɛ. ⁹ Mena dɔɔ weese non nyakee balan banɲ nideli, te be falaa Wurubuarɛ non ɔ dana doɲ mena kayeyɛɛ nombia ɲan dɔɔ nɛ yele. Mɔna be bɛɛ ba te kyɛɛkee ba agyuen na baa tina be nombiakumɛɛ keyɛɛ yela, na baa lese Wurubuarɛ yele ya.

¹⁰ Keɲte Wurubuarɛ kpilale banonɲte non mɔ kyɛɛkee kpene keɲ doo ɔ nyefale keɲ man nɛ woli wonembukum non gyooɔ gbeli keɲ dɔɔ. Botɔɔ te ditinɲɛ gyoo wonembukum non gyooɔ keɲ pou. Kayeyɛɛ keɲ be koɲ balan dɔɔ nɛ, yela be nyii weelenɲ nideli te be tao be kela. ¹¹ Be gyameɲ ɲan bɔɔ nyim na weelenɲ keɲ bɔɔ nyii nɛ, yela be falaa Wurubuarɛ non ɔ kyaa adido nɛ. Mɔna be bɛɛ ba te kyɛɛkee ba agyuen na baa tina be nombiakumɛɛ keyɛɛ yela, na baa koɲ ɔ gyan ya.

¹² Keɲte Wurubuarɛ kpilale loorote non mɔ kyɛɛkee kpene keɲ doo ɔ nyefale keɲ man nɛ, do boɔ dinaa keɲ bɛɛ baake ke nyi Efurate nɛ man. Te loɲ keɲ pou yoowɔ, na gbɛɛ ke doo fa gyoonɲ ban baa lee weese dɛɛlee man koɲ nɛ. ¹³ Botɔɔ te me naa felinɲkumɛɛ atooɔ ɲaale na ɲe yɛɛ ɲgba penlase nɛ. Na lee wonembukum dekpatakperɛ non na wonembukum gyanɲbate non, na wonembukum balate dekarate non noɔse man. ¹⁴ Mena felinɲkumɛɛ kewɔ yɛɛ ɔbɔnsam tewulɛwɔ, te be dana doɲ keɲ bɛɛ tale yɛɛ gyakolonɲ nombia dinaa. Be doɲ tɛɛle kei gyoonɲ pou dɔɔ bee yilaa wɔ, na be kaa yoo na Wurubuarɛ donɲte non ɔ wee dinaa keɲ man.

¹⁵ De Gbenɲgyoo kpa nyiaa, “E tɔɔse nyi maa koɲ kaa futaa non bo ɲgba ɲmɛɛlate nɛ! Mena dɔɔ walanɲ kamaɛ non waa kyaa gyee keɲ ɔ be wolee ɔ wose ya, te waa desina ɔ wose keɲ ɔ be tɛɛ ditenɲteli na desɲ balan man mena wee kenanɔ ya nɛ, non na nyeebam.” ¹⁶ Keɲte felinɲkumɛɛ ɲan yilaa gyoonɲ ban, te be gyuuwɔ kegyanɲee botɔɔ keɲ bɛɛ baake ke Gyudatena dei man nyi Amagedɔn nɛ.

¹⁷ Kenanɔ wole te Wurubuarɛ kpilale nyetoorote non mɔ kyɛɛkee kpene keɲ doo ɔ nyefale keɲ man nɛ woli felinɲ man. Botɔɔ te me nyii yeesa keɲkeɲ ɲaale lee gyooɔ gbeli keɲ ke doo Wurubuarɛ ɔsom deni dinaa keɲ man nɛ nyiaa, “Nenɛɛ dɔɔ te tanɲ!” ¹⁸ Kei wole te ɔga ɲmaalewɔ agbaatee agbaatee, te ɔ faewɔ agbaatee agbaatee, te tɛɛle wosiwɔ nideli. Leenanɲ deban keɲ balan be kyaa tɛɛle kei dɔɔ pou nɛ, tɛɛle te wosi ta mena see ya. ¹⁹ Keɲte donɔɔ dinaa keɲ kpasewɔ akpeɲ atooɔ, te donɔɔse dinaana ɲan pou ɲe kyaa tɛɛle kei dɔɔ nɛ yelɛwɔ. Te Wurubuarɛ tɔɔse nombiakumɛɛ ɲan Babilontena be yɛɛ nɛ, mena dɔɔ ɔ gyeɲa ban kum do wɔ nideli ɲgba mena keɲ kabona nɛ. ²⁰ Te donɔɔse ɲan pou loɲ be kilisi ɲa gyanɲee nɛ, na bulase pou ɲaalaawɔ. ²¹ Te akpelenɲkpelenɲbia dinaana ɲan ɲe dana yuɲ nideli nɛ leewɔ adido yala balan dɔɔ. Mena dɔɔ balan ban falaa Wurubuarɛ lee kayeyɛɛ nombia ɲan akpelenɲkpelenɲbia ɲan ba mɔ koɲ be dɔɔ nɛ dɔɔ. Nawolo nyi diyem keɲ akpelenɲkpelenɲbia ɲan be naase wɔ nɛ, te yɛɛ nsendee ya.

17

Futooli alo kum non

¹ Kenanɔ wole te Wurubuarɛ kpilala nyetooro ban be dana nyefalɛɛ nyetooro ɲan nɛ, be man ɲolo koɲawɔ me gyan kaa yako man nyiaa, “Koɲ na maa wola neɲ mena keɲ maa wɔɲ futooli alo non deɲele. Alo ɲonanɲ

yena donɔɔ dinaa keŋ boɔ ban ke booneŋ burum noɔman ne.” ² Tɛɛle kei dɔɔ gyooneŋ ta gyem tisi ɔ dɔɔ ke yɛɛ kafonɔ nombia na e. ɔ ta mo ɔ kafonɔ nombia wolɛɛ tɛɛle kei dɔɔ balan pou nyee, ŋgba mena keŋ solon ne wolɛɛ solon nyɔɔra nyeeya ne.

³ Kenŋe Wurubuaɛ felin ŋon kaa gyoowɔ me man nideli, te Wurubuaɛ kpilale ŋon moo man gyu depampaa dinaa daale man. Botɔɔ te me naa alo ŋolo na ɔ kyaa wonembukum yayam ŋolo dɔɔ. Ba te ŋmarase mmusuo yela ŋan ŋɛɛ tia Wurubuaɛ ne gyakaa ɔ dɔɔ pou. Wonembukum ŋonan dana nyeeya nyetooro na woo kufu. ⁴ Na alo ŋonan doona kanyan yayam na agoo abɔɔ. Te ɔ moo kɔba yayam abɔɔ na kegyanase kpookpoo kpaakpaa nyinan ŋan ŋɛɛ ŋalakee te ŋe dana koyadonɔ ne mia desina ɔ wose. Te ɔ dana kɔba yayam kuruwaa keŋ ɔ nombia nkaranŋaran na ɔ futooli nombia ŋan be wulu ke man ne ɔ nyinŋmaa man. ⁵ Ba te ŋmarase yele daale keŋ walan na walan ba gyeŋ ka aseɛ ya ne gyakaa ɔ tirinɔɔ dɔɔ nyiaa,

“BABILON DONɔɔ DINAA,
FUTOOLI ALA POU BE NAA,
TɛɛLE KEI NOMBIA NKARANŋARAN POU NYEE.”

⁶ Kenŋe me naawɔ na, alo ŋon te nyɔɔ Wurubuaɛ balan fatabo baa dɛɛse ŋgba solon te ɔ nyɔɔwɔ ne. Balan kɛwɔ yena ban boɔ koe wɔ, keŋ boɔ mo be konɔɔ pou sila Yesu ne dɔɔ. Ma kena alo ŋonan ne, ma wose gbirisimanɔ nideli. ⁷ Botɔɔ te Wurubuaɛ kpilale ŋon boɔse man nyiaa, “Won dɔɔ te n wose gbirisinanɔ? Yela maa lese alo ŋon na wonembukum ŋon ɔ dana nyeeya nyetooro na woo kufu, te alo ŋon kyaa ɔ dɔɔ ne nombia aweesen ŋan man wola neŋ. ⁸ Wonembukum ŋon n be naa ne nafa na ɔ kyaa, mɔna nenɛɛ dɔɔ ɔ be kyaa bela ya. Waa lee boɔ kyilimkyilim keŋ ke tan ɔto ya ne man kɔŋ, na ɔ kaa yeŋ leki. Nyi akpaa tɛɛle kei dɔɔ balan ban pou ba te ŋmarase ba yela do Wurubuaɛ nyeedon tɔne keŋ ke kyaa leenan kewalan keŋ Wurubuaɛ be yɛɛ tɛɛle kei ya ne de naa wonembukum ŋon na, gyakolon gyae ke kyan wɔ nideli. Nawolo nyi nafa na wonembukum kei kyaa, te nenɛɛ dɔɔ ɔ be kyaa ya. Mɔna waa bese kaa lese ɔ wose wola bela.

⁹ Walan ŋon ɔ dana nyansa te ɔ gyeŋ nombia ne, ŋon ne gyae la waa tale nyii nombia keŋa man nideli. Wonembukum ŋon nyeeya nyetooro ŋan seŋɛ fa bulasebia nyetooro, te bulasebia ŋenan dɔɔ te alo ŋon ne kyaa. Bulasebia ŋenan mɔ seŋɛ fa gyooneŋ nyetooro. ¹⁰ Gyooneŋ kɛwɔ man banon ta yekee. Loorote ŋon gyakaa ɔ ne di gyoori, te nyetoorate ŋon te kɔŋa ta ya. Akpaa nyetoorate ŋon de kɔŋ ne, waa di gyoori keŋ bo deban kyomii na baa gegi e. ¹¹ Wonembukum ŋon ɔ be kyaa kaalan te nenɛɛ ɔ be kyaa bela ya ne, ŋon yena gyoo gyanaarate ŋon te ɔ kpue gyooneŋ nyetooro ban man. Te ŋon dɔɔ ɔ ne gyu baa ɔ kaa yeŋ leki.

¹² Woo kufu ŋan n be naa ne, ŋan mɔ seŋɛ fa gyooneŋ kufu, mɔna be te dɔɔ ta gyoori ya. Mɔ baa fa gyooneŋ kufu benan na wonembukum ŋon don, na baa di gyoori deban dokolon bo. ¹³ Nombii dokolon dɔɔ te gyooneŋ kufu benan pou seŋɛɛ. Baa yɛɛ noɔdokolon na baa mo be kegyiiri na be don pou fa wonembukum ŋon, na waa mo di gyoori. ¹⁴ Baa yoo na Nambu ŋon, mɔna Nambu ŋon na ɔ balan ban ɔ be baake wɔ mo wɔ yɛɛ ɔ wui, te be silana e anokoare man ne baa di ɔ dɔɔ. Nawolo nyi ŋon yena gbengyoona pou Gbengyoo na gyooneŋ pou Gyoo.”

¹⁵ Botɔɔ te Wurubuaɛ kpilale ŋon yako man bela nyiaa, “Booneŋ ŋan n be naa keŋ futooli alo ŋon kyaa ŋe gyan ne, seŋɛɛ fa balan kpookpoo ban be kyaa tɛɛle kei dɔɔ ne. ¹⁶ Te wonembukum ŋon na woo kufu

ɲan n be naa nɛ, baa kɔla futooli alo ɲon nombia. Baa wɔlɛ e nɛ kyekpakyekpakyekpa, na baa tina e yela ditenɲeli. Baa tao e, na baa too akan keɲ. ¹⁷ Nawolo nyi Wurubuarɛ yele la te gyooneɲ kufu ban ɛɛwɔ, te be yeɛ ɲon Wurubuarɛ kegyaebii. Mena dɔɔ te ba moo be don pou fa wonembukum ɲon nyi waa di gyoori kelii deban keɲ Wurubuarɛ nombia aɲmarasenɲ see ɲan gyae ke kɔɲ mena nɛ. ¹⁸ Alo ɲon n be naa nɛ, ɲon yɛna donɔɔ dinaa keɲ ke gyoo ne di don tɛle kei dɔɔ gyooneɲ pou dɔɔ nɛ.”

18

Wurubuarɛ keyelɛ Babilon donɔɔ

¹ Kei wole nɛ, te ma besewɔ naa Wurubuarɛ kpilale ɲolo te tisi lee adido ɔ ne kɔɲ. Na ɔ dana don te ɔ gyoorobiiri ɲalakeewɔ tɛle kei dɔɔ pou.

² Keɲte ɔ fae yeesa keɲkeɲ nyiaa,
“Babilon donɔɔ te yeɛɛ!

Babilon donɔɔ dinaa keɲ te yeɛɛ.
Botɔɔ ta bese ɔbɔnsam na ɔ tewulɛɛ,
na felɲkumɛɛ na gyebuse kumɛɛ,
na gyebuse nkaranɲkaran pou dekyae.

³ Nawolo nyi ɔ ta mo ɔ kafon nombia
kyaɲee tɛle kei dɔɔ balan pou.

ɔ kafon kei yeɛ yaa ɲgba solon donɲe
te ɔ moowɔ fa tɛle kei dɔɔ balan
te be nyɔɔwɔ dɛɛɛ nɛ.

Tɛle kei dɔɔ gyooneɲ ta gyem tisi ɔ dɔɔ
ke yeɛ nombia nkaranɲkaran,
ɲgba mena keɲ baala kafonɲena na gyem tisi
futooli alo dɔɔ nɛ.

Te tɛle kei dɔɔ kebudiira burum mɔ
te tɛɛ ɔ futooli keɲ dɔɔ nyiɲ ba wose.”

⁴ Keɲte me nyii woya ɲaale lee adido bela nyiaa,
“Me balan,
ɛ koro lee Babilon donɔɔ dinaa kenan man.

Na emɛɛ mɔ be nyiɲ yeɛ nombiakumɛɛ
ɲan doo donɔɔ kenan man,
na Wurubuarɛ ke wɔɲ ɛ denjele
ɲgba mena keɲ waa wɔɲ mena balan benan denjele nɛ ya.

⁵ Wurubuarɛ te tɔɔɛ ɔ nombiakumɛɛ ɲan,
nawolo nyi ɲe ta boo nideli
keɲ nyi ɔ be tale wolee ɲa ya.

⁶ Nombiakumɛɛ ɲan ɔ ba mo yeɛ balan nɛ,
ɛ mo ɲe dinɔɔ akpeɲ ala tɔ e kom.

Te solon keɲ ɔ be fa balan be nyɔɔ nɛ,
ɛ mo keɲ ke dana don akpeɲ ala
kela ɔ wui keɲ nɛ fa e waa nyɔɔ.

⁷ Mena keɲ ɔ be di gyon
te ɔ ba lese ɔ gyoorobiiri wola nɛ,
mena mɔ te ɛ naase e diyem
na ɛ ke yela waa yeɛɛ nideli.

Nawolo nyi ɔ gyakaa ɔ ne gyɔ ɔ konɔɔ yako nyi,
‘Me yeɛ ala gyoo e, ma te yeɛ lialo e ya.
Te mɔɔ gyae maa di walaɲsa mɔ korakora ya.’

8 Lee mena dɔɔ weese dokolonj kooŋ man
 te kayeyee dinaa keŋ gyae kekɔŋ ɔ dɔɔ.
 Kayeyee kenan yena yen,
 na walaŋsa kedi na tanam dinaa.
 Kenan wole koran na,
 baa too e kekpa.
 Nawolo nyi de Gbenjyoo Wurubuare ŋon
 waa wɔŋ ɔ deŋele ne,
 ɔ dana doŋ.”

9 Teele kei dɔɔ gyoonen ban bɔɔ gyem tisi ɔ dɔɔ yee kafon nombia na e,
 te bɔɔ di gyon kamase kpu na e ne, akpa be naa boalan keŋ ne kpa e ne
 nyooŋse na, baa wii na baa di ɔ walaŋsa nideli. 10 Diyem keŋ gyae kekɔŋ
 Babilon donɔɔ keŋ dɔɔ ne, gyae ke yee gyoonen ban gyakolonj. Mena dɔɔ
 baa sen lemlem wii na baa yako nyiaa,
 “Babilon donɔɔ laako!

Babilon donɔɔ dinaa,
 nyan na gyerebi!

Nyan ŋon nafa n dana doŋ ne,
 na deban dokolonj kooŋ kei yaa
 be tan wole neŋ ne?”

11 Teele kei dɔɔ kebudiira ban mo baa wii na baa di walaŋsa ɔ dɔɔ.
 Nawolo nyi nolo bee tekaa lee ba abɔɔ bela ya. 12 Nolo bee tekaa lee
 ba kegyanase na abɔɔ ŋan bɔɔ mo kɔba yayam na kɔba wolom na boya
 kpaakpa nyinjan yee ŋa ne ya. Nolo bee tekaa lee ba akaralee kpaakpa
 nyinjan, na agoo kanyanŋe na kanyanŋe yayama na abɔɔ ŋan bɔɔ mo tuu
 kela yee ŋa ne ya. Nolo bee tekaa lee abɔɔ ŋan bɔɔ mo daase kpookpoo ŋan
 ŋe dana koya doŋ yae, na abɔɔ ŋan bɔɔ mo nyeela kpookpoo na boya ŋan
 ŋe dana koya doŋ yee ŋa ne ya. 13 Nolo bee tekaa lee ba abɔɔ buruburu
 ŋan ŋe dana ofonj te bee mo saa weenee, na adudo na oliifi na pepere
 na solon na nuŋ na biliŋ na nunkyuese na namense na deekyonŋe na ŋe
 kotase, na gbenja na ban bɔɔ kyan wɔ yoo man ne ya.

14 Kebudiira ban baa yako nyiaa, “Abɔɔ kpaakpa ŋan pou n be yase n
 sia gyae ne, ŋe popou ta lee n nyinmaa man. Mena keŋ n be nyin n wose,
 na yeke keŋ n be lee ne pou ta yoo kekpaakekpa.” 15 Nombia ŋan gyae
 ke kɔŋ Babilon donɔɔ keŋ dɔɔ ne, gyae ke yee kebudiira ban bɔɔ di kebu
 donɔɔ kenan man nyin ba wose ne gyakolonj. Mena dɔɔ baa sen lemlem
 wii, na baa di walaŋsa. 16 Baa wii yako nyiaa,
 “O Babilon donɔɔ dinaa laako!

O Babilon donɔɔ dinaa,
 nyan na gyerebi.

Nafa n ne kaa akaralee na abɔɔ yayama
 na agoose bo.

Nafa kɔba yayam abɔɔ,
 na boya kpaakpa nyinjan abɔɔ,
 na kegyanase kpaakpa nyinjan
 ŋan ne ŋalakee ne abɔɔ te n na doo.

17 Mɔna deban dokolonj kei man na,
 nya abɔɔ ŋan pou te ŋaalaa.”

Kegyise ban bee kee agbele dinaana dɔɔ, na ban pou bee kyaa ŋe man,
 na ban pou bee yee tom ŋe man, na kebudiira ban pou bee tee epo dɔɔ
 di kebu ne, baa sen lemlem na bee kee donɔɔ kenan. 18 Baa sen botɔɔ na
 baa kee donɔɔ keŋ kekpa. Be naa ke kee kpa keŋ ne baa yako nyiaa,

“Donɔɔ wonɔti kyaa kaalan, kenj kelii mena donɔɔ dinaa kei.” ¹⁹ Baa kyaa ngba liala ne na baa wii waranjase man nyiaa,

“O Babilon donɔɔ dinaa laako!

O Babilon donɔɔ dinaa,

nyanj na gyerebi!

Nyanj dɔɔ te kebudiira banj pou

bɔɔ mo agbele dinaana ta epo dɔɔ di kebu ne,

nyinja ba wose.

Mona debaran dokolonj koonj man na,

nya abɔɔ njan n be nyim ne pou te njalaa.

²⁰ Emɛɛ banj pou e kyaa adido,

na Wurubuarɛ balan na Kristo kpilala,

na Wurubuarɛ akpenkpenjgyɔɔra pou

e yela ke yɛɛ njon gyonj.

Nawolo nyi Wurubuarɛ te wonj donɔɔ kenj denjele

lee diyem kenj ɔ be naase njon ne dɔɔ.”

²¹ Botɔɔ te Wurubuarɛ kpilale Dekpatakperɛ njolo moo boe dinaa dinaa daale, te ɔ funja ke ka do epo man te ɔ yakowɔ nyiaa,

“Nne te baa mo donj wɔlɛɛ Babilon donɔɔ dinaa kenj,

te njolo na njolo be gyae waa tekaa naa ke bela ya.

²² Njolo mɔ be gyae waa tekaa nyii adolɛɛ gyɔɔra na nɔɔnenj kpeera yaa

keferee na kabere wolala nkanj donɔɔ dinaa kei man bela ya.

Njolo be gyae waa tekaa naa tom kamase yɛɛre botɔɔ bela ya.

Mena mɔ te bɔɔ gyae baa tekaa nyii nyi

njolo ne nanj kolo boe dɔɔ bela ya.

²³ Te njolo na njolo be gyae waa tekaa naa

kanea daale kenjmanjɛe botɔɔ bela ya.

Njolo mɔ be gyae waa nyii alowɔlere nombia

donɔɔ kenanj man bela ya.

Nawolo nyi donɔɔ kenanj man kebudiira yena

balanj banj be dana yele tɛɛle kei dɔɔ.

Mona ke man njmeesentena,

te yeli tɛɛle kenanj dɔɔ balan pou ta yoo.

²⁴ Babilon donɔɔ dinaa kei man

te ba koo Wurubuarɛ akpenkpenjgyɔɔra,

na ɔ balan na balan banj pou bɔɔ koo tɛɛle kei dɔɔ ne.

Lee mena dɔɔ te Wurubuarɛ ne wonj donɔɔ kenanj denjele ne.”

19

¹ Kenja pou wɔle ne, me nyii yeesa njaaale adido ngba balan burum yeesa ne nyiaa,

“E lese Wurubuarɛ yele.

De Wurubuarɛ yena nyeeɛɛre.

Njon te gyoorobiiri na donj pou yɛɛ ɔ wui.

² Nawolo nyi Wurubuarɛ ne di nombia ke gbɛɛ dɔɔ,

te kaboena mɔ.

ɔ te bu futooli alo dinaa njon ɔ ba mo

ɔ kafonj nombia wɔlɛɛ tɛɛle kei dɔɔ balan ne fɔɔ.

Te lee mena kenj ɔ ba koe Wurubuarɛ tewulɛɛ dɔɔ,

te Wurubuarɛ ne wonj ɔ denjele tɔ kom ne.”

³ Kenje ba besewɔ fae yeesa adido botɔɔ bela nyiaa,

“E lese Wurubuarɛ yele.

Be ka too Babilon donɔɔ kenj ne,

boalanj keŋ nyooŋe ta koro lanj adido kekpaakekpaa.”

4 Botoo te kegyiise saobanaara banj, na wonise banaara banj tisiwo bunj te ba som Wurubuaere non o kyaa o gyoooro gbeli doo ne te be seewo nyiaa, “E lese Wurubuaere yele. Amen.”

5 Kenje yeesa nyaale leewo gyoooro gbeli keŋ gyanj nyiaa, “Emee Wurubuaere tewulee pou,
e lese o yele.

Emee banj pou e ne yee Wurubuaere ne,
e lese o yele.

Balanj banj be dana yele na balan yakaa nyibanj pou,
e lese Wurubuaere yele.”

6 Botoo te me nyii yeesa nyaale adido ngba balan burum baale yeesa ne bela. Yeesa nenanj nkanj yee ngba boo dinaa daale wuu la yaa oga kefae ne nyiaa,

“E lese Wurubuaere yele.

Nawolo nyi de Gbenjgyoo Wurubuaere non
o yee donj pou nyee e ne,
non ne diina gyoori.

7 E yela ke yee daa gyonj na dee nyanee
na dee lese Wurubuaere yele.

Nawolo nyi debanj te lii nyi Nambu non
o ba mo o wose fa kedeesa ne ka kpeo alo.

Te alowole non mo te desina o wose see.

8 Be ta mo akaralee keŋ ke dana kyee
te ka wolosee nideli ne,
kegba fa alowole non nyi waa do.”

(Akaralee keŋ seŋee fa Wurubuaere balan nombia kpaakpaa nan bee yee ne.)

9 Kenje Wurubuaere kpilale non yako manj nyiaa, “Nmarase nyiaa, ‘Balanj banj boo baake wo Nambu non alowole weenee tee ne, banj na nyeebam.’
” Te o besewo yako manj nyiaa, “Wurubuaere noowoya gbagba yena keŋa.”

10 Botoo te me tisiwo bunj o nawootee nyi maa som e, te o yako manj nyiaa, “Naa yee mena ya. Nawolo nyi manj mo yee Wurubuaere tobaale e, ngba emee na n tebia banj pou de dana Kristo nombia nan o ba lese wola daa man nideli ne. Mena doo Wurubuaere waagenj te kaboena nyi dee som.”

Nawolo nyi anokoare keŋ Yesu ba lese wola daa ne, keŋ ne faa na o balan donj te bee tale kolosi o nombia.

Walanj non o kyaa deekyoh wolom non doo ne

11 Kenje me naawo na adido ta toro, te me kee na deekyoh wolom nolo seŋee laa, na nolo kyaa o doo. Walanj non o kyaa o doo ne yele yena nyi, “Walanj non o dana anokoare, te o bee di dekara ya.” Nawolo nyi o ne di o nombia na ke gbeye, te o ne yoo o yoo mo na ke gbeye. 12 Na o siabia yee ngba boalanj laakem ne, te o wuuna gyoooro kotootose burum. O dana yele daale keŋ boo nmarase gyakaa o doo, keŋ nolo ba gyen yele kenanj kpu na e ya. 13 O doona kegba wurikyim daale keŋ boo mo ke do fataho man. O yele keŋ bee baake e yena nyi, “Wurubuaere Nombii.” 14 Na Wurubuaere adido yoonootena kyaa deekyohse woloma doo be silana e. Ba doona akaralee kegbase kpaakpaa nyinjan, nan ayimee kamase be doo ne man ya. 15 Yoosila keŋ ke yee sia na wole te kee bee nideli ne tosee o nooman. Yoosila kenanj te waa mo yoo di teele kei balan pou doo. Waa yee donj na waa di gyoori teele kei balan pou doo, keŋ o be gyae waa wii be waranjase ya. Te waa yela Wurubuaere non o yee donj pou nyee e ne,

ka mo ɔ banj kum kenj wɔŋ ba denjele nideli, ŋgba mena kenj bɛɛ ŋmaase danbii lese ka lonj nɛ. ¹⁶ Te yele kenj bɔɔ ŋmarase gyakaa ɔ kegba na ɔ yii dɔɔ yena nyiaa,

“GYOONENJ POU GYOO,
NA GBENGYOONA POU GBENGYOO.”

¹⁷ Botɔɔ te me naa Wurubuare kpilale ŋolo seŋɛ weese man. Kenje ɔ fae yeese kenkenj baake gyebuse banj pou bee furufu adido nɛ nyiaa, “ɛ kɔŋ kaa yilaa Wurubuare Dekpatakpere ŋon gyan, na ɛ ke di weenɛ ŋan ɔ be desina see ŋon nɛ. ¹⁸ ɛ kɔŋ kaa kyonjii gyoonen na yoonɔɔtena kegyiise, na yoonɔɔtena banj bɔɔ yale yoo man nɛ naane. ɛ kɔŋ kaa kyonjii deekyonse na banj be kyaa be dɔɔ nɛ, na balan pou na gbenja na gyoorobia na balan banj be dana yele na balan yakaa nyibanj pou naane.”

¹⁹ Kenje me naa wonembukum ŋon, na teele kei dɔɔ gyoonen na be yoonɔɔtena pou, na be te yilaa bɛɛ kɔŋ be kaa yoo na walanj ŋon ɔ kyaa deekyonj wolom ŋon dɔɔ nɛ, na ɔ yoonɔɔtena. ²⁰ Mɔna be dii wonembukum ŋon, na deka dekenkpenjgyɔɔre ŋon ɔ be yeɛ gyakolonj nombia wonembukum ŋon yele man nɛ dɔɔ. Nawolo nyi gyakolonj nombia kenja te ɔ moowɔ beo balan banj bɔɔ do wɔ wonembukum ŋon nso, te bɔɔ som bane ŋon bɔɔ maa wonembukum ŋon dinɔɔ man nɛ. Kenje be funja wonembukum ŋonan, na ɔbɔnsam deka dekenkpenjgyɔɔre ŋon na be sia fonɛɛ do boalan degyapaa kenj keɛ kpaɔ ŋgba kpatakpela nɛ man. ²¹ Yoosila kenj doo walanj ŋon ɔ kyaa deekyonj wolom ŋon dɔɔ nɔɔman nɛ, kenje ɔ moowɔ koe balan akanj banj pou, te gyebuse kaa wuuwɔ be naane dɔɔ te be dii ŋa ba kegyaebii.

20

Kulutoonenj kakponj ŋan

¹ Kenje me naa Wurubuare kpilale ŋolo te tisi lee adido ɔ ne kɔŋ. ɔ dana safowaa kenj bɛɛ mo toro bɔɔ kyilimkyilim kenj ke tanj ɔto ya nɛ, na agbaraagbaraa dinaa daale ɔ nyinmaa man. ² Botɔɔ te ɔ kyana wonembukum dekpatakpere ŋon ɔ yeɛ ŋgba lanjan nɛ donj man. ŋon yena benenj benenj dom ŋon bɛɛ baake e nyi yele wɔleɛre yaa ɔbɔnsam nɛ. Kenje ɔ bake e see nyi waa doo botɔɔ kulutoonenj kakponj (1,000). ³ Te Wurubuare kpilale ŋon funja e do bɔɔ kenj ke tanj ɔto ya nɛ man, te ɔ tɔɔ ke safowaa. Kenje ɔ moo kolo tɔ ke nɔɔ, na ɔ ba tekaa nyinj gbeɛ ta beo balan teele kei dɔɔ bela ya, kelii kulutoonenj kakponj (1,000) ŋan ɔto. Kenanj wɔle na, baa bese lese e debanj kyomii daale bela.

⁴ Kenanj wɔle te me naa gyooro gbeɛɛ ŋaale bela. Na balan banj be kyakeɛ ŋe dɔɔ nɛ, yena balan banj bɔɔ fa wɔ donj nyi baa di balan nombia nɛ. Kenje ma besewɔ naa balan banj bɔɔ kolosi Wurubuare nombia ŋan, te bɔɔ di Yesu Kristo wose man adanseɛ dɔɔ bɔɔ keɛɛ ba nyeeya nɛ ba woya. Mena balan kewɔ yena balan banj be te bunj som wonembukum ŋon ya, yaa bane ŋon bɔɔ maa wonembukum ŋon dinɔɔ man ya, te ba te see mɔ nyi baa do wɔ wonembukum ŋon nso be tirinɔɔse dɔɔ yaa be nyinmaase dɔɔ ya nɛ. Mena balan kewɔ fonjae lee yenj man, na banj na Kristo kedi gyoori kulutoonenj kakponj (1000). ⁵ Kewɔ yena balan gyanjbatena banj bɔɔ tanjbeɛ fonj lee yenj man. Woya akanj banj dɔɔ, bɔɔ gyae baa fonj ya kelii kulutoonenj kakponj (1000) ŋan ɔto pɛ. ⁶ Balanj banj be kpue balan gyanjbatena banj bɔɔ tanjbeɛ fonj lee yenj man nɛ, banj na nyeebam te Wurubuare siaman na, ayimeɛ kamase be doo be man ya. Mena balan

kewo dɔɔ, yen bolate ken be dana don be dɔɔ bela ya. Baa bese Wurubuare na Kristo saese, na ban na Kristo ke di gyoori kulutoonej kakpon (1000).

Be te funj ɔbɔnsam do boalanj man

⁷ Kulutoonej kakpon (1000) ñan wole ne, baa lese ɔbɔnsam lee botɔɔ ken bɔɔ tɔ e do ne. ⁸ Waa ta beo tɛele kei dɔɔ yenanj kamase balan pou, na waa yilaa wo fa yoo. Be yaanɔle yee ñgba epo nɔɔman anjasa ne. Tɛelese kenja te beɛ baake nyi Goge na Magoge. ⁹ Non na ɔ balan yaasewo gyoo tɛele kei dɔɔ pou, te be kilisi Wurubuare balan na ɔ donɔɔ ken ɔ ne gyae ke ne. Mona boalanj leewo adido konj kaa kpa wo pou. ¹⁰ Kenje be funja ɔbɔnsam ñon ɔ ba beo wo ne do boalanj degyapaa ken keɛ kpa ñgba kpatakpela ne man. Botɔɔ kenj bɔɔ wulaa funj wonembukum ñon na dekara dekpenkpenjgyɔɔre ñon do ne. Botɔɔ te baa naa diyem nelim na ka weese kekpaakekpa.

Nombia kedi ɔtomante

¹¹ Kenje me naa gyooro gbeli wolom dinaa dinaa daale, na walanj ñon ɔ kyaa ke dɔɔ ne. Te adido na ateta pou ñaalaawo ɔ siaman, kenj ñolo na ñolo te naa ña bela ya. ¹² Te me naa balan ban pou be dana yele na balan yakaa nyibanj ban bɔɔ yekee ne, na ba senje gyooro gbeli kenj siaman. Botɔɔ te be gyuusɔ tɔna ñaale man. Kenje ba besewo gyuusɔ tɔne kenj beɛ baake ke nyi nyeedonj tɔne ne. Te be dii woya ban nombia, ñgba mena kenj bɔɔ ñmarase ba wose man nombia do tɔna ñan man ne. ¹³ Botɔɔ te epo lese balan ban pou bɔɔ yem dɔɔ ke man ne debɔɔ, te yen na woyadɛ mɔ lese woya ban be doo be nyinjmaa man debɔɔ. Te be dii be man walanj kamase nombia, ñgba mena kenj bɔɔ ñmarase be nombia ayɛsa do tɔna ñan man ne. ¹⁴ Kenje be funja yen na woyadɛ do boalanj degyapaa dinaa kenj man. Boalanj degyapaa kei yena yen bolate kenj. ¹⁵ Walanj kamase ñon ba te naa ɔ yele nyeedonj tɔne kenj man ya ne, bee funj ɔtenate bo do boalanj degyapaa kenj man.

21

Adido wole na tɛele wole

¹ Kenanj wole te me naa adido wole na tɛele wole. Adido gyanjbate na tɛele gyanjbate kenj, na epo pou te ñaala. ² Botɔɔ te me naa Gyerusalem donɔɔ wole kenj ke yee Wurubuare donɔɔ ke ne, te tisi lee Wurubuare gyanj adido ne konj tɛele man. Wurubuare te desina donɔɔ kenanj, ñgba mena kenj bee mia alowole na ɔ kaa gyanje na ɔ baale ne. ³ Kenje me nyii woya ñaale kolosiwo kenjen lee gyooro gbeli kenj gyanj nyiaa, “Neneɛ dɔɔ, Wurubuare te tisi konj ɔ kaa kyaa ɔ balan man. Waa kyaa be man, na ban mɔ ka bese ɔ balan. Wurubuare gbagba waa kyaa be man, na waa bese be Wurubuare. ⁴ Non Wurubuare ne gyae la waa fefo be siasaraj pou. Te yen yaa kewii, yaa walansa kedi yaa weelen ba gyae ka tekaa kyaa botɔɔ bela ya. Nawolo nyi abɔɔ benɛe ñan pou te lam.”

⁵ Botɔɔ te walanj ñon ɔ kyaa gyooro gbeli kenj dɔɔ ne yakowo nyiaa, “E keɛ! Neneɛ mee yee kpene kamase wole!” Kenje ɔ besewo yako manj bela nyiaa, “Ñmarase nombia ñan n ne nyii ne see, nawolo nyi ñe yee anokoare, te kaboena nyi walanj kamase waa lee ña di.” ⁶ Te ɔ besewo yako manj nyiaa, “Te tanj! Manj yena Alfa na Omega, kpene kamase gyanjbate na ɔtomante. Balanj ban lonjboanɛ na ko wo ne, maa kyee nyeedonj lonj kenj fa wo na baa nyɔɔ, kenj bɔɔ gyae baa tɔ kom ya. ⁷ Walanj kamase ñon ɔ sem kenjenj te ɔ yoo di nombiakumɛ pou dɔɔ na, maa fa e abɔɔ kenja

pou. Maa bese ɔtenate Wurubuare, na ɲon mɔ ka bese me bu. ⁸ Mɔna gyakolonɲena, na ban ɔɔ ne lɛɛ man di ya, na ban bɛɛ yɛɛ nombia nkaranɲaraɲ na ban bɛɛ koe balan na kafonɲena na ɲmeeseɲena, na banesomra na akereɛtena pou ɔɔ, baa fun wɔ bo do boalan degyapaa ken keɛ kpaa ɲgba kpatakpela ne man. Kei yɛna yɛn bolate ken.”

Gyerusalem donɔɔ wɔle ken

⁹ Kenɲe Wurubuare kpilala nyetooro, ban nafa be dana kayeyɛɛ nombia nyetooro akan ɲan doo nyefalɛɛ nyetooro ɲan man ne, be man ɲolo kɔɲawɔ kaa kolosi na man nyiaa, “Kɔɲ, na maa wola neɲ alowɔle ɲon. ɲon yɛna Nambu ɲon weɛle ɲon.” ¹⁰ Kenɲe Wurubuare felin ɲon kaa gyoowɔ me man nideli, te Wurubuare kpilale ɲon moo man gyu bula dinaa dinaa daale ken ka korɛɛ ne nyee man. Botɔɔ te ɔ yela me naa Gyerusalem donɔɔ wɔle ken ke yɛɛ Wurubuare donɔɔ ke ne, na ke te tisi lee Wurubuare gyan adido ne kɔɲ tɛɛle man. ¹¹ Na Wurubuare gyoorobiiri te yeli donɔɔ kenan ne ɲalakee, ɲgba boe ken ke dana koyadon te bɛɛ baake ke nyi Gyasipa te kɛɛ ɲalakee ɲgba diiku ne. ¹² Na ba te ma dekyan ɔɔlon ɔɔlon daale kilisi donɔɔ kenan, te ke dana anaanɔɔse kufu ala. Na Wurubuare kpilala kufu bala ne kɛɛ na anaanɔɔse ɲan ɔɔ. Ba te ɲmarase Iserae akpanalanɲe kufu ala ɲan yela gyakaa anaanɔɔse ɲan pou ɔɔ. ¹³ Dekyan ken dana yenaase anaara, te anaanɔɔse atoro mɔ doo yenan kamase man. Anaanɔɔse atoro doo weese dɛɛlee, te atoro mɔ doo weese dɛɛyalae. Atoro doo ado, te atoro mɔ doo ata. ¹⁴ Boya kufu ala te ba moowɔ see dekyan ken be kilisi donɔɔ ken ne mokɔɔ, te be ɲmarase Nambu ɲon kpilala kufu bala ban yela gyakaa boya ɲenan ɔɔ.

¹⁵ Na Wurubuare kpilale ɲon ɔ be kolosi na man ne, dana dan ken ɔɔ mo kɔba yayam yɛɛ ke te bɛɛ mo maa abɔɔ ne. Ken te waa mo maa donɔɔ ken, na ka anaanɔɔse ɲan na ka akyanɲe ɲan pou. ¹⁶ Donɔɔ ken ɔfalabon na ke ɔɔlon pou yɛɛ kyɛkyɛ. Wurubuare kpilale ɲon moo ɔ dan ken maa donɔɔ ken ɔɔlon man na, ke gyaɛ ke yɛɛ ɲgba maelese kakpon dokolon na yaale ne (1,500). Donɔɔ ken ɔɔlon na kɔ ɔfalabon na kɔ ɔkooon pou yɛɛ kyɛkyɛ. ¹⁷ Wurubuare kpilale ɲon maa donɔɔ ken dekyan ken ɔkeeren man na, na ke yɛɛ nawɔɔtɔɔse sɔɲononɲe akpen ala na kufu looro.

¹⁸ Boe kpaakpaa ken bɛɛ baake ke nyi Gyasipa ne, te ba moowɔ ban dekyan ken. Te kɔba yayam gbagba ken kɛɛ ɲalakee ɲgba diiku ne, te ba moowɔ ban donɔɔ kenan. ¹⁹⁻²⁰ Boya kpookpoo kpaakpaa nyinjan ɲan ne dana koyadon te ɲe dana kyeo ne, te ba moowɔ see dekyan ken be kilisi donɔɔ ken ne mokɔɔ.

Boe gyanɲbate ken yɛna Gyasipa,

alate yɛna Safire,

te atoorote yɛna Agate

te anaarate yɛna Emeradi

te anonɲe ken yɛna Oniki

te loorote yɛna Kanelia

te nyetoorote yɛna Kirisolite

te gyanaarate yɛna Berile

te kadaalete yɛna Topasi

te kufute yɛna Kirisopase

te kufudaalete yɛna Yasinti

te kufu alate yɛna Ametisiti.

²¹ Kegyanase kufu ala te ba moowo yee anaanooose kufu ala njan pou. Kegyanja dinaa dokolonj te ba moowo yee denanoo kamase. Te ba moo koba yayam gbagba kenj ne naa njgba diiku ne, yee donoo kenj abonterere dinaa kenj.

²² Ma te naa Wurubuarɛ osom deni dinaa daale donoo kenanj man ya. Nawolo nyi na de Gbengyoo Wurubuarɛ donj pou nyee njon, na Nambu njon kyaa botoo kenj balan na som wo yenanj kamase. ²³ Bɛɛ tekaa hia nyi weese yaa gyaalanj dɛɛ lee donoo kenanj man ya. Nawolo nyi Wurubuarɛ gyoorobiiri kenj ne njmanɛe la botoo, te Nambu njon yena ke kanea. ²⁴ Mena kenmanjɛe kenanj man te tɛɛle kei doo balan pou baa naa ta, te tɛɛle kei doo gyoonenj mo baa mo ba wosekenyinj koj donoo kenanj man. ²⁵ Baa toro donoo kenanj anaanooose njan see, kenj booo gyae baa to nja korakora ya. Nawolo nyi ditinjɛɛ be gyae ke kyaa donoo kenanj man ya. ²⁶ Debiise pou balan baa mo be gyoorobiiri na ba wosekenyinj koj donoo kenanj man. ²⁷ Mɔna kpene kamase kenj ke dana ayimɛɛ nɛ be gyae ka gyoo donoo kenanj man ya. Walanj kamase njon mo o ne yee nombiakumɛɛ, yaa desenj nombia yaa njon o ne dii akɛɛɛ nɛ, be man njolo na njolo be gyae waa gyoo donoo kenanj man ya. Mɔna balan ban booo njmarase ba yela do Nambu njon nyeedonj tone kenj man nɛ, ban baagenj ne gyae la baa gyoo donoo kenanj man.

22

¹ Kenjɛ Wurubuarɛ kpilale njon wola manj booo kenj ka lonj ne fa nyeedonj nɛ, na ke yee gelenjɛɛ te kɛɛ njalakee njgba diiku nɛ. Na lonj kenanj na lee bo Wurubuarɛ na Nambu njon gyooro gbeli kenj tɛɛ. ² Lonj kenj donj bo na abonterere dinaa kenj ke doo donoo kenj nsana nsana nɛ. Nyeedonj danj sɛnjɛ booo kenj dingyinj na dingyinj. Danj kenanj na see bia betabokufuala kulutoo dokolonj man. Kei nawolo baa nyi gyaalanj kamase man na, kɛɛ see bia. Te ke faarenjɛe mo te bɛɛ mo kyoo tɛɛle kei doo balan kaweesɛ pou. ³ Kpene kamase kenj Wurubuarɛ ne kole nɛ, be gyae ke kyaa donoo kenanj man ya. Wurubuarɛ na Nambu njon gyooro gbeli gyae kedoo donoo kenanj man, te o tewulɛɛ mo baa som e. ⁴ Baa naa Wurubuarɛ na be sia, te o yele gyae ke gyakaa be tirinooose doo. ⁵ Tɛɛ be gyae ke yu botoo bela ya. Te booo gyae baa hia kanea yaa weese mo botoo ya, nawolo nyi de Gbengyoo Wurubuarɛ ne gyae la waa yee ba kenmanjɛe. Te baa di gyoori mo kekpaakekpa.

⁶ Kenjɛ Wurubuarɛ kpilale njon yako man nyiaa, nombia kenja yee anokoare kenj kaboena nyi walanj kamase waa lɛɛ nja di. De Gbengyoo Wurubuarɛ njon o ba mo o felinj do wa akpenkpenjyooora man nɛ, kpila na manj nyi me kaa lese nombia njan njɛ gyae ke koj weeya kenja man nɛ wola o balan.

Yesu ne koj

⁷ Yesu kpa ɛ tei nideli, be gyae ke di weeya ya maa koj. Walanj kamase njon waa di nombia njan mooo lese wola njon tone kei man doo nɛ, njon na nyeebam.

⁸ Manj Gyɔn mo yena walanj njon mooo nyii nombia kenja pou te mooo naa nja na me sia. Me ke nyii nja na ma kena nja wole nɛ, me tisiwo buy Wurubuarɛ kpilale njon o ba lese nja wola man nɛ nawooɛɛ nyi nafa maa som e. ⁹ Mɔna o yako man nyiaa, "Na yee mena ya. Nawolo nyi manj mo yee Wurubuarɛ tobaale e, njgba ɛmɛɛ na n tebia Wurubuarɛ akpenkpenjyooora ban, na banj pou be dana mena tone kei man nombia nideli nɛ. Mena

doo Wurubuaɛ waageŋ te kaboena nyi deɛ som.” ¹⁰ Keŋte ɔ yako maŋ nyiaa, “Na weese nombia ŋan boɔ yako see tɔne kei man ne ya, nawolo nyi deban keŋ nombia keŋa pou gyae kekoŋ ne ta benaa. ¹¹ Walaŋ ŋon ɔ kpa nombiakumɛɛ te waa yɛɛ na, waa gyakaa ɔ nombiakumɛɛ keyɛɛ doo. Walaŋ ŋon mo ɔ kpa nombia nkaranƙaraŋ te waa yɛɛ na, waa gyakaa ɔ nombia nkaranƙaraŋ keyɛɛ doo. Walaŋ ŋon ɔ ne yɛɛ nombia kpaakpaa na, waa gyakaa ɔ nombia kpaakpaa keyɛɛ doo. Te walaŋ ŋon mo ɔ kyaa keŋ ayimɛɛ be doo ɔ man ya ne, waa yɛɛ kakyeŋ kyaa mena.” ¹² Keŋte Yesu besewo yako nyiaa, “Ɛ keɛ! Be gyae ke di weeya ya maa koŋ. Me koŋ na, maa to walaŋ kamase kom ŋgba mena keŋ kaboena nyi maa to e lee tom keŋ ɔ be yɛɛ ne doo. ¹³ Maŋ yena Alfa na Omega. Siamante na wɔlete, gyanƙbate na otomante.” ¹⁴ Ɛmɛɛ ban ɛ ne faafo ɛ kegbase na ɛ ke nyiŋ gbɛɛ koŋ nyeedoŋ daŋ keŋ gyaŋ, na ɛ ke nyiŋ gbɛɛ mo denaɔɔ keŋ maŋ gyoo donɔɔ dinaa keŋ man ne, ɛmɛɛ na nyeebam. ¹⁵ Moŋa ban baa doo donɔɔ keŋ nooman ne, ban yena ban beɛ yɛɛ nombia nkaranƙaraŋ, na ŋmeesenƙtena na kafonƙtena na ban beɛ koe balan, na ban beɛ som beɛnen na ban beɛ gyae akereɛ te bee di akereɛ ne. ¹⁶ Keŋte Yesu besewo yako nyi, “Maŋ kpila na me kpilale ɛ gyaŋ nyi ɔ kaa yako nombia keŋa fa Kristotena ban. Ma lee gyoo Defidi duuluŋ man. Maŋ yena nebo kyolobii ŋon ɔ ne ŋalakee nideli ne.”

¹⁷ Te Wurubuaɛ felin ŋon na alowole ŋon yakowo nyiaa, “Koŋ!” Walaŋ kamase ŋon ɔ ne nyii nombia keŋa ne, ŋon mo waa yako nyi “Koŋ.” Walaŋ kamase ŋon loŋboanen na ko e na, waa koŋ. Te walaŋ kamase ŋon mo ɔ gyae na, waa koŋ na ɔ kaa nyoo nyeedoŋ loŋ keŋ Wurubuaɛ na mo fa balan yakaa ne.

Nombii Otomante

¹⁸ Mɛɛ faree walaŋ kamase ŋon ɔ ne nyii nombia ŋan boɔ yako see tɔne kei man ne nyiaa, akpaa ŋolo da mo kolo kpu nombia keŋa man na, Wurubuaɛ waa yela kayeyɛɛ ŋan pou doo tɔne kei man ne ke koŋ ɔ doo. ¹⁹ Mena mo te akpaa ŋolo da lese kolo lee nombia ŋan boɔ yako see tɔne kei man na, Wurubuaɛ waa lese ɔ dedii lee nyeedoŋ daŋ keŋ, na Wurubuaɛ donɔɔ keŋ ɔ be yako ke nombia tɔne kei man ne man. ²⁰ Yesu ŋon ɔ be di adanseɛ nyi nombia keŋa pou yɛɛ anokoare ne kpa nyiaa, “Be gyae ke di weeya ya maa koŋ” Te maŋ mo sewo nyi, “Amen. De Gbenjgyoo Yesu, koŋ.” ²¹ De Gbenjgyoo Yesu waa mo ɔ berɛɛ boele Wurubuaɛ balan pou, na waa sen be wole. Amen.